ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 1 Novembre 1951 Հինգշաբթի 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6600-Նոր շրջան թիւ 2011

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՂԷՏԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ եւս Ատլանտեան Ուխտի եւ Եւրոպական բանակի կազմութեան մասին: Միշտ ի խնդիր խաղաղութեան:

Ծանօթ է թէ Սեպտեմբերի վերջերը՝ Օթթավայի մէջ գումարուած խորհրդաժողովը, որոշեց իբր անդամակից Ատլանտեան Ուխտին, ընդունիլ նաեւ Յունաստանն ու Թուրքիան:

Ապահովութեան ցանցը այսպէս ընդարձակուելով, կը հասնի մինչեւ Միջերկրական, Կիպրոս եւ Միջին Արեւելք:

Թուրքերը ցնծութեամբ լսեցին այս աւետաբեր լուրը, որուն իրագործման համար շատ աղաչած ու նաեւ սպառնացած էին:

Միշտ նենգ ու խորամանկ՝ անոնք ընդունակ են քծինքին ու չողոքորթութեան հետ՝ ակռայ կճրտել: Լաւ գիտնալով որ իրենց աշխարհագրական դիրքը, հաշուի առնել կուտայ զիրենք ի վերջոյ:

Ամերիկացի եւ Անգլիացի զօրավարներ արդէն այցելեցին Անգարա, խորհրդակցելով Թուրք սպայակոյտին եւ պետական մարդոց հետ:

Այսպէս Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը անգամ մը եւս կ'ապահովուի միջազգային յանձնառութիւններով:

Ամբողջութիւն մը, որուն արեւելեան սահմաններուն վրայ հսկայական տարածութիւններ՝ գիւղեր ու քաղաքներ, երբեմն շէն ու բարգաւաճ, այսօր ամայի, կը սպասեն իրենց բուն տէրերուն ...

Եւրոպացի թէ անգլեւսաքսոն թղթակիցներ, կարծէք իրարու հետ մրցումի ելած են, փառաբանելու համար Թուրքերու կարծեցեալ առաքինութիւնները: Անոր ժողովրդավարական կարգերը, իմաստուն վարիչները, բայց մանաւանդ բանակը:

Բայց շան գլուխը մի'շտ հոն է թաղուած .— « Վտանգի պարագային Սատանային հետ անգամ դաշնակցիլ »:

Արդարեւ կը կարծուի թէ արեւմտեան Եւրոպայի վրայ յարձակման մը պարագային, Խ. Միութիւնը՝ ապահովելու համար երկու կարեւոր ռազմակէտերու. — Սկանտինաւեան թերակղզին եւ Փոքր Ասիոյ պաշտպանութիւնը, ստիպուած պիտի ըլլայ արագ յարձակումով մը գրաւել Տարտանէլը, անցնելով Պուլկարիոյ վրայէն, ուր հաստատուած է զինուորապէս: Միաժամանակ կարմիր բանակը պիտի քալէ դէպի Միջին Արեւելք, Պասրայի ուղղութեամբ:

Այս ենթադրութեանց իբրեւ ապացոյց կը նկատուին ուրիշ բաներու կարգին Խորհրդային երեք զօրաբանակներու ներկայութիւնը Օտեսայի, Թիֆլիզի եւ Թաշքէնտի մէջ (Ուզպէքիստան): Ինչպէս եւ Աթէնքէն ստացուած տեղեկութիւններ՝ համայնավար «ժողովրդական բանակ»ի վերակազմութեան մասին:

Համաձայն ՄԱԿի Պալքանեան յանձնախումբի զեկոյցին, Յունաստանի խռովութիւնները արդիւնք են արբանեակ երկիրներու դիտումներուն:

Սովետներու հակակշռին ենթակայ Ալպանիոյ, մանաւանդ Պուլկարիոյ ներկայութիւնը Միջերկրականի մէջ, Տարտանէլի մօտ:

Ահաւասիկ վտանգներ, որոնց դիմագրաւելու համար Ատլանտեան Ուխտի պետութիւնները հարկադրուեցան իրենց մէջ առնելու Թուրքիոյ եւ Յունաստանի նման միջերկրականեան երկիրներ: Այն յոյսը կը տիրէ, որ անոնց անդամակցութիւնը բոլորովին պիտի փոխէ ռազմագիտական դրութիւնը, ի նպաստ իրենց:

Յայտնի է թէ արեւմտեան պետութիւններուն Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ցանցին մէջ մտնելու հրաւէրը՝ մերժուեցաւ արաբական երկիրներուն կողմէ:

Ուրեմն ծանրութեան կեդրոնը պիտի կազմեն, անկախ անգլ. զօրագունդերէն, Յունաստանն ու Թուրքիան:

Դաշնակիցները մեծ յոյսեր կը տածեն մանաւանդ Թուրքիոյ մասին՝ իբրեւ սահմանակից Խ. Միութեան եւ իբրեւ Միջերկրականեան երկիր: Չունի քաղաք. եւ ընկերային խլրտումներ: Եւ որ կարեւորն է՝ հինգերորդ սիւնի մը գոյութենէն բոլորովին զերծ է:

Նոյն բանը կարելի չէ ըսել Յունաստանի մասին, որ քաղաք. պայքարներու դասական երկիրն է:

Դարձեալ ըստ արեւմտեան շրջանակներու կարծիքին, այս երկու պետութիւնները ունին լաւ եւ մարզուած բանակներ: Թրծուած զինարուեստի մէջ: Հաւանական բախումի մը պարագային, երկուքը միասին քանի մը օրէն կրնան ռազմադաշտ փոխադրել մէկ միլիոն զինուոր:

Ապագայ դէպքերը միայն պիտի հաստատեն մարդոց քաղաքական եւ մարդկային ակնկալութիւնները:

Ա. Հ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՇԱՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Անգլիոյ Թղթատարական Նախարարութիւնը հրահանգած է իր պաշտօնեաներուն որ կարճ գրեն: Եւ, նկատելով որ խօսք չհասկցողներ ալ պակաս չեն, օրինակ մըն' ալ տուած է:

Մէկը գրեր է.

— Ձեր վերջին նամակին բովանդակութեան ծանօթանալէ ետք, մեր պարտականութիւնը նկատեցինք անմիջապէս յարաբերութիւն հաստատել խնդրոյ առարկայ Պ. Պրաունի հետ որուն համար նախարարութիւնդ որոշած էր պաշտօնի բարձրացում մը շնորհել և մեր խօսակցութեան ընթացքին յաջողեցանք ի լոյս ընծայել այն իրողութիւնը թէ Պ. Պ., ինչ, ինչ պատճառներով ինքնիրեն զըրկուած կը նկատէ նախարարութեանդ կողմէ իրեն համար նշանակուած նոր պաշտօնը ընդունելու հնարաւորութիւններէն եւ առ այդ կը խնդրէ մեզմէ՝ որ փութանք անմիջապէս ձեզի տեղեկացնելու թէ ինք պիտի չկրնայ ընդունիլ այդ պաշտօնը որուն համար, բնականաբար կը յայտնէ իր շնորհակալութիւնները՝ իր խորին յարգանաց հաւաստիքին հետ:

Նախարարութիւնը այս Ցայսմաւուրքը քամած, չորցուցած եւ վերածած է հետեւեալ ձեւին.

— Խօսեցայ պ. Պրաունին հետ, դժբախտաբար պիտի չկրնայ ընդունիլ նոր պաշտօնը:

Լոնտոնեան թերթ մը, այդքանն ալ «շատախօսութիւն» կը նկատէ եւ կ'առաջարկէ գրել.

— Պ. Պրաուն նոր պաշտօն չուզեր ...

×

Մտքէս կ'անցնի խնդրել Պ. Նախարարէն որ ներկայացուցիչ մը ղրկէ հայերէն թերթի մը խմբագրատունը որպէսզի «աչքը բան տեսնէ» եւ հասկընայ թէ երկարապատում, աւելորդաբանութիւն, շատախօսութիւն բացատրութիւնները իսկապէս ինչ կը նշանակեն:

— Հանդէսը բացուեցաւ ժամը 10ին... երգուեցաւ « Յառաջ Նահատակ»ը... Նախագահը նստած էր կարմիր աթոռի մը վրայ... աջ կողմը նստած էին Թաղական խորհուրդին ատենապետը եւ իր տիկինը, Գրասիրացին քարտուղարուհին իր մանչուկին հետ ... ձախ կողմը կը փայլէին Օրիորդացին երկու ներկայացուցիչները որոնց քովի աթոռները պարապ էին... ամէնէն ծայրը նստած էր Տէր Պապան... Փոքրիկն Զարուհի Ագուաեան արտասանեց «Ծափիկ, ծափիկ ծիրանի»ն որուն հեղինակին անունը մոռցայ ... վերջը, փոքրիկն Անուշիկ Անուշիկեան երգեց «Ես նուագածու եմ»ը... հանճարեղ տղայ մը որ մեծ ապագայ կը խոստանայ... Ջութակի վրայ նուագեց Պ. Եսգիտեմեան ... վիճակահանութեան 73 տոմսեր ունէինք... ծախած էինք 71ը... շահեցաւ թիւ 44ը... չմոռնամ յիշելու որ 22 հոգի ոտքի վրայ էին ... 100 կտոր փախլավա ունէինք ... 81ը ծախեցինք...

×

Ջի՞ բաւեր: Բարեբախտութիւն է որ հայերէն թերթերը միայն չորս էջ ունին:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԱՄՈՒԼԸ ԿՐԱԿ ԿԸ ՏԵՂԱՑ

Մոքաթթամ կ'ազդարարէ խմբագրականով մը.

« ՄԱԿը չի կրնար այսօր պահանջել Եգիպտոսէն որ վերաքննէ դաշնագրի ջնջումի իր որոշումը, որովհետեւ ատիկա դարձած է այլեւս պետութեան օրէնքներէն մէկը: Իրեն համար օրէնքներ պատրաստելու իրաւունքը միայն ինք ունի: ՄԱԿը այդ բանին չի կրնար խառնուիլ: Ձենք վախնար հետեւաբար ՄԱԿէն, ինչ որ ալ ըլլայ իր դիրքը եգիպտ. հարցին մէջ: Անկարող դուրս եկաւ ան համաշխարհային հարցերու մէջ եւ մեր հարցին մէջ չէ, որ ինքզինքը մեզի պիտի պարտադրէ:

« Մեծն Բրիտանիա դրժեց ՄԱԿի ուխտը, բռնաբարելով Եգիպտոսի վեհապետական իրաւունքները: Այս պայմաններուն մէջ, Եգիպտոս, նուիրական բան մը չի գտներ այդ ուխտին մէջ: Ոտքի տակ պիտի առնէ զայն, եթէ խափանէ իր ճամբան ու անկախութիւնը:

« Երբ Եգիպտոս ջնջեց դաշնագիրը, գիտէր թէ ինչ կը սպասէր իրեն: Նախատեսած էր ամէն բան: Այնպէս որ կրնայ շարունակել իր ճամբան առանց զղջալու, առանց վարանելու, առանց խուճապի: Ամբողջ ժողովուրդը կը հետեւի իր կառավարութեան այս ճամբուն մէջ»:

Ուրիշ թերթ մը կը գրէ.

— « Աշխարհակալական այս վայրենի կազմակերպութիւնը, որ ՄԱԿ կը կոչուի, իր տարեդարձի օրուան առթիւ պէտք է փոխէ իբրեւ թէ ժողովուրդներու ազատագրումին սահմանուած իր խարդախ ուխտը եւ անոր տեղը դնէ բուն իսկ իրականը, որ յարդուած է իր հիմնադրութենէն ի վեր, այն որ կը ջատագովէ աշխարհակալութիւնը, կը ստրկացնէ ժողովուրդները, կը թալանէ քաղաքները եւ կը սպաննէ անմեղները »:

Միջ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ՎԱՐԱՆՈՒՄԻ ՄԷՋ

Վերջացող շաբթուան ընթացքին, դաշնակից պետութիւնները յաջորդաբար ծանուցագիրներ ուղղեցին, Սուրիոյ, Լիբանանի, Իրաքի, Յորդանանի եւ Իսրայէլի կառավարութիւններուն, Միջ. Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան շուրջ անոնց թելադրութիւնները իմանալու համար:

Եգիպտոսի արտ. գործոց նախարար Սալահէտտին փաշա իր կարգին ժողովի հրաւիրած է արաբական երկիրներու Գահիրէի դեսպանները, վերոյիշեալ խնդիրը քննութեան ենթարկելու եւ իրենց դիրքը ճշդելու միացեալ ազգերուն հանդէպ: Կը թուի թէ Սուրիան է որ ամէնէն աւելի համամիտ է եգիպտ. տեսակէտին, ինչպէս կը վկայէ Ֆէյզի Աթաշիի ելոյթը, զոր ամբողջովին կը բաժնէ Պ. Ֆարիս էլ Խուրի: ՄԱԿի սուրիական պատուիրակութեան նախագահը յայտարարած է.

« Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցը, արաբ. երկիրները կը դնէ հոգատարութեան դիրքի մէջ, հակառակ իրենց ամբողջական անկախութեան եւ ՄԱԿի անդամ ըլլալու հանգամանքին »:

Որոշ կ'երեւի թէ ստորակայութեան զգացումը այստեղ վտանգաւոր կը դառնայ եւ կը սպառնայ անդամալուծել ամէն կարգի դիւանագիտական ձեռնարկ: Արաբական երկիրները շատ համակրանք ցոյց չեն տար դաշնակից ծրագրին հանդէպ, բայց նոյն ատեն կը վախնան թէ ռուսական արշաւանքի պահուն անպաշտպան կը մնան:

Լիբանանի, Իրաքի եւ Յորդանանի ժողովուրդներուն զգացումները բարեխառնուած են: Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ թէ անոնք ժխտական դիրք մը պիտի չբռնեն դաշնակից առաջարկներուն հանդէպ, այլապէս անոնց աջակցութիւնը պիտի երթայ Իսրայէլի եւ իրենք տկար պիտի մնան այդ նորազարթ պետութեան բաղդատմամբ: Իրաքի կառավարութիւնը առաջարկած է արաբական երկիրներուն ժողովի նստիլ Նոյ. 1ին, Լիբանանի մէջ: Սուրիոյ հետ խորհրդակցելէ ետք. Պէյրութի դահլիճը որոշեց կարգ մը հարցեր ուղղել դաշնակից պետութիւններուն: Արդարեւ, Լիբանանի կառավարութիւնը կ'ուզէ գիտնալ թէ պատերազմի մը պարագային ի՞նչ պիտի ըլլայ Իսրայէլի զօրաբանակներուն դերը, մանաւանդ նկատի ունենալով անոնց պատահական փոխադրութիւնը իրենց հողերուն վրայ: Արեւմտեան մամուլին համար լաւագոյն լուծումը առանձին գործունէութիւնն է, Միջին Արեւելքի պաշտպանողական մարզին մէջ, միեւնոյն ատեն դուռը բաց թողելով արաբ. երկիրներուն առջեւ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՓԱԿԷ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

« Միւսիլման Եղբայր»ներու ընկերակցութիւնը ազատագրական վաշտ մը կազմած է, որ ստանձնած է Սուէզի Ջրանցք գացող անգլիական պարենաւորման կառքերը ետ դարձնել:

Բրիտանական իշխանութիւնը այս խափանարարութեան հակազդելու համար, ձեռնարկած է Իսմայիլեայէն Եգիպտոս տանող ճամբան գոցել: Արդարեւ, երէկուընէ ի վեր, անգլ. պահակախումբերը սկսած են կեցնել այն բոլոր կառքերը, որոնք կ'անցնին Իսմայիլեայէն 50 քիլոմեթր արեւմուտք գտնուող հակակշռի պահականոցին առջեւէն:

Հաւանաբար այս խստութիւնները «Միւսիլման Եղբայր»ներու ուժերուն մեծ մասը չէզոքացնելու նպատակը կը հետապնդեն: Բրիտանական իշխանութիւնը արդէն այս կարգի միջոցներ ձեռք առած էր, Սուէզի եւ Գահիրէի հաղորդակցութիւնը խափանելու համար, բայց յետագային արտօնած էր օթօքարներու եւ ջրաբարձ բեռնակառքերու անցքը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ **ՅԱՌԱՋի** յառաջիկայ համարը լոյս կը տեսնէ շաբաթ օր:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

Հետեւեալ ձեւով կրնանք բնորոշել Հուրի Իփէկեանի բանաստեղծութիւնն ու արուեստը :

Կարօտաբաղձ էակ մըն է բանաստեղծը : Կեանքին զուարթ ու դրական կողմերն ամէնէն առաջ զինքը կը հրապուրեն : Կ'երգէ սէրը, երիտասարդական ու խանդաբորբ սէրը, ամբողջական սէրը, առանց այլեւայլութեան : Կ'երգէ սիրոյ ենթական, պաշտամունքի առարկան : Նախապաշարումներու գերին չէ եւ սիրելու իրաւունքը ոչ ոքի կը զիջի ան : Սիրոյ հետ մէկտեղ կ'երգէ կարօտը, ցանկալին, բացական : Հոս կը սկսի արդէն Հուրի Իփէկեանի արուեստին եւ ստեղծագործութեան երկրորդ հանգրուանը : Աւելի գիտակից կը դառնայ : Կեանքին դառնութիւնները կը զգայ , յուսախաբութիւն եւ պատրանք լաւատեսութեան հորիզոնը կը մթագնեն : Կ'երգէ թախիծը, այնքան ուժգնութեամբ, որքան չէր երգած սիրոյ և երջանկութեան երգերը : Գերզգայուն էակ մըն է այլեւս բանաստեղծ Հուրի Իփէկեան , որ կը տպաւորուի ամէնէն աննշան բոլոր երեւոյթներէն, եւ անոնց մէջ կը սիրէ կարդալ թախիծը, վիշտն ու տրտմութիւնը, որոնցմով համակուած կը կարծէ տեսնել բոլոր իրերն ու երեւոյթները :

Կը հասնինք երրորդ հանգրուանին, երբ բանաստեղծը կը համակերպի իրականութեան պարտադրութիւններուն : Առանձնութիւնը կը փնտռէ , աւելի լաւ զգալու եւ արտայայտելու համար բնութեան հրաշքը, որ զինքը կը գերէ եւ իրմէն կը խլէ ներդաշնակութեան եւ լաւատեսութեան հզօր երգը վերջապէս :

Այս կերպով միայն կարելի է վերլուծել այն քանի մը բանաստեղծութիւնները, տպուած թէ տակաւին անտիպ, Ֆրանսերէն ըլլան անոնք թէ հայերէն :

Հուրի Իփէկեան որակի բանաստեղծ մըն է , որուն ստեղծագործութիւնը քանակով չէ որ կը չափուի :

Քնարերգակ բանաստեղծն է ան, ձերբազատուած բոլոր պարտադրութիւններէն, եւ ատով իսկ ճշմարիտ բանաստեղծը :

Հուրի Իփէկեան զարտուղի բանաստեղծն է : Սփիւռքի արդի բանաստեղծութեան մէջ չկայ բանաստեղծ մը որ հայրենասիրական որեւէ քերթուած գրի առած չըլլայ :

Հուրի Իփէկեան բացառութիւն կը կազմէ, որովհետեւ իր քնարին վրայ սիրոյ, վշտի եւ բնութեան լարերը միայն հնչած են : Իր նախասիրած լարերուն վրայ ինչ որ երգած է · լաւ երգած է արուեստագէտի կոչումով ու անկեղծութեամբ : Հոն չկայ որեւէ արուեստականութիւն : Այդ քերթուածները մեզ կը յուզեն, մեզ կը տխրեցնեն ու մեզ կը խանդավառեն, որովհետեւ անոնք մարդկային հզօր ու անկեղծ շունչով գրուած են :

Եւ ի՞նչ կայ աւելի մարդկային քան սէրը, սիրոյ խորհուրդը, սիրոյ հաղորդականութիւնը , զոր կ'երգէ, այնքան պարզօրէն ու անկեղծօրէն : Քնարերգութեան այդ կալուածին այցելուները այնքան քիչ են Սփիւռքի մեր բանաստեղծներէն : Կարծես արգիլուած գօտի մըն է, ուր շատ քիչերը ոտք կը դնեն : Մեր բանաստեղծները կը ներշնչուին ամէն բանով, կ'երգեն ամէն ինչ : Բայց կը զգուշանան սիրոյ կալուածէն ներս թափանցելէ :

Ներկայ ժամանակները տխուր են, եւ զգացող ու մտածող մարդ էակը տխուր երգեր միայն պիտի կրնայ արտայայտել : Գիտակցութիւն ունեցող բանաստեղծն է որ միայն կեանքին դառնութիւնները կը զգայ եւ իր հոգիին ցաւն ու վիշտը կը փորձէ պոռթկալ : Բնական վիճակ մըն է ատիկա, եւ պէտք չէ այդպիսի քնարերգութիւն մը եսապաշտ որակել, որքան ալ որ ան անձնական դրոշմ կրէ :

Հուրի Իփէկեանի բանաստեղծութիւնը անհատականութեան մը դրոշմը ունի : Սփիւռքի մեր բանաստեղծներուն մէջ շատ քիչերը կան, որ բանաստեղծութեան մէջ իրենց սեփական, անձնական դրոշմն ունին, որ կը զանազանուին սովորական երգիչներէն, որոնք կրնան վարպետ ոտանաւոր գրողներ ըլլալ, եւ սակայն ամէն ոտանաւոր բանաստեղծութիւն չէ եւ ոչ ալ ամէն տաղաչափող՝ Բանաստեղծ :

Անհատապաշտ է եւ ինքնատիպ : Սփիւռքի մեր բանաստեղծները ընդհանրապէս ազդուած են նախորդ գրական շրջաններու մեծ բանաստեղծներէն եւ կամ եւրոպական արուեստին ազդեցութեան տակ կը գտնուին : Հուրի Իփէկեան չի թուիր ազդուած ըլլալ ուրիշ բանաստեղծներու գործերէն : Հեռաւոր արձագանգներ կան միայն Վահան Տէրեանէն մասնաւորաբար :

Ի՞նչ է բանաստեղծութիւնը .—

« Մարդկային հոգին է որ ինքզինք կը թարգմանէ բանաստեղծութեան մէջ, իր ներքին յուզումներովն ու զգլխումներովը, բնութենէն ստացած իր բազմազան եւ անհուն տպաւորութիւններովը, իր վիշտերովն ու հրճուանքովը, իր խանդավառութեամբն ու իտէալներովը : Ահա էութիւնը բանաստեղծութեան » :

Հուրի Իփէկեանի բանաստեղծութիւնը աչքի առջեւ ունենալով նիւթի հետեւեալ երեք զանազանութիւնները կրնանք ընել .—

Բանաստեղծութիւն մը, որ կ'արտայայտէ ներքին յուզումներ, հոգիի զգլխումներ, վիշտը, տառապանքը, երջանկութիւնը, գեղեցկութիւնը, երիտասարդութիւնը, հաւատքը, կեանքը, ձանձրոյթը, սէրը, առանձնութիւնը :

Բանաստեղծութիւն մը, որ կը ներշնչուի բնութենէն ստացուած բազմազան եւ անհուն տպաւորութիւններով :

Բանաստեղծութիւն մը վերջապէս, որ զգայուն էակը պաշարող խորհուրդներէն կ'առնէ իր անունը, եւ որուն մէջ իմացական տարրը գերակշիռ է :

Այս երեք բաժանումներուն մէջ ալ Հուրի Իփէկեան ճշմարիտ բանաստեղծի յոռետես տրամադրութիւններով վարակուած է : Երբեմն միայն լաւատես հնչիւններ ալ լսելի կ'ընէ ան : Քնարերգակ բանաստեղծն է ան, եւ այս բանաստեղծութիւնն է իսկական բանաստեղծութիւնը, որ մարդկային հոգիին մէջ կ'արթնցնէ նմանօրինակ յոյզերու արձագանգներ : Այսպիսի բանաստեղծն է, որ հաշուի չառներ երբեք ուրիշներուն պարտադրութիւնները :

Յատկանշական է Օսքար Ուայլտի յայտնած տեսակէտը բանաստեղծութեան եւ արուեստի մասին .—

« Երբ արուեստագէտը հաշուի կ'առնէ · ինչ որ ուրիշները կը պարտադրեն իրեն կամ կը ջանայ բաւարարութիւն տալ այդ պահանջներուն, այն ատեն կը դադրի արուեստագէտ մը ըլլալէ եւ կը դառնայ մռայլ կամ զուարճալի արհեստաւոր մը : Արուեստը անհատապաշտութեան ամէնէն փայլուն ձեւն է, թերեւս միակ ձեւը՝ անհատապաշտութեան : Արուեստագէտը ազատ պէտք է ըլլայ իր ստեղծագործութեանց առարկաներուն ընտրութեանց եւ կիրարկութեանց մէջ, եթէ կը փափաքի ճշմարիտ արուեստի գործ մը յօրինել · այլապէս մամոնայի իշխանութեան երկրպագած կ'ըլլայ » :

Աչքի առջեւ ունենալով Հուրի Իփէկեանի բանաստեղծութիւնը, Ֆրանսերէն եւ հայերէն, եւ առաջնորդուելով վերը յիշուած սկզբունքներէն , դիւրաւ կրնանք ճշդել իր բանաստեղծութեան դիմագիծը : Հուրի Իփէկեան անհատապաշտ բանաստեղծ մըն է, անկախ ժամանակի, միջավայրի ու նաեւ ցեղային բոլոր պարտադրութիւններէն : Գիտէ՞ք երբ երգած է ան իր բոլոր քերթուածները, 1943 — 1944ի պատերազմի ահաւոր տարիներուն :

1.— Ժամանակ, 2.— Միջավայր, 3.— Ցեղ, այս տարրերը չկան իր բանաստեղծութեան մէջ :

Իբրեւ քնարերգակ բանաստեղծ Հուրի Իփէկեանի բանաստեղծութիւնը հակոտնեան է արուեստի այն միւս ըմբռնումին, որուն համաձայն արուեստը պէտք է ծառայէ ընկերային բոլոր շարժումները արտայայտելուն եւ բանաստեղծութեան ակնարկելով՝ ընկերային շարժումները երգելուն : Անձնական յոյզերը եւ ուրախութիւնները, վիշտն ու տառապանքը կը ստորադասուին հաւաքական վշտին ու տառապանքին : Բանաստեղծը պէտք է երգէ առօրեայ կեանքը, հացին ու աշխատանքին պայքարը միայն :

Ամէն ինչ կարելի է երգել բացի անձնական— հոգեկան թախիծէն : Քաղքենի պերճանք է երգել սէրը, եւ կամ սիրոյ պատճառած յուսախաբութիւնը : Ոչ միայն բովանդակութիւնը, ուրիշ խօսքով խորքը, վերագնահատման ենթարկուեցաւ ընկերային նոր յեղափոխութեամբ, այլեւ բանաստեղծութեան ձեւն ալ վերի վայր շրջուեցաւ : Արուեստի այդ կերպ ըմբռնումով, քերթուածներուն տաղաչափական օրէնքներն ալ փոփոխութեան ենթարկուեցան : Աւելի ճիշդ է ըսել նոր գաղափարախօսութեան զօրեղ ազդեցութեանը տակ արհամարուեցան այդ օրէնքները :

Լսած էք անշուշտ ռուսական ազգի բանաստեղծութեան ծանօթ դէմքերէն Վլատիմիր Մայակովսկիի անունը, որ իր քերթողութեամբ ու արուեստով, նոր ժամանակներու ամէնէն հզօր բանաստեղծի տիտղոսին տիրացած է : Ինչո՞ւ համար : Որովհետեւ , ան իր բանաստեղծութեան նիւթ ըրած է բոլոր այն նիւթերը, որոնք մինչեւ այդ չէին մտներ բանաստեղծութեան կալուածին մէջ : Նոյնը նաեւ իր արուեստը : Կարճ կարճ նախադասութիւններ, բառեր ու բառեր իրարու ետեւէ շարուած : Ոչ երաժշտականութիւն, ոչ ներդաշնակութիւն եւ ոչ ալ յանգ կամ հատածներու բաժանում : Ինչ որ անսովորն է, թէ խորքով եւ թէ ձեւով, նկարագիրը կը կազմէր Մայակովսկիին, որ յեղափոխութեան երգիչը դարձաւ :

(Մնացեալը յաջորդով)

Մ . ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

Դ.— ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ինչպէս կը տեղեկանանք միջազգային մամուլին օրը օրին հրատարակած տեղեկութիւններէն , արաբ· աշխարհը հետզհետէ շեշտուած հակակրութիւն մը ցոյց կուտայ Արեւմուտքին հանդէպ :

Մինչ Երեք Մեծերը կ'աշխատին պատուար մը հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ՝ Սովէթ աշխարհակալութեան հաւանական արշաւանքը կասեցնելու համար, արաբական պետութիւնները կատարեալ անբարեացակամութեամբ եւ չկամութեամբ կը մօտենան այս հրատապ՝ հարցին, որ ամէնէն առաջ զիրենք պէտք է շահագրգռէր :

Մարգարէ ըլլալու պէտք չկայ, այս երեւոյթը բացատրելու համար :

Օգտուելով տիրող ծանրակշիռ տագնապէն — մասնաւորաբար Մ · Նահանգներու տրամադրութիւններէն — , կ'աշխատին միանգամընդմիշտ թօթափել արեւմտեան լուծին վերջին մնացորդներն ալ, եւ ապահովել իրենց տնտեսական եւ քաղաքական լրիւ գերիշխանութիւնը :

Պատերազմի վախճանէն ասդին, « Արաբական Լիկա»ն, Հաշեմինները, Մեծ Միւֆթին, ծայրայեղ ազգայնականները եւ, վերաջապէս, մեծ պետութեանց հակամարտութիւնները չափազանց խառնաշփոթ վիճակ մը ստեղծեցին որ ալ աւելի կնճռոտեցաւ Իսրայէլի պետութեան ստեղծումով :

Աւելորդ է ըսել, արաբական պետութիւնները ատելով կ'ատեն Իսրայէլը, եւ անհանդուրժելի կը գտնեն անոր գոյութիւնը : Գլխաւոր պատճառներէն մէկը՝ Արեւմուտքի հանդէպ սնուցած իրենց մոլեռանդ հակակրութեան, քանի որ նոյն Արեւմուտքը նպաստեց հրէական պետութեան հիմնաւորման եւ արագ բարգաւաճման :

Յորդանանի Ապտուլլահ թագաւորին սպանութիւնը խորացուց տագնապը :

Արաբական Լիկան, որ փաստօրէն Եգիպտոսի ազդեցութեան տակ կը գտնուի, եւ որ անհաշտ հակառակորդ մը եղած է Հանդուցեալ արքային , ազատեցաւ վտանգաւոր ընդդիմադիրէ մը : Իսկ Իսրայէլ կորսնցուց լայնախոհ դրացի մը :

Թագաւորին անհետացումով տկարացաւ նաեւ Մեծն Բրիտանիոյ դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ : Միաժամանակ թաղուեցաւ «Մեծն Սուրիա » ծրագիրը : Կը կարծուի թէ պիտի փոխարինուի, — եթէ քաղաքական պայմանները թոյլատրեն — , « Արգաւանդ Մահիկ»ով :

Իրաքեան ծրագիր մըն է այս, որ կը նախատեսէ Սուրիոյ, Իրաքի եւ Յորդանանի միացումը՝ Իրաքի երիտասարդ թագաւորին՝ Ֆէյսալի մականին տակ :

Կը վախցուի սակայն, որ անապատի թագաւորը՝ Իպն ի Սէուտ (անհաշտ թշնամի մը Հաշեմիններուն) խափանէ այս ծրագիրը Եգիպտոսի աջակցութեամբ, եւ ի հարկին զինու զօրութեամբ :

Բայց հանգուցեալ Ապտուլլահ թագաւորը թանկագին զէնք մը ձգած է իր յաջորդին .— «Արաբական Լէգէոն»ը : Միակ եւ իրական զինուորական ուժը արաբական Միջին Արեւելքի մէջ : Քսան հազարնոց այս բանակին կը հրամայեն Անգլիացիները : Իր սպառազինումը արդիական է եւ կատարեալ :

Սուրիոյ եւ Լիբանանի կացութիւնը նոյնպէս լարուած եւ խռովայոյզ պատկեր մը կը ներկայացնէ : Քաղաքական ահաբեկումները իրարու կը յաջորդեն :

Այս մռայլ կացութեան վրայ կուգայ բարդուիլ արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի միջեւ տիրող կէս - պատերազմական վիճակը : Միւս կողմէ, մեծ միւֆթին՝ Էմին էլ Հիւսէյնի, իր հասկցած ձեւով Պաղեստին մը հիմնել կ'աշխատի : Վերջերս գաղտնի ճամբորդութիւն մը կատարեց դէպի Աֆղանիստան, եւ հանդիպեցաւ Պերլինի իր կարգ մը նախկին բարեկամներուն, որոնք Ռուսիոյ հաշւոյն կ'աշխատին ներկայիս :

Այսուհանդերձ, սխալ պիտի ըլլար « կոմունիզմի համակիր » պիտակը փակցնել Արաբ ազգայնականներուն : Արեւմուտքի հանդէպ իրենց սնուցած ատելութիւնն է որ մերձեցում հաստատել կուտայ Սովէթներուն հետ :

Երբ այս է կացութիւնը, արաբական պետութիւնները հազիւ թէ յօժարին զինուորական ուժ տրամադրել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան : Չէզոքութեան զօրաւոր հոսանք մը կայ այս երկիրներուն մէջ :

Մեծն Բրիտանիա կորսնցուցած ըլլալով Արաբական Լիկայի վրայ ունեցած իր հեղինակութիւնը, այդ շրջանի պաշտպանողական դրութեան աննախանձելի վիճակը մտատանջութեան մատնած է «Բանթակոն»ի ռազմագէտները : Զինուորական մասնագէտներու թելադրանքով եւ կացութիւնը վերականգնելու յոյսով, Մ · Նահանգները 540 միլիոն տոլար կը յատկացնեն Միջին Արեւելքի պետութեանց, իբրեւ ելմտական եւ զինուորական օժանդակութիւն, 1951 — 1952 տարեշրջանին

Հայկական Ալխազարը

Սպանիոյ վերջին քաղաքացիական կռիւներու ժամանակ, համայնավարները պաշարած էին Թոլեդոյի հինաւուրց Ալքազար դղեակը: Զինուորական վարժարան էր այդ ամրոցը: Շուրջ երկու հազար զինուոր եւ քաղաքացի պաշարուած էին:

Ուտելիք չկար, վերջացած էր նաեւ ռազմամթերքը: Չկար լոյս, ջուր եւ հաց: Համայնավարները գրաւած էին Թոլեդօն, անսասան կը մնար Ալքազարը: Մարդիկ կ՚ապրէին նկուղներու մէջ: Համայնավարները երկու ամիս պաշարուած պահեցին Ալքազարը: Հերոսաբար կը պաշտպանուէր արծիւը, յաճախ դիրկընդխառն կռիւներով: Օրին մէկը՝ Ալքազարի հրամանատարին դրասենեակին մէջ հնչեց, երկար ժամանակ լռած, հեռախօսի զանգը: Համայնավար հրամանատարը կը հեռախօսէր Ալքազարի հրամանատարին,. իր վերջին խօսքն էր 10 վայրկեանէն անձնատուր ըլլալ, հակառակ պարագային անմիջապէս կը գնդակահարուի պաշարուած դղեակի հրամանատարին զաւակը՝ 16 տարեկան որդին, որ գերի էր համայնավարներու ձեռքը:

Ապացուցանելու համար, որ ճիշդ էր իր ըսածը, հեռախօսի ընկալուչը կը յանձնէ, հակառակորդ բանակի հրամանատարի տղուն:

— Հայրիկ դո՞ւն ես:

— Այո զաւակս: Ի՞նչ պատահած է քեզի:

— Ոչինչ կարեւոր: Անոնք կ՚ըսեն, որ պիտի գնդակահարեն զիս, եթէ դուն չյանձնես Ալքազարը:

— Լսէ՛ տղաս, յանձնէ հոգիդ Աստծոյն եւ մեռիր հերոսաբար, բացագանչելով — «Թող ապրի Սպանիան»: Մնաս բարեաւ որդեակս, ջերմօրէն կը համբուրեմ քեզ:

— Մնաս բարեաւ հայր, ես ալ ամուր կը համբուրեմ քեզ:

— Ի՞նչ է ձեր պատասխանը, մօտենալով նորէն հեռախօսին, կը հարցնէ համայնավար հրամանատարը:

— Ալքազարը չի յանձնուիր, ի զուր կորսունցուցիք տասը վայրկեանը: Հեռախօսը ընդհատուեցաւ ...

Գնդակահարուեցաւ 16 տարեկան պատանին: Ի գին գերագոյն այդ զոհաբերութեան Ալքազարը շարունակեց դիմադրել եւ յաղթական ելաւ կռիւէն: Տղեկը մեռաւ, անմահ մնաց Ալքազարի հերոսական դիմադրութիւնը:

Այսպէս է պատմութիւնը դիւցազուններուն...

Ինչ սրտաճմլիկ դրուագ...

Ինչ նմանութիւն հայ ժողովուրդի եւ Դաշնակցութեան պատմութեան հետ:

Դարեր շարունակ շրջապատուած թշնամիներէն, հայութիւնը մնաց գերի օտարին: Հայաստանի հողին վրայ ծնաւ դիւցազնական Դաշնակցութիւնը՝ հայկական Ալքազարը:

Հազարները իր զաւակներէն զոհուեցան կոչելով՝ կեցցէ՛ Հայաստան:

Դաշնակցութիւնը պայքարեցաւ ու Հայութիւնը ունեցաւ իր հայրենիքը, ազատ երկիրը: Հայոց Ալքազարը մնաց անմահ պատմութեան մէջ:

Ա.

համար:

Ամերիկացիներու կարծիքով, դէպքերը արագօրէն կը ձեւափոխուին Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: «Զենք կրնար թոյլատրել, կ՚ըսեն, որ չէզոքութիւնը եւ հակարեւմտեան զգացումները աւելի խորանան: Եւ ոչ ալ թողուլ, որ այդ տրամադրութիւնները չահագործուին միջազգային համայնավարութեան կողմէ»:

Իրենց ծրագիրը, քանի մը տողով, հետեւեալն է.— Ամրացնել կապերը Միջին Արեւելքի եւ Մ. Նահանգներու միջեւ, Բ.— Զօրացնել արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի դիմադրական ոգին՝ ընդդէմ Խ. Միութեան, խաղաղութեան թէ պատերազմի ժամանակ, Գ.— Ստեղծել քաղաքական կայունութիւն ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ, Դ.—Խրախուսել որպէսզի զօրացնեն իրենց պաշտպանողական միջոցները եւ ներքին ապահովութեան ազդակները, եւ Ե.— Վերջ տալ հակամարտութեանց եւ լարուած վիճակին:

Ծրագիրը սքանչելի է անշուշտ, եւ ամերիկեան առատաձեռնութենէն օգտուիլ ուզողները, պիտի խոստանան տառացիօրէն գործադրել զանոնք:

Պիտի յարգուի՞ն տրուած խոստումները: Արեւելքը ճանչցողները իրաւունք ունին թերահաւատ ըլլալու:

Միջին Արեւելքի ճակատին վրայ լայն եւ խորունկ ճեղք մը բացուած է: Միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել, թէ տոլարները կրնան այդ ճեղքը գոցել:

(Վերջ) Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՒ պետ. մանկավարժական կաճառը հիմնուած է 1948—1949-ին: Նպատակն է հանրակրթարան դպրոցներու համար պատրաստել անգլերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն լեզուներ դասաւանդող բարձրորակ ուսուցիչներ: Կաճառը ունի 10 ամբիոն,— մարքսիզմ - Լենինիզմի, անգլերէնի, ֆրանսերէնի, գերմաներէնի, լեզուաբանութեան, հոգեբանութեան մանկավարժութեան ինչպէս եւ այլ առարկաներու ամբիոններ: Դասախօսական կազմը բաղկացած է 64 հոգիէ: Դասախօսներէն 19ը գիտական կոչում կամ աստիճան ունին: Ուսանողներու թիւն է 499: Հաստատութիւնը արդէն տուած է 300 շրջանաւարտ, որոնցմէ 110ը 1950 — 51ին: Կաճառը ունի 5 աշխատասենեակներ, առանձին գրադարաններով: Ունի նաեւ հարուստ գրադարան մը, 32 հազար կտոր գիրքերով, որոնց 11 հազարը օտար լեզուներով: Կը ստանայ 52 ամսագիր: Կաճառին մէջ կազմակերպուած է նաեւ ուսանողական գիտական ընկերութիւն, որ դասախօսութիւններ կուտայ: Ուսման չորս տարուան միջոցին աշակերտները չորս անգամ մանկավարժական փորձեր կ՚ընեն մայրաքաղաքի դպրոցներուն մէջ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆ որ 1915ի ամառը կը գտնուէր Երեւան, տուած է 26 ներկայացումներ, արժանանալով մայրաքաղաքի թատերասէր հասարակութեան ջերմ գնահատանքին: Բացի Օթէլլոյէն եւ Համլէթէն, ներկայացուցած է Լերմոնդովի՝ «Դիմակահանդէսը»:

ՎԵՐՋԵՐՍ ՀՍԳ միութեան բանաստեղծներու բաժնին նիստին մէջ խօսած են Ն. Զարեան եւ ուրիշներ: Բոլորն ալ նշած են որ վերջին տարիները նիւթի տեսակէտով վճռական շրջադարձ կատարուած է Սովետահայ բանաստեղծութեան մէջ: Բոլորն ալ նշած են որ կարգ մը բանաստեղծութեանց մէջ տակաւին նկատելի են վերացականութիւն, ազգ.սահմանափակութեան և ապաքաղաքականութեան ձգտում (ապոլիթիզմի տենդենց): Որոշ բանաստեղծներու վերջին ժողովածուներուն մէջ կան այնպիսի բանաստեղծութիւններ, ուր սովետական Հայաստանը եւ սոցիալիստական հայրենիքը երգելու փոխարէն կը խօսուի ընդհանրապէս Հայաստանի, ընդհանրապէս Հայրենիքի մասին եւ դժուար է որոշել, թէ հեղինակի խօսքը ինչին կը վերաբերի, նախասովետական, թէ՝ սովետական Հայաստանին: Վերացական են Ս. Կապուտիկեանի «Երգ ճանապարհի», Վ. Դաւթեանի «Արարատեան աշուն», «Երեւան», Յովհ. Շիրազի «Որպէս վշտի օրերն Հայոց», Ա. Գրաշիի «Բազալտի ձորում», «Ցիշում ես արդեօք Հայաստանը» բանաստեղծութիւնները եւ ուրիշ գործեր: Համայնավարութիւն կառուցող մեր ժողովուրդի ապրումներն ու ձգտումները իրենց արտայայտութիւնը չեն գտած այդ բանաստեղծութեանց մէջ: Սովետահայ գրողներու խնդիրն է ամենավճռականօրէն պայքարիլ նման երոյթներու դէմ եւ առաջնորդ ունենալով «Պրաւտայ»ի առաջադրանքները՝ անհաշտ պայքար մղել գրականութեան մէջ ամէն զոյնի խորթ ազդեցութիւններու ողողման դէմ՝ սովետական գրականութեան գաղափարական անաղարտութեան եւ գեղարուեստական վարպետութեան բարձրացման համար:

✕ Գրականութեան տեսութեան մասնախումբին նիստը տեղի ունեցած է Յուլիս 20ին արձակագիրներու մասնակցութեամբ: Խօսած է Ս. Սողոմոնեան «Գրական քննադատութեան խնդիրներու մասին եւ ըսած է որ քննադատութիւնը ետ մնացած է եւ չէ կատարած իր դերը գրականութեան թերութիւնները վեր հանելու եւ գրողներուն օգնելու մէջ: Անհրաժեշտ է բարելաւել քննադատներու մասնախումբի աշխատանքները, հետեւիլ եւ ուղղութիւն տալ գրողներուն:

✕ Հայ հեղինակներու երկերու ռուսերէն թարգմանութիւններու որակի մասին խօսած է Տ. Հախումեան: Ռուսերէնի թարգմանուած են եւ կը թարգմանուին հայ դասական եւ ժամանակակից բազմաթիւ հեղինակներու գործերը: Ռուս թարգմանիչները միշտ չեն պահեր բնագրի գեղարուեստական մանրամասնութիւնները: Ցաճախ թարգմանութեան մէջ կը գտնուին բառեր, նախադասութիւններ որոնք չկան բնագրին մէջ: Երբեմն թարգմանիչները քմահաճ փոփոխութիւններ կ՚ընեն բնագրին մէջ, երբեմն ալ «լաւացնելու» ցանկութեամբ տարուած, կ՚աղաւաղեն բանաստեղծի կամ արձակագրի յստակ եւ որոշ նպատակով տրուած պատկերը կամ արտայայտչական ձեւը:

ԱՐՆԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ արտ. գործոց նախարար Պ. Ժորժ Տերթինկէր յայտարարած է թէ՝ կառավարութիւնը պատրաստ է մեծ եւ լուրջ զիջումներու Գերմանիոյ Միութիւնը իրագործելու համար: Ըստ իրեն, արեւելեան եւ արեւմտ. հատուածներուն միջեւ այնպիսի հարցեր եւ բաղձանքներ կան, զորս կարելի է կարգադրել դէմ առ դէմ տեսակցութեամբ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԴԱՐՁԸ

Գ.

— Որովհետեւ ամէնէն շիտակ ու ամէնէն յարմար ճամբան է մեր ժողովուրդին ծառայելու, ժողովուրդին մէջ խրուելու, ազդելու, անոր վէրքերը մօտէն շօշափելու եւ բուժելու համար:

— Այ, եթէ ձեր միտքը ժողովուրդի վէրքերը շօշափելն ու բուժելն է, ես ձեզի ամէնէն կարճ ճամբան ցոյց տամ, ճամբայ մը որ գիտութիւններու վրայէն կ՚երթայ եւ ոչ թէ ժողովուրդի նախապաշարումներուն կրթնելով: Ըսիք թէ բնական գիտութիւնները մասնաւորաբար կը սիրէք, վարժ ալ ռուսերէն կը խօսիք ահա, գացէք քանի մը տարի Ռուսաստան, սորվեցէք բժշկութիւն եւ դարձէք ձեր ժողովուրդին գիրկը եւ բժշկեցէք ինչքան վէրքեր որ կ՚ուզէք:

— Իմ խօսքս հիւանդի վէրքերու մասին չէր— նկատեց տղան, միամտօրէն ժպտելով:

Ժպտեցաւ եւ աղջիկը:

— Այդ չափը կը հասկնամ, բայց միթէ գէ՞ք, է ձեր ըսած հիւանդութիւններուն հետ նաեւ մարմնական հիւանդութիւններ բժշկելը, վերջապէս բոլոր բարոյական հիւանդութիւնները ֆիզիքական ու տնտեսական հիւանդութիւններու զաւակներն են միայն: Եւ մի մոռնաք որ բժիշկը անխտիր ամէն տեղ յարգ ունի. մուտք ու դիրք եւ մանաւանդ բացարձակապէս անկախ է թէ բարոյական եւ թէ դրամական տեսակէտէն:

— Եթէ այդչափ յափշտակուած էք բժշկութեամբ, ինչո՞ւ ինքներդ ուղղակի բժշկութեան չէք հետեւիր, կարծեմ այդ ասպարէզը շատ աւելի լաւ պիտի ըլլայ, քան ձեր ընտրած մանկաբարձութիւնը — հարցուց երիտասարդը, դիտմամբ խօսքին ուղղութիւնը ծռելով:

— Ուրիշ են, պարոն իմ ընտանեկան պայմաններս, ինձմէ փոքր չորս քոյր ու եղբայր ունիմ, եւ երկու տարի կայ, մեռաւ հայրս, պէտք է հնար եղածին չափ շուտով անկախ դառնամ, մօրս վրայէն բեռ մը պակսեցնելու համար, պէտք է այդ փոքրիկները մեծցնել կրթութիւն տալ՝ դիւրին բան չէ:

Ընդարձակ ծրագիրներու մասին մտածելու ոչ ժամանակ ունիմ, ոչ միջոց, թէ չէ՝ այդ ծրագիրները ես ալ եմ ունեցած, իմ բախտէս է, հայրս մեռնելու չէր: Հապա, աշխարհի կեանքը վանքի չորս պատերուն չի նմանիր, հոս ոչինչ կայ պատրաստ ու ձրի, նոյն իսկ ապրուստի տարրական պէտքերուն համար պիտի կռուիս շարունակ՝ ծրագիրներ ու բաղձանքներ բոլորը մէկդի դնելով:

Տղան անթարթ խօսակցի շարժուն դիմագծերուն կը նայէր, մինչդեռ տարօրինակ զգացում մը իր մէջն էր սպրդեր, կարծես սկսաւ ամչնալ:

«Ահա ուր է իսկական անձնազոհութիւնը» կը մտածէր ակամայ:

— Բայց ըսէք, խնդրեմ, ի՞նչպէս է որ դուք այդքան մաքուր ռուսերէն կը խօսիք, կրօնաւորներու մէջ խիստ հազուագիւտ բան է ատիկա, — հարցուց յանկարծ աղջիկը, իր հետաքրքրութիւնը այլեւս զսպել չկարողանալով:

— Ես Խրիմցի եմ, Օրիորդ, ատկէ զատ դըպրոցը ռուսերէն շատ եմ կարդացած, ռուսական գրականութեան գրեթէ բոլոր յայտնի երկերը եւ թարգմանութիւնները, ինքնին հասկնալի է:

— Եւ բանաստեղծութիւննե՞ր եւ ռոմա՞ն — հարցուց աղջիկը կանացի փորփրող հետաքրքրութեամբ:

— Այո, անոնք, որոնք գրական արժէք ունին:

— Կամ վարդապետներու մասին ես չափազանց սխալ գաղափար ունիմ, կամ դուք շատ տարօրինակ վարդապետցու էք.— պատասխանեց աղջիկը վարանոտ շեշտով մը:

— Զգիտեմ, ինչպէս որ կ՚ուզէք:

Ու երիտասարդը գլխարկը ուղղեց ինքնաբաւական, ակնթարթ մը լռութիւն, վերջը աւելցուց.

— Բայց ներեցէք, ձեր ընթերցումը խանգարեցի, ցտեսութիւն:

— Ընդհակառակը, ես շատ ուրախ եմ այդ խանգարումէն: Ցը՛:

Ու ձեռքը մեկնեց տղուն: Երիտասարդը թօթուեց ու դէպի վանք ուղղուեցաւ

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

Թունուզի հարցը

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Բաւական ատենէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի Պ. Շէնիք, Թունուզի գոյավիճակի մասին խորհրդակցութիւն մը ունենալու համար ֆրանս. կառավարութեան հետ: Վարչապետը արդէն այստեղ կանչած է ընկերային գործերու նախարար Պատրան, երկրագործ. նախարար զօր. Սաատալահ եւ արդարութեան նախարար Սալլահ Պէն Եուսէֆ, որ նոյն ատեն ընդհ. քարտուղարն է «Նոր Տեսթուր »ի :

Ազգայնական այս կուսակցութիւնը վերջերս հեռագիր մը ղրկած էր Նահաս փաշայի, Թունուզի եղբայրական համերաշխութիւնը յայտնելու համար եգիպտ. Դատին: Հապիպ Պուրկիպա, որ նոր կը վերադառնայ Փարաւոններու երկրէն, ընկերակցութեան ամենամոլեռանդ գործիչն է: Սալլահ Պէն Եուսէֆ սնած է Տեքարթի վարդապետութեամբ, շատ մաքուր ֆրանսերէն կը խօսի, ինչպէս Պուրկիպան, որ Հիւկոյի բարբառով տոգորուած էր Քաշմիրի Իսլամները: Բայց ֆրանս. կառավարութիւնը վերապահ է, կը վարանի եւրոպական գաղութը յանձնել այդ ընկերակցութեան մարդոց, որոնց աչքը դէպի արեւելք կը նայի :

Տեղական մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ ֆրանս. գաղութի բաղձանքին եւ կը մաղթէ Մուսթաֆա Քէմալ մը Թունուզի մէջ, որպէսզի արդիական յեղաշրջման մը ձեռնարկէ: Այլապէս, եթէ եւրոպացի բնակչութիւնը յանձնուի օտարատեաց սատուածապետական տէրութեան մը, ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ խեղճերուն վիճակը ....

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՆՈՐ ԼՈՒԾՈՒՄ ՄԸ ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻՆ ՀԱՄԱՐ

Արտ. գործոց նախարար Պ. Իտըն ստիպողաբար Լոնտոն կանչած է Թէհրանի անգլ. դեսպան Սըր Ֆրենսիս Շէֆըրտը, որպէս զի խորհրդակցութիւն մը ունենայ անոր հետ քարիւղի հարցին կարգադրութեան համար :

Միւս կողմէ, Տոքթ. Մոսատեղի հրաւէրով Նիւ Եորք հասած է Պ. Հաղիմ Հասիպի, որ քարիւղի փորձագէտ մըն է: Այս առթիւ յայտարարած է մամուլին.— Իմ ներկայութիւնս ցոյց կուտայ թէ կարելի է լուծման պատեհութիւն մը գտնել » :

Կը կարծուի թէ Տոքթ. Մոսատեղ յետաձգած է իր մեկնումը, որովհետեւ Մ. Նահանգները նոր առաջարկներ բերած են անգլ. կառավարութեան: Համաձայն անոնց ծրագրին, քարիւղի ընկերութիւնը պէտք է ձեռք քաշէ գործէն, հաշուեյարդարի ենթարկուի Իրանի մէջ: Ատոր փոխարէն, քարիւղի վաճառումը պէտք է ապահովուի Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ, ընկերութեան վնասուց հատուցում ըլլայ եւ քարիւղի շահարկումը յանձնուի չէզոք տնօրէնի մը: Մնաց որ, Տոքթ. Մոսատեղ ոչ մէկ բանակցութեան ձեռնարկած է քարիւղի ընկերութեանց հետ, ինչպէս կը հաղորդեն Ռոյըլ Տըչ եւ Շէլ ընկերութիւնները :

ԶՕՐ. ԿԻՒՅՈՄԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մամուլէն տրուած ասուլիսի մը ընթացքին, Մարոքի մարզպանը կանգ առաւ «Իսթիգլալ»ի գործունէութեան վրայ եւ հաւաստեց որ ամէնէն աւելի պիտի զբաղի ծայրայեղներով: Զօր. Կիւյոմ տրամադիր է անոնց քիչ մը ժամանակ թողուլ, որպէսզի կատարեալ անկախութեան իրենց թիւր ըմբռնումը ուղղեն, քանի որ ան ներկայ պայմաններուն մէջ կը նշանակէ «մեկուսացում» :

« Այս եսամոլութիւնը վտանգաւոր է, շարունակեց Մարզպանը , ոչ Մ. Նահանգները, ոչ ալ Ֆրանսան այդ ձեւով ազատ են այլեւս »:

Զօր. Կիւյոմ ջատագովեց Ֆրանսայի կատարած դերը Մարոքի միասնականութեան համար, ու մաղթեց որ Մարոքի Սուլթանին իշխանութիւնը աւելի զօրանայ: Յետոյ աւելցուց թէ միտքը դրած է խօսքէն գործի անցնիլ, բայց անկէ առաջ պիտի աշխատի բարոյական յեղաշրջում մը յառաջ բերել երկրին մէջ: Տեղացի լրագրողի մը հարցման պատասխանելով, Մարզպանը այնուհետեւ յայտարարեց թէ՝ հողատարութեան բարձումը իրենցմէ կախում ունի, միջոցներ ձեռք առած են զիրենք դէպի հոն առաջնորդելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՄՊՈՃԻ ֆրանս. բարձր մարզպան Պ. Ժան տը Ռէյմօն դաշունահար եղաւ քունին մէջ 18ամեայ Վիէթնամցիի մը կողմէ: Ինչպէս կը յիշուի, Յուլիս 31ին ալ նախորդ մարզպան Զօր. Շանսոն սպաննուած էր, ուրեմն քաղաքական երկրորդ ոճիրն է:

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի շաբաթ օրուան թիւին մէջ Վռամեանի նուիրուած յօդուածին «դահլիճի անդամ»ը պէտք է ըլլայ «երեսփոխանական ժողովի» անդամ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Théâtre Municipalի մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Վ. ՕՇԱԿԱՆ եւ Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կենդանի պատկեր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, խմբերգ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբին կողմէ: Կ'երգէ Օր. Ալիս Չէկուրեան (Լիոնէն) : Արտասանութիւն Օր. Շուշանիկ Յակոբեան (Պորտոյէն): Եւրոպական եւ կովկասեան պարեր :

Մուտքը ազատ է :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Le Cadet սրբճարանին վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. Ֆր. Ֆէյտի, նիւթ ունենալով Պոլիս գումարուած արեւելագէտներու համաժողովին աշխատանքները եւ տպաւորութիւնները Պոլսահայ կեանքէն :

Մուտքը ազատ է :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

1952, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6ԻՆ, **Cercle Militaire**ի սրահներուն մէջ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան պատկերազարդ գեղեցիկ օրացոյցը, եւ կը ծախուի Ստեփան Ալեքսանեանին քով, Փարիզ, 20 rue du Tage, Paris (13): Ս. Էթիէն Այրի Տիկին Սողոյեանին, Ս. Շամոն Եփրեմ Միքայէլեանին, Տէսին Լեւոն Ասատուրեանին, Կրընոպլը Պարոյր Արթինեանին, Լասիոթա Այրի Տիկ. Կաղնեանին, իսկ Մարսէյլի մէջ Տիկնանց Միութեան գանձապահ Տիկ. Աշխէն Պօղոսեանին 4 Bld. de la Paix :

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան հաւաքոյթ եւ հաճելի ժամանց մը , կազմակերպուած Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի կողմէն, այս կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 5 rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամները ու համակիրները, թէ հաճելի ընտանեկան երեկոյ մը անցնելու եւ թէ օգտակար ըլլալու Ֆ. Կ. Խաչի ազգօգուտ ձեռնարկներուն :

Այդ օրը բոլորդ ... Յոյներու սրահը :

Փարիզի Աղխատ. միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը

Նոյեմբեր **11**ին **Hôtel George V**ի մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ **Francise Blanc, et Pierre Dac, Rosy-Varte,** Օր. Մ. Կառվարենց, Արշամ Ճիզմէճեան եւ **Jacques Dal** :

Մանրքէններու տողանցք, Maison Carvin, Maggy Rouf, Fourrures Mandel եւ Chapeaux Hermine :

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղանները , հեռաձայնելով Պ. Վ. Զիլինկիրեանի Cen. 48 - 51 կամ Պ. Աճէմեանին Pro. 03-19:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի եւ շրջանի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հանգուցեալ առաջնորդ եւ եկեղեցւոյս հիմնադիր Պալաքեան Գրիգորիս եպիսկ.ի հոգւոյն: Կը պատարագէ Տ. Ներսէս քհնյ. Կատարինեան: Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ի յարգանս հանգուցեալ առաջնորդին :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Ժան Կուժոն եկեղեցիին մէջ այս կիրակի, Վարդապետին մահուան 16րդ տարելիցին առթիւ, Կոմիտասեան հանդիսաւոր պատարագ եւ Հայր Մեր»ի ընթացքին մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի անմահ Վարդապետի յիշատակին: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը յարգելու յիշատակը իր մեծ եկեղեցականին ու երաժիշտին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վերջերս հանգուցեալ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆԻ

(Ծնեալ Թորոմանեան), իր ամուսնոյն եւ համայն Պարոնվարդեան ընտանիքին յիշատակին: Կը հրաւիրուին ազգականները ու բարեկամները :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղերուն ժողովները.—

Ս. ԷԹԻԷՆ Նոյեմբեր 2ին :

ՌՈՄԱՆ Նոյեմբեր 3ին:

ՎԱԼԱՆՍ Նոյեմբեր 4ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ Նոյեմբեր 6ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Պուա Քոլոմպի ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, 17 rue Ampère Cachan: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը այսօր ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին մէջ : Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Վ. Օշական: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պանեէօ Քաշանի բոլոր ընկերուհիները, այս շաբաթ օր ժամը 4ին, 17 rue Ampère, Cachan:

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Մ.ի գնդակի ախոյեանական մրցումը այս կիրակի E. S. Voltaireի եւ Հ. Մ .Մ.ի միջեւ U. S. Իթալիէնի դաշտին վրայ: Պահեստին կը սկսի ժամը 13.30ին, իսկ առաջին խումբը ժամը 15ին:

Կը խնդրուի մեծ բազմութեամբ գալ քաջալերելու համար մեր երիտասարդ մարզիկները: Առնել 185 թիւ օթօպիւս Porte d'Italieէն եւ իջնել terminus:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութիւնս իր սանուհիներէն Մարի Սապունճեանի նշանախօսութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Կ. Սապոնճեանէ 2000, Յովակիմ Կարապետեանէ (Թուլոն) 2000, Կարապետ Յակոբեանէ (Սէնթ Էթիէն) 1000 ֆրանք :

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ 1000 ֆր. ընկերուհի Բ. եւ Մ. Մուրատեանէ իրենց երրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Վիէնի Կապ. Խաչի երեք դպրոցները վերաբացուած են Հոկտեմբեր 4էն ի վեր, բոլոր այն ծնողքները որ տակաւին իրենց պզտիկները չեն ղրկած, թող փութան ղրկել անմիջապէս որպէսզի դասերէն կտ չմնան :

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱՅԻ ԽՈՒՄԲԸ

Պ. Ն. ԿՈՐԿԱՆՕՖԻ տնօրէնութեամբ

Այս Կիրակի ժամը 20.45ին Salle Iénaի մէջ , 10 Ave. Iéna :

Կը ներկայացնէ ՌԵՄՍՔԻ ՔՈՐՍԱՔՕՖԻ

LA FIANCÉE DU TZARԸ (Օփերա 4 արար)

Մասնակցութեամբ **H. Sadoven** (Փարիզի օփերայէն), **V. Mikheeva** (ռուսական օփերայէն) , **Z. Dolnitzky** եւ **N. Agroff** (Սքալա տը Միլանէն) եւ **G. Grichine** :

Տոմսերը՝ Agence Durand, 4 Plcae de la Madeleine եւ նոյն օրը թատրոնին կիշէն ժամը 7էն սկսեալ :

Վարժ ափիեսեօր

Գործաւոր մը կ'ուզուի որ պէտք է շատ լաւ տեղեակ ըլլայ այդ աշխատութեան:

Դիմել Պ. Ժ. ՊԱՔԱՌԵԱՆԻ, 4 rue d'Alexandrie Paris (2):

ՀԱՃԵԼԻ ԱՒԵՏԻՍ

Լա Կոանտ Տիսթիլըրի տիւ Փառք Հաստատութիւնը, մենաշնորհատէր հռչակաւոր ՇԻՐԱԿ ՕՂԻի, կը ծանուցանէ ստեղծումը նոր տեսակ օղիի մը՝ որ կը կոչուի **«CHIRAG 52»** (**ՇԻՐԱԿ 52**) : ՇԻՐԱԿ **52**ը, որ 45 աստիճան է, մեծապէս պիտի ուրախացնէ օղիի սիրահարները, որոնք զայն ջրախառն խմելու սովորութիւնը ունին : Ինչպէս նախկին ՇԻՐԱԿ օղին իր համակիրներուն նախընտրութիւնը վայելած է, ՇԻՐԱԿ **52**ն ալ թէ՛ զուտ եւ թէ՛ ջրախառն խմողներուն հաճոյքը պիտի կրկնէ, անոնց ներկայանալով իր սովորական վաճառանիշով :

Dépot Central.— Grande Distillerie du Parc, 1—3, Bld. Onfroy, Marseille. Tél. Prado 82.93, 83.50 .

Dépot pour la Région Lyonnaise.— D. BAHADOURIAN, 246, Rue Vendôme, Lyon. Tél. M. 11.84:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 3 Novembre 1951 Շաբաթ 3 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6601-Նոր շրջան թիւ 2012

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՔԱՆԴԵՑԷՔ, ԵԹԷ ԿՐՆԱՔ...

Այդ օրերուն էր, երբ Պէյրութի մէջ, ներգաղթողներու գոյքերուն ու իրչքերու փոխադրութեան համար իր սիրայօժար ծառայութիւնը առաջարկող Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչներուն՝ պետական ներկայացուցիչը յանուն իր երկրի իշխանութեանց, կը պատասխանէր.

— Զենք կրնար ընդունիլ ձեր ծառայութիւնը, եւ կը յայտնենք, թէ, մեր բոլոր միջոցներով, պիտի քայքայենք Հ. Մ. Ը. Մ.ը :

Անցան չորս տարիներ, արդէն: Ու այդ չորս տարիներու ընթացքին, Հ. Մ. Ը. Մ.ը ուռճացաւ նոր տարրերով: Շարքերը խտացան, բազմացան տուները: Ծառ տարածուն, ոստալից...: Վստահօրէն, եթէ մեզի վերապահուած է տակաւին քառասուն տարիներ մեր հայրենիքէն դուրս ապրելու դժխեմ ճակատագիրը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի շարունակէ տարածել իր ցանցերը հայ իրականութեան բոլոր մարզերէն ներս,— հոգեկան, բարոյական, գաղափարական, մարզական թէ մարմնական

Մարզականն ու մարմնականը յիշեցինք ամէնէն վերջ, որովհետեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր կենսանորոգ աւիշը կը ստանայ առաւելապէս Հայ ժողովուրդի հոգեկան եւ բարոյական ձգտումներու արտայայտութիւնը ըլլալու իրողութենէն : — Եթէ այդպէս եղած չըլլար, Ահարոնեաններէն առաջ ուրիշներ արմատախիլ դարձուցած պիտի ըլլային զայն մեր ծոցէն :

Կը գրենք այս տողերը, 5000 տոլարի նուիրատուութեան մը առթիւ, զոր կատարած էհայժողովուրդի հարազատներէն պարզ ու համեստ մարդ մը,— Պ. Ճորճ Մարտիկեան : Ժողովրդական տիպար մը, որ գիտակից հիացումով հաստատեց, իր տեղեկութեան ընթացքին, Գաղթահայ կեանքի մէջ հայաշունչ կազմակերպութիւններու փրկարար դերն ու ձեռք բերուած արդիւնքները: Պ. Մարտիկեան կը խորհրդանշէ տիպարը համբային մըտածողութեան տէր մարդը: Որ կը գիտակցի թէ գաղթահայ իրականութիւն մը պէտք ունի առաւելապէս տնտեսական յենակներու, իր ոգեկան ու բարոյական արժանիքները պահպանելու համար :

Մեր իրականութեան մէջ, վարակիչ են դեղեցիկ շարժումները, հանրանպաստ նախաձեռնութիւնները: 5000 տոլարի նուիրատուութիւնը, պիտի հանդիսանայ նոր խթան մը, տնտեսական աջակցութեան ճամբով նոր խանդավառութիւն ստեղծելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի կենսունակ շարքերուն մէջ, ու շուտով ի գլուխ հանելու բազմաթիւ գործեր, որոնք լուծման կը սպասեն :

Գաղտնիք մը չէ, որ մեր ազգային կազմակերպութեան մէջ, բազմաթիւ կաղացումներ հետեւանք են տնտեսական պայմաններու անձկութեան: Նիւթական միջոցներու անբաւարարութիւնը, — մասնաւորաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ի նման մարզական եւ երիտասարդական միութեան մը մէջ — պատճառ կը դառնայ ուժերու ցրուումի, մեծածախս նախաձեռնութիւններէ խուսափումի, խնայողութեանց եւ բազմաթիւ այլ վերապահութիւններու, որոնք հոգեկան եւ բարոյական անդրադարձումներ եւս կ'ունենան :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ղեկավարութիւնը նոր կարելիութիւններ պիտի ունենայ ամէն բանէ առաջ ստեղծելու իր սեփական բոյնը, — իր մարզարաններն ու ակումբը, իր արդիական դաշտն ու հաւաքավայրը, մէկ խօսքով իր տունը, ուր աստիճանաբար պիտի ստեղծէ նաեւ հարազատ ու ջերմ մթնոլորտ, հոգեկան միջավայր եւ գաղափարական հնոց :

Սուրիահայութիւնը, — մասնաւորաբար Հալէպահայութիւնը ,— գործօն կերպով հաստատեցին իրենց անվերապահ յարգանքն ու հիացումը հանդէպ Հ. Մ. Ը. Մ.ի փրկարար գործունէութեան, 40.000 սուրիական ոսկիէ աւելի նուիրատուութեամբ: Իրենց լումաներուն հետ, հայ ժողովուրդը տուաւ նաեւ իր սիրտը, իր ամբողջական համակրանքն ու համարումը: Երբ գործի մը մէջ սիրտ է դրուած, ոչ մէկ ջլատիչ կամ քայքայիչ ուժ կրնայ խափանել զայն :

Այդ հաւատքն է որ կը մղէ մեզ աւելորդ անգամ մը եւս արձանագրելու այս սիւնակներուն վրայ, թէ քանդիչ ձեռքերը անգործութեան պիտի դատապարտուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սրբազան Վէմին, — անոր գաղափարական հանդամանքներուն վրայ :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ՝ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՄԱ՜Ն, Ո՜Վ ՊԻՏԻ ԶԲԱՂԻ ...

Օր մը, երբ ժամանակ ունենաք, այցելեցէք հայերէն թերթի մը խմբագրատունը եւ քանի մը ժամ թափառեցէք նրբանցքներուն կամ դրասենեակներուն մէջ: Անպատճառ ձեր ականջին պիտի հասնին հետեւեալ խօսակցութիւնները.

— Մարկո՛ս, Սէվրի դաշնագիրը ե՞րբ ստորագրուեցաւ ...

— Կարծեմ 1918ին էր, Մայիսին... Թադէոսին հարցուր ...

— Թադիկ, Սէվրը ե՞րբ ...

— 1920 Օգոստոս 10ին ... մեր կողմէ ստորագրեց Ահարոնեանը, երեքշաբթի, ժամը 4ին ...

×

— Ներկայ կաթողիկոսը ե՞րբ ընտրուեցաւ ...

— Դուն ալ անանկ բաներ կը հարցնես որ ... կարծեմ 1947ին էր... Թադէոսը գիտնալու է ...

— Թադիկ, կաթողի ...

— 1945 Յունիս 22ին... Ուրբաթ օր ...

×

— Ատլանտեանի Ուխտին Թուականը միտքս էր, յանկարծ մոռցայ, Մարկոս դուն գիտե՞ս ...

— Երկան ըրիր... 1939ին ըլլալու է... Թադէոսին հարցուր ...

— Թադիկ, Ատլան ...

— 1941 Օգոստոս 14... ստորագրած են Ռուզվէլթ եւ Չըրչիլ... ութը յօդուած ունի ...

— « Հեթանոս Երգեր »ը Սիամանթօն գրած էր , չէ՞ ...

— Սխալ ես... Օշականինն է ... բայց վըստահ ըլլալու համար Թադէոսին գնա ...

— Թադիկ, « Հեթանոս ...

— Դանիէլ Վարուժան ... հրատարակուած է, Պոլիս 1914ին ...

×

— Ըսէ, շուտ ըսէ, պատրիարքին դերապատի՞ւ կ'ըսեն թէ արժանապատիւ ...

— Ցիմար, պատրիարքը դերաշնորհ է, արժանապատիւը վարդապետին կ'ըսեն... բայց անգամ մը Թադէոսին հարցուր ...

— Թադիկ, պատրի ...

— Երկուքդ ալ ջրոտեր էք... արժանապատիւը՝ քահանան է, դերապատիւը՝ վարդապետը, դերաշնորհը՝ եպիսկոպոսը... պատրիարքին ամենապատիւ կ'ըսեն... կաթողիկոսին Նորին Սուրբ Օծութիւն... ձեզի պէսներուն ալ կ'ըսեն դդումապատիւ ...

×

Մի մեղադրէք, մի խնդաք: Խմբագիր մը որքան ալ ձեռնհաս ըլլայ իր ասպարէզին մէջ, չի կրնար, օրուան բոլոր ժամերուն, ամէն բան յիշել: Օտարներն ալ մեզմէ վար չեն մնար այդ մարզին մէջ :

Օտար խմբագրատուները, սակայն, ունին հանրագիտարաններ — « չտեմարան պիտանի գիտելեաց» — որոնց կը դիմէ խմբագիրը՝ երբ նեղը մնացած է :

Մեր հանրագիտարանները ... երկու ոտքի վրայ կը պտտին ...

Զե՞նք կրնար ունենալ սեւով ճերմակի վրայ տպուած հատ մը: Ի հարկէ կրնանք, բայց «ամա՜ն, ո՜վ պիտի զբաղի ատանկ պօշ բաներով...»

Ազգը ոտանաւոր տպելէն գլո՞ւխ առած ունի որ ... ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

«Արեւելք»ի 28 հոկտ.ի թիւին մէջ կը կարդանք

— Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեան, 5000 տոլարի պատկառելի գումար մը նուիրած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտի ֆոնտին: Սոյն գումարը ղըրկուած է Հալէպի բարեջան առաջնորդ՝ ՏէրԶարեհ Ս. եպիսկոպոսի անուան :

Եղբ. Ճորճ Մարտիկեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիր անդամներէն եղած է, ու մինչեւ այսօր ան կը մնայ խանդավառ եւ հաւատաւոր անդամը այս միութեան, եւ իր կուրծքին վրայ կը կրէ մի միայն Հ. Մ. Ը. Մ.ի զինանշանը :

Այս առթիւ, Հ. Մ. Ը .Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղը, հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ եղբ. Ճորճ Մարտիկեանին:

Արեւմտեան Գերմանիա

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Պոնի կառավարութեան եւ դաշնակից պետութեանց միջեւ համաձայնութեան գետինը պատրաստ է, բայց այսօր միայն հանրային սեփականութիւնը պիտի դառնայ: Ինչպէս կը յիշուի, նոր սկզբունքներու վրայ հիմնուած այդ համաձայնութիւնը, դաշնակից երեք պետութեանց խորհրդարաններու վաւերացումէն ետք միայն ի զօրու պիտի ըլլայ :

Բաւական կնճռոտ հարցեր կան, որոնք տեղ գրաւելու սահմանուած են համաձայնագրին մէջ: Դաշնակից զօրախումբերուն բանակումը Գերմանիոյ մէջ, որ համանման պիտի ըլլայ Ատլանտեանի դաշինքը ստորագրող տէրութեանց համաձայնութեան: Դեռ կան ելեւմտական խնդիրներ, գերման ճարտարարուեստին վրայ հակակշիռը, մասնաւորաբար հիւլէական ուժին վրայ, Գերմանիոյ երկու հատուածներուն միացման իրաւարարութիւնը, ու վերջապէս գերմանական ուժերուն մուտքը եւրոպական բանակին մէջ: Այս առկախ հարցերուն մեծ մասը տակաւին իր լուծումը չէ գտած :

Ընդհանուր համաձայնութիւն մը հաւանական կը թուի, բայց Գերմանիոյ նոր գոյավիճակը ճշդուած չէ իր ամբողջական գիծերուն մէջ : Տոքթ. Ատընաուըր կը խորհի օրէնք մը հրապարակել ամբողջական Գերմանիոյ ընտրութիւններուն համար, բայց ի՞նչ պիտի ըլլայ Մոսկուայի հակազդեցութիւնը: Ըստ «Իմփըրթըր Փրէս»ի, Պ. Չըրչիլ որոշած է ոչ մէկ կարգադրութիւն ընել, քանի լուծում չէ գտած Գերմանիոյ երկու հատուածներուն միացման հարցը :

Ամերիկա կը ցանկայ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՅԱՆԳԻԼ ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԵՏ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱՅ

Միացեալ Նահանգներու վարիչ հրջանակները կը խորհին թէ մինչեւ որ Քորէայի մէջ համաձայնութեան մը չյանգին, բանակցութեան խօսքը չի կրնար ըլլալ Խորհրդ. Միութեան հետ: Մասնաւորաբար դէչ տպաւորութիւն թողած է այն իրողութիւնը, որ ամէն ամիս հազարաւոր զինուորներ կ'իյնան ռուսական գնդակներէն եւ ռումբերէն Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ:Հետեւաբար ,եթէ նոյնիսկ ամերիկեան զինուորները վերադառնան ռազմադաշտէն, ընտրական ներկայ ջերմ մթնոլորտին մէջ կարելի չէ խօսակցութեան մտնել Քրեմլինի ղեկավարներուն հետ :

Միւս կողմէ, Պ. Ֆրէնք Նէշ, ազգ. ժողովին մէջ յայտարարեց թէ միջազգային զինաթափումը ամերիկեան քաղաքականութեան գլխաւոր նպատակը կը կազմէ: Պատերազմական նախարար Պ. Ռոպըրթ Լովէթի քարտուղարը չըսաւ թէ երբ եւ ինչպէս պիտի փորձեն Խորհ. Միութեան հետ համաձայնութեան մը գալ, բայց ի վերջոյ եզրակացուց .

« Կը յուսանք թէ ժամանակը պիտի գայ, երբ պիտի կարենանք վերսկսիլ մեր խօսակցութիւնները զինաթափութեան մասին : Ցարդ որոշ արդիւնքներ ձեռք չբերինք, այսու հանդերձ դուռը բաց ձգեցինք այնպէս մը, որ կարենանք վերսկսիլ բանակցութիւնները, անմիջապէս որ Խորհ. Միութիւնը մտադրութիւն ցոյց տայ» :

Նորվեկիա կը պատասխանէ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻՆ

Նորվեկիոյ կառավարութիւնը Հոկտ. 30ին Օսլոյի ռուս դեսպանին յանձնեց Սփիցպերկի մասին Սովիէտ Միութեան ծանուցագրին պատասխանը : Վաւերագիրը կը բացատրէ թէ ՄԱԿը ներկայ պայմաններուն մէջ չի կրնար անդամակից պետութիւններուն ապահովութեան անհրաժեշտ երաշխիքները տալ: Յետոյ կ'աւելցնէ թէ ինքը ոչ յարձակման, ոչ ալ թշնամական նպատակ կը հետապնդէ :

Որքան ատեն որ Նորվեկիա յարձակման չենթարկուիր կամ նշաւակ չի դառնար յարձակման մը սպառնալիքին, օտար պետութեանց զինեալ բանակներու տրամադրութեան ներքեւ պիտի չդնէ նորվեկեան հողերուն վրայ գտնուող խարիսխները: Գալով Նորվեկիոյ զին. հաստատութիւններուն եւ սարքաւորումներուն, անոնք միմիայն պաշտպանողական նպատակներու եւ Նորվեկիոյ պաշտպանութեան համար հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին նախադծած հաւասարակաց պաշտպանողական դրութեան պիտի ծառայեն :

« Նորվեկիոյ կառավարութիւնը, կը շարունակէ Օսլոյի պատասխանը, մտադիր չէ ամրութիւններ կամ ուեւէ տեսակի զինուորական խարիսխներ հաստատելու Սփիցպերկի կամ Արջային կղզին մէջ: Պիտի չթոյլատրէ նմանապէս որ ուրիշ տէրութիւն մը այդ բանը ընէ: Այդ հողամասերուն վրայ իր ունեցած վեհապետական իրաւունքով, Նորվեկիոյ կառավարութիւնը պիտի պահպանէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հուրի Իփէկեանի արուեստը, իր անհատապաշտ ու քնարերգակ ձգտումներով ուրեմն հակոտնեայ արուեստը կը ներկայացնէ, ուր եսին պաշտամունքը կայ: Անհատին երգը, վիշտն ու ցաւը, Թախիծն ու տառապանքը, երբեմն նաեւ ուրախութեան ու երջանկութեան որոնումը: Հուրի Իփէկեան կ'երգէ իր երազները, իր սէրը: Իր մէկ հատորին տիտղոսն է ժամանակին գոյները, աւելի հարազատ պիտի ըլլար ըսել բանաստեղծին հոգիին գոյները, հոգեկան աշխարհը: Ցանդուղն երգեր ունի ան, երբ կ'երգէ մանաւանդ սէրը, կիրքով ու ջերմութեամբ եւ մանաւանդ անկեղծութեամբ: Ցատկանիշ մը, զոր քիչերն ունին:

Մելամաղձոտ են այդ երգերը, քիչ անգամ լաւատես, բայց յաճախ յուետես: Անոր հոգին կը հեծեծէ ու կը մորմոքի ինչպէս հովը՝ ծառերուն մէջ.—

Սօնաթ վերնագրով քերթուած մը յուետես այդ շունչով գրուած է.—

«Ապրի՞լ, ո՞ր հաւատքին համար,
Ուրիշ երազնե՞ր ստեղծել ,
Որոնք արիւնս ծծեն,
Երակներս քամեն,
Որպէսզի ծնիմ,
Յետոյ լքեմ ես ինձ
Եւ իմ անձս մատնեմ՝
Յանոուն շիթ մը բոցին ,
Յանոուն անգութ կրակի
Շիթ մը արցունքին,.
Որ պիտի խանձէ
Ժանեակը դիւրաբեկ
Անոնց թեւերուն :
Ինչո՞ւ .
Լաւագոյն է մեռնիլ »:

Որովհետեւ բանաստեղծին համար հողը որ կը ծածկէ մեր ոտքերուն տակ բացուած փոսը, բացարձակն է ամբողջական եւ անիմաստ վախճանը :

Հոգեկան այս վիճակը շատ հարազատ է, այնպէս որ նոյն զգայութիւնը աւելի կը զարգացնէ Տխրութիւն քերթուածին մէջ («Ակօս», 1948ի Զ. հատոր), զայն նկատելով իր էութենէն անբաժան, զոր սիրած է միշտ ու ներած անոր :

Կարդալով Հուրի Իփէկեանի փունջ մը քերթուածները, կը զգանք որ անոնց վրայ դարաշրջանի դրոշմը կայ զօրաւոր կերպով: Կարծէք թէ ան յոգնած է կեանքէն ու ձանձրոյթ կը զգայ: Առանձնութիւնը կը փնտռէ: Եւ անառակ տղու մը պէս ջախջախել կը բաղձայ իր կեանքին գնացքը, գիտութեան շղթաները, մարդկային անիծուած ճակատագիրը: Նուիրական խենթութիւնը կ'երգէ: Որովհետեւ իրեն համար օրերը տխուր են եւ ծանրաթախիծ... միջոցը եւ ժամանակը անգոյն, եւ լոյսը՝ մարած արեգակ մը...: Եւ միշտ հեռաւոր հորիզոններու կարօտը աչքերուն մէջ կ'երազէ ու կ'երազէ ...:

Բացասական այս վիճակէն կը ձերբազատուի բանաստեղծը այն ատեն միայն, երբ կարօտն ու սէրը այցելութեան կուգան :

Այդ պահերուն «անցաւ արդէն, տես, կը գոչէ, ժամն անգոյն տրտմութեան» եւ կ'ապրի երազի պահերը («սիրերգ», «Ակօս», 1948 ԻԵ. հատոր) :

Թախիծի ու տրտմութեան հարազատ լարին կը յաջորդէ սակայն բնութեան երգը, եւ բարեբախտաբար: Ճիշդ է որ այդ պահերուն ալ բանաստեղծը կը տառապի երբեմն վաղանցուկ երեւոյթներէն, բայց այդ երգը միջոց մըն է դէպի համակերպութիւն ու ինչո՞ւ չէ, դէպի լաւատեսութիւն: Բնութեան մէջ ամէն ինչ անցողական կը գտնէ ան: Իրերն ալ ունին իրենց համբուած վայրկեանները, ինչպէս մտածող ու զգացող մարդ էակը: Վարդերը պիտի թառամին, գարնան պիտի յաջորդէ հեղձուցիչ ամառը, եւ ամրան՝ աշնան մշուշապատ եւ կարօտաբաղձ օրերը: Ամէնէն աննշան երեւոյթներուն ու վիճակներուն հանդէպ անոր հոգին խռովք մը, սարսուռ մը կը զգայ: Անտարբեր չէ որեւէ պահի առջեւ: Երգող թռչունը, ինչպէս որեւէ անշունչ առարկայ, նոյնքան կը ներշնչեն զինքը, որքան հոգեկան բարդ վիճակները:

Հուրի Իփէկեանի լաւատեսութիւնը սակայն, հակառակ այնքան թախիծի եւ տրտմութեան, կը խտանայ գեղեցիկ ու շատ մարդկային քերթուածի մը մէջ, որուն խորագիրն է **Eternel Renouveau** (էջ 80) (Յաւիտենական նորը): Մարդկային կ'որակեմ, որովհետեւ մարդկային գիտակցութիւնը միայն կրնայ այդպէս լաւատես ըլլալ: Բանաստեղծը առանձնութեան մէջ ապրիլ կ'ուզէ, բնութիւնը կ'երգէ, տեսնելով մէկտեղ որ ծաղիկները կը թոշնին, արշալոյսները ունին իրենց վերջալոյսները, ուրախութիւններուն կը յաջորդեն տխրութիւնները, բանի մը կարօտն ունի, որուն ղօհացումը չի գտներ, կը թափառի երկրէ երկիր, միշտ սպասումի մէջ: Եւ ի վերջոյ կը հաշտուի մարդ էակին վիճակուած ճակատագրին : Եւ բանաստեղծը կ'երգէ եւ ուրախութիւն, հաւատք, երազներ, կեանքը, յաւիտենական գոյացութիւնը, նորը, մշտանորոգ նոր կեանքը, երիտասարդութիւնը, յաւերժականը, բնութիւնը: Բանաստեղծին հոգին փոթորիկէ բռնուելէ յետոյ (Après l'Orage) (էջ 83), խաղաղութիւնը կը գտնէ, ինչպէս բնութիւնը, երկինք եւ երկիր ճառագայթող խաղաղութիւնը կը գտնեն, այնքան ներդաշնակօրէն անձրեւէ, փոթորիկէ եւ տարերքին խռովայոյզ բարկութենէն յետոյ :

Հուրի Իփէկեանի լաւատեսութեան մէկ գեղեցիկ արտայայտութիւնն է ներշնչուած այն քերթուածը, որ ձօնուած է Նիկօլ Աղբալեանի յիշատակին: Ինչպէս բնութեան մէջ, այնպէս ալ մարդկային կեանքին մէջ գաղափարներու եւ իտէալներու յաջորդականութիւնը մեզ լաւատեսութեան կը մղեն : Մարդ էակը կ'անցնի, բայց իրմէն բան մը կը մնայ, հետք մը կը ձգէ ան, իր ստուերն է, որ անջօջափելի կերպով կը սաւառնի մեր գլուխներուն վերեւ եւ մենք կ'ապրինք մեզմէ յաւէտ բաժնուողներուն յիշատակը լաւատես զգացումներով ու մտածումներով :

Այս քերթուածը միակն է թերեւս, որուն մէջ հայրենիքի սէրը, հեռաւոր եւ բացակայ սիրելիի մը կարօտովը երգուած է:

МԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

25ամեակ մը

Մինչ Սփիւռքը կ'ողջունէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Օր»ը, Ալֆորվիլի գաղութը խանդավառօրէն տօնեց Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի 25ամեակը :

Քսանըհինգ տարիներ առաջ, հայ ժողովուրդին բեկորներէն մաս մը, հազիւ մազապուրծ ազատած թրքական ճիրաններէն, եկած էր վայելելու Ֆրանսայի ասպնջականութիւնը : Այդ բազմութիւններէն խումբ մը հաւատաւորներ, 19 Սեպտեմբեր 1926ին հիմը կը դնեն Հ. Յ. Դ. « Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին, Ալֆորվիլի մէջ: Ահա, անոր25ամեակն էր որ տօնուեցաւ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ, 14 Հոկտ.ին :

Հպարտ էին մեր բոլոր ընկերները: Որովհետեւ 25 տարուան բեղուն գործունէութեան մը արգասիքը կը վայելէին նորահաս եւ գիտակից երիտասարդութիւն մը տեսնելով իրենց շարքերուն մէջ :

Պատիւ մըն էր մեզ համար մեր համակրելի քաղաքապետ՝ R. Bleuseի եւ իր տիկնոջ ներկայութիւնը, որ սիրով ընդունած էր այս բացառիկ օրուան պատուոյ նախագահութիւնը: Անոնց կ'ընկերանար նաեւ տեղւոյս ընկերվարական կուսակցութեան՝ S. F. I. O.ի քարտուղար ընկեր Franceski :

Ընկեր Ստ. Թիրեաքեան՝ նախագահը օրուան հանդիսութեանց յակիրճ եւ գեղեցիկ ճառով մը մեզ կը ներկայացնէ Ս. Մինասեանի կենսագրական գիծերը, մանկութենէն մինչեւ Ապրիլեան Եղեռնը, եւ իր նահատակութիւնը Այաշի մօտ, ու կ'ըսէ.— Դաշնակցութիւնը ծնունդն է հայ ժողովուրդին: Սարգիս Մինասեան ծնունդն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Հետեւաբար հայ ազգը պէտք ունի նոր Ս. Մինասեաններու որպէսզի կարենան առաջնորդել մեզ հոն՝ մեր միացեալ, անկախ եւ ազատ հայրենիքը:

Ու ժողովուրդը յոտնկայս, միաբերան կ'երգէ «Մշակ բանուոր»ը:

Բեմ կը բարձրանայ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան, որուն սահուն ֆրանսերէնով բանախօսութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց ներկաներուն վրայ: — Ի՞նչ է Հ. Յ. Դաշնակցութեան ըմբռնած ընկերվարութիւնը ... ու մէջ բերաւ Daniel Mayerի հետեւեալ մէկ արտայայտութիւնը. — ընկերվարութիւնը ոչ միայն դասակարգային ձգտումներ կը պարփակէ իր մէջ այլ եւ ազգային: Ան կը մատնանշէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կատարած գործը ազգային դետնի վրայ , յենարան ունենալով ընկերվարութեան իրաւական պահանջները: Ու կ'եզրակացնէ — « Ահա թէ ինչո՞ւ երիտասարդներ որոնք ծնած ու մեծցած են այս երկրին մէջ, վայելելով ամէն առաւելութիւն, չեն կրնար ուրանալ իրենց ցեղին ձայնը, վասնզի աւանդ մը ունին իրենց յանձնուած: Պիտի գայ օր մը որ արդարութիւնը պիտի յաղթանակէ, եւ շնորհիւ Ֆրանսայի եւ իր դաշնակիցներուն պիտի լուծուի մեր Դատն ալ, այն ատեն է որ պիտի փոխադարձենք այն ասպնջականութիւնը, զոր վայելեցինք այս երկրին մէջ :»

Ալֆորվիլի քաղաքապետը՝ R. Bleuse, ժողովուրդին բուռն ծափերով բեմ կը բարձրանայ եւ կը սկսի խօսիլ, կարճ, ու հմտալից:— « Զափազանց ուրախ եմ որ այս պահուս ձեր մէջ կը գտնուիմ ոչ թէ որպէս Ալֆորվիլի քաղաքապետ, այլ որպէս պարզ ընկեր մը»: Դրուատելէ յետոյ Հայոց զոհաբերութեան եւ անձնուիրութեան ոգին, կը շարունակէ — « Մօտէն հետեւած եմ ձեր առօրեայ կեանքին եւ հետաքրքրուած ձեր զգացումներով, ընծայելով ամէն դիւրութիւն հայկական գաղութին : Այն բոլորը զոր կատարած եմ, ոչ թէ որպէս քաղաքապետ եմ ըրած, այլ իմ ընկերվարական գաղափարաբանութեանս տուրքն եմ վճարած: Այսօր՝ այս հաւաքոյթով անգամ մը եւս կը հաստատէք այն աշխատանքը, զոր դուք եւս կուտաք ի նպաստ ընկերվարութեան յաղթանակին: »

Նկատելի էր հանդիսականներուն բացառիկ կարգապահութիւնը ամբողջ հանդէսին տեւողութեան, ինչ որ ջերմապէս գնահատելի է :

Երկրորդ բանախօսէն առաջ ունեցանք գեղարուեստական բաժին մը, երգողներով եւ արտասանողներով: Իսկ Պ. Գարեգինի թառը եւ ընկեր Բենոյի տափը, որ նոր էր Ալֆորվիլի համար, զուարթ տրամադրութիւն մը ստեղծեց հանդիսականներուն մօտ :

Ընկեր Ս. Թորոսեան, գլխաւոր բանախօսներէն մէկը, ներկայացուց Հ.Յ.Դաշնակցութեան էութիւնը եւ իր կատարած դերը ազգային ազատագրական ճամբուն վրայ: Նախ պատկերացուց Արմենական եւ Սոց. Դեմ. Հնչակեան կուսակցութեանց ծագումը, եւ վերջապէս Հ. Յ .Դաշնակցութեան ժայթքումը հայ ժողովուրդի ծոցէն :

Ան էր որ առաջնորդեց զինքը մինչեւ Մայիսի 28ը, որ մեր պետականութեան կորիզը կազմեց: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Ռահվիրան է եղած ազատութեան գաղափարին եւ սերմնացանը : Եւ դարձեալ ան է, որ պիտի տանի զինքը դէպի յաղթանակ

Կը հրաւիրուի մեր շնորհալի երգչուհի Օր. Մառի Կաւվարենց, որ ունկնդրել հաճոյք մըն է: Ան մեզի երգեց « Կռունկ » (Կոմիտաս), «Սիրերգ» (Օհան Տուրեան), «Քանի որ ջան իմ» (Սայաթ Նովա), L'Air de Trouvère (Verdi), տեղի տալով ժողովուրդի փափաքին, Օր. Կաւվարենց երգեց «Աղուորներուն» (Ալէմշահ), դաշնակի ընկերակցութիւնը կը կատարէր Տիկին Եազըճեան :

Այս խանդավառ երգերէն յետոյ վերջին խօսքը տրուեցաւ ընկերուհի Էլէն Բիւզանդի որ արտայայտուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին կողմէ:

Ան շատ գեղեցիկ պատկերներով բացատրեց թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ կազմուած էր Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն երբ դեռ խոպան դաշտ մըն էր հայկական Ալֆորվիլը, եւ այսօր 25 տարի յետոյ բուրաստանի է վերածուած անշնորհիւ հայ ժողովուրդին աշխատասէր բազուկին: Կոչ կ'ընէ բոլորին որ իրենց զաւակները դաստիարակեն Ս. Մինասեանի ոգիով, որովհետեւ հայ ժողովուրդը պէտք ունի տակաւին Ս. Մինասեաններու :

Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջացաւ Թառիստ Գարեգինի եւ Բենոյի նուագածութեամբ:

Եւ խնջոյքը նոյն ոգեւորութեամբ շարունակուեցաւ, համեմուած Տիկ. Ար. Բալուեանի երգերով, մինչ ընկ. Հ. Բալուեան սրամտութեամբ կը կատարէր իր թամատայութիւնը :

Պ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

Հնադարեան պեղումներ

Մեզի ծանօթ հին ազգերու պատմութիւնը ամբողջովին փոխուած է վերջին հարիւր տարիներու ընթացքին: Նինուէի գոյութիւնն անգամ կասկածելի կը նկատուէր: Քսենէֆօն 607 (Ք. Ա.) պրպտած է եւ չէ գտած Նինուէի հետքերը :

Լիւսիէն տը Սամոզաթ կը գրէ թէ Քրիստոսէ 150 տարի վերջ կործանած է Նինուէն, եւ հետքն անգամ չէ մնացած, հետեւաբար կասկածելի կը գտնէ որ գոյութիւն ունեցած ըլլայ քաղաքը :

1842ին հնախոյզ Պօթթա՝ Քորշապատի հիւսիս արեւելքը, աւազներու տակէն գտած է Սարկոնի պալատը, շինուած 721—705 Ք. Ա.: Առաջին անգամ ըլլալով պատմութեան մէջ նոր դարագլուխ մը կը բացուի, հին Կտակարանի մէջ նշանակուած անձերու, Ասուրպանիփալի (668—626) մասին :

20 հազարի չափ գրուած բարձրաքանդակ քարետախտակներ գտնուած են, եւ որսորդութեան տեսարաններ կը ներկայացնեն: Անոնք կը գտնուին Բրիտ. Թանգարանին մէջ :

Նէֆէրթիթիներու երկիրը Քրիստոսէ 15 դար առաջ, փարաւոն մը, Ամենօֆիս Դ. կրօնական պետերուն կը լքէ իր մայրաքաղաքը՝ Թէպէս ընդդիմադիր հոսանքէն խուսափելու համար եւ կը հիմնէ իր նոր մայրաքաղաքը Նիլ գետին վրայ, Գահիրէէն 300 քմ. դէպի հարաւ, եւ անունը կը դնէ Ահնեթանթօն, որ կը թարգմանուի Արեւային Հորիզոն, իսկ այսօր կը կոչուի Թէլ էլ Ամառնա:

Փարաւոնն ալ իր անունը կը փոխէ Անքունաթօնի որ կը նշանակէ Աթօնին հաճելի :

Այս կրօնաքաղաքական յեղաշրջումը ծնունդ տուաւ նոր կրօնքի մը, որ կոչուեցաւ Աթօնի սկաւառակը, կամ Արեւապաշտութիւն: Այս պատմական յեղաշրջումը զուրկ չէ չահեկանութենէ: Փարաւոնին կողակից թագուհիին՝ Նէֆէրթիթի անունը կը նշանակէ գեղեցկուհին եկած է :

1914ի պեղումներուն մէջ գտնուած է այդ գեղեցիկ Նէֆէրթիթիի կաւէ կիսանդրին, ներկուած բնական գոյնով, որ 3500 տարուան հնութիւն մը ներկայացնող գեղարուեստական հրաշալիք մըն է, եւ գաղափար մը կուտայ հնագոյն արուեստի մասին :

Այս կիսանդրին որ այսօր կը գտնուի Պերլինի թանգարանին մէջ, գտնուած է շնորհիւ Գերմանացի գիտունի մը պեղումներուն: Անոր պեղումներուն միջոցին (1887) երեւան ելած էին կայսերական պալատ, մեհեաններ եւ աղօթատեղի : Գտնուած են նաեւ 358 կտոր աղիւսէ թրծուած պնակիտներու վրայ գրուած նամակներ, որոնք մեծ արժէք կը ներկայացնեն: Գրուած են Ասորաբաբելոններէն, որոնց մեկնութիւնը քանաներէն լեզուով գրուած է: Այս թղթակցութիւնը Միթանիի (բարձրագոյն Միջագետքի) Հիթիթներու, Բաբելոնացիներու, Ասորեստանցիներու, փոքրագոյն իշխաններուն և Քանանացիներու րու , Փարաւոններուն Ամինօթիս Գ.ի եւ Ամինօթիս Դ.ի եւ իրենց սպաներու թղթակցութիւններն են, մէկ մասն ալ Եգիպտոսի կամ Ասիոյ համար գրուած նամակներ են :

Այս պաշտօնական վաւերագրերը մեծ եւ կարեւոր արժէք կը ներկայացնեն Ասիոյ քաղաքականութեան նախնական ձեւի մասին, ինչպէս եւ երկու դար տեւող եգիպտ. տիրապետութիւն Սուրիոյ վրայ: Պաշտօնականը բաբելոնական լեզուն էր :

Փարաւոններու այս երկիրն է որ ամէնէն չատ պեղումներու ենթարկուած է, ինչպէս Տահր էլ Պահարէն, Թէնդէսը, Սաքքարան , Կիզէն, Ֆըլաքը որոնցմէ մեծ քանակութեամբ հնութիւններ երեւան ելած են :

Թութ - Անկի - Ամօնի ոսկեդագաղը .— 1922 Նոյեմբեր 4ին Լորտ Քառնավօնի հնախոյզներէն՝ Հովարտ Փառթէսի անսպասելի կերպով գտաւ թագաւորներու հովիտին մէջ (Vallée des Rois) Թութ Անկհ Ամոնի ոսկեդագաղը, որ կը պատկանի 1320ին (Ն. Ք.) Փարաւոն Ախնաթօնի փեսային, ամբողջութեամբ անաղարտ մնացած է :

1100ին (Ն. Ք.) գերեզմաններու մէջ կողոպուտներ տեղի կ՚ունենային գերեզմանապահի պաշտօն ունեցող գլխաւորներէն մէկուն միջոցով, ան դագաղները կողոպտելէ վերջ, կնիքը կը դնէր, իբրեւ թէ զգուշացնելու համար ուրիշներ որ ոսկիէ թանկագին քարերով զարդերը չկողոպտէին :

Պեղումներէն մէջտեղ ելած հիանալի կարասիները եւ զանազան առարկաները որ անաղարտ մնացած են, ներկայիս կը գտնուին Գահիրէի թանգարանին մէջ: Հոն է նաեւ Թութ Անկհ Ամոնի զուտ ոսկիէ միակտուր դագաղը, որ 110 քիլօ կը կշռէ :

ՄԻՀՐԱՆ ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Մեր եկեղեցիի հիմնարկէքը

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ) .— Այս կիրակի Հոկտ. 26ին հիմնարկէքը կատարուեցաւ Վալանսի մեր եկեղեցիին որ զոհ գացած էր 944ի Օգոստ. 15ի ռմբակոծման :

Ազգային Միութեան եւ անոր նախագահին Պ. Գ. Սինապեանի ջանքերուն կը պարտինք այս այնքան կենսական պէտքին լրացումը: Մենք Հայերս, մեր եկեղեցին կը նկատենք օտարութեան մէջ մեր գոյութեան հիմնաքարերէն մէկը եւ ազգակ մը ուծացման ու այլասերման դէմ: Գաղութը կը տառապէր այս պակասէն, բարեբախտաբար թէ Ազգ. Միութիւնը իր ջանքերով , թէ տեղական ֆրանս. իշխանութիւնը՝ իր անսահման բարեացակամութեամբ, գլուխ հանեցին նուիրական պակաս մը , յոյսի եւ մխիթարութեան կայծ մը վառելով բոլորին սրտին մէջ :

Հիմնարկէքի օծման ու զետեղման արարողութեան կը նախագահէր Վալանսի հոգեւոր հովիւը Ս. քհնյ. Պալիկեան: Ներկայ էին յարգելի Պ. Նահանգապետը, փոխ - քաղաքապետը եւ ուրիշ օտար հրաւիրեալներ : Հոծ բազմութիւն մը, բազմաթիւ պաշտօնեաներ, թղթակիցներ եւ լուսանկարիչներ կը հետեւէին արարողութեանց, երկիւղածութեամբ ու յարգանքով :

Հիմնաքարերու օրհնութիւնը կատարելով Տէր Պալիկեան քհնյ. առաջարկեց Պ. Պ. նահանգապետին, փոխ - քաղաքապետին եւ ներկայ օտար հիւրերուն, նախապէս պատրաստած պէթօն-շաղախէն մէկ մէկ ափ լեցնել տաճարին սիւներուն համար շինուած կաղապարներուն մէջ :

Պալիկեան քհնյ. պատշած բառերով շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Նահանգապետին, եւ բոլոր հիւրերուն, որոնք սիրով պատասխանած էին իրենց եղած հրաւէրին ու ըսաւ. «Մեր դարաւոր եկեղեցիներն ու վանքերը քանդուեցան մեր երկրին բռնակալ թշնամիներուն կողմէ, կողոպտուեցան անոնց անգին գանձերը, իսկ մեզ հիւրընկալող ազնիւ Ֆրանսան ահա մեզի կ՚օգնէ որ նորեր հիմնենք իր հողին վրայ: Պէտք է գիտակցինք մենք ալ մեր պարտականութեան հանդէպ այս պետութեան: Քահանայ հօր խօսքերը անմիջապէս Ֆրանսերէնի կը թարգմանէր Տիկին Օտէթ Միքայէլեան՝ մեր լաւագոյն բարեկամը :

Ն. ԹԷՊՈՅԵԱՆ

× Այս առթիւ Le Dauphiné Libéré ընկերվարական մեծ օրաթերթը կը հրատարակէ արարողութեան պահուն հանուած նկար մը, ուր զգեստաւորուած Տէր Պալիկեան քհնյ. կ՚օրհնէ հիմնարկէքը:

Նկարագրելով արարողութիւնը, կուտայ նաեւ քանի մը բառով Տէր հօր շնորհակալութեան խօսքերը եւ մէջբերումը աւետարանէն « Տուք զկայսերն կայսեր եւ զԱստուծոյն Աստուծոյ »: Յիշելով դարձեալ Ֆրանսայի հանդէպ յայտնած երախտագիտական զգացումները, թերթը կը վերջացնէ , հիւրընկալ Ֆրանսայի հանդէպ յարգանքի խօսքերով փակուեցաւ այս յուզիչ արարողութիւնը :

ՐԱՖՖԻՆ ԱԼ ՍԵՒ ՑԱՆԿԻՆ ՎՐԱՅ ԴՐՈՒԵՑԱՒ

Մոսկուայի «Փրավտա»ն կը ճնճղատէ . Մեծ վիպասանին գործերը

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի Հոկտեմբեր 21 թիւին մէջ կը կարդանք թէ Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն դատապարտած է Րաֆֆիի « Կայծեր »ը, որ «քաղաքական առումով վիժած գործ մըն է», եւ «խստօրէն յանդիմանած է Հրատարակչականը եւ գրական իշխանութիւնները, որոնք արտօնած են անոր վերահրատարակութիւնը ինչպէս նաեւ թարգմանութիւնը ռուսերէնի » :

«Թայմզ»ի աշխատակիցը դիտել կուտայ թէ վերջերս նման քայլեր առնուեցան Ուկրայնայի , Ատրպէյճանի եւ խորհրդային ուրիշ հանրապետութեանց մէջ, իբրեւ արգանշան այն պայքարին որ կը մղուի «բուրժուա նացիոնալիզմ»ին դէմ այն մտաւորականներուն եւ պետական պաշտօնեաներուն, որոնք կը քաջալերեն կամ կը թոյլատրեն «վնասակար» գրական երկերու տարածումը: Ատրպէյճանի ժողովրդական դիւցազնավէպին՝ «Տէտէ Կորկուտ»ի, կամ Ս. Սօսեուրայի «Սիրէ Ուկրայնան» բանաստեղծական հատորին դէմ բացուած պայքարը նախընթաց կրնայ նկատուիլ Րաֆֆիի դէմ եղած ամբաստանութեան :

Ամերիկեան թերթը, յիշելէ ետք թէ « Կայծեր »ը գրուած է 1880ին եւ գլխաւորաբար կը նկարագրէ հայ ժողովուրդին մղած ազատագրական պայքարը թրքական բռնակալութեան դէմ, դիտել կուտայ թէ նիւթը չէր կրնար դատապարտելի նկատուիլ քանի որ Խորհրդային Միութիւնը մէկէ աւելի անգամներ յոյսեր ունեցած է Խորհր. Հայաստանի կցելու Թուրքիոյ այն հողամասերը, որոնք «ենթադրաբար հայկական են» :

« Համայնավար կուսակցութիւնը վերոյիշեալ հատորը դատապարտած է երկու պատճառներով: Նախ՝ «Կայծեր»ը ատելութիւն կը քարոզէ ոչ-Հայերու դէմ եւ չի գնահատեր այն օժանդակութիւնը զոր Ռուսերը ընծայած են Հայերուն: Յետոյ՝ վէպին հերոսը կը ներկայացուի իբրեւ մէկը, որ իր ուսումը ստացած է Ամերիկայի մէջ եւ իր ժողովուրդին համար մղած իր պայքարին մէջ, օգնութիւն ստացած է Ամերիկայի կապիտալիստներէն » :

« Փրավտա » դատապարտելի կը գտնէ որ Ամերիկացիները ցոյց կը տրուին իբրեւ բարեկամ Հայերուն եւ կը պահանջէ որ գրուի թէ Հայերը, անցեալին մէջ, ամէնէն առաջ իրենց կրթութիւնը ստացած են ռուսական համալսարաններուն մէջ եւ ամերիկ. վարժարանները եղած են միայն բանտեր :

« Փրավտա » խստօրէն կը յանդիմանէ Հայաստանի Պետհրատը, որ «Կայծեր»ու հրատարակութիւնը արտօնած է եւ գրած է յառաջաբան մը որուն մէջ կը շեշտուի թէ վերոյիշեալ հատորը կը պատկերացնէ հայ ժողովուրդին մտայնութիւնը 19րդ դարու վերջը: « Այդ տեսակ յայտարարութիւն մը համարժէք է ըսելու թէ բուրժուա - նացիոնալիզմը հայութեան հանրային կարծիքին տիրական գիծն էր. ասիկա անընդունելի է» կը գրէ «Փրավտա» :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Դ.

Մութը սկսեր էր իր կծիկը ձորին վրայ փաթթելու, որ Սիրաքեան ամբողջ օրուան թափառումէն յոգնած՝ վերադարձաւ ետ ու չիտակ մտաւ վանահօր սենեակը :

Նոյն միջոցին տնտեսուհին, երեսունը անց տգեղ ու խոշոր կին մը ամուր եւ փայտէ կաղմուածքով, մէկ ծունկի վրայ գետինը չոքած՝ սամաւարէն ջուր քաշելով էր զբաղուած, իսկ վարդապետը անոր գլխուն վրայ ծռած՝ ձեռքը կնոջ թուշին՝ բան մը ըսելու վրայ էր ,որսեննեակին դուրս ետեւէն ճռընչեց :

Հայր Սուրբը իսկոյն շտկուեցաւ, արագ դուրս քաշեց գօտիէն ահագին կապոյտ թաշկինակը ու սկսաւ հազալ պինդ - պինդ հազալ որքան իր թոքերը կը ներէին :

— Աստուած օգնական, Հայր Սուրբ.— բարեւեց տղան ոչինչ չտեսնել ձեւացնելով :

— Դո՞ւ ես, տիրացու, ո՞ւր էիր տեսնենք ամբողջ օրը :

— Հայր Սուրբ, այնպէս յոգնած եմ ու անօթի :

— Նստէ, տղաս, հանգստացիր, Եղսօ շուտով մեզի մէյմէկ բաժակ թէյ տուր ու տիրացուին գնա քիչ մը մածուն ու ձու բեր :

Երկու ճաթռտած եւ տարբեր ձեւի բաժակներով թէյը արդէն փայտէ անծածկ սեղանին վրայ էր: Վարդապետը նստեցաւ լայն տախտի ծայրին, իսկ վարդապետցուն դիմացը կուշտ ու խոշոր աթոռի մը :

Խօսքը սկիզբը Խծկոնքի մասին էր, վերջը դարձաւ Սիրաքեանի եւ իր ընկերներուն վրայ :

— Ի հարկէ, այդպէս շատ լաւ է, ուսում առած հոգեւորականներ — վրայ բերաւ վարդապետը, թէյի բաժակը շրթունքներէն չհեռացնելով : — Բայց գիտե՞ս՝ միայն ուսումը բանի պէտք չէ, քիչ մը խորամանկութիւն ունենալու է եւ մեծաւորներուն կողքը մտնելու շնորհքը. թէ չէ ոչինչ դուրս չիգար. տասը տարի սարկաւագ կը պահեն, վերջն ալ երբ մազերդ ճերմկին, կը շինեն վարդապետ ու կ՚ուղարկեն փլած վանք մը :

Վարդապետցուն ոչինչ չառարկեց :

— Այն, իմ ընկեր սարկաւագները հիմա բոլորն ալ կամ եպիսկոպոս են, կամ առաջնորդ, մէկը նոյնիսկ Սինոդի անդամ: Ինչո՞ւ կը կարծես ես ամէնէն վատն էի մէջերնին, եթէ գիտնաս՝ ինչ դդում գլուխներ էին, մանաւանդ մէկը, եւ ճիշդ այդ մէկը հիմա Ն թեմի առաջնորդն է, որովհետեւ իր հաշիւը գիտցաւ մարդը, իսկոյն մտաւ եպիսկոպոսի մը փէշերուն տակ, իւղոտ պաշտօններ ձեռք անցուց, առաջ մառանապետ էր, ետքը չգիտեմ ինչ կապալի գործերն էր իր վրան, վերջերն ալ կարծեմ հաշուի մատեաններուն մէջ մատ ունէր, կարճ խօսքով քիչ - քիչ իւղոտեցաւ , եւ անգամ մըն ալ որ ստակը կայ՝ ալ ամէն բան կայ: Հապա՞ , միայն ես էի մէջերնին էշը, ո՞վ կ՚ըսէր ինծի ուրիշներուն գործերուն խառնուիմ, չիտակ խօսողի գրպանը ծակ կ՚ըլլայ, ինծի սկսան ետ ետ ձգել, ես աւելի կատղեցայ ու բերնիս կապը բոլորովին քակեցի, սկսայ ամէնքի երեսին ըսել ինչ որ ճշմարիտ էր, թէ անառակ, գող, կաշառակեր, լիրբ մարդիկ էին, ետեւէն ինկայ մէկ — երկուքի գողութիւնը բռնեցի, Աբրահամ եպիս.ի սենեակէն աղջիկ դուրս քաշեցինք, ահագին խայտառակութիւն դուրս եկաւ, բայց այդ պատմութիւնը ինծի ալ սուղի նստեցաւ «գիժ սարկաւագը» բռնեցին շտապ շինեցին վարդապետ եւ ղրկեցին հոս, այս աշխարհքի անմարդ ծայրը, դեհ, նստէ ու մեղքերդ քաւէ: Հապա, տիրացու ջան :

Երիտասարդը հետաքրքրութեամբ կը լսէր թէեւ ինքնին այդ պատմութիւնը իրեն համար ոչինչ նորութիւն չունէր :

— Որդիս, ականջիդ օղ շինէ — կը խրատէր վանահայրը—եթէ առաջ երթալ կ՚ուզես մեծաւորներուդ խունկ ծխէ, մէյ մըն ալ նայէ ինչ ճամբով կ՚ուզէ ըլլայ շուտով գրպաններդ իւղոտես , այս չոլերուն մէջ ճերմկած մօրուքս քեզի խրատ:

— Հայր Սուրբ, առաջ երթալու աւելի ազնիւ ճամբաներ ալ կան, անշուշտ խելացութիւն չէ մեծերու թշնամութիւնը աւելորդ տեղը գրգռելը , մենք նորերս կ՚աշխատինք աւելի ազնիւ ըլլալու , աւելի գործունեայ ու մաքուր, տասը — տասներկու տարիէն չէ՞ որ մեծաւորները մենք ենք դառնալու :

— Կը կարծես դուք եղածներէն աղէկ էք ըլլալու , երիտասարդութիւն է որդիս, ես ալ այդպէս կը մտածէի :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Սփիւռքերկի կառ Արջային կղզիի բոլոր օրինաւոր չահերը ու պիտի պաշտպանէ 1920ի Փետրուար 9ի դաշնագրով որոշուած այդ կղզիներու գոյավիճակը: Կասկած չկայ, որ դաշինքին տրամադրու-թեանց կապուած բոլոր միւս տէրութիւնները՝ խղճմտօրէն պիտի յարգեն իրենց պարտաւորու-թիւնները »:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ …

Արաբական Դաշնակցութեան հաւաքոյթին, Սալահէտտին փաշա բացատրութիւններ տուաւ ներկայ պատուիրակներուն թէ ինչու Եգիպտոս մերժած է Դաշնակիցներու կողմէ առաջարկուած Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան մասնակցիլ :

Ժողովը օրակարգի անցուցած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի պատուիրակներուն թելադրութիւնը, որ կը նախատեսէ արաբական երկիրներու արտ. գործոց նախարարներուն միջեւ անմիջական խորհրդակցութիւն մը, վիճաբանութեան ենթարկելու եւ համաձայնութեան մը գալու արեւմտեան պետութեանց առաջարկներու վերաբերմամբ: Սալահէտտին փաշա կը նախընտրէ որ այդ հաւաքոյթը տեղի ունենայ քանի մը օրէն, որովհետեւ Նոյեմբեր 5ին պիտի մասնակցի ՄԱԿի Փարիզի համաժողովին: Դեռ չէ որոշուած թէ ո՞ւր տեղի պիտի ունենայ խորհրդակցութիւնը, Գահիրէ, Լիբանա՞ն թէ Պհամտուն :

Ռէօյթէրի գործակալութեան համաձայն, Խ. Միութիւնը իմացուցած է արաբական երկիրներուն թէ՝ Միջ. Արեւելքի հրամանատարութեան իրենց մասնակցութիւնը իր կողմէ պիտի նկատուի « անբարեկամական » եւ նոյնիսկ «թշնամական »:

ԶՕՐ. ՏԱՓՉԵՎԻՉ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 100 ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ ՈՒՆԻ

Ամերիկացի լրագրողներուն տրուած ասուլիսի մը ընթացքին, Մարաջախտ Թիթոյի գլխաւոր տեղեկատուներէն զօր. Տափչեվիչ յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը հարիւր հիւլէական ռումբ ունի իր տրամադրութեան տակ: Եուկոսլաւ զօրավարը 1926 — 1928 ապրած է Մոսկուա, զինուորական վարժութիւնները հետեւելու համար եւ քաջ տեղեակ է սովետական մեթոտներուն :

Զօր. Տափչեվիչ կը կարծէ թէ Ամերիկա 600 ռումբ ունի, շատ կը փափաքի որ Եուկոսլաւիան ալ քանի մը հատ ունենայ անոնցմէ: Զօրավարը հաւաստեց նմանապէս, որ Մ. Նահանգներուն եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիրը մօտ օրէն պիտի ստորագրուի: Թիթոյի կառավարութիւնը այժմ 30 զօրաբաժին ունի, ինչպէս նաեւ բաւականաչափ սաւառնակներ, բայց հակաօդեցիկ օդանաւերէ զուրկ է :

Զօրավարը կանգ առաւ նաեւ Խ. Միութեան արբանեակներուն վրայ եւ հետեւեալ կերպով դասաւորեց անոնց զինուորական ուժերը: Պուլկարիան 15, Հունգարիան 10, Ռումանիան 20 եւ Ալպանիան ալ 5 զօրաբաժիններ ունին: « Պուլկարները մեր դէմ կռուելու համար լաւագոյն զինուորներն են, մինչ Ռումէնները «Պօյ Սքաութ»ներ են միայն»: Զօր. Տափչեվիչ լրացուց ասուլիսը յայտարարելով որ 1952ը հաւանաբար «ճգնաժամային տարի» մը պիտի ըլլայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ « Իսթիքլալ » կուսակցութեան մոլեռանդ հատուածին կողմէ ցոյց մը տեղի ունեցաւ Տերպ Ղալէֆի մէջ, որուն ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ միջամտել: Մեռելներուն թիւն է 5, 12 Եւրոպացիներ վիրաւորուած են, 40 հատ ալ տեղացիներ : 500 հոգի ձերբակալուած են :

ՓԵԹԷՆԻ փաստաբաններէն Ժաք Իզորնի հրապարակեց ողբացեալին կտակը, որ գրի առնուած է 1938ի ապրիլին: Մարաջախտը փափաք յայտնած է թաղուելու Տուամոնի գերեզմանատան մէջ: Նախ քան այդ, հսկում Փարիզի զին. վարժարանին մէջ, իսկ կրօնական արարողութիւնը ենվալիտ, ոչ ծաղիկ, ոչ պսակ: Ինք անձնապէս չի փափաքիր արձան ունենալ, բայց իր մահէն ետք եթէ վէրտէօնցիները ուզեն, պիտի նախընտրէր Ֆոնեէի գործը, որ զինքը կը ներկայացնէ ձիու վրայ, զինուորի մը ձեռքը սեղմելու դիրքին մէջ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Théâtre Municipalի մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ եւ Մ. ՄԻՐՁԻ

Կը խօսին ընկերներ Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կենդանի պատկեր, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, խմբերգ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբին կողմէ: Կ'երգէ Օր. Ալիս Չէչէլեան (Լիոնէն): Արտասանութիւն Օր. Շուշանիկ Ցախըեան (Փորթոյէն): Նուրպանեան եւ կովկասեան պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ այս կիր. երեկոյ ժ. 8—12: 10 rue Pierre Curie սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՊՕՂԻԿԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին տեղական լաւագոյն ուժերը :

ԱՆՁՈՒՑԻ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան հաւաքոյթ եւ հանգիի ժամանց մը, կազմակերպուած Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի կողմէն, այս կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 5 rue Bonnefoi, Ցոյններու սրահը: Միջոց կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամները եւ համակիրները, թէ հանգիի ընտանեկան երեկոյ մը անցնելու եւ թէ օգտակար ըլլալու Ֆ. Կ. Խաչի աղքատախնամ ձեռնարկներուն:

Այդ օրը բոլորդ … Ցոյններու սրահը

Փարիզահայ Կանանց Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Նոյեմբեր 11ին Hôtel George Vի մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Francise Blanc, et Pierre Dac, Rosy-Varte, Օր. Մ. Կատարինեան, Արշամ Ճիզմէճեան եւ Jacques Dal

Մանեքէններու տողանցք, Maison Maggy Rouf, Fourrures Mandel եւ Chapeaux Hermine:

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Վ. Զիլինկիրեանին Cen. 48 - 51 կամ Պ. Աճէմեանին Pro. 03-19:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պոմոնի եւ շրջակայ Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանգուցեալ Ս. պատարագէ ետք հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հանգուցեալ առաջնորդ եւ եկեղեցւոյ հիմնադիր Պալաբեան Գրիգորիս եպիսկ. հոգւոյն: Կը պատարագէ Տ. Ներսէս քհնյ. Խասարճեան: Կը հրաւիրուին ժողովուրդը ի յարգանս հանգուցեալ առաջնորդին:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Ժան Կուժոն եկեղեցին մէջ այս կիրակի, Վարդապետին մահուան 16րդ տարելիցին առթիւ, կոմիտասեան հանգուցեալ պատարագ եւ Հայր Մեր»ի ընթացքին մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի անմահ Վարդապետի յիշատակին: Կը հրաւիրուին հայ կաշառաբաններու լայն շրջանը յիշատակը իր մեծ եկեղեցականին եւ երաժիշտին:

Աղօթամողով Պօմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթամողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար աղօթք:

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն :

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Սասսունեան, 56 La Canebière. Marseille, պատուուած Փարիզի Concours Bellanի Ա. մրցանակով, կ'ուսուցանէ դերձակութիւն եւ կտրել

Դաշնակի, ջութակի եւ սոլֆեժի

Դասեր, 600 ֆրանք ամսականով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Նիսէն Այրի Տիկին Ֆիլոր Փափազեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութեան յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղերուն ժողովները.—

ՌՈՄԱՆ Նոյեմբեր 3ին:

ՎԱԼԱՆՍ Նոյեմբեր 4ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ Նոյեմբեր 6ին:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՊԱՆԵԻՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Ց. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, 17 rue Ampère Cachan: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Պանեօ Քաշանի բոլոր ընկերուհիները, այս շաբաթ օր ժամը 4ին, 17 rue Ampère, Cachan:

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Մ.ի գնդակի ախոյեանական մրցումը այս կիրակի E. S. Voltaireի եւ Հ. Մ. Մ.ի միջեւ U. S. Իվրիի դաշտին վրայ: Պահեստի կը սկսի ժամը 13.30ին, իսկ առաջին խումբը ժամը 15ին:

Կը խնդրուի մեծ բազմութեամբ գալ քաջալերելու համար մեր երիտասարդ մարզիկները: Ամեն 186 թիւ օթօպիւս Porte d'Italieէն եւ իջնել terminus:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ.— Վիէնի Կապ. Խաչի երեք դպրոցները վերաբացուած են Հոկտեմբեր 4էն ի վեր, բոլոր այն ծնողները որ տակաւին իրենց պզտիկները չեն ղրկած, թող փութան ղրկել անմիջապէս որպէսզի դասերէն ետ չմնան :

SALLE DU CONSERVATOIRE

2bis, rue du Conservatoire, Métro Montmartre

Շաբաթ, 24 Նոյեմբերին ժամը 21ին

Վարանիկ Ճրինեանի

(Դաշնակահար)

Լիւսի Տէմիրճեանի

(Ջութակահար)

Իրենց Ռեսիթալին յայտագիրն է Grieg — J. S. Bach — Chopin, Aram Kachaturian — Pugnani — Keisler de Falla եւ Paul Paray:

Գիները 400, 300 եւ 200 ֆրանք

Կը ծախուին՝

Durandի մօտ, 4, Place de la Madeleine, Հրանտ Սամուէլ գրատունը 51 Mr. le Prince եւ Conservatoireի սրահը

Տէր եւ Տիկ. Հայկազ Նալպանեան, Տէր եւ Տիկ. Սիրակ Նալպանեան եւ որդին Տիգրան Նաքըշքարեան, Այրի Տիկ. Աղաւնի Նաքըշքարեան եւ որդին, Վազգէն Նաքըշքարեան, Տէր եւ Տիկ. Վահէ Նաքըշքարեան եւ զաւակները (Մուտոն), Տիկ. Լուսինէ Նաքըշքարեան (Պոլսոյ), եւ իր բոլոր ազգականները սրտի ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, տալոյ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՆԱԼՊԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Նաքըշքարեան, Կարին)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 31 Հոկտ.ին, իր բնակարանին մէջ (4 Passage des Ecoles Montreuil s)Bois, 65 տարեկանին: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առաւօտ ժամը 8.30ին: Դիակը պիտի հանուի իր բնակարանէ, իսկ թաղումը պիտի կատարուի Montreuilի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱՅԻ ԽՈՒՄԲԸ

Պ. Ն. ԿՈՐԿԱՆՈՖԻ տնօրէնութեամբ

Այս կիրակի ժամը 20.45ին Salle Iénaի մէջ, 10 Ave. Iéna :

Կը ներկայացնէ ՌՈՒՄԱԿԻ ՔՈՐՍԱԶՈՖԻ LA FIANCÉE DU TZARը (Օփերա 4 արար)

Մասնակցութեամբ H. Sadoven (Փարիզի օփերայէն), V. Mikheeva (ռուսական օփերայէն), Z. Dolnitzky եւ N. Agroff (Մէպյա որ Միլյանէն) եւ G. Grichine :

Տոմսեր՝ Agence Durand, 4 Plcae de la Madeleine եւ նոյն օրը թատրոնին կէսէն ժամը 7էն սկսեալ :

Առաջնակարգ ափիւեօր մը

Կ'ուղուի : Դիմել Պ. Ժ. ՊԱՔԱԼԵԱՆԻ, 4 rue d'Alexandrie, Paris (2) :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 4 Novembre 1951 Կիրակի 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6602-Նոր շրջան թիւ 2013

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ...»

Իրենք գիրենք «Թարգմանիչ» կոչող խոնարհ վարդապետներէն չափ մեծ սուրբեր մենք երբեք չենք ունեցած մեր բովանդակ պատմութեան մէջ։

Սահակը, Մեսրոպը, իրենց գործակիցներն ու աշակերտները պարզ սուրբեր չեն, ազգակերտ սուրբեր են։

Արդարեւ, մեր Ոսկեդարը կ'ընդգրկէ 406էն մինչեւ 451 երկարող շրջանը։ Ոչ իսկ լրիւ կէս դար։ Սակայն տասնըհինգ դար է ահաւասիկ, մենք կ'ապրինք ի հաշիւ այդ քառասունըհինգ տարուան վաստակին։ Ինչ դրամագլուխ, ինչ հարստութիւն... Ոչ կը մաշի, ոչ կը սպառի։

Լեզուն իրենք չստեղծեցին, բայց իրենք յաւերժացուցին զայն։ Առանց գիրի, լեզուն «հրեշտակ» մըն է դարձեալ, բայց անթեւ «հրեշտակ» մը լոկ։

Օշականի «վսեմական վարդապետ»ը եւ իր գործակիցները այս թեւն էր, որ տուին Հայոց լեզուին։

×

Մեր պատմութեան մեծագոյն հրաշքն է տառերու գիւտը։ Անկէ աւելի մեծ հրաշք մենք չենք ունեցած եւ պիտի չունենանք երբեք։ Ան վէմն է, որուն վրայ քար առ քար բարձրացաւ Հայութեան հոգեկան շէնքը, երկար դարերու ընթացքին։

Միակ մարդ մը կրցաւ իրագործել այս մեծ հրաշքը, որ վեր է նոյնիսկ ամբողջ սերունդի մը ուժերէն։

Ու դարձեալ եկեղեցին է, որ կը տօնէ «անմահօրէն մահացեալ» վարդապետին՝ Օշականի Սուրբին անկորնչելի յիշատակը։ Իր փառքը «աշխարհական» փառք մըն է, բայց եկեղեցին է, որ անկորուստ կը պահէ զայն։

Ինչ որ կրցանք ընել մենք, աշխարհական դըպիրներս, տասնըհինգ դարերու ընթացքին, պարզ յաւելում մըն էր միայն, բայց ոչ բազմապատկութիւն մը։ Բազմապատկութիւնը ըրած էին իրենք Մտքի Փրկիչները, փրկելով ոչ միայն միտքը, այլ եւ հոգին, յոյսը եւ կեանքը հայ ժողովուրդին։

Եթէ հըլլային այն մէկ քանի «վսեմախօս բերաններ»ը, վեղարաւոր կամ անվեղար, որոնք Հայ Գիրը ոսկեպատեցին իրենց հանճարին լոյսովը, մեր ըրածը ոչ իսկ յաւելում մը պիտի կոչէինք, այլ պարզապէս բարձում մը։

×

Շատ բան կորսնցուցինք մենք մեր գոյութեան քառասուն դարերու ընթացքին։ Կորսնցուցինք հող ու հարստութիւն, երկիր ու անկախութիւն, թագ ու մական։ Ամէն անգամ իյնալէ վերջ, կըրկին ոտքի ելանք սակայն։ Երբեմն վերաշահեցանք մեր կորսնցուցածը, երբեմն փոխարինեցինք զայն ուրիշ շահերով։

Մեր կորսնցուցածը յաճախ նիւթական էր միայն, մեր շահածը՝ հոգեկան։

Այս «հոգեկան» շահն է, զոր Մշակոյթ կը կոչենք եւ որ անփոխարինելի, անդերազանցելի հարստութիւնը կը մնայ մեր անմեռ ժողովուրդին։

Բայց «անմեռ» կոչուած այս ժողովուրդը Յոբի պէս ընչազուրկ, Ղազարոսի պէս աղքատ պիտի զգար ինքզինք, եթէ չունենար ոչ Խորենացի, ոչ Եղիշէ, ոչ Նարեկացի, ոչ Քուչակ։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրը նահանգ մը կ'արժէ, չորսը մէկ երկիր մը կ'արժեն։

Պատերազմ մը կորսնցնելը բան մը չի պակսեցներ ժողովուրդներու փառքէն ու մեծութենէն. սակայն Խորենացի մը կորսնցնելը, Շէյքսփիր մը կորսնցնելը շատ բան կը պակսեցնէ անոնց թէ փառքէն, թէ մեծութենէն։

×

Օշականի Սուրբը, ինքը առանձինն, կայսրութիւն մը կ'արժէ, զոր ոչ ժամանակը կրնայ խլել մեր ձեռքէն, ոչ տարածութիւնը, ոչ սուրը, ոչ հուրը։

Հայ ժողովուրդի անկորնչելի փառքը, անյափշտակելի հարստութիւնն է ան եւ պիտի ապրի առ յաւէտ, նոյնիսկ եթէ պատմութեան բեմէն ընդմիշտ չքանայ զինք ծնող ժողովուրդը։

Ահա թէ ինչու կրցած են ըսել մարդիկ. — Մշակոյթը այն բանն է, որ կ'երկարաձգուի մեզմէ անդին։ Ժողովուրդները անմահ չեն, Մշակոյթներն են անմահ։

Այս դասը կուտայ մեզի անխարդախ վկան՝ պատմութիւնը։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

«ԼԱՑՈՂ ՄԸ ԻՐ ՎՐԱՅ ...»

Ինչո՞ւ «լացող մը քու վրադ» կը փափաքիս սիրելի Դուրեան Պետրոս։

Այսօր վերադարձիր կեանքին եւ տես թէ՝ այդ քու ողբանուագած մահը, ինչ զուարթ եւ զարդարուն մէկը դարձած է եւրոպական աշխարհի մէջ։

Ինչ պէտք ունէիր լալով աշխարհ գալու եւ անկէ մեկնելու լաց ու ողբով։

Բանաստեղծի առաքինութի՞ւն։

Կը կարծենք որ եթէ տխրաթախիծ տողեր չարտադրէինք Դուրեանը կը վշտացնենք։

Մա՞հը։ Հայոցս համար չէ։ Մենք «հանդիստ», «ննջում» ենք անուանում նրան։

Արդեօ՞ք անոր համար, որ շատ յոգնած ու տառապած ազգ ենք։ Բայց շատ հինէն կուգայ «Աստ է տապան հանգստեան մահտէսի Խաչատուրի»ները։

Լաւատե՛ս ժողովուրդ՝ Հայը ...

Ահա Նոյեմբեր 1։ Տօն մեռելոց։ Հաւատացեալ, անհաւատ, հառաչդիմական կամ «յետադիմական» բոլորը, ամէնքը՝ ծաղկաբարձ կ'երթան մեռեալներուն բարեւ տալու։

Դուք կը հանդիպիք դէրկ մը ծաղիկ բարձած անուշիկ տիկիններու առընթեր՝ իր ոսկրացած մատներուն մէջ շիւղ մը ծաղիկով քալող՝ կորաքամակ մամիկներու։ Համբուրելդ կուգայ այս վերջիններուն ձեռքը։

Հաւատացէք որ հազար միջոցներու կը դիմենք սա «մահ» կոչուածը սիրաշահելու համար։

Խունկ ու մոմ, երգ ու աղօթք։ Եւ ահա տարուան օր մը, 1 Նոյեմբեր, ծաղիկներու հսկայ դէզեր կը բարձրանան դամբաններու վրայ։

Ինչո՞ւ այս լալկան ու ցուրտ ամիսը։ Կ'երեւայ մարդիկ լալու սովորութիւնը մոռցած են, եւ այդ պարտաւորութիւնը կը թողուն երկինքի ամպերուն։

Կ'ըսես, պարտէզներու մէջ ծաղիկ չէ մնացած։ Փոխադրուած են մահաստանները։ Ինչո՞ւ այս շռայլանքը՝ մահուան կոմակին։ Վախէ՞ն թէ սիրելէն ...

Բայց ամէն ծաղկաբեր, իրեն յատուկ հաշիւով ու նպատակով մը կը մօտենայ այդ վայրը։

Այսքան յարգանքէ եւ պաշտամունքէ — հոգեհանգիստներ, հոգեհացեր — ետքը, ե՞րբ մահացածներն ալ մեզ պիտի փոխարդարձեն։

Գոնէ քանի մը տողով շնորհակալութեան գիր մը ղրկէին մեզի՝ տեղեկութիւն տալով իրենց կեանքէն, անդիի աշխարհէն, որպէսզի գիտենայինք թէ երջանի՞կ են թէ դժգոհ՝ «ամպէ վարագոյրին» ետեւ։ Կը փափաքի՞ն որ մենք ալ գաղթենք իրենց մօտ...

Գրէին մեզի, որ հոն ալ հատուածական վէճ կա՞յ։ ՄԱԿի ժողով կա՞յ ...

Սպասելով իրենց տեղեկագրին՝ շարունակենք մեր կենսուրախ ճամբան ... Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԳԱՀԻՐԷ, 29 ՀՈԿՏ. (Յառաջ) — Երէկ, կիրակի դժբախտութիւնն ունեցանք մէկ ժամուան մէջ կորսնցնելու երիտասարդ ընկեր մը, Սեպուհ Շալճեան։

Կէս օրէն առաջ, երբ «Ցուսաբեր»ի Դալար Տօնիքին վրայ հաւաքուած բազմութիւն մը կ'ունկնդրէր կիրակնօրեայ նուագահանդէսը, Սեպուհ Շալճեան, կազմակերպիչը, սրտի տկարութիւն մը զգալով նուաղեցաւ։ Անմիջապէս ներարկում կատարուեցաւ ի ներկայութեան երեք բժիշկներու եւ մինչ կը կարծուէր թէ վտանգը անցած է, երկրորդ տագնապ մը զգետնեց տարաբախտ ընկերը, որ հազիւ 39 տարեկան կար։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ այսօր, երկուշաբթի, Ս. Գրիգոր եկեղեցին։

Ողբացեալ ընկերը ամէն իրիկուն իր անձնական գործերը կատարելէ վերջ, մինչեւ կէս գիշեր կը զբաղէր մշակոյթի եւ երիտասարդութեան վերաբերեալ գործերով։ Վարիչն էր Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան Կեդր. վարչութեան եւ անդամ Համազգայինի վարչութեան։ Ջեռնհասօրէն կը վարէր երաժշտական եւ թատերական ձեռնարկները։ Որդին էր ուսուցիչ Արշակ Շալճեանի։ Կը թողու այրին, տիկին Արփինէ։ Մայրը Ամերիկա կը գըտնուի։

× Երեւանէն ստացուած նամակէ մը ցաւով կը

Մակի ժողովը
ՄԵԾ ԵՌՈՒԶԵՌ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱԿի խորհրդ. պատուիրակութիւնը, բաղկացած Պ. Մալիքէ, Զապուխինէ, Փարիզի դեսպան Պ. Փաւլովէ եւ 63 խորհրդականներէ, երէկ ժամը 1ին Օրլի հասան չորս օդանաւերով։ Պ. Վիշինսկի Բշ. օր պիտի գայ։

Տօքթ. Հիփոլիթ - Ժեսիւս Փազ, Արժանթինի պատուիրակութեան նախագահը, նմանապէս երէկ կէսօրէն վերջ Ցիւրիխէն Փարիզ ժամանեց։

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը առաւօտուն ընդունեց Պ. Տին Էչիսընը, որ այնուհետեւ շարունակեց իր խորհրդակցութիւնները իր պաշտօնակիցներուն հետ, ամերիկեան դեսպանատան մէջ։

Միւս կողմէ Պ. Ռոպէր Շուման ճառ մը խօսեցաւ Ֆրանքօ-ամերիկեան կաճառին մէջ ու պաշտպանեց արեւմտեան Եւրոպայի համերաշխ գործակցութեան տեսակէտը։ Արտ. նախարարը համաձայն է Գերմանիոյ ընտրութիւններուն, ՄԱԿի ընդհ. հակակշիռին տակ. Եւրոպայի միացումը ըստ իրեն արդէն պիտի ըլլայ զինապաշտ Փրուսիոյ վերածնունդին։

Ֆրանսական կառավարութիւնը մօտ օրէն պիտի պատասխանէ «երեք իմաստուն»ներու հարցարանին, որ կը շօշափէ տնտեսական եւ զինուորական հարցեր։ Ատլանտեան դաշինքի միւս պետութիւնները արդէն ընթացք տուած են, նմանապէս Մեծն Բրիտանիան, Մ. Նահանգները դեռ չեն պատասխանած։ Յիշեալ ժողովը խոր քննութեան մը բովէն պիտի անցնէ հարցարանները, Նոյեմբեր 5էն սկսեալ, հաւանական է անոնց եզրակացութիւնը հաղորդէ Դեկտ. 1ին։

Վարչապետ Պ. Փլեվէն երէկ ընդունեց պիւտճէի եւ ծովային նախարարները։ Յառաջիկայ երկուշաբթի առտու մտադիր է ժողովի հրաւիրելու բոլոր նախարարները, քննութեան ենթարկելու համար պիւտճէի եւ սպառազինութեան հարցերը։

Մ. Փ. Ֆ. կուսակցութեան համաժողովը երէկ բացուեցաւ Ս. Մանոէի քաղաքապետարանին մէջ։ Ժան Պերթօ բարի գալուստ մաղթեց պատգամաւորներուն, որմէ յետոյ նախագահութիւնը յանձնուեցաւ նախկին նախարարներէն Պ. Ռընէ Քափիթանի։ Համաժողովի փակումին՝ կուսակցութեան ղեկավարը զօր. տը Կոլ կիրակի կէս օրէն վերջ ճառ մը պիտի խօսի, որ կը խոստանայ մանուոր կարեւորութիւն մը ներկայացնել, խորհրդարանի վերաբացման նախօրեակին։

Եգիպտոս վճռած է
ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼ ՊԱՅՔԱՐԸ Մ. ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ԴԷՄ

Սալահէտտին փաշա Նոյեմբե 5ին պիտի ըլլայ Փարիզ, նախագահելու համար եգիպտական պատուիրակութեան, ու թերեւս ալ փորձելու թեթեւօրէն արծարծելու Մարոքի հոգատարութեան հարցը։

Եգիպտոսի արտաքին նախարարը ընդունելով «Լը Մոնտ»ի թղթակից Պ. Էտուար Սապլիէն, յայտարարեց թէ՝ Մեծն Բրիտանիան 70 տարիէ ի վեր կ'իշխէ Եգիպտոսի վրայ, վաթսուն անգամ խօսք տուած է պարպելու երկիրը, բայց ընդհակառակը ամէն ջանք ի գործ դրած է, որպէսզի զինք տկարացնէ եւ երկարաձգէ իր տիրապետութիւնը։

Միւս կողմէ, վարչապետ Նահաս փաշա յայտարարեց թէ՝ Եգիպտացիները տեղի պիտի չտան Անգլիացիներու յարձակողական արարքներուն առջեւ, Սուէզի Ջրանցքի գօտիին մէջ։ Գործելու այս ձեւով, անոնք իրենց պարտութիւնը կը պատրաստեն, հետեւաբար լաւագոյն պիտի ընեն որ իրենց ընթացքը փոխեն, որովհետեւ Եգիպտոս վճռած է իր ուզածը ձեռք բերել։

Դէպքերը հետզհետէ ծանրակշիռ հանգամանք կը ստանան Սուէզի Ջրանցքի գօտիին մէջ։ Անգլիացիները անխնայ կը վտարեն այն եգիպտացի ոստիկանները, որոնք արդէն կը հանդիսանան տեղացի գործաւորներու աշխատելուն՝ իրենց հաշւոյն։ Պահապանի մը գլուխը ջախջախած, ոտքերն ալ խորտակած են, Թէլ էլ Քէպիրի մէջ։ Մինչեւ իսկ եգիպտացի ոստիկանները օգնած են ցուցարարներուն, որպէսզի Քօքա Քոլայի երկու բեռնակառքերը տապալեն, Իսմայիլեայի մէկ արուարձանին մէջ։ Ոստիկանները խմած են ըմպելիները, յետոյ խռովարարներուն հետ Եւրոպացի անցորդներուն գլխին իջեցուցած շիշերը։

Անգլիացիները Ջրանցքի գօտիէն կտրած են կազը, ջուրը եւ ելեքտրականութիւնը, ինչ որ մեծ դժուարութիւններու ենթարկած է տեղացի ժողո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

տեղեկանանք մահը Վահէ Բագրեւանդեանի։ Հանգուցեալը ծանօթ էր իբրեւ փաստաբան եւ հանրային գործիչ Պոլսոյ Սամաթիոյ արուարձանին մէջ։ 1935ին Աթէնքէն ներգաղթած էր ընտանիքով, եւ պետական սիրուած պաշտօնեայ էր։ Մահը տեղի ունեցած է Հոկտ. 10ին, գործողութեան մը միջոցին։

Մեր լեռներու խորհուրդը

Բ.

Հայութիւնը իր հայրենիքը վերածեց առասպելական աշխարհի, եթէ պահ մը պրպտենք այն աւանդութիւնները՝ որոնք հիւսուած են միայն մեր լեռներու շուրջ, մեզի պիտի բաւէր հասկնալու համար այն գերագոյն ճիգը՝ որով մեր ժողովուրդը ուզած է գերբնականացնել իր հայրենիքը:

Խօսինք փաստերով, ցոյց տալու համար հայութեան մտային երկունքի գունագեղութիւնն եւ ուժականութիւնը, ու դեռ՝ բազմազանութիւնը անոր ստեղծագործական կարողութեան :

Արարատը խորհուրդ խորին
Իմ կարօտած սրտի համար, ոչ մէկ ուրիշ հէքեաթ չըկայ
Նարեկացու, Քուչակի պէս լուսապըսակ ճակատ չը կայ,
Աշխա՛րհ անցի՛ր Արարատի նըման ճերմակ գագաթ չը կայ,
Ինչպէս անհաս փառքի ճամբայ՝ ես իմ մասիս սարն իմ սիրում:

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

Դեռ ոչ մէկ գեղարուեստական չկրցաւ կենդանի, խորհող ու մենաւոր Մասիսը կտաւին յանձնել ... : Դեռ ոչ մէկ արուեստագէտ չհասկցաւ անոր հոգին ...:

Մասիսը ինձ համար, ինչպէս Արարատեան աշխարհի իւրաքանչիւր զաւակի համար, միշտ եղեր է հսկայ միտք մը, տիտանեան գաղափար մը:

ԱՒ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Հնամենի լեռը իր շուրջը կը կանչէ Ոգիները ... Ուրուականները կը քալեն բաց լոյսին մէջ ...: Ճանապարհորդը վեհապանծ բնութեան նայելով մխիթարութիւն մը կը գտնէ այս զաղիր երեւոյթներու մէջէն, մինչ Ոգի մը կը փսփսայ կարծես իր ականջին ի վար. «Հեռացի՛ր անկէ, հեռացի՛ր անկէ, որպէսզի կարենայ մնալ, մինչեւ որ իր օրական գործը լրացնէ վարձաւորի մը նման :

ԼԻՆՉ

Աննման տպաւորութիւն է թողնում վրադ այն վստահութիւնը թէ՝ դուն այժմ գտնւում ես մի բարձր գագաթի վրայ, դէպի ուր՝ հազարաւոր տարիներից ի վեր, իրենց հայեացքն ուղղել եւ այժմ էլ ուղղում են հին աշխարհի բոլոր ազգերը՝ երկիւղած պաշտամունքով ...:

ԱՊԻԽ

Արարատի երեւոյթը մեծ վայելուչ էր, ան՝ մեր աչքին դէմ կանգնած էր ուղղաբերձ դէպի երկինքը, պատկառելի պատկեր մը կը ներկայացնէր, որուն երբեք չէի սպասեր, այն ինչ տեսայ, երեւակայութեանս մէջ չէր կրնար նկարուիլ:

Դ. Լ. ՄԱՐԴՈՎՅԵՐ

Արարատի վրայ «բարձրացած» են Ֆ. Փէրրէթ, Աբասքի, Ավթանոմոֆ, Ապիխ, Սէյմուր, Խոցքօ, Խանիքօֆ, Սթիւըրտ, Պրայս, Պէյքըր, Սիփօլօպօֆ Մարքօֆ, Սէմէնօֆ, Ռաֆալովիչ, Ալէն, Շախթլէպէն, Բոստուխով, Լինչ, Թոկվալտըր, Օսվալտ եւայլն, ու բոլորն ալ սքանչացումի իրենց խօսքը ըսած են Մասիսի մարմնական կառոյցքի մասին, բայց ոչ մէկը կրցած է անոր հոգին կարդալ, վասն զի՝ օտար մարդուն, հաղորդ չի կրնար ըլլալ օտար լեռը, հարազատ մը միայն կրնայ թափանցել հարազատին գաղտնիքին խորը, ու մեր գրականութեան անմրցորդ վարպետը, —Ա. Ահարոնեանը— , ան՝ որ ծնաւ Արշարունիքի մէջ, մեծցաւ ու հասակ նետեց Արարատի շուքին տակ, իբրեւ հարազատ՝ զայն ներկայացուց իբրեւ հսկայ միտք կամ՝ տիտանեան գաղափար ...:

Արդարեւ, բոլոր դարերու մէջ, Արարատը եղաւ հայկական մտածողութեան «խորհուրդ խորինը», մեր ժողովուրդի «տիտանեան գաղափարը», հրապուրիչ ու խենթեցնող, ատոր համար է որ՝ Արարատը դարձեր է հայ հոգիին սրբազան բագինը...: Չկայ խօսք մը, չկայ բառ մը որ Արարատի կամ Մասիսի չափ դիւթիչ ըլլայ, կախարդէ հայ բազմութիւնները ...:

ՄԱՍԻՍԸ ԱՆՄԱՏՉԵԼԻ

Արարատը սկզբնական էջն է Հայոց պատմութեան: Հանդանակը մեր ապրումին ու գոյութեան: Ան՝ դարբինն է մեր քաղաքական դաւանանքին : Եւ մեր ժողովուրդը զայն երեւակայած է իբրեւ անմատչելի բարձրութիւն ու հաւատացած է որ ոչ մէկ մահկանացու չի կրնար բարձրանալ անոր կատարը: Արգիլուած է բարձրանալ..., անդիր սպառնալիք մը կայ, ծայրագոյն պատիժով մը պայմանաւ որ...: Վերը, անգութ հովերը իրենց սարսափը կը փռեն: Ձիւնը՝ ցոյց կուտայ իր մարմարացած զանգուածին ճերմակութիւնը, եւ Հայոց աշխարհի «Քաջքերը» արթուն կը հսկեն, կը պատժեն յանդուգները, որոնք կը փորձեն վերելքը, ոտք կոխելու համար յաւերժական ձիւնին վրայ :

Օր մը, մեզմէ դարեր առաջ, Մծբնայ Յակոբ Հայրապետը,— հայրանուն՝ Տիրան, մայրանուն՝ Խոսրովուհի, Անակի քոյրը— , փորձեց բարձրանալ Արարատի կատարը, Նոյի Տապանը փնտռելու եւ գտնելու, ու անկէ կտոր մը առնելու, տանելու Մծբին , առ ի հաստատութիւն Ջրհեղեղեան առասպելին: Բարձրացաւ աղօթքով, քալեց թեթեւ ու եթերացած: Ամէն առաւօտ, արեւածագէն մինչեւ իրիկուն քալեց, բայց յաջորդ առտու ինքզինքը գտաւ հոն՝ ուրկէ մեկնած էր ... :

Զարմանալի բան: Փորձեց շաբաթներով, բայց միշտ նոյն արդիւնքով, որովհետեւ երբ Հայրապետը ճամբորդութեան տաժանքէն յոգնած կը քնանար՝ հրեշտակ մը զինքը կը դրկէր, կ՚իջեցնէր հոն՝ ուրկէ վեր ելած էր...: Այսպէս էր որ Հայրապետը երազով միայն տեսաւ Արարատի կատարը...: Պարտուած՝ անյուսօրէն լացաւ, անոր արցունքէն՝ ծնունդ առաւ Ս. Յակոբայ աղբիւրը :

Արարատը պատկառանքի խորհրդանիշ

Հայոց աշխարհի բոլոր լեռները հարկատու են Մասիսին, ան՝ կը մնայ իբր «արքայից արքայ», գահակալ ու տէր, մեծութեան ու պատկառանքի խորհրդանիշ: Երբ Նոյի յոգնատանջ տապանը լեռներէն ու կատարներէն կը թեւածէ կտրելու համար Ջրհեղեղեան ջուրերու անսահմանութիւնը, հանգստանալիք, կանգ առնելիք տեղ մը կը փնտռէ, կը զարնուի Գրգուռ լերան կատարին (ըստ ոմանց՝ փոքր Մասիսին) եւ անկէ հանգչելու տեղ մը կը խնդրէ, ըսելով,

— Սի՛ս, Սի՛ս, ա՛ռ զիս

— Գնա Մասիս, ան մեծ է քան զիս, կը պատասխանէ Գրգուռը :

Այս աւանդութիւնը մեզի կը բերէ մեծութեան խորհուրդը, եւ պատկառանքի զգացումը՝ դէպի իշխողը, դէպի մեծը, զգացում մը՝ որ յետագային մեր առաքելութիւններէն դարձաւ:Մասիսմեծութիւնն ինքն է եւ մեր լեռներու հայրութիւնը :

Հայրութեան խորհուրդը Արարատէն անցաւ հայ տունին: Հայրը տունին ինքնակալն է, անոր անքննադատելի տնօրինողը:: Այս գաղափարը հետզհետէ մշակուեցաւ, եղաւ պատգամ ու վարդապետութիւն, քալեց մեզի հետ ...:

Մեր ժողովուրդի տեւականութեան եւ անոր ապրելու յամառ հաւատքը միթէ՞ չի բխիր հայրութեան, մեծութեան հանդէպ իր ունեցած պատկառանքէն :

Իր հօրը փառքին նախանձող Արտաւազդը բանտարկուած կը մնայ Մասիսի մէկ վիհին մէջ: Արարատը եւ իր կալանաւորը մեր ժողովուրդի համար կը մնան մեծագոյն խորհուրդը: Կալանաւորը պիտի ազատուի օր մը..., կապանքէն պիտի ծագի մեր քաղաքական արեւը:

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԳԱՀԻՐԷ, 25 Հոկտ. (Յառաջ).— Եգիպտական թերթերը կը շարունակեն բուռն բառեր գործածել Անգլիոյ դէմ: «Անկցի Անգլիա՛», «Աղտոտ Անգլիա» եւ ուրիշ թշնամական արտայայտութիւններ կ՚երեւան սալայատակներուն, պատերուն եւ հանրակառքերուն վրայ եւ ուրիշ ամէն տեղ, արաբերէն եւ անգլերէն տառերով: Գշ. օրուան ցոյցը աննախընթաց հանդամանք ունէր: Բոլոր խանութները, սրճարանները, ճաշարանները եւն. փակուեցան կէս օրէն մինչեւ առաւօտ: Թանձր թուղթերով կամ կտաւներով ծածկուած էին բոլոր լատինատառ նշանատախտակները: Արտակարգ ուժեր գրաւած էին քաղաքին գլխաւոր պողոտաները ցուցարարները զսպելու համար: Ցաւալի ընդհարումներ ալ պատահեցան: Գիշերը դադրեցաւ անցուդարձը: Ոստիկանները եւ զինուորները յաճախ արտասովոր կազ կը գործածէին, ամբոխը ցրուելու եւ աւարառութիւնները խափանելու համար: Կառավարութիւնը խստօրէն արգիլեց որեւէ նոր ցոյց եւ հրամայեց յարգել օտարալեզու նշանատախտակները: Ով որ կը փորձէ խորտակել, քողարկել կամ գողնալ այդ նշանատախտակները՝ դատի պիտի քաշուի: Ներքին նախարարը միշտ կը յիշեցնէ թէ օտարականները Եգիպտոսի հիւրերն են եւ պէտք է ամէն պաշտպանութիւն վայելեն: Պիտի պատժուին նաեւ անոնք որ կը ջնջեն ինքնաշարժներու եւրոպական թուանշանները: Նոյն հրահանգները տրուած են Աղեքսանդրիոյ եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ :

Ազգ. Դաշինքի Կոմիտէն, որ կը բաղկանայ բոլոր կուսակցութեանց երիտասարդներէն, մեծ ժողով մը գումարեց երէկ, զարկ տալու համար հականգլիական պայքարին, յանուն Եգիպտոսի եւ Սուտանի վերջնական ազատագրութեան: Արտաքին Նախարարը ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ «երկարատեւ պայքար մը պիտի մղեն, Անգլիացիներուն դէմ գործածելով այն զէնքերը զորս անոնք շարունակ գործածած են մեզի դէմ »:

Պոյքօթ սարքուած է անգլ. ապրանքներու դէմ: Իհարկէ պիտի խզեն դիւանագիտական յարաբերութիւնները: Երբեք այսքան գրգռուած չէր Եգիպտոսի հանրային կարծիքը: Քանի մը նմոյշներ ամենօրեայ թերթերու հրատարակութիւններէն .—

ՄԻՋԱՏՆԵՐՈՒ ՊԷՍ ՍԱՏԿԵՑՆԵԼ ԴԱՒԱՃԱՆՆԵՐԸ :

Կառավարական կուսակցութեան (Վաֆտ) օրկաններէն «Ալ Նիտա» կը գրէ այս խորագրին տակ.

— «Ինչո՞ւ այս աճապարանքը ջնջելու համար դաշնագիրը եւ գէշ մարդ ըլլալու Անգլիացիներուն հետ:

«Ինչո՞ւ չհաշուել բրիտանական ուժը :

«Ի՞նչ կրնանք ընել մենք բրիտանական ուժերու դէմ, որոնք բազմաթիւ են եւ զինուած արդիական զէնքերով, մինչ մենք անզէն ենք :

«Ինչպէ՞ս կրնանք գլուխ բռնել Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, որուն կ՚աջակցին իր դաշնակիցները,— Մ. Նահանգները, Ֆրանսան, Աւստրալիան, Գանատան, Թուրքիան :

«Ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ բամպակի գիները իյնան :

«Մեր այս տողերը մարդասպանութեան հրաւէր մըն են: Ուրիշ ի՞նչ ճակատագիր կրնանք վերապահել այս մարդոց, եթէ ոչ սպաննել զանոնք: Ճիշդ է որ թիւով քիչ են, բայց պահը այնքան հանդիսաւոր է, որ զանոնք բնաջնջելէ զատ ուրիշ բանի մասին չենք կրնար մտածել :

«Ուրեմն հրաւէր կը կարդանք սպաննելու այս դաւաճանները: Անհրաժեշտ չէ սպաննել զանոնք զէնքով, ինչպէս կը սպաննեն մարդիկը: Պէտք է սատկեցնել զանոնք հողաթափերով, ինչպէս կը սատկեցնեն միջատները »:

Քիչ մը աւելի զուսպ լեզուով կ՚արտայայտուի «Ռոզ էլ Եուսէֆ» թերթի աշխատակիցներէն Պ. Իհսան Ապտէլ Քուտտուս .

ՕՁԵՐԸ ՊԻՏԻ ՃԶՄՈՒԻՆ ՅԱՌԱՋԱՊԱՀՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

— «Խօսեցէք, եթէ հաւատք ունիք ձեր հայրենիքին հանդէպ. բայց մի մրմնջէք.— «Մենք ո՞վ ենք, որ պիտի դիմադրենք Մեծն Բրիտանիոյ: Կառավարութիւնը ինչպէ՞ս չեղեալ հռչակեց դաշնագիրը, առանց մաքսատուները պաշտպանելու համար ձեռք առնելու անհրաժեշտ միջոցները »:

«Այս տեսակ մրմունջները կը սողան օձերու պէս: Բայց ուշադրութիւն: Յառաջապահներու քայլերը պիտի ճզմեն իրենց ճամբուն վրայ գտնուող օձերը » :

Աւելի խիստ ազդարարութիւն մը, Պուլաղի մէջ.—

ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿՆՔԱԾ ԵՆՔ ՌՈՒՍԵՐՈՒ ՀԵՏ

— «Թող խօսի կառավարութիւնը : Թող ըսէ, թէ կնքած է կամ կնքելու վրայ է զինակցութեան դաշինք մը Ռուսերու հետ: Ասիկա այն խրտուիլակն է, որ կը մտահոգէ Բրիտանացիները եւ սպիտակ գիշերներ անցընել կուտայ անոնց: «Պէտք է ամէն յարաբերութիւն խզել Բրիտանացիներու հետ » :

Նոյն ազդարարութիւնը, տարբեր բառերով , կ՚ուղղէ «Զաման».—

— «Եգիպտոսի եւ արաբական Արեւելքի մէջ արեւմտեան պետութեանց քաղաքականութիւնը կը ներկայացուի իբրեւ պաշտպանութիւն մը համայնավարութեան դէմ: Եգիպտացիներուս եւ Արաբներու տեսակէտով, սակայն, ասիկա գրգռութիւն մըն է ի նպաստ համայնավարութեան եւ գործունէութեան ձեւ մը, Եգիպտացիները Մոսկուայի բազուկներուն մէջ նետելու համար:

«Էչիսըն, Մորիսըն, Շուման եւ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ հաշուի կ՚առնե՞ն այս պարագան »:

Եւ վերջապէս, Միսրըի մէջ, Հիւսէյին պէյ Ապտէլ Ֆաթահ կը շեշտէ.—

ԲՈԼՈՐ ԵԳԻՊՏԱՑԻՆԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ԶԷՆՔ ԿՐԵՆ

— «Իրենց նպատակները իրագործելու համար, Բրիտանացիները ամէն ինչ թոյլ կուտան իրենց: Ոչ մէկ աստուածային կամ մարդկային օրէնքի կը հնազանդին: Անոնք միայն մէկ լեզու կը հասկնան, — ուժի լեզուէն

«Բրիտանացիներուն հետ կրնանք հասկցուիլ այն պարագային միայն, եթէ մենք ալ գործածենք՝ աշխարհակալներու լուծը թօթափած Իռլանտացիներու, Սիոնականներու , Ճափոններու լեզուն :

«Մի արգիլէք մարդոց զէնք կրել: Թոյլ տուէք, որ Բրիտանացիներու բռնութեան պատասխանեն նոյն տեսակի բռնութեամբ »:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՉԳԻՏԵՄ

Մենակ ու լուռ, յուսակտուր՝ չգիտեմ
Գնում եմ ո՞ւր, դառն ու տխուր՝ չգիտեմ,
Հայրենազուրկ գնում եմ ո՞ւր՝ չգիտեմ...

Անհանգրուան, անտուն, վտար գնացի՛,
Երկրէ երկիր, շուրջըս օտար, գնացի՛,
Մէն մի քայլիս տանջանք գտայ՝ գնացի՛...

Ու չգտայ սրտացաւ մարդ իմ ճամբին,
Սիրտըս թօշնեց անշող, անվարդ իմ ճամբին,
Լոկ օձերն են սողում՝ անհարթ իմ ճամբին ...

Ա՜խ, այս ճամբան ո՞ւր է տանում—ձայն չկա՜յ ,
Յոյսի կայծն է անհետանում — ձայն չկա՜յ,
Հայրենի՜ տուն, անո՜ւշ անուն — ձայն չկա՜յ ...

Մենակ ու լուռ, յուսակտուր՝ չգիտեմ ,
Գնում եմ ո՞ւր, դառն ու տխուր՝ չգիտեմ,
Հայրենազուրկ գնում եմ ո՞ւր՝ չգիտեմ ...

ԱԶԱՏ ՎՇՏՈՒՆԻ

ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ

Հայերէն գիր կա՞ր

Ս. ՄԵՍՐՈՊԷՆ ԱՌԱՋ

Այս խնդիրը յաճախ յուզուած է պատմական եւ բանասիրական գետնի վրայ, եւ ոմանք, յենլով Դանիէլ Ասորիի քով գտնուող գիրերու պատմութեան, որոնք իբր թէ «Թաղեալ» կամ «Թողեալ» են եղեր, կը պնդեն թէ Ս. Մեսրոպ այդ տառերով փորձած է գրել հայերէնը եւչէ յաջողած, եւ հետեւ ուրեմն, յօրինած է մեզի ծանօթ այբուբենը հայերէն լեզուին:

Ոմանք ալ, առանց բանաւոր ապացոյցի, կ'ուզեն հաւաստել թէ անկարելի է որ Աստուածաշունչի Ոսկեդարեան հայերէնը գրականօրէն մը - շակուած բարբառ մը ըլլայ այդ նշանաւոր թարգմանութենէն առաջ, որովհետեւ, գիտել կուտան, այդպիսի յղկուած, ճկուն եւ ճոխ հայերէն մը կարելի չէ որ հայ ժողովուրդին խօսածը ըլլայ:

Առաջին ակնարկով համոզիչ կը թուի այս դիտողութիւնը, բայց իրականութեան մէջ անհիմըն է:

Առանց մխրճուելու խնդրին խորը, կը բաւականանք ուշադրութիւն հրաւիրել սա կէտերուն վրայ:

Ա.— Հին «Թաղեալ» գիրերը զորս փորձեց Ս. Մեսրոպ, անշուշտ հայերէն չէին, որովհետեւ եթէ հայերէն ըլլային, ոչ միայն Ս. Մեսրոպ պիտի խւրացնէր զանոնք, այլեւ արդէն թաղեալ մնալու պիտի չդատապարտուէին սկիզբէն:

Շատ հաւանական է որ Ասորիին (Դանիէլ) քով գտնուող այդ տառերը Ասորերէն էին, յար - մարցուած՝ հայերէնի հնչիւնները տալու:

Ամէն պարագայի մէջ իրողութիւնը սա է որ հայերէն չէին անոնք եւ այս է պատճառը որ Ս. Մեսրոպի լուրջ փորձը ապարդիւն ելաւ, այսինքն Դանիէլեան նշանագրերով կարելի չեղաւ արտասանել ու գրել հայերէնը:

Բ.— Եթէ Ս. Մեսրոպէն առաջ գիր գոյութիւն ունեցած ըլլար, անխուսափելի էր որ գոնէ հայերէն արձանագրութիւն մը կամ յիշատակարան մը չհասնէր մեզի նախամեսրոպեան ժամանակներէն:

Եթէ հայերէն նշանագրեր գոյութիւն ունեցած ըլլային Ս. Մեսրոպէն առաջ, անպատճառ հայերէնով պիտի փորագրուէին այդ արձանագրութիւնները:

Գ.— Ուրեմն ի՞նչպէս բացատրելու է Աստուածաշունչի հայերէնին կատարելութիւնը, իբրեւ մշակուած լեզու:

Նախ պէտք է ընդունիլ առանց այլեւայլի որ Աստուածաշունչի հայերէնը կենդանի լեզուն էր Տարօնի, որուն զաւակներն են Սահակ-Մեսրոպ եւ իրենց աշակերտներէն խումբ մը:

Երկրորդ, պէտք է գիտել որ Սահակ եւ Մեսրոպ կատարելապէս մշակուած մտքեր էին: Հետեւաբար անոնց խօսած եւ գրած հայերէնը զերծ պիտի ըլլար ժողովրդական կամ ռամկական տարրերէ, որոնք անխուսափելի են խօսուած լեզուի մը մէջ:

Այս կէտը շատ կարեւոր է, լաւ ըմբռնելու համար Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութեան կարեւորութիւնը եւ անոր իրական արժէքը:

Վասնզի բոլորովին անիմաստ աշխատանք մը թափած պիտի ըլլային Սահակ Մեսրոպ՝ եթէ Աստուածաշունչը թարգմանած ըլլային ոչ — ժողովրդական բարբառով մը:

Ուրիշ խօսքով՝ գրաբարը — Աստուածաշունչի հայերէնը — Սահակ Մեսրոպի ժամանակնեբուն հայ ժողովուրդին խօսած լեզուն էր, եւ ասոր համար է որ Աստուածաշունչը թարգմանեցին այդ հայերէնով:

Դ.— Այն ժողովուրդները, որոնք լեզու ունին եւ գիր չունին, մշակեալ — որոշ չափով մը անշուշտ — լեզու ունին: Անոնք ունին ժողովրդական դիւցազներգութիւններ, առակներ, առասպելներ, երգեր, պատմութիւններ (հէքեաթ) եւն: Ասոնք անգիր են, եւ ուշագրաւ է որ այս անգիրները մշակեալ լեզու մը ունին, ճիշդ Խորենացիի եւ Մագիստրոսի միջոցաւ մեզի հասած վաղեմի ժողովրդական երգերուն պէս:

Պէտք է ընդունիլ որ հայերէն երգերուն լեզուն, դարերու ընթացքին այսպէս կամ այնպէս եղանակաւորումներ կրած է, բայց բուն իրողութիւնը կը մնայ, այսինքն խօսուած լեզուն ալ, երբ երգի վերածուի անգիր ժողովուրդներու վիպասաններու կամ բանաստեղծներուն կողմէ ան — խուսափելիօրէն կը յղկուի չափի եւ ձեւի մտնելու համար:

Ե.— Աւելի ուշագրաւ երեւոյթի մըն ալ պէտք է կարեւորութիւն ընծայել,— վերջապէս Սահակ — Մեսրոպ, հելլէն կամ յոյն դպրութեամբ մշակուած մտքեր՝ բնագիր մը ունէին իրենց առջեւ, զոր պիտի հայացնէին:

Թարգմանչական այս աշխատանքը պիտի դիւրացնէր հայերէն լեզուին գրականացումը այնքան մշակեալ ոճով մը:

Այս բացատրութիւններէն ինքնին կը հետեւի թէ, աւելորդ է երեւակայել եւ պնդել թէ Ս. Մեսրոպէն առաջ հայերէն գիր գոյութիւն ունեցած ըլլայ:

Կ.Ե.Մ.

(Մարմարա)

Երկու ծաղկաքաղեր

ԱՆՑԵԱԼ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ

Այն պահուն երբ մեր երիտասարդ գրականութիւնը կ'ոգեւորէր, այս տարի հրապարակ ե — կած երկու «Փրանսացի վիպասան»ներէն մէկը Իրլանտացի է, Սամուէլ Պեքէթ, միւսը՝ Հունգարացի, Լատիսլաս Տորմանտի, ահա կը տեսնեմ, իբրեւ ժամանակի նշան հրատարակութիւնը երկու ծաղկաքաղերու. մէկը Մարսէլ Արլանի (արձակ), իսկ միւսը՝ Փոլ Էլուառի (բանաստեղծութիւն):

Պէտք ունինք, արդարեւ, դառնալու անցեալին, մենք մեզի համոզելու համար, որ եթէ տարբեր մարդերու մէջ գրեթէ հաշուի չենք առնուիր, գոնէ մեզի կը մնան անկորնչելի հարստութիւններ: Ու երբ այս անցեալը կը բխի մեր ծագման օրերէն (լոյս ընծայուած առաջին հատորները կը հասնին մինչեւ Ժէ. դար), մեզի կը թուի թէ անոնցմէ կրնանք ուժ առանալ, նոր մեկնակէտի մը համար: Մարսէլ Արլան չի ծածկեր իր ձեռնարկին հայրենասիրական կողմերը. դժուար չէ նոյնը գտնել Փոլ Էլուառի մօտ:

Երկու գործերն ալ կարդացի, մէկ ծայրէն միւսը, այնպէս ինչպէս պէտք չէ կարդալ: Չեմ ուզեր ծածկել ոչ 'յափշտակութիւնս, ոչ ալ հիացումս: Հոն կը տեսնուի, հարեւանցիօրէն ծանօթ ըլլալէ ետք, թէ ինչպէս Ֆրանսերէնը քաղուած է այդ լեզուներէն, ինչպէս այնքան ճիգերէ ետք քիչ առ քիչ հաստատուած է ծունկերուն վրայ, մինչեւ գրական կատարեալ գործիք մը դառնալը. արձակ՝ Սէն Սիմոնի հետ, իսկ բանաստեղծականօրէն՝ Ռասինի հետ:

Եղերական պատմութիւն մըն է, նոյն ատեն սքանչելի, որուն նպաստեցին բազմաթիւ քերթողներ, ճարտասաններ, դրչամարտիկներ, ատենաբաններ, բոլորն ալ հիանալի: Եւ մեր հիացումը, օրինակի համար, կ'երթայ անոնց, որոնք գիտցան յօրինել այդ պատմութիւնը, անմրցելի գիտութեամբ, ճաշակով եւ սիրով: Ի՞նչպէս կարելի է, որ այնքան նախընթացներ ունեցող ձեռնարկ մը, այս աստիճան անբաղդատելի համար — ուի:

Մարսէլ Արլանի գիտաւորութիւնը անտարակոյս նոյնը չէ, ինչ որ է Փոլ Էլուառինը, ու գիրենք խանդավառող ոգին տարբեր է: Առաջինը կը կառչի արձակին, իբր ըսելու եւ հաղորդելու արուեստի գործիք մը: Մտածումները, զգացումները, հայրենաբաղձութիւնները եւ անցեալ բանաստեղծներուն յոյսերն են որ կը շահագրգռեն երկրորդը: Ընդհանուր առմամբ, արդիւնքը միեւնոյնն է. այն ինչ որ մէկն ու միւսը իւրացուցին արուեստի մը լուսանցքէն, կամ յաւիտենական բնաբաններէն, այդ իր միակ քաղցրութիւն է, տուեալ պահու մը մէկ լեզուն, կեանքը մարդոց, որոնք մեզի կը նմանին ու մեզմէ պակաս իրենք զիրենք նշաւակ չէին համարեր իրենց դարաշրջանի եւ պարագաներու անլուծելի հարցերուն: Անոնք պայքար մղեցին, տառապեցան, ստեղծագործեցին իբր մարդ, իրենց ժամանակին, իրենց միջոցներով: Բայց իրենց ներկայացուցած եւ նշանակած անմահ բաժինն է, որ մեզի կը հասնի գրական ճանապարհով: Այն պահուն երբ մենք կը կասկածինք անոր անհրաժեշտութեան, անոր ազդեցութեան վրայ, մի՞թէ ուժեղ սփոփանք մը չէ հաստատել, որ անկէ եւ ընդհանրապէս արուեստէ դուրս, ամէն ինչ կ'անցնի եւ կը ջնջուի արագօրէն. — ընկերութիւններ, հիմնարկութիւններ, թագաւորութիւններ, պատերազմի կամ դրամատէր մարդոց փառասիրութիւնները, զօրութիւն, հաւատալիքներ, մինչեւ ծանրաշուք պատմութիւնը, որմէ անհնարին կը թուի խուսափիլը:

«Ոչ մէկ բանի մասին պիտի խօսինք, որ դեռ կենդանի ըլլայ», կը յայտարարէ Մարսէլ Արլան, երբ ծանուցում իր գրքին:

«Անցեալ բանաստեղծութեան առաջին կենդանի ծաղկաքաղը», կ'իմացնէ Փոլ Էլուառ: Ցիրուի, մէկին եւ միւսին կողմէ, ամբողջ կեանք մըն է որ յարութիւն կ'առնէ:

Ո՞ր մէկն է, արձակի կամ քերթուածներու արուեստէն, որ ամէնէն աւելի կը մօտենայ կեանքի արուեստին: Այս կէտին վրայ, արձակագիրը եւ բանաստեղծը, իւրաքանչիւրը իր սուրբին համար քարոզ կը կարդայ:

«Արձակը, կը գրէ Արլան, արտայայտութեան եղանակ մը չէ պարզապէս կամ գաղափարի ճանապարհ մը: Անբաժանելի գաղափարէն կամ զգացումէն, առկէ կը քաղէ իր ակունքը... ան իր հոգին կամ արժէքը կը գտնէ ձայներու, պատկերներու եւ զգայնութեանց ճշգրիտ յարաբերականութեան մէջ, իր արտայայտածին եւ թելադրածին ներդաշնակութեան մէջ, արտաքին շարժման հաւատարմութեան մէջ եւ անգիր երաժշտութենէն դէպի այդ շարժումը եւ այն ներքին երաժշտութիւնը, որ կ'արթննայ հեղինակին հոգիին մէջ»:

Ի՞նչ է բանաստեղծը Էլուառի համար: Մարդն է, որ «կը տրամաբանէ եւ կ'արձագանգէ», որ «կը կանչէ եւ կը պատասխանէ»: «Կը խօսի, ինքն իրեն խօսելու եւ բոլորին հետ խօսելու համար: Ան կ'աշխատի եւ կը քաղէ իր աշխատանքին պտուղները եւ կը բաշխէ զանոնք: Անկար մարդը կը փոխակերպուի ճառագայթարձակ մարդու մը, ծառան իր սեփական տէրն է, ան ծառան է եւ բոլորին պարտապան, թերթն ու վարդը: Պատկերը իր առաքինութիւնն է: Կը քակուի եւ կը վերակազմուի, ան գիտէ ապրիլ եւ ապրեցնել, համբութիւնն է ան»: Մէկը կը ձգտի գործիքին, միւսը գործածողին, երկուքը մէկ, վերջապէս, մարդուն:

Ահա թէ ինչու, թէեւ Էլուառ կը դատապարտէ «արձականութիւն»ը, և Արլան՝ Թրիսթանի մէկ բնագրին «բանաստեղծական նկարագրին» մէջ «տկարութիւն» կը տեսնէ, երկուքն ալ իրենց գործին մէջ կը դնեն զանոնք, զորս առաջինը մեծ արձակագիրներ կը համարէ, իսկ երկրորդը՝ մեծ բանաստեղծներ, միեւնոյնն են.— Ռիւթըպօ, Ժան տը Մէօն, Ալէն Շարթիէ, Պոնավանթիւր տը Փերիէ, Ռապըլէ, Էթիէն տը լա Պոէսի, Ակրիփա տ'Օպինեէ, Սիրանօ տը Պերժըրաք, Փորթ-Ռուայալի կրօնաւորուհին: Որոշ բարձրութեան վրայ, իր պարզութեամբ Պ. Ժուրտէնը յափշտակող դատորոշումը կը չքանայ.— Ամէն ինչ որ բնաւ արձակ չէ, ոտանաւոր է. իսկ ամէն ինչ որ բնաւ ոտանաւոր չէ, արձակ է», անկասկած, բայց անոնք թէեւ շարժուն սահմաններով ուրոյն կալուածներ, միեւնոյն երկրին մաս կը կազմեն:

(Մնացեալը յաջորդով) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՌՈՒՍԵՐԸ ՄԵԶԻ ՀԵՏ ԵՆ

Եգիպտական մամուլէն.— Հետզհետէ կը շեշտուի ռուսական աջակցութեան խնդիրը: «Էլ Սաւատի» կը յայտարարէ. —

— «Չենք ուզեր հանդամանօրէն խօսիլ այս հարցի մասին: Կրնանք միայն այնքանը ըսել, որ Եգիպտոս պիտի յամառի թօթափել գրաւման լուծը: Որոշած է ան զինեալ եւ օրինաւոր դիմադրութիւն մը ցոյց տալ, զինեալ ու ոճրային յարձակման դէմ: Եւ երախտագիտութիւն միայն կրնայ ունենալ այն բոլոր ազգերուն հանդէպ, որոնք, նոյնիսկ բարոյական գետնի վրայ, կը քաջալերեն զինքը:

«Այս պահուս, Ռուսիա — կառավարութիւնը, ժողովուրդը եւ մամուլը — կեցած է մեր կողքին: Անոր ներկայացուցիչները յայտնած են իրենց բարի տրամադրութիւնները, մեզի ընծայելու իրենց աջակցութիւնը:

«Գաղափարը ուսումնասիրուած է: Ամերիկացիներու եւ Բրիտանացիներու ներշնչած վարանումը գոյութիւն չունի այլեւս: Մենք զէնքերու պէտք ունինք մեզ պաշտպանելու համար, ինչ որ մեր իրաւունքն է եւ նպատակ չունինք յարձակելու ուրիշի մը վրայ: Մենք զէնքերու պէտք ունինք պաշտպանելու համար մեր զաւակներուն կեանքը: Մեր այսօրուան փորձութեան մէջ Ռուսիա իր համակրանքը կը յայտնէ մեզի: Պիտի ուզէ՞նք պարզ հանդիսատեսի մը նման դիտել՝ մեր ապազինուած ժողովուրդին վրայ թշնամիին արձակած գնդակները:

«Այդպիսի բան պիտի չպատահի բնաւ: Մենք պիտի շարժինք, որոշած ենք շարժիլ:

«Գաղտնիք մը յայտնած պիտի չըլլանք, եթէ ըսենք, որ մէկէ աւելի ժողովներ գումարուած են եւ այս ուղղութեամբ սկսած է մեր գործունէութիւնը: Պատմութիւնը, այս մարզին մէջ, պիտի արձանագրէ ծառայութիւնները եգիպտացի անձնաւորութեան մը, որ ժամանակին լիազօրեալ դիւանագիտական ներկայացուցիչ մը եղած է: Այս պարոնը տեսնուած է պատասխանատու անձերու հետ, որոնք ուշադրութեամբ ունկնդրած են զինքը»:

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ ձերբակալուած են Թուտէհ կուսակցութենէն երեսուն անդամներ, գաղտնի ժողովի մը ընթացքին: Ոստիկանութիւնը երեւան հանեց համայնավար քարոզչական կեդրոնը, ուր ձեռք անցուց ձայնասփիւռի ընկալուչ մը, թռուցիկներ, տպագրական մամուլ մը, անդամներուն ցանկը եւ ուրիշ վաւերագրեր: Կը կարծուի թէ անոնց թելադրութեամբ է, որ տեղի ունեցած է անցեալ օրուան հազարաւոր ուսանողներու ցոյցը, որ այնքան արիւնահեղութիւններու պատճառ եղած էր:

րուրդը։ Եգիպտացիները քանի մը օրուան բաւելու չափ միայն վառելանիւթ ունին, եթէ Անգլիացիները ձեռք չքաշեն իրենց խստութիւններէն, հացը պիտի պակսի եւ զանազան նպաստարկութիւններ պիտի չկրնան գործել։ Ներքին Նախարար Սերա-կելտին փաշա կը խորհի թէ այս բոլորը համայ-նավարներու հացին ջուր կը քսեն, որպէսզի խռո-վութիւն յարուցանեն երկրին մէջ։ Գահիրէի կա-ռավարութիւնը մտադիր է Մեռեալ ծովուն փա-րոսները չվառել, եթէ Անգլիացիները յամառին ի-րենց պատժական միջոցներուն մէջ եւ արտաքսեն տեղացի պահապանները։

Թուրքիա կը պնդէ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՄԷՋ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, վերջերս տեղի ունեցած Անգարայի զինուորական ժողովին՝ սեղանի վրայ բերուած էր Թուրքիոյ մասնակցութիւնը Ատլանտեան զին. պաշտպանո-ղական դրութեան, որ կը կրէ «արեւմտեան Մի-ջերկրականի հրամանատարութիւն» անունը։

Դեռ հարցը կ'երեւի լուծում չէ գտած, որովհետեւ Թուրքիա յամառօրէն կը պնդէ իր նախկին տեսակէտին վրայ։ Անգարայի կառավարութիւնը համաձայն է մասնակցելու Միջին Արեւելքի պաշտ-պանողական դրութեան, բայց ատիկա կազմուած չէ տակաւին եւ եթէ նոյնիսկ իրականութիւն դառնայ, Եգիպտոսը որդեգրած պարագային պի-տի չունենայ իր ուզած տարողութիւնը։

Մնաց որ, Թուրքիա ամէն գնով կը փափաքի մտնել «Այդընհաուըրի հրամանատարութեան» մէջ եւ այդպէս դառնալ Ատլանտեան պետութիւն մը բառին բովանդակ իմաստով։ Անշուշտ, ասիկա արգելք պիտի չհանդիսանայ, որպէսզի նոյն ատեն ըլլայ գործօն մէկ անդամը արեւմտեան Միջերկ-րականի հրամանատարութեան, եթէ այս վերջինը իրականանայ։

Մարոքի դէպքերը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, մարդպան զօր. Կիյոմի բացակայութենէն օգտուելով, Մարոքի «Իսթիքլալ» կուսակցութիւնը խռովութիւն յարոյց Քազապլանքայի մէջ, որ արիւնալի հետեւանքներ ունեցաւ։ Հոկտ. 15ին Սուլթանը ստորագրած էր հրամանագիր մը, որ երկրագործական, առեւտրական եւ ճարտարարուեստական խորհուրդներու ընտրութեան հրահանգ կուտար։

«Իսթիքլալ» կուսակցութիւնը պատեհ նկատեց առիթը, պոյքոթի ենթարկելու ընտրութիւնները։ Ժամը 1ին երեխաները սկսան գրգռել քուէարկուները, յետոյ անոնց միացան բազմաթիւ տեղացիներ եւ սկսան նախատել, խոչընդոտել եւ քարկոծել ընտրողները։

Պահակները միջամտեցին, կռիւ ծագեցաւ իրենց եւ խռովարարներուն միջեւ։ Շրջակայ բնակիչները սկսան քարեր նետել տանիքներէն եւ պատշգամներէն, ոստիկանները ստիպուեցան զէնքի դիմել։ Մարոքցի մը սպաննուեցաւ, ուրիշ քանի մը հոգի ալ վիրաւորուեցան։

Մինչ խաղաղութիւնը կը վերահաստատուէր այստեղ, շրջակայ թաղերուն ընտրական գրասենեակներուն շուրջ կռիւը ծայր կուտար։

Ամբոխը մոլեգին կ'աղաղակէր .— Կեցցէ Մարոքի Թագաւորը»։ Խուժանը սպառնագին կը յառաջանար, ոստիկանները կը հարկադրուէին քանի մը ձեռք գնդացիր պարպել օդին։ Մարոքցիները իրենց առջին ձգած էին 600 — 700 երեխաներ, ինքզինքնին պաշտպանելու համար, իրենք ալ քանի մը գնդակ արձակեցին։

Դժբախտաբար այս խռովութիւններուն զոհ գացին խաղաղ քաղաքացիներ։ Բազմաթիւ Եւրոպացիներ իրենց թաղին պահականոցները ապաստանեցան, երեսնին արիւնաթաթախ։

Ժամը 7ին կացութիւնը աւելի ծանրացաւ. ցուցարարները փորձեցին զէնքի պահեստները ձեռք անցնել։ Խռովութեան հաշուեկշիռը հետեւեալն է .— Հինգ մեռեալ, 80 վիրաւոր, որոնցմէ 40ը ցուցարարներ, 10 անցորդներ եւ 20 ոստիկաններ։ Կառավարութիւնը 700 հոգի ձերբակալած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ Յեղափոխութեան 34րդ տարեդարձին առթիւ, երգահան Արամ Խաչատուրեան նոր քայլերգ մը դաշնաւորած է, Տիմիթրի Զոսթաքովիչի հետ, բանաստեղծ Միխալքովի խօսքերուն վրայ։

ՔՈՐԷԱՅԻ բանակցութիւնները միշտ կը ձըգձգուին, որովհետեւ Չինեւքորէացի պատուիրակները կը մերժեն փոխել իրենց տեսակէտը զինադուլի սահմանագծի մասին։ Դաշնակից բանագնացներէն զօր. Հուճ հեգնանքով դիտել տուած է. — Միայն ճաշի երթալու ժամանակի մասին համաձայն գտնուեցանք։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ Նոյեմբեր 4ին։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ Նոյեմբեր 6ին։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի պարահանդէսը, 22 Դեկտ.ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Աճէմեան 2000 ֆր. կը նուիրեն Քաշանի Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին իրենց մօր Տիկ. Մաքրուհի Տէմիրճեանի մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փօքն,—Տէր եւ Տիկ. Կիւմիւշեան հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցանեն, այս կիրակի, առաւօտ, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc, նորոգ հանգուցեալ Պ. Միշէլ Սիվազեանի նաեւ Սիվազեան եւ Կիւմիւշեան ընտանիքներու հոգւոյն։ Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 6 Novembre 1951 Երեքշաբթի 6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6603-Նոր շրջան թիւ 2014
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆԱՀԱՆՋԱԿԱՆՆԵՐԸ

Անբնականոն պայմաններու մէջ կ'աշխատինք մեր ազգային կեանքը պահպանել գաղութէ գաղութ: Ֆիզիքական եւ նիւթական պարզ գոյութեան տեսակէտէն հայ գաղութներու պայմանները աննպաստ չեն. մինչեւ իսկ որոշ վայրերու մէջ՝ շատ փայլուն: Բայց իբրեւ ուրոյն դիմագիծ եւ մշակոյթ ունեցող ազգի մը հատուածները՝ չենք բաւարարուիր այսքանով եւ ճիգ կը թափենք շրջապատի այլատարր ժողովուրդներուն հետ չձուլուելու: Ատոր համար ալ գաղութային մեր կեանքը հանդարտ եւ անհոգ չէ, այլ տեւական պայքար՝ հաւաքական մեր գոյութեան վրայ յարձակող ուժերուն դէմ:

Հեշտ է զէնքերը մէկ կողմ նետել եւ յանձնուիլ հոսանքին: Ասիկա ոչ միայն ճիգ ու զոհողութիւն չի պահանջեր, այլ նաեւ կ'ապահովէ բազմաթիւ առաւելութիւններ: Զաւակներդ կը յանձնես օտար վարժարան, կ'իւրացնես օտարին բարքերն ու լեզուն, կը խառնուիս օտար շրջանակներու մէջ եւ կը դառնաս շատերէն մէկը:

Դժբախտաբար, պարտուողական այս ոգին սկսած է երեւան գալ կարգ մը հայ ընտանիքներու եւ անհատներու մէջ: Շատ հեռուները երթալու պէտք չկայ՝ գաղափարազուրկ եւ զինաթափ Հայերու հանդիպելու համար: Սուրիոյ եւ Լիբանանի պէս հայաշատ կեդրոններու մէջ անգամ «զարգացած» հայրենակիցներ ունինք, որոնք սկսած են մտածել. «Աղբար, այս կամ այն ձեւով օր մը չէ օր մը պիտի օտարանանք, քանի տարի դիմացեր ենք թէ յիսուն՝ ի՞նչ է տարբերութիւնը: Աւելի լաւ չէ՞ որ չերկարենք հոգեվարքը եւ հիմակուց կամովին ճերմակ դրօշակ պարզենք: Գոնէ մեզի կը խնայուին ազգային գոյապայքարի բազմաթիւ տաղտուկներն ու դժուարութիւնները»:

Զարմանալին հոն է, որ պարտուողականներն ու նահանջականները միշտ օտարախօսներ չեն: Ընդհակառակն, անոնք յաճախ բաւական մաքուր հայերէն ալ գիտեն, բայց ոեւէ «շահ» չեն տեսներ կապուած հայ լեզուին հետ եւ սրտի մեծ հրճուանքով ականջալուր կ'ըլլան իրենց մատաղ զաւակներու «պոն ժուրին եւ պոն սուարին»:

Որեւէ անձնատուութիւն պատճառաբանուելու թեամբ մը պէտք է չքմեղանայ: Հայ կեանքի այլասերման յառաջապահներն ալ, քանի մը գոց եղած բացատրութիւններով, կ'աշխատին իրենց ընթացքը արդարացնել՝ անտեղի մեղադրանքներ նետելով ասոր-անոր վրայ:

Ո՞վ չէ լսած անոնց սովորական սա յանկերգը.— «Ի՞նչ գործ ունիմ հայկական հանդէսներուն եւ ձեռնարկներուն մէջ: Ատոնք բոլորը հատուածական շահերու կը ծառայեն: Մարդ կը զզուի մեր թերթերու վէճերուն հետեւելով: Մեր վարժարանները խեղճ են եւ աղտոտ: Մեր գրականութիւնը՝ աղքատ: Պարապ բաներ են այս ամէնը: Եկեղեցին միայն կը բաւէ Հայը Հայ պահելու համար»

Այսպէս արտայայտուողները վստահաբար եկեղեցի ալ չեն յաճախեր, բայց որովհետեւ ոեւէ զոհողութիւն չի պահանջեր հաւատացեալ երեւիլը՝ համակիր ու պաշտպան կը ձեւանան Հայոց եկեղեցիին: Պէտք եղած տեղը սրտցաւ ազգայինի հովեր ալ կ'առնեն, հայաստանասիրութիւն կը խաղան՝ միշտ «պարկեշտ չէզոք»ի դիմակին ներքեւ:

Ամէն մարդէ կարելի չէ անշուշտ գաղափարական նուիրում պահանջել: Իսկ մեր մղած ազգային գոյապայքարը գերազանցօրէն գաղափարական կռիւ մըն է՝ հաւատքի եւ նուիրումի վրայ հիմնուած: Մենք ալ գիտէինք գաղութային պայմաններու դժուարութիւնները եւ այլասերման վտանգին մեծութիւնը: Բայց ձեռնածալ նստելով եւ անձնատուութիւն հռչակելով չէ որ յաղթանակներ կարելի է շահիլ: Ամէն յաջողութիւն զոհաբերում եւ յամառ աշխատանք կը պահանջէ:

Անոնք որ անընդունակ են այս ճիգին՝ բարեխղճութիւնը ունենան առնուազն շրջապատը չթունաւորելու իրենց պարտուողական մտածումներով եւ կեղծ ողբերով: Մանաւանդ թող հայութեան եւ հայ իրաւունքներու անունով չխօսին, երբ կաթիլ մը քրտինք իսկ չեն ուզեր յանձնել հայ ժողովուրդի հանրային տքնաջան վաստակին:

Հայոց պատմութեան դարաւոր գետը իր ընթացքը կը շարունակէ:

Խմբագրական՝ ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞Ր ԵՐՋԱՆԻԿ ՕՐԸ ...

Պիտի ըլլա՞յ որ ազատինք սրճարաններէն ու երթանք «մեր տան» մէջ բազմինք, լսարաններու համար ըլլայ թէ ժողովներու:

Սպասեցինք համբերութեամբ բաժնետէրերու ժողովին: Ըսինք թերեւս լոյս մը կը ծագի: Ո՛չ լոյս եւ ոչ ալ յոյս: Տունը մնաց փակ ու լուռ, Rue Tréviseի անկիւնը, մենք ալ մնացինք դուրսը՝ սրճարաններու անկիւնը:

Պիտի ըսէք շատ ալ դժգոհ չենք սրճարաններէն, նախ մեր վարժուած միջավայրն է, յետոյ տաքուկ ալ է, եւ վերջապէս բանով մը կոկորդ թրջելն ալ անհրաժեշտութիւն մը՝ 3 ժամ «մտիկ ընելու» դատապարտուածներուս համար:

Այս բոլորին մէջ որոշ ճշմարտութիւն կայ, չեմ ուրանար: Բայց ուրիշ մեծ անպատեհութիւն մը սիրտդ կ'արիւնէ: Ամբողջ տարին կարմրելով, ճերմկելով պիտի պատասխանես մեր այցելու հայրենակիցներուն, երբ կը հարցնեն քեզի — Ո՞ւր է ձեր ակումբը, սեփական անկիւն մը չունի՞ք, լսարան, ընթերցարան, Փարիզի նման քաղաքի մը մէջ ...

— Ունի՛նք, ունինք, ինչպէ՞ս թէ չունինք: Սիրելի հայրենակիցներ, 10 միլիոննոց շէնք մը ունինք, 6 տարի առաջ գնեցինք, դրամին մեծ մասն ալ եկեղեցիի վարչութիւնը տուած է, բայց ... ինչ արած, տունը շինուած է եղեր մեր չար բախտէն, քառակուսի անիւի մը վրայ, ուր քաշես չի քալեր: Մարդիկ օրն ի բուն քրտինք կը թափեն զայն տեղէն շարժելու համար, ի զուր:

— Բայց չէ՞ որ ըսիք թէ բաժնետէրերու գլխաւորը եկեղեցիի վարչութիւնն է, ինչպէ՞ս չի կրնար 6 տարուան մէկ շէնքը տրամադրելի ընել ժողովուրդին:

— Սխալ բառ մը գործածեցիք, խնդրեմ ճշդեցէք «չի կրնար»ը տարբեր բան է «չուզեր»ը տարբեր: Մարդիկ կը մտածեն թերեւս «ի՞նչու դուռները բանանք եւ ողջ գլուխնիս աւետարանին տակ դնենք: Ո՞վ գիտէ ի՞նչ նոր վէճեր պիտի ունենանք: Տունը թող հոն հանգիստ մը նստի: Մէկ մասը վարձու տուած ենք, միւս մասերն ալ քիչ քիչ թաղին առեւտրականներուն կը տրամադրենք. հասոյթ ալ կը բերէ: Մեր ժողովուրդը կը սիրէ սրճարանները: Գալով «հարցնողաց» պատասխանելու անպատեհութեան, մեզի թող ղրկեն, մենք կը պատասխանենք, անանկ մանր մունր բաներէ չենք ամչնար»:

Ու այսպէս... մինչեւ այն երջանիկ օրը երբ տունին տէրերը պիտի սկսին ամչնալ, եւ մեզ պիտի ազատեն փողոցները թափառելու ամօթէն:

ՄՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱ ծանուցագիր մը յանձնեց Թուրքիոյ, զգուշացնելով Անգարայի կառավարութիւնը յարելէ Ատլանտեան դաշինքին: Այս ծանուցագիրը անակնկալ մը չի թուիր, նկատի ունենալով որ Խորհ. Միութիւնը նոյն կերպով շարժած էր Նորվեկիոյ հանդէպ, իբրեւ Ռուսիոյ սահմանակից պետութիւն:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ հասած է Ուաշինկթըն եւ դիմաւորուած նախագահ Թրումընի կողմէ: Կը կարծուի թէ սպարապետը պիտի խորհրդակցի սպայակոյտի անդամներուն հետ, Արեւմուտքի պաշտպանութեան նոր ծրագիր մը մշակելու համար:

ԹԱՆՃԵՐԷՆ վտարուած է Թունուզի «Նոր Տեսթուր» կուսակցութեան ղեկավարներէն Հապիպ Պուրկիպա: Որոշումը ձեռք առնուած է տեղւոյն միջազգային յանձնաժողովի Ֆրանսացի անդամներուն պահանջով, որովհետեւ վերոյիշեալ գործիչը Ֆրանսական քաղաքացի կը նկատուի:

ՅՈՅՆ նախկին վարչապետ եւ երեւելի հռետոր Պ. Անտրէ Փափանտրէուի որդին անձնասպանութիւն փորձած է Նոթր Տամի ցանկապատէն անցնելով եւ քանի մը դանակ պարպելով կուրծքին: 23 տարեկան երիտասարդ մըն է, քաղաքային գիտութեանց ուսանող, խիստ անհաղորդ բնաւորութեամբ: Անձնասպանութեան փորձը կը վերագրուի սիրային յուսախաբութեան մը: Վիճակը ծանր է:

ՄԱԿի ժողովի նախօրեակին

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հանրապետութեան նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլ, երեքշաբթի օր ժամը երեքին բացումը պիտի կատարէ ՄԱԿի 6րդ նստաշրջանին, բարի գալստեան կարճ ճառով մը:

Նոյն օրը՝ ժամը 4ին, Իրանի պատուիրակ Պ. Նասրուլլահ Ինթիզամ, ՄԱԿի վերջին նիստին մասին տեղեկութիւններ պիտի տայ: Այնուհետեւ իր տեղը պիտի ընտրուի ուրիշ նախագահ մը:

Մեքսիկեան դեսպան Պ. Փատիլլա Ներվօ, հաւանական թեկնածուն է նախագահութեան, ինչպէս նաեւ Փերուի արտաքին նախարար Պ. Վիքթոր Անտրէս Պելոնտէ. իսկ Քանատայի պատուիրակութեան պետ Պ. Լեսթըր Փիրսըն յամառօրէն կը մերժէ իր թեկնածութիւնը դնել:

Քաղաքական Յանձնաժողովի նախագահութեան թեկնածու են, Պելժիոյ, Շուէտի, Թուրքիոյ, Հոլանտայի եւ Փաքիստանի պատուիրակութեանց պետերը: Խորհ. Միութիւնը կը նախընտրէ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահութիւնը: Եուկոսլաւիա աչք ունի եօթը փոխ նախագահութիւններէն մէկուն. հինգը մեծերուն վերապահուած են, իսկ երկուքը փոքր պետութիւններուն:

Պ. Տին Էչիսըն տեսակցեցաւ Ուարէն Օսթընի, Ֆիլիփ Ճեցըփի եւ Տիկին Ռոզվէլթի հետ: Ամերիկացի պետ. մարդը պիտի խորհրդակցի նաեւ Պ. Հերիմընի եւ պատուիրակութեան փորձագէտներուն հետ, ՄԱԿի 6րդ նստաշրջանի իր ճառը պատրաստելու համար, որ իր ընդհանուր գիծերուն մէջ պիտի պարզէ ամերիկեան քաղաքականութիւնը:

Պ. Էնթընի Իտըն, որ երէկ ժամանեց Լոնտոնէն, այսօր կը տեսակցի երեք մեծերու արտաքին գործոց նախարարներուն հետ: Կը կարծուի թէ այս խորհրդակցութիւնը կը վերաբերի պաղ պատերազմին, որ հետզհետէ մեծ ծաւալ կը ստանայ:

Պոնի գերման կառավարութիւնն ալ պիտի ունենայ իր դիտողները, յանձին Պ. Հերպըրթ Պլեքնհորնի եւ իր խորհրդական Վոքըրի, ՄԱԿի քարտուղար Պ. Թրիկվի Լիի մասնաւոր խնդրանքով: Իրենց դիրքը պիտի ըլլայ այն, ինչ որ է, օրինակի համար, Յորդանանի կառավարութեանը, բայց կը սպասուի որ տակաւ պատուոյ տեղ մը տրուի անոնց, դաշնակից տէրութեանց բարեացակամութեամբ: Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպան Պ. Ճոն Մեք Քլոյ մասնաւորաբար Փարիզ կուգայ այս խնդրին կարգադրութեան համար:

Պ. Շումանն կը ծանուցանէ

ԶԳԱՅԱՑՈՒՆՑ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՄԱԿԻ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻՆ

Մ. Ռ. Փ.ի Ռենի եւ Սէն Մալոյի հաւաքոյթներուն խօսք առնելով, Պ. Ռոպեր Շուման վճռականօրէն հերքեց կառավարութեան հասցէին եղած անշարժութեան մեղադրանքները եւ ցոյց տուաւ Մարշըլի ծրագիրը, Պրիւքսէլի եւ Ատլանտեանի դաշինքները:

Արտաքին գործոց նախարարը այնուհետեւ իր գոհունակութիւնը յայտնեց, որ Գերմանիոյ վարիչները հակած են արեւմտեան քաղաքականութեան: Այսու հանդերձ, Ֆրանսա զգուշութիւնը ձեռքէ ձգելու չէ, պէտք է հսկէ որ ընդդիմադիրները չյիշան ազգայնականութեան սխալներուն մէջ: Պ. Ռոպեր Շուման, Հիւսիսային Ափրիկէի հարցին մէջ բարենորոգման քաղաքականութեան իր համամտութիւնը յայտնելէ վերջ, եզրակացուց.

«Յառաջիկայ օրերուն, ՄԱԿի մէջ դէմ յանդիման պիտի գտնուիք Ֆրանսայի ընկերակցութեամբ այնպիսի ձեռնարկներու, որոնք զգայացունց ազդեցութիւն մը պիտի գործեն եւ որոնց նպատակը պիտի ըլլայ ամրապնդել խաղաղութիւնը»:

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ «ԵՐԵՔ ԻՄԱՍՏՈՒՆ»ՆԵՐՈՒ ՍԵՂԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Ֆրանսական մամուլը անցեալ օր արձագանգ կ'ըլլար դժբախտ իրականութեան մը, որուն համաձայն եթէ սպառազինման ծախքերը անցնէին 800 միլիառը, դրամական գերարտադրութիւնը անխուսափելի էր: Ուրեմն, «երեք իմաստուն»ներուն տրուած պատասխանը զինուորական եւ տնտեսական հարցերու մասին, ոչ մէկ տարակոյս կը վերցնէ. սպառազինութեան գլխաւոր դժուարութիւնը կը կայանայ թերի վճարման եւ Հնդկաչինի պատերազմին մէջ:

Մեծն Բրիտանիոյ կացութիւնն ալ փայլուն չէ: Կը թուի թէ Ուաշինկթըն նոր ծրագրի մասին կը խորհի, այն է անմիջապէս գլուխ հանել քան զօրաբաժիններու սպառազինումը ու յետագային ձգել աւելի խոշոր ձեռնարկներ:

Միւս կողմէ, շաբաթ օր Փարիզի մէջ ժողովի նստաւ Օթթաւայի մէջ կազմուած հինգերու յանձնաժողովը, որուն նպատակն է դրամական եւ տըն-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

1948ի Պաղեստինի Արաբ - Հրէական տխուր բախումներու բերումով, Նախկին Պաղեստինի բարգաւաճ հայ գաղութը, որ բաղկացած էր մօտաւորապէս 10.000 անձերէ, պարտաւորուեցաւ կրկին գաղթականական ցուպը ձեռք առնել իր ֆիզիքական գոյութիւնը ապահովելու համար եւ նաեւ որպէսզի որեւէ ձեւով մաս չկազմէ երկու ազգամիջեան բախումներուն: Մօտաւորապէս 90 առ հարիւրը մեր գաղութին գաղթեց դրացի արաբական երկիրները, եւ այժմ այդ երբեմնի բարգաւաճ գաղութէն հազիւ 1100 անձեր կը մնան Իսրայէլի մէջ, մօտաւորապէս հետեւեալ բաժանումներով :

Հայֆա 400 անձ, Եաֆա 400 անձ, Նազարէթ 150 անձ, Աթլիթի գիւղ 100 անձ, Երուսաղէմ «Նոր» 50 անձ, գումար 1100 անձ :

Դժբախտաբար, այդ տագնապալի ժամանակին, եկեղեցականները մանաւանդ չմնացին իրենց կոչումի բարձրութեան վրայ:

Այն քիչերը որ մնացին Իսրայէլի մէջ միայն կրնան զգալ ու վկայել, տիրող անիշխանական վիճակի մասին, որ գոյութիւն ունէր 15 Մայիս 1948էն անմիջապէս վերջ, երբ տակաւին Նորահաստատ Իսրայէլի պետութիւնը հնարաւորութիւն չունէր բաւարար չափով զսպելու տիրող անիշխանական վիճակը: Այդ շրջանին մնացող եւ մեկնող ազգայիններուն ինչքն ու կայքը լուրջ վտանգի ենթարկուեցան, ներս խուժող գաղթականութեան կողմէ: Սովորական դէպքեր էին բռնի գրաւուած բնակարանները :

Քանի մը անդամներ իր բախտին ձգուած մեր Հայֆայի եկեղեցիին դռներն ալ կոտրեցին, սակայն կարգ մը մնացող սրտցաւ հայրենակիցներու անմիջական միջամտութեամբ, կրցանք փրկել մէջի գոյքերը :

Գաղութը իր բախտին լքուած ըլլալու հետեւանքով, քանի մը սրտցաւ երիտասարդներ, անմիջականօրէն Հայֆայի գաղութի ընդհանուր ժողով մը գումարելով ընտրեց գործադիր մարմին մը, փոխարինելու Տեղական Ազգ. Խորհուրդը, որ սովորաբար կը նշանակուէր Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքի իշխանութեան կողմէ: Նորընտիր մարմնի անդամներն էին.— Գաբրիէլ Զաքարեան, Գէորգ Մանճիկեան, Գուրգէն Եալընըզեան, Շնորք Տատեան եւ Սարգիս Էպպէրեան :

Սոյն մարմինը անմիջապէս իր գոյութիւնը գրաւոր տեղեկացուց պատկան իշխանութեանց, պարզելով իր նպատակը, որ էր գաղութի մեր հայրենակիցներուն նիւթական, տնտեսական եւ ընկերային իրաւունքները պաշտպանել, նաեւ ջանք թափել պաշտպանելու Պաղեստինէն, իրենց կամքէն անկախ պատճառներով մեկնող մեր հայրենակիցներուն տուներն ու մնացած գոյքերը եւ հետապնդել ուեւէ խնդիր որ կրնայ նպաստել գաղութի տնտեսական եւ ընկերային բարելաւման: Նորընտիր մարմինը ստացաւ պետութեան գրաւոր հաւանութիւնն ու շնորհաւորութիւնները :

Գործադիր մարմինը անմիջապէս ստանձնեց իր վրայ դրուած այս ծանր պարտականութիւնը եւ առաջին առթիւ տէր դարձաւ եկեղեցիին ու դպրոցին, կազմելով լրիւ ցանկը գտնուած գոյքերուն, որպէսզի զայն յանձնէ վանքի իշխանութեան, մինչեւ վերադառնան տէր կանգնելու իրենց լքած եկեղեցիին: Սկզբնական շրջանին գործադիր Մարմնի ամէնէն կարեւոր խնդիրները հետեւեալներն էին. —

1.— Ապահովել Իսրայէլի մէջ մնացող հայրենակիցներուն գոյքերն ու բնակարանները : 2.— Ապահովել հնարաւոր սահմաններու մէջ մեկնող ազգայիններուն գոյքերը: 3.— Գործ հայթայթել անգործներուն: 4.— Իսրայէլ մնալու արտօնութիւն ստանալ այն ազգայիններուն համար, որոնք անուղղակի միջոցներով ետ վերադարձած էին արտասահմանէն: 5.— Ջանք թափել, որպէսզի մեկնող ազգայիններէն անոնք որ իրենց ընտանիքներէն զատուած էին, ետ վերադառնան եւ միանան իրենց ընտանիքներուն: 6.— Օգնել բոլոր այն ազգայիններուն, որոնք ուեւէ կերպով անիրաւուած են այս դէպքերու բերումով եւ միջնորդել պաշտօնապէս պատկան իշխանութեան: 7.— Վերաբանալ Ազգ. վարժարանը : 8.— Օգնել կարիքաւոր ընտանիքներու: 9.— Մարմիններ կազմել միւս քաղաքներու մէջ: 10.— Ապահովել ամէն տեսակ պետական կամ բարեգործական հաստատութիւններէ նպաստներ :

Ստորեւ ամփոփ կերպով կուտանք Գործադիր Մարմնի գործունէութեան մէկ տեղեկագիրը վերոյիշեալ հարցերու շուրջ :

1.— Պաշտօնական դիմումներ կատարուեցան պետական հաստատութիւններու ապահովելու համար անձեռնմխելիութիւնը Հայերով բնակուած բնակարաններու, խանութներու եւ գործատեղիներու, եւ այս յաջողեցաւ, շնորհիւ Գործադիր Մարմնի կտրուկ եւ անմիջական միջամտութեան: Բազմաթիւ ապօրինի դէպքեր կատարուեցան, ուր մարմնի անդամները տեւականօրէն կառավարական հաստատութիւններու դիմեցին եւ կրցան հնարաւոր սահմաններու մէջ օգնել նման հայրենակիցներու, իրենց իրաւունքներուն տիրանալու :

2.— Մարմինս հարկ եղած դիմումները կատարեց «Արաբական Լքեալ Գոյքերու Գրասենեակին» որպէսզի կարենայ փրկել մեկնող հայրենակիցներուն գոյքերը, սակայն պետութիւնը տեղեկացուց մեզի թէ բոլոր մեկնողներուն գոյքերը, ըստ հրատարակուած նոր օրէնքներու, կը պատկանին պետութեան, եւ ուրեմն պարտաւոր են նման գոյքերը փոխադրելու իրենց մթերանոցները, սակայն մեր պնդումին վրայ, յօժարեցան մեզի յանձնելու ցանկերը այն բոլոր գոյքերուն, որոնք փոխադրած էին պետական մթերանոցներ: Այդ ցանկերը տակաւին կը պահուին մեր արխիւներուն մէջ, օգտագործուելու համար լքեալ գոյքերու ընդհանուր հարցը կարգադրուելու պարագային:

3.— 1948ի տագնապալի շրջանին, Իսրայէլ մնացող հայրենակիցներէն ոմանք անգործ մնացին: Մարմինս անմիջապէս հարկ եղած դիմումները կատարեց պետական բանուորական կազմակերպութիւններու, լրիւ ցանկով մը, որպէսզի մեր անգործներուն գործ տրուի, եւ այս աշխատանքն ալ իր գեղեցիկ արդիւնքը տուաւ :

4.— Անմիջապէս որ Արաբական – Իսրայէլեան բախումները դադրեցան, դրացի արաբական երկիրներէն մօտաւորապէս 36 ազգայիններ ետ վերադարձան, որոնք անմիջական վտարման ենթակայ էին: Շնորհիւ մարմնի տքնաջան աշխատանքին եւ քանիցս անձնական տեսակցութիւններուն Նախարարապետին պաշտօնեաներուն հետ, կրցաւ վերջապէս արտօնութիւն ձեռք ձգել սոյն հայրենակիցներուն, Իսրայէլի մէջ տեւական բնակութեան :

5.— 29 — 1 —1949ին Մարմինս ներկայացաւ յուշագրով մը Նախարարապետի գրասենեակը ուր պարզուած էր համայնքին վերաբերեալ բոլոր դժուարութիւններն ու պահանջները: Սոյն յուշագրի հիման վրայ անձնապէս տեսակցեցան Նախարարապետի ներկայացուցիչի հետ մարմնի անդամներէն Պ. Պ. Գաբրիէլ Զաքարեան, Գէորգ Մանճիկեան եւ Գուրգէն Եալընըզեան: Յուշագրի եւ անձնական տեսակցութեան հիմնական կէտերը հետեւեալներն էին:

1.— Հաստատել հայ գաղութի գոյութիւնը աւելի քան 1000 տարիներէ ի վեր սուրբ երկրին մէջ եւ իրենց վայելած առաջնաշնորհումները իբրեւ փոքրամասնութիւն, թէ Թրքական եւ թէ անգլիական իշխանութիւններու ժամանակ:

2.— Մեր դիրքը Իսրայէլի մէջ: Ուր պարզուած էր թէ հայ ժողովուրդը որեւէ քաղաքական նպատակ չի հետապնդեր Իսրայէլի եւ կամ դրացի արաբ երկիրներու մէջ, եւ թէ մեր ժողովուրդի արտագաղթը զուտ ֆիզիքական պահպանման եւ հրեայ - արաբ բախումի մաս չկազմելու համար էր, եւ իբրեւ այդ, պէտք չէ որ պատժուէր, եւ պէտք է որ արտօնուէր ետ վերադառնալու իրենց տուները, եւ թէ պէտք որ հայ գաղութը իբրեւ հաւատարիմ քաղաքացիներ վայելէր համահաւասար իրաւունք Իսրայէլի մէջ երթեւեկի ազատութիւն, ինչ որ այն ժամանակ մեզի զլացուած էր:

3.— Աթլիթի գիւղ: Այս գիւղը որ կազմուած է մօտաւորապէս 100 անձերէ, 26 տարիներէ ի վեր կը մշակէր «Համուտա» կոչուած Արաբի մը հողերը: Իսրայէլի հաստատումէն անմիջապէս վերջ դրացի հրեայ «Քիպութս» մը բռնի գրաւեց այդ հողերը, թողլով Հայերը առանց հողի, որ իրենց միակ ապրուստի միջոցն էր: Այս կատարուեցաւ առանց նկատի ունենալու գիւղացիներուն հատուցում վճարելու, եւ ուրեմն խնդրուեցաւ արդարութիւն այս հայ գիւղացիներուն, իրենց նախկին հողերը ետ վերստանալու համար :

4.— Պահանջել ազատ արձակումը այն բոլոր հայ բանտարկեալներուն որոնք սխալմամբ արգելափակուած էին զանազան արգելարաններու մէջ:

5.— Պահանջել Եաֆայի գաղութին համար ալոր գրաւուած գոյքերու որ հնարաւոր չէր իրենց ապրուստը ճարելու համար: Այն ատեն բոլոր Եաֆան փշաթելերու մէջ էր եւ դուրսի հետ յարաբերութիւնը բոլորովին արգիլուած: Վերադարձ իրենց նախկին բնակարանները եւ հատուցում բոլոր գրաւուած գոյքերու որ հնարաւոր չէր իրենց նախկին տէրերուն վերադարձնել: Նոյն պահանջները կատարուեցան նաեւ Նազարէթի հայ գաղութին համար:

6.— Հայֆայի մէջ անպատասխանատու մարդիկ բռնագրաւումներ ըրին Հայ բնակարաններու եւ գործատէրերու, մենք պահանջեցինք որ նման արարքներու առաջքը առնուի, եւ հատուցում տրուի բոլոր այն գոյքերուն համար որ առնուեցան նման բնակարաններէ :

Գ. ՄԱՆՃԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ընտրութիւններէն ետք

Անգլիոյ երեսփ. ընտրութիւնները Հոկտ. 25ին վերջացան պահպանողականներու յաղթանակով, խաղաղ եւ հանդարտ մթնոլորտի մը մէջ : Հանդարտութիւն եւ ջիղերու վրայ իշխելու կամք մը, որ յատուկ է անգլիացի ժողովուրդին:

— Ընտրական պայքարի ընթացքին պահպանողական թէ աշխատաւորական թեկնածուներ, երբեմն մեղմ՝ յաճախ բուռն ելոյթներ ունեցան իրարու հանդէպ: Սակայն առանց գիրար վարկաբեկելու :

Այս տարուան պայքարը շատ սուր էր մանաւանդ անոր համար, որ Մեծն Բրիտանիա ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ՝ ծանր տագնապի մը մատնուած է :

Պետական ձայնասփիւռը (B. B. C.) կատարեալ չէզոքութիւն պահեց պայքարին մէջ: Իւրաքանչիւր երեք կուսակցութեան տրամադրելով միայն տասներեք քարոզչական բանախօսութիւն: Այսինքն 4 ժամ 40 վայրկեան ընդամէնը :

Ընտրուեցան 625 երեսփոխաններ: Համաձայն ամենավերջին տեղեկութեանց, նոր երեսփ. ժողովին մէջ պահպանողականները (Չըրչիլ) իրենց ուղեկիցներով շահեցան 321 աթոռ, աշխատաւորականները 295, ազատականներ 6, եւն.:

Ուրեմն պահպանողականները ապահոված են 17 ձայնի առաւելութիւն մը: Ասոնց կը խոստանան գործակցիլ Ազատականները, որ կ'ընէ համագումար 23 աթոռ :

Նոր դահլիճը սեղանին վրայ կը գտնէ կարգ մը ծանրակշիռ խնդիրներ, որոնք կարելի չէ մոգական գաւազանով լուծել: Պ. Չըրչիլ ռազմավար դիւանագէտի համաշխարհային համբաւ կը վայելէ թէեւ, բայց կը թուի թէ ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ դժուարութեանց պիտի բախի :

Մանաւանդ Աշխատաւորական կառավարութիւնը այն տեսակ ընկերային նորութիւններ ներմուծեց երկրին մէջ, որ ժողովուրդը դժուար թէ բաժնուի անոնցմէ: Մասնաւորաբար ընկերային ապահովագրութեան օրէնքը, որ բժշկական ձրի դարմանում կը տրամադրէ ընդհանուրին :

Վերջին երեք ամիսներու ընթացքին Անգլիոյ ոսկիի եւ տոլարի պաշարը մտահոգիչ կերպով նուազեցաւ, իբրեւ հետեւանք վերազինման մեծ ծրագրին : Սնունդը թէեւ բաւարար առայժմ, բայց եթէ կառավարութիւնը ստիպուի կրճատել անոր քանակը, արդիւնքը պիտի ըլլայ ծայրայեղ ձախերուն (Պեւան) զօրացումն ու երկրին քայքայումը :

Ամիսներ առաջ Պ. Էթլի Ուաշինկթընի մէջ նախագահ Թրումընի հետ խօսակցութեան պահուն, անոր կը յիշեցնէր Անգլիոյ հում նիւթերու նուազութիւնը որով իրենց տնտեսութիւնը աղէտի մը կրնայ յանգիլ, եթէ Մ. Նահանգները բացառիկ կարգադրութիւն մը չընեն :

Թրումըն չհասկնալ ձեւացուց այն ատեն :

Պահպանողականներուն յաղթանակով Մ. Նահանգները պիտի վերաքննեն իրենց դիրքը Անգլիոյ հանդէպ, ինչպէս դիտել կուտան ամերիկացի յօդուածագիրներ :

Արտաքին ճակատին վրայ կը գտնուին Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան խնդիրը, Պարսկաստանի քարիւղի հարցը, Եգիպտական ցնկութիւնները.— Սուէզ եւ Սուտան: Եւ վերջապէս բրիտանական կայսրութեան վարկին անկումը վերջին աշխարհամարտէն ետք:

Երկու երկիրներու յարաբերութիւնները այդքան ալ սերտ չեն : Անգլիացիք դառնացած են եւ վիրաւորուած իրենց հպարտութեանը մէջ, իրենց յետ - պատերազմեան տնտեսական անկախութիւնը կորսնցուցած ըլլալնուն համար : Եւ ենթակայ Մ. Նահանգներու բարեկամեցողութեան :

Իբրեւ ուժական մարդ եւ շնորհիւ Ամերիկայի մէջ իր վայելած համակրանքին, Չըրչիլ պիտի աշխատի վերստեղծել սերտ մերձեցումը երկու պետութիւններուն միջեւ: Վերահաստատել իր երկրին երբեմնի հմայքը, փոխադարձ շահու եւ անկեղծ համագործակցութեան հիմերու վրայ :

Այս ուղղութեամբ արդէն կը խօսուի Թրումըն - Չըրչիլ տեսակցութեան մը մասին, որ տեղի պիտի ունենայ մինչեւ տարեվերջ՝ ի Ֆլորիտա :

Կը կարծուի թէ ուրիշ շատ մը խնդիրներու կարգին, երկու պետական մարդիկը պիտի քննեն միջոցները՝ լուծելու համար Անգլիոյ տնտեսական տագնապը, արդիւնք վերազինման ծախքերուն :

Մ. Նահանգները հասկցուցած են արդէն Անգլիոյ, թէ յառաջիկայ Դեկտեմբերին վճարումը իբրեւ փոխառութեան տոկոսը, յետաձգուած է առայժմ :

Անգլիա կը գտնուի նոր դարձակէտի մը առջեւ: Իր դիրքը մեծ ազդեցութիւն կրնայ գործել աշխարհի ճակատագրին վրայ :

Ա. Հ.

FOIRE AUX FERRAILLES

Հեռու ինծմէ Լափալիսի մըցորդ մը ըլլալ, երբ ըսեմ թէ, Փարիզը եւ առհասարակ մեծ քաղաքները իրենց ծոցին մէջ տեղ տուած են երկու ծայրայեղութիւններու :

Փարթամ ապարանքին քով մութ խոնաւ խրճիթը: Մեծահարուստ դրամատէրին քով տնանկ աղքատը, լըջախոհ փիլիսոփային քով գող մարդասպանը :

Այս շարքը ամբողջացած պիտի չըլլար եթէ Փարիզը Grand Palaisի իր շքեղ ցուցահանդէսներուն քով չունենար սա խեղճ ու աղքատիկ տօնավաճառը Foire aux Ferraillesը որ ամէն տարի այս եղանակին կը հաստատուի Պասթիյի հրապարակին կից պողոտայի մը վրայ եւ կը տեւէ երկու շաբաթ :

Երբ մեթրոյէն դուրս ելլէք եւ ձեր ոտքը կը դնէք հոն, կը զարմանաք թէ ո՞վ կը գնէ այս կոտրած, թափած, ժանգոտած, մգլոտած, քոսոտած առարկաները: Բայց երբ քիչ մը կը յառաջանաք, կը համոզուիք որ սխալած էք:

Ահաւասիկ սա տանտիկինը, ձեռքը տապակ մը առած կը նայի մէջը, դուրսը, լոյսին կը բռնէ, գիտնալու համար թէ ծակած է թէ ոչ: Վերջապէս որոշումը կուտայ գնելու:

Տեսէք սա մարդը, հակած երկաթի կտորներու խառնիճաղանճի մը վրայ բան մը կը փնտռէ, վերջապէս կը գտնէ փնտռածը, դրամը կը վճարէ գոհ սրտով կը մեկնի :

Երիտասարդ ամոլ մը հայելազարդ զարակի մը առջեւ կեցած կը նայի :

Կինը.— Առնեմ ի՞նչ ընեմ այս զարակը, աղտոտ հայելիին մէջ ինքզինքս չեմ տեսներ :

Ամուսինը.— Ատիկա կարեւորութիւն չունի, հայելիին ետեւի սնդիկը կը հանենք, տեղը նոր սնդիկ կը քսենք, նոր հայելի մը կ'ունենանք: Ու կը սկսին սակարկութեան :

Քիչ մը անդին մանկամարդ գեղանի աղջիկ մը քոսոտած հայելիի մը առջեւ կեցած զայն մօրը ցոյց կուտայ հեգնանքով:

Վաճառորդը չհանդուրժեց այս արհամարհանքին, իրեն պատկանող ապրանքի մը հանդէպ, ըսաւ.— «Օրիորդ, սպասեցէք, օր մը դուք ալ այս հայելիին պէս պիտի ըլլաք»: Աղջիկը իսկոյն պատասխանեց: «Ես տասնըվեց տարեկան եմ դեռ շատ ժամանակ ունիմ մինչեւ հոտ հասնելու»: Մարդը իբրեւ պատասխան, ժպտեցաւ :

Մարդ մըն ալ փետրաթափ քլառինէթի մէջ կը փչէր, որուն ձայնը, հակառակ խեղճ վիճակին, չէր մարած: Ուրիշ մըն ալ լարերը թափած ջութակ մը առած կը տանէր: Երբ ծերունի կին մը հին գիրքեր կը թղթատէր, մօտեցայ եւ գիրքերուն վրայ աչք մը նետեցի: «Գիտէք պարոն դասագիրքերը այնքան սուղ են որ թոռնիկիս համար հին դասագիրք կը փնտռեմ: Այս թոհուբոհին մէջ իմ մէջս ալ փափաքը ծնաւ բան մը գնելու: Ագցան մը աչքիս զարկաւ, ձեռքս առի, թեւերը շարժեցի, լաւ է, միայն մաքրել կ'ուզէ :Գինը հարցուցի, հարիւր ֆրանք: Քառասուն ֆրանք առաջարկեցի :

Խանութպանը.— Այդ գինով նոյնիսկ Պաղեստինի մէջ չեն տար:

== Պատճառը այն է որ Պաղեստին վերադառնալէ առաջ՝ ուզեցի այստեղէն ագցան մը գնել, ըսելով առի քալեցի :

Հասայ պզտիկ հրապարակի մը վրայ: Աճպարար մը բազմութիւնը շուրջը հաւաքած իր վարպետութիւնները ցոյց կուտար: Ձեռքը լուցկիի տուփ մը, կը բանայ, մէջը պարապ: Կը գոցէ, կրկին կը բանայ, մէջը լեցուն :

— Տիկիններ եւ պարոններ, ես հրաշագործ փաքիր մը չեմ, այն ինչ որ կ'ընեմ դուք ալ կըրնաք ընել, պայմանաւ որ այս պրակիկը գնէք, հարիւր ֆրանք, հոն մանրամասնօրէն բացատրուած է ամէն ինչ:

Ոչ ոք կը գնէ, գիտեն որ այդ թուղթը կարդալով աճպարարութեան արհեստին մասին նոյնիսկ հեռուէն գաղափար մը չեն կրնար կազմել :

Անդին ուրիշ մը, որ աւելի լուրջ ամպիոնի մը վրայ կեցած, առջեւն ալ սեղան մը, սեղանին վրայ ծրարիկներ, ակռայի դեղ կը ծախէ, ճարտասանական յաւակնոտ ձեւերով եւ ձայնը թրթռացնելով: .

— Տիկիններ, Օրիորդներ եւ Պարոններ, ի զուր տեղը կը տառապիք եւ անքուն գիշերներ կ'անցընէք, չէք գիտեր որ ձեր ցաւին դարմանը գտնուած է: Ու կը խօսի, կը շօշափէ ամէն տեսակ հարցեր, քաղաքական, ընկերային, տնտեսական:

Երբ ճառը կ'աւարտէ եւ կարգը կուգայ ապրանք ծախելուն բոլոր ձեռքերը կ'երկարին, ամէն մարդ կ'ուզէ գնել :

Ճարտասանութիւնը իր դերը կատարած էր:

Այս ամէնուն թագն ու պսակը տօնավաճառին բացօթեայ ճաշարանն է, ուր խաշած ուլականջին ախորժաբեր հոտը մեր աւանդական գերազանցապէս հայկական «միտիա տոլմասը»ն կը յիշեցնէ :

Էջ մըն ալ այս Փարիզեան կեանքէն :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ՆՇՄԱՐՆԵՐ

ԵՐԳԱՐԱՆԻ ՄԸ ԷՋԵՐԷՆ

Այս օրերուն քանի մը հայկ. երգարաններ անցան ձեռքս: Մէկը «Գանձարան Հայկական», վեց հատոր, նօթագրուած: Ուրիշ մը «Քնար», քիչ մը աւելի համեստ գինով մը հատ մըն ալ Մարսիլիաբնակ «Քեմէնչիստ» մըն է հաներ «ճոխ բովանդակութեամբ եւ աժան»: Դեռ կան ուրիշներ, բայց չեմ ուզեր շարքը երկարել :

Անշուշտ երգարանը անհրաժեշտութիւն մըն է ամէն տունի համար: Երգը մարդուս անբաժան ընկերն է: Չեմ ճանչնար մէկը որ չսիրէ երգել : Ամէն մարդ կ'երգէ — լաւ կամ գէշ — եւ պէտք է որ երգէ: « Ես երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ — ըսած է բանաստեղծը: Այս բոլորը լաւ: Երգողներն ալ, երգարան հրատարակողներն ալ ամէն գնահատանքի արժանի են: Բայց չէ՞ր արժեր քիչ մը հոգ տանիլ սա երգ ըսուած եւ տպուածներուն բովանդակութեան:

Այս պահուս Պէյրութ հրատարակուած երգարան մըն է ձեռքիս տակը, կը կարդամ եւ համով հոտով կ'ըմբոշխնեմ երգ - բանաստեղծութիւնները: Ինչ գոհարներ Աստուած իմ: Ահա այդ գոհար - բանաստեղծութենէն, եկէք միասին կարդանք: Վերնագիրն է « Հնչակեան բանուորներ», հեղինակ՝ Ս. Շահէն, էջ՝ 135—136:

Սկսինք տեղէ մը պատահաբար :

«Մենք չենք ուզեր Անգլիան
Ոչ ալ անգութ Ամերիկան
Ո՛չ ալ աղքատիկ Իտալիան
Ոչ ալ լուրջ Ֆրանսիան »:

Ու այս հատընտիր բանաստեղծութիւնը ծայրէ ծայր շարուած է առանց կէտի կամ ստորակէտի, այնպէս որ, պէտք է մէկ շունչով արտասանել կամ երգել :

Ուրիշ տուն մըն ալ նոյն երգէն :

«Հայրիկ ջանս ո՛չ մի լար
Քոյրիկ ջանս ալ մի լար
Մայրիկ ջանս ալ մի լար
Մեր քաջերը կուռւում են ճակատաբաց»:

Երգին հեղինակը կ'ըսէ դարձեալ իր երգին մէջ, « Պողոս Նուպար մեծ մարդը, սխալ լուծեց հայ դատը:

Թէ ի՞նչ կ'ուզէ Պ. Ս. Շահէն, զիս չի հետաքրքրեր, իմ ուզածս այն է որ մարդիկ, երգարան կազմողներ, երգ գրողներ, տպագրողներ քիչ մը աւելի խնամքով ընտրեն ինչ որ ճերմակ թուղթին կուտան եւ այսպիսի անհամ, անչափ, անգլուխ, «անժուր ապուր» թխածոները «երգ», «հայ բանաստեղծութիւն» ըսելով մեզի չհրամցնեն:

Երգը օրհներգ է, երգը՝ գովաբանութիւն է, երգը՝ սրբութիւն է: Սրբապղծութիւն է երգին մօտենալ այսքան անփոյթ ձեւով եւ անոր ոտքերը շինել իրենց «դդումի կուտ»երով :

ՊԱՊԼԷ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԱՆԹԵԼԻ ՎՐԱՅ

Փարիզի ձայնասփիւռի վարչութիւնը «Ամենայն Սրբոց » տօնի երեխաներու բաժինին մէջ տեղ մը յատկացուցած էր հայ երգին եւ աւանդական սովորութիւններուն: Ժ.ը 1.30ին Շէն Փարիզիէնի խօսնակը Պ. Սաթոկան, մեզի ներկայացուց Ֆըրանսացի աշակերտներուն, իբրեւ հին բանաստեղծ ժողովուրդ մը: Ինք մօտէն ծանօթ է Հայոց, երեք տարի միասին ապրած է Գերմանիոյ մէջ եւ շատ լաւ յիշատակներ կը պահէ անոնցմէ: Յետոյ պատմեց Նոյի Տապանին առասպելը եւ հարցումներ ուղղեց մանուկներուն, Քրիստոսի ծննդեան եւ Վարդավառի աւանդութիւններուն մասին, որոնց մէջէն մեր պզտիկները գէշ աղէկ դուրս ելան: Գալով մեծերու երգի բաժինին, անգամ մը եւս պէտք է յիշեցնել որ նման առիթներու, պատասխանատուութիւնը ստանձնող անձեր, քիչ մը աւելի խնամք տանին ներկայանալի ձեւով հանդէս գալու օտարներու առջեւ: Մանաւանդ ձայնասփիւռին առջեւ :

Ունկնդիր

— Ամէն շուն գայլ չի խեղդեր :
— Ձեռքը ձեռք կը լուայ, երկուքն երես :
— Ջուածեղին սիրուն թաւային կոթը կը պաչեն :
— Աչքն արդար լաւ է քան սիրտն մեղաւոր :
— Այսօրուան փուշը՝ վաղուան նուշը :
— Մուկն իր դրանն առիւծն է :
— Ծրագի առջեւ կայծքար չեն զարներ :
— Սերը սովորը կ'ուտէ, թանը մոլորը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Դ.

Վանքի կեանքը իր առանձին ճամբան ունի, ամէնքն ալ անպատճառ այդ ճամբով պիտի երթան, ով այդ ճամբէն ծռիլ ուզէ, անոր բոլորը միասին աքացի կուտան ու մէկ կողմ կը նետեն:

— Չէ, հայր սուրբ, գիտէ՞ք, ժամանակները սկսած են փոխուիլ, եւ հիմա կրթուած կրօնաւոր մը առանց այլեւայլութեան բռնել մէկդի նետելը դժուար խնդիր է :

— Երեք ամիսէ չափ առաջ էջմիածին էի, որ Սիմոն վարդապետը Խոր - Վիրապ աքսորեցին. ահա քեզի ուսում առած վարդապետ: Իսկ անցած օր լսեցի որ Աշոտ եպիսկոպոսն ալ Քիշնեւ են ուղարկեր, ձեր ամէնէն ուսումնականը :

Երիտասարդի մէջէն տարօրինակ զգացում մը անցաւ յանկարծ. ետ քաշուեցաւ սեղանէն ու մըտասոյզ կրթնեցաւ իր աթոռի խարխուլ թիկունքին :

Այդ Սիմոնն ու Աշոտը գործերէ հեռացնելու համար ամէն ճիգ թափողը բնաւ հին գլուխ մարդիկ չէին եղած, այլ իրենք, այսինքն կրթուած նոր սերունդը, որոնց մէջ ինքն ալ շուտով մտնելու էր: Եւ չէ՞ որ ինքն ալ ուրախացեր էր այն ժամանակ « իրեններու» յաջողութեանը, բայց ինչո՞ւ այդ հալածանքը :

Վարդապետցուի մօտէն առջեւէն կարծես սկսաւ թանձր բան մը ետ ետ քաշուիլ ու երիտասարդը սկսաւ անսովոր պայծառ գոյնով մը եղելութիւնները տեսնել: Նախ անձնական մէկ երկու հաշիւներ կային, որուն ինքն ալ, իր ընկերներն ալ շատ աղէկ տեղեակ էին, երկրորդ որ այդ մարդիկը իրենց շրջապատողներուն մէջէն կամքի եւ խելքի ուժովը աչքի կ'իյնային եւ իրենց ազդեցիկ դիրքին մէջ հպարտ՝ միւսներուն չափ ականջ կախելու տրամադիր չէին:

« Վանքի կեանքը իր ճամբան ունի, ամէնքն ալ անպատճառ այդ ճամբէն պիտի երթան »: Արդեօք ծերուկը իրաւո՞ւնք ունէր:

Տղուն մտածումները ընդհատեց տնտեսուհին, որ պլինձէ ամանով մը մածուն բերաւ առջեւը դրաւ :

Վանահայրը կը շարունակէր դեռ իր պատմութիւնները, իր քաջագործութիւններէն, յայտնութիւններէն, այս ինչ ու այն ինչ եպիսկոպոսի կեանքէն :

Սենեակը թաղուած էր արդէն խաւարի մէջ. բաց պատուհաններէն ախորժ ճռինչ մը կը լըսուէր հեռուէն ու գետակին իրարանցումը վարէն :

Երիտասարդը հագիւ էր իր ընթրիքէն ետ քաշուած որ վարդապետի ծառան դպիրն ու ժամկոչը միանգամայն ներկայացնող տղան՝ մտաւ վանքի բակը եւ մօտենալով ցած պատուհանին, յայտնեց որ «մեծ աղան » պարոնը կը կանչէր :

Վարդապետցուն անսովոր յուզում մը ունեցաւ, տարօրինակ խառնուրդ մը դժգոհութեան ու տարտամ հաճոյքի մը, դժգոհութիւն՝ երեւի այդ մարդուն կրկին հանդիպելէն, բայց այդ ախորժի զգացումը ուրկէ՞ էր :

Երբ Քանեաններուն սեմէն ներս մտաւ, գտաւ նորէն նոյն մաքուր ճերմակ փոքրիկ սեղանը սենեակին մէջտեղը, ու նոյն ցոլցլուն սամաւարն ալ վրան եւ ընտանիքն ալ սեղանին շուրջ :

— Բարեւ ձեզ.— ըսաւ տղան ընդհանուր կերպով՝ ձեռքը իր դէմը եղող պարոն Քանեանին մեկնելով :

— Մենք կարծեցինք որ ինքներդ պիտի գաք, սակայն տեսնելով որ շատ ուշացաք՝ ծառան ղըրկեցինք—բացատրեց Քանեան սիրալիր տոնով մը:

— Շատ շնորհակալ եմ :

Ու երկու կիներուն ձեռք տուաւ :

— Նստեցէք, խնդրեմ — առաջարկեց տիկինը մատնանիշ ընելով իր ամուսնու ու քրոջ մէջտեղի աթոռը :

— Նո՞ւ, ի՞նչ եզրակացութեան եկաք իմ այս օրուան առաջարկիս մասին.— հարցուց Շուշանիկ խնդալով :

— Ի՞նչ առաջարկ — զարմացաւ տղան բոլորովին շուարած :

— Ձեր մասնագիտութեան մասին փոքրիկ փոփոխութեան, ինչ որ ըսի :

— Հա, այս առտու ամբողջ ժամ մը քեռիս պրոպագանդ է ըրած յօգուտ բժշկութեան, ինչպէս լսեցի — աւելցուց պարոնը :

— Եւ այնպէս յաջող որ եթէ հոգեւորական չըլլայի արդէն անշուշտ բժիշկ դառնալ պիտի ցանկայի — իր կողմէն կատակել ուզեց Սիրաքեան :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

տեսական գործունէութիւնը համերաշխացնել Ատլանտեանի կազմակերպութեան ։ Ցանձնաժողովը կը գտնուի Քանատայի արտաքին նախարար Պ. Լեսթըր Փիրսըն ի նախագահութեան տակ եւ կը ձգտի ամրացնել Հիւս. Ատլանտեանի պետութեանց միջեւ եղած կապը ։

ԱԶԶԱՄ ՓԱՇԱ ՍԻՐՈՎ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԵՏ, ԵԹԷ...

Ազզամ փաշա «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը ընդունելով յայտարարեց թէ՝ գաղթային պետութեանց դէմ պայքարը կը կազմէ Արաբական Դաշնակցութեան մտահոգութիւններէն մին, բայց ատիկա պէտք չէ թշնամական արարք մը համարուի Ֆրանսայի դէմ ։ Եթէ ան լուծում մը գտնէ Մարոքի հարցին, Եգիպտոս եւ Արաբական Դաշնակցութիւնը պիտի ուրախանան ։

Ազզամ փաշա կողմնակից չէ բռնութեան, ոչ ալ կը փափաքի որ Ֆրանսայի եւ Մարոքի միջեւ գոյութիւն ունեցած բարեկամութիւնը տուժէ ։ Գոհացուցիչ լուծման մը յանգելու համար, Արաբական Դաշնակցութիւնը տրամադիր է օժանդակելու եւ ի հարկին ձեռք քաշելու գործէն, եթէ ատիկա արգելք հանդիսանայ համաձայնութեան ։ Ազզամ փաշա եզրակացուց ․

« Արաբական Դաշնակցութիւնը երբեք չի կրնար ընդունիլ համայնավարութիւնը, ոչ ալ դրամատիրութիւնը ։ Մենք մեր կրօնքէն բխած գաղափարաբանութիւն մը ունինք ։ Բայց, Ռուսիան իբր պետութիւն, թերեւս բարեկամ մըն է Արաբներուն ու մենք ոեւէ ջանք պիտի չխնայենք իրբեւ այդպիսին վարուելու անոր հետ ։ Գիտեմ որ Արեւմուտքի մէջ շատ զբաղած են Միջին Արեւելքի հարցով ։ Եթէ գոհացում գտնենք, մեր ձգտումները իրագործուին, թերեւս կարենանք նկատի ունենալ արեւմտեան տէրութեանց հետ ուսումնասիրելու պաշտպանողական դիպուածական ծրագիրներ ։ Մինչ այդ անկախութեան հարցերը միայն մեզի կը չահագրգռեն » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՆ ՄԻՒՆ ԺՕՄԻ բանակցութիւնները դարձեալ անելի մը յանգած են, որովհետեւ Չինեւքորէացիները մերժած են Քաէսոնկը զինաթափեալ գօտի մը համարել ։

ՍԻԿԱՐԷԹԻ գիները այս երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ յաւելում կը կրեն «Կոլուազ»ի գինը՝ 80 ֆրանք, իսկ սովորական ծխախոտինը՝ 100 ֆրանք ։ Յաւելումը եղած է, որովհետեւ 1948ի Սեպտ.էն ի վեր գիներու բարձրացումով ծախքերը չատցած են ։

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ցլամարտկուհի Քոնչիթթա Ձիլթրօն այսօր կ'ամուսնանայ Փորթուկալցի ազնուականի մը՝ Ֆերնանտօ Քասթէլլօ Պրանքոյի հետ ։ Բազմաթիւ Փորթուկալցի եւ Սպանիացի ցլամարտիկներ, ինչպէս նաեւ հիացողներ, ներկայ պիտի ըլլան արարողութեան ։

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհուրդի նախագահ Պ. Փիէռ տը Կոլ Շերպուրկ հասած է Պրազիլիայէն, ուր կը մնար իբր հիւր ժամանակէ մը ի վեր ։

ԹԷՀՐԱՆ համաձայնութիւն մը կնքած է Մոսկուայի հետ, սահմանագծային հարցերու շուրջ ։ Համաձայնագիրը պիտի ստորագրուի վաղը ։ Արեւմտեան պետութիւնները զարմանքի մատնուած են ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարար Պ. Մոշէ Շարէթ յայտարարեց թէ՝ կառավարութիւնը ամէն ինչ պիտի ընէ զօրանալու համար տնտեսապէս եւ զինուորականօրէն որպէսզի կարենայ նպաստել Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մեծաքանակ ապրանք տրամադրած են Եուկոսլաւիոյ ։ Բազմաթիւ նաւեր բերած են 20.000 թոն ածուխ, բամպակ, բուրդ եւայլն ։

ՄԱՐՈՔԻ մարզպանը երէկ հասած է Ռապա ։ Մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ՝ Քազապլանքայի խռովութիւնները գործն են ծայրայեղներուն եւ անէծք տեղացուց զրպարտիչներու հասցէին ։

ԼՈՒԻ ԺՈՒՎԷԻ համար հոգեհանգիստ կատարուած է Սէն Ռօշի եկեղեցին, նախաձեռնութեամբ « Թատերական եւ երաժշտական կաթոլիկ միութեան » ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ, 18 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Salle Voltaire, rue Voltaire ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

Եւրոպական պարեր, Orchestre GARO SARIAN ընկերակցութեամբ երգիչ «ALWAREZ»ի ։

Ճոխ պիւֆէ   Մուտք 150 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 102 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Rue l'Union ։

Մեծ պարահանդէս

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու

18 Նոյեմբեր 1951, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ ։

Նուագախումբ GARO SARIAN

Attractions   Պիւֆէ   Մուտքը 300 ֆր.

Փարիզի Աղքատախնամ միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Նոյեմբեր 11ին Hôtel George Vի մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Francise Bianc, et Pierre Dac, Rosy-Varte, Օր. Մ. Կառվարենց, Արշամ Ճիզմէճեան եւ Jacques Dal ։

Մանրքէններու տողանցք, Maison Maggy Rouf, Fourrures Mandel եւ Chapeaux Hermine ։

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Վ. Ջիլինկիրեանի Cen. 48 - 51 կամ Պ. Աճէմեանին Pro. 03-19 ։

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ'ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար ։

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի ․

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ 1000 ֆրանք ։
2.— Մահազդ 1500 (մէկ անգամ) ։
3.— Հոգեհանգիստ 500 (մէկ անգամ) ։
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ 300 ։
5.— Կը փնտռուի 150 ֆրանք (մէկ անգամ) ։
6.— « Կ'ուզուի »ները երեք անգամ 1000 ֆրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ 20 առ հարիւր զեղչ ։
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ ։

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար ։

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՖՐԱՆՍ. ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նոյեմբեր 11ին, ժամը 15ին Palais de la Mutualité, 24 rue St. Victor (métro Maubert Mutualité) ։

ՄԵԾ ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Կէս ծանրութեան դասուն, 3 վայրկեաննոց 15 մարտնչումներով ։ Ֆրանս. Ազգ. ախոյենութեան համար ։ ԺԱԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ընդդէմ JOSEPH ROUDի

(Ցարդ անպարտելի) ։ Կան նաեւ ուրիշ 4 կռփամարտի մրցումներ ։

Ձեր տեղը ապահովեցէք դիմելով՝ Պ. Գապաթայեանի, 32 rue Trévise, Tél. Tai. 65-44 ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը ։ Կը խօսի Պոլսէն վերջերս եկած երիտասարդ մը՝ Պոլսահայ մտաւորական շարժումին մասին ։ Մուտքը ազատ է ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Նոր Սեբաստիի «Քրիստափոր» խումբի պարահանդէսը, 22 Դեկտ.ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը Ամենայն Սրբոց Տօնի առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Դաւուտեանէ 2000, Տիկ. Նազչքեարեանէ 1000 ֆր. ։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

1.— Շաբաթ, 17 Նոյեմբեր, ժամը 21 - 5
Մեծ պարահանդէս, գլիւպի մէջ,
Քաղաքին ամենաքարձր օրքէսթրով,
Մաքուր պիւֆէ — անուրդ չկայ ։
2.— Կիրակի, 16 Դեկտ. ժամը 16ին,
Հայ երգի օրը, Թէաթրը տ'Ալժէի մէջ,
9 Հայ երգահաններու գործերէն 21 կտոր խմբերգ, մեներգ ու դաշնակ, 13ը առաջին անգամ լսելի, նախ. Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆի Գայիանէն ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 7 Novembre 1951 Չորեքշաբթի 7 ՆՈՅԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6604-Նոր շրջան թիւ 2015

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ, որ Ուաշինկթընի վերջին խորհրդաժողովին մէջ, դաշնակից պետութիւնները համաձայնեցան արեւմտեան Գերմանիոյ գոյավիճակի մասին։

Մեղմ եւ բարեկամական սկզբունքներու վրայ հիմնուած այդ համաձայնութիւնը, այսօր վաղը կը դառնայ հանրային սեփականութիւն։ Եւ ի զօրու կ'ըլլայ դաշնակից պետութեանց խորհրդարաններու վաւերացումէն ետք։

Ուրեմն Գերմանիոյ այդ մասին մէջ վերջ կը գտնէ յաղթողի եւ յաղթուողի մթնոլորտը։ Բոննի կառավարութիւնը կը դառնայ ինքնիշխան։ Հաւասարազօր մէկ անդամը ազգերու ընկերակցութեան։

Աստիճանաբար բոլոր սեղմումները պիտի վերացուին։ Օտար մարզպանները պիտի դառնան դեսպաններ, եւ Գերմանիա ի վիճակի պիտի ըլլայ վարելու արտաքին քաղաքականութիւնը՝ իր յարմար դատած եղանակով։

Դաշնակից բանակներն ու զին. խարիսխները պիտի մնան այնտեղ, բայց ոչ իբրեւ գրաւման բանակի զինուորներ, այլ իբրեւ մէկ մասը Ատլանտեան խորհուրդի պաշտպանութեան ծրագրին։ Այսինքն որպէս պաշտպան, բարեկամ, նոյն իսկ դաշնակից։

Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ, թէ Ատլանտեան պետութիւններուն այս քաղաքականութիւնը հանդէպ Գերմանիոյ՝ ցնծութեամբ եւ համակրութեամբ պիտի ողջունուի ժողովուրդի մեծ մասին կողմէ։

Հարցը դժբախտաբար իր ամբողջութեանը մէջ չի լուծուիր, ցորչափ Գերմանիա բաժնուած կը մնայ երկու կէսերու.— Ազատ Գերմանիա եւ Համայնավար Գերմանիա։

Եւ ասկէց է որ կը ծագի բուն դժուարութիւնը։

Գերման ժողովուրդին համար էականը եւ ցանկալին նախ եւ առաջ երկու Գերմանիաներու միացումն է։

Երկու հակընդդէմ դրութիւններ՝ ներշնչուած օտար պետութիւններէ, գերման անհատին մէջ կը ստեղծեն ստորակայութեան զգացում մը։ Նաեւ տնտեսական եւ առեւտրական բարդութիւններ։

Հապա մարդկային թշուառութի՞ւնը։

Արժանահաւատ աղբիւրներ կը հաստատեն թէ՝ արեւմտեան Գերմանիա խճողուած է արեւելեան Գերմանիոյ փախստականներով։ Այս խեղճերը իրենք զիրենք կը նկատեն անբաղձալի պանդուխտներ։

Միւս կողմէ արեւմտեան Գերմանիոյ իւրաքանչիւր ընտանիք, ունի իր ստացուածքն ու ազգականները համայնավար Գերմանիոյ մէջ։ Ընտանիքներ այսպէս իրարմէ բաժնուած, կարծէք քաղաքացիական կռիւ մը տեղի կ'ունենայ։

Այս անտանելի վիճակը հոգեկան բեկում կը ստեղծէ ժողովուրդին մէջ։ Կասկածի եւ մրցակցութեան մթնոլորտ՝ երկու քոյր երկիրներու միջեւ։

Դիտուած է, արդարեւ, թէ իւրաքանչիւր անգամ որ արեւմտեան պետութիւնները զիջումներ կատարեն ի նպաստ Գերմանիոյ այդ մասին, բոլշեւիկները անմիջապէս երկու Գերմանիաներու միացման խնդիրը կը յարուցանեն։ Սակայն պայմանով մը.— որ գրաւման բանակները հեռանան երկրէն։

Կ'ընեն այդ առաջարկը պարզապէս ժողովուրդին համակրանքը շահելու եւ անոր վստահութիւն ներշնչելու համար։

Մինչ նախապէս համայնավարները Գերմանիայէն կը պահանջէին պատերազմական պարտքերու հատուցում։ Ռուսի հակակշիռ, Զօրսերուն կողմէ։

Սահմանադիր ժողովին մէջ հաւասար թուով անդամ ունենալ, եւն.։

Համայնավար Գերմանիան ունի 18 միլիոն բնակիչ, արեւմտեանը՝ 40 միլիոն։

Տքթ. Ատընաուըր տասնըչորս կէտերէ բաղկացած տեղեկագրով մը պատասխանեց Պ. Կրոթվոլի նոր առաջարկներուն, երկու Գերմանիոյ միացման հարցին շուրջ։

Առաջարկելով որ ընտրութիւնները, ամբողջ Գերմանիոյ համար, տեղի ունենան ազատ կերպով։ Բանալ երկաթէ վարագոյրը, շնորհել երթեւեկի եւ շնչելու ազատութիւն։ Եւ 3 ամիս վերջ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՂՔՑԷՔ ՓԱՐԻԶԻՆ

Փարի՞զ կը բնակիս։ «Ի՜նչ մեծ բախտաւորութիւն» կը մտածեն մեր Արեւելքի հայրենակիցները։ Այդ մշակոյթի վառարանը, այդ լոյսի կեդրոնը, այդ մտքի դարբնոցը, այդ արուեստի հայրենիքը, այդ աշխարհի մայրաքաղաքը, ո՜վ գիտէ ինչ մեծ յառաջդիմութիւններու պատճառ դարձած է մեր գաղութին համար։

Շատ բնական է որ հոս բոլոր մերպատանիները երկրորդական ուսումը կլլած, նետուած են համալսարանները։ Բժի՛շկ, փաստաբա՛ն, ճարտարապե՛տ, երկրաչա՛փ, քիմիագէտ, ո՞ր մէկը թուենք, ափով ժողվէ։ Սորպո՞նը, սրճարանի պէս բան մըն է հարկաւ մերիններուն համար, մէկ դուռնէն կը մտնեն, միւսէն կ'ելլեն։ Պօ զ'Առ, քոնսերվաթուառ, մի հարցներ, հայ ուսանողներով լեփ - լեցուն։

Ու այս հեռանկարներով ոգեւորուած եւ ապառիկը կանխիկի տեղ առնելով ու երեւակայականը՝ իրականութեան, զօռ կուտան իրենց երեւակայութեան ալ։

Կը բանաս թերթ մը, դուրսէն եկած թերթ մը անշուշտ եւ կը կարդաս կատարեալ ապշութեամբ, —Մեր մեծ արուեստագէտը որ Փարիզի ֆրանսական թէ հայկական բեմերուն վրայ մեծ յաջողութիւններ է ունեցած եւ իր փայլուն տաղանդով շուքի մէջ թողած է այնքան օտար արուեստագէտներ, եկած է հոս, մեզ եւս հիացնելու իր տաղանդին շքեղ ու անվիճելի բարձրութեամբ ... եւայլն, եւայլն։ Մնացածը դուք լրացուցէք։

Այսինքն ըսէք այդ միամիտներուն պարզապէս որ ֆրանսական թատրոն իբր հանդիսատես ալ չեն գացած։

Ուրիշ թերթ մը կը բանաս — Մեզ այցելող այսինչեան, զոր պիտի լսենք այս շաբաթ երեկոյ անշուշտ լեցուն սրահով մը, եկած է մեզի Փարիզէն, արուեստի այդ հոյակապ տաճարէն, ուր միջազգային համբաւներու քով փայլուն տեղ մը ունեցած է մեր ցեղին այս տաղանդաւոր զաւակը։ Աւարտած Փարիզի պետական քոնսերվաթուարը առաջին մրցանակով եւ բացառիկ տիտղոսներով.. եւայլն, եւայլն։ Լրացուցէք խնդրեմ։ Այսինքն ըսէք որ քոնսերվաթուարին փողոցէն ալ անցած չէ։

Մի ընէ՛ք, սիրելի թերթավաճառներ, մեղքցէք գոնէ Փարիզին։ ՍՕՍԻ

« ՄԵՆՔ ԿՐՆԱՆՔ ԴԻՄԱԴՐԵԼ ՌՈՒՍԻՈՅ »

ԸՍԱՒ ՍՊԱՐԱՊԵՏ ԶՕՐ. ՆՈՒՐԻ ԵԱՄՈՒԹ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԵՏ ՈՒՆԵՑԱԾ ԱՍՈՒԼԻՍԻ ՄԸ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ԱՆԳԱՐԱ, 26 (Ա. Գ.).— Ընդհ. սպայակոյտի նախագահ զօր. Նուրի Եամութ ընդունեց այսօր լրագրողները, որոնց հարցումներուն պատասխանելով հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.

— Թուրք բանակը ի վիճակի՞ է դիմադրելու Ռուսերուն մէկ հաւանական յարձակումին։

— Մենք դարերով պատերազմած ենք Ռուսերու դէմ, հետեւաբար կրնանք նորէն դիմադրել անոնց։

— Պուլկարիոյ եւ կամ Ռումանիոյ սահմաններուն վրայ, ձեզ մտահոգելու աստիճան զօրախմբումնե՞ր կ'ըլլան։

— Կացութիւնը բնականոն է։

— Ո՞ր ուղղութենէն յարձակում կը սպասէք։

— Մեր սկզբունքին համաձայն, պաշտպանողական մը սահմանէն կը սկսի։ Մինչեւ այսօր շատ մը կարեւոր պատերազմներ մղեցինք, այնպէս որ յարձակողականի մը ուղղութիւնը գրեթէ որոշ է։ Մենք անոնցմէ չենք վախնար։ Թշնամիին թուական առաւելութիւնը եւ կամ սակաւութիւնը արժէք չունի ազգի մը համար, որ վճռած է պաշտպանել իր երկիրը։

միայն կատարել ընտրութիւնները։

Կը թուի թէ համաձայնութիւնը պիտի բախի լուրջ դժուարութիւններու, եթէ Պ. Կրօթվոլ պնդէ օտար զինուորներու մեկնումին վրայ։

Գերմանիոյ եւ Ատլանտեան երկիրներու պաշտպանութեան ցանցի դրութիւնն է խնդրին բուն պատճառը։ Ա. Հ.

Մոսկուա կը զգուշացնէ Թուրքիան

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ

Անգարայի խորհրդային դեսպան Պ. Լավրիշեվ Նոյեմբեր 3ին ներկայացած է փոխ վարչապետ Սամետ Աղաօղլուի եւ բերանացի հետեւեալ ազդարարութիւնը ուղղած է.— «Պաշտօնական իր յայտարարութիւններուն մէջ, խորհրդային կառավարութիւնը արդէն պատեհութիւնը ունեցաւ ցոյց տալու թէ՝ Ատլանտեան խմբակցութիւնը ոչ մէկ կերպով կը հետապնդէ պաշտպանութիւնը իրեն անդամակցող պետութիւններուն, որոնք ինչպէս յայտնի է ոեւէ յարձակման նշաւակ չեն։ Այդ խմբակցութիւնը, որ ընդհակառակը յարձակողական նպատակներ կը հետապնդէ, չի կրնար ոեւէ ծառայութիւն մատուցանել խաղաղութեան դատին եւ միջազգային ապահովութեան։

«Այս պայմաններուն մէջ, կասկած չի վերցներ որ Ատլանտեան խմբակցութեան մէջ մուտքը Թուրքիոյ, — երկիր որ ոչ մէկ կապ ունի Ատլանտեան Ովկիանոսին հետ, — ցոյց կուտայ աշխարհակալ պետութեանց դիտաւորութիւնը, որ է օգտագործել Թրքական հողամասը, յարձակողական նպատակներու համար, Խ. Միութեան մերձակայ սահմաններուն վրայ ստեղծելով զինուորական խարիսխներ։

«Այս իրողութեամբ, խորհրդային կառավարութիւնը կը սպասէ որ Թրքական կառավարութիւնը լուսաբանութիւններ տայ այն հարցերու մասին, որոնք խնդրոյ առարկայ դարձած են այդ յայտարարութեան մէջ։ Նկատի պէտք է ունենալ, որ Խ. Միութիւնը Թուրքիոյ հարեւան պետութիւն մըն է եւ այս պատճառաւ չի կրնար անտարբեր մնալ վերոյիշեալ իրողութեանց հանդէպ»։

Դիւանագիտական շփումներ

ՄԱԿԻ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Վարչապետ Փլեվէն երէկ տեսակցեցաւ պատերազմական նախարար Պ. Ժորժ Պիտոյի եւ զին. ընդհանուր քննիչ զօր. Ժուէնի հետ։ Ցետոյ ժողովի հրաւիրեց նախարարները եւ զօր. Պլանը,— սպայակոյտի նախագահ զինեալ ուժերուն։ Խորհրդակցութեան առարկայ դարձան զինուորական եւ եւրոպական բանակի կազմութեան խնդիրները։

Իրիկուան դէմ դարձեալ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ, քննութեան ենթարկելու համար երեսփոխաններու կողմէ եղած 16 հարցապնդումներ, որոնք կը շօշափեն կառավարական քաղաքականութեան զանազան երեսները։

Պ. Էնթընի Իտըն կիրակի կէսօրէն վերջ տեսակցեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին հետ, յետոյ ճաշեց Պ. Տին Էչիսընի ընկերակցութեամբ, բրիտանական դեսպանատան մէջ։ Անգլիացի պետ. մարդը երէկ առաւօտ հանդիպում մը ունեցաւ մարաջախտ Մոնկոմըրիի հետ, իսկ իրիկունն ալ տեսնուեցաւ Քոմընուէլթի պատուիրակութեանց պետերուն հետ։

Միւս կողմէ, Պ. Տին Էչիսըն ներկայ գտնուեցաւ ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակութեան հաւաքոյթին։ Այնուհետեւ հանդիպում մը ունեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ իրենց մարզպանին՝ Պ. Ճոն Մըք Քլոյի հետ, գաղափարներու փոխանակութիւն մը ունենալու համար տեղւոյն Նոր գոյավիճակի մասին։

Երեք Մեծերու արտաքին նախարարները Պ. Պ. Էնթընի Իտըն, Տին Էչիսըն եւ Ռոպեր Շուման, այս առաւօտ ժամը 10.30ին մտքերու փոխանակութիւն մը ունեցան, Քէ տ'Օրսէի մէջ։ Անգլիացի եւ Ամերիկացի պետ. մարդոց ժամանումէն առաջին, առաջին խորհրդակցութիւնն է այս եւ կը շօշափէ բազմաթիւ առկախ խնդիրներ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ժէք չունի ազգի մը համար, որ վճռած է պաշտպանել իր երկիրը։

— Եթէ Իրան յարձակումի մը ենթարկուի, Թուրքիոյ դերը ինչ պիտի ըլլայ։

— Այդ պարագան աւելի շատ Ատլանտեանի Ուխտին հետ կապ ունի։

Զօրավար Եամութ իր գոհունակութիւնը յայտնեց լրագրողներուն իրենց անկեղծ խօսքերուն համար եւ ըսաւ.— «Կ'ուզեմ որ յիշատակ մը տանիք ձեզի հետ։ Թուրքերը իրարու կ'ապաւինին եւ միշտ կը գործակցին անկեղծ զգացումներով տոգորուած ազգերուն հետ։ Պատերազմը հաւատուոր մարդոց եւ ազգերու վիճակուած բան մըն է»։

ԹԷԼ ԱՎԻՎԻ մէջ համայնավարական ցոյց մը տեղի ունեցած է ի նպաստ եգիպտական դատին։ Կարմիր երեսփոխան Շմուէլ Միքունիս հրահրած է ամբոխը ընդդէմ բրիտանական աշխարհակալութեան։ Բազմահազար ամբոխը դէմ արտայայտուած է Իսրայէլի Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան յարելուն։

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նազարէթի հայ գաղութի շահերը պաշտպանելու համար կազմուեցաւ մարմին մը որ տակաւին կը շարունակէ իր գործունէութիւնը։ Դժբախտաբար հոն չկրցանք մինչեւ ցարդ մանկապարտէզ մը բանալ։ Իրենց կրօնական պէտքերը կը հոգացուին Հայֆայէն ։

ԵԱՖԱ.— Վանքին տեսուչն ալ փախած էր եւ եւ մեծ դժուարութեամբ ամիսներ վերջ կրցաւ արտօնութիւն ստանալ վերադառնալու ։ Հակառակ ժողովուրդի ցանկութեան ոչ մէկ ջանք եղաւ մարմին մը ստեղծելու Եաֆայի մէջ, եւ այնտեղի ազգային գործերը մնացին անխնամ։ Շատ բան կարելի էր փրկել եթէ նման մարմին մը կազմուէր ժողովուրդի աշխարհիկ գործերով զբաղող ։

Վանքի իշխանութիւնը որեւէ ձեռնարկ չըրաւ գոնէ դպրոցը վերաբանալու։ Եաֆայի մէջ, վանքը ունի Սուրբ Գլխադրի դպրոցի շէնքը որ կառուցուեցաւ հանգուցեալ Թորգոմ Պատրիարքի օրով։ Բոլոր դպրոցի ներքին սարքաւորումը կատարեց տեղւոյն գաղութը, մօտաւորապէս 2-300 աշակերտի համար։ Հակառակ ժողովուրդի պահանջին ոչ թէ միայն չվերաբացին դպրոցը այլ այդ շատ գեղեցիկ դպրոցական շէնքը օտարներու վարձու տուին, որպէսզի գոնէ բանալիի դրամէն օգտուին։ Գոնէ դպրոցի շէնքի եկամուտովը ուրիշ տեղ մը փոքրիկ քանի մը սենեակներ վարձէին, որպէսզի մօտաւորապէս 50 պզտիկներ Հայեցի դաստիարակութիւն ստանային, սակայն այդ ալ չըրին։ Ստիպուած մեր Եաֆայի մանուկները օտար վարժարաններ կը յաճախեն։ Ահաւասիկ արդիւնքը ազգային գործերուն, երբ ժողովուրդի մը ղեկավարութիւնը ձգուած է միմիայն վրդ.ի մը քմահաճոյքին։

ԱՔԻՐԻ գիւղի հողերու վերադարձի համար հսկայ աշխատանք տարաւ Գործադիր մարմինը։ Այս առթիւ քանիցս Թէլ Ավիվի պաշտօնատուները անձամբ ներկայացան Մարմնի անդամները, սակայն բոլոր միջոցները փորձելէ վերջ, ստիպուեցանք հարցը դատարանի յանձնել, եւ կը յուսանք որ Իսրայէլի ատեանը իր վճիռը պիտի տայ ի նպաստ մեր գիւղացիներուն ։

Երբ մէկ տարի Հայֆայի գաղութը մնաց առանց եկեղեցականի։ 1949 Յուլիսին հանգուցեալ Կիւրեղ պատրիարքը առաջին առթիւ Իսրայէլ այցելեց հետը բերելով երիտասարդ Յարութիւն վրդ. Մուշեանը, իբրեւ տեսուչ Հայֆայի գաղութին, որ սկսաւ գործակցաբար աշխատիլ Գործ. Մարմնին հետ ։

Մուշեան վրդ. 1949, Հոկտեմբեր 1ին վերաբացաւ վարժարանը ։ Հայր Յարութիւն Մուշեանի 10 ամսուան տեսչական շրջանը անցաւ խաղաղ եւ յաջող։ Հայֆայի երիտասարդ տարրերը քով քովի բերաւ, տրուեցաւ հայկական համերգ մը իր ղեկավարութեամբ ի նպաստ դպրոցին։

Դժբախտաբար Հայր Մուշեանի տեսչութեան շրջանը կարճ տեւեց, եւ 1950, Մայիսին թողուց գաղութը եւ հեռացաւ։ Ժամանակ մը կրկին թափուր մնաց Հայֆայի տեսչարանը եւ Գործադիր Մարմինը ստիպուած եղաւ դպրոցի հոգն ալ ամբողջութեամբ իր վրայ առնել ։

1951ի սկիզբները, վանքը Հայֆայի համար տեսուչ նշանակեց, Տրդատ վարդապետ Պէրպէրեանը որ չունի ձեռնհասութիւնը կրթ. տեսակէտով օգտակար ըլլալու, եւ սակայն անբասիր կղերականի համբաւ կը վայելէ գաղութիս մէջ։ Այս տարի եւս դպրոցը վերաբացուեցաւ ։ Ունինք 32 աշակերտ եւ աշակերտուհիներ, «մանկապարտէզ»ը երկու ուսուցչուհիներ» յանձինս Օր. Ծովիկ Փոլատեանի եւ Օր. Եփրաքսի Մարկոսեանի, որոնք իրական անձնազոհութեամբ, եւ չնչին վճարումով մը կ'աշխատին գաղութին անվերապահ գնահատութիւնը վայելելով։

Բնական է, այս տնտեսական տագնապալի շրջանին դժուար էր Գործադիր Մարմնին դպրոց մը պահել միմիայն աշակերտական թոշակներով եւ կամ դպրոցական հանդէսներու հասոյթներով ։ Դպրոցի պիւտճէն գոցած է Գործադիր Մարմինը գործածելով իր բոլոր եկամուտները ։

Դիմում կատարուած է կրթական նախարարութեան, մեր դպրոցի համար կրթական նպաստ ստանալու ։

Հ. Մ. Ը. Մ. (ՀԱՅՖԱ).— Ակումբը որ գրաւուած էր զինուորական իշխանութեան կողմէ 1948ին, տակաւին դատի տակ է եւ կը յուսանք ետ վերստանալու մօտ ապագային։ Մինչ այդ, կ'օգտագործեն Անկլիքան Եկեղեցւոյ ակումբի սրահը, Սէնթ Լիւքսի շրջափակին մէջ, շաբաթը երկու օր։ Հ.Մ.Ը.Մ.ը իր դերին մէջ է, կը կատարէ բոլոր ազգային տօները, կը սարքէ հանդէսներ, մշակութային երեկոյթներ, ղեկավարութեամբ եղբայր Հայկ Ասլանեանի, որ փայլ կու տայ գաղութին բոլոր ազգային հանդէսներուն։ Ունի այս տարի ֆութպօլի խումբ մը որ պիտի մասնակցի մրցումներուն ։

Հ. Կ. Խաչի Տիկնանց մասնաճիւղը վերակազմուած է եւ շատ օգտակար գործունէութիւն մը ունեցած է այս դժուար օրերուն։ Հ. Ե. Մ. ունի իր ուրոյն ակումբը եւ նաեւ լծուած է ժողովուրդի ազգապահպանման, ինչպէս Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Կարմիր Խաչը։ Կը սարքեն հանդէս երեկոյթներ ։

ՀԱՅԿԱՇԷՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵԱՖԱ.— Սոյն ակումբը կը պահէ իր կենսունակութիւնը եւ կը կատարէ ճիշդ այն դերը ինչ որ կը կատարէ Հայֆայի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Հաւաքավայրն է գիտակից եւ հայրենասէր երիտասարդութեան ։

Գործադիր Մարմինը իր 3 տարուայ պաշտօնավարութեան շրջանին ունեցած է կանոնաւորապէս շաբաթը մէկ անգամ եւ ընդամէնը 123 ժողովներ, միայն գաղութի շահերը հետաքրքրող, եւ վերոյիշեալ գործունէութեանց հետ կապակցութիւն ունեցող հարցերով եւ արժանացած ժողովուրդի անխտիր գնահատանքին։

Գործադիր մարմինը Յունիսի իր ժողովին մէջ զբաղեցաւ նոր ազգային խորհրդի մը ստեղծման հարցով, փոխարինելու համար գործադիր մարմինը, որուն պաշտօնավարութեան շրջանը կը լրանար 7—7—1951ին; Վանքի ներկայացուցիչ վարդապետը հակառակ արտայայտուեցաւ «ընտրութեան» պնդեց «նշանակում»ի դրութիւնը վանքին կողմէ, ըստ հին սովորութեան ։

Նորն ժողովին մէջ որոշում կայացաւ որ ընտրութիւնը յետաձգուի մինչեւ Պատրիարքական տեղապահի վերադարձը Հայաստանէն ։ Մինչ այդ ընտրութեան համակարծիք եղող 3 անդամները ժողովրդային ընդհանուր ժողով մը կազմակերպեցին, ուր մեծամասնութիւնը պահանջեց քուէարկութեան սկզբունքը ։

Երբ 1 — 10 — 1951ին Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, իր վերադարձին Հայֆայի գաղութը այցելեց, Գործադիր Մարմինն ու ընդհանուր ժողովին մէջ ընտրուած յանձնախումբը, տեսակցութիւն մը ունեցաւ իր հետ, նոր Ազգային Խորհուրդի մը ընտրութեան մասին, որպէսզի ձեւ մը գտնուի երկու կողմերը գոհացնող, եւ իրաւասութիւն տալ գաղութին ընտրելու իր մարմինը, որ պիտի դրուէր վանքի իշխանութեան տրամադրութեանտակ եւ իրենց վաւերացումէն վերջ, պատրաստ պիտի ըլլար գործակցելու իրենց հետ, ինչպէս ըրած էր արդէն անցեալ 3 տարիներու ընթացքին։ Տեսակցութեան արդիւնքը այն եղաւ որ բացարձակապէս մերժեցին ընտրութեան ոեւէ ձեւ, եւ պնդեց որ պիտի շարունակեն իրենց նախկին դրութիւնը, այսինքն մարմինը պէտք է ուղղակի վանքը նշանակէ։ Եւ սպառնաց գոցել եկեղեցին, եւ կը քաշեն իրենց վարդապետը Հայֆայէն։ Ասով կրկին անգամ ապացուցին որ Հայ ժողովուրդի իրաւասութիւններն ու փափաքները բացարձակապէս կը ոտնակոխեն, հակառակ ամէն տեղ ընդունուած եւ արտասահմանի գաղութներու մէջ գործադրուած քուէարկութեան սկզբունքներուն։

Դժբախտաբար տակաւին կը գտնուին գաղութիս մէջ ստրկամիտ անհատներ, որ գիտակցաբար կը հանդուրժեն այսպիսի նախատինքներու, եւ առիթ կու տան վանքի իշխանութեան միահեծան տիրապետութեան ։

Բնական է, նման պայմաններու մէջ ոեւէ գիտակից ազգային պիտի չուզէր վանքի կողմէ նշանակուիլ իբրեւ Ազգային Խորհուրդի անդամ, որ ենթակայ պիտի ըլլայ տեսուչի մը եւ կամ վանական իշխանութեան բացարձակ քմահաճոյքին։ Ուրեմն, որպէսզի գաղութի մէջ ոեւէ երկպառակութիւն չծագի, գործադիր մարմնի այն անդամները որոնք դէմ էին այս հակաժողովրդապետական ձեւին, ակամայ քաշեցին իրենց թեկնածութիւնը։

Պէտք է չեշտել որ Ս. Յակոբայ Վանական իշխանութիւնը ոեւէ նիւթական աջակցութիւն չէ ունեցած գաղութի դպրոցին եւ կամ ուրիշ ազգային կարիքներու, բացի իրենց եկեղեցիի շէնքին տարեկան 134 ոսկիի վարձքը, եւ իրենց վարդապետին ապրուստի ծախքը ։

Կը յուսանք գոնէ այսուհետեւ, քանի որ բացարձակ պատասխանատուութիւնը կը ստանձնեն գաղութը ղեկավարելու, կարենան շօշափելի ծառայութիւններ մատուցանել գաղութին եւ մանաւանդ դպրոցին ։

Գ. ՄԱՆՃԻԿԵԱՆ

Բերայի հայ թատրոնը 1862ին

Պոլսոյ երգիծաթերթը՝ «Մեղու» «Թէատրօ» վերնագրով յօդուածի մը մէջ թռուցիկ գաղափար մը կու տայ 60ական թուականներուն Բերայի հայ թատերական կեանքի մասին։ Կու տանք քաղուածաբար.—

«Թէատրօ» կամ գրաբար հայ լեզուաւ Թատրոն, որովհետեւ օտար բառ մըն ալ չգործածելը ազգասիրութիւն մըն է, արդ թէատրօ չէ, այլ Թատրոն կամ Թատր եւ նշանակութիւնն ալ ազգասիրութեան տեղի մը կամ կեդրոն մը ըսել է ։

Ի զուր այս յուռութքը վանքերու մէջ, դըպրոցներու մէջ, ընկերութեանց մէջ, գրքերու մէջ, լրագիրներու մէջ։ Հիւնքեար Իսկէլէսին եւ ինչուան Ատանա փնտռողներ եղան. չէինք գիտեր որ Պէյօղլուի (Բերա) մէջ... է եղեր... Այսուհետեւ ով որ ազգին ազգասիրութեանը վրայ կը տարակուսի, թող Պէյօղլուի Թատրոնը հրամմէ եւ տեսնէ, մինչդեռ ամենայն ընկերութիւններ անապատ են, ընթերցարանները անապատ, ժողովները անապատ, սնտուկները թափուր եւ տոմսակները բաց՝ Պէյօղլուի թէատրօն, քաւ լիցի, Բերայի Թատրոնը շէն եւ բազմամարդ է, ազգին գլխաւորները հոն, մեծամեծները հոն, արհեստաւորները հոն, աղքատը հոն, ընտանիքը հոն. աճեր յորդեր է. գիշեր ատեն ամէն մարդ սրտով եւ ոտքով երթալով ազգասիրութեան գործըգործադրելուվրայ է. ահ, երջանկաւէտ դար. ահ բախտաւոր ժամանակ... Միւնատի, ազգասիրութիւն չկայ ըսելով կրնա՞ս դեռ աղաղակել. Թատրոնը հրամմէ եւ տես։ Երբ այսչափ ժողովներու հարիւր նամակով հազիւ թէ քսան հոգի կրնար գալ, հոս մէկ թէատրօյի ազդովը հազարաւոր անձինք կը դիզուին եւ տոմսակն ալ ամսուգլխուն, տարեգլխուն չթողլով եւ կանխիկ փայլուն դայլմէներ համրելով։ Կեցցէ ազգասիրութիւն ։

Գերեզմանին մէջ ի միասին չպառկելու համար արիւն թափող Լուսաւորչական եւ Զուինկլիանական հոն քովէ քով կը նստի. Հռոմէական, Էջմիածնական, Աբբացի, Գօլէճցի, Էնկլիւրիցի, Սթամպօլցի, լուսաւորեալ, խաւարեալ, ամէնն ալ գիրկ գրկի ... Եղիշէ անգամ թէ որ հիմա ողջ ըլլար, լեզուն կը փոխէր եւ կ'ըսէր, Թատրոնականութիւն՝ մայր բարեաց, անթատրոնականութիւն՝ ծնող չարեաց ...

Դերասանները ո՞րոնք են եւ իրենց վարպետութիւնը ի՞նչ աստիճանի... Դերասաններուն ոմանց քով խօսք կայ շարժում չկայ. ոմանց քով ալ շարժում կայ խօսք չկայ. մէկ մասը մեքենայով շարժող շրթունքներ, ուրիշներն ալ մեքենայով շարժող ձեռքեր. այս պզտիկ պակսութիւնը թէ որ վերնայ՝ հանդիսատեսի կենդանի շրթունքներ եւ կենդանի ձեռքերը ալ պիտի կարենան տեսնել

Մէկը պէտք է որ խաղին մէջ միշտ մամմադէլներուն միտքը ձգէ թէ շէնային վրայ իրենք Ազամի կամ Արուս(*) չեն, բայց Ջէրպինէթ եւ Եասէմէթ են, եւ Մոլիէռին կատակերգութեանը մէջ Ազամի եւ Արուս չկայ... ասոնցմով մէկտեղ թէ որ մէջտեղը կախուած ջահը փայտէ զատ ուրիշ բանով մը վառելու ճարը գտնուի, եւ եթէ ջահին տակ նստողները սբարչմաչէթի անձրեւով ճեփ ճերմակ չըլլան, թէատրօյին ուրիշ պակսութիւնը գտնողները կարծենք որ արդարութեան շրջանակէն դուրս կը մնան...» (Մեղու, Կ. Պ. 1862 թ. 150)։

(*) Արուսեակ Փափազեան, թրքահայ թատրոնի առաջին պաշտօնական դերասանուհին, Ազամի իր քոյրն է ։

Պ.

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

Կարօտէնիս

(ԽՈՒՌՆԱՎԻԼ)

Բաղէի - Քարին թառած, ցուրտ աշունին մէջէն քեզ կը դիտեմ սարսուռն սիրտս ափիս մէջ սեղմած ու լճացած աչուըներովս ։

Հիւսիսային պաղ քամին՝ որը ձիւնին բերնէն կը փչէ, կ'օրօրէ եղէգնահանգոյն ու բարձրահասակ բարտիներդ, ոլորապտոյտ գետակիդ երկայնքին։ Մերկ, մերկ կը դողդղան անոնք ասոր ու պաղ կողմերուդ առջեւ ։

Կարօտէնիս, աշնան մերկութիւնն է պատած ամէն դի։

Տես, մեր հարսներն ու աղջիկները, խենթ - լերան տակէն մինչեւ հոս՝ Բաղէի - Քարիդ մօտիկը, լայնատարած ու չքնաղատեսիլ հովիտիդ մէջ բարտիներուն, ուռենիներուն ու փշենիներուն տակերը ։

Անոնք մեր հարսներն ու աղջիկները, դեղին, գորշ ու ոսկեգոյն չաքիլները կ'ամբարեն, ինջուղներուն ու երինջներուն ձմեռուան պաշար ։

Զէ՞ իմ կարօտէնիս,

Աշունն ալ իր գեղեցկութիւնն ունի թէեւ տըրտում ու պաղ։ Ու ես, միշտ ալ տանջուած եմ չորս եղանակներուդ ալ կարօտովը, նժտեհութեանս երկար տարիներու ընթացքին ։

Գարունն իբրեւ մատղաշ աղջիկ մը՝ ծաղկուն։
Ամառն իր արեւախանձ օրերովը հարսնուկ մը՝
ծոցուոր։
Աշունը, տրտում թէեւ, բայց տղաբեր մայր մըն է
յարգելի։
Ու ձմեռը, սպիտակազարդ մեծ մայրիկս պաշտելի։

×

Ով իմ կարօտէնիս,

Ահա ես նստած՝ Բաղէի - Քարիդ վրայ թեւերս բացած ու երկարած եմ քեզի ։

Տխուր ու դողդղան Աշունին մէջէն քեզ կ'ու–

ղեմ գրկել ու սրտիս սեղմել ինչպէս սիրեկան:

Հեռուն, սահմանէդ՝ վերջին անբարտակ՝ մեր խենթ - լեռնաշղթան իր երկայն հասակովը պառկած է հսկայ վիշապի մը պէս Արեւելքէն Արեւմուտք :

Աչքերս նետած՝ իր բարձունքներուն՝ օղակ առ օղակ, պուրակ առ պուրակ, ծործոր առ ծործոր ու հովիտ առ հովիտ՝ եւ մատէ մատ ոստոստելով կը տնտղեմ ,անդադրում, մոխիրներու տակ թաղուած յիշատակներս մատղաշ ․․․:

Իմ կարօտենիս:

Աշուն է ու ետնտուք: Հաւաքուած են կալն ու կուտը: Վերջացած են երդիքներուդ վրայի մըրջնային աշխատանքները :

Զկան չարաճճի կամվարներդ այլեւս, որոնք հեծած՝ կամերուն վրայ կը դառնային կխթուսել-ներու հանգոյն :

Երդիքներուդ ակլիւնները հաստ կոթինքները կ'երեւան մինակ, որոնք ծիլեր արձըկած ու կանչըցած են :

Աչնցաները կանանչ - կապոյտ, որպէս լիճ մը լայնատարած, գեղատեսիլ հովիտիդ մէջ, գիտակից ձախ եզերքն ի վար ու վեր:

Ու ահա եղեամը պիտի հասնի քանի մը օրէն, ու մանուկներդ կայտառ, իրենց ափերուն մէջ փըչելով․․․ դպրատուն պիտի վազեն արտորնօք:

Ով իմ կարօտենիս ,

Եթէ մոռնամ քեզ՝ թող անծեղները փորեն աչ-
ուըններս:

Եթէ անգիտանամ քեզ՝ թող սիրտս հանեն ու շուներուն նետեն :

Եթէ ուրանամ քեզ՝ թող մերկ մարմինս դահցած եղինով ձաղկեն ․․․

Եթէ վայրկեան մը մոռնամ քեզ յիշելէ, թող միտքս գոսանայ:

Եթէ դադրիմ անունդ արտասանելէ, թող լեզուս մգլոտի բերնիս մէջ:

Կարօտենիդ իմ, «կորուսեալ դրախտ» :

Վերջապէս, եթէ դադրիմ քեզ երգելէ, այն ատեն թող արիւնս լերդանայ երակներուս մէջ :

Ուխտս է, անգամ մըն ալ տեսնել քեզ :

Ու այն ատեն, իմ կարօտենիս, թող գայ, թող մօտենայ Նիրվանան ․․․:

Ն․ ՇԻՆԱԿԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՀԵՍՏԻ ՍՊԱՅԻՑ վարժարանը աւարտած են այս տարի.—հետեւակօրք 22 հոգի, մեքենայացած հրետանի՝ 8 հոգի, ձիաքարշ հրետանի՝ մէկ, հակաօդային հրետանի՝ 6 հոգի, բանակի կարգաւորման բաժին՝ 4 հոգի, հեծելազօրք՝ մէկ, փոխադրութեան բաժին՝ 7 հոգի, ամրաշինութեան 4 հոգի, հաղորդակցութեան՝ 8 հոգի, պարենաւորման՝ 9 հոգի, բոլորը իբրեւ պահեստի սպաներ :

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ վարչական ժողովը վաւերացուեցաւ, կը գրեն Պոլսոյ թերթերը: Կուսակալը հրաւիրելով ատենապետը Պ․ Գ․ Գավաֆեան ըսած է թէ ընդառաջ երթալով եղած դիմումներուն, որոշուած է պաշտօնապէս վաւերացնել Հայ Համայնքին վարչական ժողովին ընտրութիւնը եւ լուրը պաշտօնագրով պիտի տրուի Պատրիարքարան: Ժողովը զգացուած՝ խնդրած է Սրբազան նախագահէն համայնքին երախտագիտական զգացումներուն թարգմանը հանդիսանալ կառավարութեան մօտ:

Կ. Պետուշ

Թէ ով է Կ․ Պետուշ անունին տակ ծածկուած անձը, չեմ գիտեր: Պիտի ըսէք թէ, քանի որ «Յառաջ»ի հիմնումէն ի վեր կը թղթակցիս այս թերթին, պէտք է գիտնաս թէ ով է Պետուշը: Բայց ստիպուած եմ խոստովանիլ որ չեմ ճանչնար զինքը: Թերեւս բախտը ուզէ եւ օր մը եթէ նորէն այցելեմ Փարիզ, երջանկութիւնը ունենամ անոր ձեռքը սեղմելու : Առ այժմ վարագոյրին ետին պահուըտած անհատ մըն է ան ինծի համար, որուն խօսքերը կը լսեմ, բայց չեմ տեսներ զինքը:

Բայց առածը կ'ըսէ թէ ծառ մը իր պտուղէն կը ճանչցուի, իսկ մարդը իր գործերէն: Ինծի ինչ թէ Պետուշը քանեւհինգ տարեկան է թէ յիսուն, մօրուք ունի թէ չունի, կը ծխէ թէ չի ծխեր, չէկ է թէ սեւ, բարձրահասակ է թէ կարճահասակ: Ես կը ճանչնամ զայն իր մտքի պտուղներէն, որոնք « Պուտ'մ ծիծաղ» պիտակին տակ ամէն օր կ'արտածուին Փարիզէն դէպի աշխարհի ամէն կողմերը ու կը լափուին իբրեւ դրախտային համեղ աղամաթուղեր :

Այո, իսկական աղամաթուղեր են «Պուտ'մ ծիծաղները», որովհետեւ այդ պտուղը չափազանց շատ կուտ կ'ունենայ իր մէջը եւ վրան շատ փուշ: Դրախտային համեղ հիւթը ճաշակելու համար պէտք է համաձայնիս որ խայթուիս եւ շատ կուտ կլլես ․․․ :

Պետուշը 21 Հոկտեմբերի «Յառաջ»ին մէջ կին քահանաներ օծելու մասին տոմս մը գրած էր: Հակառակ որ տրամադրութիւնս լաւ չէր երբ թերթը ձեռքս հասաւ, չկրցայ ծիծաղս զսպել իր այնքան սրամիտ կատակաբանութիւններուն վրայ: Եւ միտքս ինկաւ գերման կատակաբան – քրոնիկագիր մը՝ Ֆրից Զարթորիուս, որ ամէն օր դեղեցիկ բառախաղերով համեմուած սրամիտ տոմսեր կը գրէր «Ռայն Նէքար Ցայթունկ» օրաթերթին մէջ: Իր անսպասելի մահէն առաջ — Պետուշին վրան բարի — ան մտադրած էր օրուան տպաւորութիւններու տակ իր գրած տոմսերը աչքէ անցընել եւ լաւագոյնները հրատարակել առանձին գրքով : Դժբախտաբար չհասաւ իր փափաքին եւ հիմա իր խմբագիր երիտասարդ ընկերներն են որ պիտի կատարեն իր կամքը:

Անշուշտ քրոնիկագիր – կատակաբան մը ամէն օր գլուխ - գործոցներ չի կրնար արտադրել, բայց երբեմն մուսաները շատ բարեհամբոյր կը գտնուին իրեն հանդէպ եւ ահա կը յաջողին կին քահանաներու մասին գրուածքին պէս տոմսեր :

Պիտի առաջարկէի որ Պետուշ իր մտքի արժէքաւոր պտուղներէն քանի հատ մը զատէր եւ գրական վերամշակումով մը հրատարակէր առանձին գրքով :

Վստահ եմ թէ Նոր Տարիին առթիւ ամէն հայ պիտի գնէ անկէ հատ մը եւ նուիրէ իր սիրելիներուն, որպէսզի անոնք միշտ զուարթ եւ ուրախ ըլլան :

Այդ գրքին իբրեւ անուն կարելի է «Պուտ'մ Ծիծաղ» ընտրել, բայց անոր տակ պէտք է գրել իբրեւ երկրորդ վերնագիր՝ «Հոգեբուժական ընթերցանութիւն » :

Սիրելի Պետուշ, կը մաղթեմ որ տարուոյն ամենաշատ սպառած գիրքը — Best - Sellerը — ըլլայ քու գիրքդ : Տէր․ Տ․ Ֆրունճեան

Գաղութէ գաղութ

ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ․ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ՝ Եգիպտոսի Հայերուն առաջնորդը որ Պոլիս կը գտնուի հետեւեալ տեղեկութիւնները տուած է «Մարմարա»յի — Հայերու թիւը Եգիպտոսի մէջ կը հասնի 32 հազարի, ամփոփուած Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ : Մեծամասնութիւնը անկախ եւ բարեկեցիկ են, կան փոքր առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ: Կը վայելեն եգիպտ․ կառավարութեան հոգածութիւնը եւ վստահութիւնը: Առաջնորդարանը եւ թեմական խորհուրդը եւս բարւոք յարաբերութիւններ կը մշակեն կառավարութեան հետ: Եթովպիա ալ թեմն Եգիպտոսի եւ ունի մօտ 1200 Հայութիւն: Մամբրէ Սրբազան որ Եթովպիոյ եկեղեցիին օծումը կատարած է կը հովուէնաւ այս թեմը եւ հոգեւոր կարիքները հոգալու համար քահանաներ կը ղրկէ :

Եգիպտոսի Հայոց եկեղեցիին վարչական գործերը ցարդ մեր ազգ․ Սահմանադրութեան կանոններուն համաձայն կը տեսնուէին: Սակայն վերջերս եգիպտ․ կառավարութեան կողմէ կարգ մը փոփոխութիւններ ներմուծուած են այդ օրէնքին մէջ, որով միայն եգիպտական հպատակութիւն ունեցող Հայերը պիտի կրնան անդամ ընտրուիլ ազգային - վարչական ժողովի կամ խորհուրդի: Գահիրէի եկեղեցին ունի 7, իսկ Աղեքսանդրայինը 5 քահանայ: Գահիրէի մէջ կան «Նուպարեան Նախակրթարան» , «Գալուստեան բարձրագոյն վարժարան» եւ «Արարատեան գոլէժ»: Աղեքսանդրիոյ մէջ կան «Պօղոսեան Ազգ․ վարժարան», «Մելքոնեան մանկապարտէզ» եւ «Հայկազեան կրթարան»: Այս բոլոր վարժարաններուն մէջ կ'ուսանին հազարաւոր երկսեռ վարժարաններ :

Մազլըմեան Արք․ի վախճանումէն ի վեր Յունաստանի թեմական խորհուրդին կողմէ առաջնորդ ընտրուած է Մամբրէ Սրբազան եւ Հելլէն կառավարութեան կողմէ վաւերացուած է :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ պետ․ ձայնասփիւռէն Էրիք Կրէկորի Հնդկաստանի հայ համայնքի ծանօթ դէմքերէն, շահեկան բանախօսութիւն մը կատարած է անգլերէն լեզուով: Ահաւասիկ ամփոփումը․— Հայերու եւ Հնդիկներու բարեկամութիւնը սկսած է 150 տարի առաջ (Ն․ Ք․) երբ Հնդիկ ընտանիքներ գաղթած են Հայաստան: Երկու երկիրներու միջեւ հաստատուեցան առեւտրական յարաբերութիւն մը՝ թանկագին քարերու, համեմներու, հիւսուածեղէնի եւն․: Հայերը Արեւմուտքի առաջին ժողովուրդն են որ կապ հաստատած են Հնդիկներու հետ, եւ կատարեալ ազատութիւն վայելած կրօնքի, մշակոյթի, առեւտուրի ընկերային եւ մարզական շարժումներու մէջ: Քաջալերուած հնդիկ իշխանութեանց կողմէ, գաղութներ հաստատած են Հնդկաստանի ամէն կողմը : Ընտանեցած երկրին, ինչպէս եւ արեւմտեան լեզուներու, Հայերը միջնորդի դեր կը կատարէին Փորթուգալցի, Անգլիացի եւ Ֆրանսացի եկուորներուն միջեւ: Հայերը կրցած են յարմարիլ եւ կը վայելեն Հնդիկներու եւ Եւրոպացիներու վստահութիւնը: Լեզակի, քթանի, հանքածուխի եւ աւելի վերջերը նաւաշինութեան ճարտարարուեստներուն մէջ Հայերը կրցան առաջնակարգ դիրքեր գրաւել, ինչպէս եւ իրաւագիտութեան , բժշկութեան եւ զինուորականութեան մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԴԱՐՁԸ

Դ․

— Թէյը կաթո՞վ կը խմէք թէ․․․

— Շատ շնորհակալ եմ, Տիկին, ես խմած եմ արդէն Հայր - Սուրբի մօտ :

— Զէ, ի՞նչ․— բացականչեց Քանեան դժգոհ եւ իսկոյն աւելցուց․— Եւ գիտէք ի՞նչ, տիկինս կը խնդրէ որ քանի հոս էք՝ ամէն իրիկուն մեզի գաք թէյի, առանց ձեւականութիւններու, անշուշտ չէք մերժեր :

— Սրտանց շնորհակալ եմ, ճշմարիտ ․․․

Ու չգիտէր ինչ ըսէ :

Այս բոլորը տղուն վրայ քաշող, փայփայող ազդեցութիւն մը կ'ընէր, կը զգար որ իր մասին խօսք էր դարձած տան մէջ եւ որ անոնց վրայ նըպաստաւոր տպաւորութիւն ըրած էր:

— Ի՞նչ ըրիք, նայինք, այսօր ամբողջ օրը :

— Շարունակ թափառեր եմ, ձորի մէջը, վըրան, չուրջը բոլորովին ուժասպառ էի որ վերադարձայ :

— Ես ձեզի տեսայ հեռուէն ․— մէջ նետուեցաւ աղջիկը: Կէս օրի մօտերն էր, վարը գետի ափին էի, դուք ժայռերու մէջէն վեր կը մագլցէիք:

— Այո, Ագարակ գիւղը գացի, անշուշտ եղած էք արդէն :

— Ախ, ոչ․— տրտնջաց աղջիկը․— Դուք տեսէք օր մըն է հոս էք , արդէն ահագին տեղ շրջեցաք, մենք երկու շաբաթէն աւելի է հոս նստեր ենք, ու դէպի վար ջաղացէն անդին անցած չեմ դեռ, դէպի վեր ալ մինչեւ ծծումբի բաղնիքը, քոյրս երեխայէն բաժնուիլ չի կրնար, իսկ Կոլխային արգիլուած է շատ քալելը, մանաւանդ այս դժոխքի ճամբաներուն մէջ :

— Տրտնջալդ աւելորդ է, ամբողջ օրը դուրսն ես, նկատեց քոյրը:

— Դուրսը, այո, տան չորս կողմը: Եթէ գիտնաք, պարոն Սիրաքեան, ինչպէս նախանձեցայ այսօր ձեզի, ձեր գլխուն, ազատ, ժայռերուն մէջէն զաւազանիդ քարերուն զարնելով կը բարձրանայիք: Վերէն տեսարանն ալ շատ սիրուն ըլլալու է ձորի բերնէն :

— Այո, հիանալի է, մանաւանդ իրիկուան դէմ :

— Եթէ այդչափ կըցանկաս՝ ելիր անգամ մը պարոնին հետ միասին գնա․— նկատեց Քանեան :

Աղջիկը երիտասարդին նայեցաւ :

Սիրաքեան չէր հասկնար թէ իրեն հետ ինչ կը դառնայ: Նախ թեթեւ մը կարմրեցաւ եւ վերջը իբրեւ քաղաքավարութեան պարտք համարեց կրկնելը ․

— Եթէ կը ցանկաք, Օրիորդ, խնդրեմ :

— Շնորհակալ եմ, օ, շատ կալան վարդապետցու էք: Բայց մի վախնաք, ես ձեզի շատ նեղութիւն չեմ պատճառեր, քալելու ալ վարժուած եմ, շատ ալ քնքուշ չեմ: Ուրեմն վաղը ճաշէն վերջը, այո՞ :

Ճաշէն առաջ չեմ կրնար, թէ կարդալու գործ ունիմ եւ թէ տունը գրագրում :

— Ինչպէս որ կը կամենաք, Օրիորդ, ճաշէն վերջը կ'երթանք :

Խօսքը դարձաւ պարոն Քանեանի զբաղումներուն վրայ, ու դուրս եկաւ որ պարոնը իր այս պաշտօնէ ազատ օրերէն օգտուելով այժմ ձեռնարկած է երկար ժամանակէ ի վեր արդէն մտադըրուած աշխատութեանը, սկսած է թարգմանել Ռուսաց օրինագրքի մասերը, որոնք անմիջապէս կապ ունին ժողովուրդի առօրեայ կեանքին հետ, ու հանրամատչելի բացատրութիւններով տպագրութեան տալ կ'ուզէ: Եւ սկսաւ երկար բարակ պարզել այդ տեսակ գործի մը անհրաժեշտ պահանջը, թէ ինչ աստիճան անտեղեակ է ժողովուրդը տիրող օրէնքներուն, թէ նոյնիսկ ժողովուրդի գլուխ կեցած մարդիկը որոշ ու հաստատ չգիտեն: Եւ այս ամէնքը այնքան երկար ծամծմեց որ Սիրաքեան սկսաւ յոգնութիւն ու ձանձրոյթ զգալ : Այնպէս որ իսկապէս սրտանց ուրախացաւ, երբ Տիկինը առաջարկեց քիչ մը թուղթ խաղալ ժամանակ անցնելու համար :

Երկար ընտրութենէ վերջ կանգ առին փրէֆերանսի վրայ, տղան ոչ մէկ խաղ շնորհքով չի գիտեր, Օր․ը նմանապէս, բացի այս վերջին խաղէն :

— Սակայն ճշմարիտ ես փրեֆերանս ալ կարգին չգիտեմ, կը ձանձրանաք․— նկատեց երիտասարդը :

— Ոչինչ, եկէք, դուք խաղացէք երեքով, ես ալ կ'օգնեմ ձեզի — վրայ բերաւ Օրիորդ Շուշանիկ :

Լ․ ՇԱՆԹ

(Շար․)

ՄԱԿի օրակարգը

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ, ՔՈՐԷԱ ԵՒ ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Նախագահ Թրումըն չորեքշաբթի իրիկուն ճառ մը պիտի խօսի եւ կոչում պիտի ընէ ընդհ. մարդկութեան ողջմտութեան: Կը թուի թէ Պ. Ռոպէր Շումանի ծանուցած «զգայացունց ձեռնարկ»ները կը վերաբերին զինաթափութեան, զոր Սպիտակ Պալատան իշխանաւորը պիտի ներկայացնէ բոլորովին նոր եղանակով մը: Զրոյց կը շրջի թէ Մարաջախտ Սթալին պիտի պարզէ սովետական տեսակէտը:

Պ. Տին Էչիսըն իր կարգին քաղաքական կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի հինգշաբթի օրուան ՄԱԿի ժողովին: Կը կարծուի թէ Երեք Մեծերը Մոսկուայէն պիտի խնդրեն, որ իրենց յայտնէ իր զինուորական ուժին եւ ռազմական մեքենային տարողութիւնը: Դաշնակից պետութիւնները կը խորհին այդպէս ընդհ. գաղափար մը ունենալ եւ հակակշռել սպառազինութիւնները, զինաթափութեան հարցը բարւոք կերպով լուծելու համար: Խորհ. Միութիւնը տրամադիր չի թուիր նախկին զէնքերը բաժնել հիւլէական ռումբէն, այլ կը պահանջէ որ երկուքը միասին քննութեան առնուին, ձգձգումներէ խուսափելու համար:

Հաւաքական ապահովութեան խորհուրդը ասկէ առաջ Զինադադարը Նախայարձակ հռչակած եւ ջատագոված էր տնտեսական, քաղաքական եւ զինուորական պատժարկումները: Խիստ հաւանական է, որ ՄԱԿի սեղանին բերուի այս հարցը, ինչ որ կրնայ տհաճութիւն պատճառել Մոսկուայի եւ Հակախորհրդային հոսանք մը ստեղծել ժողովին մէջ:

Գերմանիոյ երկու հատուածներուն միացման հարցը դժուարութեան խնձոր մըն է Մոսկուայի եւ դաշնակից պետութեանց միջեւ: Խ. Միութիւնը տրամադիր է նկատի առնել արեւմտեան Գերմանիոյ միացման բաղձանքը, բայց կը խորհի թէ հարցը առաւելապէս կը վերաբերի Չորս Մեծերուն եւ ոչ թէ ՄԱԿի պետութիւններուն: Միւս կողմէ, հաւանականութենէ հեռու չէ, որ Մոսկուան լուրջ եւ վիճելի առաջարկներ բերէ, այս խնդրին կարգադրութեան համար:

ՄԱԿի ժողովին նոր անդամներ ընտրելու հարցը երկրորդական կարգի վրայ կուգայ, արաբական երկիրներուն արծարծած Մարոքի խնդրին քով: Պաղ պատերազմը առաջին գծին վրայ կ'իյնայ, բայց կարելի չէ լուծել թնճուկը, քանի կը շարունակուի Քորէայի պատերազմը: Մօտ օրէն յայտնի պիտի ըլլայ թէ կարելի՞ է զինադադարը թէ պէտք պիտի ըլլայ զօրացնել զինուորական գործողութիւնները:

ԶՕՐ. ՏԸ ԳՕԼ ԿՈՉ Կ'ՈՒՂՂԷ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԻԱՆԱԼ ԻՐԵՆ

Զօր. տը Գօլ կիրակի օր Ռ. Փ. Ֆ.ի համաժողովին փակման ճառը խօսեցաւ: Նախ դիտել տուաւ թէ Ատլանտեան դաշինքին պէտք է մասնակցիլ, բայց իրենց դաշնակիցները ուռճացութեան անխուսափելի միտումներ ունին, որոնց ընդդիմանալը անհրաժեշտ ու միեւնոյն ատեն դժուար է: Հնդկաչինի պատերազմը ազատութեան պատերազմն է, շատ սուղի կը նստի իրենց, իսկ եթէ անկէ ձեռք քաշելու ըլլան, աւելի սուղի պիտի նստի:

Զօրավարը անդրադարձաւ դպրոցական հարցին, թերի գտաւ առնուած որոշումը եւ տրամադրութիւն յայտնեց յետագային լաւագոյնը ընել: Յետոյ կանգ առաւ պողպատի եւ ածուխի ծրագրին վրայ, խիստ վտանգաւոր գտաւ Ֆրանսայի համար, որովհետեւ նոր կառուցուած Եւրոպայի մը մէջ առաջին սխալը շատ սուղի կրնայ նստիլ գաղիական մետաղագործութեան:

«Գալով երկրորդին, շարունակեց զօր. տը Գօլ, սա բանը պիտի պատահի որ Ֆրանսա խսկական բանակ ունեցող բոլոր ազգերուն մէջ միակը պիտի ըլլայ որ պիտի կորսնցնէ իրենը: Եւ ասիկա վասն զինուորական տարօրինակ խառնուրդի մը կազմութեան, դրուելու համար անուանը տակ Եւրոպայի մը, որ գոյութիւն չունի, բայց փոխարինուած է ոտքերը վեր տնկած Ամերիկացի զօրավարէ մը, անշուշտ շատ լաւ եւ շատ փառաւոր, այլ կը թուի թէ արդէն օժտուած է բաւականաչափ հողաբաժինով մը»: Զօրավարը վերջացուց իր խօսքը, կոչ ուղղելով, որ կարող եւ հայրենասէր մարդիկ իրեն միանան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ կառավարութիւնը մտադիր է բողոքագիր մը ներկայացնել ՄԱԿին, դրացիներուն կողմէ յարուցուած սահմանագլխային յաճախակի միջադէպերուն համար: Ցարդ գոհացած էր դիւանագիտական դիմումներով:

ԱԼԵՔՍԻՍ ՊԱՏԱՅԵՎ, Նախկին Նախագահ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին, մեռած է Մոսկուայի մէջ, 77 տարեկանին: Վերջերս անդամ էր համայնավար կեդր. յանձնաժողովին:

ԼԷՈՆ ԺՈՒՀՕ, Աշխատանքի ընդհ. Դաշնակցութեան ղեկավարներէն մին, շահած է Նոպէլի Խաղաղութեան մրցանակը: Պարգեւին գումարն է 167.612 քուրոն, որ կը բնէ մօտաւորապէս 12 միլիոն ֆրանք:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN. 17. Rue Damesme. Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այսկիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, վերջին ժողովատեղին:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին: Շարունակութիւն նախորդ ժողովի: Ծանօթ սրճարանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի պարահանդէսը, 22 Դեկտ.ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պոլսէն վերջերս եկած երիտասարդ մը՝ Պոլսահայ մտաւորական շարժումին մասին: Մուտքը ազատ է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Պապանեան Թագւոր եւ Արաքսի, տարաբախտ Կարպիս Փափազեանի մահուան առթիւ, ցաւակցութիւն յայտնելով Այրի Տիկին Բարուհի Փափազեանի եւ Շ. Նարդունիի, փոխան ծաղկեպսակի 3000 ֆրանք կը նուիրեն «ՀԱՅ - ԲՈՅԺ»ի ֆոնտին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 8 Novembre 1951 Հինգշաբթի 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6605-Նոր շրջան թիւ 2016

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԻՄՆԵՆՔ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՄԸ

Բազմաթիւ են հայ կեանքին ցաւերը: Ամէն չաբաթ տեղ կուտանք յօդուածագիրներու, որոնք անկեղծ մտահոգութեամբ մը գաղթահայ իրականութեան առաջ դրուող հարցերը կը քրքրեն, իւրաքանչիւրը իր անկիւնէն, իր հասկցած ձեւով :

Հայապահպանման հսկայ պայքար մը կը տանինք բոլոր ճակատներուն վրայ: Սփիւռքի դաժան իրականութիւնը կը պահանջէ լարուած ջիղեր ու մկան: Ուսուցիչ, մտաւորական թէ գործիչ· ամէն մէկը իր սահմանին մէջ, մասնակից է այս համատարած պայքարին: Բայց յաճախ կը սխալինք, զէնքերու ընտրութեան մէջ :

Միակ դարմանը այս բոլորին համակարգ աշխատանքն է: Կարելի ներդաշնակութեամբ եւ գործնական քայլերով :

Այդ գործնական քայլերէն մէկն է ահա հրատարակչական մարմնի մը ստեղծումը հայաշատ կեդրոնի մը համար օրինակ Պէյրութը: Յաճախ գանգատներ կը լսենք մեր ժողովուրդին դէպի գրքերն ու հրատարակութիւնները ցոյց տուած անտարբերութեան մասին: Մատի վրայ համրուող մեր գրագէտները գիրքեր կը հրատարակեն՝ հազար ու մէկ զրկանքներով իրենց հաւաքած գումարները նետելով անորոշին գիրկը: Թուղթին ու տպագրութեան ծախսը հանեցի՞ն՝ այդ ալ մեծ բան է: Բայց ի՞նչ ըսել աւելի դժբախտներու :

Պէյրութի մէջ ունինք Համազգային Ընկերութեան Հրատարակչականը, որ իր կարողութիւններուն ներած չափով կը ձեռնարկէ զանազան գործերու հրատարակութեան: Վերջին տասնամեակին անոր տպարանէն լոյս տեսած են բաւական արժէքաւոր գրքեր: Գնահատելով հանդերձ կատարուած աշխատանքը, կը խորհինք թէ հրատարակչական գործը պէտք է դրուի առեւտրական հիմերու վրայ՝ աժանի եւ առատի առաջադրութեամբ :

Գիրք մը որքան աժան ըլլայ՝ այնքան աւելի տարածուելու, ժողովրդական լայն խաւերու սեփականութիւնը դառնալու հաւանականութիւնը կ'ունենայ :

Հրաշքի համազօր երեւոյթ մըն է այսօր տեսնել մարդիկ, որոնք անձնական նախաձեռնութեամբ, մտնեն գրատուն մը եւ հայերէն գիրք մը գնեն: Հեղինակի մը սպառած գիրքերը հարիւրին ութսուն տոկոսով խաթէր համար կը ծախուին, յաճախ նոյնիսկ հացչէագրութեամբ :

Արդ, ինչպէս կ'ուզէք, որ այս պայմաններուն տակ, հայ գրագէտը՝ աներկբայ իր ստեղծագործութիւններուն սպասող ճակատագրին, լրջօրէն մտածէ երկեր յօրինելու մասին :

Աւելին՝ անիկա ունի հրատարակելի գործեր, որոնց յանձնած է մաս մը իր հոգիէն : Բայց ամէն անգամ ալ, սպառումի մղձաւանջը կ'արգիլէ անոնց հրատարակումը եւ հրատարակելիներու շարքը կ'երկարի ...

Ժամանակն է որ հայ գրագէտը այս նեղ դրութենէն հանելու միջոցներու մասին խորհինք: Եթէ մեր առաջարկած հրատարակչականին գլխաւոր նպատակը ըլլայ աժան գրքեր ներկայացնել հանրութեան , այն ատեն, փոխանակ հինգ հարիւր կամ, ամէնէն բարեբախտ պարագային, հազար օրինակով տպուող մեր գրքերը, պիտի ունենան եռապատիկ սպառում: Այս ձեւով, թէ հեղինակը աւելի մեծ թիւով ընթերցողներ պիտի ունենայ եւ թէ ընթերցասիրութիւնը հետզհետէ աւելի պիտի տարածուի մեր ժողովուրդին մէջ :

Ի՞նչ ձեւով կարելի է հիմնել հրատարակչական մը, որո՞նք պիտի ըլլան նախաձեռնողները : Ահա հոս է որ կարգը կուգայ կոչ ուղղելու մեր հարուստներուն: Մնայուն եւ օգտակար գործ մը կատարելու ատենը եկած է: Իրենց պատկանած ժողովուրդին հանդէպ նուիրական պարտք մը հատուցած կ'ըլլան, եթէ այս ձեւով նպաստեն հայապահպանման պայքարին :

Մեծ գումարներ անհրաժեշտ չեն: Կրնան հիմնել ընկերութիւն մը, յանձնել կարող ուժերու, ստանալ իրենց արդար բաժինը եւ հրատարակել դիւրամատչելի գրքեր՝ նոր թէ հին գրողներէ :

Յոյս ունինք որ մեր այս կոչը կը լսուի իր բովանդակ կարեւորութեամբ: Ու այսպէսով, ոչ միայն հայ գրագէտը հրատարակուած կը տեսնէ իր երկերը, այլ նաեւ, ժողովուրդին մէջ ընթերցասիրութիւնը նոր թափ կ'առնէ: Հայ գիրին ու գրականութեան գուրգուրանքը կ'աւելնայ եւ հայ մշակոյթը, նոր աւիշ կը ստանայ :

Խմբագրական ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹԷ Ի՞ՆՉ Է ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ...

Պիտի ուզէինք որ Մարքսէն վերջ, քիչ մը աւելի նուազ փիլիսոփայօրէն, եւ քիչ մը աւելի դրական գետնի վրայ, մէկը ելլէր եւ մեզի բացատրէր թէ ի՛նչ է դրամագլուխը: Կամ մեր լսարաններէն մէկը, իր հերթական դասախօսութեան նիւթ դարձնէր զայն,— դասախօսը Զ. Ն. չըլլալու պայմանով: Որովհետեւ ան ալ դրամագլուխը մարքսեան ակնոցով պիտի դիտէր, եւ բան պիտի չհասկնայինք :

Սպասելով այդ չինիչ եւ անհրաժեշտ դասախօսութեան, մեր կողմէ քանի մը բացատրութիւններ, օրուան իրականութենէն քաղուած, թերեւս աւելորդ չըլլայ :

Նախ մեծերէն սկսինք: Ամէնէն մեծերէն մէկուն համար խաղաղութիւնը, իր գլխաւոր դրամագլուխն է, որուն վրայ կրնայ ահագին շահաւոր գործեր ընել: Իրեն ստուգանակից ուրիշ մեծի մը դրամագլուխը՝ հնչուն դրամն է տոլարը, ծրագրուած գործածութեամբ մը՝ իւրաքանչիւր երկրի եւ ժողովուրդի համար տարբեր բաժանումներով: Երրորդին համար դիւանագիտութիւնը , իր բոլոր ստորաբաժանումներով.— Սխալ մի կարդաք, բառը «ստորնութիւններով» չէ:

Տակաւին իր ասպետականութիւնը պահած Մեծի մը համար ասոր անոր վրայ ունեցած հաւատքը, որ 1914էն ի վեր ի՜նչ խաղեր խաղացած է իր գլխուն : Հայերուն շատ մօտէն ծանօթ, պետութեան նմանող ուրիշի մը համար կեղծիքը ու ստութը: Կարգ մը միամիտներու համար ալ արդարութիւնը եւ իրաւունքը :

Իսկ մեր ածուին մէջ — անշուշտ մեծ պզտիկ չկայ հոն, ըլլալով բոլորովին դեմոկրատ ազգ մը — մեր շրջապատէն սկսելով նախ կայ շատ բանուկ դրամագլուխ մը, Հայաստանասիրութիւնը, ի՛նչ չահեր ապահովեց ան. ո՞ր մէկը թուել սակայն, այնքան բազմաթիւ են անոնք: Անմիջապէս վերջ «Ազգին» սիրոյն համերաշխասիրութիւն մըն ալ կայ, քիչ մը ատենէ ի վեր: Կայ դարձեալ եկեղեցասիրութիւնը, նոյնքան հասութաբեր դրամագլուխ եւ ամբոխավարութիւնը, որուն բաժնեթուղթերը գաղտնի կը ծախուին, ձեռքէ ձեռք :

Իսկ այս վերջերս ալ հրապարակի վրայ փայլող մեծագոյն դրամագլուխներէն մէկն ալ եպիսկոպոսասիրութիւնը շատ բարձր տոկոսով եւ նոյն իսկ պարգեւաւոր — 10000էն՝ մինչեւ... ֆրանք: Ասոր բաժնետէրերը զանազան եւ զարմանազան մարդիկ են, ո՞ր մէկը կ'ուզես, Պոլսէն մինչեւ Փարիզ լրագիրներու հո՞յլը, նկարներով, չնդալից խորագիրներով եւ ծանուցումներով զարդարուած թէ՝ ձեռքէ ձեռք անցուած թռուցիկները :

Բայց « ասոնք հէ՛չ» պիտի ըսէր մեր Կինոտոն պառաւ մամիկներու, տունը մնացած օրիորդներու կամ բան գործ չունեցող շողշողուն տիկիններու բազմութեան քով: Այս վերջինները մանաւանդ ձեռքէ ձեռք կը խլեն բաժնեթուղթերը, ի՛նչ երանելի միամտութեամբ: Ձե՞ն վախնար արդեօք սնանկութենէ :

ՍՕՍԻ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ՄԱԿԻՆ

Սալահէտտին փաշա յուշագիր մը յանձնած է ՄԱԿին, բողոքելու համար Մեծն Բրիտանիոյ յարձակումներուն դէմ, նոյն ատեն ժողովին ուշադրութեան յանձնելով անգլեւեգիպտական դաշնագրի խզման եւ Սուտանի գոյավիճակի հարցերը :

Արտաքին նախարարը մտադիր չէ ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին կամ Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ հանելու եգիպտական հարցը, ինչպէս յայտնած է մամուլի ներկայացուցիչներուն, բայց իր դիրքը կրնայ է փոխուիլ դէպքերու ընթացքով: Պետ. մարդը մեղադրած է Անգլիացիները իրենց բարբարոսական արարքներուն համար:

Եգիպտոս տրամադիր չէ մասնակցելու Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան, քանի անգլիական ուժերը կը բանակին Սուէզի Ջրանցքի գօտիին մէջ: Գահիրէի կառավարութիւնը կը մտածէ թէ՝ եթէ ներկայ պայմաններուն մէջ յարին Միջերկրականի հրամանատարութեան, 1936ի դաշնագրէն աւելի վատ պայմաններ պիտի ստեղծուին իրենց համար, որովհետեւ մէկի տեղ չորս

Նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլ Կը կատարէ ՄԱԿի բացումը

Ինչպէս չաբաթներէ ի վեր կը սպասուէր , երէկ կէսօրէն վերջ բացումը կատարուեցաւ ՄԱԿին Պ. Վէնսան Օրիոլի նախագահութեամբ: Այնուհետեւ խօսք առաւ նախորդ նստաշրջանի նախագահ Պ. Նասրուլլահ Ինթիզամ, որմէ անմիջապէս վերջ աղօթքի եւ ներհայեցողութեան աւանդական պահը իր պատուոյ տեղը գրաւեց :

Առտուն կանուխ ռուսական պատուիրակութեան պետ Պ. Վիշինսքի, ընկերակցութեամբ Փարիզի խորհրդային դեսպան Փաւլովի, քաղաքավարական այցելութիւն մը տուաւ Պ. Ռոպէր Շումանի :

Սովիէտական պատուիրակութեան մեկնումէն ետք, Քէ տ'Օրսէ հասան Պ. Պ. Էնթընի Իտըն եւ Տին Էչիսըն: Երեք պետական մարդիկը խորհրդակցութեան առարկայ դարձուցին Արեւմուտքի սպառազինութիւնը , «խաղաղութեան արշաւ»ը , Մարոքի եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը եւ Գերմանիոյ երկու հատուածներուն միացման հարցը: Ամէն պարագայի մէջ, եթէ նոյնիսկ անհնարին ըլլայ այս խնդրին կարգադրութիւնը, Երեք Մեծերը որոշած են Պոնի դաշնակցային կառավարութիւնը առնել արեւմտեան խմբակցութեան մէջ:

Ժամը 3ին, ՄԱԿի վեցերորդ նստաշրջանի բացումին, Պ. Վէնսան Օրիոլ խօսեցաւ շատ կարեւոր ճառ մը .

« Ի՞նչու համար բարձրաղաղակ պիտի չըսեմ, ըստ հանրապետութեան նախագահը, որ եթէ հոս կուգան մեծանուն մարդիկ, որոնց կը սեւեռին այնքան անձկալից նայուածքներ, այս նստաշրջանին, ոչ անշուշտ ուղղակի մասնակցելու ձեր աշխատանքներուն, այլ մարդկային շփում մը հաստատելու համար իրենց միջեւ, գլուխ գլխի տեսակէտներ փոխանակելու համար, առանց օրակարգի եւ հրապարակային վիճաբանութեան դէմ յանդիման հանելու իրենց տարակարծութիւնները եւ այս շրջապատին մէջ, համաձայն ՄԱԿի սկզբունքներուն, փորձել միասին մեղմելու այն անհամաձայնութիւնները, որոնք կ'անդամալուծեն աշխարհը, մենք զանոնք պիտի ողջունենք ուրախութեամբ որ, վստահ եմ, պիտի առինքնէ բովանդակ տիեզերքը »:

Չըրչիլի դահլիճը

ԿԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿԷ ԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ

Անգլիոյ Թագաւորը տակաւին հիւանդ ըլլալուն՝ խորհրդարանի վերաբացման առթիւ Լորտ Սիմընտս կարդաց գահաճառը, որ կը պարզէ Չըրչիլի դահլիճին ընդհ. քաղաքականութիւնը : Մեծ դժբախտութիւն մը եղաւ արքային հիւանդութիւնը Լորտերուն համար, որովհետեւ զրկուեցան իրենց մետաքսէ եւ էրմինէ նկարագեղ հանդերձները ցուցադրելու գոհունակութենէն ...

Գահաճառը կը ձգտի զօրացնել ապահովութեան միջոցները, գործակցութեամբ Քոմընուէլթի, Ամերիկայի եւ իրենց դաշնակից Եւրոպացիներուն: Բ. զօրացնել կրաւորական պաշտպանութիւնը: Գ. զօրավիգ կանգնիլ ՄԱԿին եւ մասնակցիլ Քորէայի պատերազմին :

Չըրչիլի դահլիճը վճռած է վերջ դնել Իրանի անգլիական շահերուն դէմ եղած ոտնձգութեանց, ինչպէս նաեւ Եգիպտոսի 1936ի դաշնագրին բռնաբարման, զոր չի դադրիր ապօրէն նկատելէ :

Յետոյ նկատի ունի Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, գործակցութեամբ դաշնակից չորս պետութիւններուն: Մնաց որ, անգլիական զօրախումբերը պիտի չքաշուին Սուէզի Ջրանցքէն, իսկ Սուտանն ալ ազատ պիտի ըլլայ որոշելու իր ճակատագիրը :

Չըրչիլ մտահոգ է երկրին տնտեսական եւ ելեւմտական ծանրակշիռ վիճակէն: Երկաթի ճարտարարուեստին ապազգայնացման ձեռք պիտի զարնէ, մասնաւորներու պիտի փոխանցուին ձեռ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

գրաւման ուժեր պիտի ունենան իրենց հողերուն վրայ :

Միւս կողմէ, Ազիզ էլ Մասրի փաշա, « ազատագրական վաշտերու հրամանատար»ը, յայտարարած է թէ Գահիրէի կառավարութեան հրամանին միայն կը սպասէ, չղթայազերծելու համար ազատագրական պատերազմը: Մարաջախտը վերջացուցած է իր խօսքը, հաւաստելով թէ մեծ քանակութեամբ զէնք ունին իրենց տրամադրութեան տակ :

Մնաց որ, Պ. Էնթընի Իտըն ծանուցագիր մը ստացած է Մ. Նահանգներէն, որ կը խոստանայ իր աջակցութիւնը Անգլիոյ, եգիպտական հարցին մէջ: Անցեալ ամիս Ֆրանսական կառավարութիւնը արդէն կանխած էր Ուաշինկթընը, ծանուցանելով որ ամբողջ ուժով պիտի պաշտպանէ Մեծն Բրիտանիոյ տեսակէտը: Այժմ, Եգիպտոս շատ դժուարին կացութեան մը մատնուած է, որովհետեւ հարկադրուած է ճակատիլ երեք մեծ պետութեանց դէմ :

ՄԵԾԱՐԱՆՔ Թ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Շաւարշ Նարդունի Ի. դարու առաջին կէսին հայ գրականութեան ամէնէն աչքառու դէմքերէն մէկն է, Մեծարենցի, Վարուժանի եւ Զարենցի քովն ի վեր: Իր գրականութի՞ւնը: Մինչեւ հիմա մեր գրականութեան մէջ երեւցած շատ կարեւոր եւ արժէք ունեցող գործեր, եթէ ոչ ամէնը, կը գերազանցէ իր ինքնատպութիւնով եւ արուեստով: Աշխարհաբարը իր գերագոյն ճկունութեան եւ կատարելութեան հասած է իր մօտ: Ան անկեղծ է, ուստի ճշմարիտ, ուստի կենդանի, ուստի յաւերժական: Տաղանդ մը՝ որ հանճարի սահմաններուն վրայ կը դեգերի եւ անոր դռները կը ծեծէ: Տաղանդ մը այնքան բնական, ինքնաբուխ, ինչպէս միջազգային գրականութեան բացառիկ դէմքերը: Իր առջինեկը «Եւա՛, Եւա՛»ն կատարելութիւն մըն է: Կա՞յ հեղինակ մը որուն նախախայրիքը այնքան հասուն, անթերի, ինքնատիպ ու բարձր ըլլայ: Թերեւս Զարդարեան: Բայց ոչ Վարուժան եւ ոչ ալ Մեծարենց: Երկուքն ալ որոշ մարդանքներէ վերջ բարձրացան:

Գրական պատկերները կը վխտան իր մօտ, մէկը միւսէն արտայայտիչ, յայտարար նշան իր բացառիկ ընդունակութեան: Ո՞ր մէկ պատկերը, Թաշկինակներու պէս փռուած արտե՞րը, ամպերու նմանող հօտե՞րը, մելան թափած անտառնե՞րը: Այս գրականութիւն է, ամէնէն հարազատ, ամէնէն իրաւ տեսակէն, եւ ապտակ անճար հոմիներուն:

Բայց մենք գաճաճներ ենք, որ կը փորձենք հսկայ մը ըմբռնել: Նարդունին տալու համար պէտք է Նարդունի ըլլալ: Առ նուազն պէտք է կարդալ իր բոլոր գործերը, մէջբերումներով մօտենալ նիւթին: Բացառիկ արդարեւ եւ բազմերես:

Հէքեաթ ստեղծելը կամ փոխ առնելը այնքան էական չէ: Էականը այն է թէ ինչ արուեստով եւ տաղանդով տրուած են անոնք: Իլիականը հին սումերական առասպել մըն է, վերջը հելլէն բարքերը մշակած են զայն, որովհետեւ մէկ անձի գործ չի նկատուիր այլեւս: Ֆաուստ գանիական է ծագումով եւ Կէօթէէն առաջ ուրիշներ մշակած էին: Բայց Ֆաուստը կարդալով, ա՛լ ոչ ոք կը հարցնէ թէ այս նիւթը Կէօթէ՞ հնարած է թէ փոխ առնելով մշակած:

Նարդունի կը մեղադրուի թէ գրած է վէպ մը ծևայի վրայ, մինչ մեր անցեալին եւ ներկային մէջ նիւթ եւ տամ լեցուն են, ինչպէս Նշանին «Սիդոնեայ»ին համար: Բայց Տէրնտասի կրակ է եղեր անոր գոյնը: Հոն կը վառի, կը տառապի, Հայու սիրտը եւ հոգին միայն: Կը բաւէ Արմաշ ըսելով ըմբռնել Հայաստան: Բայց ան Արմաշի չուրջ չի դառնիր: Իր սիրտը խնկաման մըն է համահայկական ողբերգութեան, երբ կ'ըսէ, «մեզ կորեկի պէս ցանեցին հովերուն»:

Ունի անշուշտ նախանձողներ, որ գիրքը կը խոցեն: Երբ կ'ուզես արեւը մարել, կը գոցես աչքերդ եւ կ'ըսես՝ մութ է: Մեծարենցի գործն ալ խարոյկի չմատնեցի՞ն ցիռերը: Ձինքը հալածողներուն կրնայ պատասխանել գերման բանաստեղծին բառերով եւ համդարտութիւնով:

Դուք կ'ուզէք անգիտանա՞լ զիս ,
Կը թողում որ ըլլայ այդպէս ,
Ես դարերէն եմ այստեղ եկեր
Կը յուսամ երթալ դեռ ուրիշ դարեր :

Այժմ առնենք իր «Ալպոմ» գրքոյկը:

Ավնուական իր կերպասը: Տաղանդաւոր: Վերջապէս ձեռք անցուցի զայն: Ինչպէս կը բռնեն կաքւուն ձագը: Աչքիդ առջեւէն կը փախչի, Թուփերուն մէջ կ'անհետանայ: Բայց կագրճուքը տեղը կը յայտնէ: Զայն կը բռնես: Ինչ ուրախութիւն: Տոտիկները հիւսայուած, փետուրները չէկ սիրուն, պտպտուն: Կտուցիկն ալ կարմիր: Կը սիրես: Ուտելդ կու գայ

Այդպէս է այս հատորը: Հատո՞ր: Հազիւ թէ պրակ: Բայց «Ծիածան»ն ալ նիհար է: Գիրքերուն արժէքը իրենց ծաւալով չէ: Քանի մը հէքեաթ: Հազիւ քանի մը հատ: Ոչ իսկ երկար: Երկա՞ր է «Ծովակին Հարս»ը: Խոշո՞ր է ադամանդը: Իր տաղանդը անշուշտ բեղմնաւորուած էմերտոհմիկ գրականութիւնով եւ անոր տարբեր տեսակի չարունակութիւնը — Ռ. Զարդարեանով, Միսաք Մեծարենցով, Դ. Վարուժանով, ու «Ալպօմ»ը պզտիկ «Ցայգալոյս» մըն է: Բայց ամբողջովին տարբեր, աննման: Կը նմանի բանի մը: Ինքզինքին:

Ուրեմն ինչ որ պէտք էր, ըսած եղանք: Արուեստ, ոճ, տաղանդ, ինքնատպութիւն: Արդէն այս ամէնը գուշակուած էր ժամանակին եւ արդարացաւ ալ: Բայց ես գրսեցի եմ, լողաց: Նոր ճանչցայ զինքը, փոքրիկ «Ալպօմ»ը: Եւ ինչպէս որ «Ծիածան»ը «Ցեղին սիրտ»ին հետ կազմել տուած եմ, այնպէս ալ սիրով զայն «Ցայգալոյս»ին հետ կրնամ կազմել տալ:

Ողին նոյնը: Արուեստը նոր: Հայ Աշխարհին ու հայ հոգիին երգը:

ԵՐ. ՔՈՋԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իսրայէլ

Ա.

Հրեայ հայրենասէրներու խումբ մը, 1897ին, Պազէլի մէջ հիմը կը դնէր «Սիոնիստական համաշխարհային կազմակերպութեան», Պաղեստինի մէջ հրէական հայրենիք մը ստեղծելու առաջադրութեամբ:

1948ին, երբ Իսրայէլի անկախութիւնը հռչակուեցաւ, բազմաթիւ Սիոնիստներու համար, շարժումը իր գոյութեան իրաւունքը կորսնցուցած էր, եւ երիտասարդ պետութեան կը մնար վարել իր ճակատագիրը:

Բայց Սիոնիստներու տիեզերական վերջին համագումարը չբաժնեց այս տեսակէտը: Մեծամասնութեան կարծիքին համաձայն, ներկայ Իսրայէլը աւելի հեռաւոր նպատակակէտի մը առաջին հանգրուանն էր միայն:

Սիոնիստները, բազմաթիւ հարցերու շուրջ խոր տարակարծութիւններ ունենալով հանդերձ, ընդհանրական իտէալ մը ունին.— «Քիպուց Կալուիթի»: Աստուածաշնչական ասութիւն որ թարգմանի .— «աշխարհացրիւ հրէութեան համախմբում»:

Ճիշդ այնպէս, ինչպէս մենք ներկայ Հայաստանը կը նկատենք կորիզ՝ ապագայ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանին, հոն հաւաքելու համար աշխարհացրիւ հայութիւնը:

Բայց թողունք Հայաստանը եւ անցնինք Աւետեաց Երկիր:

Թէլ Ավիվի մէջ, Սիոնիզմի հիմնադիր Թէոտոր Հերցի սենեակին քով, ի պահ դրուած են ոսկեմատեաններ, ուր արձանագրուած են հրէական դատին գլխաւոր դերակատարներուն եւ մեծանուն բարերարներուն անունները .— Իսահակ Օխպէրկ (Հարաւային Ափրիկէ)՝ 124 միլիոն, Իզիտոր Միշըլըն (Անգլիա) 92 միլիոն, Իսահակ Լէյպ Կոլտպէրկ (Իսրայէլ)՝ 62 միլիոն, Պէռնար Կորտըն (Հարաւային Ափրիկէ)՝ 36 միլիոն, Լէվիս Ռօզընպլում (Անգլիա)՝ 34 միլիոն...

Եւ շարքը կ'երկարի, անվերջ, անհատնում...

Ի հարկէ, անկարելի է նսեմացնել դերմարդկային ճիգը բոլոր անոնց, որոնք իրենց ամբողջ էութիւնը, ի սպաս դրած են այսօր՝ վերածաղկեցնելու համար նորակերտ հայրենիք մը: Իսրայէլի զաւակները, արդարեւ, իրական ճակատամարտ մը կը մղեն հրակէզ անապատին մէջ, անջրդի հողերը ոռոգելու, խոպան տարածութիւնները արգաւանդ դաշտերու վերածելու համար:

Բայց այս հրաշքը պիտի չիրականանար երբեք, եթէ աշխարհի բոլոր անկիւններէն դրամը մշտահոս գետի մը նման չվազէր դէպի Աւետեաց Երկիր:

Այս առասպելական գումարներուն շնորհիւ, Հրեաները յաջողեցան նախ հողագործական գաղութներ հիմնել, յետոյ ազատագրական պատերազմ մղել, ներդաշն կազմակերպել եւ, վերջապէս, անապատը ծաղկեցնել:

Երկրագունտի երեսին վրայ ցրուած 11 միլիոն Հրեաներ, նախահայրերու հողին կոչած մէկուկէս միլիոն Եբրայեցիները կերակրելու եղբայրական պարտականութիւնը ստանձնած են:

Ազգ. իւրաքանչիւր տօն, մահ, ծնունդ, ամուսնութիւն առիթներ են ծառ մը տնկելու, տուն մը, զէնք մը, մեքենայ մը, շարժիչ մը նուիրելու: Րաբունիները նուիրահաւաքութիւն կը կատարեն, եւ մոռացկոտներուն կը յիշեցնեն որ Իսրայէլ կրնայ վերջին ապաստան դառնալ իրենց աշխարհի մը մէջ, որ վերստին անձնատուր եղած է հակասեմական կիրքին:

Բայց այսքան մարդու բնակարան, ուտելիք եւ աշխատանք գտնելու համար, նուէրները եւ հանգանակութիւնները բաւական չեն: Ամերիկայի վեց միլիոն Հրեաներու հզօր ազդեցութեան կը պարտին, անտարակոյս, Export Import Bankի կողմէ Իսրայէլի տրուած 135 միլիոն տոլարը: Քանի մը ամիս առաջ, Նախագահ Պէն Կուրիոն դարձեալ Ամերիկայի Հրեաներուն դիմեց, 500 միլիառի (ֆրանք) «Անկախութեան փոխառութիւն» մը կնքելու համար: Հազարաւոր կամաւորներ մասնակցեցան այս արշաւին: Տեսակ մը խաչակրութիւն:

Միեւնոյն եռանդն ու հաւատքն է, դարձեալ, որ Ամերիկացի, Հոլանտացի, Ֆրանսացի կամ Ափրիկեցի Հրեան կ'առաջնորդէ իր արեան եւ սրտի հայրենիքը՝ Իսրայէլ: Ամբողջ ամիս մը կը պտըտին երկրին մէկ ծայրէն միւսը: Գացած են հրէական Զատիկը տօնելու: Իրենց աչքերով կը դիտեն կատարուած հրաշքը: Վերադարձին, պայուսակները լեցուն են քարոզչական գրքոյկներով, աչքերը՝ հրաշափայլ տեսիլքով եւ յիշողութիւնները՝ զմայլելի յիշատակներով:

Դրամը արժէք ըլլալէ կը դադրի, երբ մարդոց ապականութեան միայն կը ծառայէ: Իսրայէլի հրաշքը, իր յարուցած ընդհանրական գոհաբերութեան ոգիին մէջ կը կայանայ: Եւ այս իսկ պատճառով՝ հրահանգիչ:

Բազմահազար մանչեր եւ աղջիկներ, որոնք իրենց հայրենիքը չէին ճանչնար, եւ անոր պատմութիւնը միայն լսեր էին իրենց հայրերէն եւ պապերէն, գունդ առ գունդ դիմեցին Երկիր:

Արկածախնդիրներ չէին ասոնք: Շատերը կուգային պատերազմի դաշտերէն եւ կեդրոնացման ճամբարներէն: 1947ին ճամբայ ինկան զազտնի նաւերով, եւ արհամարհեցին անգլիական յածանաւերու հսկողութիւնը: Այս դեռատի աղջիկներն ու մանչերը, երկու հազար տարիէ ի վեր կորսուած հայրենի հողին վրայ ոտք կոխողներէն առաջիններն եղան:

Ցանուն հայրենիքի ազատութեան եւ անկախութեան, հազարներով ինկան «Պատուոյ դաշտ»ին վրայ...

Ողջ մնացողները իրենց սեփական կեանքին դրօշմը կուտան նորազատ հայրենիքին:

Ի հարկէ, ինչպէս ամէն տեղ, հոն ալ կան դրամատէրներ, փոհարավաճառներ, առեւտրականներ, պանդոկապետներ: Գէշ մանչեր եւ լկտի աղջիկներ: Մարդիկ, որոնք կը հարստանան: Եւ ուրիշներ, որոնք տարագրութեան ցուպը վերստին ձեռք առնել պիտի ուզէին...:

Բայց կայ հայրենաշէն, հայրենակերտ սերունդ մը, որ ինչ ունի հասարակաց մեր օրերու եւրոպական սերունդին հետ:

(Մնացեալը յաջորդով)

Բ. Ա. Բ.

Ամփոփ համապատկեր մը

ՀԻՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.ի տրամադրած բացառիկ վարկով եւ Ազգային Առաջնորդարանի կարգադրութեամբ, Փետրուար 1էն սկսեալ պաշտօնի կոչուեցաւ, Շաւարշ քհնյ. Մեհրապեան, Հին Յունաստանի եւ Կղզիներու — բացի Կրետէէն — ցանուցրիւ Հայոց հոգեւոր մխիթարութիւն տալու եւ հնարաւոր եղած չափով, անոնց ազգային ոգի ներարկելու համար:

Իր վեցամսեայ պաշտօնավարութեան ընթացքին, այցելած վայրերու հայութիւնը, հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ:

ՄԻՏԻԼԼԻ .— 25 ընտանիք կայ, 101 անձով: Տնտեսապէս համեստ վիճակ ունին: Մանկապարտէզ մը սեփականութիւնն է Հայ Կապոյտ Խաչին: Կը պահեն վարժուհի մը որ օրական քանի մը ժամ Հայերէնի դաս կու տայ 10 փոքրիկներու: 13 անդամներէ բաղկացած «Ահարոնեան» Օրիորդաց Միութիւնը բարեբար դեր կը կատարէ, իր շուրջ ստեղծելով ազգային շրջանակ: Այդ Հայուհիներուն դիմաց կան երկու հայ երիտասարդներ միայն:

ՔԻՈՍ .— 11 ընտանիք կայ, 44 անձով: Արհեստաւոր, միջակ դասակարգին կը պատկանին: Հակառակ ծնողներու բաղձանքին, 8 փոքրիկներ զրկուած են հայկական շրջանակէ եւ տեղական լեզուն կը գործածեն տուներէն ներս:

ՔԷՐՔԻՐԱ (Գորֆու) .— 30 ընտանիք կայ, 115 անձով: Հրապարակին վրայ լաւ անուն հանած են եւ բարեկեցիկ են: Հայեցի շունչը, իրենց մօտ, տակաւին թարմ կը մնայ: Միայն թէ անհոգ են, իրենց տասնեակ մը փոքրիկներուն Ազգային կրթութեան տեսակէտէն: Ատենին, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կը հովանաւորէր Ծաղկոց մը: Պատերազմէն ասդին լքուած է այդ ծրագիրը եւ ծնողներու անփութութեան հետեւանքով, Հայեցի դրօշմ չունին իրենց վրայ: Հոս Ծաղկոց մը բանալ անհրաժեշտ է:

ԼԱՐԻՍԱ .— Քաղաքին մէջ 13, իսկ Էլասոնայի եւ Գազաքլարի մէջ մէկական հայ ընտանիք կայ, ընդամէնը 54 անձով: Քաղաքին Հայերը բարեկեցիկ են: Միայն 5 փոքրիկներ կան: Իբրեւ ազգային շարժում, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը մասնաճիւղ մը ունի հոս:

ՎՈԼՕ .— Քաղաքին եւ Քաֆօ Վոլօ գաղթականին մէջ 15 ընտանիք կայ, 27 անձով: Աւանդապահ, Հայախօս Ատաբազարցի Հելլէններու ներկայութեան հակառակ, մերինները անմխիթար կը ձգեն մեզ, այս դետնի վրայ: Գաղութի տնտեսական վիճակն ալ համեստ է:

ԱՆՀԻԱԼՕ .— Վոլոյի ենթակայ գիւղաքաղաք մըն է, ուր կայ 5 հայ ընտանիք, 27 անձով: Հակառակ ծնողներու փափաքին, նորերը տեղական բարքերով սնած են: Ամբողջ վայրը, գրաւման շրջանին հրոյ ճարակ եղած է առանց գնդասեղ մը իսկ կարենալ ազատած ըլլալու: Հետագային, ծայրէն սկսած են նորէն տուն տեղ ըլլալու:

ՄԵՂԱՐԱ .— Կայ 7 հայ ընտանիք, 30 անձով: Միջակ եւ համեստ դասակարգին կը պատկանին: Բարեկեցիկներ ալ կան եւ նախանձախնդիր հայեցի շունչին: Մեծով պզտիկով հայերէն կը խօսին:

Այդ ճիգը պէտք է կրկնապատկել եւ գիրենք քաջալերել, պահելու համար այս գովելի տրամադրութիւնը :

ԿՈՐՆԹՈՍ.— 8 ընտանիք կայ 30 անձով: Միջակ եւ համեստ դասակարգին կը պատկանին: Ծնողներու փափաքն է (եւ ճիգեր ալ ի գործ կը դնեն) իրենց փոքրիկները հայեցի շունչով մեծցնել: Եաղճեան եղբայրները, տարին քանի մը անգամ բոլորը Աթէնք կը բերեն, զանոնք ազգային շարժումներու հաղորդակից դարձնելու համար :

ԱՑ - ԹԷՈՏՈՐԻ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան նախկին քննիչ Պ. Խանիկեանը կայ հոս նաեւ ուրիշ հայ ընտանիք մը. ընդամէնը 11 անձ: Հայկական ձեռներէցութեան օրինակ մը կայ հոս, որ հետզհետէ կը յառաջդիմէ եւ երբեմն այս ամայի վայրը, տակաւ կը դառնայ բանուկ կեդրոն մը :

ՔԻԱԹՕ.— 6 ընտանիք կայ, 24 անձով: Իրենց հայութիւնը վկայող միակ երեւոյթը, ինքնութեան թուղթերուն վրայ երեւցած իրենց մականունն է: Կը գանգատին իրենց լքուած ըլլալուն համար եւ աչքերնին յառած են անորոշ ապագային անկէ փրկութեան յոյս մը սպասելով :

ԱՐԿՈՍ.— 6 ընտանիք կայ, 26 անդամով : Տնտեսապէս համեստ են եւ ամէն յոյս կտրելով նոյնացած են տեղացի տարրին հետ: Անուանական Հայեր են նաեւ ասոնք, մեծ թէ փոքր :

ՆԱՒՓԼԻՈՆ.— 6 ընտանիք կայ, 20 անդամով: Ընտանիքներէն երկուքը կը պահեն իրենց հայեցի շունչը եւ ասով օրինակ կը հանդիսանան նաեւ այլոց :

ԹՐԻՓՈԼԻ.— 7 ընտանիք կայ, 35 անդամով, ասոնց 5ը ամուսնացած են տեղացիներու հետ եւ նոյնացած: Սակայն, շնորհիւ վերջերս եղած ազգային շունչի ներարկումներու, ոչ միայն այրերը, այլ նաեւ անոնց կիներն ու զաւակներն ալ, թունդ Հայեր ըլլալնին մէջտեղ հանած են, ապացուցանելով որ, այս ուղղութեամբ տարուելիք աշխատանքները կրնան հրաշքներ գործել :

ԳԱԼԱՄԱԹԱ.— Այս հսկայ քաղաքին մէջ 4 հայ ընտանիք կայ ցրուած, 17 անդամներով: Տարիներէ ի վեր զիրար չտեսած, զարմանքով դիմաւորեցին մէկզմէկ:

ՄԷՍԻՆԻ - ՆԻՍԻ.— Գալամաթայի ճամբուն վրայ գիւղաքաղաք մըն է, ուր 2 հայ ընտանիք կայ, 9 անդամով, տեղացիներ դարձած են եւ վերապահութեամբ կ'արտայայտուին իրենց ծագումին մասին :

ԲԱԹՐԱՍ.— Շրջաններու մէջ, ամէնէն հոծ հայութիւնն ունեցող վայրն է այս, ուր 46 ընտանիք կայ 154 անձով: Տասնեակ մը բարեկեցիկ եւ միջակ դասակարգին պատկանող Հայերէ զատ, միւսները օրապահիկով ապրող արհեստաւորներ եւ բանուորներ են: Ազգային ոչ մէկ շարժում կայ: Հայ նախկին ուսանող - ուսանողուհիներ, տակաւ մոռնալու վրայ են, հայկական նախակրթարանէ իրենց սորվածները: Ազգային շարժման ստեղծումը, աշխատանքի կը կարօտի :

ՂԼԻՖԱՏԱ.— Տիֆլիզորիքա կայարանէն վեր, 8 տուն կայ, 30 անդամով: Նախանձախնդիր ծնողներ, հայերէնի դասեր առնել կուտան իրենց զաւակներուն: Արհեստաւորներ եւ հողի աշխատաւորներ են:

ԾՐՈՒԱԾ ՇՐՋԱՆՆԵՐ.— Այցելութենէ զրկուած 20ի չափ հայ ընտանիքներ աւելի քան 100 անդամով, ցրուած են հետեւեալ շրջանները, Լամիա, Լիվատիա, Էկիոն, Սպարթի, Քորոնի, Մէթոն, Լանկա, Ալրամիու, Սփալա :

Նոյնպէս քանի մը տուներ կան ցրուած, կղզեխումբերու մէջ եւ անհաղորդ են իրարու :

ՍԻՆԿՐՈՒ.— Կեսարիանիի շրջանին ենթակայ, Սինկրու թաղամասին եւ շրջակայից մէջ ունինք 75 ընտանիքներ, 300 անձով: Այս թաղը կը հանդիսանայ կեդրոնը Շրջուն Հովուին : Տղաւարներուն եւ պատեհ առիթներով եկեղեցական Արարողութիւն տեղի կ'ունենայ: Տեղւոյն աշակերտութիւնը, օթոյով, Ցիքսի Միացեալ Ազգ. վարժարանը կ'երթայ, ուսանելու համար :

×

Որով, վերոյիշեալ շրջաններու հայ բեկորներու ընդհ. պատկերը կը ներկայանայ 288 ընտանիք, 1183 անձով :

Շրջուն Հովուի, վեցամսեայ սոյն տեղեկագրին ամփոփումը, կրնայ ուղեցոյց ծառայել եւ միաժամանակ գոհացում տալ հարցասէրներու հետաքրքրութեան: Աշխատանքը որ տարուեցաւ այդ ժամանակամիջոցի ընթացքին, ցանքի շրջանն էր. յետ այսու պիտի գայ հունձքի շրջանը. կը բաւէ որ Մշակներն ըլլան ժիր եւ արթուն: Այս գետնի վրայ, թէեւ աշխատանքը պիտի բախի խութերու, սակայն, կարելի է զանոնք յաղթահարել, եթէ նուիրումի զգացումը գերակայ ըլլայ :

Պահել այս բեկորները, իրենց ազգային գոյութեան պատնէշին վրայ, հայեցի շունչ ներարկել փոքրիկներու հոգիներէն ներս եւ փրկել երիտասարդները, հայկական ընտանիքներ ստեղծելով, ահա գործը, որուն լծուող Հոգեւոր Մշակը, առաւելաբար պիտի գտնէ իր վարձատրութիւնը:

Հունձքը հասունցած է: Զայն չփճացնելու համար, ժամանակն ամուլ անցընելու չէ :

ԱթԷնՔ «ԱԶԱՏ ՕՐ»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հոկտեմբեր 27, շաբաթ երեկոյ Վալանսի Salle des Fêtesի մէջ հոծ թիւով հանդիսականներու ներկայութեան cadet (Հրաչ Տէրէպաշեան, 16 տարեկան, 1.56 մեթր հասակ, 56 քիլօ ծանրութիւն) catégorie coq, կռփամարտի եղանակին երկրորդ մրցումը վերջացուց նոր յաղթանակով մը, իրմէ մեծ տարիքով, ծանրութեամբ եւ հասակով գերազանց հակառակորդին դէմ :

Ring Վալանթինուայի մէջ այս տարի բացի Հրաչէն, առայժմ Հայ չկայ: Կարոյեան մեկնած է իսկ Նաճարեան Professionelle խաղալու համար անհրաժեշտ է որ Ֆրանս. հպատակ եղած ըլլայ :

× Վալանսի Հայ Մարզականին (U. S. A.) Promotion d'Honneur 5րդ ախոյենական մրցումը տեղի ունեցաւ, Հոկտեմբեր 14ին, Կրընոպլի պիսկիւիի գործարանին հովանաւորութիւնը վայելող Nurbis բարձրագոյն խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ, La Tronché :

Այս անգամ ըլլայ Կրընոպլէն թէ Լանսէէն, հազիւ երկու տասնեակ մը հայրենակիցներ եկած էին քաջալերելու մեր տղաքը:

Ժամը 14.30ին, դատաւոր Պ. Amblard, ստուգման ձեւակերպութիւնը վերջացած յայտարարելով, խումբերը մտան դաշտ : Առաջին կիսախաղը անցաւ հաւասար հակառակ երկու կողմերուն կատաղի վազքին եւ հարուածներուն :

Բ. կիսախաղին, մեր հին եւ լաւագոյն մարզիկ, ժամագործեան կեդրոնի յառաջապահը, դէպի հակառակորդ բերդը սուրացող գնդակին ետեւէն ինքն ալ սուրալով թէեւ գլտորեցաւ, բայց թափը չկորսնցնելով քաշեց, հակառակորդի թէ վերջապահները եւ թէ բերդապահը ապշութեան մատնեց: Գնդակը մխուած էր, ֆիլէներուն մէջ : Մերոնք շահեցան մրցումը 1—0 :

Հոկտեմբեր 27ին, Կիրակին U. S. A.ի առաջին խումբին 6րդ ախոյենական մրցումն էր F. C. V. Վալանսի շատ հին Promotion catégorieի խումբին դէմ իրենց դաշտին վրայ :

Հակառակ տեղատարափ անձրեւին մեծ թիւով հայրենակիցներ եկած էին դիտելու մեր մարզիկները: Դաշտին ցեխին եւ լճացած ջուրերին պատճառաւ՝ գնդակը, կապարի նման կը շարժէր, յոգնեցնելով եւ ջղայնացնելով երկու կողմի մարզիկները, որոնք գէշ կերպով թրջուած ալ էին : Անձրեւը շարունակուեցաւ մինչեւ վերջն ալ: Խաղը սկսաւ ժամը 14.30ին, փութանք ըսել որ երիտասարդներէ բաղկացած մեր նոր վարչութիւնը, եռանդուն ու կորովի այս մրցումին, յաջողած էր՝ լաւագոյն բերդապահ մը ունենալ :

F. C. V.ին ի տես այս նորութեան, յօվազի նման խոյացաւ առաջին ազդանշանին:

Սկիզբի յաջորդական քանի մը «շիւթերը» անցան ապարդիւն: Մեր աննման բերդապահին ճկուն ու վարժ շարժումներուն համար այս «շիւթեր»ը ոչինչ էին: Քիչ յետոյ մերոնք անցան հակայարձակման, եւ մեր աննման ժամագործեան առաջին կէտը նշանակեց :

Խաղին 12րդ վայրկեանին կեդրոնի յառաջապահը 20 մեթր հեռուէն քաշած «coup franc»ը նշանակեց վերջին յաղթական նշանակէտը, առաջին կիսախաղին համար 2—0: Դաշտը անանցանելի եղած էր: Բ. կիսախաղին : Այնքան դժուարին մրցում շատ քիչ կը պատահի: Վերջապէս հակառակորդը եւս coup franc մը ունեցաւ խիստ մօտէն, եւ ճիշդ շիւթը քաշած պահուն մեր բերդապահը սահեցաւ ջուրերուն մէջ եւ հակառակորդը կրցաւ կէտ մը նշանակել :

Այսպիսով խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթանակով 2—1:

Այժմ U. S. A. ընդհ. դասաւորման երրորդն է, կէտերով: Փուլին կը մասնակցին 11 խումբեր, որոնց առաջինն է Montélimarը եւ Veyneը 14 կէտերով F. C. Վալանսը, իններորդն է այժմ, ընդհ. դասաւորման մէջ :

ՄԱՐԶԻԿ

ՊՈԼՍՈՅ ԿՈՒՍԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ Կրթ. տնօրէնութեան հաւանութեամբ պաշտօնագիր մը ղրկած է Խասգիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդին, հաղորդելով թէ Ներսէսեան վարժարանի երկրորդ յարկը գաղթականներու պիտի յատկացուի: Վարժարանին հիմնադիր Պ. Յակոբ Գրալեան Թաղ. Խորհուրդին հետ համաձայն՝ ագերսագրով մը դիմած է Կրթ. տնօրէնութեան, բացատրելով անպատեհութիւնները, մանաւանդ շէնքին դուռը մէկ է եւ շէնքին անյարմարութիւնները շատ են : Պատրիարքարանը եւս պէտք եղած դիմումները պիտի կատարէ :

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԴԱՐՁԸ

Դ.

Այդպէս ալ ըրին :

Երեքը տեղաւորուեցան սեղանին երեք կողմը, աղջիկն ալ աթոռը քաշեց տղուն քովը, մէկ ոտքը գետինը, մէկ ծունկը աթոռին՝ ամբողջ կուրծքովը ինկաւ սեղանին վրայ ու դէպի տղուն բռնած թուղթերը հակած՝ սկսաւ ցոյց տալ, թէ ո՞րը խաղալու էր եւ ինչո՞ւ:

Սիրաքեան սկսաւ տանիլ, թուղթերը անսովոր կերպով յաջող կուգային, Քանեան հետզհետէ աւելի կը զայրանար եւ ճիշդ ատ էր որ ամէնէն աւելի զուարճութիւն կը պատճառէր միւսներուն:

Դժգոհութենէ ու յաղթանակէ ծնած սրախօսութիւնները իրարու կը յաջորդէին ու երիտասարդը կը շահէր շարունակ: Երեք փարտի իրարու վրայ: Ուշ էր արդէն որ վերջ տուին :

— Չէ, ձեզի հետ, խաղալ կարելի չէ, բախտի սիրականն էք.— եզրակացուց Քանեան ձեռքի թուղթերը թափելով :

— Հապա, ինչ գիտցար, — պատասխանեց Շուշիկ.— երբ վարդապետ եւ մանկաբարձուհի գլուխ - գլխի տան՝ ալ անոնց յաղթելը քիչ մը դժուար խնդիր է:

Ու առողջ ծիծաղ մը բարձրացաւ :

Ջերմ զգացում մը երակներուն մէջ՝ տղան ուղղուեցաւ դէպի իր խցիկը: Այնպէս ախորժելի էր այդ պայծառ, լուսաւորուած փոքրիկ սենեակը, քառակուսի ճերմակ սեղանը մէջտեղը, մէկ անկիւնը լամպը եւ իրենք չորսը սեղանին շուրջը, ինչպէս զուարթ ու ընտանի :

Անմիջապէս հանուեցաւ, սահեցաւ անկողինը ու աչքերը պինդ գոցեց, բայց փոխանակ քնանալու՝ սկսաւ այդ իրիկուան բոլոր մանր - մունր դէպքերը իր յիշողութենէն անցընել: Կը յիշէր ինչպէս Օրիորդը չէր թողներ կողք իջնելու, ինչպէս անգամ մը ուժով բռնեց իր ձեռքէն՝ արգիլելով կարմիր բացուիլ, ինչպէս իր ուսին ծռած՝ թուղթերը կարգով շարելու կ'օգնէր, պահանջելով որ անպատճառ իր ուզած ձեւովը կարգի բերուին, նման գոյները իրարու քով ու կարմիրները սեւերէն վեր եւ ինչպէս հնչիւն - հնչիւն կը ծիծաղէր Քանեանի անզօր զայրոյթին վրայ: Ու կարծես աչքերուն դէմն էր դեռ, ինչպէս ոգեւորուած վեր ցատկեց աղջիկը աթոռէն ու սկսաւ ուրախութենէն ծափ տալ, երբ երկրորդ փարտին ալ իրենք էին շահեր :

Բայց յանկարծ սթափեցաւ ու մտաբերեց որ քնանալու էր :

« Երեւի Թղթախաղի անվարժ ուղեղս գրգռուեց, մտածեց տղան, դարձաւ կողքին ու մտածումները մէկդի հրելով փորձեց քնանալ :

Բայց ի զուր էր այդ կռիւը, քունը գալ չէր ուզեր, իսկ այդ պատկերները՝ երթալ :

Ե.

Ջուրի վերի անկիւնը գետը կը նեղնար: Եւ մէկ եզերքէն միւսը անցնելու համար ծառի երկայն բուն մը ձգեր էին ափէ ափ իբրեւ կամուրջ, որ անմիջապէս կը հանէր փայտորմով պատած ծծումբի փոքրիկ աւազանը :

Ետեւի քարակոյտէն վար ցատկոտող գետը փայտորմին կռնակէն ոլոր կուտար, կը սեղմուէր պահ մը ծառ - կամուրջին տակ ու անմիջապէս կը շտապէր ցան - ցիր լերկ ժայռերուն մէջ իր փրփուրէ բանուածքը նորէն փռելու :

— Օրիորդ, զգոյշ — ըսաւ Սիրաքեան — կամուրջնիս քիչ մը նահապետական է:

Աւելի աղէկ .— բացականչեց աղջիկը, վազեց թափով բունին վրայէն ու բազնիքէն ոտքը կանգ առաւ :

— Ուժերնիդ ժողուեցէք, ալ բարձրանանք պիտի շարունակ, նկատեց տղան՝ քարքարոտ ու բաւական սեպ ելքը մատնանիշ ընելով: — Եւ դեռ ասիկա համեմատաբար հանդիստ մասն է: Ձեզի առաջուընէ ըսեմ, որ այս ճամբան մեր երէկուան Տիկոլ իջնելուն չի նմանիր, քիչ մը ոստոստէք պիտի քարէ քար :

— Դուք ձեր քարերովը ինծի չէք վախցներ: Մարշ.— եղաւ պատասխանը :

Ու քով քովի սկսան բարձրանալ :

Կէս օրէն վերջն էր: Քանի մը ժամ է արեւը պինդ մտեր էր ամպերու կարաւանի մը ետեւը եւ ոչ մէկ կերպ նորէն դուրս ելլելու տրամադրութիւն չէր ցոյց տար: Որով ախորժելի թարմութիւն մը կարծես դեռ կրցեր էր պահուըտիլ մամռոտ ժայռերուն մէջ :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

նարկութիւնները, հանրային կազմակերպութիւններու հակակշռին տակ։ Նախարարապետին ծրագրին մէջ կայ նաեւ երկաթուղային ցանցին ընդլայնումը, ազգայնացած ճարտարարուեստներուն եւ ընկերային սպասարկութեանց վերակազմութիւնը, ինչպէս նաեւ տնտեսական հակակշիռին պահպանումը :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՍՊԱՅԱԿՈՅՏԻՆ ՊԵՏԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Զօր. Այզընհաուըր անցեալ օր հասաւ Ուօշինկթըն եւ Նախագահ Թրումընի հետ ճաշեց Սպիտակ Պալատին մէջ։ Կէս օրէն վերջ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ, որուն մասնակցեցան բազմաթիւ պետական անձնաւորութիւններ :

Զօրավարը երէկ առտու առաջին հանդիպում մը ունեցաւ Օմար Պրէտլիի հետ, յետոյ խորհրդակցեցաւ պատերազմական նախարար Պ. Ռոպըրթ Լովըթի հետ։ Զօր. Այզընհաուըր յայտարարած է մամուլին, որ ոչ մէկուն իրաւասութիւն տուած է գործելու իր անունով. մտադիր է այսօր Փարիզ վերադառնալ :

Սպիտակ Պալատին զեկոյցին համաձայն, Նախագահ Թրումընի եւ զօրավարին միջեւ խորհրդակցութեան նիւթ դարձած են արտադրութեան, զինուորական նպաստներու եւ Ատլանտեան կազմակերպութեան հարցերը :

ԼԻԲԱՆԱՆ ՏՐԱՄԱԴԻՐ Է ՀԱԿԵԼՈՒ Մ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԵԱՆ

Լիբանանի նախարարաց խորհուրդը, մասնակցութեամբ երբեմնի հանր. նախագահ Պ. Ալֆրէտ Մաքաշի եւ նախկին բոլոր նախարարներուն, երեք երկար խորհրդակցութիւններէ ետք տրամադրութիւն յայտնած է յարելու արեւմտեան պետութեանց խմբակցութեան :

Արտաքին նախարար Պ. Շարլ Հելու նախ պիտի խորհրդակցի արաբական երկիրներու եւ ՄԱԿի զանազան պետութեանց իր պաշտօնակիցներուն հետ, յետոյ տեղեկագիր պիտի տայ Լիբանանի նախարարաց խորհուրդին, որպէսզի ըստ այնմ· չարժի :

Մնաց որ, ՄԱԿի լիբանանեան պատուիրակութիւնը մտադիր է արաբական միւս երկիրներուն հետ միջնորդել Եգիպտոսի եւ չորս պետութեանց միջեւ, որպէսզի այս վերջինները վերաքննեն իրենց դիրքը Գահիրէի նկատմամբ : Լիբանան անհրաժեշտ կը նկատէ Եգիպտոսի մասնակցութիւնը դաշնակից ծրագրին, Միջին Արեւելքի մէջ հրամանատարութեան մը հաստատման եւ պիտի պնդէ արաբական միութեան ու գործակցութեան պահպանման վրայ։ Միայն թէ՝ Պէյրութի կառավարութիւնը կը վախնայ որ Ֆրանսական բանակը զուցէ վերահաստատուի իր հողերուն վրայ, հետեւաբար նախապէս կ'ուզէ լուսաբանութիւններ ստանալ այս հարցին շուրջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Միութեան գործավարներու խորհուրդին փոխ նախագահ Փերւխին ճառ մը խօսած է Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան 34րդ տարեդարձին առթիւ։ Նախարարը ամբաստանած է Ամերիկան, իբրեւ ռազմասէր հոսանքին ղեկավարը, յետոյ գոհունակութիւն յայտնած է Չինաստանի եւ արեւելեան երկիրներու իրաւակարգի փոփոխութեանց համար։ Փերւխա դէմ արտայայտուած է Ֆրանսայի, Փոցտամի եւ փոխադարձ օգնութեան դաշինքները բռնաբարելուն համար : Ըստ սովիէտ գործավարին, Խորհ. Միութիւնը պատրաստ է ոչ յարձակման համաձայնութիւններ կնքելու, դրամատիրական պետութեանց հետ :

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին նախագահ ընտրուած է Մեքսիկայի պատուիրակութեան նախագահ Պ. Լուի Փատիլա Ներվօ, 13ի դէմ 40 ձայնով։ Երիտասարդ է, խիստ նուրբ եւ փափկանկատ դիւանագէտ մը, սովիէտ եւ ամերիկեան պատուիրակները քուէարկած են իրեն համար :

ՌԷՈՅԹԷՐ կը ծանուցանէ թէ ՄԱԿի շրջանակներուն մէջ տրամադրութիւն չկայ վիճաբանութեան ենթարկելու Մարոքի հարցը:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՅՑ ԱՆԾ. ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ՇԻՐԻՄԻՆ

Գեր. Խադ Արք. Աջապահեան, կաթ. փոխանորդ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, ընկերակցութեամբ եկեղեցւոյ վարչութեան եւ հոգաբարձութեան անդամներուն, պիտի այցելէ անծանօթ զինուորի շիրիմին, այսօր հինգշաբթի ժամը 11ին։

Վարչութիւնը առաջարկած է Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութեան, Հայ Արիներուն եւ սկաուտներուն, Մուրատեան եւ Դպրոցասէրի վարժարաններու վարչութիւններուն, հայ մամուլի ներկայացուցիչներուն, որ իրենց մասնակցութիւնը բերեն, յարգանքի այս հանդիսաւոր արարողութեան։ Հայ հասարակութիւնը եւս կրնայ մասնակցիլ թափօրին։ Ժամադրավայր Géorges Vի մեթրոյին գլուխը, ժամը 10.30ին :

Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութիւն

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՂԱՔԻ մէջ։ Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի», Կիրակի կէսօրէ վերջ, Նոյեմբեր 11ին, ժամը 15էն մինչեւ 23, Պանեէօյի ֆրանսական դպրոցի սրահին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Պանեէօ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Արտասանութիւն եւ գեղարուեստական բաժին։ Կը ներկայացուի Պաշտօնս խումբաղ է կատակերգութիւնը։ Կը նուագէ Թառիստ Գարեգին եւ ընկ. Բենօ : Ճոխ պիւֆէ :

Autobus: Porte d'Orléans 188 իջնել Պանեէօ :

Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբը կազմակերպած է երեկոյթ մը 17 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Պիտի խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ, 18 Նոյեմբեր, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Salle Voltaire, rue Voltaire :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Եւրոպական պարեր, Orchestre GARO SARIAN ընկերակցութեամբ երգիչ «ALWAREZ»ի :

Ճոխ պիւֆէ Մուտք **150** ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 102 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Rue l'Union :

Փարիզի Աղքատախնամ միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Նոյեմբեր **11ին Hôtel George V**ի մէջ

Գեղարուեստական . բաժնին կը մասնակցին՝ **Francise Blanc, et Pierre Dac, Rosy-Varte,** Օր. Մ. Կառվարենց, Արշամ Ճիզմէճեան եւ **Jacques Dal** :

Մանըքէններու տողանցք, Maison Maggy Rouf, Fourrures Mandel եւ Chapeaux Hermine :

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Վ. Զիլինկիրեանի Cen. 48 - 51 կամ Պ. Աճէմեանին Pro. 03-19:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՖՐԱՆՍ. ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նոյեմբեր 11ին, ժամը 15ին Palais de la Mutualité, 24 rue St. Victor (métro Maubert Mutualité) :

ՄԵԾ ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Կէս ծանրութեան դասուն, 3 վայրկեաննոց 15 մարտնչումներով : Ֆրանս. Ազգ. ախոյենութեան համար : ԺԱԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ընդդէմ JOSEPH ROUDEի

(Յարդ անպարտելի) : Կան նաեւ ուրիշ 4 կռփամարտի մրցումներ :

Ձեր տեղը ապահովեցէք դիմելով՝ Պ. Գապատայեանի, 32 rue Trévise, Tél. Tai. 65-44 :

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ'ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար :

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի .

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ **1000** ֆրանք :
2.— Մահազդ **1500** (մէկ անգամ) :
3.— Հոգեհանգիստ **500** (մէկ անգամ) :
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ **500** :
5.— Կը փնտռուի **150** ֆրանք (մէկ անգամ) :
6.— « Կ'ուզուի »ները երեք անգամ **1000** ֆրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ **20** առ հարիւր զեղչ :
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ :

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այսկիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, վերջին ժողովատեղին :

ԱՆԻՒԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին։ Շարունակութիւն նախորդ ժողովի։ Ծանօթ սրճարանը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այսօր, ժամը 9.30ին։ Ընկեր Ա. Փափազեան կը խօսի շարժանկարի մասին։ Ազգային Տան մեծ սրահին մէջ, 32, rue de Trévise, Cadet :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի պարահանդէսը, 22 Դեկտ.ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պոլսէն վերջերս եկած երիտասարդ մը՝ Պոլսահայ մտաւորական շարժումին մասին։ Մուտքը ազատ է :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութեան 23 Նոյեմբերի համար նախատեսուած երիտասարդներու պարահանդէսը Դեկտ. 1ին։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել :

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սպառած է Յուլիս - Օգոստոս 127—128 միացեալ թիւը։ Հաւաքածոյ չպահողներէն կը խնդրուի մեզի վերադարձնել, փոխարէն կը ղրկենք նոր թիւեր :

× Մամուլի տակ է Սեպտեմբերի եւ Հոկտեմբերի միացեալ թիւը ճոխ բովանդակութեամբ :

Տարեկան բաժնեգինը 750 ֆրանք Ֆրանսա, 900 ֆրանք արտասահման։ Հատով չի ծախուիր։ Դիմել Շ. Նարդունի, 17 rue Damesme, Paris (13):

Մեծ պարահանդէս

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու

18 Նոյեմբեր 1951, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ :

Նուագախումբ GARO SARIAN

Attractions Պիւֆէ Մուտքը **300** ֆր.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Փութացէք ապահովել հետեւեալ դասագիրքերը.—

Հայերէնի համար ԱՐԱՐԱՏ ընթերցանութեան ծանօթ շարքը, հեղինակութիւն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան – ընթերցարանը 100 Բ. գիրքը 200, Գ. գիրքը 300 ֆրանք :

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Յ. Գազանճեան, Ա. Բ. Գ., 150, 300, 400 ֆրանք :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (ֆրնս.) Հ. Թորոսեան 800 ֆրանք :

ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, ընտրուած երգեր 400 ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ – ՀԱՅԵՐԷՆ, բառարան Մ. Նուպարեան 400 ֆրանք : Ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան, կրօնագիտութեան դասագիրքեր, Աղօթագիրք ե գրական - պատմական վերջին հրատարակութիւնները:

Կեդրոնատեղի.— Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9)

Ծախու է

Պոնէթըրիի եւ քօնֆէքսիոնի խանութ մը որ կը յարմարի նաեւ կօշկակարի, սափրիչի եւ դերձակի, ժամագործի եւ նման մանր գործերու :

Դիմել M. OUZOUNIAN, 6 Impasse des Cloys, Paris (18) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տան գործերու համար սպասուհի մը։ Դիմել Յառաջի :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 9 Novembre 1951 Ուրբաթ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6606-Նոր շրջան թիւ 2017

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊԷՏՔ Է ՃԱՐ ՄԸ ԳՏՆԵԼ

Ուրիշ խմբագրականով մը դիտել կուտայինք թէ հին սերունդի բազմարդիւն եւ մեծարժէք մտաւորականները հետզհետէ թափելու վրայ են մեր շուրջ՝ աշնան տերեւներու պէս: Այս տխուր երեւոյթին բնական ցաւը կը բազմապատկուի մեր իրականութեան մէջ այն պատճառաւ որ արժանաւոր փոխանորդներ չեն հասնիր՝ գաղութային ներկայ պայմաններուն տակ :

Հակառակ անոր որ զարգանալու լայն հնարաւորութիւններ ունին մեր նորերը, ու համալսարանական վկայականներ՝ մեր հանրային կեանքի ղեկավար դիրքերը պարապ կը մնան միշտ :

Գիտութեան զէնքերն ու լոյսը բաւարար չեն՝ հասարակութեան մէջ ազգային պատասխանատու դերեր ստանձնելու: Անհրաժեշտ է գաղափարական խանդավառութիւն, անշահախնդիր ոգի եւ սրտագին նուիրում :

Հիները ունէին այս առաքինութիւնները եւ ատոր համար ալ իրենց թերի զարգացումն իսկ բազում արդիւնքներով կը բեղնաւորուէր :

Եւրոպական համալսարաններու սեմէն ներս մտնող ամէն մէկ հայ ուսանող, իր վկայականէն առաջ եւ անոր հետ միասին, կը մտածէր հայ ժողովուրդի մասին, որուն ծառայելու կարօտով կը բաբախէր սիրտը գիշեր ու ցերեկ :

Յիշեցէք ռուսական կամ ֆրանսական համալսարաններ յաճախող մեր հիները, Խ. Աբովեաններէն, Ս. Նազարեանցներէն եւ Գր. Օտեաններէն սկսած մինչեւ Զաւարեան, Վարուժան եւ ուրիշներ, որոնք մէկ իտէալ եւ մէկ երազ ունէին.— հայութեան օգտակար ըլլալ՝ նուիրուելով հայ զանգուածներու դաստիարակութեան գործին կամ Հայկ. Դատի հետապնդումին :

Եթէ այսօր կ'ողբանք հիներու աղէտալի կորուստը, իրենց մասնագիտական պատրաստութեան եւ փորձառութեան համար չէ լոկ, այլ իրենց հազուագիւտ գաղափարապաշտութեան եւ հաւատի ուժին :

Փորձառութիւն եւ գիտութիւն միշտ ալ կարելի է ձեռք բերել : Բայց չափազանց դժուար է հանրային նուիրման հաւատաւոր զինուորներ պատրաստել :

Ներկայիս, մեր երիտասարդ բժիշկները, երկրաչափները եւ իրաւաբանները մեծ մասամբ իրենց դիրքերով եւ անձնական յաջողութեամբ մտահոգուած են: Օր առաջ կ'ուզեն հարստանալ, կեանքի պայքարը շահիլ եւ դիւրասահ կենցաղ մը ապահովել: Շատ քիչեր անոնց մէջ կը խորհին իրենց չորրհքէն, հեղինակութենէն եւ վաստակէն բան մը զոհել հայ ժողովուրդին համար:

Մինչդեռ պատկերը բոլորովին ուրիշ էր երէկ, ասկէ 40 — 50 տարիներ առաջ, երբ մեր հողերուն վրայ կ'ապրէինք եւ երբ ազատագրութեան պայքարի ու հայրենասիրական զգացումներու հոսանքը վարար գետի մը նման կը քշէր կը տանէր մեր մտաւորականութեան ընտրանին: Այդ մթնոլորտին մէջ հասակ նետող նոր սերունդները տարբեր իտէալ կը ստանային քան հիմա: Այն օրերուն զարմանալի չէր բնաւ հանդիպիլ գաղափարական «խենթեր»ու, որոնք պատրաստ էին խորտակելու իրենց փայլուն ապագան՝ ժողովուրդին կամ յեղափոխական շարժումներուն մէջ վսեմ դեր մը կատարելու նպատակով :

Չկայ ճշմարիտ մեծութիւն՝ առանց բարոյական արժէքի: Բոլոր ժամանակներու բացարձակ վճիռն է ասիկա: Թղթատեցէք պատմութեան էջերը եւ դուք պիտի տեսնէք թէ հոն հետք ու անուն ձգող վարիչ դէմքերը գիտուն, արուեստագէտ կամ մեծահարուստ ըլլալէ առաջ, եղած են զոհաբերութեան տիպարներ :

Խոստովանինք թէ ո՛չ՝ դիրքերը կը պարպուին: Լեզուի, բարքերու եւ զգացումներու այլասերումը իր հետ կը բերէ նաեւ նկարագրի այլափոխում: Գաղափարը տեղի կուտայ նիւթին առջեւ:

Ահա թէ ինչու մեկնողներու ոգեվարող նայուածքը անհուն խռովքով մը կը փակուի՝ արժանաւոր յաջորդներ տեսնելու կարօտէն տանջահար :

Մեր ժողովուրդը ճրագով մարդ կը փնտռէ՝ իր ճակատագրին ղեկավարութիւնը վստահելու համար :

Լրջօրէն անդրադառնանք այս ցաւին եւ կարելի բոլոր միջոցներով աշխատինք ճար մը գտնել :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԽՈԶԵՐՈՒՆ ԿՕՇԻԿ ԿԸ ՀԱԳՑՆԷՐ

Եթէ, յանկարծ, հարցնէինք բոլոր երկսեռ ընթերցողներուն թէ որոնք են օրուան ամէնէն հրատապ խնդիրները, վստահ եմ որ բոլորն ալ, առանց բացառութեան, պիտի պատասխանէին.

— Ատկէ դիւրին ինչ կայ — Քորէայի պատերազմը, ճափոնական դաշնագրին ստորագրութիւնը, Իրանի քարիւղներուն վէճը ...

Մեր «փափկասուները» կրնային ճոխացնել այս ցանկը .

— Րիթա Հէյուըրթի ապահարզանը, Պարպարա Հըթընի յաջորդ ամուսնութիւնը ...

Բոլորն ալ չարաչար սխալած պիտի ըլլային: Ասոնցմէ շատ աւելի կարեւոր, շատ աւելի անմիջական պատմութիւններ կան օրուան թերթերուն մէջ :

Օրինակ, աստղագէտները հաշիւ ըրեր են որ աշխարհը որ, կարծեմ, արեւուն բոլորտիքը կը թաւալի առանց շունչ առնելու, հարիւր տարուան մէջ հինգուկէս երկվայրկեան ետ կը մնայ եղեր...

Սարսափելի լուր է:

Աստղագէտները, շատ աւելի օգտակար գործ մը կատարած պիտի ըլլային եթէ հաշուէին թէ մարդ կոչուած անասունին ուղեղը որքա՞ն ետ կը մնայ տարուէ տարի — եթէ ուղեղ ունի :

Երկրաբաններն ալ գործի վրայ են այս օրերս: Ժողովի նստած են Քանատայի մէջ: Սեղանի մը վրայ շարեր են ժայռի փշրանքներ, սեւ, փայլուն ու կայծարձակ եւ երկրագունդին տարիքը կը հաշուեն .

— Երկրագունդը 2400 միլիոն տարեկան է, կ'ըսեն. ստախօս է ան երբ կը պնդէ, իր բարեկամներուն բերնով, թէ 1800 միլիոնը անցած չէ տակաւին ...

Կարծես թէ մարդկութիւնը ալ ուրիշ ցաւ, հոգ չունէր:

Եւ սակայն, օրուան ամէնէն զգայացունց լուրը կուգայ Մոսկուայէն: Ռուս գիտնական մը, քունը փախցուցեր է որովհետեւ... Խորհրդային Միութեան խոզերը — խօսքը չորքոտանի տեսակի մասին է — սկսած են կաղալ: Մարքսի վարդապետութեան տեսակէտէն, կաղութիւնը բուրժուական թերութիւն է: Ուրեմն ... գիտունը փորձեր կը կատարէ առնէ մը ի վեր որպէսզի խոզերը բոլշեւիկեան պրոցէսով քալեն: Եւ սկսեր է կօշիկ անցընել անոնց տոտիկներուն:

Մոսկուայի պաշտօնաթերթը կրակ կտրած է...

— Տօ, յիմար, այդ տեսակ «ձեւապաշտ» միջոցներով կաղութի՞ւն կը դարմանուի ...

Անշուշտ Իզվեստիա, ուրիշ բան ըսել կ'ուզէ.

— Տօ, յիմար, 200 միլիոն մարդ ոտքը տրեխ չունի, դուն ելեր ես խոզերո՞ւն կօշիկ կուտաս...

Գիտունը՝ մեղայի եկած է եւ կը խոստովանի որ չեղած է... Մարքսի դաւանանքէն ...

Աշխարհն ու երկրագունդը ջրտեր են թէ մենք, ատուններս :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Պ. Մ. ՇՈՒՄԱՆ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՃԱՊԱՀԵԱՆԸ

Չորեքշաբթի երեկոյ Քէ տ'Օրսէի իր պաշտօնատան մէջ, արտաքին նախարարին կողմէ Պ. Մ. Շուման ընդունեց Խադ արք.ը իր հետեւորդներով — եկեղեցւոյ վարչութեան անդամները:

Տեսակցութիւնը շատ սիրալիր եղած է եւ տեւած է մէկ ժամ: Պ. Մ. Շուման իր այցելուները պատուած է շամփանեայով :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ չորեքշաբթի իրիկուն խօսեցաւ իր այնքան սպասուած ճառը: Ան կոչ կ'ուղղէ Երեք Մեծերուն խաղաքարտերը բաց սեղանին վրայ դնել, ու կը հրաւիրէ Խ. Միութիւնը, որ ընդունի Դաշնակիցներուն զինաթափութեան պայմանները (վիճակագրութիւն, քննութիւն եւ աստիճանական սեղմում, հաւասարակշռուած եւ հակակշռուած, բոլոր հին եւ հիւլէական զէնքերուն):

ՄԱԿԻ բացումին նախագահ Պ. Օրիոլի ճառը կը թուի թէ լաւ արձագանգ գտած է Մոսկուայի մէջ: Մարաջախտ Մալինովսքի ճառ մը խօսելով կարմիր հրապարակին վրայ, Խ. Միութեան խաղաղութեան փափաքը յայտնած է, որպէսզի երկիրը կարենայ նուիրուիլ իր ծրագրած աշխատանքներուն :

Նախագահ Օրիոլի ճառին արձագանգը ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

ՄԱԿի վեցերորդ նստաշրջանին վերաբացումը աւելի պաշտօնական հանդամանք կը կրէր, այնպէս որ ֆրանսական մամուլը սառն կը գտնէ մթնոլորտը, չեզոքացուած տաքսոնի բարեխառնութեամբ...: Երէկ սեղանի վրայ էր զանազան յանձնախումբերու եւ եօթը փոխ նախագահութեանց ընտրութիւնը, որոնց հաւանական թեկնածուները ներկայացուցած էինք ասկէ առաջ:

Ընդհ. ժողովի նոր նախագահը Պ. Փատիլյա Ներվօ, — զոր դէպի կրկէս խոյացող ցուլի մը կը նմանցնեն տեղական թերթերը,— առաջին ճառը խօսեցաւ սպաներէն :

Ժամը 4.30ին մօտերը, ամէն պաշտօնական ձեւակերպութիւն լրացած, պատուիրակութեանց անդամները նետուեցան ընպելարանները, քիչ մը իրենց կոկորդը թրջելու համար: Վերի սանդխամատերէն մին խարխուլ ըլլալուն, անոնցմէ քանի մը հոգին գետին փռուեցան իրենց աճապարանքին մէջ. Ֆրանսացի պահակները օգնութեան ձեռք երկարեցին անխռհեմ պատգամաւորներուն :

Պ. Վէնսան Օրիոլ իր բացման ճառին մէջ փափաք յայտնած էր հանդիպում մը երեք մեծերուն միջեւ, Լոյսի Ոստանին մէջ: Լոնտոնի մամուլը կը խորհի թէ՝ Ֆրանսայի համր. նախագահը ներշնչուած է Չըրչիլէն, որ կը բաղձայ իր փառքի տիտղոսներուն վրայ աւելցնել նաեւ «խաղաղութիւն հաստատող»ի պատուանունը: Դժբախտաբար Փերիայի ճառը հաշտարար բնոյթ չէր կրեր, հետեւաբար շատ ալ յոյս չէր ներշնչեր յաջողութեան :

Ստալին պիտի ուզէ՞ ընդունիլ հրաւէրը: Գաղտնիք չէ թէ մարաջախտը ցարդ մերժած է իր երկրէն դուրս ելլել: Եթէ հիմա փոխէ իր դիրքը, խիստ բարենշան պիտի համարուի: «Մանչեսթըր Կարտիըն» կը կարծէ թէ Փարիզի հասարակութիւնը պիտի ընդունի Քրեմլինի իշխանաւորը գոնէ այն ջերմութեամբ, ինչպէս խորհրդային քաղաքացիները ընդունած էին Զօր. տը Կոլը ազատագրութեան օրերուն :

«Քոմպա» կը վախնայ որ իր երկիրը դուրս ձգուի երեք Մեծերու հանդիպումէն, ինչպէս Եալթայի ժողովէն, հետեւաբար կը մաղթէ որ ատիկա իրագործուի Ֆրանսայի մասնակցութեամբ, ՄԱԿի շրջանակին մէջ: Իսկ «Իւմանիթէ» կը դժգոհի որ 475 միլիոն Չինացիներ չեն ներկայացուած ազգերու Արիսպագոսին մէջ :

Վերջապէս, «Օրօր» կը գրէ.— Ստալին ջերմօրէն Փարիզ հրաւիրուած է, որպէսզի վիճաբանութեան նստի կանանչ սեղանի մը շուրջ: Բուն հարցը հոդ է: Խնդիրը չի կայանար այլեւս զայն կտրուկ կերպով մերժելուն՝ խրոխտապանծ եղանակներով, դատավարական խուսափումներով կամ հեւասպառ ճոռոմաբանութիւններով: «Տա»ով կամ «Նիէթ»ով պատասխանի մը կը սպասէ»:

Փերիայի ճառը

Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան տարեդարձներուն, Ստալին գացած կ'ըլլայ Սոչի օդափոխութեան, այնպէս որ ընդհանրապէս Փոլիտպիւրոյի ականաւոր դէմքեր խօսք կ'առնեն: Գործադիր Խորհուրդին փոխ նախագահը՝ Վրացի Փերիան, որ երրորդական դէմք մըն է, այս տարի ստանձնած էր փառաբանել պատմական թուականը :

Փերիան իր ճառին առաջին մասը յատկացուց Ռուսիոյ արդիւնաբերութեան, գիտութեան, ծնընդաբերութեան, բանակին եւ խորհրդային գաղափարաբանութեան զօրացման: Դէմ արտայայտուեցաւ արեւմտեան պետութեանց Ճափոնի հետ կընքած խաղաղութեան դաշնագրին, մեղադրեց ամերիկեան կառավարութիւնը, որ կը քաշքշէ Քորէայի բանակցութիւնները: Յետոյ պարսաւեց գործելու եղանակը Ամերիկացի դիւանագէտներուն, գլուխն ըլլալով Թրումընը, զորս բաղդատութեան դրաւ Հիթլէրի հետ եւ ջատագովեց խաղաղութեան համար վատնած Մոսկուայի ճիգերը:

«Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը, յարեց Վրացի գործավարը, կռթնած է սովետական պետութեան ուժին վրայ, ու միմիայն միամիտները կրնան մտքէ անցնել թէ Խորհ. Միութեան խաղաղութեան ջանքերը տկարութեան խոստովանութիւն մըն են»:

Այնուհետեւ Փերիա վկայութեան կանչեց Լենինը, որ կարելի համարած էր դրամատիրութեան հետ համաձայնութիւն մը: Այս առթիւ յիշեց Ստալինի խօսքերը, որոնց համաձայն առեւտուրը լաւագոյն գետինը կը կազմէ ընկերվարական երկիրներու եւ դրամատիրութեան գործակցութեան:

Խորհ. Միութիւնը տրամադիր է ոչ յարձակման համաձայնութիւններ կնքել դրամատիրական երկիրներու հետ, բայց անոնց վարիչները հոգ չեն ըներ, որովհետեւ իրենց յարձակողական ծրագիրները պիտի տուժեն: Վրացի նախարարը մեղադ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԵՒ ԱՀԱ ՀԻՄԱ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ԺԱՄԸ»

Քիւրտ ղեկավարները օգտուելով Միջին Արեւելքի խմորումներէն, գաղտնի ժողով մը գումարեցին եւ որոշեցին իսկոյն գործի անցնիլ, արժեցնելու համար իրենց ժողովուրդին այնքան երկար ատենէ ի վեր անտեսուած իրաւունքները: Զանազան հարցերու կարգին, որոշեցին վերակենդանացնել Հօյպունը (յեղափոխական կոմիտէն որ հիմնուած էր 1928ին եւ լուծուած 1943ին) եւ դիմել ՄԱԿին:

Իրաքի Քիւրտերու վարիչներէն պատգամաւորութիւն մը պիտի գայ Փարիզ՝ ներկայացնելու համար ՄԱԿին յիշատակագիր մը, որ կը պահանջէ ինքնավարութիւն չունեցող երկիրներու վերաբերեալ դաշինքի գործադրութիւնը, (յօդ. 73 եւ 74. գլուխ Ը.):

Գոնէ մասամբ հաւանականութիւն ունի՞ն տեսնելու իրականացումը իրենց ցանկութեանց: Կը թուի թէ զանցառելի չեն անոնք, նկատի ունենալով կարեւորութիւնը զոր կը ներկայացնեն քրտական տուեալները Միջին Արեւելքի ներկայ դէպքերուն մէջ: Եւ զարմանալի չէ որ Միացեալ Ազգերու, մէկ անգամը ընդունած ըլլայ ներկայացնել քրտական յուշագիրը ընդհանուր ժողովին:

1948ին երբ առաջին անգամ Քիւրտերը դիմեցին ՄԱԿի, իրենց պատասխանուեցաւ թէ կազմակերպութիւնը նկատի կ'առնէր միայն այն խնդիրները որոնք կը ներկայացուէին իր իսկ անդամներուն կողմէ, հետեւաբար մերժուեցաւ անոնց դիմումը: Այս անգամ, Քիւրտերը յաջողեցան յաղթահարելու արգելքը, պէտք եղած մարդը գտնելով:

Ո՞րն է այն երկիրը որ համաձայնեցաւ քրտական պահանջները պաշտպանել: Կրնանք ըսել թէ ոչ արաբական երկիր մըն է, ոչ Խ. Միութիւնը, ոչ ալ ժողովրդական դեմոքրասիքները:

Պատմական հայեացք մը քրտական ցանկութեանց վրայ:

1950 Ապրիլ 22ին «Նիւ Սթէյթսմըն էնտ Նէշըն»ը անանուն յօդուած մը կը հրատարակէր, թէեւ յայտնի էր թէ գրուած էր քրտական խնդրոյն շատ մօտէն տեղեակ անձնաւորութեան մը կողմէ, հոն կ'ըսուէր թէ՝ հասած էր Քիւրտերուն ժամը, ուր պէտք է որ ընտրութիւն մը ընէին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ եւ թէ Քիւրտերը պիտի դաշնակցէին անոր հետ որ ամէնէն աւելի բարեկամական ձեռքը կ'երկարէր: Այս հաստատումը, այսօր, մեծ արժէք կը ներկայացնէ, որովհետեւ կը կազմէ գլխաւոր փաստը զոր կ'օգտագործեն քիւրտ ղեկավարները, որոնք կ'ուզեն գործակցութիւն մը Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու հետ:

Քիւրտերու գլխաւոր աթուներն են.

1.— Քիւրտիստանի աշխարհագրական դիրքը որ Լոնտոնի Արքայական Կաճառի եւ Միջազգային Գործերուն համաձայն, «կը կազմէ շրջանակի մը կամարը, որ կ'երկարի Քիրմանշահէն (Իրան), Իրաքի հիւս արեւելքը եւ Սուրիայէն մինչեւ Կարս եւ Էրզրում, Թուրքիոյ մէջ, կարելով Ս. Հայաստանի արեւմտեան սահմանագլուխը, եւ անկէ դէպի հարաւ — արեւմուտք մինչեւ Պիրեճիք» որ ըստ Քիւրտերուն կը ներկայացնէ 500 հազար քառակուսի քիլոմեթր մակերես մը, Սեւ ծովէն մինչեւ Պարսից Ծոցը եւ Միջերկրականէն Կովկաս:

2.— Սակաւապետութիւնը եւ մարտունակութիւնը քիւրտ ժողովուրդին որ կիսանկախ կեանք մը կը վարէ իր լեռներուն մէջ (կը հաշուեն որ 3 միլիոն Քիւրտեր կան Թուրքիոյ մէջ, 1.500.000 Իրանի, 1.200.000 Իրաքի եւ կէս միլիոն Սուրիոյ հիւսիսը):

3.— Այն իրողութիւնը թէ Քիրմանշահի եւ Քէրքուկի քարիւղի կարեւոր կեդրոնները կը գտնուին քրտական հողերու սրտին վրայ:

Քիւրտերը «Ատլանտեան» իշխանութեանց առ ի գիտութիւն պիտի յայտնեն թէ, եթէ ցարդ չեն ըրած, ի վիճակի են «լուրջ» նեղութիւն ստեղծել եւ եթէ «հարկ ըլլայ նոյնիսկ շատ մօտ ապագային, Իրանի եւ Իրաքի մէջ: Գալով Թուրքիոյ, երկիր մըն է ուրկէ շատ գէշ վերաբերմունք տեսած են, թէեւ հոն ի վիճակի չեն խաղաղութեան ատեն խռովութիւն հանել: Քիւրտերը կ'ըսեն թէ աշխարհամարտի մը պարագային, թրքական նահանջող զինուորները զօրաւոր թշնամութեան պիտի հանդիպին արեւելեան Անատոլուի լեռնային ցեղախումբերու կողմէ:

Արեւմտեանները գիտեն թէ Քիւրտը կրնայ վտանգաւոր տարր մը ըլլալ: Լոնտոնի Illustratedը 1949 ապրիլին կը գրէր.— «Այնքան ատեն որ քիւրտ ձիաւոր մը կրնայ շարժիլ Իրաքի, Թուրքիոյ, եւ Իրանի լեռնային շրջաններուն մէջ, պիտի ըլլայ քրտական հարց մը որ պիտի խանգարէ անոնց խաղաղութիւնը:

1946 — 1947ին, երբ երկու անգամ Իրանեան բանակը իրաքեան ուժերու օժանդակութեամբ յարձակեցաւ Քիւրտերու վրայ, R. A. F.ի (Արքայական Օդանաւային ուժ) միջամտութեամբ դադրեցաւ յարձակումը երբ դեռ քրտական խմբակներն ալ իսկապէս փճացած չէին:

Գերմանները առաջիններէն եղան Քիւրտերուն «շնորհելու» անկախութիւնը, վերջը Անգլիացիներուն եկաւ կարգը: Այն թուականէն ի վեր որ մօտէն կը հետաքրքրուին Միջին Արեւելքով եւ մանաւանդ երբ Իրան այցելեց զօր. Քօլլէն (որ վերահաստատ եղաւ թէ այս երկրին ամէնէն շատ արժէք ներկայացնող զինուորական ուժը կրնար կազմուիլ քիւրտ հրոսակներով) Ամերիկացիներ ալ նմանապէս կը խօսին քրտական «անկախութեան» մասին: Lifeը անոնց նուիրած է լրատուութիւն մը (reportage) La Voix de l'Amérique(Ամերիկայի ձայնը) քրտերէն կը ձայնափռէ, հակառակելու համար Պաքուին, Երեւանին եւ երրորդ գաղտնածածուկ կայանի մը, La Voix de Kurdistan (Քիւրտիստանի ձայնը) զոր արեւմտեան լրտեսական սպասարկութիւնները երկար ատենէ ի վեր ի զուր կը փնտռեն), Մ. Նահանգներու Թէհրանի դեսպանատունը քրտերէն գրքոյկ մը կը հրատարակէ, ինչպէս եւ «Նիւ Եորք Թայմըզ» երկարօրէն կանգ կ'առնէ Իրանի, Իրաքի եւ Թուրքիոյ Քիւրտերուն վրայ: Պ. Դուկլաս ալ զբաղեցաւ այս հարցով իր Միջին Արեւելքի մէջ կատարած զբօսապտոյտի ատեն:

Շահեկան է նաեւ նշանակել թէ Հոկտեմբեր 21ին Ռապայի մէջ (Մարոք) թերթ մը կը յարձակէր, Պաղտատի կառավարութեան վրայ Քիւրտ փոքրամասնութեան հանդէպ իր վայրագ քաղաքականութեան համար: Ասոնք լուրջ դիտողութիւններ են որ պիտի վիրաւորէին Միջին Արեւելքի կառավարութիւնները, որոնք չեն ուզեր որ խօսուի «Քրտական Հարց»ի մը մասին, մանաւանդ Անգարայի կառավարութիւնը, «Ատլանտեանի» նոր մեծ դաշնակիցը, որ լուծումը գտած է պարզապէս յայտարարելով թէ «չկայ ոչ Քիւրտ ոչ ալ Քիւրտիստան» եւ գլուխը պիտի թռցնէ անոր որ հակառակը ըսէ:

Պ. Սիւլցպէրկըր «Նիւ Եորք Թայմըզ»էն, կը շեշտէր թէ Քրտերէնը իբրեւ «օտար լեզու» կը նկատուէր Անգարայի Ազգային ժողովին պաշտօնական ղեկուցումներուն մէջ, Ճիւմհուրիյէթը (ազատական օրկանը Պոլսոյ), կը յարձակէր Լառուսի հրատարակութեանց եւ ամերիկեան հրատարակչական տան մը վրայ «Քիւրտիստանը» իրենց ատլասին վրայ երեւալուն պատճառաւ):

Բազմաթիւ պատճառներ գոյութիւն ունին, հետեւաբար, որպէսզի Քիւրտերը գետին շահին, և քրտական պատգամաւորութիւնը որ Փարիզ պիտի գայ եւ որուն մաս պիտի կազմէ Էմիր Գամուրան Ալի Պէտիր - Խան, ծանօթ, իր չափաւոր ոգիով եւ համա—արեւմտեան զգացումներով, որոշ հաջողութիւն գտնէ արեւմտեան գլխաւոր իշխանութեանց մօտ: Կարելի է նոյնիսկ նախատեսել թէ, բացի Թուրքիայէն, Քիւրտերը ի վիճակի պիտի ըլլան արձանագրելու յաջողութիւններ դէպի մշակութային ինքնավարութիւն, որուն կը ցանկան ամէն բանէ առաջ: Բայց սակայն հեռու է քրտական խնդրին լուծում մը ըլլալէ, որ Իրանի եւ Եգիպտոսի պէս էապէս ընկերային հարց մըն է:

Խ. Միութիւնը միակ երկիրն եղած է որ իրապէս զբաղած է քրտական հարցի բոլոր երեսոյթներով: Մինչ քրտական յարաբերութիւնները նշանակուած են Միջին Արեւելքի տեղական կառավարութեանց կողմէ եւ Արեւմուտքի մէջ արհամարհանքով եւ խարէութեամբ, Քիւրտերը, որ կ'ապրին Խ. Միութեան մէջ, կարելիութիւն ունեցան հաստատելու իրենց ազգային քաղաքակրթութիւնը: Պիտի առարկուի թէ քարոզչութեամբ եւ հնարամտութեամբ: Բայց այդ քարոզութիւնը կը յենու անժխտելի իրականութեանց վրայ զոր կ'ընդունին բոլոր անոնք որ կը հետաքրքրուին քրտական հարցով: Քիւրտ յարգելի ղեկավարներ Մուսթաֆա Պարզանի, ազգային հերոսը, Միրհատին Համզան, Հուրշիտ Խ. Միութեան մէջ կը գտնուին, միակ երկիրը որ ընդունեց երբ ամէն կողմէ նեղը կը ձգէին զանոնք:

Պէտք չէ զարմանալ նաեւ թէ Քիւրտերը մեծամասնութեամբ, իրենց հարցին լուծումը կը տեսնեն Խ. Միութեան հետ գործակցելով, եւ հակառակ այս գործակցութեան համար միջազգային լռելեայն հակամարտութեան:

(Թրգմ.) L'OBSERVATEUR

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Գերանկարներու դիմանկարներ

Հին շրջաններէն մինչեւ մեր օրերը, նկարչական իւրաքանչիւր դպրոց հետեւած է կեանքի պայմաններուն եւ գունագեղ մեկնաբանը եղած դարաշրջանի ոգիին:

Համաշխարհային երկու պատերազմները, — որոնց ետին դարանակալ կը սպասէ երրորդ մը,— մարդկութեան նուէր բերած են անբուժելի վէրքեր: Հիւլէական ռումբը տակաւին չէ զարկած Հրատ մոլորակին, լուսինին մէջ մուտք գործելէ շատ հեռու է, բայց կը սպառնայ շրջագիծէն դուրս հանել եւ գլխիվայր շրջել խեղճ երկրագունդը...

Ընդհանուր բռնկումի աւերակոյտերուն մէջէն ծնունդ առած, հասակ նետած երիտասարդութիւնը, կարծես Պանթորայի ճեղքուած տուփէն դուրս կը խուժէ եւ երկրի վրայ կը թափէ իր արցունքը, ցասումը, մաղձը, ժահրը եւ խենդեցնող տառապանքները:

Ահա գերանկարներու սալոնը, Փորթ տը Վերսայլի ցուցահանդէսի սրահներուն մէջ, ուր ազատ ասպարէզ կուտայ մաքրակրօն նկարիչներէն մինչեւ խայտառակ կռապաշտներուն եւ չուանախոյս շուշորթներուն:

Ի՞նչ կարելի է սպասել այդ զգուած, յուսահատ կամ նահանջական երիտասարդութենէն, որ իր ակնարկը յափշտակութեամբ սեւեռած է կեղծ գահակալի մը, ինչպէս է Փիքասօն: Շատոնց այդ մարդը արուեստի դրօշը թաթխած է տիղմին մէջ, բայց անկեալ մարդկութիւնը կը նայի անոր իբրեւ լուսեղէն նշանադրօշի մը: Աստուածներու ձեռքէն յափշտակիչ մը փառքի, սուտ խենդ մը, որ վանքին հաւերը կ'ուտէ...

Նկարահանդէսին պարը վարող տաք գլուխները, աման կոտրելու արհեստին մէջ կը գերազանցեն իրենց... Սէն Պառնապէն: Ոչ մէկ համ, հոտ, ճաշակ եւ գոյներու ներդաշնակութիւն, այլ միայն արուեստը խաչելու, նահատակելու եւ տրորելու սանձակոտոր մոլուցք մը:

Մէկ սրահէն միւսը կ'անցնիմ, ուշադիր կանգ կ'առնեմ իւրաքանչիւր կտաւի առջեւ. կը տեսնեմ խառնակոյտեր, լեարդ, թոք, երիկամունք, տափակ, կլոր կամ եռանկիւն գծակոյտեր, գորտ, կատու, շուն, բադ, կինճ, ռնգեղջիւր, կեդրոնացման կայաններ, դիակնարան, վերջին դատաստանի տեսարաններ, բոլոտներ, կաղեր, այսահարներ, եօթը կրօնքէն դուրս եածներ, աշխարհէն զզուածներ, մարդկային վիժուկներ (թշուառ զանգուածներուն խեղճութիւնը կ'առադաստաւորէ հաստավիզերուն փառասիրութիւնը):

Սոդոմ Գոմորն արուեստի, կռապաշտէն մինչեւ քրիստոնէականը, հրէշայինէն մինչեւ հրեշտակայինը, դրախտաւանէն մինչեւ գեհենայինը: Քրիստոս՝ Օթէլլօ, Քրիստոս՝ մահասարսուռ Ազրայէլ, Քրիստոս՝ Ճինի եւ Փերիի փոխակերպուած, Քրիստոս՝ մերկացած իր պաճուճանքէն եւ փառքէն (Թռուցիկ գերանկարական մը պարտք համարած է ամենափրկիչը... գերանկարացնել իր սրբաշուք բնութենէն հիւսիսէն մինչեւ հարաւ). Քրիստոս... սատանայացած, ահարկու սատանային իսկ սարսափ ազդելու կերպարանքին մէջ:

Դժբախտ Նազովրեցին ինքզինքը պիտի չճանչնար այս բոլորին մէջ, սոսկում պիտի զգար իր էութենէն եւ հազար անգամ պիտի նախընտրէր աշխարհ եկած չըլլալ, որպէս զի ձեռքը ինկած չըլլար այդ սադուռնական գերանկարներուն: Էհ, այո, ինք աւելի երջանիկ էր այնպէս՝ ինչպէս՝ որ էր, բեւեռուած խաչին վրայ, որ գոնէ զինքը պիտի տանէր հրաշափառ յարութեան:

Միշտ կը թափառիմ, յաճախ կանգ կ'առնեմ կամ քայլերուս վրայ ետ կը դառնամ: Մերթ կը յամենամ Գորդեան հանգոյցի մը առջեւ, սուր չունիմ ձեռքս եւ կը փորձուիմ դիմել Պիւթիոյ հարցուկին:

Քրիստոսի բանակատեղիին շրջակայքը, Մարիամ Մագթաղենացին կ'ողջունէ զիս, փոխն ի փոխն վշտահար, զգաստ կամ սանձակոտոր: Հոս՝ Մաթեր Տօլօրէզօ, հոն՝ ցոփացած, աստին՝ ամօթխած, անդին՝ կուսանոցէն փախած...

Ներկի կոյտեր, թոքի, աղիքի եւ փայծաղի պէս իրարու խառնուած, որոնց վրայ մարդկային աչքը չի կրնար կանգ առնել: Սիրտդ վեր կուգայ, կը թքնես գետինը եւ կը փորձուիս մռնչել.— Վայ, քո պլանը գցողին վիզը կոտրի, հա...

X

«Տուք զկայսերն կայսեր», կը մրմնջեմ ի խորոց սրտի, երբ վաւերական տաղանդի մը որոնումը կը յանգի իմաստուն յղացումի մը, ու լոյսի խուրցի մը պէս կը բռնկցնէ երեւակայութիւնս: Ցափշտակուած կանգ կ'առնեմ, բարեւի կը կենամ անոր դիմաց, նորահրաշ զգայնութիւն մը կը խռովէ հոգիս:

Խորանարդային դպրոցը, որ կամաց կամաց իր աշնանային տարիքը կը թեւակոխէ, ինքնատիպ բաներ կը հրամցնէ մեզի: Տեսէք սա խաղաղութեան դիցուհին, — որքան տարբեր Փիքասոյի ափեղցփեխութենէն, — որ երրորդ Հալին ճակատը կը զարդարէ: Մի փնտռէք իր դէմքը, խորտ-

նարդ զանգուած մըն է, նայեցէք միայն իր շնորհալի հասակին, որուն վրայէն անոյշ ընդելուզումով մը կը սահին դեղին, կապոյտ եւ վարդագոյն շղարշները։ Զոյգ մը կապտաւուն աղաւնիներ, ոտքերուն քովն ի վեր երկու վիշապի ուրուականներ, ահա կ՚իմանաք անանուն աստուածուհիին առաքելութիւնը ...

Առաջին Հալին ճակատը հետաքրքիր կը դիտեմ պարող զոյգ մը, մէկը՝ սեւ, միւսը՝ ժպտաշուրթն սպիտակուհի մը, որոնք «Տոմինօ»ի գոյնզգոյն խորանարդներով աղուոր մատուցում մը կ՚ընեն արուեստի սիրահարներուն։

Պոռոտ են ընդհանրապէս խորանարդային դպրոցին գոյները, զանգուածային ամբողջութեան մէջ թերեւս անհաճոյ, բայց առաջին ակնարկումին կը յաջողէ տարօրինակ հետաքրքրութիւն մը, որ մտքին առջեւ նոր հորիզոններ կը բանայ։ Այդպէս է նստարանին վրայ պպզած սա պառաւը, որ կը նայի երիտասարդ աղջկան պայուսակին, ի խնդիր ողորմութեան։ Այդպէս է իր դրացի աղջնակը, որ թէյամանը կը բռնէ բաժակին վրայ․ այդպէս է նաեւ այդ երիտասարդ մայրը, որ ծիծ կուտայ իր երեխային։ Անիկա կարմիր հագած է, մայրական խանդաղատանքով մը կաթնաղբիւրները մատուցած իր զաւկին, բայց երեսը կապոյտ մշուշին մէջ ընդելուզուած ...

Իսկ ի՞նչ կ՚ըսէք սա գնդակներուն, որոնք խորանարդային պարապութեան մը մէջ կը ճօճին եւ կը խթանեն ձեր հետաքրքրութիւնը։ Անմիջապէս կը վերյիշէք նկարիչ Շիլթեանը, որ ակնահաճոյ գիտութեան մը վերածած է իրականին պատրանքը։

Դեռ ուրիշ շահեկան նկարներ կան, ինչպէս «Տոմինօ» խաղացող երեք աղջիկները, որոնք թէեւ թարմատի եւ գոյնզգոյն շրջազգեստներ հագած, զանգուածային կոշտութիւն մը ունին, որ աչքի կը զարնէ զարմանալի հակադրութեամբ մը։

«Նաւաբեկեալ գեղուհի»ն, պարմանիին ուսին վրայ հանգչեցուցած գլուխը, աղուոր աչքերը կարօտ ունին կեանքին, բայց մշուշին մէջ պահուած յուշկապարիկները կը կանչեն զինքը ...

Եւ քանի որ ծովուն խօսքն ըրի, ի՞նչու համար պահ մը չնայիմ սա հսկայ, ահաւոր կոհակներուն, որոնք առասպելական վիշապի մը պէս դուրս կը ժայթքեն փրփրերախ հողմերուն մէջէն։ Սրահներէն մէկուն անկիւնը, վենետիկեան քանի մը տեսարաններու ալ հանդիպեցայ, մեծ հաճոյքով կանգ առի անոնց դիմաց։

Եղիշէ արք․ Դուրեանի տեսիլքը իրագործուած է հոն։ Պուտտան եւ Քրիստոսը քով քովի են, կանգնած գետի մը ափին, գոյնզգոյն ծաղիկներու ծովուն մէջ։ Մեսիան համակ սպիտակ, երկնաշնորհ, իսկ հնդկական կրօնքին հիմնադիրը մութ գոյն հագած, բայց ի՞նչու կը քրքջայ անդին կանգնած դեղնազգեստ գաճաճ Պուտտան․․

Երկար կանգ առի, վերջապէս, խոշոր նկարի մը առջեւ, որ թէեւ քիչ մը կը յիշեցնէր Փուվի տը Շավանի գործերը, բայց ինքնատիպ ըլլալէ չէր դադրեր։ Կիսամերկ աղջիկ մը, գետի մը ափին երկարած, պտղամանէն վերցուցած խնձորի մը վրայ ծանր խոկումի մը անձնատուր եղած է։ Իր շուրջ՝ պար կը դառնան մահուան ժանտատեսիլ հուրիները։

Մտածեցի ես ալ այդ գիժերուն, ամբարիշտներուն և Սադուունականներուն վրայ, որոնք կատարեալ սամասարտութեամբ ձեռք կ՚առնեն վըրձինը, կը ճաշակեն պտուղը Զարին, իրենք զիրենք ի վերջոյ Հարա-Քիրի ընելու համար։ Զեն խղճահարիր որ մեղքը կը մտնեն արուեստին, իրենց արժանաւորութեան եւ բովանդակ մարդկութեան։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՈՒՂԵՐՁ

ԽՄԲ․— Հետեւեալ գեղեցիկ գրութիւնը, Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Կեդր․ վարչութեան կողմէ, «Դաշնակցութեան Օր»ուան նուիրուած, ուշացանք հրատարակել կամքէ անկախ պատճառներով։

Խօսքեր կան որոնք, ճակատագրական կերպով մը տկար կը մնան քովն ի վեր այն ներքին մղումին որու արտայայտութիւնը կը յաւակնին ըլլալ։ Երիտասարդութիւնը երբ կը կայնի քովն ի վեր այն մղումին՝ որու առ հասարակ «Ազգային Ոգի» անունը կուտանք, որքան տժգոյն կը գտնէ իր բառերն ու շարժումները։ Այս պահուս, մեր հոգեկան կեցուածքը նման վիճակով մը կը պայմանաւորուի։

Նոր Սերունդն ու երիտասարդութիւնը կարելի է տակաւին չեն զգար թէ ինչքան մեծ է Դաշնակցութեան դերը՝ իրենց հոգեկան կայունութեան ու ներդաշնակութեան մէջ։ Դաշնակցութիւնը մենք պատրաստ, շինուած գտանք երբ բացինք մեր գիտակցութեան աչքերը։ Մեզ կը մնար զայն որդեգրել ու շարունակել։ Սակայն զայն սկսի՞լը, ոչինչէն ստեղծե՞լը։ Պահ մը կը մտածե՞նք, մենք նորերս, թէ ինչ ուժ ու կամք կը հոսէին այն օրերուն երբ հայ ժողովուրդը իր ապրելու կամ մեռնելու պայքարին համար՝ ախոյեան ընտրած էր Դաշնակցութիւնը։

Այս հեռանկարը, նետուած 61 տարիներու կեանքի մը վրայ, անշուշտ չի կրնար զանազանել թէ ինչ կը զգար երիտասարդութիւնը$ երբ այդ սկզբնական տարիներուն Դաշնակցութեան Օրը կը տօնէր։

Կը զգա՞ր արդեօք այն՝ որ այս պահուս ապրումն է նոր սերնդականի մը — թէ ինչքան աղքատ պիտի ըլլար իր ներքին կեանքը, որքան խակ ու խղճալի պիտի ըլլար իր մէջ ընկերային կարգապահութեան զգայարանքը, թէ ինչքան տկար պիտի զարնէր իր երկրորդ բազկերակը — ազգային բազկերակը՝ եթէ գոյութիւն չունենար Դաշնակցութեան գաղափարաբանութիւնն ու կազմակերպութիւնը։

Այս տագնապները նոր են հայ կեանքիմէջ։ Կը հարցնենք — կը զգա՞ն, հի՞ն, փորձուած Դաշնակցականը։ Ու տակաւին չպատասխանած՝ յայտնի է թէ այս ապրումները օտար են իրաւաբական Հայու, Հայ հողի, Հայու զգայարանքներուն։

Կը հասկնանք ու կը զգանք թէ կը լայնայ մեր համակրանքը անոր հանդէպ։ Կը հասկնանք, կը դառնանք Դաշնակցութեան խորհրդանշանին ու կ՚ըսենք։

— Տեւէ ու պայքարէ այնքան ատեն որ կը մնայ Սփիւռքի մէջ դեռ մէկ հայ երիտասարդ՝ որու ազգային ոգին արտայայտութեան կերպ մը կը փնտռէ, որու ընկերային զգայարանքը կ՚ուզէ ձգտիլ ժողովուրդի օգտին, բայց կաղապար կը փնտռէ։

— Տեւէ ու պայքարէ՝ որքան ատեն որ ափ մը հող Հայրենի, Հայու արիւն ունեցող որեւէ եղբայր, ուր որ ըլլայ արեւուն տակ՝ քու խտէալիդ ու բազուկիդ կը կարօտի։

— Տեւէ՝ որ տեւենք։

Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Կեդր․ Վարչ․

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԽՈՅԵԱ՞Ն

Մենք մեզ հպարտ կը զգանք երբ կը հետեւինք Հայրապետեանի յաղթանակի ճամբուն։ Բացառութիւն էր երկու արկածները, հետեւանք՝ մէկը ծանրակշիռ վէրքի մը, միւսը սննդառութեան անփորձութեան։

Ասոնցմէ վերջին էր որ, ըստ հասարակաց կարծիքին, յաղթական էր։ «Գերմանական յովազին» Huchի դէմ։ Հակառակ դատաւորին դայթակղեցուցիչ կողմնակալութեամբ match nul յայտարարութեան։

Յաղթած է նաեւ Սթանպուլի երկու ընտիր մրցակիցներուն K. O.ով։ Ինչպէս վերջին անգամ, Ֆրանսական նախկին ախոյեանին Corenthinի որ ստիպուեցաւ լքել բեմը 9րդ roundին։

Կ՚արժէ յիշել որ 14 ընտրեալ Ֆրանսացիներէն միայն Հայրապետեան եղած է որ իր զինուորական ծառայութեան ընթացքին շահած է եւրոպական միջազգային ախոյեանութիւնը, եւ որուն ի պատիւ միայն հնչած է Marseillaiseը։

Ամերիկեան մարզական պաշտօնաթերթը Ring Հայրապետեանը երրորդը կը նկատէ եւրոպական կէս-ծանրութեան դասուն։

Հայրապետեան լոկ կռփամարտիկ մը չէ, ան կը լրացնէ մարդկային փնտռուած յատկութիւններ եւ զարգացում։ Իր հայերէնը — խօսիլ ու գրել — անհրաժեշտութիւն մըն է իրեն համար, պէտք է օրինակ ծառայէ մեր երիտասարդներուն։

Ան ինքնավստահ վճռականութեամբ մը բեմ պիտի գայ կիրակի օր։

Ա․ Ներսէսեան

ՄԵՐ ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Aix en Provenceի մեր հայրենակիցներէն Պ. Պօղոսեանի զաւակը, Օրիորդ Իրմա Պօղոսեան, 18 տարեկան, դաշնակի առաջին մրցանակին կ՚արժանանայ այս տարի, առաջնութիւնը շահելով տեղւոյն Conservatoireի 25 աշակերտներուն մէջ։ Ժամանակին Մարսէյլի մէջ ալ Ֆրանսական թերթերը համակրանքով խօսած էին արդէն իր ընդունակութիւններուն մասին։

Այս տարի Aix en Provenceի Théâtre Municipalի մէջ ընտրեալ բազմութեան մը ներկայութեան, Օր․ Իրմա նուագած է Sonate en si mineur de Chopin ու այս առթիւ ջերմ շնորհաւորութիւններ ստացած է տեղւոյն իշխանութեանց ներկայացուցիչներէն։

«ՅԱՌԱՋ»Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԴԱՐՁԸ

Ե․

Հսկայ ու թզուկ ժայռերու ամբողջ ամբոխ մըն էր շուրջը որոնք իրենց դիրքերուն մէջ անշարժ՝ իրարու ուսէ ծամածուռ դէմքերով վար կը նայէին լուռ, հոն ձորին մէջի ալիքներուն գգուրտուքը դիտելու, որ ոչ վերջ ունէր, ոչ դադրում։

Եւ այդ խռնուած հոծ բազմութեան մէջէն ոտքի նեղ արահետը դժուարով իրեն ճամբայ կը բանար՝ շարունակ ծռուելով, կորուելով, կոր տալով ինքն իր վրայ։

Այլեւս զոյգ երթալ հնար չէր։ Յարմար ելքը ընկերուհիին թողած՝ տղան մէյ մը ետ կը մնար, մէյ մը քովի քարերուն վրայէն կը ցատկէր։

Սկիզբները դեռ կը խօսէին տաք տաք, բայց վերելքի պատճառած շնչառութեան դժուարութիւնը շուտով կտրեց ամէն խօսակցութեան, հազիւ մէջէ մէջ շնչատ բառ մը կը փոխանակէին իրարու հետ, անկապ ու փրթած կտոր մը իրենց մտածումներուն։

Այս երրորդ օրն էր, որ միասին պտոյտի կ՚ելնէին։ Առաջին անգամ ամբողջ ձորի երկայնքով շրջան մըն էին ըրած վանքի տակէն։ Նախորդ օրն ալ եղած էին Տիկոր գիւղը, ուր օրիորդը անօթեցեր էր, տղան տունէ մը ճարեր էր լաւաշ ու պանիր ու պարտէզի պէս տեղ մը ծառի մը տակ նստեր կերեր էին միասին, վերջը շրջեր էին գիւղը, աւերակ եկեղեցին եւ ուշ ատեն վերադարձեր տուն՝ հետերնին գիւղացիներէն գնած բաւական հաւկիթ ու երկու հաւ բերելով ընտանիքին համար։

Այս բոլորը սկսած էր տեսակ մը ընտանեկան կապ առաջացնել տղու ու Քանեաններու միջեւ։ Իրիկունները արդէն միշտ անոնց էր թէյի, վերջին օրն ալ հրաւիրեր էին ճաշի՝ միասին բերած հաւը միասին ուտելու պատրուակով։

Սկիզբը տղան տեսակ մը քաշուեր էր ու վարաներ, երբ աղջկան հետ առանձին մտեր էին ձորը, անորոշ վախ մը անյարմար կամ անպատշաճ բան մը ընելու․ ինքզինքը ի՞նչպէս պահէ եւ ի՞նչ խօսի։ Բայց Շուշիկի պարզ, կտրուկ եւ անհոգ վարմունքը շուտով փոխանցուեր էր եւ իրեն, քիչ քիչ սկսեր էր սիրտ առնել, մինչեւ որ հետզհետէ բոլորովին ստացեր էր իր շարժումներուն ու լեզուին բնական ազատութիւնը։

Ալ կծիկը բացուած էր, անցեալ, ներկայ, տպաւորութիւններ, գրականութիւն, գիտութիւն հակումներ, բոլոր խառնուեր էին իրարու այդ երկու օրուան մէջ։ Մէկ խօսքով հիմա դարձեր էին արդէն «լաւ բարեկամներ», ինչպէս աղջիկը կ՚ըսէր։

Շուշիկ ելքէն շնչասպառ վերջապէս նստեցաւ քարի մը վրայ։

Տղան մօտեցաւ եւ կեցաւ դիմացը։

— Յոգնեցա՞ք, ես ձեզի չըսի՞։

Օրիորդը խոր շունչ առաւ ժպիտ շրթունքին եւ ձեռքը դրաւ կուրծքին շնչառութիւնը կանոնաւորելու համար։

Հեցուն եւ թուխ դէմքը հաճելի կարմիր մըն էր առեր ու պարզ յարդի գլխարկին տակէն ցոլուն, սեւ-սեւ աչքերը ինկեր էին երիտասարդի նիհար դէմքին։

— Խծկոնքի օդը ձեզի աղէկ եկաւ, պարո՛ն Սիրաքեան, նկատեց աղջիկը յանկարծ։

— Ի՞նչպէս։

— Դէմքերնիդ սկսեր է արիւն շրջան առնել եւ կարծես լեցուիլ։

— Մի՞թէ — կմկմաց տղան ու իր դէմքէն քիչ մը աւելի ուժով սկսաւ «արիւնը շրջան առնել»։

— Կը հաւնի՞ք ձորերուս․— հարցուց տղան եւ դեռ պատասխան չառած աւելցուց․— Եթէ գիտնաք, Օրիորդ Մելինեան, թէ ի՞նչպէս կը սիրեմ այս բնութիւնը։ Լեռները, ձորերը, այս չեչոտ ժայռերը, այս աղմկոտ խելագար գետակը, վերը, դաշտերուն հարթութիւնը, արտերուն ծածանուտ ծովը։ Եւ իմ մխիթարութիւնս ու հաճոյքս բնութիւնն է արդէն, երբ կոտրած է սիրտս, կ՚երթամ անտառ, ու ծառերուն շշուկին տակ թափառուն՝ կը մոռնամ, կը հանդստանամ կարծես, շատ կը սիրեմ բնութիւնը։

— Բայց, գիտէ՞ք, ատիկա քիչ մը վտանգաւոր նշան է վարդապետցուի մը համար։

— Բնութիւնը սիրե՞լը։

— Այո, բնութիւնը սիրելը․— կրկնեց աղջիկը ժպտուն․— Զգիտեմ ուր լսած եմ, որ բնութեան այդ բուռն սէրերուն կնոջ փոթորկոտ սէրերը կը յաջորդեն։ Զգուշ եղէք այդ նախերգէն։

Լ․ ՇԱՆԹ

(Շար․)

րանքէ կարեւոր բաժին մըն ալ հանեց ֆրանսական կառավարութեան ։

« Ամերիկացի աշխարհակալները յարձակման օճախներ հիմնած են արեւելեան եւ արեւմտեան կողմերը, այսինքն Ճափոնի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Հիմա ձեռնարկած են Գերմանիոյ վերազինման, վաղեմի Նացիներու աջակցութեամբ։ Այս քաղաքականութեան նեցուկ կը հանդիսանայ ֆրանսական կառավարութիւնը, երբ ժողովուրդը դաժանօրէն տառապած է գերմանական յաճախակի արշաւանքներէն»։

« Եւրոպական ժողովուրդները, եզրակացուց Փոլիպիւրոյի դաժան գործավարը, կ'ըմբռնեն այն վտանգը զոր կը ներկայացնէ դրամատիրական երկիրներու այս քաղաքականութիւնը։ Գալով Խ. Միութեան, ան թոյլ չի կրնար տալ Ֆրանսայի կառավարութեան, ոչ Փոցտամի համաձայնութիւններուն, ոչ ալ 1944ին կնքած բարեկամական եւ փոխադարձ օգնութեան դաշինքին բռնաբարման։ Ֆրանսական կառավարութիւնը պիտի կրէ բովանդակ պատասխանատուութիւնը իր վարած քաղաքականութեան հետեւանքներուն» ։

ՉԸՐՉԻԼԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Չըրչիլի դահլիճը տնտեսական եւ ելեւմտական ծանր դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուի ։ Յառաջիկայ տարի պետական բացը կրնայ յանգիլ 500 — 600 միլիոն սթերլինի, դեռ կարելի է նախատեսել ոսկիի եւ «տոլլար»ի գիներուն վրայ աւելի կարեւոր անկումներ ։

Աշխատաւորական նախորդ կառավարութիւնը շատ կը զուարճանայ տեսնելով որ Չըրչիլ իր պարենաւորման նախարարին չքմեղանքին կը դիմէ ։ Ցիրաւի, վարչապետը յայտարարած է, որ միսին բաժնեչափը պիտի պակսի եւ մօտաւոր թուականի մըն ալ բարելաւման յոյս չկայ։ Միեւնոյնը վառելանիւթի համար ։

Պ. Էթլի պահպանողական վարչապետին չափ կոպիտ կ'երեւի, մանաւանդ որ աշխատաւորականները աւելի քուէ շահած են, բայց տրամադիր չէ ճղճիմ պատճառներու համար կուսակցական պայքար մղել ներկայ կառավարութեան դէմ։ Նախկին նախարարապետը Չըրչիլի դահլիճին ապազգայնացման որոշումը աւելի « կուսակցական վարդապետութեան» կը վերագրէ։ Պահպանողական կառավարութիւնը ըստ իրեն պէտք չունի «անկեղծ եւ ամբողջական յայտնութիւններ» ընելու ելեւմտական եւ տնտեսական կացութեան մասին, որովհետեւ ինք յարատեւօրէն տեղեկացուցած է իրողութիւնը ժողովուրդին ։

ԴԷՊՔԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Դիւանագիտական մեծ գործունէութիւն մը կը տիրէ Եգիպտոսի մէջ, առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար Մոսկուայի հետ, ինչպէս հաղորդած էինք աւելի առաջ։ Խորհ. դեսպան Պ. Սիմոն Քոզիրէվ առաջարկ բերած է որ Ռուսերը լաւագոյն վերաբերումի մը արժանան Եգիպտոսի մէջ (ցարդ խորհրդային նաւավները ցամաք ոտք դնելու իրաւունք չունէին) ։

Մոսկուայի նախկին եգիպտական դեսպան Պ. Պինտարի, «կարմիր փաշա» յորջորջուած, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.— Եգիպտացի ժողովուրդը անցած է ստորագրութեան սահմանը։ Ուժական պայքարի մը լծուած է։ Ան իր արիւնը կը թափէ, ազատութիւնը եւ աշխարհի խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Պայքարին, ինչպէս եւ Եգիպտոսի յաղթանակը աւելի հեռու պիտի ըլլան»։

Միւս կողմէ, անգլիական ուժերուն վերին հրամանատար զօր. Ճորճ Էրսքին Ֆայէտի ճայնասփիւռէն հետեւեալ ազդարարութիւնը ուղղած է.— Եգիպտական կառավարութեան կողմէ ազատ կամքով ստեղծուած գոյավիճակի մասին պատասխանատուութիւն չեմ ստանձներ»։ Բրիտանական իշխանութիւնը անընդհատ կը վտարէ այն տեղացի ոստիկանները, որոնք արգելք կը հանդիսանան Արաբներու աշխատանքին։ Մնաց որ, Մալթայէն բազմաթիւ նաւավներ կը հասնին, գանոնք փոխարինելու համար ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՔԱՌԱՍՆՕՑ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 10ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիի օծման 47րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար ողբացեալ Ալեքսանտր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համայն ննջեցեալներու յիշատակին։ Նոյն օրը զուգադիպած ըլլալով նաեւ ողբացեալ Հոգելոյս Տէր Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան քառասունքին, Հայր Մերի պահուն պիտի կատարուի հոգեհանգիստ իր յիշատակին ։Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ։ Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Նոյեմբեր 11ին, ժամը 15էն մինչեւ 23, Պանեէօյի ֆրանսական դպրոցի սրահին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Պանեէօ ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Արտասանութիւն եւ գեղարուեստական բաժին։ Կը ներկայացուի Պաշտօնս խոմբալ է կատակերգութիւնը։ Կը նուագէ Թառիստ Գարեգին եւ ընկ. Բենօ ։ Ճոխ պիւֆէ ։

Autobus: Porte d'Orléans 188 իջնել Պանեէօ ։

Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբը կազմակերպած է երեկոյթ մը 17 Նոյեմբեր, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

Պիտի խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները ։

ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԶՈՀԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ծանուցանէ որ այս կիրակի Նոյեմբեր 11ին միմիայն «Bleuet de France» ծաղկի վաճառում տեղի պիտի ունենայ ամբողջ Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ, Նախկին Մարտիկներու եւ Պատերազմի զոհերու ի նպաստ։ Կը խնդրուի ժողովուրդէն առատաձեռն ըլլալ, մեղմելու համար թշուառութիւնը պատերազմի այրիներու եւ որբերու ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Ողջերթի թէյասեղան մը կազմակերպած է, իր գործօն ընկերուհիներէն Տիկին Արուսեակ Պետրոսեանի եւ Տիկին Յասմիկ Մամիկոնեանի ի պատիւ, անոնց Ամերիկա մեկնումին առիթով ։

Կը հրաւիրուին ընկերուհիները այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin, Paris (9):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.—Հ.Յ.Դ.Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, վերջին ժողովատեղին ։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին։ Շարունակութիւն նախորդ ժողովի։ Մանօթ սրճարանը ։

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻ հայրենակիցներ շատ կարեւոր հարցի մը համար կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի մը, այս կիրակի ժամը 3ին, 23 rue Jouye Rouve, Տէօվլէթեաններու տունը ։

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 17 Նոյ. շաբաթ օրը ժամը 4ին, դպրոցին սրահը։ Ներկայ կ'ըլլայ կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի պարահանդէսը, 22 Դեկտ.ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է Մարսէյլի Վաստ. Հայր. Միութեան 23 Նոյեմբերի համար նախատեսուած երիտասարդներու պարահանդէսը Դեկտ. 1ին։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել ։

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի հինգշաբթի օրուան թիւին Ե. Քոչեանի յօդուածին 45րդ տողին մէջ ծւայի կարդալ Եւայի, եւ յաջորդ տողին տամը՝ տուամ ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 10 Novembre 1951 Շաբաթ 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6607-Նոր շրջան թիւ 2018
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԸՆԹԵՐՑՈՂ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆՔ...

Թէ գիտցողներուն եւ թէ մանաւանդ չգիտցողներուն հարկ է յիշեցնել երբեմն մեր նրէց ընկերներէն մէկուն պատկերալից բացատրութիւնը ·

— « Երբ օր մը մահուան հրեշտակը գայ հոգիս առնելու եւ միայն կէս ժամ միջոց տայ ինծի մնալու այս աշխարհին մէջ, ես այդ կէս ժամուան քսան վայրկեանը կը յատկացնէի կարդալու, որպէսզի բան մը աւելի սորվիմ եւ բան մը աւելի տանիմ հետս»:

Կը հարցնենք հիմա.— Ի՞նչ պիտի ընէին ուրիշներ, երբ Աստուծոյ հրեշտակը օր մը իրենց դուռն ալ գար բախէր: Պիտի մտածէի՞ն երբեք իրենց կեանքին վերջին քսան վայրկեանը յատկացնել կարդալու, որպէսզի բան մը աւելի սորվէին, բան մը աւելի տանէին իրենց հետ :

Ասոր համար ալ գիրքը պէտք է փնտռուի, ոչ թէ մատուցուի ողորմութիւն ուզելու ձեւով:

Այս հրաշքը աւելի կամ պակաս չափով կրցած են իրագործել ուրիշ ազգեր :

Կը թուի, թէ մենք այս հրաշքին հասած չենք դեռ, կը դեգերինք կէս ճամբուն վրայ, երբեմն առաջ, երբեմն ետ երթալով: Մեր խօսքը Գաղթաշխարհի մասին է, որովհետեւ լսած ենք, իմացած ենք, թէ այս նոյն հրաշքը իրագործուած է, իրագործուելու վրայ է մեր հայրենի երկրին՝ Հայաստանի մէջ :

Գաղթաշխարհի մէջ կ'ապրին շուրջ մէկ միլիոն Հայեր, իսկ մեր ամէնէն աւելի տարածուած թերթին սպառումը 4000էն աւելի չէ: Այս.կը նշանակէ, որ իւրաքանչիւր 250 հոգիի կ'իյնայ մէկ թերթ: Եւ ասիկա ժողովուրդի մը մէջ, ուր անգրագէտներ գրեթէ չկան :

Այս թիւերը ցոյց կու տան, որ Գաղթաշխարհի Հայութիւնը ՏԱՍՆ անգամ պակաս թերթ կը սպառէ, քան օրինակ եգիպտացի ժողովուրդը, որուն 25 առ հարիւրը միայն գրաճանաչ է :

Ուրիշ, աւելի քաղաքակրթուած երկիրներու մէջ ընթերցողներու համեմատութիւնը շատ աւելի է, քան կրնանք ենթադրել: Ինեսքոյի կազմած վիճակագրութեան համաձայն, Մեծն Բրիտանիա աշխարհի միակ երկիրն է, ուր առաւելագոյն թիւով թերթ կը հրատարակուի: Միջին հաշուով երկու հոգիի մէկ օրաթերթ կ'իյնայ :

Մենք չենք իսկ համարձակիր երեւակայելու, թէ օր մը այս համեմատութիւնը կրնայ իրականութիւն դառնալ նաեւ մեր մէջ: Բայց չենք ալ կրնար հաշտուիլ ներկայ իրականութեան հետ (250 հոգիի մէկ թերթ):

Թերթը կրնա՞յ ձայնասփիւռին արագութեամբը գործել եւ օրուան լուրերը նոյն արագութեամբ հասցնել իր ընթերցողներուն :

Ոչ, չի կրնար, եթէ նոյնիսկ այդ թերթը կոչուի «Նիւ Եորք Թայմզ», որ կիրակի օրերը լոյս կը տեսնէ 368 էջով :

Թերթ մը, այս պայմաններուն մէջ, կը դադրի կատարելէ լրատուի իր դերը: Օրը իրիկուն չեղած՝ լուրերը կը հիննան:

Կը հիննան նաեւ օրաթերթերը, եթէ հետամուտ ըլլան լուրեր միայն տալու եւ իրենց դերը վերջացած համարեն ատով:

Մեր թերթերը ի յառաջագունէ պարտուած են արագութեան պայքարին մէջ, իբրեւ «լրոյ դիր»: Իրենց կոչումը պէտք է ըլլայ յաղթել,— գոնէ չպարտուիլ,— ոգիի պայքարին մէջ: Եթէ յամառին չըմբռնել այս կէտը, բան մը վրայ տուած կ'ըլլան իրենց գոյութեան իմաստէն :

Հայ թերթը մօտաւորապէս հայ դպրոց մըն է: Զայն կարդացողը պէտք է բան մը սորվի, ոչ թէ բան մը մոռնայ :

Մեր բուն ցաւը այս կէտէն է, որ կը սկսի արդէն: Ինչպէս հայ դպրոցը, նաեւ հայ թերթը « ուսուցիչ » չունի: Ունեցածն ալ չի բաւեր այն բազմահազար «աշակերտ»ներուն, որոնց գումարը կը կոչուի հայ ժողովուրդ:

Գաղթաշխարհի հայութիւնը կը ներկայացնէ 250.000 ընտանիքներէ բաղկացած «ազգ»մը միջին հաշուով իւրաքանչիւր ընտանիքի տալով 4 հոգի:

Իբրեւ գիրք եւ թերթ սպառող բազմութիւն, առնենք այս թիւին միայն մէկ տասներորդը, 25 հազար ընտանիք :

Չենք հաւատար, չենք իսկ կրնար վկայել, թէ այս 250.000 ընտանիքներէն իւրաքանչիւրը գոնէ ՄԷԿ ՈՍԿԻ կը յատկացնէ հայ գիրքի (այս հաշուին մէջ չենք դներ թերթը): Բայց վստահօրէն կրնանք հաստատել, թէ անոնցմէ իւրաքանչիւրը առնուազն տարին 25—50 ոսկի կը ծախսէ ընթացիկ հաճոյքներու համար :

Կը հարցնենք հիմա.— կարդալու հաճոյքը նուա՞զ կ'արժէ, քան, օրինակ, ծխելու հաճոյքը:

Գիտենք, շատեր պիտի առարկեն, թէ ծխելը մոլութիւն մըն է, կիրք մըն է:

Մեր ըսել ուզածն ալ ճիշդ այս է արդէն, պէտք է կարենանք, պէտք է գտնենք կերպը «մոլութեան», «կիրք»ի վերածելու նաեւ կարդալու, սորվելու հաճոյքը :

Եթէ գաղթաշխարհի հայութեան 250.000 ընտանիքներէն գոնէ մէկ տասներորդը ՄԻԱՅՆ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ դադրի ծխելէ եւ գոյացած գումարը յատկացնէ հրատարակչական համազգային ֆոնտի մը, կ'ունենանք ՄԷԿՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ոսկիի պատկառելի դրամագլուխ մը ի սպաս հայ մշակոյթի: Ինչեր կարելի չէ ընել այս գումարով :

Մեր ուզածը, մեր պահանջածը զոհողութիւն մը չէ, այլ շատ աւելի աննշան բան մը,— լումայ մը իւրաքանչիւր Հայէ, տեսակ մը մշակութային տուրք, զոր ամէն Հայ, առանց իր տնտեսութիւնը խախտելու, կրնայ տրամադրել գերագանցօրէն ազգադրոշմ ու ազգաշունչ գործի մը,— հայ մշակոյթի պահպանման ու զարգացման :

ՅՈՒՍԱԲԵՐի խմբագրականէն

ՏՈՄՍԵՐ

HUMORի ՁԳԱՑՈՒՄԸ

Անգլիացին, ամէն բան սկզբունքի անունով կ'ընէ — հետդ կը կռուի՝ յանուն հայրենասիրական սկզբունքներու. քեզ կը կողոպտէ՝ յանուն առեւտրական սկզբունքներու. քեզ կը ստրկացնէ՝ յանուն կայսերական սկզբունքներու — (Պէրնըրտ Շօ):

Անգլիացին, ոչ միայն չարքաշ աշխատանքի վարժուած չէ, այլ եւ ծոյլ է եւ անհոգ –(Ռասըլ):

Մեր ցեղը յատկանշական գիծ մը ունի — մէկ ձեռքով շահածը, միւս ձեռքով կը նետէ–(Չըրչիլ):

×

Տասնեակներով ուրիշ նմոյշներ կրնայի հրամցնել, ցոյց տալու համար թէ Անգլիացիք ինչ սրամիտ կարծիքներ ունին իրենց մասին:

Վստահ եղէք որ վերոյիշեալ երեքը յանդիմանութիւն լսած չեն՝ մնացեալ յիսուն միլիոնէն — որովհետեւ Անգլիացին — ինչպէս Ամերիկացին կամ Ֆրանսացին — sense of humor ունի :

Մե՞նք :

Աստուած չցուցնէ, երկու ջուխտ կատակ չես կրնար ընել: Չես կրնար բերանդ բանալ եւ քննադատել կարգ մը անհամ երեւոյթներ: Փոթորիկ մըն է կը փրցնեն, աջէն, ձախէն: Քիթ կը կախեն, հետդ կը սրդողին՝ մանկապարտէզի մանչուկներուն պէս :

Գրած էինք — կէս-կատակ, կէս-շիտակ — քանի մը կծու բառեր մեր համբաւաւոր «չքեղ»ին ու «աննախընթաց»ին համար:

Հայրենակից մը կը գանգատի.

— Ուրեմն, դուն չե՞ս հաւնիր մեր խըյմայէն ու քէօֆթէյէն...

Դիտողութիւններ ըրած էինք մեր մամուլին էջերուն վրայ փռուած սքանչելի հայերէնին մասին. քանի մը բարեմիտ թելադրութիւններ՝ օգտուելով այն դասերէն որոնք մեզի տրուած էին նախակրթարանին մէջ:

Գրոց-բրոցին մէկը փրփրած է եւ ընդունելով հանդերձ որ մեր դիտողութիւնները արդարացի են, պոլսական փաղաքշականով մը կը պատուէ այս տողերը ստորագրողը :

Կը յիշեմ Հարաւային Ափրիկէի մէջ հրատարակուող « Թայմզ»ին մէկ թիւը, որուն երկրորդ էջին վրայ Armenian Humor խորագրին տակ, իրարու ետեւէ շարուած էին կարգ մը անհամ, անլի « ծիծաղ »ներ: Խմբագիրը կը հարցնէր.

— Աստուածնիդ սիրէք, կարելի՞ է խնդալ այս ... հայկական «սրամտութեանց» վրայ ...

Շատ մը բաներու կարգին, sense of humor ալ չունինք, դժբախտաբար: Անցնող ամպերէն հարբուխ կ'առնենք եւ ընդհանրապէս չենք գիտեր թէ երբ պիտի խնդանք ու երբ պիտի լանք: Այս գիծը, մեր մէջ, ազգային է, ոչ թէ հատուածական եւ խոտոր կը համեմատի այն ուշիմութեան հետ որ յատկանիշն է մեր ժողովուրդին :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Նախագահ Թրումընի ճառը

Զորեքշաբթի իրիկուան Մ. Նահանգներու նախագահին ճառը,— զոր յիշած էինք երէկի թիւով,— սկիզբէն իսկ կը շօշափէր Խ. Միութեան եւ արեւմտեան պետութեանց սպառազինութիւնները, որոնց մասին « խրախուսիչ » տեղեկագիր մը ստացած էր Զօր. Այզընհաուըրէն:

Բայց Նախագահ Թրումըն կը նախընտրէ ուրիշ միջոց մը, որ խաղաղութեան եւ ապահովութեան ճամբան է: Ատիկա այն է, որ ազգերը զեղչեն իրենց զինեալ բանակները, հակակշռի հիմունքի վրայ, բոլորին համար արդար եղանակով մը: Անշուշտ, տարօրինակ պիտի նկատուի զինուորական ուժը բարձրացնելու իր ճիգին մէջ, զինաթափութեան քարոզչութեան ձեռնարկելը: Սակայն, ըստ իրեն, այս երկու բաները իրարու անհաղորդ չեն :

Նախագահը զինաթափութեան համար նկատի ունի բոլոր տեսակի զէնքերը, կ'ուզէ որ զայն ընդունին կարեւոր ուժեր ունեցող բոլոր ազգերը, կը պահանջէ անոնցմէ որ երաշխիքներ տան այս սկզբունքներու գործադրութեան :

« Եթէ Խորհ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները կը վախնան այս կամ այն ազատ երկրի դիտաւորութիւններէն, ահաւասիկ ծրագիր մը, զոր կրնան որդեգրել ամենայն ապահովութեամբ : Բոլոր ազգերը խաղաքարտերը դնելու են սեղանի վրայ, եւ զանոնք հոն պահել ամէն ատեն: Այս առաջարկը մենք չենք ըներ իբրեւ յուսահատութեան յետին ժեստ մը, այլ անոր համար որ ՄԱԿի բոլոր անդամներուն հետ պատասխանատուութիւնը ունինք ստեղծելու այնպիսի պայմաններ, որոնք պիտի ապահովեն խաղաղութիւն եւ միջազգային ապահովութիւն :

« Մենք չենք կրնար խուսափիլ, եզրակացուց նախագահ Թրումըն, աշխարհի առջեւ բերել է սպառազինութեան աճման հարցը, որ այնքան ծանր կը կշռէ մարդկութեան վրայ: Դէմ յանդիման Խ. Միութեան հետ ձեռնարկած մեր երկար եւ տխուր բանակցութիւններու պատմութեան, շատեր կը խորհին թէ ժամանակի կորուստ պիտի ըլլայ սպառազինութեան սեղմումի եւ հակակշռի ամէն փորձ: Այսու հանդերձ, մենք պատասխանատուութեանց զգացումը ունինք, հակառակ բոլոր դժուարութեանց պարտինք փորձել այս զինաթափութիւնը: Չենք կրնար ընդունիլ որ ժամանակակից պատմութիւնը արձանագրէ մեր ձախողութիւնը նախաձեռնութեան պակասէն» :

Պ. Տին Էչիսըն

ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱԿի հինգշաբթի օրուան նիստին, Պ. Տին Էչիսըն մէկդի ձգած իր գործի մարդու սառն պերճախօսութիւնը, արմատապէս փոխակերպուած մէջտեղ ելաւ ազգերու կրկէսին մէջ: Ինք՝ իր վրայ վստահ, ճառին էական մասերը շեշտելու եւ զունաւորելու համար նոյնիսկ շարժուձեւերու դիմելով, ան իր խօսքերուն տուաւ ամբաստանագրի մը երեւոյթը :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը խօսք առաւ Պրազիլիոյ եւ Հոլանտայի պատուիրակներէն անմիջապէս ետքը, ցաւով դիտել տուաւ թէ միացեալ ազգերու հաւաքական ապահովութեան մեքենան յետ քայլ ըրած է, յետոյ անհրաժեշտ նկատեց ամէն միջոց փորձել, փոխադարձ հասկացողութիւն հաստատելու, փոսերը լեցնելու, մէկ խօսքով խաղաղութեան ճանապարհով իրենց երազած աշխարհը ստեղծելու համար :

Պ. Տին Էչիսըն փափաք յայտնեց, որ ասպարէզը բաց ըլլայ զարգացման, կառուցումի, բարձրացնելու համար մարդկային բարօրութեան սահմանուած ճիգերը: Ինչ որ եղած է, պէտք է իրագործուի, հակառակ մարդուն կողմէ յարուցուած խոչընդոտներուն, անտարակոյս նաեւ անոնց կողմէ, որոնք կ'ուզեն կասեցնել մեր խաղաղութեան եւ բարօրութեան ընթացքը: Քորէան այն ընտրեալ վայրն է անոնց, որ կը ծրագրեն աշխարհի դէմ արշաւանք մը եւ այնտեղ պարզեցին արդէն աշխարհակալական փայլակնային յարձակման տեսարան մը :

Ե՞րբ խաղաղութիւն պիտի հաստատուի Քորէայի մէջ: Բոլորս ալ գիտենք, շարունակեց Ամերիկացի պետ. մարդը, որ ատիկա կախում ունի անոնցմէ, որոնք զօրավիգ կը կանգնին, կը սպառազինեն եւ կը պաշտպանեն համայնավար բանակները: Միակ բառ մը եւ թշնամութիւնները պիտի դադրին Քորէայի մէջ: Դեռ կան ուրիշ շրջաններ, ուր Խ. Միութիւնը կրնայ, եթէ ուզէ, գործքով ցոյց տալ իր խաղաղութեան կամքը» :

Արտաքին նախարարը այնուհետեւ անդրադարձաւ ընդհ. ժողովի սեղանին վրայ դրուած միւս հարցերուն.— Միութիւն Գերմանիոյ, Աւստրիոյ դաշնագիր, Իտալիոյ մուտքը ՄԱԿէն ներս, ինչպէս նաեւ մարդկային իրաւունքներու ճանաչման յայտարարութիւնը, որուն շնորհիւ Խ. Միութիւնը պիտի կարենայ ապացուցանել իր բարի դիտաւորութիւնները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Համազգայինի Փարիզի մասնաճիւղին հրաւէրով՝ Պ. Ֆ. Ֆէյտի Նոյեմբեր 2ին շահեկան ասուլիս մը ունեցաւ հետաքրքիր բազմութեան մը ներկայութեան:

Յարգելի փրոֆէսէօրը իր զեկոյցը բաժնած էր երկու մասի.—համագումարի պատկերը և Պոլսոյ հայ գաղութէն իր ստացած տպաւորութիւնները: Ստորեւ կուտանք առաջինը: Բ.ը նոյնքան շահեկան՝ յաջորդով:

1948ին Արեւելագէտներուն համաժողովին կազմակերպիչ յանձնախումբը ընդհ. ժողովին անդամներուն կը տեղեկացնէր որ, երեք տեղերէ հրաւէր ստացած է յաջորդ համաժողովին համար: Որոշած էր Թրքական հրաւէրը ընդունիլ, որոշ առաւելութիւններու պատճառով, գլխաւորը Պոլսոյ մօտիկութիւնն էր: Անկէ զատ, քուէարկութեան ենթարկած էր զանազան հարցեր, ասոնց գլխաւորը մեզի համար, Պ. Զիթունիին ներկայացուցած խնդրանքն էր հայագիտական ճիւղի մը ստեղծման համար յետագայ համաժողովներուն մէջ, ինչ որ իր փափաք միայն ընդունուեցաւ:

Կանոնագրին համաձայն, համաժողովին փակումէն վերջ՝ յանձնաժողովը կը դադրի գործելէ եւ միայն համաժողովին քարտուղարութեամբը կը զբաղի, եւ հետագայ համաժողովին համար նոր կազմակերպիչ յանձնաժողով մը կը ստեղծուի, որ միակ իրաւասու մարմինը կը դառնայ բոլոր պատրաստութեանց համար: Հրաւէրները իր ուզած անձնաւորութեանց ինք կը ղրկէ, կազմակերպական աշխատանքը կը կատարէ, իր հայեցողութեամբ, նախորդ համաժողովին բաղձանքները նկատի կ՚առնէ կամ կ՚անտեսէ, ինչ որ ըրած է դժբախտաբար հայագիտական ճիւղին այս անգամուան ստեղծումին համար:

Մնայուն յանձնաժողով բառածը որոշ չափով կեղծիք մըն էր մինչեւ հիմա:

Այս բառերուն նշանակութիւնը բացատրութեան կը կարօտի անշուշտ:

Մնայուն յանձնաժողով բացատրութիւնը պարզապէս կը նշանակէր որ միշտ յանձնաժողով մը գոյութիւն ունէր, բայց ոչ թէ միշտ միեւնոյն յանձնաժողովը, այլ ամէն անգամ՝ նորոգուելով եւ իր նախորդէն իշխանութիւն ստանալով: Այս ձեւը փոխելու ծրագիր մը կար, բայց համաձայնութիւն գոյացած չէր: Այս ծրագրին համեմատ, գերիշխանութիւն ունեցող եւ իսկապէս մնայուն՝ միջազգային կոմիտէ մը պիտի ստեղծուէր, կազմակերպիչ յանձնաժողովները պիտի կատարէնայն պատեն միայն յանձնախումբի մը (commission) դերը: Նման կազմակերպութիւն մը արդէն գոյութիւն ունի լեզուագէտներուն մէջ (Comité International Permanent des Linguistes), որուն կապուած են լեզուաբանական բոլոր ընկերութիւնները:

×

Հրատարակուած ցանկին համեմատ, Պոլսոյ համաժողովին մասնակցեցան 469 հոգի, ասոնց մէջ էին մասնագէտներու ընկերացող ընտանիքի անդամները, բայց չէին հաշուած զանազան յանձնաժողովներուն անդամները:

Ժողովականներուն մէջ կը նշմարուէին փրոֆ. Henri Massé որ եկած էր թէ իբր Արեւելեան կենդանի լեզուներու վարժարանին տնօրէն, թէ իբր անդամ Institut de Franceի, եւ թէ իբր նախորդ ժողովին փոխ նախագահ, Mr. Bacotի բացակայութեան, — Փրոֆ. Jean Deny նախկին տնօրէն մեր վարժարանին եւ ուրիշ երեք ուսուցիչներ, — Collège de Franceի նշանաւոր փրոֆ.ներէն, Benveniste, Massignon, Gabriël,— իբրեւ օտար դէմքեր Grégoire, Minorchie — եւ չորս Հայեր, Հ. Յովհ. Մսրեան, Պէյրութի համալսարանէն, Պ. Վրոյր Պելճիքայէն, Պ. Սաֆրաստեան Անգլիայէն,— եւ Պ. Բապուճեան Պէյրութէն, ճարտարապետ:

Երեք կոմիտէներ կային, հովանաւորիչ կոմիտէն, բաղկացած հանրապետութեան նախագահէն, Պոլսոյ կուսակալէն եւ համալսարաններուն ռէքթէօրներէն:

Բ.ը պատուոյ կոմիտէ մը, որ բաղկացած էր Թուրք եւ օտար ուսուցիչներէ:

Վերջապէս կազմակերպիչ յանձնաժողովը, որուն գրեթէ բոլոր անդամները Թուրք ուսուցիչներ էին:

Այս կազմակերպութիւնը երկու տարբեր բաժանումներ կամ երեսոյթներ կը ներկայացնէ, հիւրընկալական մասը եւ բուն աշխատանքները (թէքնիկական):

Կարգ մը դիւրութիւններ ընծայուեցան համաժողովին անդամներուն: Աժան կամ նոյնիսկ ձրի բնակութիւն պանդոկներու կամ լիսէներուն մէջ եւ համեմատաբար աժան ճաշ, փոխադրական մասնաւոր սպասարկութիւն եւ ձրի ճամբորդութիւն բոլոր հանրակառքերուն եւ թիւնէլին մէջ:

Ընդունելութիւններ եւս սարքուեցան, նախ Սեպտեմբեր 16ին Ռէքթէօրին կողմէ cock-tail մը տրուեցաւ, ապա Սեպտեմբեր 19ին Պոլսոյ վալին հացկերոյթ մը տուաւ Թաքսիմի պարտէզին մէջ: Թանգարաններու եւ կարեւոր հնութիւններու այցելութիւններ կազմակերպուեցան: Առժամեայ ցուցահանդէսներ սարքուեցան, իսլամ գիրքերու, Թրքական նկարներուն եւ հին զգեստներու, եւ արեւելագիտական գրքերու, զանազան երկիրներէ բերուած:

Անդամներուն բաժնուեցան քաղաքին յատակագիծը, որուն վրայ նշանակուած էին 165 կարեւոր շէնքերը, թէ բիւզանդական թէ Թրքական:

Ճամբորդութիւններ կազմակերպուեցան դէպի Անատոլուի որոշ քաղաքներ, Պողազ Քէօյ, Անատոլուի հին ժողովուրդներուն քաղաքակրթութեանց մասնագէտներուն համար, իսկ Եփեսոս եւ Իզմիր, քրիստոնէական արեւելքով հետաքրքրուողներուն համար, Պուրսա, Էսկիշէհիր, Անգարա եւն. Թրքաբաններուն համար:

Ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ Fen (Ֆէն) Universitéին նորաշէն գլխաւոր սրահին մէջ: Յանձնաժողովին նախագահը, փրոֆ. Zeki Velcdi Tocan, բացման խօսքերէն վերջ խօսք տուաւ փրոֆ. Henri Masséին որ նախորդ ժողովին անունով նոր կազմակերպութեան յանձնեց իշխանութիւնը: Խօսեցան նաեւ արտաքին գործոց նախարարը Fuad Köprulu, ռէքթէօրը եւ Պոլսոյ քաղաքապետը: Փակման հանդէսը աւելի կարճ եղաւ:

Բուն աշխատանքները զանազան յանձնախումբերու մէջ բաժնուած էին, 15 ճիւղերով, որոնց մասին խօսիլը շատ մասնագիտական պիտի ըլլար:

Համաժողովին ծրագիրը կը թուէր թէ կեդրոնացած է իսլամագիտութեան եւ Թրքանանութեան վրայ, սակայն պէտք է նկատի առնել որ վայրը բաւական հեռու էր Արեւմտեան Եւրոպայէն եւ աւելի շատ հետաքրքրութիւն պիտի պատճառէր իսլամագէտներուն քան թէ օրինակի համար եգիպտագէտներուն կամ Ծայրագոյն Արեւելքի մասնագէտներուն: Ասով կարելի է բացատրել վերջիններէն շատերուն բացակայութիւնը եւ տեղական մասնագէտներուն բազմութիւնը:

Նիստերը տեղի կ՚ունենային, առտուները ժամը 9էն մինչեւ մէկ, բացառաբար կէսօրէ վերջերը ժամը 2.30էն մինչեւ 6.30, Պէյազիտ Université, (նախկին Սէրասքէրաթի) սրահներուն մէջ, յատուկ յատակագիծ մըն ալ բաժնուած էր անդամներուն:

Մասնաճիւղերուն աշխատանքները գիտուններուն համար եւ որոշ նիւթերու շուրջ եղած մասնագիտական ասուլիսներէ կը բաղկանային: Ասոնց մանրամասն նկարագրութիւնը թէ անկարելի է թէ աւելորդ՝ քանի որ հայագիտութեան վերաբերեալ ոչ մէկ ասուլիս տեղի ունեցած է, դժբախտաբար: Կը սիրենք յուսալ որ տարբեր պիտի ըլլայ յառաջիկայ համաժողովին համար:

Sectionներէն, այսինքն մասնաճիւղերուն նիստերէն զատ՝ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Comité Consultatif անունով մասնաժողով մը կար որուն պարտականութիւնն էր սկզբունքային հարցերով զբաղիլ եւ ջանալ զանոնք լուծել:

Այս ամփոփումը վերջացնելէ առաջ ըսեմ որ ժողովին կարեւորագոյն արդիւնքը եղած է այն որոշումը որով վերջապէս պիտի ստեղծուի միջազգային եւ մնայուն յանձնաժողովը, ինչպէս լեզուագէտները ունին, եւ որ մաս պիտի կազմէ իմաստասիրութեան եւ մարդկային գիտութեանց ընկերութեան, որուն կեդրոնատեղին է Leyde քաղաքը (Հոլանտա):

Յառաջիկայ համաժողովը տեղի պիտի ունենայ Անգլիոյ մէջ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իսրայէլ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ներկայ դժուարին պայմաններու տակ իսկ, հրէական պետութիւնը կ՚աշխատի բազմապատկել երկրի բնակչութիւնը:

Երբ Գերմանիոյ, Ռումանիոյ, Եէմէնի, Իրաքի եւ Եգիպտոսի նման վտանգուած շրջաններու հրեայ փոքրամասնութիւնները պիտի պարպուին, Իսրայէլ պիտի ուզէ ներգաղթի ուժեղ հոսանք ստեղծել Արեւմտեան երկիրներու մէջ: Այսուհանդերձ այս հարցը քիչ մը խնդրական կը թուի, որովհետեւ արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հանգստաւէտ պայմաններուն, կեանքի քաղցրութեանց եւ հարստութիւն դիզելու վարժուած մարդիկ, կը կարծուի թէ դժուար պիտի համակերպին Գալիլիոյ լեռներուն, ուր վայելքը, հանգստութիւնը եւ հարստութիւնը տեղ չունին:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն վերջ, վերապրող Հրեաներուն թիւը կը հաշուէին 13 միլիոն: 1948ին 650 հազար Իսրայէլացիներ միայն հաստատուած էին Պաղեստինի մէջ: Այսօր իրենց թիւը բարձրացած է մէկուկէս միլիոնի, եւ կը ներկայացնէ ընդհ. հրէութեան 11 առ հարիւրը: Սիոնիստները ծրագրած են Պաղեստինի մէջ համախմբել 50 առ հարիւր: Այլ խօսքով հինգ միլիոն նոր քաղաքացիներ անհրաժեշտ են Իսրայէլի քաղաքական, տնտեսական եւ ինքնապաշտպանութեան ծրագիրներուն իրականացման համար:

Բայց, ամէն տարի հարիւր հազարներով մարդ փոխադրել եւ զանոնք կապել երկրին տնտեսութեան, Իսրայէլի նման փոքր պետութեան մը կարելիութեան սահմաններէն վեր կը մնայ, եւ անկարող է լուծել առանձինն: Սիոնիստական կազմակերպութիւնը, ընդհակառակն, իր երկուքուկէս միլիոն անդամներով եւ աւելի քան հինգ միլիոն համակիրներով տրամադրելի ունի հսկայ հիմնադրամ մը: Միայն ան կրնայ ընդհ. զօրաշարժի ենթարկել հրէութեան տնտեսական եւ իմացական ուժերը՝ վերջ տալու համար «մեծ տարագրութեան»:

Իր կարգին պետութիւնը հիմնած է գոլէճներ, ուր Եւրոպայի երիտասարդները կ՚ընտելանան բոլոր տեսակի դժուարութեանց, որոնց պիտի հանդիպին, յառաջիկային, հայրենի հողին վրայ: Իսրայէլ իր երիտասարդութեան կուտայ հողին սէրը: Ճշմարիտ յաջորդներ այս տղաները՝ լրացնելու համար նախորդ սերունդներուն առաքելութիւնը:

Հիւսիսէն հարաւ, հայրենիքի բոլոր ճամբաներուն վրայ, երիտասարդական խումբերը կ՚անցնին երգելով: Կը պառկին հողի վրայ, կը քնանան փոսի մը մէջ: Ջերբազատուած են հնամենի սնոտիապաշտութենէն, եւ իրենց մէջ կը զգան եբրայական ցեղին վերազարթնումը: Ցեղ մը, որ ոչ մէկ նմանութիւն ունի աշխարհի միւս ժողովուրդներուն հետ, եւ այնքան տարբեր Նիւ Եորքի եւ Պաղտատի իրենց զարմիկներէն:

Ուրիշ նշանակելի պարագայ մը: Իսրայէլ վճռապէս յառած է Արեւմուտքին: Իր գաղթականութեան մեծագոյն տոկոսը կը ստանայ Արեւելքէն, բայց անմիջապէս կը քանդէ անոնց սովորութիւնները, կ՚ընտելացնէ մահճակալի մէջ պառկելու, բազմակնութենէ եւ աղտէ զարշանք զգալու գաղափարին:

Աշխարհի ամէնէն յետամնաց երկիրներէն մին համարուող Եէմէնէն եկած աղջիկներ, լծուած են այնպիսի աշխատանքներու, որոնց մասին գաղափար անգամ չունէին նախանցեալ տարի: Այսօր զինուոր են հրէական բանակին մէջ, մեքենաշարժ արօր կը վարեն, կամ մանուկներ կը խնամեն առողջապահական կանոններուն համաձայն:

Արդիականացման այս յամառ կամքին շնորհիւ, մշակելի հողերու տարածութիւնը հնգապատկուած է վերջին երեք տարիներու ընթացքին, եւ բնակչութեան բնական աճումը աւելցած հարիւր հազարով: Ներածումները աստիճանաբար կ՚իջնան, իսկ արտածումը կ՚աւելնայ նոյն համեմատութեամբ:

Իսրայէլ, ոչ արեւին եւ ոչ ալ աւանդութեանց կախարդանքին գերին եղած է:

Պիտի կրնա՞յ երկար կեանք ունենալ, ինչպէս մեր մանուկ հանրապետութիւնը, որ իր խանձարուրին մէջ խեղդուեցաւ կարմիր եւ դեղին բռնակալներու դաւադրութեամբ:

Պայմանները, միջավայրը եւ քաղաքական պահը բոլորովին տարբեր են: Իսրայէլի աշխարհագրական դիրքը նման չէ մերինին: Մեր հայրենիքին նման հզօր թշնամիներով շրջապատուած չէ: Հրեան տիեզերական ուժ է՝ քաղաքական, տնտեսական եւ ելմտական առումով: Աշխարհի մեծերուն պաշտպանութիւնը կը վայելէ: Եւ տակաւին երեւելի եւ աներեւոյթ ուժեր կը հսկեն իր օրօրոցին: Այս բոլորին վրայ կրնաք աւելցնել իր թիւը՝ 13 միլիոն, եւ անսպառ հարստութիւն մը:

Անկէ հարիւր տարի առաջ, Երուսաղէմի վեց հազար Հրեաներէն 239ը միայն արհեստ մը կամ առեւտուր մը ունէին: Մնացեալը կ՚ապրէր արտաքին օժանդակութեամբ: Հորիզոն եւ պայծառատեսութիւն ունեցող մարդեր կարմրեցան այս անկումէն: Հետզհետէ կամքերը զարթնուեցան, կարգապահութիւնը պարտադրուեցաւ, եւ Հրեաները ոտք դրին հողի մը վրայ, որ լքուած էր հազարամեակներ առաջ:

Այս տեսլապաշտները, նաեւ իրապաշտները, կռուեցան երկու անողորմ թշնամիներու՝ աւանդութեան եւ ստորակայութեան գաղափարին դէմ:

Հրեան ազատ օդի, լոյս աշխարհի յատուկ յարմարած մը ըլլալէ դադրած էր: Ջէնքի անընդունակ, փակուած մռայլ կրպակներու խորը, դրդուած վախկոտութեամբ, չարաշահութեամբ եւ կասկածելի առեւտուրով, եւ ի լրումն՝ «դաւաճան» մակդիրը ճակտին: Ցուցայէն աղէն, այս անարգանքը կպչուն ցեխի մը նման փակեցաւ Հրեային: Այնքան որ, մարդիկ մոռցան նոյնիսկ թէ միեւնոյն ցեղը Յիսուս մը տուած էր մարդկութեան:

Նոր իմացականութեամբ օժտուած այս մարդերը գլուխ հանեցին աշխարհի մեծագոյն յեղափոխութիւնը.— փշրեցին այն հայելին, որուն մէջ կ՚ուզէին որ Հրեան դիտէ ինքզինքը: Կէս քիթ

Գաւառաւ§օնուի Հայերը

Տ. ՊԻՊԻԵԱՆ ՔՀՆՑ. ԵՐԿՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ 30 ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ 8 ՊՍԱԿ ԿԱՏԱՐԵՑ

Գասթամօնուէն 26 Հոկտեմբեր թուականով կը գրեն ժամանակի. —

Մեծ ուրախութեան եւ ոգեւորութեան անմոռաց օր մը եղաւ ժամանումը Տ. Վահան քհնյ. Պիպիեանի, որ Ս. Պատրիարք Հօր կարգադրութեամբ եկած էր հոգեւոր մատակարարութիւն ընծայել Գասթամօնուի եւ շրջականերու հայութեան որոնք երկար, շատ երկար տարիներէ ի վեր զրկուած էին այդ վայելքէն: Արդարեւ,տեղւոյս վերջին բարեջան առաջնորդ յաւէտ ողբացեալ Տաճատ եպիսկ.ի Իսթանպուլ մեկնումէն վերջ, մեր թեմը երեսի վրայ ձգուած եւ ոչ մէկ հայ եկեղեցական ոտք կոխած էր հոս: Այնպէս որ Պիպիեան քհնյ.ին գալուստը թէ մխիթարութեան եւ թէ հոգեւոր վերակենդանութեան առիթ մը եղաւ բոլորիս համար:

Տէր հայրը որ ամսոյս 23ին Անգարայէն օթոպիւսով եկած էր Գասթամօնու, դիմաւորուեցաւ աւելի քան 30 հոգինոց պատուիրակութեան մը կողմէ եւ առաջնորդուեցաւ իրեն համար պատրաստուած բնակարանը, ուր յաջորդաբար եկան հաւաքուիլ նաեւ թեմիս ծանօթ դէմքերը բարիգալուստ մաղթելով իրեն:

Պիպիեան քհնյ. ամսոյս 24ին ներկայացաւ տեղւոյս կուսակալին, արժանանալով սիրալիր եւ յարգալիր ընդունելութեան մը: Կուսակալը որ 1945 — 46 տարիներուն իբր գայմաքամ պաշտօնավարած էր Գատըգիւղի մէջ, ճանչցաւ Տէր Հայրը եւ իբր հին ծանօթներաւ աւելի մտերիմ եղաւ անոնց տեսակցութիւնը: Յարգելի կուսակալը Ս. Պատրիարք Հօր ողջախութիւնը հարցուց եւ խնդրեց որ իր յարգանքները հաղորդէ Ն. Ամենապատուութեան:

Պիպիեան քհնյ. տեղւոյս ոստիկանապետին ալ քաղաքավարական այցելութիւն մը տալէ վերջ սկսաւ զբաղիլ տեղացիներու հոգեւոր մատակարարութեան գործով: Այսպէս Չորեքշաբթի օր 24 Հոկտեմբերին կատարեց 10 մկրտութիւն եւ 4 պսակ, իսկ հետեւեալ օրը 20 մկրտութիւն եւ 4 պսակ: Կիրակի ամսոյս 28ին թէ առաւօտեան եւ թէ երեկոյեան եկեղեցական արարողութիւններ պիտի կատարուին: Տ. Վահան քհնյ. հաւանաբար 15 օրի չափ մնայ Գասթամօնու եւ շարունակէ կատարել յապաղած պսակադրութիւններ, մկրտութիւններ եւ հոգեհանգիստներ, որոնց այնքան ծարաւի է ժողովուրդը: Տ. Հայրը հոսկէ պիտի անցնի Թաշքէօփրիւ:

Այս առթիւ կ՚արժէ ամփոփ կերպով քանի մը տեղեկութիւններ տալ Գասթամօնուի եւ շրջականերու հայութեան մասին: Բուն քաղաքին մէջ հայ բնակչութեան թիւն է շուրջ 100 տնուոր: Իսկ մօտակայ գիւղերուն մէջ՝ Տատայ, Գույուճաք, Արչա, եւայլն, կ՚ապրի աւելի քան 350 տնուոր հայութիւն մը, բացի Թաշքէօփրիւէն — օթօպիւսով մէկուկէս ժամ հեռու Գասթամօնուէն — ուր եւս շրջականերով միասին կայ 100 տունուոր հայութիւն մը: Հետեւաբար, ամբողջ Գասթամօնուի նահանգին մէջ կ՚ապրին շուրջ 450 տնուոր Հայեր, որոնք բոլորն ալ ջերմեռանդ հաւատացեալներ ըլլալով կը փափաքին ունենալ եկեղեցի մը, քահանայ մը եւ մանկապարտէզ մը, ուր իրենց զաւակները կարենան սորվիլ մայրենի լեզուն եւ ստանալ նախնական գիտելիք մը իրենց պապենական կրօնքին մասին:

Տեղւոյս հայութեան մեծագոյն մասը գործաւոր է կամ արհեստաւոր: Աղքատ չկայ: Բոլորն ալ կ՚աշխատին, լաւ եւ մաքուր կ՚ապրին: Առեւտրական կամ աշխատանքի ասպարէզին մէջ բնաւ խտրականութիւն չկայ եւ իսլամ թէ քրիստոնեայ եղբայրաբար կ՚ապրին:

Վերջացնելէ առաջ պարտք կը զգանք մեր երախտագիտութիւնը յայտնել Ս. Պատրիարք Հօր որ զմեզ հովուելու համար ղրկեց Պիպիեան քհ.ի նման արժանաւոր եւ խոհուն եկեղեցական մը որ ոչ միայն մեր, այլ նաեւ տեղական իշխանութեանց եւ բոլոր տեղացի ժողովուրդին յարգանքին ու վստահութեան արժանացաւ, հպարտութեամբ լեցնելով մեր սրտերը:

Թ. Ե.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

... Խմբագիր,

Պիտի խնդրէի որ բարի ըլլաք հրատարակել հետեւեալը.— Եկեղեցւոյ ընտրութիւններէն վերջ ծագած կարգ մը թիւրիմացութիւններու պատճառով, ստիպուած եմ հրապարակով յայտարարել որ այդ ընտրութիւններուն արդիւնքին յայտարարութիւններէն յետոյ չեմ մասնակցած ընտրական յանձնաժողովի նիստերուն եւ կապ չունիմ հոն տրուած որեւէ որոշումներու հետ:

Յարգանօք ԿԱՐԱՊԵՏ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ

մը, կարմիր մօրուք, եւ ծուռ սրունք: Ցետոյ ձգեցին որ հովը, արեւը եւ աշխատանքը նոր դիմագիծ եւ նոր հոգի տան անոր:

Իսրայէլ իբրեւ հայրենիք ընտրեց մեռած հող մը: Արեւելքի մեղկութեան մէջ, ուր հակադրութիւններն անգամ մակերեսային են, մտցուց շարժում, կամք, աշխատանքի տենդ եւ ապրելու սէր:

Քսան դար ցիրուցան, բաժան բաժան ապրելէ, ամէն տեսակ նախատինք, ատելութիւն, արհամարհանք, հալածանք եւ կոտորած տեսնելէ վերջ կը մեկտեղուին: Լաւ կամ գէշ միասին են: Միասին են կօշիկ ներկողը եւ ոտքը երկարողը, զինուորը եւ զօրավարը, գողը եւ ոստիկանը, ստահակն ու զգաստը, առեւտրականը եւ հողագործը: Բոլորը միատեղ: Այլեւս միասին պիտի տառապին, միասին պիտի լան կամ խնդան: Միեւնոյն հողին վրայ: Հոն ապրելու եւ հոն մեռնելու հաւատքով:

Մարդիկ, որոնք իրենց ուսումը ստացան Փեքին, Լենինկրատ, Փարիզ, Պերլին, Լայբցիկ, Վարշաւա, Ուաշինկթըն կամ այլուր, այլեւս կը մտածեն միմիայն իրենց հողին, որ ջուր կը պահանջէ:

Ինչպէս մեր հողը, որ անդադար արիւն կը պահանջէ ...

Եօթը միլիոն ծառ տնկած են, յաւերժացնելու համար յիշատակը եօթը միլիոն զոհերուն:

Իսրայէլի մեծագոյն յաղթանակը իր ժողովուրդին կերպարանափոխութեան մէջն է:

Եւ այս հրաշքը կուգայ վերագտնուած Հայրենիքէն, որ դիմագիծ եւ ոգի տուաւ տառապանքի մէջ թրծուած մարդոց:

Թ. Ա. Թ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Նոյնքան անյաջող, որքան դժուարին եղաւ մեր խումբին համար, այս եղանակին սկիզբը:

Մեր առաջին պարտութիւնը՝ Montgeronի զօրաւոր խումբին դէմ 4—2ով, եւ երկրորդը՝ յաջորդ կիրակին նոր դասակարգային Bagneauxի դէմ 2—0ով, Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը դրաւ վերջին կարգին մէջ:

Անգամ մը եւս հիասթափ եղանք Creteilի դէմ, բայց մեր կամքէն անկախ էր այս անգամ:

Մեր քաղաքապետարանին դաշտը չտրամադրեցին մեզի այս մրցումին համար: Որոշուած ժամուն ներկայ էր հակառակորդ խումբը ու շատ աշխատեցաւ forfaitի երեք կէտերու առաւելութիւնը ձեռք բերել:

Կը յուսանք որ Փարիզի Ligueը գիտակից պիտի ըլլայ անկողմնակալութեամբ քննել այս խնդիրը:

Այս կիրակի նոյն դաշտին վրայ մեր խումբը յաղթութիւն մը ապահովեց, թէ իրեն, եւ թէ իր համակիրներուն համար:

Մեր դասակարգին Leaderը՝ Champagneի մեծ խումբը, պարտուեցաւ 0—1ով, խումբ մը որ չորս յաղթութիւն տարած էր:

Նշանակուած կէտը Սահակ Սահակեանի կողմէ, ցոյց չի տար մրցումին ճշգրիտ պատկերը: Մեր բոլոր տղոց կատարեալ խաղարկութիւնը, մասնաւորաբար խմբապետ Սրապ Խաչիկեանինը պէտք էր առնուազն դեռ երկու կէտի առաւելութիւն մը տար մերոնց: Այսքանով ալ գոհանանք սակայն, քանի որ մեր խումբը 3 շաբաթէ ի վեր, ակամայ հանգիստի մը դատապարտուած էր:

Մեր Ա. պահեստին միայն յաղթական դուրս է եկած: Մաղթենք որ այս ընթացքը շարունակուի:

Ալֆորվիլի մեր երիտասարդները երբ ամէն ջանք կը թափեն որ պատուով դուրս գան, ինչո՞ւ հասարակութիւնը փոխադարձաբար չի քաջալերեր զիրենք, այս տարի մանաւանդ, երբ աւելի զօրաւոր եւ լաւ կազմուած խումբերու դէմ կը գտնուինք:

Ստեփան Ճիպիլեան

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԷՍԻՆ, (Յիսուսաց).— Ֆր. Կապ. Խաչի վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր Ա. անգամ ըլլալով Մեռելոցի տօնին (Toussaint) առիթով խմբական այցելութիւն մը կազմակերպելու, վաղամեռիկ ընկերուհի Արմենուհի Լիւլէճեանի եւ գաղութիս միւս ննջեցեալներու գերեզմաններուն: Հինգշաբթի առաւօտ, խումբ մը ընկերուհիներ գացին Տէսինի գերեզմանատունը, եւ հաւերուրի մօտ ծաղկեփունջեր զետեղեցին հայ ննջեցեալներու շիրիմներուն վրայ:

Փափկանկատ այս ձեռնարկը մեծ գոհունակութիւն ստեղծեց Տէսինի հայութեան մէջ, եւ առաւել եւս համակրանք դէպի Ֆր. Կ. Խաչը, որուն բոլոր ձեռնարկները միշտ սիրով կ՚ընդունուին Տէսինի գաղութին մէջ: Կը շնորհաւորենք մեր ընկերուհիներու այս ձեռնարկը, որ յարգանքի արտայայտութիւն մըն է դէպի մեր անդարձ եւ յիշատակելի մեկնողները:

Տէսինցի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Ե.

— Էհ.— ըրաւ տղան ուսը թօթուելով ու խեչափառի պէս կարմրելով:

— Իրա՞ւ, Պ. Սիրաքեան, ներեցէք հետաքրքրութեանս, ամենեւին սիրա՞ծ էք:

— Ո՛չ:

Ու գլուխը խոր վար կախած՝ սկսաւ ձեռքի փայտովը երկու ժայռի ճեղքին մէջ գորդ կապած մամուռը աւըըշտկել:

— Եւ սիրելու պէտքը չէ՞ք զգար:

Երիտասարդը քիչ մը մտածեց ու թեթեւ մը գլուխը բարձրացուց:

— Շիտակը չգիտեմ ինչ պատասխան տամ: Նախ վերջին քիչ շատ հասուն տարիներս միշտ կանանց շրջանէ հեռու եմ ապրած, որով արդէն ինքնին առիթ չկայ այդ զգացումներուն: Երկրորդ ալ երբ մարդ անգամ մը գլուխը դրեր է կուսակրօն դառնալ՝ այլեւս բնականաբար մէկ կողմ պիտի նետէ այդ հարցերը, եթէ նոյնիսկ մէջէ մէջ անորոշ բաներ մը իր մէջը դառնան:

— Բայց եթէ այդ անորոշ բաները յանկարծ որոշնան, եթէ օրինակի համար, աղջկան մը սիրահարիք, ի՞նչ կ՚ընէք:

— Այդ մէկը անկարելի է:

— Ինչո՞ւ.

— Ձեմ թողներ որ խնդիրը այդչափ հեռուները երթայ: Այդ տեսակ զգացման մը արթըննալը նշմարելուս պէս՝ ամէն կերպ կ՚աշխատիմ առաջը առնեմ, կը հեռանամ, ինքզինքս կը զբաղեցնեմ, վերջապէս կը մռնամ, կը խեղդեմ:

Աղջիկը դէմքին հեգնական ցնցում մը ըրաւ:

— Կը կարծէ՞ք: Բայց ենթադրենք որ այդ ամէնուն հակառակ չյաջողեցաք ձեր զգացումները մարել:

— Ալ ինչ գիտնամ, երեւի ինքս իմ մէջ կը տանջուիմ: Ինքնին հակաբնական եւ անմիտ բան է կուսակրօնութիւնը անշուշտ, բայց ի՞նչ կարելի է ընել, եթէ յանձն առեր՝ խաչդ պիտի կրես:

Շուշանիկ լուռ վայրկեան մը չեշտ նայեցաւ տղու գլխահակ դէմքին ուր տեսակ մը համակրութիւն, ըժգոհութիւն ու վճռականութիւն իրարու էին փարած, եւ վերջապէս ըսաւ.

— Ուրիշ խօսքով կնոջ մը սէրը, կենակցութիւնը ընտանիքի կեանքը ու իր մանր ու խոշոր բախտաւորութիւնները դուք կամքով կը զոհէք ու ձեզի կը դատապարտէք մշտական մենակցութեան, միեւնոյն ժամանակ համոզուած ձեր վարմունքի անիմաստ ու հակաբնական ըլլալուն: Եւ այս բոլորը միայն հասարակութեան ծառայել կարողանալու համար, չէ, մէկ բառով՝ կատարեալ անձնազոհութիւն:

— Անուանեցէք ինչպէս որ կ՚ուզէք:

— Ձեր գիտակցութեան եւ ձեր գործունէութեան մէջ միշտ հակասութիւն մը կայ, որուն ես չեմ համակրիր, ձեր ընել ուզածը եւ ձեր համոզումները իրար չեն բռներ, չեն բխիր իրարմէ. այդ ճամբան վար, շատ վար կրնայ տանիլ, բայց վե՞ր, օ, երբեք չեմ հաւատար:

Բայց նկատելով որ տղան միշտ գլուխը կախ իրեն ոչինչ չէր պատասխաներ՝ յանկարծ անդրադարձաւ.

— Սակայն պարոն Սիրաքեան, չըլլայ թէ խօսքերս իբրեւ վիրաւորանք ընդունիք, դուցէ կը սխալիմ, միայն դժբախտութիւն մը ունիմ, որ իմ կարծիքս լռել չեմ կրնար:

— Եւ շատ աղէկ կ՚ընէք Օրիորդ: Վիրաւորուելու բնաւ միտք չունիմ վստահ եղէք.— պատասխանեց երիտասարդը լուրջ ու դառն ժպիտով մը:

Ու խոր շունչ մը առնելէ ետքը շարունակեց:

— Իսկ ինչ կը վերաբերի ձեր նկատողութեան, մէջը անշուշտ ճշմարտութիւն մը կայ, բայց կայ եւ կարծեմ քիչ մը անարդարութիւն ու երեսանց դատողութիւն, միայն անկեղծ խօսելով՝ ես ինքս ալ չեմ կրնար որոշել, թէ ուր կը վերջանայ ճշմարտութիւնը եւ ուր կը սկսի անարդարութիւնը:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

« Երկրագունդի լայնատարած մէկ շրջանին մէջ, բացագանչեց Ամերիկացի պետ. մարդը, մարդկային ազատութիւնը ոտնակոխ եղած է: Միլիոնաւոր արարածներ այսօր այնտեղ կ'աշխատին գերիներու պէս, բռնի աշխատանքի ճամբարներուն մէջ: Տասնեակ հազարաւոր մարդիկ ստիպուած են լքել իրենց բոյները, զանգուածային վերտարման հրամանագրով: Մշակոյթն ու կրօնքը մասնաւորաբար զոհ դարձան այս բռնակալութեան: Գիտուններ, բազմահմուտ մտաւորականներ, արուեստագէտներ, քահանաներ, բոլորը հարկադրուած են ամենազօր պետութեան վարդապետութեան յարմարիլ: Այս բոլորին հետեւանքը միայն ամլութիւն չէ, այլ մտածման հակակշիռէն խուսափող վտանգաւոր սորկամտութիւն մը, որ կը նպաստէ յարձակման ոգիին»:

Պ. Տին էչիսըն մեղադրեց Մոսկուան, որ ամէն առթիւ պերճախօսօրէն կը պաշտպանէ խաղաղութեան թեզը, բայց ոչ մէկ գործնական ապացոյց տուած է: Այնուհետեւ առաջարկեց սեղմումներու ենթարկել զինեալ բանակները, մէջն ըլլալով ապահովութեան եւ ոստիկանական ուժերը, ջնջել սպառազինութեան սահմանուած արտադրութիւնները եւ պետութեանց միջեւ զինուորական ծրագիրներու սահմանափակման համաձայնութիւններ կնքել: Բայց կարելի չէ հասկացողութեան մը գալ, ցորչափ ՄԱԿի անդամները կը կռուին Քորէայի մէջ:

« Եթէ մարդկութիւնը, եզրակացուց Ամերիկացի արտաքին նախարարը, կարենար օգտագործել իր հարստութեան աղբիւրները, իր տաղանդը, իր ուժը, ոչ զինուորական նպատակներու համար,— Մ. Նահանգները ջերմօրէնատոր կը ցանկան,— այն ատեն կեանքի առջեւ պիտի բացուէին աւելի երջանիկ եւ բարգաւաճ հորիզոններ, որոնց կը տենչան բոլոր մարդիկը:

« Բայց քանի կարգ մը երկիրներ խաղաղութենէ կը ճառեն, երբ իրենց ընթացքը կը ծառայէ պատերազմի դատին, աշխարհի բոլոր ազատ ազգերը վճռականօրէն եւ առանց թուլացման պիտի շարունակեն կիրարկել իրենց ապահովութեան պահանջած պաշտպանողական ուժի յայտագիրը»:

Մոսկուա կը տօնէ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան 34րդ տարեդարձի հանդիսութիւնները, առանց ուղղակի ակնարկելու Սթալինի բացակայութեան.— Մեր մտածումները այս պահուն կ'ուղղուին անոր, որ Լենինի հետ ստեղծեց Սովետական Պետութիւնը, — Մեծն Սթալին:

Զօր. Մալինովսքի չորեքշաբթի օր խօսեցաւ ճառ մը, Կարմիր Հրապարակի Լենինին դամբարանին առջեւ, փառաբանելով ռուսական բանակը, որուն մարտունակութիւնը կ'աճի յարատեւօրէն: «Ամերիկացի աշխարհակալները, յարեց Սովիէտ զօրավարը, որոնք համաշխարհային նոր պատերազմ մը կը պատրաստեն, տկար եւ գինաթափ պիտի չտեսնեն Խ. Միութիւնը:

Մարաջախտր, որ ընդհ. հրամանատարն է Մանչուրիոյ ռուս զօրախումբերուն, այնուհետեւ նախագահեց Խորհ. բանակի հսկայ զօրանցքին, զինուորական 700 հոգինոց նուագախումբի եւ Քրեմլինի թնդանօթներուն խլացուցիչ որոտին տակ:

Զօրանցքին կը մասնակցէին հետեւակազօրքը, նաւաստումի նաւազները, թնդանօթաձիգները եւ մեքենայէն զօրաբաժինները գոյնզգոյն տարազներով, մինչ Կարմիր Հրապարակին վրայ կը սաւառնէր ռմբաձիգ, որսորդական եւ հակազդեցիկ օդատորմիղը, հրամանատարութեամբ Սթալինի զաւկին:

Քսանեակ մը օտար պատուիրակներ կը մասնակցէին հանդիսութիւններուն: Զօրանցքին յաջորդեց ցոյցը ժողովրդային զանգուածներուն, որոնց մէջ կ'երեւէին այրեր, կիներ եւ երեխաներ: Մօտաւորապէս մէկ միլիոն հոգիէ բաղկացած այդ ծովածաւալ բազմութիւնը, ութսուն շարքերով յառաջացաւ Կարմիր Հրապարակէն, Սթալինեան կառուցման դարաշրջանին իր փառումը արտայայտելով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻՇԻՆՍՔԻ արմատական կերպով մերժեց Պ. Տին էչիսընի բերած զինաթափութեան առաջարկները: Սովիէտ արտաքին նախարարը պահանջեց որ Քորէայի դաշնակից զօրախումբերը մինչեւ տասը օր քաշուին 38րդ զուգահեռականը, իսկ երեք ամիսէն պարպեն ամբողջ թերակղզին: Մինչեւ որ Գերմանիոյ վերազինման հարցին լուծում չտրուի, կարելի չի նկատեր համաձայնութիւն մը արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ: Պ. Վիշինսքի ճառը շատ բուռն էր, յոռետեսութիւն արթնցուց ժողովականներուն մէջ եւ խորհ. պատուիրակութեան ՄԱԿէն քաշուելու տպաւորութիւնը թողուց:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ: Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի», Կիրակի կէսօրէ վերջ, Նոյեմբեր 11ին, ժամը 15էն մինչեւ 23 ,Պանեէօյի Ֆրանսական դպրոցի սրահին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Պանեէօ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Արտասանութիւն եւ գեղարուեստական բաժին:
Կը նուագէ թառիստ Գարեգին եւ ընկ. Բեճօ:
Ծոխ պիւֆէ եւ զինեձօն:

Autobus: Porte d'Orléans 188 իջնել Պանեէօ:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՖՐԱՆՍ. ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նոյեմբեր 11ին, ժամը 15ին Palais de la Mutualité, 24 rue St. Victor (métro Maubert Mutualité):

ՄԵԾ ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Կէս ծանրութեան դասուն, 3 վայրկեաննոց 15 մարտնչումներով: Ֆրանս. Ազգ. ախոյեանութեան համար: ԺԱԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ընդդէմ JOSEPH ROUDEի (Յարդ. անպարտելի): Կան նաեւ ուրիշ 4 կռփամարտի մրցումներ:

Ձեր տեղը ապահովեցէք դիմելով՝ Պ. Գապատայեանի, 32 rue Trévise, Tél. Tai. 65-44:

JOURNÉE NATIONALE DU SOUVENIR

FRANÇAISES et FRANÇAIS

le 11 NOVEMBRE

ACHETEZ LE

BLEUET de FRANCE

Emblème des Anciens Combattants et Victimes de la Guerre

AU PROFIT des VEUVES - ORPHELINS et ASCENDANTS

ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԶՈՀԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ծանուցանէ որ այս կիրակի Նոյեմբեր 11ին միմիայն «Bleuet de France» ծաղկի վաճառում տեղի պիտի ունենայ ամբողջ Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ, Նախկին Մարտիկներու եւ Պատերազմի զոհերու ի նպաստ: Կը խնդրուի ժողովուրդէն առատաձեռն ըլլալ, մեղմելու համար թշուառութիւնը պատերազմի այրիներու եւ որբերու:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Ողջերթի թէյասեղան մը կազմակերպած է, իր գործօն ընկերուհիներէն Տիկին Արուսեակ Պետրոսեանի եւ Տիկին Ցասմիկ Մամիկոնեանի ի պատիւ, անոնց Ամերիկա մեկնումին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ընկերուհիները այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 8ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

ՏԷՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Լիւլէճեան, Վարդապետեան եւ զաւակները, հոգեհանգստեան պատարագ մատուցանել կուտան իրենց ողբացեալ զաւակին եւ քրոջ՝ Օր. Արմենուհի Վարդապետեանի ու հանգուցեալ եղբօր եւ տաքրոջ, հօրեղբօր Սողոմոն Վարդապետեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի, Տէսինի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.—Հ.Յ.Դ.Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, վերջին ժողովատեղին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻ հայրենակիցներ շատ կարեւոր հարցի մը համար կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի մը, այս կիրակի ժամը 3ին, 23 rue Jouye Rouve, Տէօվլէթեաններու տունը:

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 17 Նոյ. շաբաթ օրը ժամը 4ին, դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոյեմբեր 28ին Սալ Շոփէնի մէջ
Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ
երգահանդէսը: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք:

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն:

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 11 Novembre 1951 Կիրակի 11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6608-Նոր շրջան թիւ 2019

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԷԱԿԱՆԸ ՈԳԻ՛Ն Է

Բոլոր ինքնագոհներուն, անտարբերներուն, հարստութեան մէջ յղփացած մեկուսացածնե-րուն ու փառատենչիկ օտարամոլներուն, —

Լսեցէք, երիտասարդ ու «հայրենաբաղձ» հայ բժիշկ մըն է որ կը գրէ Իտալիայէն :

— «Ճակատագրի բերումով թէեւ 15 տարիէ ի վեր հեռու կը գտնուիմ, ինծի համար անկեղծ եւ սիրելի հայկական շրջանակէն, սակայն վըս-տահ եղէք՝ որ սրտիս մէջ վառ մնացած է ազգա-յին ոգին: Չեմ մոռցած իմ սիրելի հայրենակից-ներս, ու սիրտս կը վկայէ՝ որ կրկին առիթը պի-տի ունենամ, օր մը, իրենց միանալու:

«Արեւելք»ի եւ «Յառաջ»ի մէջ, յաճախ կը կարդամ «Քարէն Եփփէ» ազգային ճեմարանի գո-վեստը: Ազգօգուտ ձեռնարկ մը, որ իսկապէս, պատիւ կը բերէ Հայկազեան ցեղին : Գնահատե-լի եւ շնորհաւորելի է» :

Իր նամակին շարունակութեան մէջ, նաեւ գործքով փաստելու համար իր խանդաղատանքն ու անկեղծ շահագրգռութիւնը, երիտասարդ բը-ժիշկը պատրաստակամութիւն կը յայտնէ ամէն տարի սան մը պահելու Ճեմարանի մէջ:

Այնքան մեծ է ու սրտագին՝ բժիշկին խան-դավառութիւնը, որ կը շեշտէ՝ թէ գործարժի պիտի ենթարկէ նաեւ Իտալիոյ իր հայ բարեկամ-ներն ու ծանօթները, «Ճեմարանի գործն ու դերը պարզելու համար Իտալահայ գաղութին»:

Ահաւասիկ, իր ընդհանուր գիծերուն մէջ, բովանդակութիւնը նամակի մը՝ որ ընթացիկ նը-ւիրատուութեան մը բառերը ըլլալէ աւելի՝ ամ-բողջական նուիրումի, ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽՈՐ ՀԱՍԿԱ-ՑՈՂՈՒԹԵԱՆ և դրական շահագրգռութեան փաստ մը կը հանդիսանայ :

Ընթերցողը կրնայ վստահ ըլլալ, թէ պարա-գայական զեղումի մը արդիւնք չեն այս տողերը: Փրփուր չեն : Այլ՝ համակ անկեղծութիւն ու գի-տակցական ապրում: Եւ եթէ կարեւորութեամբ արձանագրելու հարկ կը զգանք այս պարագան, կ'ուզենք ընդգծել պարզապէս, թէ ԺԱՄԱՆԱԿՆ ու ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ միշտ չեն յաջողիր քանդել մեր ցեղային արժանիքներն ու առաքինութիւնները ԵԹԷ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒ-ԹԻՒՆԸ ԿՈՒՏԱՆՔ ՄԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ :

— Մտերմութեան մը մէջ գրուած այս տողե-րը՝ արտայայտութիւնն են ՈԳԻԻ մը, որ դրամէն, գիրքէն, գիրքերէն, վկայականներէն ու գիտու-թենէն չի գար. այլ՝ դաստիարակութենէն, ան-միջական միջավայրէն, ու, մանաւանդ, իր ժո-ղովուրդի կեանքին հանդէպ անվերապահ ու ան-կեղծ շահագրգռութենէ :

Քանիներ ունինք, մեր մօտ ու մեզմէ հեռու, որոնք կը ճողփան աշխարհիկ բոլոր վայելքներուն մէջ, կը լողան ոսկիներու մէջ, փառքի հանդ-րուաններու են հասած կամ ի վիճակի են համբաւ ու անուն շինել իրենց՝ միջազգային հրապարակ-ներու վրայ, եւ որոնք զուրկ կը մնան, «ուրիշ-ներու»— հարազատներու— ցաւը, գրկանքը, կարօտութիւնները բաժնելու երջանկութենէն, — մէկ բառով՝ ԱՅԼԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ մեծ առաքինու-թենէն :

Մեծահարուստներու եւ ունեւորներու բանակ մը ունինք մեր շուրջ, ու արեւմտ. ոստաններու մէջ, որոնց ականջները խցուած են հանրային ա-մէն պահանջի առջեւ: Չեն լսեր: Չեն ուզեր լսել, իմանալ, ըմբռնել, փութալ: Ոչ թէ անոր հա-մար՝ որ ծախսել կամ նուիրաբերել չեն սիրեր, այլ՝ անոր համար որ չեն ուզեր հետեւիլ հաւա-քական տրոփումին ու կեանքին ժողովուրդի մը՝ որուն մէկ մասնիկն են իրենք, որուն հանդէպ պարտաւորութիւններ ունին, որպէս արեան տուրք ...

Անշուշտ գոյութիւն ունի նաեւ դաս մը՝ չկամ-ներու, ընչաքաղցներու եւ յամառ կծծիներու, — բոլորն ալ կարելի է «սրբել տետրակներէն»: Սա-կայն, մեծագոյն տոկոսը անտարբերներուն՝ կը կազմեն անոնք, որոնք բարոյական եւ հոգեկան իրենց կապերը եւս խզած են իրենց ազգութենէն, ու կ'ապրին իրենց փուճ գոյութիւնը ոսկեզարդե-լու համար միայն ...

Հասած ենք օրերու, երբ հեռաւոր գաղութ-ներէ արձագանգող խանդաղատանքի մրմունջ մը՝ մեզ կը սփոփէ եւ կը յուսադրէ ապագային հա-մար: Բնականոն պայմաններու մէջ, ոչ ոք աննա-խընթաց պիտի նկատէր ըոհաբերութեան նման-բուխ շարժումներ մը: Եւ սակայն, նիւթականա-ցած, հասարակէն անդին ու աշխարհիկ կեանքի մը ելեւէջներուն մէջ, քաղցր է հաստատել՝ այ-սօր՝ այս կարգի սրտապնդիչ երեւոյթներ :

Իր իմաստէն ոչինչ կորսնցուցած է սրբազան խօսքը, թէ՝ ոգին է կենդանարար »... .

Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՓՈՔՐԻԿ ԹԵՐԹՕՆ

ԿՕՇԻԿ «ՄԱԼՉԻԿՈՎԻ» ... ԿԱՄ ԳՆԱՑՈՒՑԱԿԱՅԻՆ ԼԵԶՈՒ

Մի զոյգ երեխայի կօշիկ ձեռքիս մտայ Նալ-բանդեան փողոցի անկիւնում գտնուող կօշիկի նո-րոգման արհեստանոցը :

— Նորոգման պատուէր կ'ընդունէ՞ք, — հար-ցրի վարպետին .

— Տուր տեսնեմ :

Նա վերցրեց կօշիկները, կաւիճով նշաններ արեց տակը, կողքերին, երեսին եւ համրիչի հա-տիկները քաշելով, սկսեց հաշուել :

— Սայուզկա, Պերէտեաժկա, Նաբոյկա, պադմեօտկա, նեդամերկա ստեժով... լատկաներ, ուբշիկներ, նասոկներ... (բոլորն ալ կօշիկի մա-սեր) կօշիկ մալչիկովի... այսքան ռուբլի:

— Վարպետ, էդ ինչ լեզուով էք խօսում, — զարմացայ ես :

— Խօսում եմ ճիշդ այնպէս, ինչպէս գրուած է մեր պրեյսկուրանտներում (ընթացիկ գիներում մէջ) :

Ես վերցուցի գնացուցակը որ տպագրուել է 1948 Թուականին Պետհրատի առաջին տպարանում եւ տեսայ որ իրօք, մարդը խօսում էր գնացուցա-կի լեզուով :

Այդտեղից դուրս գալով, ինձ դրաւեց հրուշա-կեղէնի անուշ բուրմունքը եւ, մօտենալով վաճա-ռասեղանին՝ վկայ եղայ յաճախորդի և գործակա-տարուհու միջեւ տեղի ունեցող տարօրինակ խօ-սակցութեան.

— Խնդրեմ, տուէք ինձ զաթա:

— Կեատա՝ էք ուզո՞ւմ .

— Այո :

— Էլ ի՞նչ:

— Շաքարահաց :

— Ահա ձեզ շաքար չօրակի: Ուրի՞շ ...

— Մի կապոց թէյ :

— Էս էլ ձեզ մի պաչկա չայ: Ուրիշ ի՞նչ :

— Այ, այն վարդագոյն տուփը :

— Այն էլ ձեզ ռոզովի կարոբկան :

— Իսկ դուք ինչ էք ուզում.— ասաց գործա-կատարուհին, դառնալով ռուս ընկերոջս, որը չգիտէր հայերէն եւ խօսում էր ռուսերէն :

— Այ, այն տուփը, որի վրայ ռուսերէն գե-ղեցիկ տառերով գրուած է «պորտուլակ»

— Հա, դէ ասէք զանտուռ: Ուրիշ ինչ :

— Ընկոյզի մուրաբա :

— Ահա ձեզ պոպոկի վարենի: Էլ ի՞նչ :

— Կէս քիլօ էլ «բրինզա» պանիր:

— Էս էլ ձեզ բրինձի պանիր: Էլ ի՞նչ:

— Էլ ոչինչ: Միայն զարմանալի է ձեր խօսակ-ցութիւնը: Ոչ ռուսերէն էք խօսում, ոչ հայերէն: Ընկերս էլ Ռուս է, նա էլ ձեզ չի հասկանում :

Ինչու էք զարմանում քաղաքացի, եթէ մենք խանութների աշխատողներս այսպէս ենք խօ-սում, մեղաւորը մենք չենք, այլ առեւտրի ցանցի առանձին ղեկավար աշխատողները: Նրանք են մեզ համար հնարել այդ խօսակցութեան լեզուն :

(Ս. Հայաստան օրաթերթ) Վ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ 250.000 ՏՈԼԱՐԻ ՆՈՒԷՐԸ, ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ԵՒ ՎԵ-ՀԱՐԱՆԻՆ ՆՈՐՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ասկէ առաջ գրած էին թէ Պ. Գալուստ Կիւլ-պէնկեան տրամադրութիւն յայտնած է Էջմիածնայ եկեղեցւոյն եւ վեհարանին վերանորոգումը ըս-տանձնել 250.000 տոլարի (շուրջ 100 միլիոն ֆր.) նուիրատուութեամբ մը :

Այս մասին հաւաստի աղբիւրէ հետեւեալ մանրամասնութիւնը կը հաղորդեն. —

Պ. Գ. Կիւլպէնկեան իր նուիրատուութիւնը բուն նպատակին գործածուելու ապահովութիւնը ունենալու համար, ուզած է որ իրեն հաղորդուին նորոգութեան ծախուց մանրամասն մէկ ցուցակը (cahier de charge) : Այս ցուցակը պէտք է պատ-րաստուի ճարտարապետէ մը եւ վաւերացուի պե-տական պաշտօնատանց կողմէ՝ որոնք պարտաւոր պիտի ըլլան յանձնառութիւններ եւ պատասխանա-տուութիւնը ստանձնել: Պ. Կիւլպէնկեան իր 250 հազար տոլարի նուէրը կը յատկացնէ ամբողջո-վին եւ միմիայն շէնքերու նորոգութեանց եւ ոչ թէ վարչական ու քովնտի ծախքերու :

Այս պայմանները հաղորդուած են Երեւանի կառավարութեան եւ Էջմիածնի վեհարանին տես-չութեան, բայց տակաւին ոչ մէկէն եւ ոչ միւսէն պաշտօնական պատասխան չէ ստացուած: Ուրեմն առ այժմ գումարը կը մնայ Պ. Կիւլպէնկեանի մօտ մինչեւ որ ինքը, նուիրատուն ունենայ անհրա-ժեշտ ապահովութիւնները : Հ.

Վիշինսկիի ճառը

ՑՈՒՍԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՍՏԵՂԾԷ ՄԱԿԻՆ ՄԷՋ

« Զինաթափութեան առաջարկը խճճուած ողոր-մելի է, որ խնդիր խնդրուէ կը պատճառէ, ամբողջ գիշերը քունիս պիտի ըլլալու աստիճան», կ'ըսէ ռուս արտաքին նախարարը :

Հինգշաբթի օրուան Վիշինսքիի ճառը, բուռն ամբաստանագիր մըն էր ուղղուած Ամերիկայի եւ առհասարակ ՄԱԿի դէմ, որ տեւեց 90 վայր-կեան: Առաջին պահէն, Սովետ. արտաքին նախա-րարը չվարանեցաւ յայտնելու թէ՝ Ատլանտեան խմբակցութեան յարիլը անհաշտ է Միացեալ Ազ-գերու Կազմակերպութեան անդամի հանգաման-քին :

Ըստ Սովետ նախարարին, աննախընթաց տն-տեսական տագնապ մը սպառնայ Արեւմուտքին, որ իր ճիգերը կը սպառէ սպառազինութեամբ: Երբ Խ. Միութիւնը իր ուժերը կը նուիրէ լաւա-գոյն ընկերութեան մը կառուցման, Մ. Նահանգ-ները կը մտածեն յարձակողական համագործակ-ցութիւն մը ստեղծել: ՄԱԿը Ուաշինկթընի ձեռքը հասարակ գործիք մը ըլլալով, ինքզինքը կ'ան-պատուէ մեղսակից դառնալով յարձակման եւ իր կանոնագրի բռնաբարման: Արեւմտեան զինաթա-փութեան համբաւաւոր ծրագիրը կը յիշեցնէ «Եւ ծնաւ մուկն ջնջին» ժողովրդական ասացուածքը, ոչ մէկ նորութիւն կը ներկայացնէ Պարուխ-Լիլիէն-թալի հին ծրագրին համեմատութեամբ, որ ար-դէն իսկ դատապարտուած է ՄԱԿէն, ու նկատի առնուելու չէ ինքզինքը յարգող ոեւէ պետութե-նէ մը :

Խորհ. Միութիւնը, ընդհակառակը, կը ներ-կայացնէ «իսկապէս խաղաղասիրական» ծրագիր մը, դատապարտելով Ատլանտեան Դաշինքը ու ջատագովելով Քորէայի պատերազմին անմիջա-կան դադարումը եւ իր պարպումը բոլոր զինեալ օտար ուժերէն, 1952 Յունիս 1էն առաջ ալ զինա-թափութեան ժողով մը առաջարկելով :

Վիշինսքի աւելի իր յախուռն շեշտով, սար-տոնական կատաղութեամբ, դէմ ցցուեցաւ արեւ-մտեան տեսակէտներուն, քան թէ իր էութեան խորէն, ինչպէս գիտել կուտայ ֆրանսական մա-մուլը: ՄԱԿին հետ ան խզեց իր կապը, երբ թէ սթալինեան Ռուսիան ալ բան չունենար սպասելիք համաժողովէ մը, որ ինկած էր Մ. Նահանգներու հոգատարութեան տակ :

« Դիտած ենք որ, կը գրէ «Քոմպա» իր ա-ռաջնորդողին մէջ, երկու տարիէ ի վեր ՄԱԿը մը-տած է ճամբու մը մէջ,— մանաւանդ Ապահովու-թեան Խորհուրդին էչիսընի կողմէ կորզուելէն ասդին,— ուրկէ ետ դառնալը անկարելի է, ա-ռանց ուրանալու ինքզինքը: Ոմանք կը մտածեն թէ լաւագոյն է խզել կտրուկ կերպով: Ցիրաւի, այն պահէն ի վեր, որ միջազգային օրէնքը դար-ձած է օրէնքը երկու խմբակցութեանց, կարելի է ձեռք քաշել ՄԱԿէն :

« Չըրչիլ խրապաշտ է, երեւան հանելէ ետք զինադադարի արեւմտեան ծրագրին ունայնութիւ-նը եւ զեղծումը, կ'առաջարկէ «կառչիլ» Ռուսե-րուն, անոնց աչքին շողացնելով շահեկան բանակ-ցութիւն մը Գերմանիոյ մասին: Բայց, իրականին մէջ, Վիշինսքի շատ քիչ խօսեցաւ Գերմանիոյ վրայ: Զկրնա՞ր պատահիլ, որ Չըրչիլի միջամտու-թեան վրայ ամբողջովին սեղանի վրայ բերուի հարցը, ու Սովետ գործավարը ՄԱԿին կռնակ դարձնէ, լաւագոյն կերպով պատրաստուելու հա-մար Գերմանիոյ մասին տեղի ունենալիք բանակ-ցութիւններուն :

« Վիշինսքիի առանձնակի խստութեան եթէ տարբեր բացատրութիւն մը չըլլար, կ'եզրակացնէ ժողովրդական օրաթերթը, երբեք բացատրու-թիւն գոյութիւն պիտի չունենար: Եւ Ռուսիան պիտի փորձուէր խաղին գալ անոնց, որ կը մաղ-թեն իր կամաւոր կամ բռնադատեալ մեկնումը Շայեոյի կրկէսէն: Յառաջիկայ օրերը մեզ պիտի լուսաբանեն սովետական դիտաւորութեանց մա-սին» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՈՒՍԿ ԲԱՆՔ

ԽՄԲ.— «*Արեւմուտք*»ի լսարանը Հոկտեմբերի վերջը երկու երեկոյ նուիրեց Շ. Նարդունիի կեանքին ու գործին: Գլխաւոր խօսողներն էին Հրանտ Բալուեան եւ Խոսրով Վշտունի, — ամէնէն ետքը՝ Շ. Նարդունի արտասանեց իր «*Հուսկ Բանք*»ը, այնքան յուզիչ եւ տպաւորիչ, որ լսարանականներուն փափաքով, գրի առաւ՝ հրատարակութեան համար:

Թանկագին մեռաղի պէս հազուագիւտ զգացում մըն է փոխադարձ յարգանքը հայ մտաւորականներու մօտ: Ես գիտեմ յարգել սակայն, կը ճանչնամ յարգանքի զգացումը, ունիմ այդ մետաղը: Այնպէս որ երբ Խանճեանեան, Բալուեան եւ Վշտունի խնդրեցին որ ներկայ ըլլամ, հոգ չէ թէ տաժանելի վիճակի մը մատնուելու համար, յօժարեցայ՝ բայց այն պայմանով որ պիտի չխօսիմ, — բացակայ ներկայ մը պիտի ըլլայի այստեղ: Եւ հիմա կ'ուզէք որ խօսիմ, ի՞նչ ըսելու համար: Կարելի՞ է միթէ խօսիլ: Գովեցիք, գովաբանեցիք զիս: Երբ մանկ կ'ըլլէի, միտքս ինկաւ հայերէն գովք բառը, որ կը նշանակէ գովաբանութիւն, գովասանութիւն, բայց կը նշանակէ նաեւ... ողբ, — արդարեւ հայ մայրերը գովք կ'երգեն կամ կը հիւսեն մեռելներուն վրայ, կը թուեն մեռելին բոլոր առաքինութիւնները, առաւելութիւնները, արժանիքները՝ տխուր բայց քերթողական լեզուով մը, յուզումով եւ անկեղծութեամբ: Այնպէս որ ձեր գովքը լսելով՝ պահ մը կարծեցի թէ դագաղի մէջ պառկած եմ արդէն: Լա՛ւ, մեռելը ի՞նչ կրնայ ըսել, ինչո՞ւ կ'ուզէք որ խօսի մեռելը, գովեալը:

Կ'ուզէի որ քննադատէիք զիս, աւելի հաճելի կը դառնար ինծ: Տաժանելի բա՛ն է գովեստ լսելը, ինչու որ չես կրնար պատասխանել, — վայե՞լ է միթէ գոհունակութիւն յայտնել ձեր գովեստներուն փոխարէն, անձնահաճութիւն կ'ըլլար: Իսկ խեղճանալ, համեստութիւն փորձելու ձեւով, նոյնպէս վայել չէ նկարագրիս, որովհետեւ կեղծաւորութիւն է ատիկա:

Կը նախընտրէի հայհոյութիւն լսել, մեղադրանք կամ քննադատութիւն, որպէսզի կարենայի բան մը ըսել ձեզի՝ ինքզինքս պաշտպանելու արդար նպատակով:

Ուրեմն, ընդունեցէք որ գովեստ կամ գովք կարդալով՝ փակեցիք բերանս, դագաղի մէջ դրիք զիս: Թերեւս դուք կրնաք ձեզ արդարացնել՝ առարկելով թէ դէշ խօսք չեն ըսեր մեռելին ետեւէն, — առաջին անգամ Սողոնն է, որ մասնաւոր օրէնքով մը արգիլեց դէշ խօսիլ մեռելներուն մասին, ըստ Պղուտարքոսի՝ չյաւերժացնելու համար ատելութիւնները: Իսկ ըստ Պղատոնի, Հիպպիաս կը թելադրէ ոչ միայն դէշ չխօսիլ մեռելներուն մասին, այլեւ ընդհակառակն գովել զանոնք, չթշնամացնելու համար անդենականները: Արդարեւ, մեռելներուն վրէժխնդրութեան մասին բազմաթիւ են վկայութիւններ դիցաբանական կամ նախաքրիստոնէական աւանդութեանց մէջ: Ես վրէժխնդիր չեմ սակայն, կենդանի կամ մեռեալ՝ կը սիրեմ քննադատութիւն լսել, նոյնիսկ հայհոյութիւն, — ատիկա կ'առնականացնէ զիս եւ պատասխանելու կը մղէ:

Արդ, քանի որ դագաղ դրիք զիս, իբրեւ մեռել՝ երկու «հուսկ բանք» ունիմ ձեզի, — առաջինը բաղձանք մըն է, երկրորդը՝ թելադրանք մը:

Կը ցանկամ, ես որ, ահաւասիկ, մեռայ Փարիզեան այս սրճարանին մէջ, կը ցանկամ որ չթաղուիմ Փարիզեան սրճարաններու մէջ, — ես իմ հողս կ'ուզեմ, իմ հայրենի հողս, պապենական հողս: Այդ հողին վրայ բուսայ ես, այդ հողը չենցնելու համար աճեցայ, ծաղկեցայ: Արդ, կ'ուզեմ որ այդ հողին մէջ թաղուիմ:

Թոյլ տուէք ներկայացնեմ այդ հողը: Գրագէտները կը բաժնեմ երկու խումբի (կարելի է երկու խումբերն ալ միացնել թէեւ).

1.— Ecrivain de race,

2.— Ecrivain de terroir:

Հողերնախօսական դպրոցը, որու մասին խօսեր ու գրեր եմ յաճախ, հիմնուած է առաջին տարազին վրայ: Իսկ երկրորդը մատերիալիստ տեսութիւն մը կը յիշեցնէ երեւութապէս, բայց այդպէս չէ: Հէկէլեան ցեղի եւ միջավայրի տեսութեան հետ կապ չունի ինչ որ բանաձեւուած է իմ մտքիս մէջ, — ընդունելով մարդ = հող տարազը, (այս տարազով կը բացուին երկու անգլիական գիտական հրատարակութիւններ, որոնց հեղինակներն են Horrabin եւ Ellen Semple), միւս կողմէ առանց հետեւելու գերմանական... պարտիզպանական դպրոցին, զոր շատ կը սիրէր Թէն, ես ալ վառեր եմ գրագէտի զգայարանքներս թզենիին հոտով, ընկուզենիին հոտով, հնձուած խոտերուն հոտով, բայց բոլոր այդ հոտերուն մէջ որոներ եմ հայ իմացականութեան ինքնատիպ եւ ինքնօրէն փառքը, եւ հրճուեր եմ ներշնչումներովս ու տեսիլքներովս՝ որոնք կը ձգտէին հասնիլ միայն ատոր, այդ փառքին: Ահա թէ ինչո՛ւ կը փափաքիմ երջանկայ ալ մահուանս մէջ՝ վերադառնելով իմ հողերս: Մենք, մտաւորականներս, չէ՞ որ այդ հողը կը պահանջենք իբրեւ պատուանդան հայ իմացականութեան փառքին:

Ես գաղթող թռչուն չեմ, որ գիտէ միայն գարուն երգել եւ գարուն կը փնտռէ մէկ ցամաքամասէն միւսը:

Եւ երբ թաղեցէք զիս իմ հողերուս մէջ կ'ըսեմ երախտասրտութեան, իբրեւ հուսկ բանք, կ'ուզեմ հասկցնել թէ ես հայրենասէր եւ ցեղատիպ գրագէտ մըն եմ, — իմ հէքեաթներուս եւ արձակ բանաստեղծութիւններուս մէջ, դրեթէ բոլորին մէջ, հայրենի հողին հոտը կը բուրէ եւ հայրենական զգացումին բաբախումը կը լսուի անպայման, թէքնիք զանազան խաղերով, որոնք նպաստն են դրական նոր դպրոցներու՝ «կորիզաւոր» կոչուած», «ցոլարան» կամ «երեք յարկանի», (առաջին յարկը՝ ժողովուրդին համար, երկրորդը՝ ուսումնականներուն համար, երրորդը՝ իմացական բարձրագոյն հաճոյք փնտռողներուն համար, — օրինակ՝ «Լերան բարկութիւնը» հէքեաթին մէջ կայ երեք յարկ):

Բայց անմիջապէս կ'ուզեմ աւելցնել թէ հողը ամէն բան չէ ինծի համար, հողը հայրենիք չէ, հողը քաղաքակրթութիւն չէ, հողը մշակոյթ չէ, հող ունեցող անմշակ ժողովուրդ չա՛տ, — բոլիկ, հոգիով աղքատ, թեւաղուրկ մարդկային բազմութիւններ կը ճանչնամ, որոնք չունեցան ու պիտի չունենան երբեք ազգային ստեղծագործութեան վայելքը: Այդ վայելքը ունենալու համար՝ պայման է օժտուած ըլլալ տարբեր հողով մը, տարբեր կաւով մը: Գիտէք անշուշտ թէ ամէն հող ցորեն չի տար, արդասաբեր հողը տարբեր է, — այդ «տարբեր» հողը ունինք մենք՝ որ կը կոչուինք ժողովուրդ Հայոց: Օժտուած, աստուածաշնորհ եւ յաւերժափառ ժողովուրդ՝ մենք մշակոյթ ունինք, պատմութիւն ունինք, քաղաքակրթութիւն ունինք, մենք «տեւելու» զգացումը եւ մտածումը ունինք, յաւերժութեան սարսուռը ունինք, ժամանակը ճեղքելու եւ հերկելու կարողութիւնը ունինք: Աշխարհը անո՛նցն է միայն, պատմութիւնը անո՛նցն է, յաւիտենականութիւնը անո՛նցն է, որ գիտեն ժամանակը գործածել ու մարսել: Մենք հող ունեցող ժողովուրդ ենք:

«Հուսկ բանք»իս երկրորդը թելադրանք մըն է, այսինքն ըսել մեր գրագէտներուն եւ մեր երիտասարդներուն մասնաւորապէս, — քալեցէք ժամանակին հետ, ճեղքեցէք ժամանակը: Վա՜յ այն ժողովուրդին, որ չի կրնար քալել ժամանակին հետ, ի՜նչ փոյթ թէ հող ունի, հայրենիք ունի: Ժամանակը բարկ արեւի պէս է, կ'այրէ կը խանձէ ժողովուրդները, մոխիրի եւ աղբի կը վերածէ, երբ այնքան իմաստուն չեն՝ որպէսզի գիտնան ճչդել ժամանակ կոչուած ստեղծագործ այդ ջերմութեան աստիճանին բարձրանալը:

Արդ, ցաւ է ինծ ըսել թէ մեր մտաւորականները, մեր առաջնորդները, մեր գործիչները, մեր եպիսկոպոսները, բոլո՛րը, բոլո՛րը, չե՛ն քալեր ժամանակին հետ: Ուղտի պէս՝ իրենց նախակերը — թարանի գիտելիքները կ'որոճան, հին բաներ կը ծամեն, ծամուք կը ծամեն, ինչպէս à la becquée երախաներ: Մեր «մեծերը» յիսուն տարի ետ են, իսկ ես հպարտօրէն կը յայտարարեմ թէ յիսուն տարի առաջ քալած մտածումներ ունիմ, որոնք զանկս կը տանջեն: Երբ ուրիշներ ձմրան մէջ են տակաւին, ես գարնան հագուստներս եմ հագեր արդէն: Շարունակ «տարբեր» մտածելով, տարակարծութիւն չէ որ կը համրեմ, այլ տարածութի՛ւն կը չահիմ:

(Մնացեալը յաջորդով) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մեր լեռներու խորհուրդը

Արագածը գեղեցիկ

Հայաստանը, իմ տեսած Ալպեան երկիրներու մէջ, Արագածի դարատափով ամէնէն գեղեցիկն է: Ռուսի Կովկասին վրայ չկայ ուրիշ տեղ մը՝ որ ծաղիկներու պէսպիսութեամբը, ամառնային օդին քաղցրութեամբը հաւասար ըլլայ Արագածին:

ՄՈՐԻՑ ՎԱԿՆԷՐ

Կրնաք վստահաբար ըսել թէ մեր աչքին առջեւ պարզուող տեսարանին գերազանցը, տիեզերքի վրայ ոչ մէկ տեղ կայ, տպաւորութիւնը զոր այս տեսարանը կը թողու մտքին վրայ՝ միանգամայն ուժգին ու մնայուն է: Ոչ մէկ տեղ բնութիւնը այսքան հիապատում կերպով մը բացած է, ոչ մէկ տեղ բնութիւնը յղացման մեծագոյն համանմանութիւն մը եւ յատակագծի ներդաշնակութիւն մը շնորհած է, եւ ոչ մէկ շրջակայ վայրերը այսքան վեհափառ են:

ԼԻՆՉ

Արագածը մէկն է մեր Հայրենիքի լեռնային հրապոյրներէն: Բառադաղաթ աննման դաշտերով, թէեւ հրաբխային՝ բայց անոր առատահոս ջուրերը կանաչազարդեր են զայն: Ետնան ու Վեսուվը չեն կրնար բաղդատուիլ Արագածի հետ: Անոր հրաբխային բերանը, բոլոր յառաջակողմեան Ասիոյ մէջ՝ ամէնէն աղուոր ու մեծ խառնարաններէն մէկն է:

Տասնէն աւելի լիճեր ունի, որոնցմէ ոմանք կէս մղոնէն աւելի տրամագիծ ունին: Ամէնէն մեծ ու ամէնէն բարձր դիրքի վրայ կը գտնուին Սեւ Լիճը եւ Կարմիր Լիճը: Պարարտ հողեր կան Արագածի կողերուն վրայ եւ ստորոտները: Անուանի է այս լեռը իր բոյսերովը ու գոյնզգոյն ծաղիկներովը, ջուրի պաղ աղբերովն եւ երփներանգ միջատներովը, իր մեղմ, հաճելի հովերովը, «Նախշուն հաւքերով»ը: Գարունէն մինչեւ աշունը, հօտերը հոն կ'երթան արածելու, անոր սառնորակ ջուրերը խմելու, մեղուները՝ անոր ծաղիկներուն մեղրահիւթը ծծելու, եւ մարդիկ՝ անոր օդը, ջուրն ու զմայլելի տեսարանը վայելելու: Արագածը որսավայր է, հոն կան վայրի այծեամներ, վիթ, ճագար, նապաստակ եւ գեղեցկափետուր եւ համեղ միսով թռչուններ:

Գեղեցի՛կ, գեղեցի՛կ:

Հայ հոգիին երախտաւորը, փրթած հայ երեւակայութենէն, հայ արուեստի շունչէն ..., անիկա՝ նստեր է մեր դարերու տեսիլքին կուշտը, մեր երգերուն ու փառքին, մեր հաւատքին ու երազին մէջտեղը՝ իբրեւ մարգարէ ու վհուկ, կը դիտէ մեզ բերկրութեան մը քաղցրովը ու կը հովանաւորէ մեզ:

Արագած, Հայկին ու Արամին, ու անոնց յաջորդական սերունդին ոգեսորող աստուածութիւնը: Արագած, Այրարատեան աշխարհի սրտէն արձակուած ոսկեզարդ նետը, անոր թեւածումին ուժականութիւնը եւ ամբողջութիւնը անոր ներաշխարհին:

Արագածը՝ հայ բերնին մէջ, իր գեղեցկութեան մեղրը կը թափէ, անիկա՝ հայ երազներուն մէջ կը յայտնուի իբրեւ լեռնային արուեստի անօրինակ տիպար: Դէմ առ դէմ Արարատին, Հայկական ոստաններու արահետին վրայ, Արագածը կը բանի անցեալ ու մշուշ, ինքզինքը կը լեցնէ ու կը պարպէ շարունակ, դառնալու համար տեսլապաշտ:

Մեր ժողովուրդի սիրած լեռն է Արագածը, ան՝ հովիւին տուած է սիրոյ երգը, չափահաս աղջկան՝ ամուսնական երազը, պառաւին ու ծերին՝ հայրենասիրութեան ցաւը, բանաստեղծին՝ խոովքը երկունքին, երգիչին՝ ձայնին ու խաղին արուեստը:

Արագածը, թագուհի գեղեցկութեան: Մեր ժողովուրդը երգեց անոր ջուրին հրաշքը,

« Ալագեազ բարձր տեղ խա,
Ջուրը հիւանդին դեղ ա··· »:

Արագածը, Արագածը, մեր պատմութեան անդաստանին վրայ բացուած կախարդական լուսամուտը ...:

Արագածը՝ լեռ հաւատքի եւ լոյսի

Լուսաւորիչը 331ին քաշուեցաւ կրօնական պետութեան աթոռէն, ինքզինքը տալու համար աղօթքի ու ճգնութեան: Ան՝ առանձնացաւ Սեպուհ լերան, Մանէա կոչուած քարայրը, ատեն մը վերջ՝ ըստ աւանդութեան, հովիւները զինքը գտան մեռած,

« Դէպի արեւելք նստած, ձեռքերը խաչանման վեր բարձրացուցած, գաւազան մը ծնկան վրայ կրթնած, քովն ալ սուրբ սեղանը՝ սկիհով: Հովիւները քարեր շարելով գոցեցին քարայրին դուռը »:

« Մեռաւ Լուսաւորիչը, բայց՝ չմարեցաւ անոր կանթեղին լոյսը···»: «Ասեն թէ՝ ի փառս խաչելոյն Քրիստոսի, եւ է ի մէջ հովտին քարածերպ այր մէն, ի նմին այրի զինեալ տաճար փոքրիկ խորան եւ կախեալ կանթեղս առանց չուանի, եւ փոխանակ ջրոյ՝ արտասուք լցեալ եւ հրով երկնային վառեալ »:

« Այդ լոյսը վառեցաւ դարերով քարայրին մէջ, լոյս ու հաւատք տուաւ հայ ժողովուրդին: Գիշեր ատենը, հովիւները կը նշմարեն այդ լոյսը, կ'երթան զայն աւելի մօտէն տեսնելու, կանթեղը բռնելու, շօշափելու համար, բայց՝ որքան կը մօտենան կանթեղին, այնքան կը հեռանայ ան, ու միշտ կը վառի ... »:

Հայ ժողովուրդի երեւակայութիւնը, միացած անոր կրօնական հաւատալիքի եռանդին «Լուսաւորչի կանթեղը», հանեց Մանէա քարայրէն, փոխադրեց Արագածի գագաթը, զայն վերածեց հրափայլ աստղի ու կախեց զայն երկինքին, որպէս յուշ ու յիշատակ՝ արեւապաշտ եւ լուսապաշտ հայութեան հզօր հաւատքին, անոր կամակոր յամառութեան, անոր վաղուան երազին..., ատոր համար է որ, երբ մեր ժողովուրդը կը մատնուի հոգեկան տագնապի, կամ երբ բռնակալները կը սպառնան անոր գոյութեան՝ անիկա հեզ մը իր գլուխը կը վերցնէ, կը դիտէ Արագածի կատարը եւ անոր վրայ կախուող « Լուսաւորչի կանթեղը», կը յուսադրէ իր հոգին, կը կազդուրուի մարմնապէս···, ու վաղուան լոյսը կը պլպլայ, հաւատքին լոյսը կը կայծկլտի···, վասն զի հոն է կանթեղը···, բարձր, բարձր, վասնզի՝ թշնամիին ձեռքը չի կրնար հոն հասնիլ, բռնելու համար կանթեղը եւ մարելու անոր լոյսը ··:

Անցեալի մշուշէն քալող, պատմականօրէն բո-

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Փառքի գազաթ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ

Իմ հայրենի ոստանում, Երեւանում վարդաստ,
Մեր ձորերում խորխոր, մեր սարերում ալեզարդ
Իր դարաւոր երազի մարմնաւորումն է տօնում
Մեր ժողովուրդը ազատ :

Լոյսն է եղել պայքարիս անրջանքը յաւիտեան ․
Ճշմարտութիւն էր փնտռում Շիրակացին Անանիան
Լոյս էր տենչում իր խցից իմաստունը Նարեկայ՝
Ովկիանոսից խոր ու լայն :

Ցանում լոյսի մաճառեց մեր դպրութեան արարիչ,
Մեր վշտավառ կրակը՝ եկած անհուն դարերից,
Մեր կարկաչուն բարբառի ազատարարն առաջին,
Մեր Մաշտոցն լուսաջինջ :

Ու միշտ լոյսն ենք սիրել մենք, դարձել լոյսի մարտիրոս,
Բայց խաւար է եղել մեր ժողովուրդը հերոս,
Եւ դէպ գալիքն ենք քայլել, որպէս խաւարն ակօսող
Լոյսի հեղեղ յորդահոս :

Եւ արդ, հանճարը հայկեան՝ հազարերանգ, յորդաբուխ
Իր ափերը պատռելով որպէս մի գետ բազմաճիւղ,
Ողողում է դաշտերը, հոգիները անջրդի ,
Քաղաք, աւան, շէն ու գիւղ :

Ժողովել են իմ երկրի լուսատուները բազում,
Գեղգեղում է ամենուր հայ քնարը, հայ լեզուն,
Ու որպէս նոր Զուարթնոց՝ բարձրանում է նորակերտ
Ակադեմիան հայկազուն :

ՍԱՐՄԵՆ

Լոր հին ժողովուրդներէն ամէնէն աւելի Հայը պաշտեց Արեւը, Լուսինը եւ Աստղերը, ասոր համար՝ անոր աչքերը միշտ երկինքի առիքը պլպլեցին, ի խնդիր լոյսի, գեղեցկութեան եւ արուեստի: Չկայ ժողովուրդ մը որ տպաւորուի երկինքի լուսատուներէն այնքան՝ որքան Հայութիւնը: Արեւը մտաւ մեր հոգիէն ներս՝ իբրեւ լոյսի խորհրդանիշ, իբրեւ քաղաքակրթական գրգիռ եւ յառաջդիմութեան ազդակ: Արեւը դեռ մինչեւ այսօր ալ՝ կը պահէ իր տպաւորութիւնը մեր մէջ, խառնուեր է մեր զգացումներուն հետ, մտեր է մեր բառերու եւ ասոյթներու մէջ, «Ճոտեր եմ ու կ'արեւորիմ», «Ա՛յ, տղա՛յ, արեւուդ ղուրպան», «Արեւդ սիրեմ, մօտեցի՛ր»: Լուսինն ու աստղերը՝ մեզի համար մնացին դիւթիչ լուսատուներ, փաթթուած կախարդական գիտութիւններու թանձրքօղով, դարձան կնոջական անուն, շնորհալի եւ քաղցրահնչիւն, իրենց դիւթանքի ազդեցութեան տակ պահեցին հայ միտքը, կառավարեցին անհատներու ճակատագիրը, մերթ երջանկացնելով, մերթ ալ դժբախտացնելով զանոնք :

Այս մտայնութեան հարազատ ծնունդն է «Լուսաւորչի կանթեղ»ը :

Արագածը՝ գեղեցիկ :

Եւ Արագածը՝ հաւատքի ու լոյսի լեռ: Աշտանակը մեր անմահութեան ․․․:

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

Ծաղկաքաղեր

ԱՆՑԵԱԼ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐԷՆ

Ոչինչ կարելի է չահիլ, սակայն այս (տես «Յառաջ» չորս Նոյեմբեր) սահմանները ջնջելով տարբերութիւնները հարթելով : Մարսէլ Արլանի գլխաւոր արժանիքը կը կայանայ իր ցոյց տալուն մէջ թէ ինչպէս արձակը արուեստ մը կը դառնայ, 1160ին ապրող Մարիս տը Սիւլիէէն (երիցապետ Փարիզի եւ քարոզիչ) մինչեւ Սէն Սիմոն: Կա՞յ արդեօք արձակ մը որ մեզի աւելի հաճոյք պատճառէ քան Սէն Սիմոնինը: Թաւէթինը, այո, Ֆրանսայի մէջ չեմ հանդիպիր: Նախ արտայայտութեան պարզ միջոց, եւ աւելի ժողովրդական, ռոման արձակը, մտնելու համար այդ կալուածին մէջ, պէտք է պայքարի մշակոյթի ճշմարիտ լեզուին՝ լատիներէնի դէմ: Ան կը ճակատի այնուհետեւ ընդդէմ ոտանաւորի, որ Շանսօն տը Ժէսթը տալէ ետք, դեռ կը գահակալէ վէպերուն եւ նոյնիսկ պատմուածքներուն մէջ: Պէտք է սպասել ԺԳ․ դարու վերջաւորութեան, այսինքն ԺԴ․ դարուն, Ժուանվիլի, Ֆրուասարի, Ժան Ժերսոնի, Ալլէն Շարթիէի (քրոնիկագիրներ եւ ատենաբաններ), որպէսզի արձակը տիրանայ իր անկախութեան :

Երկու յատկութիւններ ունի, զորս ոտանաւորները չեն կրնար ունենալ միեւնոյն աստիճանով․— ճկունութիւն եւ բնականութիւն: Ոտանաւորէն աւելի լաւ, արձակը յարմար է նկարագրութեան պատմուածքի , տրամաբանութեան եւ պատճառաբանութեան: Ոտանաւորէն աւելի մտերմօրէն, մտածման եւ զգացման հետ կը միանայ: Նախ խիստ եւ կոպիտ , խառնակ եւ ծանրաբեռն, բայց հիւթեղ եւ հարուստ, ան կը դառնայ, նուազ իբր կատարելութեան դիմող գործիք բայց աւելի իբր բարեշրջուող յօրինուածք : Հաղիւ թէ Ռապըլէի, Մոնթենիի, Պալզաքի, Տեքարթի, Փասքալի, Ռէցի կամ Պոսուէի պէս մեծ ստեղծագործողներ արձակը հաստատեցին , զայն ճկելով համաձայն իրենց առաջադրութեան եւ խառնուածքին, ահա ան կը խուսափի անոնցմէ, այլուր տալու համար տարբեր ընձիւղներ եւ տարբեր ծաղիկներ: Լեզուին բարեշրջման վրայ իսկ, դիտել կուտայ Մարսէլ Արլան, ան կը փոխակերպուի աւելի Քոռնէյլ ապրած շրջանին՝ քան Քոռնէյլէն մինչեւ մեր օրերը, կը հաստատուի, այլազանուելով ու իրեն կցելով նոր թագաւորութիւններ: Եթէ Մեծ Դարաշրջանի վերջաւորութեան , դեռ ատակ չէ ան ամէն ինչ արտայայտելու (իրմէ կը խուսափին մասնաւորաբար դիչերուան մարզերը, լռութիւնը եւ կէս գոյները), ան կը դառնայ իր յատկութեամբ, ճշգրտութեամբ, վայելչութեամբ, կատարեալ գործիքը կատակերգութեան, նախափորձին, պարսաւագրին, գրականութեան եւ ժամանակագրութեան ,նախ քան ԺԷ․, յետոյ ԺԸ․ դարուն, պատմուածքին եւ վէպին գործիքը դառնալը: Մարսէլ Արլանի գործը անփոխարինելի է, հակառակ գրքոյկներուն եւ ժողովրդական ծաղկաքաղերուն, ան կը սահմանաւորէ, կը նկարագրէ եւ նոյն ատեն ցոյց կուտայ ինչ որ կենսունակութենէ կորուած է, ինչպէս զայն կը կոչենք «հատանում» բնական պատմութեան մէջ :

×

Փոլ Էլուարի ծաղկաքաղը շահեկան է տարբեր պատճառներով: Արլանի չափ առարկայական ըլլալով հանդերձ, ոեւէ մեծ բանաստեղծ դուրս ձգուած չէ անկէ (Էլուար մեզի առաջուընէ կ'իմացնէ թէ Լա Ֆոնթէնը միայն տեղ պիտի չգրաւէ այնտեղ, քիչ կամ շատ վիճելի պատճառներով), ան յօրինուած է այսօրուան մարդուն պահանջներուն եւ տենչերուն գոհացում տալու աւելի յայտուն մտահոգութեամբ: Զայն կարդալով, կարելի է կարծել թէ Էլուար իր ծաղկատանին մէջ տառապանքի, թշուառութեան, ըմբոստութեան , սիրոյ քերթուածներ միայն դրած է, եթէ մոռնանք որ բանաստեղծութիւնը դարերու խորերէն ուրիշ բան չէ, այլ կանչն ու երգը, լայնարձակ շշունջը, որով մարդը հեռու խաբելէ իր ցաւը, զայն կը հրապարակէ ու կ'իշխէ անոր վրայ: Ընդդէմ բռնակալութեան, ան կ'երգէ ազատութիւնը , ընդդէմ պատերազմի՝ խաղաղութիւնը, ընդդէմ մահուան՝ սէրը: Ու եթէ այդ երգը բխի սփոփուած մարդէ մը, յաճախ աշխարհի գործերէն քաշուած, ան ոչ նուազ կը դառնայ ժողովրդական,— երգն յաւերժութեան: Արձակէն աւելի լաւագոյն կերպով, հոս կը տեսնուի նոյն մեկնակէտը, ուրկէ հարց է մագլցիլ բարձրագոյն գագաթը, երթալ ամենահեռուն, այսինքն դպչիլ ամենախորունկին: Ոչ վարժութեան, ոչ գիտութեան, կամ,— ամէն ինչ ըսելու համար,— այդ մշտական վտիտ նեցուկին՝ ոճին գործն է ատիկա, որովհետեւ եթէ մարդն արձակով թակելու , հրմշտկելու, ծակելու հաւատացնելու եւ համոզելու մեքենայ մը կը կառուցանէ, բանաստեղծութիւն ըսելով ան կը հասկնայ պարզօրէն ցոյց տալ եւ ճանչցնել ինքզինքը: Ռիւթըպօ, Վիյօն, Շարլ տ'Օրլէան յաջողած են գեղօնի մը մէջ: Կրկներգ մը, պարզ ոտանաւոր մը, ինչպէս Ռասին ամբողջական ողբերգութեան մը մէջ :

Փոլ Էլուար հեղինակն է արդէն ծաղկաքաղի մը, որուն խորագիրը շատ թափանցիկ է․— Քերթուածներու լաւագոյն ընտրութիւն մը եւ այն որ կ'ընենք մեզի համար: Այսինքն հոն չկայ բանաստեղծութիւն մը, որ երազել տալու պատեհութիւնը չընծայէր: Հոն են մեծերն ու փոքրերը , որոնք մէկ կամ երկու բանաստեղծութիւններով արժանի են մնալու, անանուններ, որոնց ձայնը ժամանակաւորապէս սքողուած էր, եւ ժողովուրդը որ կ'արտայայտուի երգերով եւ առակներով: Եւ հաւանաբար միակը պիտի չըլլամ, շնորհիւ Էլուարի երեւան հանելու Ֆիլիփ տը Թոնր, Ժան Ռոպերթէն, Ժան տը Տեսփին տիւ Փոն Ալեցը , Քրիսթոֆ տը Պորտօն եւ Տիւ Պուա Հիւսը: Պիտի ցաւէի զանոնք չճանչնալով: Ու թէեւ մէկն ու միւսը պնդեն հակառակին վրայ, բոլորն ալ տեղ գրաւած են նոյն երկրին մէջ, որ բանաստեղծութիւնն է: «Անոնք կը պաշտպանեն, կը գրէ Էլուար, տիեզերական լեզու մը, անմեղութիւնը , անչափելի բանականութիւն մը, որ մերն է»:

Թարգմ․ Ա․ Պ․ — ՄՈՐԻՍ ՆԱՏՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Ե.

— Աղէկ, հիմա որ փոխադարձաբար իրարու հաշհոյեցինք ու կշտացանք՝ եկէք հաշտուինք նորէն ու ճամբանիս շարունակենք, այո՞ :

Նայեցան իրարու, ժպտեցան ու շարժուեցան առաջ :

Մօտեցեր էին արդէն ձորի բերնին, ուր արահետը յանկարծ սկսաւ աւելի սեպանալ, ժայռերը խտացան, դիզուած իրարու վրայ՝ տեսակ մը անտաշ ու անկանոն սանդուղ կազմելով: Սանդուղ մը, որուն աստիճանները հետզհետէ կը խոշորնային՝ վերելքը դժուարացնելով:

Աղջկան շրջազգեստը աւելի եւս կը խանգարէր աստիճանէ աստիճան ոտք փոխելը :

— Ձեռքերնիդ տուէք ինծի․— ըսաւ տղան:

Ցատկեց սանդուխի վերի ոտքը, բռնեց ամուր անոր մեկնած ձեռքէն եւ քաշեց իր կեցած ժայռին վրայ․ ցատկեց ինքը յաջորդին վրայ եւ դարձաւ իսկոյն ընկերուհիին օգնելու :

— Ա, ինչ հանգիստ է այսպէս․— բացականչեց աղջիկը՝ ոտքը ժայռի եզերքին յենած՝ կէս մը օդին մէջ, կէս մը տղու թեւէն կախուած :

— Եւ ինչպէս ալ ուժով էք :

Երիտասարդը բուռն հաճոյք մը զգաց յանկարծ այդ գովեստէն, սիրտը սկսաւ բաբախել ու ալ աւելի պինդ բռնեց աղջկան մերկ դաստակէն:

Նոր զգացում մը կարծես անզուսպ հպարտութիւն մը սկսեր էր շրջան առնել իր ջիղերուն մէջէն :

Հպարտութիւն մը իր առնական ուժին, հպարտութիւն մը իր այդ ուժերէն աղջիկ մը կախուած ըլլալուն :

Զ.

Գլխաւոր ճամբուն մօտիկ խոշոր սալորենիի մը ստուերին տակ թաւ խոտերուն մէջ, կռնակի վրայ փռուեր էր վարդապետցուն: Երկու թեւերը գլխուն տակը, բարակ ու երկար ցօղուն մը ակռաներուն մէջ ու աչքերը յառած դիմացը :

Դիմացի ձորի շեղ ելքէն, ուր խիտ, չեչոտ ու փոքր ժայռերու ամբողջ հօտ մը արեւի բարկ ճառագայթներուն տակ, ոծթակէզ ոչխարներու նման, գլուխնին իրարու շուքին մէջ թաքցուցած՝ կարծես հիմա վար պիտի վազէին, վար դէպի գետակը իրենց տապն ու ծարաւը մարելու :

Բայց բոլորովին ուրիշ պատկերներ էին երիտասարդի յառած աչքերուն դէմ, ան իր մեղկ ու ծոյլ դիրքին մէջ անշարժ՝ ոչ թէ կը դիտէր, այլ կը մտածէր: Երկար: Մինչեւ որ դանդաղ շարժումով մը հանեց գրպանէն ժամացոյցը ու նայեցաւ :

Ծուտով կէս օր: Կամաց կամաց երթալու էր վանք, պատառ մը բան ուտելու եւ անկէ Օրիորդ Մելինեանին: Այս օրուան պտոյտին տեղը արդէն շատոնց ընտրած էր տղան: Ընտրած էր ձորի ամէնէն ժայռոտ եւ ամէնէն սեպ շաւիղներէն մէկը, որ վերը արտերը կը հանէր, պէտք էր որ վերելքը դժուար ըլլար, ատիկա անհրաժեշտ էր:

Ու երիտասարդը ժպտեցաւ ինքնաբաւական ու ներքին յուզուած անհամբերութեանը ալ չդիմանալով՝ կռնակին վրայէն մէկ շարժումով դարձաւ դէմքին վրայ եւ յենուեցաւ աջ արմուկին :

Նոյն վայրկեանին էր որ հեռուէն ճամբուն վրայ սմբակներու տրոփ մը լսուեցաւ, տղան մըտացիր այն կողմը նայեցաւ մեքենաբար, բայց յանկարծ ցնկուեցաւ , կնճռոտեցաւ ճակատը ու դէմքին գծուեցաւ մաղձոտ դժգոհութիւն մը, անախորժ անակնկալի մը ծամածռութիւնը :

Իսկոյն ճանչցած էր իր երկու ընկերները:

Կամաց մը ելաւ ոտքի ու ծառերուն ետեւէն դուրս եկաւ ճամբուն վրայ :

— Արտաշէս․— պոռացին երկուքը միաբերան, ձիերը խթեցին ու ճիշդ անոր առջեւը թամբերէն թռան վար:

— Հը՞, ինչպէս ես, ի՞նչ ըրիր նայինք:

— Ալեքսանդրապոլ մերիններէն մարդ տեսա՞ր: Բագրատը, ինչո՞ւ միասին չառիր, չէ՞ որ անի գալ կ'ուզէր :

— Վախնամ մեզի շատ սպասեցիր:

— Վանահայրը ինչ բանի է, հո՞ս է: Զիօսի՞ս: Վրայ թափեղին Մինասն ու Սերոբ խառն ու արագ՝ երկու կողմէն տղու ձեռքերը պինդ թափ տալով :

— Վանահա՞յրը, այո, հոս է, այսինքն․․․․ չգիտեմ, այս առտու քիչ մը ուշ եմ ելեր քունէս ու դեռ երեսը տեսած չեմ․— կմկմաց վերջապէս:

— Ախ, դու ծոյլ․— բացականչեց Մինաս իր հաստ ձայնովը :

Լ․ ՇԱՆԹ

(Շար․)

ՄԱԿԸ Կ'ԸՆՏՐԷ ԻՐ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ

ՄԱԿը անցեալ օր ընտրեց իր զանազան յանձնաժողովներու նախագահները եւ ընդհ. ժողովի եօթը փոխ նախագահները :

Նորվեկիոյ պատուիրակ Ֆին Մոյէ՝ քաղաքական յանձնաժողովի, Սիամի պատգամաւոր Իշխան Վան Վայթայաքոն՝ ելեւմտական եւ տնտեսական, Չիլիի պատուիրակուհի Տիկին Աննա Ֆիկերոա՝ ընկերային եւ մարդասիրական, Տոմինիկեանի պատգամաւոր Տոքթ. Մաքս Հէնրիկէզ Իւրենա՝ հոգատարութեան յանձնաժողովի, Քանատայի պատգամաւոր Սթոն՝ վարչական յանձնաժողովի, Լեհաստանի պատգամաւոր Մանֆրէտ Լախս՝ դատական յանձնաժողովի :

Մեծերէն հետեւեալ պետութիւնները իրաւունք ստացան փոխ նախագահութեան.— Ամերիկա, Անգլիա, Ռուսիա, Չինաստան, Ֆրանսա, որ 54 առաւելագոյն ձայներով ընդունուեցաւ: Իսկ փոքրը պետութիւններէն Իրան եւ Եուկոսլաւիա: Պատուիրակութիւնները ազատ են իրենց մէջէն ոեւէ մէկը նշանակելու այդ պաշտօնին համար :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՄԻՋՆՈՐԴԷ ՉԻՆԱՍՏԱՆԸ ՄԱԿԷՆ ՆԵՐՍ ՄՏՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՄԱԿի ուղղուած նամակով մը, Խորհ. պատուիրակութիւնը խնդրած է, որ օրակարգի անցնէ Չինաստանի անդամակցութեան հարցը կազմակերպութեան :

Վիշինսքի անհրաժեշտ համարած է ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարին ուշադրութեան յանձնել սա կէտը, որ այս կարեւոր եւ ստիպողական հարցին կարգադրութիւնը ձգձգուած է անընդունելի եղանակով մը :

Խորհ. կառավարութիւնը գիտել կուտայ թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը օրինաւոր կերպով կրնայ գործել միայն այն պարագային, եթէ Չինաստանը ընդունուի իր ծոցէն ներս :

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Շահը ստիպողաբար Թէհրան կանչած է Տոքթ. Մոսատեղը, նկատի ունենալով տնտեսական ծանր տագնապը եւ ձախակողմեան հոսանքներուն յաջողած գործունէութիւնը :

Մոսկուայի արտաքին փոխ գործավար Անտրէ Կրոմիքօ հանդիպում մը ունեցած է ամերիկեան դեսպանատան գործակատար Հիւկ Քըմընսի հետ: Կը կարծուի թէ տեսակցութիւնը դարձած է խիստ կարեւոր խնդիրներու շուրջ, բայց երկուստեք ոչ մէկ հաղորդագրութիւն լոյս տեսած էն :

Սուրիոյ վարչապետ Հաքիմ փաշա հրաժարած է իր պաշտօնէն, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին դաշնիճին հետ տարակարծութիւն ունենալուն համար :

× Արաբական երկիրներու ՄԱԿի պատուիրակները, մինչ ժողովի նստած են Փարիզի մէջ իրենց դատին պաշտպանութեան համար, անգլիական դաշնակից չորս պետութիւններն ալ Քոմընուէլթի ժողովուրդներուն հետ, պատրաստելու վրայ են Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը, որ մօտ օրէն հրապարակ պիտի դրուի :

ՄԱԿի վարչական ընդհ. ժողովը մերժած է օրակարգի անցնել Մարոքի հարցը, հակառակ Եգիպտոսի եւ Իրաքի բողոքներուն: Պետ. Նախարար Պ. Մորիս Շուման Ֆրանսական տեսակէտը պաշտպանելու համար յիշած է Հոկտ. 3ի Սուլթանին յայտարարութիւնը.— Ֆրանսայի եւ Մարոքի միջեւ անհամաձայնութեան պատճառ չի կրնար գոյութիւն ունենալ, ոչինչ կրնայ մեզ իրարմէ բաժնել, ամէն ինչ մեզ կը հրաւիրէ ձեռք ձեռքի միասին գործելու :

ԹՈՐԷՍ ՊՈՏԷԻ ԵԼՈՅԹԸ Ի ՆՊԱՍՏ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԻՆ

ՄԱԿի երէկ առտուան ժողովին, Նոր Զելանտայի պատգամաւոր Պ. Տոյճ իր փառումը յայտնեց զինաթափութեան ծրագրին, դատապարտեց Եգիպտոսը 1936ի դաշինքը խզելուն համար Լոնտոնի հետ, յետոյ աւելցուց թէ ՄԱԿին գլխաւոր նպատակը պէտք է ըլլայ վերջ տալ Քորէայի պատերազմին :

Քուպայի պատգամաւոր Տոքթ. Արանկօ յայտարարեց.— Մենք չենք սիրեր զինեալ խաղաղութիւնը, բայց չենք ուզեր նմանապէս ոեւէ գընով խաղաղութիւն: Մասնաւորաբար ուժ պիտի տանք ինքնավարութենէ զուրկ երկիրներուն օրինաւոր ձգտումներուն :

«Ինէքսքօ»ի պատգամաւոր Պ. Թորէս Պոտէ ուժ տուաւ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լիի քսանամեայ խաղաղութեան ծրագրին, յետոյ եզրակացուց.— Խաղաղութեան եւ պատերազմի, ազատութեան եւ անարդարութեան պայքարին մէջ, «Ինէքսքօ»ն երբեք չէզոք պիտի չմնայ : Միշտ պիտի գտնէք մարդկային իրաւունքներու սպասարկութեան, միջազգային օրէնքի պաշտպանութեան նուիրուած, որուն վերահաստատումը աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է երաշխաւորելու համար այդ իրաւունքները » :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ: Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի, Կիրակի կէսօրէ վերջ, Նոյեմբեր 11ին, ժամը 15էն մինչեւ 23 ,Պանեէօյի ֆրանսական դպրոցի սրահին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Պանեէօ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Արտասանութիւն եւ գեղարուեստական բաժին:

Կը նուագէ Թառիստ Գարեգին եւ ընկ. Բեճօ:

Ծոխ պիւֆէ եւ գինեձօն :

Autobus: Porte d'Orléans 188 իջնել Պանեէօ :

ԿՈՒՓԱՄԱՐՏ

ՖՐԱՆՍ. ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նոյեմբեր 11ին, ժամը 15ին Palais de la Mutualité, 24 rue St. Victor (métro Maubert Mutualité):

ՄԵԾ ԿՈՒՓԱՄԱՐՏ

Կէս ծանրութեան դասուն, 3 վայրկեաննոց 15 մարտնչումներով : Ֆրանս. Ազգ. ախոյենութեան համար: ԺԱԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ընդդէմ JOSEPH ROUDEի

(Յարդ անպարտելի) : Կան նաեւ ուրիշ 4 կռփամարտի մրցումներ :

Ձեր տեղը ապահովեցէք դիմելով՝ Պ. Գասպարեանի, 32 rue Trévise, Tél. Tai. 65-44 :

JOURNÉE NATIONALE DU SOUVENIR

FRANÇAISES et FRANÇAIS

le 11 NOVEMBRE

ACHETEZ LE

BLEUET de FRANCE

Emblème des Anciens Combattants et Victimes de la Guerre

AU PROFIT des VEUVES, ORPHELINS et ASCENDANTS

ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԶՈՀԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ծանուցանէ որ այս կիրակի Նոյեմբեր 11ին միմիայն «Bleuet de France» ծաղկի վաճառում տեղի պիտի ունենայ ամբողջ Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ, Նախկին Մարտիկներու եւ Պատերազմի զոհերու ի նպաստ: Կը խնդրուի ժողովուրդէն առատաձեռն ըլլալ, մեղմելու համար թշուառութիւնը պատերազմի այրիներու եւ որբերու :

Փարիզի Աղխատաւորական միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Նոյեմբեր 11ին Hôtel George Vի մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Francise Blanc, et Pierre Dac, Rosy-Varte, Օր. Մ. Կառվարենց, Արշամ Ճիզմէճեան եւ Jacques Dal :

Մանրքէններու տողանցք, Maison Maggy Rouf, Fourrures Mandel եւ Chapeaux Hermine :

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Վ. Զիլինկիրեանի Cen. 48 - 51 կամ Պ. Աճէմեանին Pro. 03-19:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Նալճեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները իրենց սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր՝ Այրի Տիկին Սիրանոյշ Նալճեանի մահուան առթիւ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ DONATԻՆ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ. ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

E. DONAT

20, Rue de la Banque, PARIS (2)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.—Հ.Յ.Դ.Ռոստոմ խումբի ժողովը այսկիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, վերջին ժողովատեղին :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ :

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻ հայրենակիցներ շատ կարեւոր հարցի մը համար կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի մը, այս կիրակի ժամը 3ին, 23 rue Jouye Rouve, Տէօվլէթեաններու տունը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոյեմբեր 28ին Սալ Շոփէնի մէջ

Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ

երգահանդէսը : Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սպառած է Յուլիս - Օգոստոս 127—128 միացեալ թիւը: Հաւաքածոյ չպահողներէն կը խնդրուի մեզի վերադարձնել, փոխարէն կը ղրկենք նոր թիւեր :

× Մամուլի տակ է Սեպտեմբերի եւ Հոկտեմբերի միացեալ թիւը ճոխ բովանդակութեամբ :

Տարեկան բաժնեգինը 750 ֆրանք Ֆրանսա, 900 ֆրանք արտասահման: Հատով չի ծախուիր: Դիմել Շ. Նարդունի, 17 rue Damesme, Paris (13):

Պ. Ասատուր Համալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քաջեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Համալեան ընտանիքը եւ բոլոր ազգականները, սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելիկնոջ, մօր, հարսին, քրոջ եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՊԻՒԼՊԻՒԼ ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 40 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի 12 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ, իր բնակարանը, 21 Bld. Michel St. Juste, Մարսէյլ :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՔԱՌԱՍՕՆՔ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 10ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիի օծման 47րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար ողբացեալ Աղեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համայն ննջեցեալներու յիշատակին: Նոյն օրը զուգադիպած ըլլալով նաեւ ողբացեալ Հոգելոյս Տէր Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան քառասունքին, Հայր Մերի պահուն պիտի կատարուի հոգեհանգիստ իր յիշատակին :Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)

(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72-60

Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord

Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11·30 եւ 14էն 17,

Շաբաթ 9էն 11·30

ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)

Avec accusé de récéption

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տան գործերու համար սպասուհի մը: Դիմել Յառաջի :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լաւ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլիերէն գիտցող երիտասարդ մը որ կրնայ ամէն տեսակ աշխատանքի մէջ օգտակար ըլլալ, գործ կը փընտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ին :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 13 Novembre 1951 Երեքշաբթի 13 ՆՈՅԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6609-Նոր շրջան թիւ 2020 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՎԵՐԱՔԱՂ

Առիթով մը կը հարցնեն զօր. Այզընհաուըրի, թէ ե՞րբ պիտի սկսի երրորդ աշխարհամարտը : «Բայց երկրորդը դեռ վերջացած չէ», կը պատասխանէ դաշնակից բանակներու նախկին ընդհ. հրամանատարը:

Կը կարծէինք, արդարեւ, թէ 1945 Մայիս 8ին վերջ գտաւ երկրորդ աշխարհամարտը, որ միջին հաշուով 75 միլիոն հոգի արժեց մարդկութեան, առանց հաշուելու նիւթական կորուստները, որոնց գումարը կը հասնի աստղաբաշխական թիւերու :

1945 Մայիս 8ը դադար մըն է միայն, տեսակ մը զինադուլ: Արեւելքն ու Արեւմուտքը կեցած են հիմա դէմ առ դէմ, մինչեւ ակռաները զինուած, միշտ պատրաստ իրարու վրայ նետուելու եւ զիրար յօշոտելու: Ասիկա մօտաւորապէս կը յիշեցնէ ծանօթ շրջաբանութիւնը, որուն բառերը միայն փոխուած են, բայց ոչ իմաստը. «Պատերազմը վերջացաւ, կեցցէ պատերազմը»:

Ինչի՞ պիտի յանգի այս «զինեալ» խաղաղութիւնը:

Փորձենք արձանագրել մութ ու լոյս կողմերը կացութեան մը, որ կայուն չէ, բայց որ ոչ դէպի լաւագոյնը կ՚ընթանայ, ոչ ալ դէպի յոռեգոյնը :

1945 Օգոստոս 8ին, երբ պատերազմը կը շարունակուէր դեռ Ծայր. Արեւելքի մէջ, ստեղծուեցաւ չորս արտաքին գործոց նախարարներու խորհուրդ մը, լուծելու համար միջազգային առկախ հարցերը :

Նոյն օրը, 1945 Օգոստոս 8ին, Հիրոշիմայի վրայ նետուեցաւ առաջին հիւլէական ռումբը: Օր մը ետք, Օգոստ. 9ին, Նակասաքի դարձաւ թիրախը հիւլէական երկրորդ ռումբին :

Գերմանիոյ անձնատուութենէն ճիշդ երեք ամիս վերջ, սկսած էր արդէն ճարճատիլ Փոցտամի համաձայնութիւնը: Խ. Միութիւնը, հակառակ այս համաձայնութեան, Լեհաստանի «ընծայեց» գերմանական հողամասեր :

1945 Նոյեմբեր 26ին ծագեցաւ պարսկական Ատրպատականի ըմբոստութիւնը, դրդումովը եւ ուղղակի ղեկավարութեամբը Թուտէհ համայնավար կուսակցութեան :

Պ. Չըրչիլ, 1946 Մարտ 6ին, մօտ տասը ամիս վերջ Գերմանիոյ անձնատուութենէն, Ֆուլթընի մէջ պատմական ճառ մը խօսելով, կը յայտարարէր. «Շթեթինէն մինչեւ Թրիէսթէ, երկաթէ վարագոյր մը ձգուած է եւրոպական ցամաքամասին վրայ»: Այս թանձր վարագոյրին երկու կողմերը, յայսկոյս եւ յայնկոյս, մարդիկ կը խօսին միայն խաղաղութեան մասին, բայց կը գործեն միայն պատերազմի համար :

1947 Մարտ 12ին, երբ սկսած էր արդէն սուր թափ ստանալ լարուած վիճակը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, Նախագահ Թրումըն կը յայտարարէր ի լուր եւ ի յուշ բոլորին, «Աշխարհի ազատ ժողովուրդները կը սպասեն, որ մենք օգնենք իրենց պահելու եւ պաշտպանելու համար իրենց ազատութիւնները»: Այս յայտարարութիւնը հետագային ստացաւ «Թրումընի վարդապետութիւն» անունը :

Նոյն տարուան Յունիս 5ին, Հարուըրտի մէջ (Մ. Նահանգներ) Պ. Մարշըլ հրապարակ կը դնէր տնտեսական օգնութեան իր ծրագիրը եւրոպական բոլոր այն ազգերուն, որոնք ծանր վնասներ կրած էին պատերազմի հետեւանքով եւ տնտեսապէս գրեթէ քայքայուած վիճակ մը ունէին :

Խ. Միութիւնը մերժեց օգտուիլ Մարշըլի ծրագրէն եւ իր արբանեակներուն ալ հրամայեց նոյնը ընել :

1948 Փետրուար 20 — 24ին համայնավար պետական հարուած մը ծագեցաւ Փրակայի մէջ, եւ Չեխոսլովաքիա դարձաւ Խ. Միութեան մէկ արբանեակը :

1948 Մարտ 17ին Պրիւքսէլի մէջ կնքուեցաւ Հինգերու Ուխտը, մասնակցութեամբը Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Պելժիոյ, Լիւքսէմպուրկի եւ Հոլանտայի: Ստեղծուեցաւ Արեւմտեան Միութիւն մը, զոր կարելի է նկատել տեսակ մը Պաշտպանողական Զինակցութիւն :

Դարձեալ 1948 Ապրիլ 23ին սկսաւ Պերլինի պաշարումը Սովետներուն կողմէ, Դաշնակիցները, հակազդելու համար այս պաշարման, հաստատեցին «օդային կամուրջ» մը: 351 անգլ. եւ ամերիկեան օդանաւեր մէկ միլիոն 522,635 թոն ապրանք փոխադրեցին 173 միլիոն 500,000 տոլար արժէքով : Պաշարումը վերջ գտաւ Մայիս 12ին:

Նոյն տարուան Մայիս 15ին բրիտ. ուժերը պարպեցին ամբողջ Պաղեստինը, որուն հետեւանքով ծագեցաւ արաբեւհրէական պատերազմը : Արաբ երկիրները մերժեցին ճանչնալ Պաղեստինի բաժանումը եւ հրէական պետութիւնը :

Այս քաղը չենք վերջացուցած դեռ :

Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ Ի ՊԱՏԻՒ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՈՐԴ ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՃԱՊԱՀԵԱՆԻ

Փարիզի Եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութենէն ստացանք հետեւեալ հաղորդագրութիւնը .—

Արտաքին գործոց նախարարութիւնը ի պատիւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական փոխանորդ Գերշ. Խադ Արք. Աճապահեան սրբազանի սարքած էր ընդունելութիւն մը, որ տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի, 7 Նոյ. 1951 ժամը 6ին, Քէ տ'Օրսէի մէջ :

Ընդունելութիւնը կը գլխաւորէր արտաքին փոխ նախարար Պ. Մօրիս Շուման, շրջապատուած նախարարութեան դիւաններու տնօրէններով եւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներով, դաւանական եւ կրօնական գործերու ղեկավարով, ինչպէս նաեւ Արեւելեան գործերու բոլոր ճիւղերու վարիչներով: Ներկայ էին նոյնպէս Պ. Ռ. Լըքուռ նախկին արդարադատութեան նախարար, Լիբանանի Ֆրանս. դեսպանը Կոմս Տը Շայլօ, Ինսթիթիւ տը Ֆրանսի եւ Գոլէժ տը Ֆրանսի փրոֆէսէօրներ եւ այլ ականաւոր անձնաւորութիւններ :

Գաղթականաց գրասենեակի տնօրէն, փոխ տնօրէնը Պ. Պ. Պունիաթեան եւ Ժ. Արթինեան :

Խադ սրբազան հօր կ'ընկերանային Տէր Յարութիւն քհնյ. Ծօրթուեան, Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ վարչութեան եւ Հոգաբարձութեան կողմէ, Պ. Պ. Սեդրակ Քարեան, Զ. Խանզատեան, Պ. Պալըգճեան, Ա. Չաքրեան, Յ. Գալըպճեան, Գառնիկ Պահթիարեան, Հայկ Թօփաքեան, Վ. Իշգալացեան, Յ. Պօղոսեան, Պ. Բամպուքճեան :

Պ Մօրիս Շուման իր բարի գալուստի խօսքերը ուղղեց սրբազան հօր եւ անոր ընկերացողներուն, եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց որ իրեն վիճակուեցաւ Սրբազան հայրը արտաքին նախարարութեան մօտ ընդունելու հաճոյքը :

Ցաւ յայտնեց որ Պ. Ռոպէր Շուման հակառակ իր բուռն փափաքին չպիտի կրնայ մասնակցիլ այս ընդունելութեան, Ազգերու Ժողովին հետեւանքով իր ունեցած զբաղումներուն պատճառաւ: Դրուատեց հայ ժողովուրդի աշխատասիրութիւնը, օրինապահութեան եւ խոհեմութեան ոգին: :

Սրբազան հայրը որուն խօսքերը Ֆրանսերէնի թարգմանուեցան Պ.Զ.Խանզատեանի կողմէ, հայ ժողովուրդին երախտագիտական զգացումներուն թարգմանն հանդիսանալով շեշտեց այն պարագան, թէ հայ ժողովուրդը սնած է ֆրանս. բարձր մշակոյթով, խոր զգացումներով կապուած է Ֆրանսայի մեծ հայրենիքին եւ անոր ասպնջական ժողովուրդին, որուն բարեացակամութեան շնորհիւ, ուրախ է յայտարարելու թէ ֆրանսաբնակ իր ազգակիցները ըլլայ Փարիզ, ըլլայ այլուր, յաջողած են ստեղծել իրենց համար կեանքի գոհացուցիչ պայմաններ :

Հայ ժողովուրդը միշտ բարձր գնահատած է իրեն հանդէպ ցոյց տրուած այս վեհանձն վերաբերմունքը եւ եղած է միշտ օրինապահ եւ ձգտած է առաւելապէս զարգացնել իր ձիրքերն ու ընդունակութիւնները արուեստի, գիտութեան, գրականութեան եւ առեւտուրի ասպարէզներուն վրայ, հեռու մնալով քաղաքականութենէ եւ յարգելով տեղական օրէնքները :

Անուհետեւ հիւրերը առաջնորդուեցան ուրիշ սրահ մը ուր պատրաստուած էր գինեձօնի ճոխ սեղան մը, որուն շուրջը ջերմ մթնոլորտի մը մէջ շարունակուեցան համակրական արտայայտութիւնները, մէկ կողմէ սրբազան հօր եւ անոր ընկերակիցներուն, միւս կողմէ Պ. Մօրիս Շումանի եւ անոր գործակիցներու միջեւ, մասնաւորաբար Պ. Ա. Չաքրեան իր բաժակը բարձրացնելով նախարարին կենացը, յայտարարեց թէ գեղեցիկ եւ յաւիտենական Ֆրանսայի ծոցին մէջ հիւրընկալուող երախտագէտ հայ ժողովուրդը, նուիրումի եւ աշխատանքի ճամբուն վրայ պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը հանդէպ իր երկրորդ հայրենիքին :

Այս սիրալիր ընդունելութիւնը տեւեց մէկ ժամ :

Խադ սրբազան եւ իր ընկերակիցները հրաժեշտ առին նախարարէն եւ անոր աշխատակիցներէն իրենց հետ տանելով անջնջելի տպաւորութիւն մը, բարեկամական եւ համակրանքի այս արտայայտութենէն :

× Խադ սրբազան հինգշաբթի առաւօտ ընկերակցութեամբ աւագերէց Թովմաս հօր եւ երեք քահանայ հայրերու, Փարիզի Հայ եկեղեցւոյ վարչութեան Հոգաբարձութեան ներկայացուցիչներու, այցելեց Էթուալ, անծանօթ զինուորի շիրիմին եւ այնտեղ զետեղեց ծաղկեպսակ մը: Պատասխանելով վարչութեան հրաւէրին՝ այս այցին բարեհաճած էին իրենց մասնակցութիւնը բերել Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութիւնը, Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան վարժարանը, Մխիթարեան Գոլէժի աշակերտները, ընկերակցութեամբ իրենց ուսուցիչներուն :

Այս արարողութեան ներկայ էին արտաքին նախարարութեան երկու բարձր պաշտօնատարները :

Կարգապահութեան կը հսկէին այս նպատակին համար յատկապէս տրամադրուած ոստիկաններ :

× Խադ սրբազան նոյն օրը երեկոյեան ժամը 9.20ի շոգեկառքով բաժնուեցաւ Փարիզէն, ձգելով խորունկ համակրանքի յիշատակներ :

Ողջերթի գացած էին քահանայ հայրերու, վարչութեան, Հոգաբարձութեան եւ դիւանատան ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Փարիզահայ անձնաւորութիւններ :

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՄԱԿի նիստերուն մէջ

ԻՏԸՆԻ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿԸ ԽՕՍՈՒԻ

ՄԱԿի գրասենեակը չորսի դէմ վեց քուէով Մարոքի հարցին քննութիւնը յետաձգեց անորոշ ժամանակով, Քանատայի պատուիրակին առաջարկով: Այս որոշման թեր քուէարկեցին բացի դաշնակիցներէն Նորվեկիա եւ Տոմինիկեան Հանրապետութիւնը, իսկ դէմ քուէարկեցին Իրաք, Լեհաստան, Եուկոսլաւիա եւ Խորհ. Միութիւն (չորս կառավարութեան ներկայացուցիչները բացակայ էին): Իրաքի պատուիրակ Ֆատել Ճէմալի ջերմօրէն պաշտպանեց Մարոքի դատը, հարցը խորացնելու աշխատելով, բայց նախագահ Փատիլլա Ներվոյի ազդու միջամտութեան վրայ ըստիպուեցաւ կարճ կապել :

Անուհետեւ սեղանի վրայ բերուեցաւ ՄԱԿի կողմէ դէպի Գերմանիա միջազգային յանձնաժողով մը ղրկելու հարցը, որպէսզի քննութեան ենթարկէր ամբողջ երկրին մէջ ազատ ընտրութիւններ կատարելու հնարաւորութիւնը: Սով. պատուիրակ Մալիք անհաշտ գտաւ այս որոշումը Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութիւններուն եւ պահանջեց որ Գերմանները իրենք իրենց կարգադրեն երկրին գործերը: Ասոր վրայ, ամերիկեան պատուիրակ Ուարըն Օսթըն, որուն ուժ տուին Պ. Մօրիս Շուման եւ Անգլ. պատուիրակ Սըր Կլէտուին Ճեպ, կտրուկ կերպով յայտնեց թէ յիշեալ խնդիրը Խորհ. Միութեան հետ բանակցութեան ճանապարհով չկարենալ կարգադրուելուն համար, հարկադրուած են այս որոշումը ձեռք առնել :

Միւս կողմէ, Ապահովութեան խորհուրդը շաբաթ օր քննութեան ենթարկեց Քաշմիրի խնդիրը, Շայոյի պալատին մէջ: Ռուս պատուիրակ Զարեփքին առարկեց Տօքթ. Գրանկի ներկայութեան դէմ, բայց ազգայնական Չինաստանի պատուիրակը յիշեց ՄԱԿի կանոնագրին 18 յօդուածը եւ շարունակեց նախագահել նիստին: Ժողովը լսեց Պ. Կրեհեմի տեղեկագիրը, որուն վրայ անգլ. պատուիրակ Կլէտվին Ճեպ հրաւիրեց ներկաները նկատի առնել միջնորդ դիւանագէտին թելադրութիւնները, նոյն ատեն պաշտպան կանգնեցաւ Քաշմիրի խորհրդարանի նախագահ Շէյխ Ապտուլլահի: Ապահովութեան Խորհուրդը ի վերջոյ 1ի դէմ ինը ձայնով որոշեց որ Պ. Կրեհեմ վեց շաբաթ եւս շարունակէ իր բանակցութիւնները Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի կառավարութիւններուն հետ :

Կէսօրէ վերջ, ՄԱԿի գրասենեակը զբաղեցաւ կարմիր Չինաստանը կազմակերպութենէն ներս մտցնելու սովիէտական դիմումնագրով, ինչպէս նաեւ Եուկոսլաւիոյ յանձնած բողոքագիրը օրակարգի անցնելու խնդրով, որուն արձագանգ եղած ենք այսօր :

Լոնտոնէն եկած հեռագրի մը համաձայն, այ—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայրապետեան յաղթական

ԿԷՍ ՏԱՆՐՈՒԹԵԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԵԱՆ

(Մանրամասնութիւնները յաջորդով) :

ՀՈՒՍԿ ԲԱՆՔ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այժմ համոզուած եմ թէ մեր թշնամին չէ որ պիտի զգետնէ մեզ, այլ մեր «ետ մնալը»:

Ինչո՞ւ ետ կը մնանք մենք: Վասնզի գաղափար չունինք ճիգի մասին: Սքանչելի գլուխ մըն է ճիգին վերլուծումը հոգեբանութեան մեծափոր գիրքերուն մէջ. մասնաւոր ուսումնասիրութիւններ ալ կան այդ մասին: Ճիգ կը նշանակէ աշխատանք եւ տառապանք, (երկու բառերն ալ նոյն նշանակութիւնը ունին ըստ Աստուածաշունչին), ճիգ կը նշանակէ նաեւ կամք եւ բաղձանք, վերջապէս ճիգ կը նշանակէ նուիրում եւ սպառում:

Արդ, մեր մտաւորականները կը վախնան ու կը խորշին ճիգէն, — հարիւր յիսուն քիլոնոց մարդոց պէս՝ չեն սիրեր շարժիլ, յառաջ քալել կամ բան մը ընել: Հրաւիրեցէք հայ գրագէտ մը, նիւթ մը տուէք՝ ուսումնասիրութիւն մը պահանջելով իրմէ, — կը նստի սրճարան մը եւ մէկ ժամէն ձեզի կը հրամցնէ ուսումնասիրութիւն մը (փէյփէր): Ո՛չ մատենադարան կ'երթայ, ոչ ալ մտովին կ'որոճայ նախապէս: Դիւրին աշխատանք՝ որքան որ ուզէք: Ոչ նուիրում, ոչ սպառում

Բայց պէտք է գիտնալ թէ տարբերութիւն կայ գրականութեան եւ վաճառականութեան միջեւ: Առէք ռիսկի եւ վախճանի հարցը, — վաճառականութեան մէջ միշտ փոքր է ռիսկը եւ մեծ է վախճանը, քառասուն ֆրանքը երբ քառասուն հազար ֆրանք կը դառնայ՝ վաճառականութիւն է: Գրականութեան մէջ՝ վախճանն է փոքրը, մեծը ռիսկն է, — երբ ուսումնասիրութիւն մը ուզեն ինձմէ վարձատրութեամբ, ինծի տրուած հինգ հազար ֆրանքին դիմաց քսանեւհինգ հազար ֆրանք ծախք կ'ընեմ անպայման, վասնզի չեմ խորհիր, շահ աւելցնելու համար, վարձատրութենէն նուա՛զ ծախսել իմ աշխատանքիս մէջ: Վաճառականը կ'աշխատի քիչ ծախքով մեծ շահեր ապահովել, բայց գրագէտը այն ատեն միայն կը մնայ գրագէտ՝ երբ կը սպառէ իր նիւթը, առանց համեմատութեան դնելու ինչ որ կը ստանայ փոխարէն: Իր ստացածը պատուագին պէտք է ըլլայ, եւ ոչ թէ արժեգին: Բայց երբ աշխատանքը կը չափէ՝ ինչպէս վաճառականը կը հաշուէ, իր տուածը կը դառնայ ոչ թէ ստեղծագործութիւն, այլ փաքաքէս կամ տոմաքէս: Ֆլօպէր, գրելու համար իր մէկ վէպը (Սալամպօ), ծախսեց այնքան դրամ, որքան անհրաժեշտ էր ճամբորդութիւն մը կատարելու համար հին Կարքեդոնի աւերակներուն վրայ, չափելու համար աւերակ պալատներու բեկորները թիզ առ թիզ: Մինչ հայ գրագէտը, նման վէպ մը գրելու համար, պիտի ծախսէր ... կէս քիլօ թուղթ եւ 100 սիկարէթ: Այսպէս նաեւ մեր ազգային կեանքին մէջ, — ե՞րբ տեսեր էք որ մեր հանրային ղեկավարները, որեւէ գործի ձեռնարկելէ առաջ, պրպտում կատարեն, ուսումնասիրութիւն կատարեն՝ իմանալու համար թէ ի՛նչ ըրած են օտարները նման պարագաներու մէջ:

Ո՛չ, մենք վարժութիւն չունինք քալելու ժամանակին հետ: Աստուած հարստութիւն է թափեր մեր դժբախտութեան ճամբաներուն վրայ, եւ ժամանակը հրաշքի ծաղիկներ է ցաներ մեր աչքերուն առջեւ, — տեսէք Ֆրանսան, ամէն օր կը հարստանայ նորանոր հրատարակութիւններով: Երբ Հիթլեր վտարեց Հրեաները, վտարանդի գրագէտներ ֆրանսերէնի թարգմանեցին գերման գրականութիւնը: Պատերազմի միջոցին, ֆրանսերէնի թարգմանուեցաւ գերման «միւս» գրականութիւնը: Պատերազմէն ետքը ֆրանսերէնի թարգմանուեցաւ անգլիական, ռուսական, ամերիկեան գրականութիւնը, կամ արուեստը, կամ գիտութիւնը: Ջրվէ՛ժ է, ջրվէ՛ժ դէպի ֆրանսական մշակոյթի աւազանը: Իսկ ի՞նչ կ'ընենք մենք, — թերթերը կը լեցնենք պլպուլն ու վարդը երգելով, անհամ եւ կասկածելի յուշեր պատմելով, այլ մանաւանդ բանկալի կռիւներու արձագանգով կամ տարբեր ՊԸԲԸԼԲԸներով: Ժամանակին մեծ գետը կը հոսի՛, մինչ մենք կը նայինք պլախար-ֆէօրի պէս: Մեր բանաստեղծները չեն յօժարիր վար իջնել ամպերէն ու լուսինէն, — յիսուն տարի ե՛տ են, որովհետեւ չեն հետեւիր քաղաքակրթութեան գետին հոսանքին:

Արդ, պահանջ կը դնեմ՝ թարգմանե՛լ, — ուժ տալ թարգմանական գրականութեան, աւելի քան ստեղծագործութիւն կոչուած թարչամութեանց: Թարգմանեցէք օտար եւ մեծ ժողովուրդներու գործերը, գրական, գեղարուեստական, պատմական, փիլիսոփայական, գիտական: Արձագանգ տուէք օտարներու նուաճումներէն: Քաղաքակրթութեան կաթսայէն հերիսայի ձեր բաժինը առէք լայն դգալներով, որպէսզի չտկլորինք, — ահա թելադրանքս մեր երիտասարդներուն:

Այլապէս կը վախնամ որ ժամանակ մը ետքը մեր ժողովուրդը կը դառնայ բրածոյ, աւերակ, Անիի աւերակներուն պէս: Մի՛ վախնաք ձուլումէն, փորձեցէք ձուլել, իւրացնել, այլապէս կը թաղեն մեզ իբրեւ ողջ — մեռել:

Ես, մեռել մը որ կը խօսի, ձեր գովքին մէջ լսեցի սակայն մեղադրանք մը, — դասալիք կը կոչէիք զիս, ցաւ կը յայտնէիք մեկուսացումիս համար: Սխալ կ'ըմբռնէք զիս, — «ամէն» ըսելով եւ հրապարակային գործունէութեան մը վրայ հոգոց կարդալով ու խաչակնքելով՝ չըսի թէ կը հրաժարիմ գրականութենէն: Ընդհակառակն կը զոհեմ ամէն ինչ՝ նուիրուելու համար գրականութեան, (իսկ Հայ-Բոյժին՝ միայն նիւթական աջակցութեամբ, — այնպէս որ օժանդակել Հայ-Բոյժին, ինչպէս թելադրուեցաւ, կը նշանակէ թեթեւցնել բեռս՝ որպէսզի աւելի շատ նուիրուիմ գրականութեան): Ես ծնած եմ գրագէտ, գրագէտ եմ կոչումով, կը հաւատամ թէ Աստուած աշխարհ ղրկած է զիս, որպէսզի գրականութիւն ընեմ: Գրականութեան դիցուհին կրնայ հրաժարիլ ինձմէ, ես չեմ կրնար հրաժարիլ իրմէ: Գրականութիւնը դեւ մըն է իմ մէջս, — երկրաշարժի պէս երբեմն կը ցնցէ զիս, եւ ես կը հանդչիմ՝ երբ պահ մը կը դադրի երկրաշարժը: Ամէն բան զոհեր եմ այդ դեւին քմահաճոյքներուն, երջանիկ եմ եւ կ'ապրիմ՝ ծառայելով միայն դեւին, զոր Հայոց գրականութիւն կը կոչէք դուք: Ուրեմն հրաժարումի կամ դասալքութեան խնդիր չկայ: Ըսածս այն է թէ կ'ուզեմ տնտեսել ուժերս, կ'ուզեմ ինքնամփոփուիլ, որպէսզի կարենամ գլուխ հանել կարեւորագոյն աշխատանքներս: Աշունը եկաւ, ձմեռը կը մօտենա՛յ, — կ'աճապարեմ: Տանիքս կը ծածկեմ, ինչպէս կ'ըսէր Ահարոնեան: Շատ դժբախտութիւններ թափեցան գլխուս վրայ, այս վերջին տարիներուն: Այդ ամէնը կը համարիմ իբրեւ ազդարարութիւն: Կը լսեմ զանգակին ձայնը. — Նարդունի՛, քաշուէ ներս, հեռացիր հրապարակէն, բուն գործիդ նայէ, քեզմով զբաղէ այլեւս, յաջորդ հարուածը կրնայ փճացնել աշխատանքի ամէն յոյս: Ահա մեկուսանալուս պատճառը: Անշուշտ դառնութիւն կայ, յուսախաբութիւն կայ, յոգնութիւն կայ՝ մեկուսանալու որոշումիս մէջ: Է՜հ, քսանըհինգ տարեկան էի՝ երբ Ֆրանսա մտայ, աչքերս զօրաւոր, ստամոքսս զօրաւոր եւ օրուան մէջ՝ ուսանողութիւն կ'ընէի, հանրային աշխատանքներ կը կատարէի, օրապահիկ գործերովս կը զբաղէի, յոգնիլն ի՛նչ է չէի գիտեր, — քսանըհինգ տարի ետքը կարելի չէ շարունակել նոյն կեանքը նոյն սպառումով:

Ուրեմն, մնաս բարով ճառ եւ յօդուած, մնաս բարով հանրային գործ եւ աշխատանք: Ճգնարան կը մտնեմ ահա, աշխատելու համար՝ բայց ինծի համար: Որպէսզի երբ օր մը իյնամ, անցորդը միայն հաց ու պանիր չգտնէ թեւիս տակ, ինչպէս պատահեցաւ հայ մեծ գրագէտի մը՝ որ քիչ մը շատ զբաղեցաւ հրապարակագրութեամբ, այլ եւ մարմնոյս ծանրութենէն աւելի կշռող կապոց մըն ալ գտնեն մօտս՝ զիս վերցնողները:

Եւ իբրեւ «հուսկ բանք», կ'ըսեմ՝ քեզի՛ համար միայն ապրեցայ, հայրենի՛ հող, եւ փա՛ռք այն աշխատանքին՝ որ կը կատարուի, որպէսզի ծլիս ու ծաղկիս միշտ թարմ, միշտ նոր ծաղիկներով, հրաշափա՛ռ ծաղիկներով, օ՛ արգասաբեր հող հայկական:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«Կայծերը» խաչ հանուած

Հայաստանի համայնավարները պարտքի տակ էին եւ գլուխ էին ճաքեցնում, թէ ինչպէս ազատուեն նրանից: Մեծ ու փոքր գրողներ քննադատութեան, յանդիմանութեան ու պարսաւանքի արժանացան գրեթէ բոլոր «հանրապետութիւնների» մէջ: Մինչեւ իսկ համախորհրդային գրողների Միութեան նախագահ Ալէքսանդր Ֆադէեւ եւ փոխնախագահ Կոնստանտին Սիմոնով կարգի կանչուեցին: Հռչակաւոր «Վէգետ» Իլիա Էրէնբուրգն մեղայական հրատարակեց, ինչպէս առաջնակարգ հեղինակներ Վ. Կատաեւ, Կոժեւնիկով, Սաֆրոնով, Տիկին Վանտա Վասիլեւսկա, եւն.: Խաչ հանուեց Ուկրայինական պօէտ Սոսիւրա, որովհետեւ երգել էր սէրը դէպի Ուկրայինա առանց «սովետական» ածականի:

Երեւանում ամիսներից ի վեր քաւութեան նոխազ էին փնտռում, բայց չկարողացան գտնել, որովհետեւ այսօր այնտեղ տաղանդ, արժէք ու անուն ունեցող «ազգայնական» գրող չկայ: Հայաստանը փոքր երկիր է, չկայ գրիչ շարժողների հոծ բազմութիւն ու չես կարող մէկի օձիքից բռնել ու ասել, թէ ոչխարների հօտի խոտութեան պատճառով այս այծը խուսափել էր աչքից:

Հայ գրողները տասն անգամ մաղուել են, շտկուել, թրծուել Արութինովի հնոցում ու ապա ամբողջապէս ենթարկուած «գրականութեան ճակատի» ղեկավար լծին՝ համաձայն Կենտ. կոմիտէի 1946 թ. Օգոստոս 14ի որոշման:

Ի վերջոյ փրկուեցին, դիմելով սուր միջոցի... Քանի որ ժամանակակիցներից որեւէ մէկին կարելի չէր անդունդը հրել — դիմեցին հայ անցեալին, այնքան լեցուն «ազգայնականներով» ու կառչեցին նրանից ամէնէն փայլունին՝ Րաֆֆին:

Ձեւականօրէն իբր թէ յարձակւում էին Հայաստանի պետական հրատարակչականի վրայ, որը 1947 թուին լոյս է ընծայել «Կայծերը» հայերէն եւ 1949 թուին ռուսերէն, բայց իրապէս նիզակ էին ճօճում մեծ վիպասանի եւ նրա արծարծած ազգային ոգու դէմ: Այդ է Մոսկուայի պահանջը, որը ժողովուրդների անհատականութիւն չի ճանաչում եւ «ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ ընկերվարական» մշակոյթի միատեսակ կաղապարի մէջ է լցնում հայ, ուզբէկ, թուրքմէն, ղըրղըզ, ղալմուխ, չուվաշ, ռումէն, մաճար, լատիշ, մոնղոլ ժողովուրդները:

«Պրաւտա»յի էջերում ստալինեան մրցանակաւոր Գուրգէն Բորեան բանաստեղծը բորենիի պէս յօշոտում է Րաֆֆին:

«Խորհրդային ժողովուրդների դասական գրողների երկերի հրատարակութիւնը հասել է աննախընթաց չափի: Դասական գեղարուեստական գրականութիւնը դարձել է սեփականութիւն ժողովրդի լայն խաւերի: Այդ տեսակէտից մեծ աշխատանք է կատարուած եւ Հայաստանում: Խոր. իշխանութեան օրով հրատարակուած են գրեթէ (այս գրեթէին նայեցէք. Հ. Ս.) բոլոր հայ դասական գրողների ստեղծագործութիւնները: Մի մասը նրանցից թարգմանուած է ռուսերէնի եւ դարձել է սիրելի խորհրդային ընթերցողին:

Վերջին տարիներս լոյս տեսան հայ դասական գեղարուեստական գրականութեան առաջնակարգ ներկայացուցիչ Րաֆֆիի երկերը, որոնք լայն ժողովրդականութիւն են վայելում (— խոստովանում է ուրեմն. Հ. Ս.): Սակայն Հայերի ազգային ազատագրման նուիրուած մի քանի գրուածքներում Րաֆֆին հրապարակ է գալիս իբրեւ քաղքենի ազգայնամոլ, իդէալականացնում է հին Հայաստանը: «Կայծեր» վէպում նա հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը մեկնաբանում է ազգայնամոլական դիրքերից:

Հերոսական կռիւը հայ ժողովրդի ընդդէմ սուլթանական բռնակալութեան Րաֆֆին ցոյց է տալիս ծուռ հայելիի մէջ: Հայ ազատագրութիւնը նա առանձնացնում է հարեւան ժողովուրդների աշխատաւոր դասակարգերի պայքարից: Ճիշդ չհասկանալով պատմական դէպքերի ընթացքը, «Կայծերում» նա գերի է ընկնում ազգայնամոլ գիտուններին: Հեղինակի սիրած տիպը — Ասլանը բռնակալ է ու ժողովրդի թշնամի, լի ատելութեամբ դէպի հարեւան ազգերը»:

Բորեանը կեղծում է, կտրւում է ժամանակից ու տարածութիւնից: 80ական թուականների դաժան իրականութեան Հայաստանում մօտենում է այսօրուայ բոլշեւիկի չափ ու կշիռով: Եւ որովհետեւ «Ամերիկա» բառը ցնդեցնում է հաւատարիմ ստալինականներին, խորհրդահայ քննադատը բռնում է Րաֆֆին նրա ծանրագոյն յանցանքի մէջ:

«Կայծերի» մէջ գաղափարական վնասակարութիւնը՝ մանաւորապէս ցայտուն է իր դուրս բերած իբր թէ դրական տիպերի — Կարոյի եւ Սաքոյի մէջ: Այդ հայ երիտասարդները իրենց ուսումն ստացել են Ամերիկայում շնորհիւ «բարեսրբութեան»... ամերիկեան դրամատէրերի: Ամերիկեան գործարանատէրերն ու հողատէրերը դուրս են բերուած իբրեւ «բարի քեռիներ ու քաղաքակրթիչներ» Ասիայի:

Ինչո՞ւ Րաֆֆին Կարոյին եւ Սաքոյին բերել է տալիս ամերիկեան դպրոցներից եւ ոչ թէ Մոսկուայի կամ Պետերսբուրգի համալսարաններից, ուր սովորաբար գնում էին ուսանելու Հայերը:

Նպատակ ունենալով գծել Հայաստանի ազատագրական պայքարի ուղին՝ Րաֆֆին ոչ մի խօսք չի ասում մեծ Ռուս ժողովրդի մասին, որն օգնութեան եկաւ հայ ազգին տաճկական լուծը թօթափելու համար մղուած կռուի մէջ:»

Զարմացնում է Բորեանին Մանուկ Աբեղեանին անուան գրական ճեմարանի լռութիւնը: Նա պարտաւոր էր ժամանակին մարքս-լենինեան տեսակէտից վերլուծման ենթարկել «Կայծերը» եւ ցոյց տալ նրանց վտանգաւորութիւնը:

«Միայն վերջերս Հայաստանի համայնավար կենտ. կոմիտէն որոշում ընդունեց, որ «Կայծեր»ի հրատարակութիւնը եղել է կոպիտ քաղաքական սխալ»:

Ուրեմն կատարուեց վերջին արարը — դատապարտութիւնը «Կայծերի» ոգու ու Րաֆֆի:

Գոհ է հաւատարիմ ստալինական մրցանակաւոր բանաստեղծ Բորեանը, ուրախ, որ արդարացնում է ստացած երեսուն արծաթը՝ ներողութիւն, ներողութիւն — յիսուն հազար ռուբլին:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ ՖԷՐԻԳԻՒՂԻ նորակառոյց Ազգ. վարժարանին բացման հանդիսութիւնները տեղի ունեցած են համազգային խանդաղատանքի ջերմ մթնոլորտի մը մէջ: Նախագահած է Պատրիարքը՝ Գարեգին արք. Խաչատուրեան, մասնակցած են Ազգ. Կեդր. Վարչութեան բոլոր անդամները: Տեսուչ խորհուրդները, Թաղ. Մարմիններու ներկայացուցիչները եւ ծովածաւալ բազմութիւն մը: Առաւօտուն պատարագած է Ս. Վարդանանց եկեղեցւոյ մէջ Երուսաղէմի հիւր միաբան Միւռոն վրդ. Կրճիկեան: Քարոզած է Ս. Պատրիարքը: Կէսօրին հասած է Իսթանպոլի կուսակալը Փրոֆ. Ֆահրէտտին Քէրիմ Կէօքայ որ ճառ մը խօսած է, փառաբանելով կատարեալ հաւասարութիւնը, Թուրքին, Հայուն, Յոյնին եւ Հրեային միջեւ, որոնք ըստ կուսակալին խօսքերուն, մէկ մարդու նման ոտքի կը կանգնին՝ երբ որ «մեր երկիրը վտանգի մէջ է»: Ու վերջացուցած է: «Անցեալին մէջ պատահած դէպքերը պէտք է մոռնալ... ընտանիքներու մէջ ալ վէճեր կը պատահին»:

Պատրիարք հօր յանձնած է վարժարանին բանալին: Ժամը 13ին կուսակալը, Պատրիարք սրբազանը եւ հետեւորդները իջած են վարժարանին գետնայարկի ընդարձակ սրահը, ուր 300 հոգինոց ճոխ սեղան մը տրուած է: Թաղ. Խորհուրդի անդամներու անունով նոր վարժարանին արծաթեայ ծաղրադէմ մէկ նկարը նուիրուած է տեննապետ Պ. Աբրահամ Էքշեանի: Պ. Գեղամ Գավաֆեան նշտած է ուսուցիչ հասցնելու եւ զանոնք գոհացնելու կարիքի մասին: Մօտ 25 հազար ոսկիի նուիրատուութիւն մը եղած է:

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ 13 կաթըն-տուն կը նուիրած է «հիւանդանոցի բարեկամ» մը, Ազգ. Հիւանդանոցին Հինդլեան յարկաբաժինը պաշտօնապէս բացուած է: Հինդլեան յարկաբաժինը մաս կը կազմէ այն շէնքին որ զինուորական իշխանութեան գրաւման տակ կը գտնուէր եւ վերադարձուեցաւ մօտ մէկուկէս տարի առաջ: Այս յարկաբաժինը կը պարունակէ 30 անկողին:

ԲԷՀՋԱԹԱԲԱՏԻ (Իրան) հայ գիւղացիները կը տեղահանուին կը գրէ «Նոր Այգ» շաբաթաթերթը (Թէհրան): Թէհրանի քաղաքապետը եւ խորհրդարանի հայ պատգամաւոր Պետրոս Աբգար Բէհջաթաբատ երթալով գիւղացի աշխատաւորները հրաւիրած են խկոյն պարպել իրենց բնակարանները եւ իրենց գիւղերը վերադառնալ: Գիւղացիները պատասխանած են թէ «այս գիւղէն դուրս պիտի չելլենք եթէ նոյնիսկ «թրաքթէօր»ով գետնին հաւասար դարձնէք մեր խրճիթները եւ ոչնչացնէք մեր ընտանիքները»: Իւրաքանչիւր Իրանի քաղաքացի ազատ է իր բնակավայրը որոշելու եւ ոչ մէկ ուժ կրնայ խախտել անոր որոշումը:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Անդրանիկ Մամիկոնեան (Ափօ) մեռած է Պուէնոս Այրէսի մէջ (Հար. Ամերիկա): Ծնած է Արճէշ, 1881ին: Շատ կանուխէն մտած է Դաշնակցական շարքերուն մէջ, 1896-ին: Կովկասի մէջ կը մասնակցի հայ-թաթարական կռիւներուն, կը կռուի Սուրբախի ղեկավարութեան տակ գտնուող խումբին մէջ, երբ դեռ 24 տարեկան էր: Կ'անցնի Թիֆլիս ու Սեբաստացի Մուրատի հետ՝ Կարս եւ Իգտիր: Կը լծուի կարսէն դէպի Վան զէնքի փոխադրութեան աշխատանքին: 1905ին Վանի մէջ Կոմսի ղեկավարութեամբ կռուող խումբին անդամ է: 1910ին կը մեկնի Արժանթին, բայց կը վերադառնայ հայրենիք իբրեւ կամաւոր եւ կը մտնէ Տիգրան Պաղտասարեանի խումբին մէջ:

ԵՐԱԺԻՇՏ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ եւ ծանօթ տնօրէն եւ ուսուցիչ Շահան Պէրպէրեան Պոլիս գացած են, ուր Օննիկ Պէրպէրեան նուագահանդէս մը պիտի տայ Նոյեմբերի վերջը:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ ՄԸ «Արովեան» բացուած է Հոկտեմբեր 5ին Թէհրանի մէկ արուարձանին մէջ (Խ. Վիլլայի ծայրը), «Հայ Գիւղացիական Կրթ. Միութեան» կողմէ, որ մէկ տարիէ ի վեր կազմուած է: Վարչութեան անդամները եւ հողաբարձուները իրենց ձեռքերով քար, հող, գերան եւ խսիր կրելով կը շինեն ընդարձակ թատերասրահ եւ չորս դասարաններ: Բակը ունի նախօրօք կառուցուած 2 սենեակ, այսպիսով դպրոցը պիտի ունենայ 6 սենեակ եւ թատերասրահ մը, առատ լոյսով: Արձանագրուած են արդէն 100 պզտիկներ, մինչեւ հիմա ծախսուած է 50 հազար ռիալ, դպրոցի ամբողջացումը պիտի ըլլայ 200 հազար րիալ, որու մէկ երրորդը միայն պիտի գոյանայ թոշակներէն, մնացեալը հայթայթելը մտահոգութիւն կը պատճառէ:

ԹԷՀՐԱՆԻ հեծանիւի առաջին ախոյեան եղած է Էմիլ Մարգարեան, «Հ. Մ. Արարատ Միութեան» անդամ, որ հեծանիւով կտրած է մէկ քիլոմեթրը 1 վայրկեան, 16 երկվայրկեանէն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ս. ՇԱՄՈՆ, «Յառաջ».— Նոյեմբեր 3ի շաբաթ իրիկուն տօնն էր Հ.Յ.Դաշնակցութեան տեղւոյս կազմին: Սէն Շամոնի հայ գաղութէն, բազմութիւն մըն ալ հաւաքուած էր, Patronageի սրահը: Տարեդարձի տօնակատարութեան հանդէսին առթիւ նախագահը, ընկեր Ընտրիկեան քանի մը խօսքով բացաւ հանդէսը, ըսելով «իւրաքանչիւր Հայ, գիտակցութիւնը պէտք է ունենայ յարգելու համար, սերունդի մը տառապանքը, որ տասնեակ տարիներ պայքարեցաւ, Ազատութեան եւ հայրենիքի համար»: Ընկեր Ընտրիկեանէն վերջ, ընկեր Րաֆֆի Նոր Սերունդին անունով ուղերձ մը կարդաց.— «Մենք Դաշնակցական Նոր Սերունդականներս, յանուն հայրենիքի ուխտած ենք հետեւիլ մեր անմահներու ճամբուն, ճամբայ մը նուիրական, ճամբայ մը սակայն փշոտ:»

Մեր գեղարուեստական բաժնին գալով՝ Օր. Արշալոյս Սեդրակեան Սէնթ Էթիէնէն եկած էր եւ քաղցրանուշ ձայնով երգեց Կոմիտասի «Հայաստան»ը եւ յուզումով լսեցինք նաեւ միւս «Հայաստան»ը Ե. Զարենցի: Խումբ մը երգողներ եւ արտասանողներ ունեցանք մեր երիտասարդ Նոր Սերնդականներէն ժողովուրդին ջերմ գնահատանքին եւ ծափերուն արժանանալով:

Նախագահը հրաւիրեց Տիկին Էլէն Բիւզանդ, այնքան անհամբերօրէն սպասուած բանախօսը: Ցարդելի ըկերուհին շինիչ ու փաստերով լի ճառով մը ներկայացուց Հ. Յ. Դ.ն՝ հարազատ ծնունդը հայ ժողովուրդին, անոր տեսակէտներուն բաղձանքներուն, քաղաքական պահանջներուն ամէնէն եռանդուն պահանջատէրը, անոր ցաւակիցը, ու անոր այսօրուան պայքարին միակ յառաջապահը: Հայ ժողովուրդի տոկուն գոյութեան կապուած է Հ. Յ. Դ.ն եւ փոխադարձաբար, մէկուն մահը միւսինն է, ըսաւ Տիկին Էլէն Բիւզանդ իր բանախօսութիւնը վերջացնելով:

Հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ կէս գիշեր, տօնական տրամադրութեամբ եւ հարազատ ապրումներով:

ՌԱՖՖԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Պատմութեան Թանգարանը վերջերս ճոխացաւ նոր առարկաներով: Քաղաքի նոր պատմութեան վերաբերեալ դահլիճին մէջ, ցուցադրուած է մաքէթը այն տունին ուր Ստ. Շահումեան ղեկուցում կարդացած էր ժամանակին:

Թանգարանին մէջ զետեղուած են նաեւ գիտութեան, արուեստի գրականութեան, մշակոյթին գործիչներու դիմանկարները եւ լուսանկարները:

Ստացուած է Ռուս-Պարսկական պատերազմի ատենուան երկու արկեր, որոնք գտնուած են Երեւանի Սարտարի աւերակներուն մէջ: Թանգարան բերուած են նաեւ Հնադարեան շրջանի նիւթական մշակոյթի վերաբերեալ արժէքաւոր առարկաներ, որոնք հանուած են Կարմիր Բլուրի եւ Արինբերդի պեղումներու ատեն:

ԵՐԵՒԱՆ - ԹԻՖԼԻԶ ՀԵԾԵՆԱՒԱՅԻՆ արշաւ.— Սպարտակ մարզական ընկերութիւնը կազմակերպած է հեծենաւային արշաւ Երեւան — Թիֆլիզ գծով. մասնակցած են 19 հեծենաւորդ, տղայ թէ աղջիկ: Սեպտեմբեր 29ին մեկնելով Երեւանէն գացած են Սեւան Տիլիջան, Իջեւան Ղազախ գիծով՝ դէպի Թիֆլիզ, 30ին Թիֆլիզի մէջ մասնակցած են հեծենաւային վազքի համամիութենական մրցումին, վերոյիշեալ գիծով վերադարձած են Հոկտեմբեր 1ին Երեւան:

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾԱՆԻ» անունով ժողովածու մը հրատարակած է Հայկ. ՍՍՌ Գիտութեանց Ակադեմիայի հրատարակչութիւնը: Առածներու եւ առակներու առաջին ամբողջական ժողովածուն է: Դասաւորուած են ըստ իմաստի: Բացի առածներէն որ կը կազմեն հատորին երկու երրորդ մասը, գիրքն ունի նաեւ ընդարձակ ներածութիւն՝ նուիրուած ժողովրդական առածներու ու առակներու եւ ասացուածքներու ընդհանուր բնութագրման ու հայկական առածներու եւ ասացուածքներու բազմակողմանի հետազօտութիւն: Ժողովածուն կազմած է եւ ներածութիւնը գրած Հայկ. ՍՍՌ Գիտութեանց «Մանուկ Աբեղեան» գրականութեան կաճառի գիտական աշխատակից, բանասիրական գիտութեանց թեկնածու Ա. Ղանալանեան: Գիրքը բաղկացած է 198 էջերէ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՖՈՒԹՊՕԼԻ ԽԱՌՆ ԽՈՒՄԲԸ ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ

Ամերիկահայ թերթերէն կը տեղեկանանք որ Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպօլի խառն խումբը, մօտերս Ամերիկա պիտի հրաւիրուի, տեղւոյն վրայ մրցումներ ունենալու համար:

Քալիֆորնիոյ մէջ յանձնախումբ մը կազմուած է արդէն, Շրջանային Վարչութեան հետ շփումներ ունենալու համար: Յանձնախումբին նախագահ ընտրուած է Ճորճ Մարտիկեան, քարտուղար՝ Լեւոն Քէշիշեան, գանձապահ՝ Սուրէն Սարոյեան, իսկ խորհրդականներ՝ Ուիլեամ Սարոյեան, Մանուէլ Թէօլէկեան, Լեւոն Զ. Սիւրմէլեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Զ.

Սա երկարահասակ, թիկնեղ, կարմիր ու այրած դէմքով, կլոր ու ցանցառ մօրուքով, փոքր ու սուր աչքերով երիտասարդ մըն էր:

— Իսկ մենք ժամը հինգէն ի վեր ասպանդակներուն վրան ենք:

Վրայ բերաւ Սերոբ, որ նախորդի հակապատկերն էր, փոքրահասակ, թաւ մօրուքով, աւելի նուրբ կազմով, ու տեսակ մը մեղմ, մելամաղձոտ հայեացքով, որ ակնոցներու ապակիին ետեւէն աւելի տխուր ու աւելի միապաղաղ կը դառնար:

Արտաշէսը մէջերնին առած՝ ձիերու սանձերէն քաշելով՝ երեքը միասին դէպի վանք դիմեցին:

— Ի՞նչ տեսակ մարդ է վանահայրը.— հարցուց կարճահասակը:

— Քիչ մը կծծի, քիչ մը շատախօս, քիչ մը խորամանկ, քիչ մըն ալ յանդուգն, աւերակի մը վանահայր:

Տղու ձայնին մէջ արհամարհանքի ու հեգնելու այն աստիճան պարզ շեշտ մը կար, որ երկու նորեկները անգամ մը ակամայ իրարու նայեցան:

— Երեւի նեղացուցեր է քեզի — նկատեց երկարը:

— Ընդհակառակը, մինչեւ անգամ ինծի սորվեցուց շուտով եպիսկոպոս դառնալու խորունկ գաղտնիքը:

— Վայ, ո՞րն է տեսնենք այդ գաղտնիքը:

— Շիտակը հիմա տրամադիր չեմ: Աւելի աղէկ է նորէն իրեն կը հարցնէք իրիկունը:

— Ինչո՞ւ անպատճառ իրիկունը:

— Ցորեկը սաստիկ զբաղուած է, երկար պատմութիւններու գլուխ չունի եւ լուրջ է զբաղուած, պէտք է վազել արտէ արտ, պէտք է գիւղացիները հսկել ու հայհոյել, պէտք է մառանը լեցնել, մառանը, կատակ չէ, վանքի մառանը:

— Այդ մարդը քեզի բան մը ըրեր է.— ինչ տարօրինակ խօսելու եղանակ է— կրկնեց երկարահասակը խոժոռած դէմքով մը:

— Տարօրինա՞կ.— հարցուց Սիրաքեան անփոյթ:

— Հա, Սմբատը, քեզի բարեւ ըրաւ.— ընդհատեց յանկարծ ակնոցաւորը:

— Սմբատը ո՞վ է:

Քանի Սմբատ կայ մեր ընկերներուն մէջ, պատասխանեց ընկերը տեսակ մը սրտնեղած:

— Ախ, ան, նորէն նոյն դատարկախօ՞սն է:

— Դատարկախօսը դուն ինքդ ես:

— Անիկա արդիւք մը չէ որ ան ալ նոյն արհեստը ունենայ:

Եւ ասիկա ըսուած էր այնպիսի լուրջ ու պարզ շեշտով մը, որ ընկերները չկրցան ծիծաղնին զսպել:

— Երեւակայէ, ան ալ վճռեր է շուտով սարկաւագ ձեռնադրուիլ — աւետեց Մինաս:

— Միթէ՞: Այդ մեծ զոհաբերութիւնը չխտակը անկէ բնաւ սպասելի չէր:

Ու «մեծ զոհաբերութիւնը» արտասանուած էր ինքնայատուկ շեշտով մը:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

— Չէ՞ որ շարունակ կը կրկնէր թէ ինքը վանական կեանքի յարմարութիւն չունի, թէ իր կոչումը...

— Կոչումը աղէկ, բայց քննութեանը կտրուեր է:

— Հա, ատանկ ըսէ. հիմա կը հասկնամ, անշուշտ գիւղէ գիւղ անհաշտ ու անօթի թափառելէն աւելի աղէկ է դիւցազնական անձնազոհութիւն մը ընելը:

— Իրաւունք չունի, ուրիշները այդպէս հեգնելու.— յանդիմանեց երկարահասակը վրդովուած: — Ան ինչո՞վ է մեզմէ պակաս, որ քիչ մը պարզ ու միամիտ բնաւորութիւն ունի, ուրիշ ոչինչ:

— Ուրեմն մինչեւ անգամ մեզմէ բանով մըն ալ աւելի է.— կցեց Սիրաքեան հանդարտ:

Երկու ընկերները նորէն նայեցան իրարու ու լռեցին:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

սօրուան ՄԱԿի ժողովին Պ. Էնթընի Իտըն հաշտարար դեր մը սահմանուած է կատարել, սովիէտ եւ ամերիկեան տեսակէտներուն միջեւ: Կը կարծուի թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարը պիտի առաջարկէ ՄԱԿի շրջանակին մէջ լուծել Քորէայի հարցը, կրակը դադրեցնելու անմիջական հրաման տալով, ինչ որ դաշնակիցներու դիրքը վտանգելու բնոյթը չի կրնար ունենալ:

Ֆրանսիական բանակը

ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ ԿԸ ՏԱՆԻ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ օր, արշալոյսին, Ֆրանքօ-վիէթնամեան բանակը, զօր. տը Լինարէսի հրամանատարութեամբ, մեծ յարձակողական մը ձեռնարկեց Շոպէնի ուղղութեամբ:

Ֆրանսական միացեալ բանակները յարձակեցան 50 քիլոմեթր ճակատի վրայ, Տայ գետի երկայնքին: Ֆրանս. զօրքը յառաջացաւ 25 քիլոմեթր եւ հարիւրեակ մը քառակուսի քիլոմեթր բրնադաշտեր գրաւեց: Միեւնոյն ատեն հարաւային ճակատէն վայրաջուներ իջան, Շոպէնի կեդրոնը աքծանի մէջ առնելու համար: Ըմբոստները չատ տկար դիմադրութիւն մը ցոյց տուին, կէսօրին արդէն քաղաքը գրաւուած էր: Ամբողջ ճակատին վրայ, Վիէթմինի ապստամբները խուճապահար փախան դէպի հարաւային կաւային շրջանները: Օդանաւերը եւ հրետանին անդադար կը ռմբակոծեն նահանջող ըմբոստները, բազմաթիւ գիւղեր բոցերու մէջ են: Այս գործողութեամբ, 80 գիւղեր եւ 600 քառ. քիլոմեթր Ֆրանսական բանակին հսկողութեան տակ կ'իյնան:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մարաջախտ Թիթոյի կառավարութիւնը յուշագիր մը ներկայացուցած է ՄԱԿին, Մոսկուայի եւ իր արբանեակ երկիրներուն՝ Եուկոսլաւիոյ հանդէպ ցոյց տուած թշնամական ընթացքին համար:

Յուշագրին կ'ընկերանայ բողոքագիր մը, որ պիտի փոխանցուի ընդհ. ժողովի դրասենեակին, քարտուղարութիւնը հարցը օրակարգի անցնելու մասին որոշում պիտի տայ:

Եուկոսլաւիա մանրամասնօրէն կը պնդէ վերոյիշեալ երկիրներուն իր պետութեան դէմ մղած վարկաբեկիչ եւ գրգռիչ պայքարին վրայ: Յուշագիրը նաեւ կը հաստատէ թէ հակաեուկոսլաւ ահաբեկիչներ կը պատրաստուին հարեւան երկիրներուն մէջ:

ՔԱՉԷՑԻ ԲՈՒՌՆ ԵԼՈՅԹԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ՄԱԿի ուրբաթ օրուան ժողովին, ուշագրաւ էր Հայիթիի պատգամաւոր Տանթէս Պելկարտի ճառը, ընդդէմ ատելութեան եւ բռնութեան քաղաքականութեան, որ իրարու դէմ կը ցցէ ցեղերը, ազգերը եւ ընկերային դասակարգերը: Բայց, ամէնէն բուռն ելոյթը Աւստրալիոյ պատուիրակ Քազէյն է որ ունեցաւ, ընդդէմ Մոսկուայի քաղաքականութեան.

«Այսօր կ'ապրինք սարսափի տիրապետութեան մը տակ եւ համաշխարհային պատերազմի մը մէջ խրելու վտանգին ենթարկուածենք: Միացեալ Ազգերուն տկարութեան պատճառը Խ. Միութեան բռնած դիրքն է: Այդ երկրին յարաճուն ճնշումը մեզի վերագինուելու ստիպեց, իսկ եթէ անիկա չընենք, ծանր վտանգներու եւ մեր անկախութիւնը կորսնցնելու փորձանքին պիտի հանդիպինք: Իւրաքանչիւր օր որ կ'անցնի, տեւական եւ իրական կարգադրութիւն մը աւելի դժուարին կը դարձնէ:

«Խ. Միութիւնը, եզրակացուց Աւստրալիոյ պատուիրակը, անկախութիւն կը քարոզէ, երբ իր յաղթանակը աշխարհի գերութիւնը պիտի նշանակէր...: Եթէ մեր անմիջական նպատակը հաւաքական ապահովութիւնն է, մեր վերջնական նպատակակէտը պիտի ըլլայ հաւաքական բարգաւաճումը: Բայց, որոշ է թէ իրական բարգաւաճման մը պիտի չկարենանք հասնիլ, ցորչափ Սովիէտներուն դիրքը փոխուած չէ...: Խաղաղութեան հիմը անկեղծութիւնն ու փոխադարձ վստահութիւնն է»:

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

«Իրանի Ռամկավար երիտասարդութիւն»ը, որ համայնավար հակումներ ունի, անցեալ օր բուռն ցոյց մը կատարեց Թէհրանի մէկ բանուկ հրապարակին վրայ, 3000 հոգիի մասնակցութեամբ: Երկու հարիւր ոստիկաններ, աջակցութեամբ 500 զինուորներու, աշխատեցան կարգ կանոնը վերահաստատել: Երէկ ալ պետ. պաշտօնեաները գործադուլ հռչակած են, իրենց յետնեալ թոշակները եւ յաւելում պահանջելու համար: Տոքթ. Մոսատեղ շաբաթ մը յետաձգած է իր մեկնումը Ուաշինկթընէն:

Քորէայի բանակցութիւնները միշտ կը ձգձգուին, որովհետեւ երկու կողմերը չեն յաջողիր համաձայնութեանմըգալ չէզոք գօտիի սահմանագծին շուրջ: Այնպէս կ'երեւի թէ Վիշինսքիի յայտարարութիւնները ոեւէ ազդեցութիւն չեն գործած կարմիր բանագնացներուն վրայ: Իրաւ է թէ չինեւքորէական պատգամաւորներուն վերջին առաջարկները քիչ մը պղտոր եւ երկմիտ են, բայց «կարելի է անկէ բան մը դուրս բերել», յայտարարած է դաշնակից բանագնաց զօր. Նիքըլս: ՄԱԿի ուժերուն ընդհ. հրամանատար զօր. Ռիճուէյ Թոքիոյէն անակնկալ կերպով Քորէա մեկնած է:

Քաղաքալանքայի արինալի դէպքերուն պատասխանատուներուն հանդէպ, «Փաշային Դատարան»ը արձակած է 18 վճիռներ, չորս ամիսէն 18 ամիս բանտարկութիւն: Անոնց մէջ նախապէս բանտարկուած բաւական թիւով հարազործներ կան: Ֆրանսական դատարանը իր կարգին ցուցարար մը դատապարտած է 11 ամիս բանտարկութեան:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի Անուվիլի մէջ, Նոյեմբեր 18ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ

Իր Միջին Արեւելք մեկնումէն առաջ

Չորեքշաբթի, 28 Նոյեմբեր, ժամը 21ին

Salle Chopinի մէջ, 8 rue Daru, Paris

Տոմսերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. գրատուններ.— Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան, Studio Ալէմշահ 19a, rue Caumartin եւ Տօքթ. Ճինճեան, 29 rue Bleue:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Մօտ ատենէն լոյս պիտի տեսնէ 1952ի «Գոյամարտ Օրացոյց»ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան հրատարակութեամբ: Ապսպրանքներու համար այժմէն դիմել՝ Մ. Պօյաճեանի, 35 Ave. Lieutenent Fine, La Viste, Marseille:

8 ԴԵԿՏ. 1951 ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ

Վալանսի մեծ թատրոնին մէջ

ՖԱՔԻՐ ՊՈՒՏԱ

Իր զանազան եւ զարմանազան խաղերով, ինչպէս նաեւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը:

Թուագրուած տեղերը ապահովել առաջուց:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ց. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ, 18 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Salle Voltaire, rue Voltaire:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Եւրոպական պարեր, Orchestre GARO SARIAN ընկերակցութեամբ երգիչ «ALWAREZ»ի:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 150 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 102 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Rue l'Union:

Մեծ պարահանդէս

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու

18 Նոյեմբեր 1951, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ:

Նուագախումբ GARO SARIAN

Attractions — Պիւֆէ — Մուտքը 300 ֆր.

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625:
2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք:
3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք:
4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք:
5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք:
6.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք:
7.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք:
8.— ԱԼԻՔ բացառիկ թիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ'ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար:

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի.

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ 1000 ֆրանք:
2.— Մահազդ 1500 (մէկ անգամ):
3.— Հոգեհանգիստ 500 (մէկ անգամ):
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ 500:
5.— Կը փնտռուի 150 ֆրանք (մէկ անգամ):
6.— «Կ'ուզուի»ները երեք անգամ 1000 ֆրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ 20 առ հարիւր զեղչ:
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սպառած է Յուլիս - Օգոստոս 127—128 միացեալ թիւը: Հաւաքածոյ չպահողներէն կը խնդրուի մեզի վերադարձնել, փոխարէն կը ղրկենք նոր թիւեր:

× Մամուլի տակ է Սեպտեմբերի եւ Հոկտեմբերի միացեալ թիւը ճոխ բովանդակութեամբ:

Տարեկան բաժնեգինը 750 ֆրանք Ֆրանսա, 900 ֆրանք արտասահման: Հատով չի ծախուիր: Դիմել Շ. Նարդունի, 17 rue Damesme, Paris (13):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի Ց. Կ. Խաչի ընկերուհիները, Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր Գալուստեան, Օհանեան եւ Մինասեան ընտանիքներու Պ. Սարգիս Տէր Գալուստեանի մահուան առթիւ:

× Ց. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը 1000 ֆրանք կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Սարգիս Տէր Գալուստեանի մահուան առթիւ Շավիլի դպրոցին եւ 1000 ֆր. Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

Ց. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընկերուհիները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Սուլեան ընտանիքին իրենց մօր եւ եղբօր ցաւալի մահուան առթիւ եւ նոյնպէս 1000ական ֆր. կը նուիրեն տեղւոյն դպրոցին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն գիտցող երիտասարդ մը որ կրնայ ամէն տեսակ աշխատանքի մէջ օգտակար ըլլալ, գործ կը փնտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ: Դիմել «Յառաջ»ին:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette

Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները: ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 14 Novembre 1951 Չորեքշաբթի 14 ՆՈՅ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6610-Նոր շրջան թիւ 2021 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՎԵՐԱՔԱՂ

1949 Յունուար 28ին Փարիզի մէջ կազմուեցաւ Եւրոպական Խորհուրդը, իբրեւ նախահիմը Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներուն: Այս միացման ջերմ պաշտպաններէն մէկն է Պ. Ուինսթըն Չըրչիլ:

Դարձեալ 1949 Յունուար 30ին, մարաջախտ Ստալին կը յայտարարէր ամերիկացի լրագրողի մը՝ Քինկսպրի Սմիթի, թէ 1. Խ. Միութիւնը պատրաստ է Մ. Նահանգներուն հետ կնքելու չյարձակման դաշինք մը. 2. Խ. Միութիւնը կրնայ Մ. Նահանգներուն հետ գործակցաբար, միջոցներ ձեռք առնել աստիճանական զինաթափութեան մը համար: «Առարկութիւն չունիմ», պատասխանեց Նախագահ Թրումըն Ստալինի այս առաջարկին, ինչ որ կը նշանակէ «կ'ընդունիմ»: Սակայն առաջարկը չանցաւ խօսքի՝ սահմանէն անդին. գործ չդարձաւ:

1949 Ապրիլ 4ին Ուաշինկթընի մէջ կնքուեցաւ Ատլանտեանի պաշտպանողական Ուխտը:

Նոյն տարուան Սեպտ. 24ին Նախագահ Թրումըն յայտարարեց Ուաշինկթընի մէջ. «տեղի ունեցաւ սովետական առաջին հիւլէական ռումբին պայթումը»: Հինգ օր ետք, Սեպտ. 29ին, Քրեմլին ծանոյց Խ. Միութեան խզումը Եուկոսլաւիոյ հետ:

1950 Յունիս 25ին, հիւսիսային Քորէացիները արշաւեցին Հարաւային Քորէա: Միացեալ Նահանգները ստիպուեցան միջամտել: ՄԱԿի անդամ 15 ազգեր զինուորական արշաւախումբեր ղրկեցին Քորէա: Աւելի ուշ, Նոյեմբերին, Չինացիները զինուորապէս օգնեցին հարաւային Քորէացիներուն: Ամերիկեան նաւախումբ մը պաշտպանեց Ֆորմոզան, ուր ապաստանած էին չին ազգայնականները, մայր հողին վրայ պարտուելէ ետք:

Վերջապէս կուգանք կը հասնինք 1951ին, որ կրնայ վճռական տարի մը համարուիլ:

1951 Մարտ 7ին Թէհրանի մէջ սպաննուեցաւ Իրանի վարչապետ զօր. Ռազմարան, որ անգլիասէր կը նկատուէր: Քարիւղահորերը ազգայնացուեցան: Անգլիացիները հրաւիրուեցան ընդունիլ այս որոշումը կամ ձգել հեռանալ Իրանէն:

Յունիս 23ին ՄԱԿի խորհրդային պատուիրակ Պ. Մալիք առաջարկեց բանակցութեանց սկսիլ զինադադար մը կնքելու համար Քորէայի մէջ: Յուլիս 10ին սկսան բանակցութիւնները Քայզոնկի մէջ, Օգոստոս 23ին ընդհատուեցան՝ վերսկսելու համար Սեպտ. 24ին:

1951 Յուլիս 24ին, Մ. Նահանգներու արտաքին գործոց նախարար Պ. Էչիսըն յայտարարեց Տիթրոյիթի մէջ. «Ներկայիս ինը միլիոն կը հաշուըւին զէնքի տակ գտնուած համայնավար ուժերը. չորսուկէս միլիոնը՝ բուն իսկ Խ. Միութեան մէջ, երեքուկէս միլիոնը՝ Չինաստանի, իսկ մէկ միլիոնը՝ արբանեակ միւս երկիրներուն մէջ»:

Սեպտ. 10ին Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ ստորագրուեցաւ Ճափոնի հետ հաշտութեան դաշնագիրը, մասնակցութեամբ 48 ազգերու: Խ. Միութիւնը, Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա մերժեցին ստորագրել այդ դաշնագիրը:

Սեպտ. 4ին Նախագահ Թրումըն յայտարարեց Ուաշինկթընի մէջ. «Մ. Նահանգները նոր զէնքեր պատրաստած են: Կը յուսանք, որ պէտք պիտի չունենանք գործածելու զանոնք, որովհետեւ այդ պիտի նշանակէր մարդկութեան վերջը: Նոր զէնքերուն մէջ կը գտնուին նաեւ «մանրէաբանական զէնք»երը, որոնք աւելի ահարկու են, քան հիւլէականները»:

Յիշեցնենք այս առթիւ, թէ «հիւլէական ձեռնարկ»ը մինչեւ այսօր արժած է 7900 միլիոն տոլար: Այլեւս երեւակայութեան սահմանէն դուրս ելած եւ իրականութիւն դարձած են ջրածնային ռումբը, հիւլէական հրետանին, հիւլէական սուզանաւը եւայլն:

1951 Սեպտ. 20ին, Ատլանտեանի Ուխտին անդամ 12 պետութեանց ներկայացուցիչները Օթաւայի մէջ որոշեցին Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մասնակցութիւնը այդ Ուխտին:

Հոկտեմբեր 5ին Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը իր կառավարութեան անունով Ստալինի առաջարկեց լուծում մը գտնել միջազգային առկախ հարցերուն, սովետաամերիկեան ուղղակի բանակցութիւններով: Վիշինսքի հետեւանք չտուաւ այս առաջարկին: Ամերիկեան շրջանակները չեն հաւատար, որ կարելի պիտի ըլլայ բանակցութիւններով լուծել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ ծագած վէճերը:

Աշխարհ կը գտնուի այսօր ճիշդ հոն, ուր որ էր 1945 Օգոստ. 8ին, երբ կազմուեցաւ չորս արտաքին գործոց նախարարներու խորհուրդը, լուծելու համար միջազգային առկախ հարցերը:

1951 Հոկտեմբեր 5ին այս նոյն հարցերը կը մնան դեռ «առկախ»:

Մենք արագ վերաքաղը միայն ըրինք վերջին վեց տարուան գլխաւոր դէպքերուն, առանց մեկնաբանելու զանոնք:

Այս «վերաքաղ»ը մօտաւոր գաղափար մը կու տայ աշխարհի կացութեան մասին, 1945 Մայիս 8էն մինչեւ 1951 Հոկտ. 31:

Կը գտնուինք հիմա մեծ դարձակէտի մը առջեւ: Մեր ետին վարդեր փռուած չեն: Վարդեր չկան նաեւ մեր առջեւ:

Խնդիրը այլեւս այն չէ, թէ պատերազմ պիտի ծագի՞ կամ ոչ, այլ այն, թէ ինչ պիտի բերէ մեզի երրորդ աշխարհամարտը:

Այս հարցումին ոչ ոք կրնայ պատասխան մը տալ այժմէն:

Ապրողը կը տեսնէ:

Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԽՈՐԱԳԻՐԸ ԴՈՒՔ ԴՐԷՔ

Եւ լսեցէք:

Պատմութիւն թիւ մէկ:

Ֆիլատէլֆիոյ քաղաքապետութիւնը կ'որոշէ կեդրոնական թաղամասերէնվերցնել գերեզմանոցը որպէսզի քիչ մը տեղ բացուի նոր յարկաբաժիններու շինութեան համար: Բայց, նախ եւ առաջ պէտք է այլուր փոխադրուին մեռեալներուն աճիւնները:

Հայեր ալ թաղուած են այնտեղ: Գաղութին բոլոր հաստատութիւնները — Դաշնակ, Հնչակ, Ռամկավար եւ մասամբ նոյնին, իրարու քով կուգան խորհրդակցելու համար թէ ուր եւ ինչպէս կըրնան փոխադրուիլ հայ ննջեցեալներուն ոսկորները:

«Պատերա՛զմ» ...

Ռամկավար, Հնչակ, Յառաջդիմական զանգուածը կը բողոքէ.

— Հայ ննջեցեալներուն մէջ կան նաեւ Դաշնակցականներ... մենք չենք ընդունիր որ անոնց ոսկորները մերիններուն ոսկորներուն խառնուին... Դուք ուրիշ տեղ, մենք ուրիշ տեղ ...

Ու, եթէ չեմ սխալիր, այդպէս ալ կ'ըլլայ — «Դաշնակցական» դիակները կը տարուին աջ, «Ռամկավար, Հնչակ, Յառաջդիմական» դիակները կը փոխադրուին ձախ...

×

Պատմութիւն թիւ երկու:

Հայ երիտասարդ մը նշանուած է, հայ աղջըկան մը հետ: Տղուն հայրը Դաշնակ է, աղջկան հայրը՝ Ռամկավար:

Հարսնիքին մասին կարգադրութիւններ կ'ըլլան: Որոշուած է թէ ով պիտի բռնէ խաչը, ովքեր պիտի ըլլան հարսնքոյրերը եւ ուր պիտի ճընկեն աւանդական շամփանեան:

Վերջին պահուն, աղջկան հայրը կը հարցնէ.

— Եկեղեցին չորոշեցինք ...

— Այդ ալ որոշելիք բա՞ն է... Ս. Աստուածածին պիտի երթանք ...

— Հա՞մմէ ճանըմ... «ձե՞ր եկեղեցին ... անկարելի է»...

— Մեր քաղաքին մէջ ուրիշ ժամ չունինք ... Ի՞նչ կայ որ... մերը մզկի՞թ է... մենք խաչ, բուրվառ, Աւետարան չունի՞նք... մեր խորանին առջեւն ալ չի վառի՞ր Լուսաւորչի կանթեղը ...

— Ինծի նայէ, ես իմ աղջիկս մզկիթ կը տանիմ, Դաշնակներուն եկեղեցիէն ներս չեմ մտցըներ ...

×

Հէքեաթներ չեն որ պատմեցի, այլ իրական դէպքեր:

Ու տակաւին պնդողներ կան թէ խելքը-գլուխը ազգ ենք... Մեծն Տիգրանի եւ Քաջն Վարդանի արժանաւոր յաջորդները ...

Վրան գրէ ... ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՍՈՒՐԻՈՅ հանր. նախագահը պաշտօն յանձնած է Զէքի էլ Խաթիպի կազմել դահլիճը: Նոր վարչապետը ժողովրդական կուսակցութեան կը պատկանի, երեսփոխան է եւ նախկին փոխ վարչապետ:

Իտընի ճառը
ՄԱԿԻ ԵՐԷԿԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Առտուան ժամը 10.47ին երբ նիստը բացուեցաւ, նախ խօսք առաւ Պոլիվիոյ պատուիրակ Ատոլֆօ Քոսթա տիւ Ռէլս, որ ցաւ յայտնեց պատերազմի յաջորդող օրերուն եղած խոստումները իրագործուած չըլլալուն համար: Յետոյ յիշեց որ 1945էն ի վեր ճամբան սալարկուած է սեւ քարերով... Խորհ. Միութիւնը խափանած է ՄԱԿի գործունէութիւնը, Ապահովութեան Խորհուրդը նմանապէս անդամալուծուած է իր լախտի նման ճօճած վեթոյով:

Պոլիվիոյ պատուիրակէն ետք ամպիոն կը բարձրանայ էնթընի Իտըն, վայելչօրէն հագուած, նոյն պահուն... սեւ կատու մը կը հետեւի իրեն, սրահին մէջ ծիծաղի պոռթկում մը յառաջացնելով:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը կը յիշէ պատերազմի յաջորդող օրերուն Սան Ֆրանչիսքոյի ժողովը, որ այնքան յոյսեր արթնցուցած էր, բայց հիմա ինչքան տարբեր է կացութիւնը: Պետութիւնները չեն յաջողիր կարգադրել բազմաթիւ հարցեր, բռնի ուժի կը դիմեն, իրենց ուզած լուծումը ձեռք բերելու համար: Միջազգային հաւաքոյթներուն՝ ահա նոր փորձութիւն մը, դառն ուժգնութիւնը բանավէճերուն:

Իտըն յոյսը չի կորեր, կը պնդէ որ իրենց զինաթափութեան պայմանները ուսումնասիրուին անկեղծօրէն, մանաւանդ որ հին եւ հիւլէական զէնքերը միասին քննութեան պիտի առնուին, Խորհ. Միութեան բաղձանքին համաձայն: Սակայն, այս ծրագիրը իր կողմէ մերժուած է, այնպիսի ճառով մը, որ չափաւորութեան մեղքը չէ մտած...: Վիշինսքիի բուն խօսքերը իրեն բարկութիւն չեն պատճառեր, այլ տեսակ մը տրտմութիւն, որովհետեւ ժողովուրդները իրենցմէ բռնութիւն չեն ակնկալեր, այլ իրերահասկացողութիւն:

Պետական մարդը մեծագոյն նախատինքը կը համարէ իր երկրին եղաղթապետութեանց երեսին նետուած պատերազմի հրձիգ ամբաստանութիւնը, մինչ իրենք ամբողջ տարի մը միմինակ կը մարտնչէին Հիթլէրի յարձակման դէմ, անոնք որ հիմա զիրենք պատերազմի հրձիգ կը կոչեն, դաշինք կը կնքէին նոյն Հիթլէրին հետ:

Իտըն ցոյց կուտայ թէ իրենք որքան փարած են հաշտութեան գաղափարին, խորշանքը կը յայտնէ այս կարգի մեթոտներուն, չի կրնար ընդունիլ որ մէկ կողմը հարիւր առ հարիւր սեւ չուն ըլլայ, իսկ միւս կողմը հարիւր առ հարիւր ձիւնի պէս ճերմակ: Կը մերժէ յարձակողական բնոյթ տալ Ատլանտեան դաշինքին, հրաւէր կը կարդայ փոխադարձաբար զսպել կիրքերը, զինաթափութիւնը իրագործելու եւ հաւասարակշռութիւնը պահպանելու համար: Իբրեւ երկրորդ պայման, կ'ուզէ որ յարգուի դաշնագիրներուն հեղինակութիւնը. պարտականութիւն մըն է այս, որ մեծ ու փոքր ազգերը իրար կը միացնէ:

Խաղաղութեան իրագործման համար, արտա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱԿը եւ Հայերը
(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Ինչպէս գիտէք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհ. ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 6ին: Այս վեցերորդ շրջանն է եւ կը նկատուի բաւական կարեւոր: Պիտի աշխատինք տալ Հայերը մօտէն հետաքրքրող տեղեկութիւնները:

Խորհրդային պատուիրակութեան մէջ կը գտնուի խորհրդային հայ քաղաքացի մը, Համազասպ Յարութիւնեան, որ ծանօթ դէմք մըն է արդէն ՄԱԿի ժողովներուն մէջ: Այս շրջանին համար ան նշանակուած է, որպէս թիւ 2 փոխ-պատուիրակ: Յարութիւնեան իր անունը կը գրէ «Amazasp Aroutyounyan», եւ պիտի ներկայացնէ խորհ. պատուիրակութիւնը, երկրորդ յանձնախումբին (տնտեսական) մէջ: Յարութիւնեան ծնած է Հայաստան, կը խօսի հայերէն եւ կը նկատուի պատուիրակութեանց մէջ որպէս շատ նրբամիտ մէկը:

Ֆրանսայի մէջ, ՄԱԿի այս ժողովին որպէս պաշտօնեայ կան նաեւ երեք Փարիզահայեր փոքր պաշտօններով:

Լրագրողներու մէջ միակ Հայը որ կայ այս տողերը գրողն է, որ կը ներկայացնէ Արաբ լրատու գործակալութիւնը:

ՄԱԿը ստեղծած է տարագիրներու եւ անհայրենիքներու գրասենեակ մը: Այս գրասենեակը ուղղակի կը հետաքրքրէ հայ տարագիրները եւ անհայրենիքները:

ՄԱԿը այս շրջանին այս հարցով պիտի զբաղի իր ընդհանուր ժողովին մէջ: Գրասենեակի քարտուղարութիւնը (high commission) պիտի յանձնէ մասնաւոր տեղեկագիր մը, ըստ ընդհ. քարտուղար՝ Թրիկվի Լիի 9 Նոյ. 1951 յուշագրին:

ԼԵՒՈՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԻՍՐԱՅԷԼ ՕՐԻ

19րդ դարու վերջերէն եւ 20րդ դարու սկիզբէն առաջ աղքատ է մեր պատմութիւնը հայ ժողովուրդի եւ հայ հողերու ազատագրումով զբաղող եւ իրենքզիրենք այդ դատին նուիրող անձերու տեսակէտէն :

Լուսաշող դէմքեր են Ղարաբաղի մեր հայ մելիքները, Դաւիթ Բէկը, Խրիմեան Հայրիկը, բայց ուրի՞շ: Ռուսական, Օսմանեան եւ պարսկական տիրապետութիւններու տակ ճնշուած հայ ժողովուրդը, տակաւին քաղաքականապէս ոչ-հասուն, կարծէք չշմած, թմրած, քայքայուած վիճակ մը կ'ապրէր :

Այս ընդհանուր յուսալքման մէջ, մէկ անձ կայ միայն, որ ամէն գնով որոշած է Հայերը ազատագրել այդ ժամանակուան պարսիկ լուծէն, որոշած է ոչ մէկ գնով չընկրկիլ, որոշած է դաւանանքը զոհել ազգային քաղաքական շահին : Ներշնչուած մեծ արկածախնդիր մը, որ ձախողեցաւ · բայց եթէ յաջողէր ...

17րդ դարու վերջերուն եւ 18րդ դարու սկիզբը, հայ յեղափոխական շարժման գլուխը կանգնած էին Ղարաբաղի հայ մելիքները, հայ հոգեւորականութիւնն ալ, յանձին քանի մը ներկայացուցիչներու, մասնակից էր այդ ձեռնարկին :

1678ին, Յակոբ կաթողիկոսի նախագահութեամբ ժողով մը կը գումարուէր Էջմիածնի մէջ, որ կ'որոշէր կաթողիկոսին իսկ առաջնորդութեամբ պատգամաւորութիւն մը ղրկել Եւրոպա՝ խնդրել Պապին եւ քրիստոնեայ վեհապետներուն աջակցութիւնը՝ Պարսկահայերու ազատագրման համար: Պատգամաւորութիւնը բաղկացած էր երեք հոգեւորականներէ եւ երեք աշխարհականներէ, որոնց մէջ նաեւ՝ Մելիք Իսրայէլի որդին՝ Օրի, որ սկիզբը իբր թարգման կ'ընկերանար կաթողիկոսին: Բայց 1679ին, կաթողիկոսը կը վախճանի Պոլսոյ մէջ: Պատգամաւորութիւնը կը ցրուի :

Չի վերադառնար միայն Օրին: Ան որոշած էր մինակը շարունակել առաքելութիւնը, իր անձնական միջոցներով եւ ուժերով: Կ'անցնի Ֆրանսա, ուր 12 տարի բանակին մէջ ծառայելէ ետք գերի կ'իյնայ Անգլիացիներու ձեռքը, եւ ազատելէն վերջը՝ կ'անցնի Գերմանիա: Տիւսէլտորֆի մէջ կը շահի կայսրընտիր Եոհան Վիլհէլմի բարեկամութիւնը, անոր կը պարզէ իր ծրագիրը, որ նպատակ ունէր Հայոց ազատագրութիւնը եւ Վիլհէլմի Հայոց թագաւոր դառնալը: Պայծառ հեռատեսութեամբ մը, Իսրայէլ Օրի այդ ժամանակէն իսկ կը գիտակցէր, որ կարելի պիտի չըլլար բոլորովին անկախ հայրենիք մը ունենալը, հետեւաբար չէր վարաներ օտար վեհապետի մը դիմելու, գիտնալով հանդերձ որ Ղարաբաղի Մելիքներէն իւրաքանչիւրը թագուն կերպով կը նախընտրէր ինքը ըլլալ ազատագրուած Հայաստանի մեծաւորը : Վիլհէլմի հետ որոշ համաձայնութեան գալէն ետքը, Օրի վերադարձաւ Ղարաբաղ, ուր անօրինակ խանդավառութիւն ստեղծեց Եւրոպայէն բերած իր խոստումներով: Բայց պայման մը կար, որ պաղ ջուր թափեց մանաւանդ հոգեւորական ազգայնականներուն վրայ՝ դաւանափոխութեան հարցը: Ստուգիւ, Պապն ալ խոստացած էր իր աջակցութիւնը բերել այս հարցին, պայմանաւ որ Հայերը դաւանափոխ ըլլան, Օրին, որպէս զուտ ազգայնական, եկեղեցին ու ազգը իրարմէ անջատ բաներ նկատելով՝ առարկութիւն չէր ըրած այդ պայմանին :

Կարելի է երեւակայել Իսրայէլ Օրիի յուսահատութիւնը, երբ հոգեւորականներու անդարձ մերժման վրայ, իր քսանամեայ աշխատանքներուն եւ յոյսերուն փլուզումը տեսաւ :

Բայց Օրին վհատիլ չէր գիտեր: Նոր ժողով, նոր ծրագիրներ, եւ նոր դիմումներ՝ Պապին ու Ռուսաց Պետրոս Մեծ ցարին:

Ով գիտէ որքան մօտիկ տեսաւ Օրին իր բոլոր ջանքերուն դրական կերպով պսակումը, երբ Պետրոս Մեծ փառահեղ կերպով ընդունեց զինքը, ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ իր բացատրութիւնները եւ ոգեւորուեցաւ առաջարկուած ծրագիրներով, որոնք միանգամայն կը համապատասխանէին ռուսական աշխարհակալական հեռանկարներուն՝ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

Բայց, դժբախտ մէկ զուգադիպութեամբ, սկսաւ Ռուս-Շուէտական պատերազմը: Բայցեւայնպէս Ցարը բոլորովին չլքեց այս անկուն մարդը, եւ որպէս ռուս « դեսպան » զայն ուղարկեց Պարսկաստան, ճիշդ է, առաւելաբար « դեսպանական միսիոնով», բայց Իսրայէլ Օրին մուտք գործեց Սպահան դրեթէ որպէս ցարէն լիազօրուած հայ ներկայացուցիչ, խօսեցաւ Շահին հետ՝ բոլորովին սպառնական շեշտով եւ խորհուրդ տուաւ անոր՝ վերջ տալ իր հայահալած քաղաքականութեան: Օրիի խօսքերը սարսափ ազդեցին Շահին վրայ, որ համոզուած էր, թէ Ցարը որոշած է վերականգնել հայկական թագաւորութիւնը: Արդիւնք՝ ահաբեկուած Շահը խոստացաւ իրագործել Օրիի բոլոր պահանջները :

1711ին էր, որ Օրին վերադարձաւ Ռուսաստան, աւելի ճիշդ, ճամբայ ելաւ Պարսկաստանէն՝ Ռուսաստան վերադառնալու համար, բայց հազիւ հասած Աստրախան, հիւանդացաւ եւ մեռաւ, իր սկսած գործը կիսկատար թողնելով :

Իսրայէլ Օրի կը ներկայանայ մեզի որպէս հայկական դատի Ռահվիրան, որպէս հայ քաղաքական մտքի փայլուն դէմքերէն մէկը, որպէս լայնախոհ եւ անձնազոհ ազգային քաղաքական գործիչ, եւ, ինչու չէ, նաեւ ներշնչուած արկածախնդիր :

Եթէ միայն իր արկածախնդրութեան մէջ յաջողէր ... :

Շ. Տ. Մ.

Անմոռանալի հօրս

Սիրով՝ ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ՁԷՔԵԱՆԻՆ

Քեչիչքէնդ ... :

1937ի աշնան մի անձրեւոտ օր, մօրս հետ վերմակ մը շալկած՝ ճանապարհ ինկանք, մեր տնից դէպի գիւղի ծայրը, ուր պէտք էր սպասէինք. որ եւ է ապրանքատար կառքի, եւ դրանով կայարան գնայինք, անկից ալ Երեւան:

Մեր գիւղի կայարանը՝ բաւական հեռու էր մեզանից, կառքով 3 ժամուայ ճանապարհ, իսկ գիւղացիները ընդհանրապէս ոտքով էին գնում, այն էլ գիշեր ճամբորդելու պայմանով, որպէսզի յաջորդ առաւօտեայ գնացքին հասնէին :

Ապիզբէկովից եկած կառքով կայարան հասանք, անկէ ալ Երեւան: Երեւան էինք գնում բանտարկուած հօրս տեսութեան :

Միւս օր շատերի հետ մենք ալ թափառում էինք չէկայի պատերի տակ, միշտ հօրս հասնելիք վերմակը՝ շալակիս: Այդ օրը մի արտասովոր եռուզեռ կար այդ տեղ: Յետոյ մի քանի բեռնատար կառքեր եկան բանտին դուռը կանգնեցին, լեցուն բանտարկեալներով, որոնց աքսորում էին: Նրանց մէջ Հայրս չկար:

Ոստիկաններով շրջապատուած կառքերը՝ երբ սկսեցին շարժուել, ականջ խլացնելու չափ բարձր՝ աքսորականները սկսան երգել միաբերան՝

« Մեր հայրենիք թշուառ անտէր,
Մեր թշնամեաց ոտնակոխ»:

Առաջին անգամ էի լսում, սովետական երկրին համար այդ օտար երգը, որ իմ ականջներին նոյնպէս խորթ էր: Մայրս շշնջաց ականջիս «լսիր, ինչ են երգում»: Աննկարագրելի արագութեամբ կառքերը ճեղքեցին ժողովուրդը եւ հեռացան աղմուկով դէպի կայարան:

Բանտի դրանը խռնուած ժողովուրդը մէկը միւսին ասում էր — « Համալսարանի ուսանողներ են, Դաշնակցականներ, հակայեղափոխականներ, եւն. :

Երեք օր Երեւանի փողոցները թափառելէ վերջ գլխիկոր գիւղ վերադարձանք, հօրս վերմակն ալ մեզի հետ:

Մեզ անմիջապէս կոլխոզից վտարեցին, եւ օրը մի քանի անգամ Դաշնակցականի, մաուզերիստի եւ հակայեղափոխականի տղայ էին անուանում զիս: Հարկերով ծանրաբեռնեցին մեզ: Կով չունէինք, կաթ էին ուզում, հաւ չունէինք հաւկիթ էին ուզում, ոչխար չունէինք, բուրդ էին ուզում ...

Մի օր էլ Սթալինը մի պատգամ արձակեց, որ տղան կամ կինը հօր կամ ամուսնուն յանցանքին պատասխանատու չէ, դարձեալ ուրեմն մեզ կոլխոզ ընդունեցին, հարկերը թեթեւացրին եւ դարձանք Սովետական երկրի «երջանիկ» մարդը:

1941 Դեկտեմբեր 21ին, ընդհանուր զօրահաւաքին ինձ էլ, շատերու հետ, տարան այն ճանապարհով, որով 4 տարի առաջ տարան հայրս, որպէս «երկրի թշնամի», իսկ ինձ տանում են որպէսզի կռուիմ նոյն երկրի թշնամիներին դէմ:

Բնաւ պիտի չկարողանամ մոռնալ այն զարհուրելի տեսարանը որ կատարուեց իմ աչքերի առաջ: Մենք կառքը նստանք, իսկ մայրս ինձնից 10 քայլ անդին էր հեռու, երբ իր մայրական վերջին համբոյրը ուզեց տալ դէպի մահ գացող իր զաւակին: Յանկարծ, իր կրծքի տակ գազանի սիրտ ունեցող կոմիսար Գ.... հրամայեց՝ քշել կառքը:

— Ընկեր Կոմիսար, մօրս մնաս բարեւ ասեմ:

— Թշնամին քո «մնաս բարեւին» չի սպասում: Քշիր :

Մայրս ուշաթափ ընկաւ:

Պատերազմ, գերութիւն, դարձեալ պատերազմ եւ վերջապէս ազատութիւն :

Աքսորում մեռած կամ տառապող Դաշնակցական հայր, մեր՝ Դաշնակցութեան Օրուայ առթիւ ուզեցի թուղթին յանձնել այս ամէնը: Մի գուցէ դա արձագանգ գտնէ եւ թող այդ տողերս լինեն իմ Դաշնակցական ողջոյնները քեզ եւ քեզի նման տառապող հազարաւորներին :

Աքսորական հայր, երբ ինձ «մաուզերիստի տղայ» էին ասում, ես այդ անունից զարհուրում էի: Հիմա որ տեսայ նրանք եւ կարդացի նրանց մաքուր սրտերուն մէջ, եւ տեսայ այն ինչ որ ես էի ուզում, միացայ նրանց բանակին, քեզմէ յիշատակ պահելով՝ Դաշնակցական անխախտելի գաղափարը:

Աքսորական հայր, քեզ եւ քեզ նման շատերին այսօր տառապանքն է վիճակուած, եւ ես վստահ եմ, որ այդ տառապանքը համբերութեամբ պիտի տանիք, քանի որ Դաշնակցական լինելը նշանակում է՝ քո պատկանած ազգը տառապանքից ազատել եւ այդ անելու համար պէտք է տառապել :

Մենք հոս, մեր սիրելի հայրենիքի սահմաններից դուրս՝ այս անսահման ազատութիւն ունեցող երկրի մէջ, մեր գոյութեան համար, պայքարում ենք, պայքարում ենք մենք մեր դէմ, որպէսզի, Հայ մնանք եւ մեր չքնաղ երկրին ապագայ ազնիւ քաղաքացիները լինենք :

Աքսորական հայր, վստահ եղիր որ քո եւ քեզ նման հազարաւորների տառապանքից եւ մեր պայքարից պիտի ծագի հայ ժողովրդի վերջնական ազատութիւնը եւ այն ժամանակ բոլորս պիտի կարենանք միասին երգել

« Մեր հայրենիք, ազատ անկախ ... »:

ԱՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Հայերը եւ Թուրքերը

« Ենի Սապահ »ի քրոնիկագիր Գատիրճան Գաֆլը կը գրէ · — Երբ Հայաստանի մէջ քրիստոնէութիւնը հաստատուեցաւ, Պարսիկները գրաւեցին այդ երկիրը եւ դարերով բռնութիւններ ի գործ դրին, որպէսզի Հայերը կրօնափոխ ըլլան :

Բիւզանդական շրջանին մէջ ալ այլադաւան Հայերը նոյն վերաբերումին առարկայ եղան, մինչ Սելճուքները եւ օսմանեան Թուրքերը բնաւ միջամուխ չեղան Հայերու կրօնքին եւ խղճի ազատութեան :

Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ եւս Անատոլուի մէջ ցրուած աղքատ եւ չքաւոր Հայերուն մեծ դիւրութիւններ ընծայեց, զանոնք Իսթանպուլ հաւաքեց եւ պատրիարքական ընտրութեան իրաւունք տուաւ, մասնաւոր առանձնաշնորհներով :

Երբ Օսմանեան կայսրութիւնը տկարացաւ, եւրոպական ծաւալապաշտ պետութիւններ սկսան իրենց գործիք ընել Թուրքիոյ քրիստոնեաները, Դաշնակ եւ Հնչակ քոմիթէները ,— որոնք այդ պետութիւններէն դրամ կը ստանային եւ անոնց հրահանգով կը շարժէին,— Հայ համայնքին մէջ որոմ սերմանեցին : 1847ին Թրքական ազգայնականութեան խօսքն անգամ չէր ըլլար, մինչ Թուրքիոյ Հայերը իրենց ընդհ. ժողովները ունեցան, 140 անդամներով եւ ազատ ընտրութեան հիման վրայ: Թուրք կառավարութիւնը կարեւոր գումարներ կը նուիրէր Եոտիգուլէի Հայոց հիւանդանոցին, Խասգիւղի որբանոցին, ուրիշ հայկական մարմիններու, նոյնիսկ Հայոց պատրիարքարանին, անոնց բացը գոցելու համար :

Հայ քոմիթէճիները ըմբոստութիւններ կազմակերպեցին փողոցներու մէջ, սպաննելով նոյնիսկ այն Հայերը որոնք իրենց փափաքներուն չէին անսար: Այս պատճառաւ շատ մը Թուրքերու եւ Հայերու արիւնը հոսեցաւ: Վերջապէս Հանրապետական վարչաձեւը այս վիճակներուն վերջ տուաւ, 1946ին Սովիէթ Ռուսիա փորձեց գրգռել Հայերը, բայց չյաջողեցաւ :

Սահմանադրութիւնը չկրցաւ իրարու կապել Ահմէտը, Պօղոսը, Գօսթին եւ Յակոբը, բայց հիմա ժողովրդապետութեան այս շրջանը հնարաւոր կ'ընծայէ այս գաղափարը: Վերջերս մեր Հայ հայրենակիցները Ֆէրիգիւղի մէջ միջնակարգ վարժարան մը շինեցին, որուն բացման հանդէսին, կուսակալ Կէօքայ ըսաւ.— Եթէ հարկ ըլլայ, Մէհմէտին հետ Կարապետն ալ նոյն հաւատքով զէնքի պիտի փարի, բոլորս նոյն ճամբէն քալող հայրենակիցներ ենք »:

Պատմութիւնը հարիւրաւոր եւ հազարաւոր օրինակներով մեզի կ'ազդարարէ թէ մոլորեալները առաւելապէս պատճառ կը հանդիսանան իրենց աղէտներուն :

ԽՄԲ.— Մոլորեալները անշուշտ Հայերն են... որոնք սխալմամբ, մոլորուելով, 1915 — 1916ին մէկ միլիոնի չափ այդ մոլորեալներէն մաքրեցին եւ մեծ ծառայութիւն մատուցին թրք. պետութեան ... :

ՄԱԼԱԹԻԱ

« Ագշամ»ի թղթակից Ճէմալ Րէֆիք կը գրէ · — Առտուն կանուխ մեկնեցանք Էլազըղէն, մեր ճանապարհը երկար էր այսօր, իրիկունը Ադանա պիտի ըլլանք: Մեր աջ ու ձախին՝ անծայրածիր դաշտեր, մեծագոյն մասը դատարկ, սերմանուած հողերը շատ քիչ են անմշակ եւ անտեսուած հողերուն բաղդատմամբ: Յանկարծ մտաբերեցի Սեւ ծովեան եզերքներու մշակները, որոնք ասեղով

հոր կը փորեն սեպ բարձունքներուն վրայ, ժայռերու սիրտը կը փորեն, եգիպտացորեն հասցնելու համար։ Երբ այդ տեղերը բաղդատենք այս տեղերուն հետ, կը համոզուինք թէ որքան աններդաշնակ է մեր բնակչութեան ցրւումը։ Ադամի որդիները չեն դիմացեր երաշտին աղիտալի հարուածներուն, եւ նախընտրեր են գաղթել խոպան գետիններէն, իջնելով ծովեզերքներ եւ մաքառելով կոհակներու դէմ։ Պէտք է սպասել որ լայնօրէն գործադրուին ոռոգման համար մշակուած ծրագիրները, որպէսզի Անատոլուի դիմագիծը հիմնովին փոխուի։

Կէս ճամբան անձրեւը սկսաւ, եւ մենք ստիպուեցանք Մալաթիա իջնել։ Մտանք ընդարձակ սրճարան մը, օդը զով էր, դուները փակ էին, ապակիները խոնաւ։ Ներսը սիկառի գուլաներէն աչք աչքի կարելի չէր տեսնել։ Վերջապէս տեղ մը գտանք, սեղան մը գրաւեցինք։ Գիտէ՞ք թէ ինչ տեսանք։ Սրճարանի յաճախորդներուն հարիւրին 90ը տղաք ու երիտասարդներ են, 18—30 տարու։ Գլխարկները, քասքէթները առանց հանելու, վերարկուները իրենց ուսերուն վրայ, շատեր նարտ կը խաղան, միւսներն ալ կը դիտեն զիրենք։ Ժամը 11 է, այսինքն աշխատանքի ժամը, եւ այդ պահուն սրճարանը խաղ կը խաղան, յայտնի է որ գործ չունին։

Սրճարանէն ելանք եւ անկիւնաբերանը հանդիպեցանք 5—6 ուրիշ երիտասարդներու։ Իրենցմէ ետ մնացած ուրիշ երիտասարդ մըն ալ կար, որուն պոռացին.— Հաճի, ինծի նայէ, երէկ գիշերուան սրճարանը կէս ձգած թաւլուն եկուր վերջացնենք»։

Մարդիկը ուշ մնացեր են խաղի հաճոյքէն, եւ կ'ուզեն ժամ առաջ իրենց պարտականութեան գլուխը երթալ։ Իւրովի խորհեցայ.— Լաւ որ ելեր ենք սրճարանէն, երկու պարապ սեղան կար, մենք գրաւած էինք զանոնք, այս տղաքը պարապ սեղան պիտի չկրնային գտնել։

Մալաթիա աշխատանքի կարեւոր կեդրոն մըն է երկրին մէջ, գործարանները շարունակ կը բանին, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ այս երիտասարդները անգործ կը մնան եւ իրենց ժամանակը կը սպաննեն սրճարաններու մէջ։ Ո՞վ գիտէ սանկ քանի քանի լեփ — լեցուն սրճարաններ կան այստեղ։

Եթէ այս անաշխատ երիտասարդները հարուստներ են, երանի մեզի։ Բայց եթէ չեն, նարտ խաղալով կարելի չէ հարստութիւն դիզել։

Երբ կը մեկնէինք Մալաթիայէն, անձրեւը դադրած էր։ Երկրաչափերը գոհ էին, այլեւս կարելի էր տեսնել ճամբուն վրայ շինութիւնները, յարակից աշխատանքները։

Մտանք Սիւրկիւ գիւղը, նոյն պահուն մեր ինքնաշարժին ալ մեքենան խանգարուեցաւ։ Այս կառքերը առնուեր են Մարշըլի ծրագրէն եւ տրամադրուեր պետական ճամբաներու վարչութեան, չորս տարիէ ի վեր անվերջ կը բանին, բոլորին ալ պայմանաժամը լրացեր է։ Եթէ Ամերիկայի մէջ ըլլային, շատոնց հանգստեան կոչուած էին։ Այստեղ այդ բախտին չեն արժանանար եւ միշտ կը ճաշակեն նորոգութեան խարազանը։

Սիւրկիւ գիւղին մէջ, ճամբուն եզերքը կը գտնենք նոր սրճարան մը, ուր ոտքի վրայ սուրճ մը կը խմենք, մինչ շինականներ մեզ կը շրջապատեն եւ հարցումներ կ'ուղղեն անդադար։ Մեր մէջ է ցամաքային ճամբաներու վարչութեան տնօրէնը, որուն կը հարցնեն.— Պէյս, նոր ճամբայ մը պիտի բացուի եղեր, ըսէք որ գիտնանք, մեր գիւղին որ կողմէն պիտի անցնի, հիմակուընէ ըսէք որ մեր արտերը, մեր շինելիք տուները ըստ այնմ յարմարցնենք։

Այս հարցումները կու գան հաստատել մտայնութեան մը հիմնական փոփոխութիւնը։ Կար ատեն մը ուր գիւղացիներ չէին ուզեր որ իրենց հողերէն, արտերէն ճամբաներ անցնին։ Հիմա կ'ըմբռնեն փոխադրութեան եւ հաղորդակցութեան արժէքը եւ սիրայօժար իրենց տուները կը զոհեն, որպէսզի ճամբաներ անցնին իրենց հողերէն։

ԽՄԲ.— Ի՛նչ յառաջդիմութիւն... վերջին 35 տարուան մէջ։

Դաշնակցութեան Օրը Վիէնի մէջ

Մեր մեծ օրուան յիշատակելի տօնը կատարեցինք Նոյեմբեր 4ին, քաղաքիս ամէնէն գեղեցիկ սրահներէն Théâtre Municipalի մէջ։

Ինչպէս Դաշնակցական բոլոր ձեռնարկներուն, իր օրուան առթիւ ալ Վիէնի ազգանուէր ու գիտակից հասարակութիւնը ազգային նախանձախնդրութեամբ եկած էր ողջունելու զայն, յարգելու յիշատակը իր բոլոր նահատակներուն։

Կը ցաւինք ըսելու որ բոլորս զբաղեցնող այլասերման վտանգին ենթակայ մեր նոր սերունդը, ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ, իր բացակայութեամբ կը փայլէր։

Հանդէսը տեղի ունեցաւ, Դաշնակցութեան ժողովրդական հմայքին բովանդակ արտայայտութեամբ։ Միակ քննադատելին անճշդապահութիւնն էր։ Հակառակ երեք տասնեակ տարիներ, Եւրոպա ապրելով եւ մշակոյթով, քաղաքակրթութեամբ մեզմէ շատ բարձր ժողովուրդի մը հետ շփման մէջ ըլլալով հանդերձ՝ չենք կարողացած ընդօրինակել անոնց գեղեցիկ սովորութիւնները եւ առաւելութիւնները եւ մասնաւորաբար ճշդապահութիւնը։

Բեմին ճակատը զետեղուած էր Դաշնակցութեան զինանշանը, աջ կողմը անոր յեղափոխական նշանաբանը, Մահ կամ Ազատութիւն, ձախ կողմը՝ երրորդութեան նկարները, քիչ մը անդին, Ֆրանսացի ընկերվարական կուսակցութեան հիմնադիր Ժան Ժորէսի նկարը։ Իսկ երկու կողմերը իրենց երեք խորհրդաւոր գոյները բացած կը ծածանէին, հիւրընկալ ու ասպնջական Ֆրանսայի դրօշը, ու հայ ժողովուրդին դարաւոր երազներուն անկախութեան խորհրդանիշը եղող տարագիր դրօշն հայկական։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով մասնակցութեամբ «Արաքս» երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Հայր Լեւոնեանի։

Օրուան նախագահ ընկեր Պ. Մանուկեան իր բացման խօսքին մէջ, Դաշնակցութեան անցեալ ու ներկայ գործունէութեան մէջ, հսկայ տարբերութիւն մը դնելով, եզրակացուց։

«Երէկ Դաշնակցականը մոռցած, տուն, ընտանիք, զէնք ի ձեռին «Փետայի» դարձած կը կռուէր թշնամիներուն դէմ։

Այսօր Դաշնակցութեան կռուելու մեթոտները բոլորովին փոխուած են եւ անոր քաղաքական գործունէութեան առանցքը կը կազմեն երկու գըլխաւոր եւ հիմնական առաջադրութիւններ, Ա. պայքարիլ նոր սերունդի այլասերման դէմ, երկրորդ՝ տէր դառնալ ու հետապնդել մեր ազգային դատը։ Յետոյ կոչ ուղղեց հանդիսականներուն, զօրավիգ հանդիսանալ Դաշնակցութեան ամէն մի ձեռնարկին, որպէսզի ան կարողանայ իրականացնել իր վրայ դրուած յոյսերը։

Ընկերոջ խօսքէն ետքը սկսաւ հանդէսին գեղարուեստական բաժինը։ Յայտագիրը կարճ ու կոկիկ եւ պատշաճ օրուայ տօնին։

«Նոր Սերունդի կողմէ գրուած ուղերձ մը կարդաց Սանուհի Ուզունեան։ Մեներգեց Տիկին Ռստիկեանը, Օր. Շ. Յակոբեանի արտասանութիւնը ու փոքրիկն Ազպըյըգեանի եւրոպական դասական պարերը ծափեր խլեցին հանդիսականներէն։ Օրիորդներ Ուզունեանի ու Կարապետեանի զուգերգը եւ Նոր Սերնդական Քոլեանի մեներգը ծափերով գնահատուեցան։ Պ. Վ. Նիկողոսեանի Կովկասեան պարերը պահ մը մեզ փոխադրեցին Հայաստան։

Ա. բանախօսը, մեր երիտասարդ ուսանողը Վահէ Օշական, որդին տաղանդաւոր գրագէտ Յ. Օշականի, վերլուծեց Դաշնակցութիւնը գիտական ըմբռնումով եւ գրագէտի թռիչքով ներկայացուց անոր վաթսուն մէկ տարիներու Ազգ. եւ քաղաքական բեղմնաւոր գործունէութիւնը։ «Դաշնակցութիւնը ոչ միայն զէնքի հերոսներ տուած է իր ծոցէն, այլ նաեւ գրչի ասպետներ, Վարուժաններ, Սիամանթօներ, Զոհրապներ, Խաժակներ, Ականունիներ»։

Երկրորդ բանախօսն էր, մեզի ծանօթ Ապրիլեան սերունդի ներկայացուցիչներէն Միսաք Միրզէ։ Մեր սիրելի ընկերոջ կէս ժամ տեւող կրակոտ ու իմաստալից ճառը քանի մը յակիրճ նախադասութիւններու մէջ ամփոփել դժուար է։

«Քրիստոնեայ աշխարհը տօն մը ունի բոլոր ննջեցեալներուն համար, ասկէ երկու օր առաջ միլիոնաւոր Ֆրանքներ արժող ծաղկեփունջերով զարդարուեցան գերեզմանոցները։ Մենք ալ ունինք անհամար մեռելներ, որոնք ոչ գերեզման եւ ոչ ալ դամբան ունին։ Օտար ազգերը ունին իրենց անծանօթ զինուորի գերեզմանը, ո՞րն է մեր անծանօթ նահատակին դամբարանը։

Դաշնակցութեան օրուան այս տօնակատարութիւնը մեր նահատակներուն, մեր ազգային գերեզմաններուն յարգանքի այցն է։ եւ անոնց դամբարաններուն վրայ պլպլացող անշէջ հուրը։

«Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի հարազատ արիւնէն ծնած որդին է։ Ան որքան ատեն հեռու ըլլայ, հայրենիքէն եւ ապրի օտար հորիզոնի տակ, աչքերը միշտ յառած պիտի ըլլայ դէպի Արարատ, որուն բարձունքէն ուշ կամ կանուխ պիտի ծագի ազատութեան արշալոյսը»։

Հանդէսը վերջացաւ «Մշակ բանուոր»ով։

Նախագահին փակման խօսքէն վերջ հանդիսականները մեկնեցան իրենց ականջներուն մէջ ունենալով Դաշնակցութեան յոյսի խօսքերուն արձագանգը եւ իրենց սրտին խորը՝ անոր աննկուն կորովը եւ հաւատքը։

ՆԵՐՍԷՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԴԱՐՁԸ

Զ.

Կէս ժամ վերջ վանահայրը դարձաւ վանք։

Արտաշէս իր երկու ընկերները ներկայացուց ու դարպասի սեմին վրայ կեցած խօսակցելու վրայ էին որ անդին Քանեաններու սենեակին առջեւը երեւցաւ տիկինը դայեակին հետ։

Սիրաքեան բարեւեց հեռուէն։

— Ո՞վ են.— հարցուց Սերոբ։

— Քանեան Կարոյի հօրեղբայրն է, հոս իր ընանիքին հետ։ Շատ համակրելի մարդիկ են, անկեղծ, հիւրասէր, իրիկուները թէյի հոն եմ սովորաբար, այս իրիկուն միասին կ'երթանք, շատ գոհ կը մնան։

— Լաւ, իրիկունը ժամերգութենէն վերջը երթանք.— համաձայնեցաւ Մինաս։

— Ի՞նչ ժամերգութիւն, հոս ամէն օր ժամերգութիւն չկայ։

— Ինչո՞ւ.— պնդեց երկարահասակը.— եկեղեցի կայ, ահա հայր սուրբը հոս է, մենք ալ դպիրները։ — Եւ դիմեց ուղղակի վանահօր.— Հայր Սուրբ փառաւոր եկեղեցի մը ընենք, քանի օր է սիրտս կարօտցեր է։

— Ի՞նչ կարիք կայ ուրբաթ իրիկունով.— մրմռաց Արտաշէս դժգոհ։

— Ախորժակդ կիրակի առտուան պահէ, որդի, կցեց վարդապետը։

Ու արագ մէկ երկու քայլ առաջ վազելով՝ վերցուց գետնէն քարի կտոր մը ու վարժ թափով մը նետեց դիմացի կանանչեղէնի ածուներուն մէջ, ուր հաւեր էին ներս մտեր։

— Քըշշդ անիծածներ։

— Շիտակ է Մինաս, այսօր եկեղեցի ընելու ի՞նչ կարիք կայ. մեն - մինակ, մէջտեղ ոչ մարդ կայ, ոչ ժողովուրդ.— աւելցուց իր կողմէն ակնոցաւորը ու նստաւ սեմին վրայ։

— Եկեղեցական կարգերն ու պաշտամունքները ժողովուրդին ցոյց ընելու համա՞ր են նշանակուած։

— Ժողովուրդին ցոյց ընելու համար չէ, տիրացու ջան, բայց ի հարկէ ժողովուրդին համար է, ալ ինչ ժամերգութիւն, եթէ մէջտեղը ժողովուրդ չկայ — վճռեց Հայր Սուրբը հաւերու արշաւէն ետ դառնալով։

— Կարծեմ աղօթքն ու ժամերգութիւնը Աստուած փառաբանելու համար է, Հայր Սուրբ, ըսաւ երկարահասակը դէշ քողարկուած կշտամբանքով մը։

— Ա, որդի, Աստուած քու փառաբանութեա՞նդ է կարօտ։ Եւ վերջապէս մինչեւ հիմա արդէն ձանձրացած կ'ըլլայ ամէն օր միեւնոյն բանը լսելէն.— կատակեց ծերուկը ճերմկած պեխերուն ու մօրուքին մէջէն։

Մինաս բոլորովին կնճռեց ճակատն ու դէմքը։

— Ուրեմն ինչպէ՞ս արտայայտենք մեր հաւատքը, մեր կրօնական սուրբ զգացումները, չէ՞ որ ժամերգութիւնը մեր ներքին յուզումներուն խոստովանութիւնն է տիրոջ խորանին առջեւ։

— Տիրացու, հաւատքը ուրիշ բան է, եկեղեցին ու ժամերգութիւնը ուրիշ բան։

Ներքին հաւատքը, ինչպէս որ կ'ըսես երկար բարակ արտայայտութիւններու պէտք չունի, իսկ եկեղեցական արարողութիւնները հնարուած են ժողովուրդին սրտին համար, «ի սփոփանս եւ ի մխիթարութիւն հաւատացելոց»։

Ու վերարկուին թեւը ետ նետելով իր ամուր քալուածքովը մտաւ վանքին բակը։

— Այսպէս է որ բոլորի սիրտը պաղեցուցեր են.— կանչեց Մինաս՝ վարդապետի հեռանալուն պէս՝ իր վրդովուած հոգիին բովանդակ մաղձովը։ — Ոչ, մենք նորերս պարտաւոր ենք նորէն հոգի ու ոգեւորութիւն մտցնելու այդ սուրբ կարգերուն ու աղօթքներուն մէջ եւ բծախնդիր ճշդութեամբ ամէն ինչ կատարելու։

Սերոբ ձեռքով ու դէմքով տատամսոտ ծամածռութիւն մը ըրաւ և կցեց խորհրդաւոր ցած ձայնով մը։

— Սկզբունքով քեզի համաձայն եմ, սակայն ժամասացութիւն մը աւելի կամ պակաս, ասկէ ինչ վնաս։ Եկեղեցին ու դաւանանքը ինծի համար ամէնէն առաջ վահան մըն է մեր ազգային գոյութեան։

— Սիրելիս, քանի սատկ արժես դուն ու քու վահանդ, երբ ժողովուրդը հետզհետէ սառն ու անտարբեր կը դառնայ դէպի հոգեւորականութիւնն ու կրօնը։

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

քին նախարարը կը թելադրէ մօտենալ այրող եւ սահմանափակ խնդիրներուն, ստեղծելու համար այն նպաստաւոր կլիման, որու մասին խօսած էր Պ. Վէնսան Օրիոլ իր սրտաշարժ կոչին մէջ: Այս նպատակին հասնելու համար հետեւեալ առաջարկները կը բերէ.— Ա. Նոր ճիգ մը փորձել, դժբախտ Քորէայի մէջ զինադադար մը կնքելու եւ խաղաղութիւնը ապահովելու համար: Բ. Քննիչ յանձնաժողով մը կազմել, ազատ ընտրութեամբ մը իրագործելու համար միութիւնը Գերմանիոյ, որ կարենայ իր դերը կատարել ազատ Եւրոպայի ընկերակցութեան մէջ: Գ. Աւստրիոյ հետ խաղաղութեան դաշինքը կնքել: Դ. Իտալիան ՄԱԿին մէջ ընդունիլ:

«Պատրաստութիւն, համաժողով եւ համաձայնութիւն, եղբակացուց Զըրչիլ աջ բազուկը, ատոնք պէտք է դառնան օրակարգը մեր ճիգերուն: Փոքրիկ համաձայնութիւններէն յանգիլ մեծերուն: Եւ շարունակել հաստատակամօրէն, վճռական նպատակով ու իրական բարեացակամութեամբ»:

Դաշնակիցները կը կազմակերպեն

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Դաշնակից չորս պետութիւնները, վերջապէս, Իսրայէլի, արաբական երկիրներուն, ափրիկեան եւ ովկիանեան գաղթապետութիւններուն յանձնեցին Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան վերաբերեալ իրենց ծրագիրը:

Յատկանշական է, որ վերոյիշեալ բոլոր պետութիւնները ազատ կը ձգուին յարելու Միջերկրականի Հրամանատարութեան, ոչ մէկ միջամտութիւն իրենց ներքին գործերուն: Մասնակցող պետութիւնները հաւասարութեան հիման վրայ իրենց պիտի գործակցին, անոնց զէնք եւ ռազմանիւթ պիտի տրուի:

Դաշինքին գլխաւոր նպատակն է Միջին Արեւելքի մէջ հաստատել ապահովութիւն եւ խաղաղութիւն: Ցաղնապի կամ պատերազմի մը պարագային, Միջերկրականի Հրամանատարութիւնը պիտի կազմէ գործողութեանց ծրագիրը, դաշնակից պետութիւններու գործակցութեամբ: Դաշնակիցները պիտի չկարենան զօրք փոխադրել կամ խարխխի վերածել այս կամ այն հողամասը, առանց տէրկ երկրին հաւանութեան:

ԱՐԱԲ. ԱՇԽԱՐՀԸ ԵՐԿՈՒ ՄԱՍԻ ԲԱԺՆՈՒԱԾ

Ինչպէս յայտնի է, Սուրիոյ վարչապետ Հիւսէյին Հաքիմ փաշա հրաժարած էր իր պաշտօնէն, որովհետեւ կ'ուզէր յարիլ Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դաշինքին, բայց այս ձգտումը իր դէմ հանած էր դահլիճը: Կը թուի թէ արաբական երկիրները երկու ճամբու մը մատնուած են, մասնաւորաբար իրենց դաշնակցային ժողովին մէջ, որ դեռ չէ յաջողած որոշման մը յանգիլ:

Մարոքի հարցին արծարծումը չատ համակիրներ չգտաւ ՄԱԿին մէջ, միայն Մոսկուա, Լեհաստան, եւ Եուկոսլաւիա զօրավիգ կանգնեցան արաբական երկիրներու տեսակէտին: Իրաքի վարչապետ Նուրի Սայիտ փաշա, որ Լոնտոնէն Փարիզ եկած է, չատ աշխատեցաւ համոզել Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, որ գոնէ սկզբունքով յարի Միջերկրականի խմբակցութեան, մինչ որ յետագային կրնար դիւրացնել 1936ի դաշինքին վերաքննութիւնը: Յորդանան եւս համաձայն է Իրաքի քաղաքականութեան: Երկու նորազարթ պետութիւնները չատ ալ հոգ չեն ըներ իրենց հողերուն վրայ բրիտանական ուժերուն ներկայութեան համար:

Դաշնակիցներու ծրագրին տկար կողմը այն է, որ ծանուցագիրը այնպէս խմբագրուած է, իբր թէ արաբական երկիրները պահանջ զգային իրենք զիրենք պաշտպանելու արեւմտեան պետութեանց կողքին: Անիկա քիչ չատ հաւանելի է վարիչներուն, բայց ոչ հասարակ զանգուածներուն համար, որոնք դեռ չատ հեռու են արեւմտեան քաղաքակրթութենէն: Յայտնի չէ թէ ով պիտի տանի յաղթանակը, Արաբական Դաշնակցութեան մէջ, Նուրի Սայիտը թէ Ազզամ փաշան:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԶՕՐ. ՓԵՐՈՆ ԿԸ ՇԱՀԻ

Կիրակի օր տեղի ունեցան Սահմանադիր ժողովին ընտրութիւնները ամբողջ Արժանթինի մէջ: Իրիկուան ժամը 6ին կը ծանուցուէր թէ նախագահին կուսակիցները շահած են 1.332.544, իսկ արմատականները 648.109 ձայն:

Ահաւոր փոթորիկ մը, երկրին մէկ ծայրէն միւսը խափանած էր հաղորդակցութիւնը: Հեռագրի թելերը խզուած, ճամբաները ողողուած անձրեւներէն, այնպէս որ չատ մը վայրեր քուէտուփերը չեն բացուած:

Մամուլը կը ծանուցանէ Զօր. Փերոնի յաղթանակը, հակառակ որ վերջնական արդիւնքը տասը օրէն միայն յայտնի պիտի ըլլայ: Նախագահը 1946ի ընտրութիւններուն շահած էր 55 առ հարիւր, իսկ 1948ի ընտրութիւններուն 63 %:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի Անուվիլի մէջ, Նոյեմբեր 18ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ

Իր Միջին Արեւելք մեկնումէն առաջ

Չորեքշաբթի, 28 Նոյեմբեր, ժամը 21ին

Salle Chopinի մէջ, 8 rue Daru, Paris

Տոմսերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. գրատուններ.— Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան, Studio Ալէմշահ 19a, rue Caumartin եւ Տօքթ. Ճինճեան, 29 rue Bleue:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Մարսէյլէն Տարոնի Հայր. Միութենէն հազար ֆրանք, «Յառաջ»ի տարածման համար:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Մօտ ատենէն լոյս պիտի տեսնէ 1952ի «Գոյամարտ Օրացոյց»ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան հրատարակութեամբ: Ապսպրանքներու համար այժմէն դիմել՝ Մ. Պօյաճեանի, 35 Ave. Lieutenent Fine, La Viste, Marseille:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ց. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ, 18 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Salle Voltaire, rue Voltaire:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Եւրոպական պարեր, Orchestre GARO SARIAN ընկերակցութեամբ երգիչ «ALWAREZ»ի:

Ծոխ պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Rue l'Union:

ԼԻՈՆԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

Սալ Ցրանսուա Քոփէի մէջ, 8 rue Victorien Sardou, այս շաբաթ երկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին:

Ղեկավարութեամբ դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐի եւ մասնակցութեամբ դերասան ԺԻՒՏԷՔՍի:

Կը ներկայացուի մեծ վիպասան անմահն Րաֆֆիի

ԽԵՆԹԸ

Դերասան Հայկասար «Խենթ»ի դերին մէջ:

Նոյն փիէսը պիտի ներկայացուի այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Տէսինի ժողովուրդի Տան մէջ: Ուստի կը խնդրուի թատերասէր հասարակութենէն, խուռներամ ներկայ ըլլալ, Րաֆֆիին մեծ գործին բեմադրութեան:

Գիները խիստ ժողովրդական:

ՐԱՔԻ ՄԱՍԻՍ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ՕՂԻՆ

RAKI-MASSIS

Մեծ եւ հին վաճառատուներ իրենց սեղանին վրայ միշտ կը փնտռեն օղիի սիրահարները:

Շուտով պիտի գտնէք գայն Փարիզի, շրջանի լաւագոյն սրճարաններուն եւ նպարավաճառներուն մօտ:

ՄԱՍԻՍ ՕՂԻԷՆ ՀԱՏ ՄԸ ԵՒ ՀԱՄԵՂ ՊԱՏԱՌ ՄԸ ԱՂԱՆԴԵՐ, ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՐԵՒՆ Է:

Դիմել՝ NEYRET FILS,

ARNAUD Cie. à Jallieu (Isère)

SALLE DU CONSERVATOIRE

2bis, rue du Conservatoire, Métro Montmartre

Շաբաթ, 24 Նոյեմբերին ժամը 21ին

Վերոնիկ Ճրինեան

(Դաշնակահար)

Լիզի Տեմիրճեան

(Ջութակահար)

Իրենց ռեսիթալին յայտագիրն է Grieg — J. S. Bach — Chopin, Aram Kachaturian — Pugnani — Keisler de Falla եւ Paul Paray:

Գիները 400, 300 եւ 200 ֆրանք:

Կը ծախուին՝

Durandի մօտ, 4, Place de la Madeleine, Հրանտ Սամուէլ գրատունը 51 Mr. le Prince եւ Conservatoireի սրահը:

Վարչական

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն պատասխանել իրենց ստացած ազդարարութեանց (mandat cheque): Ոչ մէկ բաժանորդ իրաւունք ունի ապառիկ թերթ ստանալու:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻԹԱԼԻ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԸ այս չորեքշաբթի տեղի չունենար, սրահը բացառաբար գրաւուած ըլլալով: Բայց այս շաբաթ գիշեր նոյն սրահին մէջ թէյասեղան մը սարքուած է Արեւմուտքի Բարեկամներուն կողմէ, թերթին 200 թուականին առթիւ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԵՒ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

Կը կազմակերպեն գարթօնքի երեկոյթ մը, 24 Դեկտեմբերին, Hôtel des Deux Mondesի սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իր տան մէջ աշխատելու համար կօշիկի «cousu-main» լաւ գործաւոր մը կ'ուզուի: Դիմել Ա. Գաբրիկեանի, 118 rue Lafayette (116 Place Lafayette) Paris, métro Gare du Nord:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լաւ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլիերէն գիտցող երիտասարդ մը որ կրնայ ամէն տեսակ աշխատանքի մէջ օգտակար ըլլալ, գործ կը փնտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ: Դիմել «Յառաջ»ին:

Տիկին ՄԱՌԻ հաճոյքն ունի իր հայրենակիցներուն տեղեկացնելու թէ Մարսէյլի ամէնէն մեծ կերպասեղէնի տուներէն մէկուն մէջ իրենց գնումները կը դիւրացնէ առաջնորդելով զիրենք՝

Կ'ԱՊԱՀՈՎԷ ՆԱԵՒ 5 % ԶԵՂՉ ՄԸ

Բրդեղէնի, մետաքսեղէնի, բամպակեղէնի, կարասիներու յատուկ կերպասներու, այր մարդոց չափիկներու վրայ ըրած իրենց բոլոր գնումներուն համար:

Maison CHAILLOT

11, Rue Henri Barbusse, MARSEILLE

Սանկարանին եւեւ Colbertի նամակատան քով

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 15 Novembre 1951 Հինգշաբթի 15 ՆՈՅԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6611-Նոր շրջան թիւ 2022

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԲ ԿԸ ՑՈՐԴԻ ԲԱԺԱԿԸ

Յետ - պատերազմեան մինուճար երկիրներու կարգին պէտք է դասել Աւստրիան: Ենթակայ չորս Մեծերու զբաղման սեղմումներուն՝ կաշկանդուած է տնտեսապէս թէ բարոյապէս : Զերծ իր ազատ ձայնը արտայայտելու կարողութենէն :

Ոչ բոլորովին նման Գերմանիոյ, ուր գոյութիւն ունին երկու իրաւակարգեր,— Արեւելեան եւ Արեւմտեան, իրենց բանակներով :

Աւստրիոյ մայրաքաղաք Վիէննան է որ կը կազմէ ընդդիմամարտութեան բուն կեդրոնը : Բաժնուած չորս մեծ պետութիւններու ազդեցութեան շրջաններուն :

Հակառակ զինադադարի աւելի քան վեց տարիներ անցնելուն, ցարդ կարելի չեղաւ Աւստրիոյ Հաշտութեան դաշնագրի կնքումը, Խ. Միութեան յարուցած դժուարութիւններուն եւ չկամութեան պատճառով: Ինչպէս է Գերմանիոյ պարագան:

Իբրեւ դրացի Խ. Միութեան արբանեակ երկիրներու, փախստական Հունգարացիներու, Չեխերու եւ Եուկոսլաւներու պատկանելի բազմութիւն մը ամէն օր կ'անցնի սահմանը, ապաստանելու համար Աւստրիա կամ անկէ անցնելու արեւմտեան ազատ երկիրներ :

Երկու Տարի առաջ, իրենց կեանքերը վրայ տալու գնով, այսպէս սահմանը անցնողներուն թիւը կը հաշուէին աւելի քան մէկ միլիոն: Հապա՞ անկէ անդին: Մեզի կը պակսին վիճակացոյցները :

Գաղթականական այս հոսանքը մեծ հոգ ու տագնապ կը պատճառէր Վիէննայի կառավարութեան : Իբրեւ հետեւանք տնտեսական անձկութեան եւ բնակարանի տագնապին :

Կառավարութեան այս դժուարութիւններու վրայ վերջերս բարդուիլ սկսած է նոյնքան աւելի մտահոգիչ խնդիր մը: Համայնավարական մշտատեւ երթեւեկութիւններու եւ համաժողովներու պարագան է ան :

Խ. Միութիւնը յենլով իր գրաւման բանակին վրայ, Վիէննայի իր շրջանին մէջ կը գործէ տիրաբար եւ անկախաբար: Առանց դիմելու տեղւոյն կառավարութեան եւ ենթարկուելու գոյութիւն ունեցող օրէնքներուն, ինչպէս կը վկայեն օտար թղթակիցներ :

Արդարեւ այն օրէն սկսեալ, երբ Ֆրանսական իշխանութիւնները փակեցին Աշխատանքի Համաշխարհային Դաշնակցութեան Փարիզի Կեդր. գրասենեակը, անոր վարիչները նոր կեդրոնատեղին հաստատեցին Վիէննայի մէջ: Պալատ մը զոր բոլշեւիկ կառավարութիւնը բռնագրաւած է: Այս շէնքն է որ տրամադրուած է որպէս գրասենեակ:

Կը թուի թէ Կոմինֆորմին առած այս քայլը՝ արդիւնքն է մասամբ կարգ մը երկիրներու մէջ իրենց դէմ յարուցուած սեղմումներուն: Մասամբ ալ որպէսզի երկաթեայ վարագոյրի խորերէն դուրս բերեն իրենց գործունէութիւնները, օրինակ Վիէննա, ուր արեւմտեան ժողովուրդները կրնան զանոնք տեսնել աւելի դիւրութեամբ :

Վերջին « Համաշխարհային խաղաղութեան համաժողովն » ալ այնտեղ գումարուեցաւ , իր ուռուցիկ նշանախօսքերով :

Այժմէն արդէն կը խօսուի Վիէննայի մէջ կայացնել, «Պողպատի Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան միջազգային խորհրդաժողովը» Դեկտեմբեր ամսու սկիզբները, եթէ Շուէտ մերժէ անոր գումարումը Սթոքհոլմի մէջ :

Այդ խորհրդաժողովի ընթացքին, պիտի ծրագրուի «վերազինումը արգիլելու համար միջազգային նոր մարմնի» մը կազմութիւնը :

Վերջապէս դարձեալ այդ քաղաքին մէջ պիտի կատարուի աւստրեւսովետ բարեկամութեան մեծ ցոյց մը: Ներկայ պիտի ըլլան խորհրդային Գերագոյն Սովետի ներկայացուցիչներ, խմբագիրներ եւ բարձրաստիճան հիւրեր :

Այս առթիւ Աւստրիոյ Ներքին Գործոց Նախարարին փոխանորդը յայտարարած է. «... Աշխարհի յաղթականները սկսած են Աւստրիա փոխադրել իրենց գործունէութեան կեդրոնը: Կոմունիստ կազմակերպութիւնները աստիճանաբար կուգան պահուըտիլ Վիէննայի մէջ... Ստեղծելու համար անկարգութիւններ ազատ աշխարհին մէջ եւ պատրաստելու ժողովուրդը՝ համայնավարական աշխարհի յեղափոխութեան :

«Աւստրիացի ժողովուրդը չընդունիր համայնավարութիւնը: Թէեւ մեր կառավարութեան ոտքերն ու ձեռքերը կապուած են, սակայն միջոցներ ձեռք պիտի առնենք, որպէսզի Աշխատանքի Համաշխարհային Դաշնակցութիւնը ոտնակոխ չընէ մեր օրէնքները» :

Երբ բաժակը լեցուի, գառնուկն անգամ գայլի կը փոխուի : Ա. Հ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԵՆՑԱՂԱՎԱՐԱԿԱՆ

Ճափոնի վարչապետը, Եոշիտա — կենցաղագէտ ու բծախնդիր մարդ — Սան Ֆրանչիսքոյի խորհրդաժողովին ճափոնական պատուիրակութեան անդամներուն տուեր է հետեւեալ խրատները .—

— Ուրիշին սենեակը մտնելէ առաջ, դուռը զարկ ...

— Պանդոկին սպասման սրահին մէջ մի տնտըններ ...

— Նրբանցքներուն մէջ գիշերանոցով մի պտտիր ...

— Երբ գրաւոր հրաւէր ստանաս, անմիջապէս պատասխանէ ...

— Ճշդապահ եղիր ...

— Շատ մի ճնկեր ... ուրիշին մի ստիպեր որ խմէ ...

— Սենեակիդ մէջ մի երգեր եւ ուրիշին գըլուխը մի արդուկեր ...

— Երբ պանդոկէն ներս մտնես, գլխարկդ հանէ ...

— Թոյլ տուր, որ կիները քեզմէ առաջ վերելակը մտնեն... կոնակդ դուրին մի դարձներ ...

— Այցաքարտդ ասոր - անոր մի տար ...

— Ուտելու ատեն, բերնէդ ձայն մի հաներ...

— Ճաշէն ետք, մի քէրքստար ...

— Ատամնակրկիտ մի գործածեր ...

×

Կը ցաւիմ ըսելու որ Նորին Գերազանցութեան ցանկը շատ կիսկատար է: Պաշտօնական ընդունելութեանց կը մասնակցին յաճախ մեզի պէս ուրիշ Ասիացիներ ... խոնարհաբար կուտամ հետեւեալ յաւելուածական պատուէրները .—

— Դանակ ըսուած բանը բերնէն ներս մտնելու համար չինուած չէ...

— Սուրճը, թէյը եւ ապուրը՝ խմէ առանց փչելու եւ առանց բարձրագոռոչ երաժշտութեան ... նուագախումբին ընելիքը դուն մի ըներ ...

— Սուրճին եւ թէյին դգալը բերանդ մի տանիր եւ գաւաթին մէջ մի ձգեր ...

— Պանիրը պատառաքաղով չեն ուտեր... դանակին ծայրով հացին վրայ կը տեղաւորեն ...

— Կերակուրին մէջ՝ հաց չթաթխես ...

— Քիթ կամ կոկորդ չմաքրես ուրիշներու ներկայութեան, մանաւանդ սեղանին վրայ ...

— Ուրիշին քիթը մի մտներ, երբ հետը կը խօսիս ...

— Քիչ խօսէ, ուրիշը քեզի մտիկ չի կրնար ընել ...

— Քիչ խնդա, թեթեւ ժպիտ մը աւելի վայելուչ է ...

— Խելքդ գլուխդ հաւաքէ... բերնէդ ելածը գիտցիր... էւէլ պակաս ճառեր չխօսիս... Եւրոպա ես... քեզի մարդու տեղ երբ կը դնեն բատ այնմ վարուէ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը 47ի դէմ 6 ձայնով ընդունած է Գերմանիա միջազգային յանձնախումբ մը ղրկել, հակառակ Վիշինսքիի ընդդիմութեան : Ժողովը օրակարգի անցուցած է նաեւ Եուկոսլաւիոյ բողոքը ընդդէմ Մոսկուայի եւ իր արբանեակներուն, իսկ մերժած է նկատի առնել ազգ. Չինաստանի պատուիրակը արձակելու խորհրդային առաջարկը :

ՆԱՀԱՍ ՓԱՇԱ ճառ մը խօսած է «Ազգային պայքարի օրուան» առթիւ, քօղազերծելով Արեւմուտքի մեքենայութիւնները, որ կը ձգտի իրարմէ բաժնել արաբ երկիրները: Եգիպտոսի վարչապետը մասնաւորաբար շատ բուռն լեզու մը գործածեց Անգլիոյ դէմ, զայն «թշնամի» համարելով: Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը որակեց «ծպտեալ գրաւում մը, յոռեգոյնը քան գաղթայնացումը» :

Իրաքի Քիւրտերը

ՄԱԿԻ ԿԸ ԴԻՄԵՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարոքի հարցին մէջ, երբ Մոսկուա, Լեհաստան եւ նոյնիսկ Եուկոսլաւիա դէմ քուէարկեցին յետաձգման, ոչ ոքի զարմանք պատճառեց, բայց Իրաքի պնդումը անմիջապէս օրակարգի անցնելու խնդիրը, մեծ հետաքրքրութիւն շարժած է հիւս. Ափրիկէի մէջ:

Գաղտնիք չէ որ Իրաքի Քիւրտերը մտադիր են ՄԱԿին ներկայացնել յուշագիր մը, կազմակերպութեան մէկ անդամին միջնորդութեամբ, որ Քիւրտիստանի անկախութիւնը պիտի պահանջէ, յենած կանոնագրի ԺԱ. գլխի 73 եւ 74 յօդուածներու տրամադրութեանց:

Քիւրտերը ցրուած են հինգ երկիրներու մէջ , Իրան, Իրաք, Ռուսիա, Սուրիա եւ Թուրքիա: Եթէ արեւմտեան խմբակցութիւնը անկախութիւն չշնորհէ Քիւրտիստանի , Իրաք եւ Միջին Արեւելքի երկիրները դժուար թէ ընդունին տրուած որոշումը: Եւ ամէնէն աւելի, Թուրքիան, որ Թանկագին աջակից մը կը նկատուի արեւմտեան պետութիւններուն, կասկած չկայ թէ բացարձակապէս պիտի հակառակի Քիւրտիստանի անկախութեան: Կացութիւնը արդէն փայլուն չէ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, բայց հիմա կը խոստանայ աւելի բարդանալ: Իրաք զօրավիգ կը կանգնի Մարոքի ընդդէմ Ֆրանսայի, Քիւրտերն ալ իրենց կարգին ձայն կը բարձրացնեն իրեն դէմ: Զարմանալի պիտի չթուի, եթէ Սուտան ալ հետեւի Քիւրտիստանի օրինակին, Եգիպտոսի դէմ բողոք բարձրացնելով ՄԱԿին մէջ ...

Թուրքիա կը պատասխանէ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻՆ

Անգարայի Նախարարաց խորհուրդը, մոմերու լոյսին տակ,— որովհետեւ ելեքտրական հոսանքը դադրած էր,— Նոյեմբեր 12—13ի գիշերը լրացուց Մոսկուայի ծանուցագրին պատասխանը եւ յանձնեց ռուս դեսպանին :

Վաւերագիրը բացէ ի բաց կ'ընդունի թէ կարեւոր զինուորական պատրաստութիւններու ձեռնարկուած է, բայց այդ պատրաստութիւններուն ձեռք չէ զարնուած սխալ գուշակութեան մը վրայ եւ առանց հիմունքի: Մոսկուա գիտնալու է թէ՝ խիստ կարեւոր պատճառներ կան թրքական պատրաստութեանց համար, եթէ Խորհ. Միութիւնը իր խիղճը անկեղծ քննութեան մը ենթարկէ : (Ակներեւ է թէ հարցը կը վերաբերի Մոսկուայի հողային պահանջներուն եւ Տարտանէլի նեղուցներու հակակշիռին) :

Թուրքիոյ մասնակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին, կը շարունակէ Անգարայի պաշտօնագիրը, չէ կարելի թշնամական արարք մը համարել: Միջազգային տեւական ձգտումը եւ այն իրողութիւնը թէ միացեալ ազգերը միջոցներ չունին այսօր երաշխաւորելու խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը, բռնադատեցին բազմաթիւ ազգեր միջոցներ ձեռք առնելու, հաւաքաբար իրենց ապահովութիւնը հաստատելու համար :

« Ատլանտեան դաշինքը, որ ծնունդ առած է անհրաժեշտութենէն եւ ամբողջովին համապատասխան է միացեալ ազգերու տառին եւ ոգիին , ճականօրէն պաշտպանողական բնոյթ կը կրէ: Հետեւաբար, ամէն կարգի մեղադրանք, որ այդ դաշինքը այս կամ այն երկրին դէմ յարձակողական դիտումներ կը սնուցանէ, չի կրնար արդարանալ»:

Թրքական ծանուցագիրը կը յիշէ թէ այդ պատրաստութիւնները երեք տարիէ ի վեր սկսած են, ինչպէս Յունաստանի մէջ, համաձայն «Թրումընի վարդապետութեան», որ իրեն ընծայած է ռազմամթերք եւ արհեստագիտական կարեւոր օգնութիւն: «Այս պատրաստութեանց եւ Ատլանտեանի դաշինքին Թուրքիոյ մասնակցութեան միջեւ կապ մը տեսնելը, իրողութեանց հակառակը պիտի ըլլար», կ'աւելցնէ Անգարայի կառավարութիւնը, որուն լեզուն բացայայտօրէն աւելի բուռն է քան խորհրդային պաշտօնագրինը :

« Մոռնալու չենք, կ'աւելցնէ Թրքական ծանուցագիրը, որ հողային պահանջներ եւ Թուրքիոյ ամբողջութեան ու վեհապետութեան սպառնացող դիմումներ եղան: Թուրքիա, որ գիտէ թէ Համաշխարհային կարծիքին առջեւ չի կրնար պատասխանատու համարուիլ ռուս եւ Թրքական յարաբերութիւններու խաթարող արարքներուն համար, համոզուած է թէ մնալով Ատլանտեան Դաշինքին, որուն միակ նպատակն է խաղաղութիւն հաստատել, ոչ միայն իր սեփական ապահովութեան դատին կը ծառայէ, այլ նաեւ խաղաղութեան եւ ընդհանուր ապահովութեան դատին, վհատեցնելով յարձակման դիտումներ սնուցանող ազգերը »:

Տեղական մամուլը պատմականը կ'ընէ Մոսկուայի կողմէ Անգարայի կառավարութեան եղած դիմումներուն, արեւելեան կարգ մը նահանգները եւ նեղուցները հակակշիռ պահանջելու համար: Առաջինը 1945ի Մարտ 19ին, իսկ երկրորդը 8 Օգոստ. 1946ին , աւելի խիստ ոճով մը : Կը բա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԱՅԼՔ ՀԱՐՈՒՍՏ ԱՆՁԻՆՔ...»

Այս տարուայ ընթացքին Քալիֆորնիայում հիմնուած «Հայ Կրթական Հիմնարկութեան» կազմութիւնից յետոյ, վերջին մէկ ամսուայ մէջ Հայ մամուլում հանդիպեցինք մի շարք հաղորդագրութեանց, որոնց համաձայն՝ մեր ազգային արժէքների պահպանման եւ նոր սերնդի կրթական գործին աջակցելու համար Սփիւռքի զանազան շրջաններում եղել են կարեւոր նուիրատուութիւններ :

Բախդատում հրատարակուող մեր պաշտօնակից «Գոյամարտ» շաբաթաթերթն արձանագրելով այդ նուիրատուութիւններից մի քանիսը, իր քաղած տեղեկութիւնները տուել էր «Դրամէն չկուրցած Հայեր» խորագրի տակ :

Օգտուելով լոյս տեսած արտասահմանեան հայ թերթերից, մենք էլ կազմեցինք «Սիրտ ունեցող հարուստների»ի ցանկ, ի գիտութիւն մեր ընթերցողների եւ մանաւանդ այն նիւթապաշտների, որոնք դեռ եւս զուրկ են բարեգործութիւն կատարելու վեհ առաքինութիւնից եւ հետեւաբար զուրկ են նաեւ հոգեկան այն անգերազանցելի վայելքից, որ կարող է ունենալ որեւէ մէկը նիւթական կամ բարոյական զոհողութեան շնորհիւ :

Առեւտրական ասպարէզում ունեցած բացառիկ ընդունակութիւնների շնորհիւ, աշխարհի բոլոր կողմերում բազմաթիւ Հայեր ձեռք են բերել հսկայական գումարներ, սակայն, շատ քիչերն են օժտուած եղել մեր մատնանշած առաքինութեամբ, որովհետեւ նկատուած երեւոյթ է, որ ընդհանրապէս դրամն ու բարեգործութիւնն անհաշտ են իրար

Եւ, թերեւս, նման մտորումների արդիւնք է յաւէտ անմոռանալի Նիկոլ Աղբալեանի այն իմաստուն խօսքը, թէ՝ «Ով դրամ ունի՝ սիրտ չունի, ով դրամ չունի՝ սիրտ ունի. երկուսը միասին դժուար է գտնել»...

Իմաստասիրական այս դարձուածքը եթէ ոչ բացարձակ հասկացողութեամբ, բայց իր խորքի մէջ ճշմարիտ է ու տեղին, որովհետեւ բարեգործութեան համար պիտի նաեւ «Սիրտ» ունենալ, իսկ հարստութիւն դիզելու համար «Սիրտ»ը վտանգաւոր մի ազդակ է այս նիւթապաշտ դարում :

Շատ քիչերին է տրուած երկուսը միասին, յատկապէս ներկայ սերունդին պատկանող մեր մեծահարուստների մէջ:

Ոչ մի տարակոյս, որ մեր նախնիքն աւելի գիտակից վերաբերմունք են ունեցել ազգային արժէքների պահպանման խնդրում եւ դրանով պէտք բացատրել հայ իշխանական տների նիւթական աջակցութեամբ կառուցուած հոյակապ վանքերի ու եկեղեցիների գոյութիւնը մեր երկրում :

Նոյն նուիրումն են ունեցել նրանց յաջորդող սերունդների ներկայացուցիչները նաեւ, որոնցից շատերը ազգային զարթօնքի շրջանում իրենց նուիրատուութիւններով նեցուկ են հանդիսացել Մոսկուայում, Թիֆլիզում, Պոլսում, Վենետիկում, Փարիզում, Կալկաթայում եւ այլուր հիմնուած մեր կրթական հաստատութիւններին :

Ազգապահպանման խնդրում այդ սերնդի նախանձախնդրութիւնն ապացուցանող մի գեղեցիկ վկայութիւն է մեծահամբաւ բարեգործ Սամուէլ Մուրատեանի 1816 թուին Մատրասում կազմած կտակը, որի մէջ նա ասում է.

...« Եւ յուսամ Աստուած զի եւ այլք հարուստ անձինք յազգէս Հայոց՝ յետ ճաչակելոց զքաղցրութիւն ուսման դպրատանն զորս իմով միջնորդութեամբ սկսանի, եւ նոքա իմոց շաւղացն հետեւեսցեն, եւ այնու կարելի լինիցի սփռել ի մէջ ազգիս, եթէ ոչ բոլորովին, գոնէ ըստ մասին, զլոյս գիտութեան եւ իմաստութեան, եւ անտէրունջ ազգս զարթնուցուլ քնոյ թմրութեան և անհոգութեան »:

Ինչպէս նկատում էք, երախտաշատ բարերարը յոյս է յայտնում, որ ուրիշ հարուստներ եւս կ'ընթանան իր շաւղով եւ հնարաւոր կը լինի մեր ազգի մէջ սփռել գիտութեան լոյսը եւ անտէրունջ ժողովրդին արթնացնել թմրութեան ու անհոգութեան քնից :

Այստեղ պարզ ու որոշ երեւում է նրա եւ իր պէս խորհողների սրտցաւ վերաբերմունքն ու հեռատեսութիւնը մեր ժողովրդի ապագայի նկատմամբ :

Սամուէլ Մուրատեանի եւ նրա շաւղով ընթացողների՝ իրենց զաւակներին թողած հարստութիւնը ոչնչացաւ, սակայն կրթական գործի համար կտակած ժառանգութիւնը ապրում է աւելի քան մէկ դար, միշտ կենդանի պահելով նրանց յիշատակն ապրող սերունդների հոգում ու սրտում:

Եթէ մեր նախնիք մէկուկէս դար առաջ մտածում էին հայ ժողովրդին թմրութեան եւ անհոգութեան քնից արթնացնելու մասին, այսօր, մեզ վիճակուած չար բախտի տնօրինութեամբ, Սփիւռքը կանգնած է նոր սերնդի ձուլման վտանգի առաջ :

Պայքարել այդ վտանգի դէմ, պաշտպանել մեր ազգային արժէքները,— այս պիտի լինի մեր հանրային կեանքի նշանաբանը, որի իրագործման համար իրենց բոլորանուէր մասնակցութիւնը պիտի բերեն «սիրտ ունեցող» այլ հարուստներ եւս :

ԱԼԻՔ

Բուրդը եւ գրականութիւնը

Վերջերս ձեռքս ինկաւ «Սով. Հայաստան»ի Յունիս 26ի թիւը, որու առաջին էջին վրայ զետեղուած «ինֆորմացիոն հաղորդագրութենէն» տեղեկացայ, որ Հայկոմկուսի կենտկոմի պլէնումը իր հերթական նիստը նուիրեր է հետեւեալ երկու խնդիրներու «քննարկման» :

1.— «Սովետահայ գեղարուեստական գրականութեան յետագայ զարգացումը եւ

2.— Բրդի մթերումների ընթացքը »:

Շիտակ ըսած չկրցի հասկնալ թէ ինչ կապ կայ բուրդի եւ գրականութեան միջեւ եւ ինչո՞ւ, ուրեմն, այդ երկու հարցերը միասին «քննարկեր» է մեր երկրի բարձրագոյն ատեանը :

Լուսաբանուելու համար որոշեցի դիմել Հայկական Գիտ. Ակադեմիայի պրէզիտէնտ Վ. Համբարձումեանին, որ այդ օրերուն Փարիզ եկած էր գիտական քոնկրէի մը մասնակցելու համար :

Պրէզիտէնտը զբաղած ըլլալուն՝ զիս ընդունեց անոր քարտուղարուհին՝ կոմերիտուհի աղջիկ մը՝ Նինել (Լենին բառը կարդալ աջէն ձախ) անունով :

— Զարմանում էք թէ ինչո՞ւ մեր կենտկոմը միասին է քննարկել բրդի եւ գրականութեան հարցերը, վրայ տուաւ Նինելը, էդ ձեզ մօտ է որ բուրդը եւ գրականութիւնը տարբերւում են իրարից: Ինչ վերաբերում է սովետական բրդին եւ սովետական գրականութեան, դրանք միեւնոյն բաներն են :

— Բայց ի՞նչպէս :

— Ախր շատ պարզ: Վեր առնենք, օրինակ, երկուսի պետական նշանակութիւնը: Հիմնականում էդ երկուսն էլ արտադրանքներ են, որ մեր կենտկոմը, իբրեւ ռեսպուբլիկայի բարձրագոյն օրգանը, մթերում է գրողներից եւ ոչխարներից, որպէսզի այդ արտադրանքները յատկացնի մեր կուսակցութեան առաջ դրուած գլխաւոր նպատակի իրագործմանը՝ սոցիալիզմի կառուցմանը:

Ձեռքս բարձրացուցի որպէսզի քիչ մը շփեմ քունքերս, բայց Նինելը ժամանակ չտուաւ եւ շարունակեց նոյն արագութեամբ իր «լուսաբանութիւնները»:

— Հէնց այդ պատճառով էլ մեր կենտկոմը, առաջնորդուելով ընկեր Ստալինի ցուցմունքներով, պլանաւորում է նախօրօք թէ՛ գրողների եւ թէ՛ ոչխարների արտադրանքը: Կապիտալիստական երկրներում էդ բանը ինքնահոսի է թողնուած: Մեզ մօտ այդպէս չի: Մեզանում դրանց տրւում են կայուն պլաններ եւ մեր պարտիան օգնում է գրողներին ու ոչխարներին որպէսզի նրանք կատարեն ու գերակատարեն իրենց պլանները: Ամէն մէկ ոչխարին, օրինակ, այս տարի տրուել է երկու քիլօ բրդի պլան, բայց Ստեփանաւանի, Բասարգէչարի, Թալինի եւ Սիսիանի շրջաններում որոշել են ուժեղացնել ոչխարների բրդատուութիւնը եւ իւրաքանչիւր ոչխարից ստանալ 2,3 քիլոգրամ բուրդ :

«Ս. Հ.» կարդո՞ւմ էք: Բաց արէք Յունիսի 10ի թիւը, էդ բոլորը այնտեղ գրուած է :

Նոյնն է նաեւ գրողների համար: «Գրական Թերթ»ը եթէ կարդաք, կը տեսնէք որ նաեւ սովետական գրողների համար պարտիան ամէն տարի արտադրական պլաններ է սահմանում: Մեր պարտիան հոգ է տանում նաեւ որ ապահովուի այդ պլանների բարձրորակ կատարումը հարիւր տոկոսով: Ընկեր Ստալինը պահանջում է որ պետութեանը յանձնուի միայն մաքուր բուրդ եւ այդ պատճառով էլ մեր կոլխոզնիկների վրայ պարտք է դրւում ոչխարները խուզելուց առաջ նրանց խնամքով լողացնել: Նոյնը նաեւ գրականութեան նկատմամբ: Մեր մեծ առաջնորդը պահանջում է որ սովետական բրդի նման նաեւ սովետական գրականութիւնը լինի մաքուր, այսինքն ազատ լինի նացիոնալիստական, ֆորմալիստական, կոզմոպոլիտական էլէմէնտներից, ազատ լինի արեւմտեան բուրժուական նեխուած գրականութեան ազդեցութիւնից :

Այժմ, կարծեմ, հասկացաք թէ ի՞նչ կապ կայ սովետ. բրդի եւ սովետ. գրականութեան մէջ եւ թէ ինչու մեր կենտկոմի պլէնումը այդ երկու հարցերը միասին է քննարկեր :

— Բաւականաչափ լուսաբանուեցայ, բայց դարձեալ մէկ կէտ քիչ մը մութ մնաց ինծի համար: Ըսիք որ ոչխարներէն մաքուր բուրդ խուզելու համար, զանոնք նախապէս կը լողցնէք: Կ'ուզէի որ քիչ մը աւելի պարզէիք, թէ որոնք են ձեր վերը յիշած այս «որոշ միջոցառումները», զորս կը կիրարկէք գրողներու նկատմամբ, որպէսզի անոնք եւս տեսակ մը լուացուին եւ խուզուելէ ետքը գրական մաքուր արտադրանք տան :

Այս հարցումին վրայ կոմսոմոլկա Նինելը բարկացայտ հայեացք մը նետեց վրաս եւ ընդոստ վեր թռաւ տեղէն, յայտարարելով.

— Աւտենցիան վերջացած է :

Ես ալ ելայ եւ հրաժեշտ տուի Հայկական Գիտ. Ակադեմիայի պրէզիտէնտի քարտուղարուհիէն :

Հ. Ա.

Ճամբորդի մը տպաւորութիւնները Պոլսէն

Փարիզի Հայ Բժշկական Միութիւնը նախաձեռնութիւնն ունեցաւ կազմակերպելու դասախօսութիւն մը, Նոյեմբեր 5, երկուշաբթի գիշեր, դասախօս ունենալով Միութեան նախագահ Պ. Արամ Ճինճեանը: Յարգելի դասախօսը, որ այս ամառ դէպի Պոլիս ճամբորդութիւն մը ըրած էր, նիւթ ընտրած էր «Մերձաւոր Արեւելքի ճամբորդութենէն տպաւորութիւններ» եւ երկրորդ՝ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի հայ բժիշկներուն գործունէութիւնը »:

Դասախօսութիւնը տեւեց մէկ ժամէ աւելի, կ'ամփոփենք զայն :

« Հաճոյքով ձեռնարկեցի, այս ճամբորդութեան, նախ տեսնելու ընտանեկան պարագաներս, եւ շփման մէջ մտնելու համար հայրենակիցներուս հետ եւ մօտէն պիտի ճանչնայի մշակութային այն բոլոր ձեռնարկները.— կրթական, եկեղեցական, բժշկական ու գրական.— որոնք յատկանիշը կազմած են միշտ պոլսահայութեան :

« Ինչպէս տեղեկացուցին ինծի այժմ Պոլիս եւ գաւառները, Հայերու ընդհանուր թիւն է մօտաւորապէս հարիւր հազար, որուն վաթսուն հազարը միայն Պոլսոյ մէջ: 45 — 50 եկեղեցիներ միշտ լեցուն են հաւատացեալներու բազմութեամբ: Ամէն թաղ ունի իր երկսեռ նախակրթարանը, մեզի ծանօթ Կեդրոնականը, Հինդլեանը, Պէզազեանը, Մխիթարեան զոյգ վարժարանները եւ Էսաեանը իբրեւ երկրորդական վարժարաններ, իրենց գոյութիւնը կը պահեն ուսումնատենչ երիտասարդութեան տալով ազգային եւ ընդհանուր զարգացում :

Գարակէօզեան, Գալֆաեան եւ Անարատ Յղութեան Քոյրերու որբանոցները կը շարունակեն իրենց առաքելութիւնը, որովհետեւ Պոլսոյ Հայութիւնը նախանձախնդիր եւ անոնց գոյութեան պահպանման :

« Այս նախանձախնդրութիւնը մեծ չափով զգալի է մասնաւորաբար Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցին հանդէպ, որուն մասնաւոր այցելութիւն մը տուինք քանի մը հայրենակիցներու ընկերակցութեամբ :

« Իսկապէս ազգային հպարտութիւն մը կը զգայ ոեւէ հայ ճամբորդ, որ կ'այցելէ այս հաստատութիւնը, ուր հարիւրաւոր հիւանդներ ապաստան գտած են ու կը խնամուին: Հաստատութեան մաքրութիւնը եւ կարգապահութիւնը օրինակելի է: Ամբողջ պաշտօնէութիւնը, ամէնէն համեստէն մինչեւ մասնագէտ բժիշկները, ինչպէս նաեւ տնօրէնութիւնն ու խնամակալութիւնը իրենց պաշտօնին խոր գիտակցութիւնը ունին : «Երբ Ազգին Տունը կ'ըսուի մէկ դարէ աւելի իր գոյութիւնը պահող այս հաստատութեան, արժանի որակումն է, զոր հայ ժողովուրդը տուած է անոր: Խօսքէ աւելի գործով ցոյց կուտայ այդ ժողովուրդը իր սէրն ու գուրգուրանքը այս ազգային հիմնարկութեան հանդէպ :Արտասահմանէն ալ անպակաս են նուիրատուութիւններ, բայց ամենամեծ հոգը կը ծանրանայ պոլսահայութեան վրայ, որ իրր կը նկատէ այս « տունը » :

Ազգ. հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը մասնաւոր ապասարկութիւն մը պէտք է ունենայ եւ հետամուտ ըլլայ, որպէսզի Պոլիս այցելող Հայերուն դէպի հիւանդանոց այցելութիւնը դիւրացնէ, ամրապնդելու համար այս հաստատութեան եւ Սփիւռքի Հայութեան միջեւ բարոյական եւ նիւթական կապը »:

Յարգելի դասախօսը անդրադարձաւ նաեւ Պոլսոյ Հայութեան լրագրական եւ գրական կեանքին: Պոլիս ունի երկու օրաթերթ Մարմարա, եւ Ժամանակ, քանի մը շաբաթաթերթեր ու պարբերաթերթեր, մանաւորաբար Ազգ. Հիւանդանոցին օրկան Սուրբ Փրկիչ ամսաթերթը, որուն կ'աշխատակցին նաեւ երիտասարդ ուժեր: Հայերը նախանձախնդիր են իրենց մայրենի լեզուին համար, եւ մշակութային կեանքը օրէ օր կը զարգանայ եւ կը կատարէ իր բարերար դերը:

Այս զրոյց դասախօսութիւնը մեծապէս շահագրգռեց ներկաները որոնց բոլոր հարցումներուն պատասխանեց դասախօսը:

Դէպի Փարիզ վերադարձին Պ. Ա. Ճինճեան Աթէնք կը հանդիպի, ուր կուտայ երկու դասախօսութիւն, առաջինը յոյն բժիշկներուն (ֆրանսերէն) եւ երկրորդը՝ հայ բժիշկներուն եւ ատամնաբոյժներուն (հայերէն), նիւթ ունենալով ատամնաբուժութեան նորագոյն մեթոտները, տեսական եւ գործնական մարզերու մէջ :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆԻ շրջանի կոլխոզներուն մէջ ոչխարները կը խուզեն մեքենայացած կերպով ։ Վերջերս մեքենայացուած խուզը աւարտեցաւ Կուրթան ուԳիւլագարակ գիւղերու կոլխոզներուն մէջ։ Ոչխարներու խուզի մեքենայացման շնորհիւ մօտ 10 տոկոս աւելցած է անոնց բրդատուութիւնը ։

ԱԼԱՎԵՐՏԻ շրջանին մէջ գոյութիւն ունի հինգ հիւանդանոց։ Քանի մը ծննդատուներ եւ 12 բուժկայան։ Ալավերտի քաղաքը վերջերս վերակառուցուած է։ Շահագործման յանձնուած են պղնձաձուլական եւ քիմիական գործարաններու կարգ մը նոր բաժիններ։ Կը կառուցուի նաւթով շահագործման կը յանձնուի գարեջուրի գործարան մը։ Այս տարի նոր շէնք մը շինուած է հիւսուածքի եւ գործուածքի (textile et tricotage) արտէլի համար։ Վերջին հինգ տարիները վերոյիշեալ գործարանները շինած են տասնէն աւելի բնակելի շէնքեր։ Իսկ այս տարի շինուած է երեք շէնք ։

Ալավէրդի շրջանին մէջ ներկայիս գոյութիւն ունի 47 դպրոց, որոնցմէ 38 ժողովրդական։ Եօթը բանուոր եւ գիւղացի երիտասարդներուն, մէկը չափահասներու, մէկը մարդական։ Շրջանը ունի նաեւ մշակոյթի տուն, 35 ակումբ, որոնցմէ 25ին մէջ կան գրադարաններ, ընթերցարան եւ գրադարան կան նաեւ տասը գիւղերու մէջ ։

Արհեստագիտական հարուստ գրադարան ունի պղնձաձուլական գործարանը, ուր կան 4000 կըտոր գիրք, միայն արհեստագիտական գրականութեան մասին։

ԵՐԵՒԱՆԻ գեղարուեստական Փանոս Թէրլէմէզեան ուսումնարանը իր գոյութեան 30 տարիներու ընթացքին տուած է 600 շրջանաւարտներ՝ գեղանկարիչներ, գծանկարիչ, թատերական նկարիչներ, եւ քանդակագործներ։ Անոնցմէ շատեր իրենց մասնագիտութիւնը կատարելագործած են Լենինկրատի գեղարուեստական Ակադեմիայի եւ Մոսկուայի կաճառին մէջ ։

ՔԻՒՐՏԵՐԸ մտադիր են յուշագիր մը ներկայացնել ՄԱԿին, անդամակից պետութեան մը միջնորդութեամբ, Իրաքէն անկախութիւն պահանջելու համար։ Այս դիմումը նեղ կացութեան մը մէջ դնելու սահմանուած է վերոյիշեալ կազմակերպութիւնը, մանաւանդ Անգարայի կառավարութիւնը, որովհետեւ անհաճոյ նախընթացներ կրնայ ստեղծել իրեն համար ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔԱՅԼԵՐԳ ԱՐԻՆԵՐՈՒ, (Թիւ 4), Տաղ Անդրանիկի (Թիւ 5) եւ Եղբայր Եսէ մԵսէ (Թիւ 6), քառաձայն երկսեռ խումբ, դաշնակով։ Մշակեց Վ. Սարգսեան։ Հրատարակութիւն «Արմենիա երգչախումբի։ Հասցէ 339 Ave. du Prado, Marseille։

La Vérité sur l'Affaire de la Société «Maison Nationale Arménienne». K. Parmac, 47 rue Blanche, Paris (9) ։

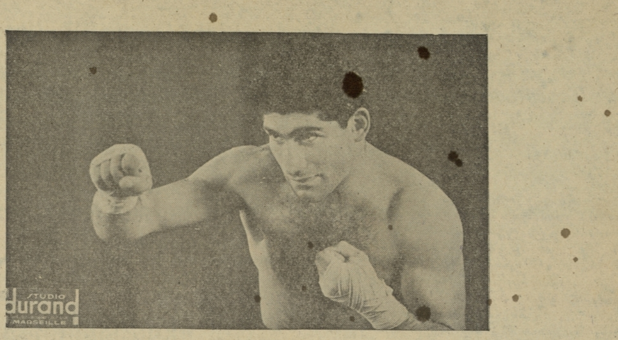

Ժագ Հայրապետեան յաղթական

Կիրակի օր Միւթիւալիթէի սրահը իր վերնայարկով այնքան լեցուած էր խուռն բազմութեամբ՝ որ ուշ մնացողները չկրցան ներս մտնել։

Մարզասէրներու այս ներկայութիւնը, մեծ մասով Հայերէ եւ զանազան ազգերէ, արդիւնքն էր Հայրապետեանի վայելած ժողովրդականութեան, անոր համբէպ եղած վերապահ համակրանքին ։

Երկու ուրիշ մրցումներէ վերջ՝ բեմ եկան Հայրապետեան եւ Ժ. Ռուտ խանդավառ ցոյցերու մէջ։ Ժ. Ռուտ արժանի մրցակից է, կարճ հասակ ու ջլապինդ եւ իր կշիռքն է 77 քիլօ 200 կրամ, իսկ Հայրապետեան 78 ք. 100։

Խաղը սկսաւ երկու մրցակիցներու փուսպ ինքնավստահութեամբ եւ տեւեց ճիշդ մէկ ժամ, լրացնելով օրինական պայմանաժամը ։

Առաջին պահուն (round) իսկ՝ Հայրապետեան վճռական խոյանքով հարուածեց եւ Ռուտի աջ աչքը գրեթէ փակուեցաւ։

Երկրորդ պահուն, Ռուտ փոխարինեց հարուածը եւ վիրաւորեց Հայրապետեանի այտոսկրը. Նախկին մրցումներէն գոյացած վէրք մը, որ հազիւ սպիացած էր։

Արդիւնքը Հայրապետեանի վրայ հակազդեցութիւն մը յառաջ բերաւ որ սկսաւ այլեւս անխնայ հարուածել իր մրցակիցը ։

Ռուտ ինքնավստահութիւնը կորսնցնելով՝ դիմեց ձախաւեր կառչումներու (accrochages) եւ շարունակեց մինչեւ վերջը, ծածկելու համար անհրաժեշտ արագութեան իր պակասը, եւ խաղարկութեան թերիները։ Այդ պատճառներով ալ անշուշտ տուժեց խաղի յստակութիւնը ։

13 եւ 14րդ պահերուն Հայրապետեան սկսաւ անցողակի ընկրկումներ ցոյց տալ։ Սակայն 15 եւ վերջին պահուն անսպասելի կերպով, Հայրապետեան վերստացաւ իր սկզբնական կորովը, իր զօրաւոր զրոհներով եւ բուռն հարուածներով ։ Մինչեւ յաղթանակի վերջին վայրկեանը Հայրապետեան տէրն էր «րինկին»։

Սրահի կարգապահութիւնը կատարեալ էր եւ մեր հայրենակիցները գիտցան քաջալերել զինքը, իրենց նիւթական եւ բարոյական ցոյցերով ։

Կ'արժէ շեշտել թէ՝ Հայրապետեան կը ներկայանայ մարմնակրթանքի մարզին մէջ իբր Ֆրանքօ – Հայ եղբայրակցութեան խորհրդանիշ ։ Այս է արտայայտութիւնը թէ ժողովուրդին եւ թէ ֆրանս. մամուլին։ Այժմ լաւագոյն յոյսն է Ֆըրանսայի եւրոպական ախոյենութեան համանման ախտղոսին ։

Արդէն վերջին ժամուն Հայրապետեան ասպարէզ կը կարդայ պաշտօնապէս անգլիացի Don Cockellին եւրոպական ախոյենութեան մրցորդի հանդամանքով։

Յաջողութեան սրտագին մաղթանքներով ։

Ա. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

✕ Ֆրանսական մամուլը շատ նպաստաւոր կերպով կ'արտայայտուի Ժակոբ Հայրապետեանի մասին։ «Քոմպա» կը գրէ .—

« Պայքարը խիստ կատաղի էր։ Եթէ Ռուտ լաւագոյն կերպով ծանօթ ըլլար արհեստի գաղտնիքներուն, շատ դիւրաւ պիտի կարենար յեղաշրջել դատաւորներուն վճիռը։ Ասկէ զատ, Փարիզեան «ռինկ»երուն հետ իր շփման պակասը, մասամբ պատճառ դարձաւ իր պարտութեան ։

Այսպէս, 15 ժամանակաշրջաններու ընթացքին, Ֆրանսայի ախոյենական երկու թեկնածուներ ուժ գործածեցին, առանց փայլուն ըլլալու, ու թէեւ իրար մրճահարեցին խղճմտօրէն, բայց չյաջողեցան վերջնական յաղթանակին տիրանալ։ Երրորդ ժամանակաշրջանին, երբ Հայրապետեանի ձախ այտը բացուեցաւ, իր վէրքը երբեք չծանրացաւ եւ անոր ոչ մէկ կերպով արգելք եղաւ տանելու ճարտար պայքար մը, որ այդ պահէն կը թուէր կորսուած ըլլալ Ռուտի համար։

Կամքի տէր, հզօր Լիոնցին ամէն ինչ փորձեց յաղթելու համար, բայց Հայրապետեան, որ մարտնչեցաւ ծայրայեղ արագութեամբ, այս կերպով, շնորհիւ իր յարաշարժութեան, խուսափեցաւ իր մրցակիցին ջախջախիչ հարուածէն։ Երկու կռփամարտիկները իրար հարուածեցին «քրոշէ»ներով, բայց մանաւանդ Ռուտն է որ փոհ դարձաւ անոնց ։

Տասներորդ ժամանակաշրջանէն ետք, երկու կռփամարտիկները արձանագրեցին պայքարի նոյն վայրէջքը, ու հինգ վերջին ժամանակաշրջանները րուկ եկան բերելու այն հաստատ համոզումը, որ Հայրապետեան, անկէ աւելի նուրբ ոճով ու աւելի վարպետ, անժխտելի եղանակով մը կը դիմէր դէպ ի յաղթանակ, զոր կրցած էր կերտել առաջին իսկ կռուփներու բախումին »։

Դ Ա Ր Ջ Ը

Զ.

— Ցաւալի է, հոգիս, ցաւալի, բայց ինչ կրնանք ընել ։

— Ինչ, կայ, ես քեզի ըսեմ։ Եթէ կ'ուզես որ ժողովուրդի մէջ նորէն ազդեցութիւն ձեռք բերես պէտք է ամէնէն առաջ իր հաւատքը, իր կրօնական զգացումները արծարծես ։ Եւ որպէսզի իր այդ զգացումները բորբոքելու յաջողիս՝ պէտք է ինքդ ամէնէն առաջ այդ ջերմ հաւատքը քու մէջդ վառես, միայն ճշմարիտ ոգեւորութենէն ու խորին համոզումէն բխած խօսքը ժողովուրդին սրտին կ'ազդէ ։

— Պայմանաւ որ այդ համոզումն ուղղեւորութիւնը բնածին ըլլան.— նկատեց Սերոբ իր մտածումներուն մէջէն ։

— Բնածին թէ ոչ բնածին՝ պիտի ունենաս ։ Հոգեւորականներուս գոյութեանիմաստը, մեր ազդեցութեան աղբիւրը հաւատքն է միայն։ Հոգեւորականութիւնը բարձրացնե՞լ կ'ուզես, պէտք է հարցի արմատին դիմես։ Հաւատք քու պաշտօնիդ վրայ, վերուստ նշանակուած ըլլալու, հաւատք մեր պապենական զօղարիկ ծէսերուն ու աղօթքներուն եւ անոնց սուրբ հոգիին շնորհքովը կարգադրուած ըլլալուն, հաւատք հանդերձեալ արդար հատուցման յաւիտենական գեհենին ու մըշտնջենական երջանկութեան որուն դէմ ինչ է մեր երկրաւոր վաղանցիկ կեանքը ։

Այս իմաստի ճառեր Սիրաքեան յաճախ էր լսած Մինասի բերնէն, բայց կարեւորութիւն չէր տուած «մարդը հաւատք ունի, ինչ ընենք » մտածելով, դեռ տեսակ մը պատկառանք ալ էր զգացած կարծես։ Բայց այսօր ինքն ալ չէր գիտեր ինչպէս քանի աչքերը ընկերոջը դէմքին գամած՝ անոր խօսքերուն ականջ կը դնէր այնքան եւ աւելի անախորժ ճմլող բան մը ու վրդովմունք կը զգար իր մէջ, ոչ մէկ կերպ ինքզինքը չէր կրնար ազատել այն զգացումէն որ այդ ամբողջ ոգեւորութիւնը շինծու, փքուն ու անիրական բան մը ունէր իր մէջը։

Եւ իր այդ տպաւորութիւնը ընկերոջը երեսին նետելու շուտով պահանջ դարձաւ իրեն համար, բայց ինքզինքը զսպել ուզեց, վիճիլ չէր ուզեր, «իրե՞ն ինչ ուրիշները » ։

Արդէն ընկերը՝ Սերոբն ալ խօսքը դարձուց կատակի.

— Բայց քանի որ այս երկրաւոր վաղանցիկ կեանքին մէջն ենք դեռ՝ աւելի լաւ է որոշենք թէ ո՞ւր պիտի երթանք հացէն ետքը պտտելու եւ խօսքը Արտաշէսինն է ։

— Հացէն ե՞տքը.— Հարցուց Սիրաքեան ու ցնցուեցաւ, այլեւս ջուրն էր ինկած Շուշանիկի հետ պտոյտը ։

— Այդչափ դժուար է ընտրե՞լը ։

— Տեսնենք, երեւի տեղ մը կ'երթանք.— պատասխանեց վերջապէս դժկամ ։

Է.

Դուրսի նուաղած լոյսը եկեղեցիին նեղ ու երկար փոքրիկ պատուհանէն հազիւ ներս կը սպրդդէր եւ թանձր խաւար էր դիզուեր անկիւնները, սիւներուն ետեւը ու զմբէթի փոսին մէջ ։

Խորանին վրայի զոյգ մը մոմերուն ուժասպառ լոյսերը վարդապետի արտասանած խրաքանչիւր բառէն կարծես կը սարսռային, տեսակ մը հիւանդոտ դեղնութիւն թափելով իրենց անմիջական մօտիկ փոքր տարածութեան վրայ, որ հետզհետէ որքան հեռու այնքան աւելի կը զունաթափէր, կը մարմրէր, մինչեւ որ մութի շերտերուն մէջ վերջնականապէս խեղդուէր ։

Վարդապետը սիւնին տակը արձանացած իր աղօթքները կը ծամծմէր իրարու ետեւէ, դպիրը աղտոտ ու գորշ եկեղեցական շապիկը վրան, ժանգոտ ու ղօղանջող բուրվառը ձեռքը, սեղանին դէմ կեցած վարդապետին արագութեանը հասնելու կը ջանար, մինչ տիրացուները՝ նոյնպէս մոմոտ ու գորշ շապիկներու մէջ՝ գմբէթին ճիշդ տակը, գիրք էին բռնած, գրակալին առջեւը ու բարակ մոմերով շարականը լուսաւորած կ'երգէին իրենց կարգին՝ իրենց առաւելութեան ու արուեստին գիտակից հաստատ ու լեցուն շեշտերով ։

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ցարէ այն պատճառները, որոնք մղած են Թրքական կառավարութիւնը յարելու Ատլանտեան Դաշինքին եւ կ'եզրակացնէ թէ այս բոլորը պարզ հանգրուաններն են պաղ պատերազմին :

Մոսկուա ծանուցագիր կը յանձնէ

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկուայի Նորվեկեան դեսպանը նոր ծանուցագիր մը ստացաւ արտաքին փոխ գործավար Անտրէ Կրոմիքոյէ, որ կը պատասխանէ Հոկտեմբեր 30ին իրեն յանձնուած պաշտօնագրին, Սփիցպերկի հարցին մասին :

Ծանուցագիրը կը վերանորոգէ նախապէս Քրեմլինի կողմէ բանաձեւուած ամբաստանութիւնները, որոնց համաձայն Օսլոյի կառավարութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին յարելով եւ Մ. Նահանգներուն թոյլ տալով որ Նորվեկիոյ հողերուն վրայ խարիսխներ հաստատէ, ձեռնարկած է հակախորհրդային քաղաքականութեան մը : Մինչ որ, Հոկտ. 30 ծանուցագիրը համապատասխան չէ իրականութեան եւ նպատակ ունի խաբելու հանրային կարծիքը :

Սփիցպերկը Ատլանտեան դաշինքին վարչութեան ներքեւ դնելով, կը շարունակէ Մոսկուայի պաշտօնագիրը, Նորվեկիա բռնաբարեց 1920ի Փարիզի դաշինքը եւ այդպէս թշնամական կերպով շարժեցաւ ընդդէմ Խորհ. Միութեան եւ իր ստանձնած միջազգային պարտաւորութիւններուն : Ատլանտեանի դաշինքին վրայ հիմնուած նորվեկեան քաղաքականութիւնը պիտի խանգարէ Խորհ. Միութեան եւ Նորվեկիոյ յարաբերութիւնները, ու այս վերջինը պիտի կրէ անկէ առաջ եկող հետեւանքները :

ՉԸՐՉԻԼ Կ'ՈՐՈՃԱՅ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Վարչապետ Չըրչիլ երէկ երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ իր դահլիճի անդամներուն հետ, դէպի Ուաշինկթըն իր ճամբորդութեան յայտագիրը պատրաստելու համար : Կը կարծուի թէ այս ուղեւորութիւնը երկու նպատակ կը հետապնդէ :— Ա. Ատլանտեան Դաշինքին զօրացումը, թերեւս ալ Ամերիկացիներուն հետ մշակելու համար « Երկրագնդային մարտածրագիր» մը, որուն մէջ Մեծն Բրիտանիոյ կշիռը աւելի շատ պիտի ըլլայ : Բ. Օգտագործել բոլոր դիւանագիտական միջոցները, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի արդիւնաւոր շփում մը հաստատել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ :

Այս մարզին մէջ, Իտըն հարթեց ճամբան անցեալ օր, լոնտոնեան մամուլին խանդավառ գովասանքին արժանանալով : Անոնք որ արտաքին նախարարին քաղաքական բեմի երեւումի մասին կասկած ունէին, անկասկած սփոփանք մը զգացին : Քանի մը ժամը բաւական եղաւ որպէսզի երիտասարդ դիւանագէտը վերագտնէ ժընեւի մէջ շահած երբեմնի դափնիները :

Չըրչիլ աշխատաւորական Տրտսի հարցումին պատասխանելով, յայտնեց թէ Մոսկուայի հետ ներկայիս ընդհ. հարցերու մասին բանակցելու ծրագիր չկայ, բայց նպաստաւոր առիթի մը աւելի լայն ատիճանի հանդիպում մը չի կրնար մոքէ հեռացնել : Չըրչիլի ճամբորդութիւնը դէպի Ուաշինկթըն հաւանական է որ տեղի ունենայ Յունուարի առաջին օրերուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎՐԱՑԻ պատգամաւորներ, հաւաքուած զանազան երկիրներէ Փարիզ, համաժողով մը գումարած են այս պահուս, խորհրդային իրաւակարգին տակ գտնուած ժողովուրդներուն հետ սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար :

ՎԻՇԻՆՍՔԻ փափաք յայտնած է խօսելու Եչ. օրուան ՄԱԿի ժողովին, Պ. Ռոպէր Շումանի ճառէն ետք : Ընդհանրապէս սովորութիւն չկայ երկրորդ անգամ ներկայացնելու պետութեան մը քաղաքական ուղեգիծը, քանի որ խորհրդային պատուիրակը այդ ըրաւ լայն գիծերու մէջ, բայց եւ այնպէս Վիշինսքիի խօսելիք ճառը մեծ շահագրգռութիւն արթնցուցած է :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ

Մեզի կը տեղեկացնեն թէ ծանօթ հայ քանի մը տպարանատէրներ եւ գրավաճառներ՝ Փարիզահայ հրատարակչական մը հիմնելու ձեռնարկած են որ, համազգային եւ առեւտր. ձեռնարկ մը ըլլալ կը խոստանայ :

Հրատարակչականը լուրջ հիմերու վրայ դըրուելով պիտի կարենայ կարեւոր պակաս մը լրացնել գաղութին պէտքերուն համար :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի Առնուվիլի մէջ, Նոյեմբեր 18ին Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Սալ Կալմանի մէջ, ժամը 3էն 11 :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. Գարեգին (թառիստ), ընկեր Բենօ (սրինգ եւ տափ), երգողներ, եւ արտասանողներ : Ձոխ պիւֆէ : Տախքերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.—Gare du Nordէն շոգեկառք 2.10ին, օթօպիւս Porte de la Chapelleէն թիւ 268ը :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ

Իր Միջին Արեւելք մեկնումէն առաջ

Չորեքշաբթի, 28 Նոյեմբեր, ժամը 21ին

Salle Chopinի մէջ, 8 rue Daru, Paris

Տոմսերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. գրատուններ.— Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան, Studio Ալէմշահ 19a, rue Caumartin եւ Տօքթ. Ծխնճեան, 29 rue Bleue :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Մօտ ատենէն լոյս պիտի տեսնէ 1952ի «Գոյամարտ Օրացոյց»ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան հրատարակութեամբ : Ապսպրանքներու համար այժմէն դիմել՝ Մ. Պօյաճեանի, 35 Ave. Lieutenent Fine, La Viste, Marseille :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ կը խօսի այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին, Ռէժան սրճարանի վերնայարկը, հետեւեալ նիւթի շուրջ : «Նկարչական Արուեստի Զարգացման հանգրուանները» :

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մասնաճիւղի այս կիրակի օրուան պարահանդէսը յետաձգուած է, երիտասարդ հայրենակցի մը Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՏԷՐ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի մահուան պատճառով :

ԼԻՈՆԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

Սալ Ֆրանտուա Քոփէի մէջ, 8 rue Victorien Sardou, այս շաբաթ երկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին :

Ղեկավարութեամբ դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐի եւ մասնակցութեամբ դերասան ԺԻՒՏԷՔՍի :

Կը ներկայացուի մեծ վիպասան անմահն Րաֆֆիի

ԽԵՆԹԸ

Դերասան Հայկասար «Խենթ»ի դերին մէջ :

Նոյն փիէսը պիտի ներկայացուի այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Տէսինի ժողովուրդի Տան մէջ : Ուստի կը խնդրուի թատերասէր հասարակութենէն, խուռներամ ներկայ ըլլալ, Րաֆֆիին մեծ գործին բեմադրութեան :

Գիները խիստ ժողովրդական :

ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ ՑԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ 9 ԴԵԿՏ.ին

Սոռպոնի Ռիշըլիէօյի սրահին մէջ, ժամը 3ին :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Մարիամ Մուրատեան եւ իր զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յաւարտ պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ ՀՐԱՆՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի յիշատակին : Հանգուցեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon :

Վարչական

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն պատասխանել իրենց ստացած ազդարարութեանց (mandat cheque) : Ոչ մէկ բաժանորդ իրաւունք ունի ապառիկ թերթ ստանալու :

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար :

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին, ընկեր Լեւոն Տէր Մինասեանի մօտ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան ակումբին մէջ :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին :

ԻԹԱԼԻ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԸ այս չորեքշաբթի տեղի չունենար, սրահը բացառաբար գրաւուած ըլլալով : Բայց այս շաբաթ գիշեր նոյն սրահին մէջ թէյասեղան մը սարքուած է Արեւմուտքի բարեկամներուն կողմէ, թերթին 200 թուեակին առթիւ :

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բացառիկ խորհրդակցական ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ : Կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախկին անդամները եւ համակիրները :

ՀԱՄԱԽՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 9ին, Bar du Globeի սրահը : Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հ. Յ. Դ. ՊՈՐՏՈՅԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ կողմէ կը ներկայացուի՝

«ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ» ,ողբերգութիւն 3 արար

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Սընօն Moulin Bleuի ընդարձակ սրահին մէջ :

Կը հրաւիրենք հայ հասարակութիւնը վայելելու հաճելի ժամանց մը :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԵՒ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

Կը կազմակերպեն զարթօնքի երեկոյթ մը, 24 Դեկտեմբերին, Hôtel des Deux Mondesի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իր տան մէջ աշխատելու համար կօշիկի «cousu-main» լաւ գործաւոր մը կ'ուզուի : Դիմել Ա. Գաբրիկեանի, 118 rue Lafayette (116 Place Lafayette) Paris, métro Gare du Nord :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լաւ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն գիտցող երիտասարդ մը որ կրնայ ամէն տեսակ աշխատանքի մէջ օգտակար ըլլալ, գործ կը փնտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ երիտասարդ աշկերտներ կօշկակարութեան համար : Դիմել Sociétés des Chaussures Deesse, 18 rue Meligne, Paris (19) :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 16 Novembre 1951 Ուրբաթ 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6612-Նոր շրջանի թիւ 2023

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԴԺԳՈՀ

Թուրքիոյ՝ Յունաստանի հետ, Ատլանտեան Խորհուրդի անդամակցութեան որոշումը մեծ ոգեւորութեամբ ընդունուեցաւ երկրին մէջ :

Այդ կազմակերպութեան մէջ Թուրքիոյ նման Միջերկրականեան երկրի մը անդամ ընտրուելուն դրդապատճառները համառօտակի բացատրած ենք արդէն :

Որոշումը սակայն ի զօրու պիտի ըլլայ, Ուխտին տասներկու անդամ - պետութիւններու խորհրդարաններէն վաւերացուելէ վերջ :

Համաձայն վերջին լուրերու, մեր նախկին հայրենակիցները մտահոգուած են նոր տագնապի եւ դառն յուսախաբութեան :

Ոչ պաշտօնական բայց յամառ զրոյց կը շրջի թէ Մեծն Բրիտանիան Թուրքիոյ ընդունելութեան համար կ'առաջարկէ քանի մը պայմաններ : Ան կը պնդէ որ Անգարան համաձայնի գործակցիլ Լոնտոնի, Ուաշինկթընի եւ Փարիզի հետ՝ Միջին Արեւելքի երկիրներուն, մանաւանդ Եգիպտոսի պաշտպանութեան կազմակերպումի առաջարկներուն :

Հակառակ պաշտօնական շրջանակներու բազմիցս հերքումներուն, ընդդիմադիր տարրերը կը կարծեն թէ բան մը կայ : Որ առանց կրակի ծուխ չըլլար :

Եւ ընդհանուր յուսալքում մը ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ : Անոնք կը խորհին որ Թուրքիա, եթէ ընդունի այդ պայմանը, իրապէս մեծ գին մը վճարած կ'ըլլայ, Ատլանտեան դաշինքին մէջ մտնելու համար :

Թուրքերը վիրաւորուած են իրենց հպարտութեանը մէջ իբրեւ անկախ երկիր : Ու յամառօրէն կը պնդեն որպէսզի իրենց քաղաքական դիրքը ըլլայ որոշ եւ յստակ : Գիտնան թէ ինչ կը պահանջուի իրենցմէ՝ մտնելու համար Ատլանտեան Խորհուրդէն ներս, եւ երկրորդ՝ իր դերը Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մէջ :

Թուրքերը իրենց երկիրը կը նկատեն որպէս եւրոպական պետութիւն, երբ խնդիրը կը վերաբերի Ատլանտեան Ուխտին մէջ մտնելուն : Ասիական պետութիւն՝ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցին մէջ : Հետեւաբար իրենց անդամակցութիւնը պէտք է ըլլայ առանց պայմանի, կը տրամաբանեն անոնք : Իրենց ջիղերուն կը դպչի պոչը ըլլալ այս կամ այն պետութեան :

Մանաւանդ ալեկոծ շրջանի մը մէջ, որպիսին է Միջին Արեւելքը, իր մեծամասնութեամբ իսլամ բնակչութեամբ :

Ու չմոռնանք : Թուրքիա թէեւ աշխարհիկ պետութիւն մըն է, բայց իսլամ է բարքերով ու կրօնքով : Ապա ուրեմն պիտի չփափաքէր խնդիր ունենալ անոնց հետ ու չվշտացնել զանոնք ...

Ընդհանուր դժգոհութեան արտայայտիչը կը հանդիսանայ Խալքի նախորդ արտաքին նախարարը Նէճմէտտին Սատաք :

Յիշեալ պետական մարդը « Աքշամ » թերթին մէջ գրած յօդուածով մը, հարց կուտայ Անգլիոյ, թէ ի՞նչ կը հասկնայ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան դրութիւն ըսելով : Արեւելքի այս անկայուն վիճակին մէջ յիշեալ երկիրներէն ո՞ր մէկուն պիտի ապաւինի :

Արաբական պետութիւնները արդէն խոժոռ կը նային Թուրքիոյ, Պարսկաստանի քարիւղին եւ Սուէզի Ջրանցքին խնդրին առեն Անգլիոյ տեսակէտը պաշտպանած ըլլալուն համար :

Պատասխանը կուտայ ինքը՝ Սատաք :

«— Անգլիա կ'աճապարէ, որովհետեւ կը մտադրէ Թուրքիոյ ուսերուն վրայ բեռցնել տալ իր բեռը : Բեռնաբարձ ըլլալու այդ պայմանը պէտք է մերժէ Թուրքիան : Պայման մը, որ մեզ պիտի բաժնէ զօր. Այզընհաուըրի հրամանատարութենէն : Մենք Ատլանտեան Դաշինքին մէջ պէտք է ընդունուինք՝ Յունաստանի հետ հաւասարութեան հիման վրայ » :

Յատկանշական է որ անգլեւեգիպտական խնդրին մէջ, մամուլը եւ պատասխանատու անձնաւորութիւններ առ հասարակ կը գործածեն մեղմ լեզու : Թուրքերուն համակրութիւնը կը հակի առաւելապէս Եգիպտոսի կողմը, անոնց դէպի կատարեալ անկախութիւն ձգտելու ճիգերուն մէջ : Դատապարտելով հանդերձ Եգիպտոսի միակողմանի ջնջումը անգլեւեգիպտական դաշնագրին :

Սակայն երկու երկիրներու միջեւ պայքարը սկսաւ սուր հանգամանք առնել, եգիպտական

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵԾԱԳԱՏԻՆԵՐՈՒՆ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ոչ միայն կը զբաղի քաղաքական թնճուկներու լուծումով, այլեւ սիրտ - փոր կը հատցնէ մշակութային հարցերու համար... եթէ Քրեմլինի վարիչները իր թանկագին ժամերը չխլեն ամուլ վիճաբանութիւններով :

Միջազգային Արիսպագոսը ունի բազմաթիւ Յանձնաժողովներ եւ Մարմիններ որոնց բարեգութ հոգածութեան յանձնուած է ոչ քաղաքական խնդիրներու կարգադրութիւնը :

Այդ մարմիններէն մէկն է ԵՈՒՆԷՍՔՕն — որ թարգմանի Միացեալ Ազգերու Կրթական, գիտական եւ մշակութային կազմակերպութիւն — որուն անդամ են Միջազգային հիմնարկութեան վաթսուն պետութիւնները, ի շարս այլոց, Թուրքիան :

Վերոյիշեալ Մարմինը պարբերական ժողովներ կը գումարէ Ժընեւի կամ Փարիզի մէջ :

Անցեալները ժողովին առաջարկ ներկայացուեր է, որ պատրաստուի պատմութեան միջազգային դասագիրք մը՝ բոլոր ազգերուն դպրոցներուն համար : Նախակրթարաններու կամ միջնակարգ վարժարաններու աշակերտները՝ իւրաքանչիւր երկրի մասին պիտի կարդան միայն մէկ տեսակ պատմութիւն : Թոյլ պիտի չտրուի որ, օրինակ, Անգլիացին Ամերիկայի պատմութիւնը գրէ իր ուզած ձեւով, կամ Պուլկար պատմաբանը Պոլիվիոյ մասին արտայայտուի իր ուզածին պէս :

×

Դասագիրքերու պատրաստութիւնը պիտի յանձնուի, բնականաբար, մասնագէտներուն :

Բայց ո՞վ պիտի գրէ Թուրքիոյ պատմութիւնը :

Այդ պաշտօնը պէտք է վստահին մեզի, որպէսզի ապացուցանենք թէ Թուրքը որքան քաղաքակրթուած է եւ ինչեր, ինչեր տուած է մարդկութեան... սկսելով «մուհալլէպիէն ու լոխումէն» : Որպէսզի փաստերով, թուականներով հասկցնենք աշխարհի բոլոր դպրոցականներուն՝ թէ այսօր — ուանճէնքըլմէքը, ի՞նչ էր երէկ, փաստաթուղթեր անշուշտ չեն պակսիր 1896էն մինչեւ 1915 – 16 եւ նոյնիսկ շատ աւելի վերջը «Վարլըք»ի օրերէն :

Այս բոլորը պէտք չէ՞ գիտնան այն դպրոցականները, որոնք ազգերուն ճակատագիրը պիտի վարեն վաղը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ Ֆրանքեւվիէթնամեան բանակը մեծ յաղթանակ մը տարած է գրաւելով Հօա - Պինհը, որ երկաթուղիներու գլխաւոր հանգոյցն է Աննամի եւ Չինաստանի սահմանագլուխին միջեւ :

ՊՐԵԹՈՆ ինքնավարական շարժման պարագլուխներէն Անտրէ Ժեֆրօ երէկ մահուան դատապարտուեցաւ Փարիզի զին. ատեանէն : 1943ին, Լօքերիքի մէջ, երկու անգլիական գործակալներ ապաստան խնդրած էին իրմէ եւ զանոնք մատնած էր գերման իշխանութեան :

ԿՐԹԱԿԱՆ նախկին նախարար Ժան Զէյի սպաննիչներէն Շարլ Տէվեյ ձերբակալուած է եւ մօտ օրէն պիտի դատուի : Արհեստով սափրիչ էր, պատերազմի ընթացքին արձանագրուած Տարնանի քաղաքապահ զօրախումբին, շատ մը հայրենասէրներ չարչարած եւ մեռցուցած էր : Յունիս 17ին, 1944, Ռիոմի բանտէն փոխադրութեան ժամանակ, սպաննած էր հրեայ նախարարը եւ Ալիէի ջրհորը նետած դիակը :

Թերթի մը հրատարակած մէկ ծաղրանկարին պատճառով :

Նկարը կը ներկայացնէ Թուրք հանրապետութեան նախագահը չունի կերպարանքով, դոր իրենց ետեւէն կը քաշեն Անգլիան, Ամերիկան եւ Ֆրանսան :

Այս նկարը արտատպեց Պոլսոյ «Ճիմհուրիյէթ»ը, հետեւեալ ագդարարութեամբ.— «Հերիք է. ամէն բանի չափն ու սահմանը կայ, եւն.» :

Այս պարագան կը կազմէ մէկ երեսը Թուրքերու դիւրազգածութեան :

Եւ ինչո՞ւ այսքան խրարանցում, երբ միւս պետութիւններու խորհրդարանները դեռ չեն ըսած իրենց խօսքը :

Ա. Հ.

Ամերիկա կը ձգտի

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ՈՏՔԻ ՀԱՆԵԼ

Զինուորական մեծ եռուզեռ մը կը տիրէ այս պահուս Սէնի ափերուն վրայ : Ամերիկայի պատերազմական նախարար՝ Լովէթ, երէկ Փարիզ ժամանելով, անմիջապէս գնաց Զօր. Այզընհաուըրի քով եւ տեսակցեցաւ Տին Էչիսընի, Փերքինսի եւ Հերիմընի հետ : Պատերազմական փոխ նախարար Ֆրէնք Փէյս այցելութիւն պիտի տայ Գերմանիոյ Ատլանտեան զօրաբաժիններուն : Վաղը Փարիզ կը հասնի զօր. Պրէտլի : Հինգշաբթի օր, Քէ տ'Օրսէի մէջ, եւրոպական հինգ արտաքին նախարարները ժողովի պիտի նստին գերման պատուիրակ Հալշթէյնի հետ, Հերվէ Ալֆանի տեղեկագիրը ուսումնասիրելու համար :

Միացեալ Նահանգներու ղեկավարները կ'ուզեն շուտ գործել : Անոնք հաստատեցին ձախողութիւնը երկար ժամանակով սպառազինութեան, որ Ֆրանսայի համար կը պահանջէր կայունութիւն, բայց ճիշդ այդ է որ նպաստեց իր փլուզման : Պատրաստ է արդէն նոր ծրագիր մը, զոր Այզընհաուըր պիտի ներկայացնէ Հռոմի զին. ժողովին : Ոչ մէկ չահադիտութիւն այլեւս ապագայ զօրաբաժիններու եւ ռազմամթերքի վրայ : Շուտով եւ ամէն գնով կը պահանջուի ատլանտեան հզօր բանակ մը : Այդ նպատակին հասնելու համար, ամերիկեան զին. խորհուրդը որոշեց փութացնել գերման ուժերուն ներմուծումը իրենց բանակին մէջ :

Տեղական մամուլը գիտել կուտայ թէ սպառազինութեան ծրագիրը թէեւ զիրենք աղքատացուցած, բայց թոյլ տուած է բաւական դժուարութեամբ զօրաբանակներ ոտքի հանել, նոյնպէս արտադրել ռազմանիւթեր, որոնք իրենց անհրաժեշտ առաւելութիւնը ընծայելու էին անգլօ-հոլանտեան զօրաբաժիններու կազմութեան եւ արտադրութեան վրայ : Այս խնդիրները անշուշտ դժուար լուծելի են նախարարներուն համար, ինչքան Փլեվէնի ծրագրին վաւերացումը ընդհ. ժողովին կողմէ :

ՄԱՆԻ ժողովին մէջ

Չորեքշաբթի օրուան նիստին, նախագահը առաջին առթիւ խօսք կուտայ Քոլոմպիայի պատուիրակ Ռեսթրեփօ Ժարամիյոյի, որ իր ճառումը կը յայտնէ պատերազմը արգիլելու բոլոր ճիգերուն եւ կ'առաջարկէ Իտալիան եւ Սպանիան ընդունիլ ՄԱԿին մէջ :

Դանիոյ պատուիրակ Օլ Ճօրն Քրաֆթ հակիրճ պատմականը կ'ընէ աշխարհը երկու խմբակցութիւններու բաժնող դէպքերուն եւ յետոյ կ'աւելցնէ.— Ինչ որ կ'ըսէ ու կը խորհի փոքրիկ երկիր մը, թէեւ մեծ կարեւորութիւն մը չունի, բայց փոքր պետութիւնները այժմու անձկութիւններէն եւ մտահոգութիւններէն տառապողներուն վերջինը չեն : Իբրեւ փոքր երկրի մը ներկայացուցիչը, որ չէ մոռցած Նացիականութեան դէմ մղած Ռուսիոյ բաժինը, կը համարձակիմ խնդրելու Խ. Միութեան վարիչներէն, որ բարեհաճին մեզ նման գտնել մեկնակէտ մը : Կոչ կ'ընեմ իրենց չմերժել Արեւմուտքի երկարած ձեռքը, այլ բարի ըլլան մտածելու այն ուղեգծին եւ միջոցներուն վրայ, զորս ձեռք առնելու ենք մարդկութիւնը ազատագրելու համար պատերազմի սարսափէն » :

Մոհամմէտ Զաֆրուլլահ, Խան, պատուիրակ Փաքիստանի, զինաթափութեան հարցին վրայ պահ մը կանգ առնելէ վերջ, կ'անցնի ազգային եւ աշխարհակալական ձգտումներուն, ու մեծաձայն կը հռչակէ իր երկրին բաղձանքը, այն է նուիրուիլ ազատագրական դատին այն բոլոր ժողովուրդներուն,— ինչ որ ալ ըլլայ իրենց ցեղն ու գոյնը,— որոնք կը գտնուին ուրիշ ժողովուրդներու տիրապետութեան տակ, եթէ նոյնիսկ այս վերջինները բարձր համարում ունենան իրենց մասին :

Կէսօրէն վերջ կարգը կուգայ Պելժիոյ պատուիրակ Վան Զելանտի, որ նախ կը խօսի զինեալ ուժերու հաւասարակշռութեան վերահաստատման վրայ, յետոյ կոչ կ'ուղղէ ազատ աշխարհին, որ հետամուտ ըլլայ խաղաղութեան, որովհետեւ կարելի չէ աչքերը փակել իրականութեան դիմաց :

« Այսուհանդերձ, կը բացագանչէ վաղեմի դիւանագէտը, խաղաղութեան սիրահար աշխարհը այս պահուս ոտքի կանգնած է, սպառազինութեան դժնդակ եւ անսահման ճիգով մը : Սրտի տրտմութեա՞մբ է որ կ'ընենք այս բանը, տեսակ մը խանդավառութեա՞մբ : Ոչ, անշուշտ, իւրաքանչիւրիդ յայտնի է : Մենք կ'ընենք ատիկա, որովհետեւ գիտենք որ ատոր մէջ կը կայանայ խաղաղութեան գրաւականը » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ 5000 ուսանողներ ցոյց մը կատարեցին Անգլիացիներուն դէմ : Դագաղի մը վրայ արձանագրած «բրիտանական աշխարհակալութիւն», անցան Քարաչիի փողոցներէն եւ սրնտուկը այրեցին մարզպանին գրասենեակին առջեւ :

Մեր լեռներու խորհուրդը

Դ.

Սիփանը սիրահարներու լեռ

Արծկէի այս լեռը կոչուած է Սիփան, Նեխ Մասիք, Մասիք, Գոռոզ, իսկ առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին ռուս զինուորներու կողմէ կոչուած է Ստեփան: Ծովու մակերեւէն՝ բարձր է 13.700 ոտք, հարուստ ու գեղեցիկ նստուածք ունի: Հրաբխային եղած է, այժմ՝ լռած: Գագաթին վրայ ունի երկու լիճեր, Գըրըքլար եւ Ձիլ:

Լինչը կը գրէ.

«Ծաղկած ծաղիկներով ծածկուած է՝, մինչ գոթիկներու, վարդագոյն մարգարտածաղիկներու, հրանունկներու եւ զանգակածաղիկներու ճշմարիտ պարտէզ մը կայ հոս, բոլոր այս ծաղիկները իրենց գլուխը բարձրացուցած են մարգարտազարդ խոտերու մէջէն»:

Մորից Վակնէրը կը գրէ.

«Պոնտոսէն մինչեւ Երասխի հովիտը, Հայաստանի բարձրաւանդակին բոլոր լեռներուն մէջ Գոռոզ լեռը, Մասիսէն ու Արագածէն ետքը, ստուգիւ ամէնէն վեհ լեռն է»:

Խոտաւէտ ու ջրալից, ծաղկազարդ եւ գրաւիչ, իր պատի պէս ցից կարկառներովը, խորունկ անդունդներովը, ժպտուն հովիտներովը եւ տիրապետող համայնապատկերովը մեզի կը ներկայանայ իբրեւ կախարդական լեռ մը: Հայ սիրահարներու եւ կեանքէն խոցուածներու լեռն է: Ով որ սիրած աղջիկ մը փախցուց, տարաւ զայն Սիփանը, անոր վիհերու լռութեան, անոր հովիտներու ամայութեան մէջ ապրելու եւ վայելելու համար երազուած էակը, բայց ով որ անգամ մը բարձրացաւ այս լեռը, այլ եւս չի կրնար վերադառնալ հօրենական տունը, հոն՝ կը մաչի կամ կը ծիւրի, կը մեռնի, կամ՝ կ'իյնայ անդունդ մը, կը ջախջախուի, կամ՝ կը մեռնի այծեամի մը եղջիւրներու հարուածներէն ..., ու օր մը՝ հրաշքին ուժովը կը վերածուի ծաղիկի, թուփի ու ծառի, կամ՝ երգեցիկ թռչունի, թափառական ու ցաւոտ ոգիի մը: Սիփանը սիրոյ լեռն է, ընտանեկան մթին հանգոյցներով, սիրային հովերգութիւններու թաձր առասպելներով:

Սիփանը աստուածներու լեռ

Կախարդանքներու եւ արհաւիրքի, կրօնական միսթիսիզմի եւ անոր խրթին պատգամներու լեռն է Սիփանը, հայկական Պառնասսը: 1928ին՝ ես բարձրացայ հելլենական Պառնասը, ելայ մինչեւ անոր կատարը, ձիւնի սահմանը, դիտեցի յունական լեռներու անզարդ կարաւանները, հովիտներու մէջէն հոսած ձիթենիներու կանաչութիւնը, լեռներու գրկին փակած գիւղերը, եւ դեռ՝ կապոյտ երկինքն ու կապոյտ ծովը: Ձիւնի սահմանագծին վրայ գտայ ձիու մը պայտը..., որո՞ւ կրնար պատկանիլ այդ պայտը, անկասկած ձիու մը, բայց ո՞ր ձիուն...: Մտածեցի ու գտայ, Արամազդի ձիուն պայտն էր, անոր հրեղէն կառքը անցած էր Պառնասսէն, ու ձիերէն մէկուն պայտը ինկած էր հոս ....:

Եւ տարագիր Վասպուրականցի մը գտած էր պայտը...: Դելփիի հանդիսաւորութեան առեն էր, Դելփիի մեծ ամփիթատրոնին մէջ հաւաքուեր էին գերմանացի, ֆրանսացի, անգլիացի, իտալացի, զուիցերիացի եւ յոյն գրչի, վրձինի, մուրճի ու կարկինի վարպետները՝ տեսնելու համար Եսգիղէսի «Պրոմեթէն Շղթայուածը», ես՝ հպարտ ու տիրական, ներս մտայ ամփիթատրոնէն եւ Արամազդի ձիուն պայտը ձեռքիս մէջ..., ներկայացումէն յետոյ՝ քովս նստած ամերիկացին հարցուց.

— Ի՞նչ է ձեռքինդ:

— Արամազդի ձիուն պայտը, զայն գտայ Պառնաս լերան կատարին վրայ, ձիւներուն մէջ:

— Ձե՞ս ծախեր, քանի՞ տոլար տամ:

— Չեմ ծախեր, բայց նուէր կուտամ, Ու ամերիկացին՝ Միացեալ Նահանգներ վերադարձաւ իր հետ տանելով հասարակ ձիու մը պայտը ...:

Ես՝ ծաղրեցի Պառնասը եւ անոր նուիրականութիւնը, որովհետեւ անիկա անարժան է աստուածներու բնակարան ըլլալու, որովհետեւ՝ չունի կեցուածքի զարհուրանք, բարձրութեան կարկառ, անյատակ վիհեր, քարածերպեր, գահավէժներ, աստուածները չեն սիրեր հասարակ տեղիք, անպաճոյճ ու գաճաճ լեռները, երկու ժամ յետոյ՝ ես թառեր էի անոր կատարին վրայ, բռներ էի անոր լեռնային անվաւեր յանդգնութեան սանձէն:

Սիփանը աւելի պատկառելի է իբր լեռնային մարմնաչէնք ու տարազ, իբրեւ գեղեցկութիւն ու ստեղծում: Խրոխտապանծ է մեր Սիփանը, հպարտ ու վսեմ է անոր ճակատը: Ոտքին մօտիկ՝ Սուլթէն կոչուած խոտաւէտ ու ջրալից դաշտը եւ Նազիկ լիճը, աչքերուն դէմ՝ Ախլաթի ընդարձակ ու արգաւանդ դաշտը, չունչին առջեւ՝ Տոսպայ Նաղեփի ծովակը, հեռուներէն կը տեսնուին Վարագը, Արտօսը, Նէմրութը, Գրգուռը եւ Պլէճնու լեռը ...:

Բոյս ու ծաղիկ, ջուր ու կարկաչ, կապոյտ երկինք ու կապոյտ լիճեր, եւ դեռ՝ գագաթին վրայ երկու լիճեր, ահա աստուածներու բնակավայր ըլլալիք վայր, Պառնասը ինչ ունէր իբրեւ կախարդանք: Ան՝ շատ վար կը մնայ մեր գոռոզ երկրի Գոռոզ լեռնէն: Հայութիւնը միշտ խոյս տըւաւ անհրապոյր վայրերէն, անոնց միօրինակութեան տաղտուկէն, փնտռեց բարձրն ու անմերձենալին, նիւթին գերհզօր գոյութիւնը, ու Սիփանը՝ յարմար էր սրբավայր դառնալու, աստուածաբնակ ըլլալու:

Եւ հայ ժողովուրդը այս լերան վրայ բնակեցուց աստուածները, պարիկները, յաւերժահարսերուն ոգիները, զայն դարձուց կրօնական ներշնչարան, հայկական պատգամատու Սինա..., Սիփանը միշտ պահեց այս յատկանիշը:

Սիփանը դիւցազնութեան գաղափար

Քաջութիւնը առնականութիւն է: Առնականութիւնը՝ ուժ է եւ հպարտութիւն: Ուժն ու հըպարտութիւնը՝ կ'ապահովեն յաղթանակը: Յաղթող ժողովուրդները գիտեն չինել ու ստեղծագործել: Անհրաժեշտ էր որ հայ ժողովուրդը ունենար լեռ մը՝ որ զինքը զինովցնէր յաղթանակի գինիովը, դառնար առնականութեան, հետեւաբար դիւցազնութեան ներշնչողը, զինքը մղէր ճիգի, տանջալից երկունքի, հիւսելու համար ցեղային մարտունակութիւն: Սիփան եղաւ այդ լեռը, որուն վրայ՝ մեր ժողովուրդը բնակեցուց սիրահարները, աստուածները եւ քաջերը:

Հայութիւնը իր տագնապներու եւ յուսաբեկման պահերուն, աչքը կը յառէ Սիփանին, իր մէջը կ'արթնցնէ վիրաւոր եսը, անոր կուտայ արիութիւն, եւ կ'երգէ, արիներու մէջէն ամէնէն արին, յանդուգներու մէջէն ամէնէն յանդուգնը, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ֆետայիին ռազմական երգը.

Լօ՛, լօ՛, լօ՛, Սիփանայ սէգ սարին վրայ,
Կըտրիճներ ըշտապով գալիս են միանում,
Այն տեղ անմահ որդիք, անյաղթ, հըսկայ լերան
Ջէնք ու զըրահ են ըթանում ...

....

Հայորդիներ այժմ ոտքի են կանգնած,
Թշնամու ընդդէմ, մահու մարտի են կանչում,
Առեան մեծ վրէժ թշնամուց պահանջում,
Եւ թշնամին պարտուած,
Թողնում փախչում սարէ սար,
Յետ է ձըգում մեծ աւար ...,

....

Սիփա՛նը՝ սիրահարնե՛րու լեռն է.
Սիփանը՝ աստուածնե՛րու լեռն է:

Եւ Սիփանը՝ լեռն է ֆետայական դիւցազնութեան ...:

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

Ազգայնականութեան զարթնումը Խ. Միութեան մէջ

Առաջին ակնարկով կը թուի թէ Խ. Միութիւնը անյաղթելի վիթխարի հսկայ մըն է: Այսուհանդերձ իր զրահապատին մէջ վտանգաւոր ճեղքեր կան, որոնցմէ մէկն է համաթուրանական շարժումը: Անոր նպատակն է ազատագրել եւ միացնել այն ժողովուրդները որոնք թուրքերէն լեզուի ազգակից բարբառ մը կը խօսին: Այս ժողովուրդները ամբողջ Խ. Միութեան մէջ մօտ տասնըվեց միլիոն են եւ կ'ապրին Անդրկովկասի, Տաղստանի, նախկին Քալմուկներու սովետական հանրապետութեան, Թաթարներու հանրապետութեանց, Պաշկիրներու հանրապետութեան, Խազախստանի, Թիւրքմէնիստանի, Իւզպէքիստանի, Մոնկոլներու հաանրապետութեան, Եագութիի եւ արեւելեան Սիպերիոյ մէջ:

Ասոնք մեծ մասով յետամնաց եւ նախնական ժողովուրդներ են, սակայն իրենց ազատութեան կամքը շատ հին եւ յամառ է: Թէեւ շրջանէ շըրջան կը փոխուի սաստկութիւնը: Այս կամքը ամէնէն ուժեղն է Խ. Միութեան Հարաւային հանրապետութեանց, կեդր. Ասիոյ, մանաւանդ Կովկասի մէջ: 1927ին Թաթարները պայքարեցան բոլշեւիկեան վարչաձեւին դէմ: Ջախջախուելէ վերջ, երեւութապէս միայն ենթարկուեցան: 1941ին երբ գերմանական բանակը մօտեցաւ Խրիմի, Թաթարները յարձակեցան սովետական ջոկատներու վրայ, անոնք այս արկածախնդրութեան մէջ կորսնցուցին աւելի քան 120 հազար մարդ: 1942ին Քալմուկներու ապստամբութիւնը խզեց կարմիր բանակին հաղորդակցութիւնները Կրոզնիժի քարիւղի կեդրոնին հետ: Բայց Մոսկուան յաղթեց եւ վրէժխնդրութիւնը սոսկալի եղաւ: 200 հազար Քալմուկներ տարագրուեցան եւ մէկ միլիոն Թաթարներ հաչուեյարդարի ենթարկուեցան:

Կեդրոնական Ասիոյ մէջ ըմբոստներու պայքարը Կրէմլինի տիրապետութեան դէմ, տեւեց մինչեւ 1929: Պայքարը վերսկսաւ վերջին պատերազմին եւ դեռ կը շարունակուի, օրինակի համար Իւզպէկիստանի մէջ, դիմադրականները, պաշտպանուած Թիան Շանի վայրի լեռներէն չեն դադրիր սովետական վարչաձեւին դէմ պայքարելէ: Անցեալ Օգոստ. ին պայքարը ընդարձակուեցաւ եւ վերջերս տակաւին Ալմա Աթայի ձայնասփիւռը կը յիշէր տեղական համայնավար կուսակցութեան մէկ հրատարակութիւնը, որով ան ցաւ կը յայտնէր «ազգային ազատագրութեան շարժման» գոյութեան մասին:

Կովկասի վիճակն է որ կը մտահոգէ Մոսկուայի կարմիր իշխանաւորները: 1918ին Ատրպէյճան, Հայաստան եւ Վրաստան հռչակեցին իրենց անկախութիւնը որ երկար չտեւեց, որովհետեւ 1923ին ամբողջ Կովկասը Խ. Միութեան մէջ մտաւ: Հետեւելով Ցարերու օրինակին, Կրէմլին ալ սկսաւ հալածել բնիկ ժողովուրդները: Այսպէս 1936—1938ին Բոլշեւիկներու կազմած տեղական կառավարութեանց բոլոր անդամները ամբաստանուեցան իբրեւ «ազգային շեղումներ կատարողներ», անոնք կամ հաչուեյարդարի ենթարկուեցան, կամ Սիպերիա տարագրուեցան: Միեւնոյն ատեն մեծ թիւով Կովկասցիներ ձերբակալուեցան այն ամբաստանութեամբ թէ «հին աւանդութեանց կապուած էին եւ համաթուրանականութեան հետ գաղտնի կապեր ունէին»: Միեւնոյն ճակատագրին արժանացան անոնք որ կը հակառակէին Areni բարբառին ռուսականացման: Անոնք իրենց գլխով վճարեցին, իրենց մայրենի լեզուն պահելու փափաքը:

Այսուհանդերձ, հակառակ այս անգութ մեթոտներուն, Կովկասի բնակիչները կը մերժէին վերջնապէս ենթարկուիլ սովետական կեդրոնացման: Ազատութիւնը կը մնար անոնց գերագոյն նպատակը: Կը սպասէին անոր հասնելու միջոցներուն: Եւ երբ Հիթլէրի բանակը հասաւ Կովկաս, հազարաւոր բնիկներ — Ռուսերէն ազատագրուելու ցանկութեամբ — մտան անոր բանակին մէջ, եւ կամաւոր զինուորագրուեցան: Երբ պատերազմը վերջացաւ, Կրէմլին չվարանեցաւ վայրագօրէն պատժելու ըմբոստները: Ամբողջ ցեղախումբեր Չէչէններ, Ինկուշներ, Բալքարներ — Սիպերիա տարագրուեցան: Այսուհանդերձ ազգայնականութիւնը մոլեգնօրէն գոյութիւն ունի: Ներկայիս Ատրպէյճանի եւ սովետական Կովկասի միւս գաւառներուն մէջ կը շարունակուին կրաւորական եւ նուազ ցուցական բայց յամառ դիմադրութիւնը, Ազգայնական կուսակցութիւնը «Մուսավաթ» կը շարունակէ իր թաքուն գործունէութիւնը, մանաւանդ Ատրպէյճանի մէջ:

Խ. Միութեան համար այս երկրին մէջ է որ վտանգաւոր է կացութիւնը: Այս հանրապետութեան համայնավարական համագումարին մէջ, որ տեղի ունեցաւ Պաքու, անցեալ Մայիսին, ընդհ. քարտուղարը՝ Պաքիրով շեշտեց տեղական ազգայնականութեան վերածնունդին վտանգները: Բարկութեամբ եւ խիստ կերպով խօսեցաւ «բազմաթիւ շեղումներու», «քաղքենի ազգայնականութեան» մասին, յանցանքներ որ կ'երեւան նոյնիսկ կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին անդամներուն մօտ: Դէպի ազգայնականութիւն այս անակնկալ վերադարձը կը մտահոգէ Մոսկուան: Գիտենք թէ՝ ըլլայ ներկայիս, ըլլայ հարիւր տարի առաջ, այս բնիկները տրամադիր են գործօն օժանդակութիւն բերել Խ. Միութեան թշնամիներուն, պատերազմի մը պարագային:

Կովկասի ազգային հերոսը Շամիլ ցարական Ռուսիոյ դէմ ըմբոստացաւ, Խրիմի պատերազմին (1854 — 1856) որով դարձաւ նաեւ դաշնակիցը Թուրքերուն եւ Արեւմտեաններուն: Կովկասի լեռնականները չմոռցան այս աւանդութիւնը որ աւելի սաստկութեամբ վերածնաւ: Շամիլ որ կը փառաբանուէր ցարդ, իբրեւ հերոս մը որ պայքարած էր ցարականութեան դէմ, յանկարծ նկատուեցաւ անարգ մէկը, օտար դրամատիրութեան ծառայ մը, եւ անունը անմիջապէս սրբուեցաւ սովետական դպրոցական դասագիրքերէն: Աւելի գէտ, Ատրպէյճանցի պատմաբան՝ Հիւսէյնօֆի, որ իր աշխատութեանց համար Սթալին. մրցանակուած էր, կանխիկ դրամով, հրամայուեցաւ որ ետ վերադարձնէ ամբողջ դրամը: Որովհետեւ չէր նախատեսած Կրէմլինի պաշտօնական վերաբերումին յեղակարծ փոփոխութիւնը եւ իր գործին մէջ փառաբանած էր Շամիլը:

Բոլոր այս վերածնող ազգայնականութիւնները կը մտնեն համաթուրանականութեան ընդարձակ շրջագիծին մէջ: Հոսանքը շատ տարտամ է տակաւին, եւ շարժումէ աւելի, ձգտում անունը կարելի է տալ: Այս ղեկավարներէն շատեր կը գտնուին Թուրքիոյ մէջ եւ վերջին տեղեկութեանց համաձայն կ'աշխատին շփման մէջ մտնել Ամերիկացիներուն հետ:

Արեւմտեաններուն համար համաթուրանականութեան արժէքը երկու գլխաւոր պատճառներ ունի: Նախ որ այդ հողերուն վրայ բնակող ժողովուրդները բաւական խոր կերպով կը թափանցեն Խ. Միութեան ներսերը, երկրորդ Կովկասի բոլոր քարիւղի հողերը եւ Խմբայի՝ Մոսկուայի կողմէ ճարտարարուեստացած աւազանը, որ չափազանց ընդարձակ է, կը գտնուի նաեւ հոն:

(Libre Belgique)

M. I. CORY

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴՈՒԻՆԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Երեւանի մէջ լոյս է տեսած ճարտարապետական թեկնածու Վ. Յարութիւնեանի «Դուինի Ե.-Է. դարերու ճարտարապետական յուշարձանները» խորագրով աշխատութիւնը: Գրքին մէջ հաւաքուած, նկարագրուած եւ ուսումնասիրուած են հին Հայաստանի մայրաքաղաք՝ Դուինի Ե. Է. դարերու ճարտարապետական յուշարձանները:

Հին եւ միջնադարեան Հայաստանի մայրաքաղաք՝ Դուինի յուշարձանները յայտնաբերուած են գլխաւորապէս ՍՍՌՄ Գիտութիւններու Ակադեմիայի հայկական բաժնի պատմութեան ինստիտուտի կողմէ 1927—39ին կատարուած պեղումներու ընթացքին:

Անոնց երեւան բերած արժէքաւոր հնագիտական նիւթերը նոր լոյս կը սփռեն Հայաստանի եւ դրացի երկիրներու պատմութեան վրայ, որովհետեւ այդ ճարտարապետական յուշարձանները կրնան զգալի կերպով օգնել Հայաստանի եւ դրացի ժողովուրդներու մշակութային յարաբերութեանց խնդիրները լուսաբանելու:

Յայտաբերուած ճարտարապետական բեկորները, որոնց վրայ նշմարուած են հելլենական ճարտարապետութեան որոշ գծեր — ցոյց կուտան որ Դուինի ամենահին ժամանակաշրջանի ճարտարապետութեան վրայ ազդեցութիւն է ունեցած Հայաստանի հին մայրաքաղաք՝ Արտաշատի ճարտարապետութիւնը:

Այս վերջինը, ինչպէս յայտնի է, եղած է երկրորդ դարու (Ք. Ա.) բարգաւաճ հայկական մշակոյթի կեդրոնը:

Մասնաւոր ճարտարապետական բեկորներու ձեւաստեղծման «մոտիւ»ները ցոյց կուտան որ Դուինի մէջ գոյութիւն ունէր ճարտարապետական ինքնուրոյն դպրոց մը:

Դուինի կաթողիկոսական ապարանքի մնացորդները մեծապէս հետաքրքրական են իրենց յատակագծերու, խոյակներու եւ խարիսխներու մանրամասնիկներով…

Դուինի մէջ եւ շրջակայքը գտնուած ճարտարապետական բեկորները կը վկայեն որ դեռեւս կան չպեղուած շէնքերու մնացորդներ, որոնք շատ մեծ նշանակութիւն ունին հայկական ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեան համար:

Գրքի հեղինակ Վ. Յարութիւնեան արժէքաւոր աշխատանք է կատարած: Իր գործի մէջ տուած է նախ Դուինի մասին եղած գրական նիւթերը, Դուինի զարգացման պատմական հանգրուանները, որոնք կապ են ունեցած քաղաքի շինարարութեան հետ, Դուինի դիրքը, աւերակներու վիճակը, պեղումները եւ յետոյ նկարագրած է ճարտարապետական յուշարձանները, — Ս. Գրիգորի կաթողիկէն կաթողիկոսական ապարանքը, հսկայական յուշարձանները եւ ճարտարապետական բազմաթիւ բեկորները:

Գրքին մէջ զետեղուած են հեղինակի կողմէ կատարուած չափագրութիւններու նկարները, ինչպէս նաեւ Հայկ. ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմական թանգարանի բոլոր այն նկարները, որոնք կը վերաբերին Դուինի պեղումներուն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ), 12 Նոյեմբեր. — Պոմոնի հոգեւոր հովիւ Սահակ Ա. քհնյ. Շամլեանի մեկնումով, Թաղական Խորհուրդը ստիպուած եղաւ անվհատ գործի ձեռնարկել քահանայական արժանաւոր թեկնածու մը գտնելու համար: Յարմարագոյնը նկատուեցաւ Պ. Հ. Համբարձումեան որ տարիներ շարունակ ղեկավարած է Ս. Ժէրոմի եկեղեցւոյ դպրապետութիւնը: Ս. Լուսի եկեղեցիին մէջ կը պաշտօնավարէր մինչեւ այսօր եւ ղեկավարն ու կազմակերպիչն է Ս. Անի Սփիւռ երկսեռ երգչախումբին, ու կը վայելէ բոլորին համակրութիւնը:

Պոմոնէ Թաղականութիւնը օգտուելով, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթ. փոխանորդ Խադ արք. Աջապահեանի ներկայութենէն, լրացուց բոլոր ձեւակերպութիւնները եւ պաշտօնապէս դիմեց Սրբազանին, Ազգ. Առաջնորդարանին ու Ազգ. Կեդր. վարչութեան: Ուրախ ենք յայտնելու որ Թաղականութիւնը յաջողեցաւ թեկնածուն ընդունիլ տալ:

Խադ արք. շաբաթ օր երկու նորընծայացուներուն կոչումը տուաւ Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյն մէջ կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեան, իսկ 11 Նոյեմբերի կիրակին Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյն մէջ, պատարագեց ու քահանայ ձեռնադրեց Պոմոնի համար Պ. Հ. Համբարձումեանը (Տէր Հմայեակ) իսկ Գամբանեը Ֆրէզի եկեղեցիին համար Պ. Վարդան Բանդիկեան (Տէր Հայկազուն: Հաւատացեալներու բազմութիւն մը երկիւղածութեամբ և յուզումով հետեւեցաւ արարողութեանց: Խադ Արք. իր խրատականները խօսեցաւ նորընծայ Տ. Հմայեակ եւ Տ. Հայկազուն քահանաներուն, հրաւիրեց ներկաները սիրել Հայ. առաք. եկեղեցին, ազգը եւ հաւատարիմ ըլլալ հիւրընկալ եւ ասպետական Ֆրանսայի:

Սրբազանը այսօր երկուշաբթի, շոգենաւով մեկնեցաւ Մարսէյլէն դէպի Պէյրութ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) — Կիրակի, հոս եւս տօնուեցաւ 11 Նոյեմբեր 1918ի զինադադարի տարեդարձը նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Comité d'Intérêts de Quartierի որուն պաշտօնապէս հրաւիրուած էր նաեւ մեր դպրոցի հոգաբարձութիւնը:

Հակառակ աննպաստ օդին առաւօտուն կանուխ գլխաւոր պողոտային վրայ խռնուած էր աննախընթաց բազմութիւն մը, ներկայ էր նաեւ թաղին հայ բնակչութիւնը ամբողջովին:

Ժամը 11ին թափօրը սկսաւ շարժիլ տեղատարափ անձրեւին տակ, բազմաթիւ ծաղկեպսակներու կարգին աչքի կը զարնէր մեր հոգաբարձութեան գեղեցիկ ծաղկեպսակը առաջնորդութեամբ դպրոցի աշակերտութեան:

Տեղւոյն անծանօթ զինուորի յուշարձանին շուրջ՝ պաշտօնական արարողութիւններէն յետոյ, բազմաթիւ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներու կարգին, Փրանսերէն գրաւոր ճառ մը կարդաց նաեւ հոգաբարձութեան ատենապետը՝ Պ. Աստիկ Աչճեան, որ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց իրենց եղած այս հրաւէրին համար ու պարզեց մասնաւորապէս վերջին համաշխարհային երկու պատերազմներու ընթացքին՝ Համաձայնականներու կողքին նաեւ հայ ժողովուրդին մասնակցութիւնը եւ անոր կրած տառապանքներն ու զոհողութիւնները: Մաղթեց որ ապարդիւն չանցնին բոլոր այս կարգի զոհողութիւնները, եւ ի վերջոյ յաղթանակէն խաղաղութեան, արդարութեան, ազգերու ազատութեան եւ մարդկային եղբայրութեան գեղեցիկ գաղափարները:

Պ. Աչճեանի խօսքերը ներկաներու կողմէ ունկնդրուեցան համակրութեամբ եւ տեղեկացան անգամ մը եւս մեր ժողովուրդի արժանիքներուն:

ՀԱՅՈՐԴԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԵՐԱՆՈՑ

ԽՄԲ.— Հայ Գաղթ. գրասենեակէն ստացանք հետեւեալ զեկուցումը.— Շնորհիւ Հայ Գաղթ. գրասենեակին դիմումին, Միջազգային գաղթականական կազմակերպութիւնը եւ Միջնախարարական Խորհուրդը տրամադրած են 60 միլիոն ֆրանք, հաստատելու համար հայկական Ծերանոց մը, այրերու թէ կիներու համար:

Հայկական Բարեգործական ընկերակցութեանց հետ համախորհուրդ՝ յիշեալ գումարը տրամադրութեան տակ դրուած է Փարիզի Աղքատախնամ ընկերութեան, գնելու համար Մօնմորանսիի մէջ տուն մը: Այս կալուածը գնուած է ամսոյս 7ին: Ունի 8000 քառակուսի մեթր տարածութիւն մը, եւ կրնայ պատսպարել 100 ծերեր: Պիտի ունենայ հիւանդանոց մը եւ բոլոր կարելի յարմարութիւնները, հոն պատսպարուողներուն համար:

Շէնքերուն նորոգութիւնը եւ շինութիւնը շուտով պիտի սկսի ճարտարապետ Արամ Թէրզեանի ղեկավարութեան տակ եւ ճարտարապետ Յակոբեանի աշխատակցութեամբ:

Ծերանոցը պիտի ղեկավարուի Փարիզի Աղքատախնամ ընկերութեան կողմէ, օժանդակութեամբը Փարիզի միւս բարեգործական ընկերութեանց:

Ծերանոցի մատակարարումը պիտի ըլլայ Ասիսթանս Փիւպլիքի կողմէ:

Մինչեւ հիմա 200 երկսեռ հայ ծերեր խնդրագիր տուած են, Ծերանոց ընդունուելու համար:

ՇՈՒԷՏԱՅԻ գրագէտ Փայեր Լակերքվիցի շահած է Նոպէլեան գրական մրցանակը:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ նախարար Պ. Փոլ Պաքոն յայտարարած է երէկ իրիկուն թէ գործազրկութեան նպաստին վրայ 20 առ հարիւր յաւելում եղած է:

ՀԻԹԼԵՐԻ Պերխթեսկատէնի «Արծուեբոյն»ը քանդելու ձեռնարկած է Պաւարիոյ կառավարութիւնը, որուն փոխանցուած էր յիշեալ ամրոցը ամերիկեան իշխանութիւններէն:

ՓԻԼԻՊՊԻՆԵԱՆ կղզիներուն մէջ արիւնալի միջադէպեր ծագած են թաղապետական ընտրութեանց առթիւ: Մասնաւորաբար Մանիլլիոյ մէջ, քուէները քննութեան առնուած պահուն, ընդհարում մը ծագած է ժողովուրդին եւ ոստիկանական ուժերուն մէջ, բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան:

ԻՏԸՆ ընդունած է Իրաքի վարչապետ Նուրի Սայիտ փաշան, Սուրիոյ եւ Սէուտական Արաբիոյ ներկայացուցիչները: Այսօր պիտի ընդունի նաեւ Եէմէնի պատուիրակը եւ Լիբանանի արտաքին նախարար Շարլ Հելուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

Դ Ա Ր Ջ Ը

Է.

Երեքէն միայն Սիրաքեանն էր որ կէս քայլի մը չափ ետ քաշուած ձեռքերը ծալլած կուրծքին ու գլուխը քիչ մը առաջ ծռած անշարժացեր էր:

— Տղայ, չերգես.— դարձաւ Սերոբ յանկարծ ընկերոջը՝ դադարի մը վայրկեանին:

— Գիտես որ ոչ ձայն ունիմ, ոչ ալ եղանակներէն բան կը հասկնամ.— պատասխանեց տղան կարճ:

— Բայց վերջապէս պիտի սորվի՞ս թէ չէ.— վրայ տուաւ երկարահասակը շտապ ու սկսաւ «ալելուիա»ն:

«Սորվիլ …»:

Արտաշէս աչքերը խորանի մոմերէն մէկուն լոյսին յառած կը մտածէր:

Ընկերը իրաւունք ունէր. այդ բոլոր երգերը, սաղմոսները, մաղթանքները, աղօթքները, չէ՞ որ այդ իր արհեստն էր դառնալու շուտով. իր արհեստը, գիտնալ այդ ամէնը եւ ամէն օր կրկնել: Յանկարծ սկսաւ հաշուել թէ տարեկան ընդամէնը քանի՞ ժամ է իր այդ պարտականութիւնը: Առտուները մօտ երկու, ժամ մը իրիկունը, տօն օրերն ալ պատարագը միասին առնելով՝ միջին հաշիւ օրական չորս ժամ, ան ալ օրուան ու աշխատանքի ամենաթարմ ժամերէն»: Ու մտքով սկսաւ երկար բարակ 4ը 365ով բազմապատկել, եղաւ 1460:

«Օրիորդ Մելինեանը զուցէ իրաւունք ունի, մեղք չէ՞ ձեւական պարտականութեան մը համար սպաննուած այսչափ ժամանակին»:

Տեսակ մը սրտնեղութիւն եկաւ վրան ու մտածումները ընդհատեց:

Մինաս անոր առջեւը կեցած՝ աղօթքի խօսքերուն հետեւելով շուտ – շուտ կը ծռէր ու կը խաչակնքէր երեսը, խոշոր փառաւոր ու ծանր խաչեր ամբողջ կուրծքին ու դէմքին վրայ:

Արտաշէս սկսաւ դիտել, նախ շրթունքը խածաւ միայն եւ ուզեց կարեւորութիւն չտալ, բայց շուտով սկսաւ ջղային դառնալ ու զայրանալ:

Այդ միջոցին էր որ ետեւէն եկեղեցիին դրան թեթեւ ճռինչը լսուեցաւ:

«Քանեանները՞ն են» անցաւ տղու գլխէն, ամօթի պէս բան մը վազեց մէջէն ու առանց ետ դառնալ համարձակելու ականջները սրեց:

Ներս մտնող չկար, զուցէ հովն էր, կամ դուռը ինքնին: Միայն տղուն մէջ ալ դամուած մնաց այն համոզումը թէ ուր որ է հիմա Քանեանները ներս պիտի մտնեն: Ընկերները նախորդ իրիկունը յայտնած էին անոնց այս առտու ժամասացութիւն ըլլալու մասին եւ կիները շատ հաւանական է որ հետաքրքրուէին:

Դուրսէն լուսող ամէն ծպտուն տղու սիրտը նետել կուտար ու լսելիքը կը լարէր: Անգամ մը նայեցաւ իր վրան, երկար շապիկը մոմոտ ու աղտոտ կախուած էր ուսերէն, կուրծքի բացուածքէն իր հագուստները կ'երեւային, իւրաքանչիւր թեւին վրայ փեթթոտած ոսկեթելով բանուած խաչ մը, նոյն փեթթոտած ոսկեթելը նաեւ վարը շապիկին եզերքը, որուն տակէն տաբատին ոտքերը շատ ծիծաղելի կերպով դուրս կը նետուէին: Նայեցաւ երկար իրեն, վերջը փորձի համար նայեցաւ իր ընկերներուն վրայ եւ յանկարծ շատ, շատ տարօրինակ թուեցաւ իրեն այդ հագուստները, այդ դիրքը:

«Ո՞վ գիտէ որչափ մեզի մեղքնան պիտի Քանեանները», անցաւ մտքէն ու ամօթէն ու զայրոյթէն կարմրեցաւ:

Ոչ, չէր ուզեր որ իրեն այդ դիրքին մէջ տեսնէին, պէտք չէր:

— Ես կ'երթամ.— շշնջաց կամաց մը ընկերներուն եւ առանց անոնց շուարած դէմքերուն ուշ դարձնելու՝ մտաւ պահարան, հանեց շապիկը ու պատերուն տակէն արագ դուրս սպրդեցաւ եկեղեցիէն:

Դուրսը պայծառ օր էր արդէն: Արեւը ձորի ձախ շրթունքին վրձինի մէկ շարժումով ոսկիի գոյնն էր քսեր, ու թարմ, զով լեռնական օդ մը:

Բոլոր կուրծքովը խոր շունչ մը առաւ, վազեց իրենց սենեակէն վերցուց իր սրբիչը ու նետուեցաւ վանքի դուռնէն դուրս, մինչ ձորի պատերուն մէջ վանքի զիլ փոքրիկ զանգակը սկսաւ կատակասէր արձագանգներուն հետ խաղի ելլել՝ ժամասացութեան մէկ նոր բաժանումը ազդարարելով:

Քանեաններու բնակարանին դուռն ու պատուհանները բաց էին թէեւ մէջտեղ ոչ ոք չկար:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ՄԱԼԹԱ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԷԿ ԽԱՐԻՍԽԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

Տոմ Մինթոֆ, Մալթայի աշխատաւորական կուսակցութեան ղեկավարը, անցեալ օր տեսնուած է գաղթային նախարար Լինոքս Պոյտի հետ: Ամերիկացիները կամաց մը տեղ կը գրաւեն Միջերկրականի այդ կղզիին մէջ, հետեւաբար խօսակցութիւնը դարձած է այդ հարցին շուրջ, որ կ'երեւի թէ անձկութեան մատնած է Անգլիոյ քաղաքացիները:

Մալթացիները շատ դժգոհ չեն Ամերիկացիներու ներկայութենէն, յօժարակամ կ'ուզեն անոնց զինուորական խարիսխներ տրամադրել, որպէս զի ... տոլար հոսի կղզիէն ներս: Սակայն, իրենց արտաքին քաղաքականութիւնը Մեծն Բրիտանիոյ ձեռքն է, ասոր համար շատ ալ գոհ չեն Լա Վալէթի մէջ:

Կղզիին կառավարիչ Սըր Ճերըրտ Կրէյսի, դեռ քանի մը շաբաթ առաջ Մալթացիներուն ըսած էր թէ Ամերիկացիներուն խարիսխներ տրամադրելու հարց գոյութիւն չունի: Իսկ վերջերս յայտարարած էր թէ՝ Փրիվաթեր մարտանաւին 300 նաւազները եւ մասնագէտներ, Լիւքիոյ օդանաւակայանը ժամանակ մը պիտի մնային: Այն օրէն ի վեր, Ամերիկացիները չեն ծածկեր որ, այժմու զինուորական խարիսխը պէտք է մնայուն նկատուի:

ՄՈՍԱՏԵՂ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՆԱՀԱՍ ՓԱՇԱՅԻ ՀՐԱՒԷՐԸ

Ամերիկեան պետութեան մէկ զեկոյցին համաձայն, ձախողութեան մատնուած է իր միջնորդութիւնը, անգլեւիրանեան վէճին կարգադրութեան համար: Վաւերագիրը կը բացատրէ թէ՝ հակառակ բանակցութիւններու յառաջացման, հնարաւոր եղած չէ կրկին շփում հաստատել կողմերուն միջեւ: Այնպէս որ, արտաքին փոխ նախարար Մեք Կի մաղթած է որ բանակցութիւնները վերսկսին Լոնտոնի կամ Թէհրանի մէջ:

Տոքթ. Մոսատեղ, որ այսօր խօսք կ'առնէ «Ազգային Մամուլ»ի ակումբին մէջ, յետաձգած է իր մեկնումը նորէն: Կիրակի օր օդանաւ պիտի առնէ, Եգիպտոս երթալու համար. Նահաս փաշա հրաւէր ուղղած է իրեն համախմբել իրենց ճիգերը, միասին պայքարելու համար Մեծն Բրիտանիոյ դէմ:

Հիւսէյն Ֆաթիմի յայտարարութեան համաձայն, Տոքթ. Մոսատեղ անձնապէս դիմած է Թրումընի, աւելի լայն աջակցութիւն մը խնդրելով: Միջազգային Դրամատան Հիմնադրամէն տրամադրուած 8ուկէս միլիոնը բաւական չէ, իսկ ներածման – արտածման դրամատունը կ'ուզէ 25 միլիոն տոլար յատկացնել, եթէ փոխառու պետութիւնը «հատուցման լաւագոյն պայմաններ» ունենայ: Մնաց որ, Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնն ալ կրնայ 23 միլիոն տոլար տրամադրել, շնորհիւ կանոնագրի 4րդ յօդուածին, Իրանի արհեստագիտական օգնութեան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ եւ ամերիկեան կառավարութեան միջեւ ստորագրուած է փոխադարձ օգնութեան դաշնագիրը: Ամերիկեան յանձնախումբ մը պիտի հսկէ պայմաններու գործադրութեան վրայ:

ՖՐԱՆՍԱ առեւտրական դաշնագիր մը կնքած է Սպանիոյ հետ, որ ի զօրու պիտի ըլլայ մինչեւ 1952ի Հոկտեմբերի վերջը: Ֆրանսա պիտի արտածէ մեքենաներ, շոգեկառքի գիծեր եւ ելեկտրական պիտոյքներ, մօտ 15 միլիառ ֆրանքի արժէքով:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ ապահովագինը մօտ օրէն կարեւոր յաւելում մը կը կրէ: Կը նախատեսուի 25էն մինչեւ 40 առ հարիւր յաւելում մը: Միւս կողմէ, կառավարութիւնը պիտի արգիլէ պենզօլի եւ ալքօլի վաճառումը կառատուններու մէջ, արտածման նկատումով:

ՓԱ ՏԸ ՔԱԼԷԻ հանքագործները գործադուլ հռչակած են, թոշակի յաւելում պահանջելով: Հետզհետէ նոր շարքեր կ'աւելնան, մօտ 100.000ի բարձրացնելով բանթողներու թիւը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Մարիամ Մուրատեան եւ իր զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յաւարտ պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ ՀՐԱՆՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի յիշատակին: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ ՄԸ

Կ'ուզուի Մաթիէօ բլուզներու աշխատանոցի մը համար: Դիմել Պ. Կ. Սարեանի, 33 rue Bayen, Paris (17): Հեռաձայն Gal. 67-61:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի Առնուվիլի մէջ, Նոյեմբեր 18ին Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Սալ Կալմանի մէջ, ժամը 3էն 11:

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ՔԱԼՈՒԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. Գարեգին (Թառիստ), ընկեր Բենօ (սրինգ եւ տափ), երգողներ, եւ արտասանողներ: Ծոխ պիւֆէ: Տախքերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.—Gare du Nordէն շոգեկառք 2.10ին, օթօպիւս Porte de la Chapelleէն թիւ 268ը:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացանք Թուլուզէն Օր. Անահիտ Հրդիկեանէ իր Ամերիկա մեկնումին առթիւ, հազար ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման համար:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ կը խօսի այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին, Ռէժան սրճարանի վերնայարկը, հետեւեալ նիւթի շուրջ: «Նկարչական Արուեստի Զարգացման Հանգրուանները»:

Այրի Տիկին Ե. Տէր Պարսամեան, Այրի Տիկ. Ե. Մկրտիչեան, Օրիորդներ Լիւսի եւ Աստղիկ Տէր Պարսամեան, Տէր եւ Տիկին Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Խ. Մհերեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Մհերեան, Տէր եւ Տիկին Զ. Մհերեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ. Մկրտիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ս. Պայպուրտլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Է. Էսաեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Էսաեան եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ զաւկին, թոռան, եղբօր եւ ազգականին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՏԷՐ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 12ին Bouffemontի հիւանդանոցին մէջ, 24 տարեկան երիտասարդ հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր ուրբաթ, ժամը 15.30ին Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԼԻՈՆԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

Սալ Ֆրանսուա Քոփէի մէջ, 8 rue Victorien Sardou, այս շաբաթ երկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին:

Ղեկավարութեամբ դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐԻ եւ մասնակցութեամբ դերասան ԺԻՒՏԷՔՍԻ:

Կը ներկայացուի մեծ վիպասան անմահն Րաֆֆիի

ԽԵՆԹԸ

Դերասան Հայկասար «Խենթ»ի դերին մէջ:

Նոյն փիէսը պիտի ներկայացուի այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Տէսին ի Ժողովուրդի Տան մէջ: Ուստի կը խնդրուի Թատերասէր հասարակութենէն, խուռներամ ներկայ ըլլալ, Րաֆֆիին մեծ գործին բեմադրութեան:

Գիները խիստ ժողովրդական:

ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ 9 ԴԵԿՏ.ին

Սոսյ-Լի Ռիշլիէօյի սրահին մէջ, ժամը 3ին:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի

Մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը 1951, Յունուար 6ին:

ՐԱՔԻ ՄԱՍԻՍ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ՕՂԻՆ

RAKI-MASSIS

Մեծ եւ հին վաճառանիշը զոր իրենց սեղանին վրայ միշտ կը փնտռեն օղիի սիրահարները:

Շուտով պիտի գտնեն զայն Փարիզի, շրջանի լաւագոյն սրճարաններուն եւ նպարավաճառներուն մօտ:

ՄԱՍԻՍ ՕՂԻԷՆ ՀԱՏ ՄԸ ԵՒ ՀԱՄԵՂ ՊԱՏԱՌ ՄԸ ԱՂԱՆԴԵՐ, ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՐԵՒՆ Է:

Դիմել՝ NEYRET FILS,
ARNAUD Cie. à Jallieu (Isère)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին, ընկեր Լեւոն Տէր Մինասեանի մօտ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան ակումբին մէջ:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին:

ԻԹԱԼԻ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանին բոլոր վարչութիւններու ժողովը այս շաբաթ իրիկուան ժամը 7.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ներկայ կ'ըլլայ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԸ այս չորեքշաբթի տեղի չունենար, սրահը բացառաբար գրաւուած ըլլալով: Բայց այս շաբաթ գիշեր նոյն սրահին մէջ թէյասեղան մը սարքուած է Արեւմուտքի Բարեկամներուն կողմէ, թերթին 200 թուականին առթիւ:

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բացառիկ խորհրդակցական ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախկին անդամները եւ համակիրները:

ՀԱՄԱԽՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 9ին, Bar du Globeի սրահը: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. ՊՈՐՏՈՅԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ կողմէ կը ներկայացուի՝

«ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ», ողբերգութիւն 3 արար

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Սրնօն Moulin Bleuի ընդարձակ սրահին մէջ:

Կը հրաւիրենք հայ հասարակութիւնը վայելելու հաճելի ժամանց մը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ երիտասարդ աշկերտներ կօշկակարութեան համար: Դիմել Sociétés des Chaussures Deesse, 18 rue Melingue, Paris (19):

K. M.ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր նորոյթի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր **Collection**ը:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ:

Տիկին ՄԱՌԻ հաճոյքն ունի իր հայրենակիցներուն տեղեկացնելու թէ Մարսէյլի ամէնէն մեծ կերպասեղէնի տուներէն մէկուն մէջ իրենց գնումները կը դիւրացնէ առաջնորդելով զիրենք՝

Կ'ԱՊԱՀՈՎԷ ՆԱԵՒ 5 % ԶԵՂՉ ՄԸ

Բրդեղէնի, մետաքսեղէնի, բամպակեղէնի, կարասիներու յատուկ կերպասներու, այր մարդոց շապիկներու վրայ ըրած իրենց բոլոր գնումներուն համար:

Maison CHAILLOT

11, Rue Henri Barbusse, MARSEILLE

Սակարանին եւ Colbertի նամակատան քով

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 17 Novembre 1951 Շաբաթ 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6613-Նոր շրջան թիւ 2024

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԵՐԳԻԾԱԲԱՆԸ»

Արփիար Արփիարեան, իր գրական նշմարներէն մէկուն մէջ, այս վերնագիրը կը կցէ Պարոնեանի անունին եւ կ'աւելցնէ անմիջապէս, թէ երգիծաբանութիւնը գէնք մը չեղաւ անոր գրչին տակ :

Արփիար կը շարունակէ. « Նպատակի մը նկրտող, գաղափարի մը ծառայող, սիրոյ եւ ատելութեան կիրքերով բորբոքած գրագէտ մը չէր (Պարոնեան), կամ չէր մնացած : « Մեղու »ին եւ « Թատրոն »ին ազգային – քաղաքական խմբագիրը « Լոյս »ին ու « Խիկար »ին մէջ շատ սրամիտ, բայց անմեղ կատակաբան մըն էր : Ամէնքը զինքը կը սիրէին, ուստի եւ վախցնող, ահաբեկող ուժ մը չէր կրնար համարուիլ » :

Ապահովաբար կը սխալի Արփիար Արփիարեան եւ կը սխալի, հակառակ իր կամքին :

Պարոնեանի անձին մէջ անիկա կը փնտռէ ոչ թէ ինչ որ էր ան, այլ ինչ որ ինք կ'ուզէր, որ ըլլար : Դատելու այս կերպը ուղիղ կերպ մը չէր սակայն, այլ — շեղակի կերպ մը, որ ներելի է Արփիարի պէս կրքոտ, միշտ շոգեպինդ խառնուածք ունեցող գրագէտ – հրապարակագրի մը միայն :

Մելքոն Կիւրճեան (Հրանդ) իր գործերէն մէկուն մէջ կը հարցնէ ուրիշի մը բերնով. «Ե՞ր զմեզ ի ճեմ կը հանէք ցաւոց եւ տառապանաց հանդիսավայրերը : Զմեզ ծաղկանց բուրաստաններ'ը միայն առաջնորդեցէք » :

Պարոնեան այս գրաբար «էր»ին կամ աշխարհաբար «ինչու»ին հակադարձը բերաւ մեր գրականութեան, շրջանի մը մէջ, ուր «ի ճեմ» կը հանուէին մեզ նախորդող երեք կամ չորս սերունդները եւ որ «ցաւոց եւ տառապանաց հանդիսավայր» մըն էր իրօք :

« Պաշտօնական երգիծաբան»ը բուրաստանները չառաջնորդեց մեզ անշուշտ, բայց դուրս բերաւ «ցաւոց ու տառապանաց հանդիսավայր»էն : Ասիկա ինքնին մեծ բան մըն էր արդէն :

Ժպիտը կը գեղեցկացնէ մարդը : Կը գեղեցկացնէ նաեւ գրականութիւնը :

Պարոնեան այս գեղեցկացնող ժպիտը բերաւ մեր գրականութեան :

Գուցէ չժպտեցաւ ինք երբեք, բայց միշտ ժպտեցուց մեզ, ինչպէս միշտ պիտի ժպտեցնէ մեզմէ վերջիններն ալ :

Մտածել, թէ այս մարդը անժպիտ մեռաւ, ողբերգութիւն մըն է անշուշտ, բայց աւելի մեծ ողբերգութիւն է մտածել, թէ միշտ անժպիտ ապրեցաւ ան :

Պէտք չմոռնանք բնաւ, որ Պարոնեան իր ժպիտով գեղեցկացուց Հայոց գրականութիւնը, « երկու » Հայաստաններուն մէջ : Իրեն համար ալ կրնանք ըսել, ինչ որ Իպսէն ըսած էր ինք իրեն համար. « Թող չկարծուի, թէ իմ գործերս երջանկութիւն բերին ինծի » :

Չենք գիտեր, թէ ինչ բերին իր գործերը իրեն, բայց գիտենք, ստուգապէս գիտենք, թէ Պարոնեանի գործերը իրմէ աւելի մեզի բերին իր փնտռած, թերեւս նոյնիսկ չփնտռած երջանկութիւնը :

Ֆրանսացի մեծ վիպասանին՝ Սթանտալի շիրիմին վրայ գրուած է. « Գրեցի, սիրեցի, ապրեցայ » :

Հայ մեծագոյն երգիծաբանին՝ Պարոնեանի շիրիմին վրայ, — եթէ երբեք շիրիմ մը ունի այս աշխարհին մէջ, — գրուած պէտք է ըլլան միայն երկու պարզ բառեր, « Գրեցի, տառապեցայ » :

Երբ կը գրենք այս քանի մը անփայլ տողերը, — եւ կը գրենք ոչ դատելու, ոչ ալ վերլուծելու համար «պաշտօնական երգիծաբան»ին գործը, այլ անոր յիշատակին ընծայելու համար սիրոյ, յարգանքի ու մեծարանքի մեր տուրքը, — կը մտածենք ակամայ, թէ իրա՞ւ արդեօք պէտք է «վախցնող, ահաբեկող ուժ մը» ըլլալ գրականութեան մէջ, ինչպէս որ կը պահանջէ Արփիար Արփիարեան :

Երկու զարտուղի տաղանդներ, Եղիա Տէմիրճիպաշեան եւ Տիրան Չրաքեան, մեզմէ կը պահանջէին ՍԻՐԵԼ զիրենք, եւ այսքանը բաւ կը համարէին իրենց եւ մեզի համար :

Պարոնեան այսքանն իսկ չպահանջեց մեզմէ երբեք : Գոհացաւ միայն ծիծաղ ցանելով, որպէս զի նուազ մոլութիւն հնձէ :

Իր հանդարտ գնացքին մէջ, Պարոնեանի երգիծանքը ուժ մըն է, ոչ «ահաբեկող» ուժ մը անշուշտ, այլ ազնուացնող, գեղեցկացնող, դաստիարակող ուժ մը :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Աւելի քան հարիւր տարի առաջ, Հելլէնական կառավարութիւնը, աննպաստ որոշում մը կուտայ անգլիահպատակ օտարականի մը դէմ :

Լոնտոնէն կ'արձակուի խիստ հրահանգ մը՝ Աթէնքի վարիչներուն .

— Ձեռք չդպցնէք Նորին Վեհափառութեան հպատակին, այլապէս փորձանք կը բացուի ձեր գլխուն ...

X

— Անգլիացի զբօսաշրջիկներու խումբ մը, զարեջուր կը ճնկէր Հռենոսի ափերուն վրայ : Իրենցմէ քանի մը քայլ անդին նստած էին չորս – հինգ Գերմանացիներ, որոնք ծուռ, ծուռ կը նայէին իրենց ... Այս վերջիններէն մէկը, կը դառնայ իր բարեկամներուն եւ, բարձրաձայն, « օտարականներ են» կ'ըսէ՝ ակնարկելով Թագուհիին հպատակներուն : Կոկոզավիզ Անգլուհի մը կը լսէ այս զոյգ բառերը ու յանկարծ Գերմանացիներուն մօտենալով, կը պոռայ — « Պարոններ, շատ կը սխալիք, մենք օտարականներ չենք ... Անգլիացի ենք » ...

Արդարեւ, ասկէ հարիւր կամ յիսուն - վաթսուն տարի առաջ, երկրագունդին վրայ կա՞ր տեղ մը ուր Անգլիացին ինքնիրեն օտարական նկատէր ... Չէ՞ որ աշխարհը «իրն » էր, մէկ ծայրէն միւսը ...

Բայց, շատոնց անցեր են փառքի այդ օրերը : Այսօր, Նորին Վեհափառութեան հպատակը, շատ մը երկիրներու մէջ — մանաւանդ հոն ուր ազգայնամոլութիւնը տակաւին նորաձեւութիւն է — ոչ միայն կը նկատուի օտարական մը, այլեւ թշնամի :

Ասկէ յիսուն տարի առաջ, ո՞վ կը հաւատար թէ պիտի գար օր մը երբ աղքատ, անզօր ու տկլոր ժողովուրդ մը «պէտի խաղար» Բրիտանացի առիւծին բաշերուն հետ :

X

Այսօր, հիմնովին փոխուած է կացութիւնը :

Քանի մը ամիս առաջ, Իրանի կառավարութիւնը «սեփականացուց» Ապատանի քարիւղի հորերը ու երկրէն վտարեց 300 Անգլիացի մասնագէտներ :

Վերջերս, Եգիպտոս պատռեց, նետեց դաշնագիր մը զոր կնքած էր Անգլիոյ հետ եւ կը պահանջէ Սուէզի եւ Սուտանի վերադարձը :

Բրիտանական նաւատորմը կը յածի Պարսից Ծոցին կամ Աղեքսանդրիոյ ջուրերուն վրայ : Բայց, ամուր կապ դրած է թնդանօթներու երախին : Նիւ Եորքի Արիսպագոսն է որ խօսք պիտի հասկցնէ երկու « ապերախտ » ըմբոստներուն :

Վերջալո՞յս :

Ոչ : Ազգերը այդքան դիւրին չեն մեռնիր :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԱԿը եւ տարագիրները

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի

ՓԱՐԻԶ, 14 Նոյ. — ՄԱԿի ընդհ. ժողովը պիտի զբաղի տարագիրներու հարցով :

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար՝ Թրիկվի Լի, 13 թուակիր յուշագիր մը յանձնեց ընդհ. ժողովին, յիշեցնելով ժողովականներուն նախորդ շրջանի (հինգերորդ) որոշումը «տարագիրներու օգնութեան խնդրի»ն շուրջ :

ՄԱԿի հինգերորդ շրջանի որոշումն էր, «Տարագիրներու օգնութեան (օժանդակութեան) հարցը յետաձգել վեցերորդ (այսինքն այս շրջանի) ընդհ. ժողովին, լսելու համար ՄԱԿի Տարագիրներու եւ Անհպատակներու Գ. յանձնախումբի քարտուղարութեան (High Commissioner) տեղեկագրով այս հարցին բոլոր մանրամասնութիւնները» : (High Commissionerի տեղեկագրին թիւն է E/2036 /Add.2) :

Այս հարցը Հայերս կը հետաքրքրէ որովհետեւ տակաւին ունինք հայ տարագիրներ, Գերմանիոյ մէջ, որոնց պատասխանատու մարմինն է « ԱՆԶԱ »ն :

Երբ ընդունուի օգնութեան խնդիրը Գերմանիոյ IROի ճամբարներու մէջ գտնուող հայ տարագիրները, կամ Թրիէսթէ, Իտալիա, Շանկայ գտնուող Հայերը պիտի ստանան ՄԱԿի նիւթական օժանդակութիւնը : ԱՆԶԱյի Եւրոպայի ներկայացուցիչը Զօր. Հ. Շէքէրճեան որ այժմ Ամերիկա կը գտնուի, շուտով Գերմանիա պիտի վերադառնայ, որպէսզի զբաղի այս գործերով :

Մեր տեսակցութեանց ընթացքին, տեղեկացանք որ արաբ երկիրներու վեց ներկայացուցիչները, տրամադիր են քուէարկելու ի նպաստ օգնութեան բանաձեւին :

Այդ ներկայացուցիչներն են .—

Եգիպտոս՝ Տօքթ. Մոհամմէտ Սալահ էլ Տին փաշա : Լիբանան՝ Շառլ Հելու : Սուրիա՝ Ֆարէս էլ Խուրի : Իրաք՝ Տօքթ. Մոհամմէտ Ֆատէլ էլ Ճամալի : Սաուտի Արաբիա՝ Տօքթ. Ռաշատ Ֆաուուն : Եմէն՝ էլ Սալէտ Հասան Իպրահիմ :

Լ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Սպառազինութեան ծրագիրը

ՖՐԱՆՍԱ ԾԱՆՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հրանիւթի բարձրացման մասին եղած հարցապնդումը, նախարարական խորհրդակցութիւններու ընթացքին, առիթ տուաւ վիճաբանութեան ենթարկելու կարգ մը կնճռոտ հարցեր : Ուտելիքներու սեղմումներուն դէմ արտայայտուեցան անկախները, իսկ եւրոպական բանակի կազմակերպման դէմ առարկեցին ընկերվարականները : Ահաւասիկ այս մասին թեր ու դէմ կարծիքները :

Ա) Կարելի է համաձայն ըլլալ անոնց, որ կը կարծեն թէ Գերմանիոյ չէզոքացումը, չորս մեծերու հակակշիռին տակ, առաւելութիւնը պիտի ընծայէ վերջ դնելու զինարշաւին ու երկար ժամանակի համար պիտի հեռացնէ Վեհրմախտի վերակազմութեան սպառնալիքը :

Բայց այս կարգի վարկած մը Ամերիկայի եւ Մոսկուայի միջեւ կանխաւ հասկացողութիւն մը անհրաժեշտ կը դարձնէ : Գաղտնիք չէ թէ Մ. Նահանգները ոչ մէկ կերպով տրամադիր են արեւմտեան պաշտպանողական դրութեան իրականացումը յետաձգել :

Բ) Կարելի է ենթադրել թէ Ֆրանսա կը քաշուի գործէն եւ իր տեղը կուտայ Գերմանիոյ, որ, ըստ Ամերիկացիներու եւ «Չըրչիլեան Անգլիացի»ներու մտածողութեան, Ֆրանսայէն աւելի ընդունակ է կատարելու ոստիկան զինուորի դերը Եւրոպայի մէջ :

Ամերիկեան նախագահական ընտրութեանց, ընտրող հարկատուին համար ասիկա նպաստաւոր առիթ մըն է քուէարկելու ի նպաստ ռամկավարներուն : Իսկ Չըրչիլի համար, Ֆրանսայի իշխանութեան Գերմանիոյ փոխանցումը, պատեհութիւն պիտի ընծայէ թեթեւցնելու Մեծն Բրիտանիոյ ելեւմտական բեռը :

Հա՞րկ է ըսել թէ Ֆրանսացի երեսփոխանը, եթէ նոյնիսկ փափաքի ձեռք քաշել գործէն, պիտի չհամարձակի հրաժարիլ եւ հետեւաբար գերման բանակի վերստեղծման ծանր պատասխանատուութիւնը վերցնել :

Գ) Ուրեմն կը մնայ երրորդ վարկածը, այն է պայքար մղել ամերիկեան եւ անգլիական գերմանապաշտ մտայնութեան դէմ, ու ձեռք առնել առաւելագոյն միջոցները վերազինման առաջադրութեամբ, որուն շնորհիւ Ֆրանսա առաջին տեղը պիտի գրաւէ եւրոպական հասարակապետութեան եւ բանակին մէջ :

Բայց այս քաղաքականութիւնը սեղմումներու դուռ պիտի բանայ, մինչեւ իսկ Ֆրանսական ելեւմուտքը պիտի մղէ վերածելու պատերազմականի : Ի՞նչ պիտի ըլլայ Ֆրանս. երեսփ. ժողովին դիրքը այս կնճռոտ հարցերու մասին :

Եւրոպայի դրամական տագնապը

Ֆրանսան այս պահուս դրամական ծանր տագնապի մը մատնուած է, — ինչպէս անդրմանշեան իր դրացի Անգլիան, — որ տխուր խորհրդածութիւններու առջեւ կը դնէ տեղական մամուլը :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ասդին, առաջին տագնապը սկսաւ 1945ին, որմէ ետք 1947ին երկրորդ մը ծայր տուաւ : Երկու տարի վերջ, 1949ի աշնան, ահա դրամի արժեզրկման հոսանք մը, որ վարակիչ դարձաւ Եւրոպայի մեծ ու փոքր երկիրներուն համար : 1950 ամառը «Ոսկեդար» մըն էր, հունձքը առատ Ֆրանսայի մէջ, եւրոպական միւս երկիրներուն առջեւ նմանապէս բարգաւաճ շրջան մը կը բացուէր :

Մարշալի ծրագիրը անկասկած որոշ թեթեւացում մը յառաջ բերաւ, բայց այս օգնութիւնն ալ երկայրի հանգամանք ունէր ու չկարողացաւ վճռական արդիւնք մը տալ : Ամերիկացիները երբեմն իրենց պահեստը ձեռքէ հանելու աշխատեցան, մանաւանդ տագնապի ամենածանր շրջանին : Այսուհանդերձ, Մ. Նահանգներու աջակցութիւնը անդամալուծութենէ փրկեց եւրոպական ճարտարարուեստը, շատ մը երկիրներու պարենաւորումը ապահովեց եւ հնարաւոր դարձուց եւրոպական պետութեանց համագործակցութիւնը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԷՆ ՀԵՌՈՒ

Կարելի չէ անշուշտ չխանդավառուիլ, մանաւանդ հայկական տեսակէտով, երբ մէկը ծերացած Եւրոպայէ մը կը հասնի Արեւելք, որ իրաւ վառարան մըն է ազգային մշակոյթին :

Կարելի չէ, ի հարկէ, չխանդավառուիլ երբ Պէյրութի, կամ Հալէպի փողոցներուն մէջ կը տեսնես խումբ խումբ տղաք, պզտիկ թէ երիտասարդ, որ միշտ հայերէն կը խօսին, երբ մէկը կը հասնի մտաւորական Ֆրանսայէ մը, ուր հազուագիւտօրէն կը տեսնես երկու հայ, մանաւանդ երիտասարդ, որ խօսին մայրենի լեզուն :

Կարելի չէ, ի հարկէ, չխանդավառուիլ երբ Լիբանանի կամ Սուրիոյ խանութներուն վրայ կը տեսնես հայերէն տառեր, երբ կուգաս երկրէ մը, ուր քու լեզուդ խօսիլ չես համարձակիր փողոցներուն մէջ, չխրտչեցնելու համար տեղացիին ականջը :

Նկատի պէտք է առնել որ Ֆրանսայի երիտասարդութիւնը այնքան ալ յանցաւոր չէ: Ֆրանսայի մէջ եթէ այսօր բացառիկ երեւոյթ մըն է գտնել երիտասարդ մը, որ հայերէն կարդայ եւ գրէ, պէտք չէ մոռնալ որ ան երբեք բախտը չէ ունեցած ազգային վարժարան մը յաճախելու, եւ եթէ հակառակ տեղական պայմաններուն ան սորված է իր մայրենի լեզուն, շնորհաւորութեան արժանի է: Սորված է հայերէն, ի գին կարգ մը զոհողութիւններու : Հետեւիլ դասընթացքներու Հինգշաբթի օրը ժամ մը, կամ ուսուցիչ մը ունենալ շաբաթը մէկ անգամ տունը եւ հայերէն սորվիլ՝ դպրոցի ծանր դասերէն յետոյ, գնահատելի երեւոյթ մըն է, եւ կան այդ գնահատանքին արժանիներ :

Բացի Մխիթարեանէն եւ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանէն, կանոնաւոր հայերէնի ուսուցում կարելի չէ ունենալ դպրոցի մը մէջ: Այս իսկ պատճառով կարեւոր դեր կը խաղան բոլոր այն կազմակերպութիւնները եւ ի մասնաւորի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը որ աւելի քան 5 տարի է կ'աշխատի հայ երիտասարդութեան ազգապահպանման համար: Ստեղծելով հայերէնի դասեր, հրատարակելով հայերէն — ֆրանսերէն ամսաթերթ մը, կազմակերպելով հանդէսներ, վիճաբանական ժողովներ, դասախօսութիւններ, ան կըրցաւ պահպանել եւ զարգացնել ազգային գիտակցութիւնը եւ ի գին հազար ու մէկ դժուարութեանց ջանաց պահել հայկական զգացումը երիտասարդ սիրտերու մէջ :

Ցիշենք նաեւ թէ Եւրոպայի կամ Ամերիկայի երիտասարդութիւնը եթէ աւելի առիթ ունի օտարանալու, պատճառը նորէն տեղական պայմաններն են: Ֆրանսահայը կամ Ամերիկահայը հպարտանքով կ'ուզէ տեղացի երեւիլ եւ բնականօրէն կ'ազդուի տեղական միջավայրէն: Ըսենք նաեւ թէ այդ երկիրներու մէջ ապրող երիտասարդ Հայը որոշ քօմփլէքս տ'էնֆէրիօրիթէ մը կ'ունենայ իր Հայ ըլլալուն համար: Այս կացութեան հիմնական պատճառը սա է որ ընդհանրապէս երիտասարդութեան ազգային հպարտութեան զգացում մը չէ ներշնչուած: Ան գիտէ, — եթէ ան ալ գիտէ, — հալածուած եւ ջարդուած ժողովուրդի մը զաւակն է եւ ուրեմն տկար եւ խեղճ ազգի մէկ անդամը: Աւելի կարեւոր է սակայն որ ան նախ գիտնայ թէ ան ունի հին պատմութիւն մը, թէ ունի մշակոյթ մը, ունի Վարուժաններ եւ Տէրեաններ, որոնք կրնան համարժէք նկատուիլ օտար լաւագոյն բանաստեղծներուն: Ան պէտք է գիտնայ թէ եթէ հայերէնը « օգտակար» լեզու մը չէ, գեղեցիկ եւ ճոխ է: Եւ մարդկային արժանապատուութիւն ունեցող անձի մը համար երբեք աւելորդ չէ իր լեզուն գիտնալը:

Շատ օգտակար պիտի ըլլար եթէ ամէն տարի սերտ փոխ — յարաբերութիւններ ստեղծուէին Արեւմուտքի եւ Արեւելքի հայ երիտասարդութեան միջեւ: Այդ ձեւով իրարու ծանօթանալու առիթներ պիտի ունենային անոնք, ինչ որ մեծապէս պիտի նպաստէր մեր նոր սերունդին ազգային գիտակցութեան :

Շահեկան կ'ըլլար որ Ֆրանսահայ մարզիկները ամէն Զատկին կարենային տեսնել Հալէպի ողիմպիական խաղերը, տողանցքը հայ մարզիկներուն եւ սկաուտներուն, որոնք կրնան նոր յոյսեր եւ հպարտանքի զգացումներ ներշնչել այն հայ մարզասէրներուն որ այնքան խանդավառ մրցումներ կը տեսնեն միայն օտարներու մէջ :

Ես սիրեցի հայկական Արեւելքը եւ պիտի մաղթէի որ Արեւելքի հայկական արեւը տաքցնէր Ֆրանսայի հայ երիտասարդներուն սիրտերը, եւ պիտի ուզէի որ Արեւմուտքի երիտասարդութիւնն ալ տարածէր եւրոպական մշակոյթը իր հարազատ եղբայրներուն մօտ :

Ազդակ ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Ց Ա Ռ Ա Ջ » Ը

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԴԷՄՔԵՐ

Պօղոս պէյ Եուսուֆ
Ի՞նչպէս ազատեցաւ գլխատումէ

Ծնած Իզմիր, 1768ին, Պօղոս (Եուսուֆեան) իր հօրը օգնութեամբ հմտացաւ առեւտուրի գաղտնիքներուն: Օժտուած անսովոր իմացականութեամբ, ան սորվեցաւ, բացի իր մայրենի լեզուէն, նաեւ թուրքերէն, յունարէն, իտալերէն եւ ֆրանսերէն: 18 տարեկանին՝ իբրեւ թարգման պաշտօնի կոչուեցաւ բրիտանական հիւպատոսարանին մէջ :

1790ին հեռացաւ իր ծննդավայրէն եւ եկաւ հաստատուիլ Եգիպտոս, ուր Աղեքսանդրիոյ մաքսատան կապալառուն պաշտօնի կոչեց զինք իբրեւ հաշուակալ: Երբ Նափոլէոն Պոնափարթ գրաւեց Եգիպտոսը 1798ին՝ Պօղոս վերադարձաւ Թուրքիա եւ միայն 1801ին, Ֆրանսացիներուն մեկնելէն ետք, կրկին եկաւ Աղեքսանդրիա :

Շնորհիւ իր բարձր իմացականութեան, երիտասարդ հաշուակալը շուտով ծանօթացաւ Աղեքսանդրիոյ մաքսատան կազմակերպութեան, իր ամենափոքր մանրամասնութեանց մէջ: Այդ շրջանին մաքսատունը վարձու տրուած էր տարեկան 50 քսակի փոխարէն. Պօղոս տարեկան 500 քսակ առաջարկեց Մոհամմէտ Ալիի, որ անմիջապէս պաշտօնի կոչեց զինք նախկին կապալառուին տեղ:

Այս արագ յաջողութիւնը պատճառ եղաւ, որ բազմաթիւ թշնամիներ շահի Պօղոս: Մաքսատան քննիչներէն մէկը օր մը յայտնեց Մոհամմէտ Ալիի, թէ Պօղոս մեծ գումարներ խորած էր: Եգիպտոսի կուսակալը, զայրացած, կանչեց իր պահակներուն պետը եւ հրամայեց անոր ձերբակալել ու գլխատել Պօղոսը, յաջորդ առտու արեւածագին :

Այս դէպքը տեղի կ'ունենար 1813ին:

Բայց, տարօրինակ դիպուածով մը, պահակապետը, որ Քիւրտ էր, հին օրերու մէկ բարեկամըն էր Պօղոսին: Հայազգի կապալառուն գնահատելի ծառայութիւններ մատուցած էր իրեն, այնպէս որ Քիւրտը չէր ուզեր սպաննել զայն: Բայց, միւս կողմէ, ի՞նչպէս անհնազանդ գտնուիլ իր պետին հանդէպ: Ի վերջոյ բարեկամութիւնը յաղթեց պարտականութեան զգացումին, եւ Քիւրտը որոշեց փրկել Պօղոսը ի գին իր կեանքին :

Նոյն իրիկուան իսկ Պօղոսը առաջնորդեց Միջնաբերդի բանտը, սակայն, գիշերը, այնպէս մը կարգադրեց, որ ան կարենայ դուրս գալ իր բանտէն: Ապա իր տունը տարաւ զայն եւ յանձնեց կնոջը:

Յաջորդ առտու Քիւրտը ներկայացաւ Մոհամմէտ Ալիի եւ, այդ շրջանի սովորութեան համաձայն, ծանոյց անոր, թէ արդարութիւնը գործադրուած էր. «Թող Աստուած երկար կեանք պարգեւէ ձեզի »:

Ամիսներ անցան: Աղեքսանդրիոյ մաքսատան մէջ գործերը անյաջող կ'երթային: Մոհամմէտ Ալի որոշեց նիստի հրաւիրել նախարարաց խորհուրդը՝ դարման մը գտնելու համար այս կացութեան: Բայց ներկայացուած առաջարկները չգոհացուցին զինք: Սաստիկ զայրացած, Եգիպտոսի կուսակալը իր ծանր ձեռքը սեղանին զարկաւ՝ պոռալով. « Կը ցաւիմ, որ մեռած է Պօղոս: Թանկարժէք մարդ մըն էր ան: Դուք եւմտական խընդիրներէ բան չէք հասկնար »:

Պահակներու պետը, որ ներկայ էր հոն, տժգունեցաւ: Անդիմադրելի ուժէ մը մղուած, իր տիրոջ ոտքը ինկաւ ..

— Զգլխատեցի՞ր զայն,— հարցուց մեծազօր կուսակալը:

— Ոչ, — թոթովեց Քիւրտը դողդղադին :

— Հոս բեր ուրեմն զինքը, շուտ:

Պալատ հասնելէ ետք, Պօղոս դողդղալով ներս մտաւ սրահէն, ուր նախարարաց խորհուրդը նիստ կը գումարէր :

— Կը ներեմ քեզի, — ըսաւ անոր Մոհամմէտ Ալի, — աւելի ճիշդ՝ կ'ընդունիմ, որ դուն ամէնէն պարկեշտ մարդն ես, զոր երբեւիցէ ճանչցած ըլլամ ես: Դուն անարդ դաւադրութեան մը զոհը եղար: Ցանցաւորը պատժուած է արդէն: Եւ հիմա խելք մը, խորհուրդ մը տուր մեզի, որովհետեւ մեր եկեմուտքը խախուտ է եւ անհաստատ:

Իր յուզումը անցնելէ ետք, Պօղոս ուսումնասիրեց կացութիւնը եւ պատրաստեց մանրամասն ծրագիր մը, որով կ'առաջարկէր անմիջական բարենորոգումներ :

Գալով Քիւրտին, Մոհամմէտ Ալի ըսաւ անոր.

— Դուն իմ հրամաններուս չհնազանդեցար, բայց, թէեւ այս անհնազանդութիւնը շահ մը եղաւ պետութեան համար, այլեւս քեզ հոս տեսնել չեմ ուզեր :

Մոհամմէտ Ալի Պօղոսին շնորհեց պէյութեան տիտղոս եւ անոր վստահեցաւ արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնը:

Պօղոս, յուզուած եւ շփոթահար, պատասխանեց .

— Ձեմ գիտեր ինչպէս շնորհակալ ըլլամ ձեզի՝ ձեր ցոյց տուած մեծահոգութեան համար : Ձեր ներողամտութիւնը կը քաջալերէ զիս շնորհ մը խնդրելու ձեզմէ. կրնա՞մ իմ ծառայութեանս մէջ առնել Քիւրտը :

Մոհամմէտ Ալի ընդունեց: Աւելի ուշ, սակայն, խոստովանեցաւ Պօղոսի .

— Գիտե՞ս, այս Քիւրտը ուղղամիտ եւ հաւատարիմ մարդ մըն է, բայց ես ստիպուած էի խստութեամբ վարուիլ իրեն հետ, կարգապահութիւնը կարենալ պահելու համար: Ցամենայն դէպս, ուրախ եմ, որ այս ձեւով չարժեցաւ ան...

Այդ օրէն սկսեալ, Մոհամմէտ Ալի չուզեց Պօղոսի համար մասնաւոր գումար մը սահմանել իբրեւ թոշակ, բոլորովին ազատ ձգեց զայն իրեն համար անհրաժեշտ դրամը առնել Աղեքսանդրիոյ մաքսատան եկամուտներէն: Բայց Պօղոս չարաչար չգործածեց բնաւ իր տիրոջ վստահութիւնը եւ հաւատարմօրէն ծառայեց անոր, մինչեւ իր մահը՝ 1844:

Իր մահէն ետք, Մոհամմէտ Ալի հրամայեց պետական գանձէն վճարել յուղարկաւորութեան ծախքերը :

Պօղոսի մարմինը կը հանգչի այսօր Աղեքսանդրիոյ Հայոց եկեղեցիի բակին մէջ:

Փրոկրէ Տիմանշ ԻՊՐԱՀԻՄ ՄՈՌԻԿՃԻ

Ոսկիի ազատ շրջաբերութիւնը Ֆրանսայի մէջ

Քանի մը շաբաթէ ի վեր թերթերը կ'աւետեն թէ կրկին ոսկիի շրջաբերութիւնը Ֆրանսայի մէջ ազատ պիտի ըլլայ, ինչպէս 1914էն առաջ: Այս կարգադրութեան օգտակարութեան ի նպաստ ցոյց տրուած փաստերը կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով:

Ֆրանսայի եւ արտասահմանի միջեւ ոսկիի գինը պիտի հաւասարակշռուի, ձոյլ ոսկիին եւ մանաւանդ ոսկեդրամին սակերը երբ բացայայտ կերպով երեւան գան եւ ոչ թէ կէս-գաղտնի : Պարզ կերպով պիտի ցոլացնեն Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հանրային կարծիքը՝ հանդէպ Ֆր.ին արժէքին եւ անոր ապագային մասին: Օտար ոսկիին Ֆրանսա խուժումը պիտի դանդաղի, որովհետեւ գինի այն մեծ տարբերութիւնը որ միշտ գոյութիւն ունի Ֆրանսայի եւ արտասահմանի ոսկիի գինին միջեւ պիտի անհետանայ :

Ասկէ զատ, ժողովուրդը անտարակոյս ձեռքէ պիտի հանէ իր ոսկիի պահեստին մէկ մասը՝ ուրիշ գործածութիւններու յատկացնելու համար: (Հոս պէտք է շեշտենք որ, Ֆրանսայի ժողովուրդին քով գտնուած ոսկին այն աստիճան շատ է որ նոյնիսկ կը գերազանցէ Ամերիկեան կառավարութեան ունեցած պահեստի մետաղը): Միեւնոյն ատեն, այս գործառնութիւնը անպայման շահագիտական կրնայ չըլլալ, այնպէս ինչպէս տեղի կ'ունենայ քանի մը ամիսէ ի վեր սակարանին մէջ, կարգ մը արժէքներու համար, որոնք հասած են այնպիսի չափազանցեալ աստիճաններու որ չեն համապատասխաներ իրենց պատկանած արդիւնաբերական ձեռնարկներէն ակնկալուած շահերուն :

Ասոնք են գլխաւոր պատճառները զորս ցոյց կուտան, մանաւանդ կ'ենթադրեն որ ոսկիին ազատ շրջաբերութեամբը թղթադրամին հանդէպ վստահութիւնը պիտի աւելնայ:

Ինչ որ այս տեսակէտին մէջ մասնաւոր շահեկանութիւն մը կը ներկայացնէ, այն է որ ըստ անոր հեղինակներուն, ազատ շրջաբերութեան դրութիւնը տեսակ մը ծանրաչափի դեր պիտի կատարէ որ ցոյց պիտի տայ Ֆրանքին հանդէպ վստահութեան եւ անվստահութեան ելեւէջները :

Այսպէս, որոշ չափով մը, պիտի վերահաստատուի «շանժի» գործողութիւններուն երեւութական ազատութիւնը որ մինչեւ 1928, եւ նոյնիսկ մինչեւ 1936, օրէ օր եւ նոյնիսկ ժամէ ժամ կը ցուցնէր Ֆրանսական դրամին արժէքին կրած փոփոխութիւնները եւ Ֆրանսացիներու նոյնիսկ օտարներու կանխատեսութիւնները՝ հանդէպ Ֆրանսայի տնտեսական, դրամական եւ նոյնիսկ քաղաքական կացութեան:

Ստոյգ է որ շանժի հրապարակներուն առաջնորդներուն, այսինքն անգլ. ոսկիին եւ տոլարին յանկարծական ելեւէջները տեսակ մը ահազանգի դեր կատարած են եւ արթնցուցած հանրութիւնը եւ կառավարութիւնները:

Ուրեմն կը սպասուի, նոր օրէնքի մը հաստատումով 1914էն առաջ եղածին նման 20 եւ 10 ֆրանքնոց ոսկիէ դրամներ կրկին շրջաբերութեան հանուին :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԵՓԵՍՈՍԻ մէջ տեղի ունեցած է կրօն. մեծ արարողութիւն մը որուն ներկայ եղած են 250 կաթոլիկներ, որոնց մէջ նաեւ Հայեր: Արարողութիւնը տեղի ունեցած է 1500 տարի առաջ Քաղկեդոնի մէջ գումարուած կրօնական համագումարին տարեդարձին առթիւ: Ուխտաւորները այցելած են Ս. Կոյս Մարիամի օթեւանը :

Եանը

Եան, եան, veux tu venir.

Մեքենայիս ժխորին ընդմէջէն, ականջիս կը հասնի կանացի այս անծանօթ ձայնը ։

Ի՞նչ, մեր Եանը, մեր անունները զարդարող եւ այնքան աշխարհածանօթ այս սիրուն մասնիկը այսքան բարձրացաւ եւ անունի աստիճանի՞ն հասաւ ։

Մեր ամէն ղաւանանքի չտեսները երբ ի–մանան ասիկա պիտի փութան իրենց պոչերը վերահաստատել, կ՚ըսեմ ինքնիրենս ։

Անծանօթ կինը կամաց, կամաց սանդուղնե–րէն վեր կը բարձրանայ, Եանը գիրկը, մէկ ոտքի ձայն միայն կ՚իմանամ ։

Մա՞նչ է թէ աղջիկ, սա Եանը։Եթէ սիրունիկ աղջնակ մը ըլլար, շատ պիտի ուրախանայի մեր Եանին այսքան սիրուած ըլլալը տեսնելով ։

Կը մտածեմ զիրենք խաչաձեւել սանդուղին վրայ, բայց պէտք է գործի հագուստներս փոխել։ Ուստի դէպի դուռը կը յառաջանամ եւ դրացիին տանը անցուդարձը դիտող վհուկ կնկան մը պէս աչքս բանալիին ծակին դնելով կը սպասեմ։

Կինը հասաւ իմ յարկս ։

Աստուած իմ, սարսափելի բան, հայ ազգին պատիւը ոտնակոխ եղած, Եանը շուն մըն է եղեր։

Արիւնս գլուխս ցատկեց։ Կատաղութենէս ձեռքս ճակտիս տարած արագ, արագ կը քալեմ։ Ի՞նչ ընեմ, Գագիկ Թագաւորին պէս տոպրակին մէջ դնեմ եւ շուն եւ կին եւ լաւ մը տփե՞մ։ Բայց մեր այդ քաջ Թագաւորին խմորէն չեմ։ Պաղարիւնութիւնս չուտով գտայ եւ որոշեցի դիւանագիտական ճամբով վրէժ լուծել, պաղ պատերազմ յայտարարել։ Ատոր համար պէտք է նախ կնոջ հետ յարաբերութեան մէջ մտնէի եւ հասկնայի թէ ինչո՞ւ համար շունին անունը Եան դրեր է։

Քանի մը ծրագիրներ չինեցի մտքիս մէջ, որոնցմէ մէկին վրայ կեցայ։ Երբ կինը դուրս ելլէ հիւր գացած տեղէն եւ վար իջնէ, ես ալ ետեւէն պիտի իջնեմ եւ պիտի ըսեմ. «Տիկին ի՞նչ աղուոր շնիկ մը ունիք»։ Կինը երբ ժպտի, այն ատեն գործը եղած է ։

Ուստի հագուստներս հագած պատրաստ կը սպասեմ։

Պահ մը վերջ՝ վերէն դուռը կը ճռնչէ ու կինը դուրս կ՚ելլէ։ Սիրտս կը սկսի տրոփել։ Քաջութիւն կ՚ըսեմ ինքնիրենս, ազգիդ պատիւը պիտի փրկես ։

Երբ կինը կը հասնի դրանս առջեւ, հոն կը կենայ։ Արդեօք կօշիկին կապը քակուեցաւ ։

Թըք, Թըք, Թըք, կը զարնէ դուռս ։

Դուռը բացի։ Միանգամայն զարմացայ եւ ուրախացայ։ Կինը անմիջապէս — Ներողութիւն, պարոն, իմացայ որ դերձակ էք եղեր …

= Ներս հրամմեցէք, Տիկին։

Պաղ ընդունելութիւն մը ըրի իրեն, աթոռ մը տուի, նստեցաւ վրան, շունը գիրկը եւ իր գործին վերահասու ըլլալէ վերջ ըսի ․

— Տիկին, ի՞նչ աղուոր շնիկ մը ունիք ։

= Այո ։

— Ի՞նչ կը կոչուի ձեր շնիկը ։

= Եան ։

—Ի՞նչ աղուոր անուն է, ի՞նչ կը նշանակէ: Եան։

= Պուլթօներէն բառ մըն է yhan իան որ կը

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ․ — Մատրաս չուրջ 350 տարուան պատմութիւն ունի։ Նախապէս գիւղ մըն էր։ Փորթուկալցիները չուրջ մէկ դար միակ Եւրոպացիներ են եղած, անկէ վերջ Հոլանտացիները, եւ Անգլիացիները։ Այս բոլորէն առաջ Հայերը գացած են Հարաւային Հնդկաստան։ 1507ին Փորթուգալի փոխարքան կը լսէ թէ Ս․ Թովմասի աղօթատեղին տակաւին գոյութիւն ունի Քորոմանտելի ափերուն վրայ ։

Զորս մարդիկ ղրկեց, որոնց երկուքը մեռան, բայց երկուքը բերին տեղեկութիւնը։ Տասը տարի վերջ 1517ին երկու Փորթուգալցիներ լսեցին այս աղօթատեղիի մասին քանի մը հայ վաճառականներէ (Vestiges of old Madras, հատոր Ա․ էջ 277)։ Կլին Պարլօ իր Մատրասի պատմութեան գրքին մէջ կը գրէ թէ հայ վաճառականներ եղած են Մատրասի մէջ երկար տարիներ Անգլիացիներու գալէն առաջ։ Հայերը առեւտուր ըրած են Անգլիացիներու հետ, որոնք ուրախ էին որ ունէին նման միջնորդ վաճառականներ, մօտիկ յարաբերութեան մէջ բնիկ ժողովուրդին հետ։ Նախկին Հայերու մէջ ամէնէն հռչակաւորն է Պետրոս Ոսկան, որ իր ծախսով չինած է Մամալոնդ կամուրջը, քարէ աստիճանները Ս․ Թովմաս լերան լանջին եւ եկեղեցի մը, այժմ Ս․ Մատթէոս Անգլիքն եկեղեցիին տեղը։ Մեռաւ 1755ին։ Պարլօ կը գրէ նաեւ թէ Old College կալուածը կը պատկանէր հարուստ Հայու մը Մուրատ։ Անցեալ դարու կէսին անոր տղան ծախեց չէնքը եւ հիմա կը գործածուի իբրեւ College: 1664ին Մայլափուրի քաղաքապետը հայազգի Մարկոս Ըռըղատն էր։ 1698ին Ջինի Փաթայի (Մատրասի նախկին անունը) քաղաքապետն էր Ղօգաս Հայը։ Հայերը Մատրասի մէջ դարձած են քաղաքակրթութեան համեստ ներկայացուցիչ ։

Հայերը հոս պահեցին իրենց լեզուն, կրօնքը, եկեղեցին, գրականութիւնը, ազգային առանձնայատկութիւնները եւ ստեղծեցին նոր մշակոյթ եւ տնտեսական բարգաւաճ կեանք։ Մատրասը ունեցաւ առաջին հայ տպարանը Հնդկաստանի մէջ եւ դարձաւ հայ լրգրութեան ծննդավայրը։ ԺԸ․ դարուն, երբ Անգլիացիները վերջնապէս հաստատուեցան Հնդկաստան, Հայերը հիմնեցին եկեղեցիներ։ Անոնք հայրենասէրներ էին, կը թղթակցէին Ս․ Էջմիածնի, Գանձասարի, Վրաստանի Հերակլ Թագաւորին, Ղարաբաղի հայ Մելիքներու եւ Ռուսաստանի առաջնորդին հետ, կը յայտնէին իրենց ծրագիրները Հայաստանի անկախութեան համար։ Մինչեւ իսկ Հայաստանի մէկ մասը գնելու առաջարկ կ՚ընէին։ Այսօր ամբողջ Մատրաս ունի երկու միլիոնէ աւելի բնակիչ, իսկ Հայերէն այսօր կը մնայ միայն երկու խղճուկ ընտանիք։ 60 միլիոն Հարաւային Հնդկաստանի մէջ կայ միայն մէկ հայ երախայ։ Հայոց փողոցը կը գտնուի Մատրասի արեւելեան ամէնէն գեղեցիկ մասին մէջ եւ Հայերը քիչ բացառութեամբ բնակած են այս փողոցին մէջ։ Այս փողոցը այսօր ունի 122 երեւելի չէնքեր որոնցմէջմիայն հայ եկեղեցին եւ թիւ 112 տունը իբրեւ հայկական կալուած։ Բացի Armenian Streetէն կայ նաեւ Arathoon Roadը, որուն մէջ 5 — 6 տուները Հայերու բնակարաններ եղած են ։

ՆՈՐՄԱՆ ՀԱՆԷՍԵԱՆ 100.000.000 տոլ. արժող մեծ սափիրայի (եաքուտ) մը վրայ որ կը կշռէ 1318 քարաթ, քանդակած է Աբրահամ Լինքըլնի գլուխը։ Այս սափիրան ամերիկացի համբաւաւոր մարդոց հաւաքածոյին առաջին գործը կը կազմէ։ Նորման Հանէսեան երկու տարի աշխատած է այս հոյակապ գործը աւարտելու համար ։

Նշանակէ սիրուն ։

Ուրախութիւնը համակեց զիս, ճիշդ այնպէս երբ թանկագին բան մը կը կորսնցնենք եւ կը վերագտնենք։ Կինը եւ շնիկը աչքիս գեղեցկացան ։ Ծունկիս վրայ առի շնիկը շոյեցի, քանի մը կտոր ալ շաքար տուի։ Այդ օրէն սկսեալ Իանին հետ բարեկամացանք, երբ փողոցը զիս տեսնէ, քովս կուգայ ու վրաս կը ցատկէ, ինձմէ կորզելու համար այն քանի մը կտոր շաքարները զորս միշտ գրպանս կը պահեմ իրեն համար ։

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԿՈՉ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակիցներ ,

Կարնոյ Հայր․ Միութեան Լիբանանի վարչութիւնը Պոսթընի Կարնոյ Հայր․ Միութեան հետ համագործակցաբար ձեռնարկած է հրատարակել «Յիշատակարան - Մատեան» անուն պատմական եւ ազգագրական հատոր մը։

Մենք՝ ինչպէս եւ մեր Ֆրանսաբնակ բոլոր հայրենակիցները, նախանձախնդիր ենք որ անթերի գործ մը ըլլայ ։

Այս առթիւ միութիւնս կոչ կ՚ընէ մեր հայրենակիցներուն, խնդրելով որ հաղորդակցութեան մէջ մտնեն մեր միութեան ատենապետին՝ հայրենակից Վահան Խալօղլեանի հետ, 25 rue Nationale Marseille եւ մեր տրամադրութեան տակ դնեն Կարնոյ մշակոյթին, ֆօքլորին, բարքերուն եւ սովորութիւններուն վերաբերեալ անտիպ ձեռագիրներ, նկարներ եւ կենսագրական ծանօթութիւններ ։

Լիոնի եւ Փարիզի մեր միութիւններէն կը խնդրենք մեզի ուղարկել իրենց հանրային գործունէութեան ճշգրիտ տեղեկագիրը եւ վարչութեանց խմբանկարները ։

Հասցէ ․— Union Compatriotique de Partzr - Haïk, 25 rue Nationale, Marseille ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Օր․ Շաքէ Մինասեան յաջողութեամբ աւարտած է պաքալորեայի քննութիւնները (լիսէ Լամարթին)։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ արուեստի եւ գրականութեան ամսագրին Հոկտ․ի թիւը, Թեհրան ։

ՆՈՐ ԾԱՂՐԱՆԿԱՐՆԵՐ , Ն․ Պէշիկթաշլեանի։ Նոր գիրքը, Գին 400 ֆրանք, արտասահման 450 ֆրանք, 1 տոլար 25 սէնթ կամ կէս անգլ․ ոսկի ։ Հասցէ ․— 52 rue de Strasbourg , Vincennes (Seine) , France ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԴԱՐՁԸ

Է․

Տղան չտապ ձորէն վար վազել կ՚ուզէր որ ետեւէն իր անունը տուին։

— Պարոն Սիրաքեան ։

Քանեանն էր տան պատուհանէն։

— Ո՞ւր կը շտապէք այդպէս առանձին։

Տղան դիմեց դէպի պատուհանը։ Օրիորդն ալ եկաւ պատուհան ։

— Բարի լոյս ։

— Բարեւ, կ՚երթամ լողանալու ։

— Մինա՞կ, ո՞ւր են ձեր ընկերները․— հարցուց Քանեան ։

— Անոնք եկեղեցին են ։

— Եւ դուք ո՞չ․— հարցուց աղջիկը զարմանքով ։

— Ես ալ հոն էի, ներսի օդը քիչ մը չատ ճնշուած էր եւ սիրտս լողալ կ՚ուզէ․— պատասխանեց երիտասարդը անսովոր համարձակ չեչտով մը ու տեսակ մը քմայնոտ։

— Իսկ մեր միասին պտոյտները այլեւս վերջացան ի հարկէ․— վրայ բերաւ Շուշիկ ժպիտը հրթունքին ։

— Պարոնը չի կրնար ընկերները ձգել, պէտք է անոնց հետ երթայ, երեւի գործ ալ կ՚ունենան միասին։— Պատասխանեց Քանեան ։

— Ձէ՞․ այդ չէ պատճառը, բայց պարոն Սիրաքեան անչուշտ ալ ինծի հետ ըլլալէ կը քաշուի։

— Ինչո՞ւ Օրիորդ ։

Ու չփոթումէն ձեռքերը ուր դնելը չէր գիտեր ։

— Նու, պարզ է, ձեր ընկերներէն կ՚ակնածիք։ Արդէն երէկ իրիկուն նկատեցի որ ձեր շարժուձեւերը բոլորովին ուրիշ էին ինծի հետ, տեսակ մը պաշտօնական ։ Եւ ձեզի չեմ կրնար մեղադրել, կը հասկնամ որ ինծի մօտիկ ըլլալը ձեր յարգը պիտի ձգէ ձեր պաշտօնակից ընկերներու աչքին։

Տղու աչքերը յանկարծ բոցավառեցան ։

— Զրի ենթադրութիւնները, յարգելի օրիորդ, դրէք մէկդի։ Եւ պատրաստ եղէք ճաչէն ետքը, որ երթանք պտոյտի, եւ այսօր, եւ վաղը եւ ամէն օր, քանի ես հոս եմ, եւ առանձին առաջուան պէս, ո՛ւր որ կ՚ուզէք, ե՛րբ որ կ՚ուզէք, ինչպէս որ կ՚ուզէք ։

Այդ ոգեւորութեան ու տղու աչքերուն այդ կայծկլտումին դէմ Շուշանիկի այտերը յանկարծ հուր առին ու կուրծքը սկսաւ թեթեւ մը դողալ ։

— Շնորհակալ եմ,— ըսաւ վերջապէս աղջիկը գլխու թեթեւ շարժումով մը ձեռքը պատուհանէն դուրս պարզելով ։

Տղան նոնեց ու թօթուեց ։

— Ուրեմն կը սպասեմ, ժամը երկուքին ։

— Ժամը երկուքին, Օրիորդ, ցտեսութիւն ։

Ու գլխարկովը անոնց վերջին բարեւ մըն ալ տալով՝ դէպի ձորին էջքը վազեց ։

Շուշիկ աչքերովը հետեւեցաւ տղուն, մինչեւ անոր ժայռերուն ու ծառերուն ետեւը աներեւոյթ ըլլալը, վերջը ծանր ու հանդարտ քաշուեցաւ քիչ մը ետ, վերցուց իր պատուհանին մէջ ձգած կարը, նստեցաւ ու սկսաւ արագ աշխատիլ, տեսակ մը տենդոտ շարժումներով, հազիւ կարելի էր ասեղը նշմարել։

— Մեղք այդ տղաքը․— բացագանչեց տիկինը սենեակին խորքէն — խելքս չի հասնիր, ի՞նչպէս են հոգեւորականութեան այդպէս սէր տուեր ։

— Ի՞նչ կայ չհասկնալիք․— պատասխանեց ամուսինը:— Երիտասարդ յափշտակուող տղաք են․ ամէն բան տակն ու վրայ ընելու, անունն ալ մուկ հանելու պահանջը մէջը կ՚եռայ իրենց թարմ արիւնին հետ, ու դեռ չգործածուած ուժեր ունին իրենց ջիղերուն մէջ, ատոր կ՚ըսեն գործունէութեան ծարաւ, վանքի մէջ ականջնին լեցուցեր են թէ գլխուն վեղար ունեցողն է ազգին փրկիչը, խեղճ տղաքն ալ հաւատացեր են ։

Մինչ « խեղճ տղան » նոյն թափովը կը չտապէր ոտքի նեղ չաւիղէն վար, որ նեղ ու երկար ժապաւէնի մը պէս ինկեր էր ժայռերուն մէջ ծուռ ու մուռ։ Խիճ ու աւազ կը գլտորէին անոր արագ քայլերուն տակէն եւ հոս ու հոն այդ աղմուկէն խրտնած մէկ – երկու մողէս ժայռերու մէջ ծերպ մը կ՚աճապարէին իրենց երկար պոչերը ետեւնուն քարշ տալով ։

Ժապաւէնը կ՚երկարէր ու միւսեղերքը անցընելու համար կը մտնէր նոյնիսկ գետակին մէջ , ուր ջուրէն դուրս ցցուած քարերու չարք մը բղկտուած ժապաւէնին փեռթերը կը ներկայացնէին։

Լ․ ՇԱՆԹ

(Շար․)

Քորէայի պատերազմը եւ իր անմիջական հետեւանքները տակնուվրայ ըրին այս բոլորը։ Ամերիկեան սպառազինութիւնները, բովանդակ աշխարհի նախանիւթերու շահարկումը, ինչպէս նաեւ իրենց յեղակարծ ազդեցութիւնը զինուորական եւ տնտեսական ճակատի վրայ, սահմանուած էին աղքատացնելու արեւմտեան երկիրները։ Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել եւրոպական համագործակցութեան անբաւարարութիւնը, պետութեանց մեծ մասին հեշտակեաց քաղաքականութիւնը, որ հանրային ծախքերուն մէջ անկարող կ'ըլլար նախընտրութիւն մը ընել, պատերազմէն ժառանգուած անհուն ճիգերը, վերջապէս շահադիտական եւ քաղաքական մեքենայութիւնները, ահաւասիկ արեւմտեան Եւրոպայի չորրորդ տագնապը։

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի միջեւ հնարաւո՞ր է տնտեսական հաւասարակշռութիւն մը։ Միացեալ Նահանգները այսօր կ'օգտագործեն իրենց նախանիւթերը, մինչեւ իսկ միջազգային շուկայի վրայ կը մրցակցին եւրոպական երկիրներու հետ, որոնք առենօք իրենց ապրանքներու վաճառումով բարգաւաճ կեանք մը կ'ապահովէին։ Մնաց որ, վերջին երկու պատերազմներուն Ամերիկա մեծ յաջողութիւն մը արձանագրեց, մինչ պատերազմիկ ազգերուն խնդրական կը դառնար։ Ոսկե-դրամի կուտակումը Ամերիկայի մէջ, տոլարի խիստ սակաւութիւնը, բնական հետեւանքներն են աշխարհի տնտեսական վիճակի արմատական փոփոխութեան։

ՄԱԿԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ
ՔԱՐՏԵԼԺ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Չորեքշաբթի օրուան յետ-միջօրէի նիստին, ընդհ. ժողովին մէջ խօսք առին Նասրուլլահ Ինթիզամ (Իրան), Սըր Պենեկալ Ռաու (Հնդկաստան) եւ Փանամայի պատուիրակը։ Իսկ երէկ Վենեզուէլայի, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ պատուիրակ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ յայտնեց թէ իր երկիրը կողմնակից չէ ամէն գնով խաղաղութեան, այլ զէն ի ձեռին պիտի պաշտպանէ իր գոյութիւնը։

Եուկոսլաւիոյ պատուիրակ Քարտելժ խօսք առնելով, կը յիշէ Մոսկուայի արբանեակ երկիրներուն 25 զօրաբաժինները, — կրկինը երկու տարի առաջուան թիւին, — որոնք կը սպառնան Եուկոսլաւիոյ անդորրութեան։ Ընդհ. ժողովէն կը խնդրէ որ ամէն միջոց ձեռք առնէ, որպէսզի խաղաղութեամբ կարգադրէ այս հարցը։

Քարտելժ կը յորդորէ փոքր եւ միջակ պետութիւնները այդ դերը միայն չձգել մեծերուն, այլ իրենք ալ ջանան մեղմել ձգտեալ կացութիւնը։ Պատուիրակը կ'ընդունի թէ չորսերուն ձեռքն է պատերազմի եւ խաղաղութեան զսպանակը, հետեւաբար անոնց բարձրագոյն ներկայացուցիչներուն հանդիպումը, ինչպէս թելադրած էր Ֆրանսայի Հանր. Նախարարը, կարելի է թանձրացեալ միջոց մը նկատել։ Չի հաւատար որ կրնայ խաղաղութիւն բերել Քորէայի զինադադարը, որ պիտի մեղմէ կրակը, անեղծ պահելով հրդեհին սկզբնապատճառը, որ աշխարհի տիրապետելու խորհրդային կամքն է։

Պատուիրակը այնուհետեւ կը թուէ Խորհրդային խաղերը, — սահմանագլխային միջադէպերու ստեղծում, տնտեսական պաշարում, բնականոն յարաբերութեանց խզում, քարոզչութիւն, լրտեսութիւն, մշակութային յարաբերութեանց բարձում։ «Քրեմլին այս ձեւով կը գործէ, կը բացագանչէ Քարտելժ, ի հեճուկս Եուկոսլաւիոյ, որովհետեւ չէ յաջողած շահագործել զայն, երբ վերջին պատերազմի «աւար»։

ՄԱԿի շրջանակներուն մէջ զրոյց կը շրջի թէ Վիշինսքի նոր հրահանգներ ստացած է Մոսկուայէն։ Ուրբաթ օրուան իր խօսելիք ճառը, Շումանէն վերջ, հաւանական է տարբեր ըլլայ առաջինէն, որ կ'ըսուի թէ «պարագայական» նիւթ մըն էր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ Չին-Քորէացիները ջարդած են 5790 գերիներ։ «Եթէ այս արարքը հաստատուի, դարուս ամէնէն բարբարոս ոճիրն է» յայտարարած է Նախագահ Թրումըն։ Կը վախցուի որ այս լուրը գէշ հետեւանք ունենայ Փան Մին Ժոմի բանակցութեանց ելքին վրայ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Թռչող կառաշարը», որ քանի մը օրէ ի վեր կորսուած էր Ֆրանսայի մէջ, երէկ գտնուեցաւ Տիւրպիզի սարահարթին վրայ, Մոն Տորէի ջերմուկներուն եւ Շամպօն սեւ Լճի մէջտեղ։ Օդանաւին 33 ճամբորդները ածխացած են, երեքը դուրս նետուած անկման պահուն, վիրաւորուած եւ կլիմային խստութենէն մահացած։ Կը կարծուի թէ՝ մառախուղին պատճառաւ, «Թռչող կառաշար»ը զարնուած է Սանսիի հիւսիսային սարահարթին եւ ջախջախուած։ Ֆրանքֆորթի ամերիկացի օդանաւորդները եւ Ֆրանսայի ոստիկան զինուորները ամբողջ գիշերը հսկած են աճիւններուն վրայ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի Առնուվիլի մէջ, Նոյեմբեր 18ին Հ. Յ. Դ. Վարդան Էնթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Սալ Կալմանի մէջ, ժամը 3էն 11։
Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պ. Գարեգին (Թառիստ), ընկեր Բենօ (սրինգ եւ դափ), երգողներ, եւ արտասանողներ։ Ճոխ պիւֆէ։ Ծախքերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.—Gare du Nordէն շոգեկառք 2.10ին, օթօպիւս Porte de la Chapelleէն թիւ 268ը։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ
Իր Միջին Արեւելք մեկնումէն առաջ
Չորեքշաբթի, 28 Նոյեմբեր, ժամը 21ին
Salle Chopinի մէջ, 8 rue Daru, Paris

Տոմսերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. գրատուններ.— Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան, Studio Ալէմշահ 19a, rue Caumartin եւ Տօքթ. Ճինճեան, 29 rue Bleue։

ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ
ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ 9 ԴԵԿՏ.ին
Սորպոնի Ռիշլիէօյի սրահին մէջ, ժամը 3ին։
Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի

Մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը 1951, Յունուար 6ին։

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Richard D. Vahram, Galerie de la Cité, 41 Quai de l'Horloge, Paris (1):
17 Նոյեմբերէն — 1 Դեկտեմբեր, 1951
VERNISSAGEը այսօր շաբաթ։ Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ բացի կիրակիէն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Այս կիրակի Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցիին մէջ, իր զաւակներուն կողմէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց մօր՝ Այրի Տիկին ՌԵՀԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ (Սասունցի) յիշատակին։ Կը հրաւիրուին իր ազգականները եւ իր յիշատակը յարգող հայրենակիցները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Այս Կիրակի Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի
Պ. ԱՀԱՐՈՆ ՊԵՏԻԿԻ (Խարբերդցի)
յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Այս Կիրակի, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ (69, rue Louis Blanc) հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, Լիոնի ազգային միութեան կողմէ, Տ. Արտաւազդ Սիւրմէեան սրբազանին մահուան քառասունքին առթիւ։
Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջանի հայութենէ ներկայ ըլլալ Ս. Պատարագի եւ հոգեհանգստի արարողութեանց, իրենց յարգանքի բաժինը բերելու համար հանգուցեալ Սրբազանին յիշատակին։
Ի դիմաց Լիոնի Ազգ. Միութեան դիւան

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք։
Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն։
Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ԳՈՐԾԱՒՈՐ ԿՈՒԶՈՒԻ
Իր տան մէջ աշխատելու համար կօշիկի «cousu-main» լաւ գործաւոր մը կ'ուզուի։ Դիմել Ա. Գաբիկեանի, 118 rue Lafayette (116 Place Lafayette) Paris, métro Gare du Nord:

Վարչական

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն պատասխանել իրենց ստացած ազդարարութեանց (**mandat cheque**)։ Ոչ մէկ բաժանորդ իրաւունք ունի ապառիկ թերթ ստանալու։
Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար։
Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու։
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանին բոլոր վարչութիւններու ժողովը այս շաբաթ իրիկուան ժամը 7.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։
Ներկայ կ'ըլլայ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։
ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԸ այս չորեքշաբթի տեղի չունենար, սրահը բացառաբար զբաղուած ըլլալով։ Բայց այս շաբաթ գիշեր նոյն սրահին մէջ թէյասեղան մը սարքուած է Արեւմուտքի բարեկամներուն կողմէ, թերթին 200 թուականին առթիւ։
ՀԱՄԱԽՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 9ին, Bar du Globeի սրահը։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. ՊՈՐՏՕՅԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ կողմէ կը ներկայացուի՝
«ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ», ողբերգութիւն 3 արար
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Սընօն Moulin Bleuի ընդարձակ սրահին մէջ։
Կը հրաւիրենք հայ հասարակութիւնը վայելելու հաճելի ժամանց մը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Հռիփսիմէ Հորկրողեան (Երզնկայի), հօր անունը Ստեփան, մօրը՝ Մարիամ։ 1937ին կը բնակէր Գօչասար (Թուրքիա)։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Հիւսիս. Ամերիկա։ Փնտռողն է իր մօրաքրոջ աղջիկը Եղիսաբէթ, 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.)։ Կը խնդրուի Հայրենիքէն արտատպել։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ երիտասարդ աշկերտներ կօշկակարութեան համար։ Դիմել Sociétés des Chaussures Deesse, 18 rue Melingue, Paris (19):

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ ՄԸ
Կ'ուզուի Մաթիէօ բլաստիքի աշխատանոցի մը համար։ Դիմել Պ. Կ. Սարեանի, 33 rue Bayen, Paris (17)։ Հեռաձայն Gal. 67-61:

ԴԵՐՁԱԿԻ ԱՇԿԵՐՏ ՄԸ ԿՈՒԶՈՒԻ
15 — 16 տարեկան որ գոնէ քիչ մը հասկնայ արհեստէն։ Դիմել Maison Papazian, 128 rue d'Aboukir, Paris (2):

ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՀՆԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ Կիրակի, հայկական մարզական խումբ մը բաժակի մրցում մը կը կատարէր պատուի աստիճանի վրայ գտնուող համբաւաւոր խումբի մը դէմ։ Տիրող կարծիքը այն էր որ այս վերջինը յաղթանակը ապահոված է։ Սակայն մրցումին ներկայ ըլլալու փութացող հանդիսականները զարմանքը ունեցան տեսնելու արտակարգ եռանդը հայկական խումբին, որ քաջամարտիկ հակառակորդներու դէմ մղած իր պայքարը վերջացուց յաղթանակով։ Երբ ներկաները ջերմապէս կը շնորհաւորէին յաղթականները, անոնց նախագահը յայտնեց այն ռազմավարութիւնը՝ զոր գործածած էր, այդ արդիւնքը ձեռք բերելու համար։ Ան՝ յաղթանակի պարագային՝ խաղացողներէն իւրաքանչիւրին խոստացած էր նոր «ՇԻՐԱԿ **52**»էն շիշ մը։

«ՇԻՐԱԿ» ՕՂԻՆ, ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԻՆԱԼԻ ՕՂԻՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ Է ԲՈԼՈՐ ՄԱՐԶԱՍԷՐՆԵՐԷ։

Dépot Central.— Grande Distillerie du Parc, 1—3, Bld. Onfroy, Marseille. Tél. Prado 82.93, 83.50.

Dépot pour la Région Lyonnaise.— D. BAHADOURIAN, 246, Rue Vendôme, Lyon. Tél. M. 11.84:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 18 Novembre 1951 Կիրակի 18 ՆՈՅԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6614-Նոր շրջան թիւ 2025

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆԱԽ՝ ԴԻՐՔԵՐԸ ՃՇԴԵՆՔ

Վերջերս արտասահմանի թերթերուն մէջ կ'արծարծուի Ազգային Կեդրոն մը ստեղծելու հարցը: Այս առթիւ յօդուածներ ու խմբագրականներ կը հրատարակուին, ջատագովելով իրարու քով գալու, միասին մտածելու եւ գործելու գաղափարը: Մտածելու՝ Սփիւռքի հայութեան մասին. անոր ազգային, կրթական ու մշակութային կեանքը կազմակերպելու կենսական գործին շուրջ:

Գաղափարը նոր չէ: Շուրջ երկու տասնեակ տարիներ առաջ նոյն առաջարկները հրապարակ դրուեցան եւ լուծումներ ալ առաջարկուեցան, բայց կարելի չեղաւ արդիւնքի հասնիլ: Այսօր, երբ հորիզոնները աւելի մթնցած են ու կը սպառնան խաւար դառնալ, նորէն կ'արծարծուի նոյն գաղափարը: Դժուար է ըսել, սակայն, թէ այս անգամ աւելի բախտաւոր պիտի ըլլա՞ն առաջարկողները:

Արդարեւ, լաւ կ'ըլլար որ Ազգային կեդրոն մը ունենայինք, որ գոնէ մշակութային ընդհանուր գործը կազմակերպէր. հայ նոր սերունդի փրկութեան մասին մտածէր, դաղութէ գաղութ. համախմբէր մտաւորական եւ կենդանի բոլոր ուժերը, գործի մղէր զանոնք. համազգային տօնախմբութիւնները սարքէր ամէն տեղ, պատշաճ հանդիսութեամբ, ներդաշնակ ոգի ստեղծելու, ազգային շունչ սփռելու համար ամենուրեք:

Կարելի էր այս ամէնը եւ լաւ կ'ըլլար... բայց ի՞նչպէս հաւատալ, ի՞նչպէս մտածել իրականացման մասին, տրուած պայմաններու մէջ: Հայ Սփիւռքը այսօր, աւելի քան երբեք, բաժան բաժան է, չըսելու համար՝ թէ պառակտուած է: Ատելութիւնը, կիրքը, հակամարտութիւնը եւ գիտակցական ուրացումի զգացումը այնքան ծաւալած են, որ բացարձակ արժէքներն իսկ կը ստորադնահատուին. ազգային սրբութիւնները կ'աղարտուին. պատմութիւնը կը խեղաթիւրուի. ազգային տօները կ'ուրացուին. հերոսներու յիշատակը կ'անարգուի. իսկ եկեղեցիները, աղօթքի ու վերացումի վայր, դարձած են քաղաքական ու խմբակցական կիրքերու հանդիսարան: Աւելին: Դեռ վերջերս իմացանք որ Ամերիկա, մեծ քաղաքի մը մէջ որոշ խմբակցութեան մը մարդիկը մերժած են... մեռելներն իսկ թաղելու նոյն գերեզմանին մէջ, որովհետեւ...

Ինչ հարկ բացատրելու ամէն բան, երբ ամէն օր նման երեւոյթներ կը ծագին ու կը խեղաթիւրեն, կ'այլանդակեն, կ'ապականեն Հայուն կերպարանքը:

Ցուսահատ չենք անշուշտ: Թերեւս, ով գիտէ, ինչ որ երկու տասնեակ տարի առաջ չյաջողեցաւ, կրնայ յաջողիլ այս օրերուն: Թերեւս, ատելութեամբ լեցուած սրտերը պայթին, պարպուին եւ մարդիկ, անդունդին եզերքը հասած, անդրադառնան որ Հայ են եւ կոչուած են մտածելու վաղուան մասին:

Կը կարծենք սակայն, որ նախ քան նման առաջարկներու մասին մտածելը՝ անհրաժեշտ է հարթել ճամբաները: Անհրաժեշտ է նախ՝ որ խաղաղին կիրքերը, պարզուին տեսակէտները, ճշդուին դիրքերը՝ գոնէ հիմնական ու էական խնդիրներու նկատմամբ:

Օրինակ, կայ Հայկական Դատ մը, որուն հետապնդումը բոլորին պարտքն է: Չէ լուծուած այդ Դատը, որ ազատագրութեան եւ ազատութեան դատ մըն է: Հայոց հայրենիքը ազատ պիտի ըլլայ եւ ամբողջական, բռնագրաւուած հողերու վերադարձումով: Այս մասին կրնա՞յ երկու կարծիք ըլլալ, մանաւանդ այս օրերուն, երբ ազատութեան շունչը կ'անցնի բազմաթիւ ու փոքր ժողովուրդներու վրայէն, փոթորկելով միջազգային կեանքը:

Կայ վերջապէս Սփիւռքի մէկ միլիոն հայութիւնը, անբաժան մասը բովանդակ հայութեան, թանկագին ու հարուստ՝ իր մշակութային արժէքներով եւ իր ազգային իրաւունքներով: Թանկագին՝ իր քանակով:

Պարզ են մեր տեսակէտները. այս բոլորի մասին եւ լուսաբանուած բոլոր կողմերով: Կարելի է դեռ աւելին ընել, եթէ հարկ ըլլայ:

Կրնա՞նք նոյնը ըսել ուրիշներու մասին:

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԻՄՍ ԵՒ ՔՈՒԿԴ

Հայ հայրիկ մը, որուն տարիքը բարեւ կուտայ եօթանասունին, մտերմիկ զրոյց կ'ունենայ իր երիտասարդ զաւակին հետ.

— Ճիմի, տղաս, երեսուն տարի է քեզի համար կ'աշխատիմ... քեզ մեծցուցի, դպրոց ղրկեցի, մարդ ըրի... ասկէ վերջ...

— O քէյ, տէտի, ասկէ վերջն ալ քեզի համար աշխատէ...

×

Ուրիշ հայրիկ մը ու զաւակ մը.

— Ճանի, ինծի քսաննոց մը կրնա՞ս տալ...

— Ուէլ, առ, բայց եկող շաբթու կը վերադարձնես...

×

Ու երրորդ մը.

— Տղաս, զոյգ մը նոր կօշիկ ունիմ... առ, հագիր ու այնպէս պարահանդէսի գնա... քեզի...

— Ոչ, մեռսի, փափա, քու կօշիկդ քեզի, իմս ինծի...

— Բայց այս տունին մէջ՝ իմս, քուկդ կա՞յ, տղաս...

— Անշուշտ կայ... հոս Փարիզ է, «Երկիր»ը չենք:

×

Իրաւունք ունի խորհելու երիտասարդը — «Երկիր»ը չենք: Ամերիկա ենք կամ Եւրոպա եւ... սկսած ենք քաղաքակրթուիլ:

— Իմս ինծի, քուկդ քեզի, հայրիկ, մայրիկ...

Սեփականութեան հարցին մէջ, կը թուի թէ, հետք չէ մնացած մեր հայրենի սովորութիւններէն, մեր ըմբռնումներէն, մանաւանդ այն երդիքներուն տակ, ուր հոգեկան կապ չկայ երկու սերունդներուն միջեւ:

Հոն, տարբեր էինք, շատ տարբեր...

Այնտեղ, հայրիկը չէր որ կ'ըսէր իր զաւկին.

— Ասկէ վերջն ալ դուն ինծի համար կ'աշխատիս...

Ընդհակառակն, տղան կ'ըսէր իր հօրը.

— Հայրիկ, յոգնեցար... ալ տունը կեցիր... ես քեզի համար ալ կ'աշխատիմ, մայրիկին համար ալ...

×

Մեր քաղաքակա՞ն ճակատն էր միայն որ փլաւ երեք տասնեակ տարիներ առաջ:

Ոչ: Մեր տոհմիկ աւանդութիւններէն ալ շատ բան կորսնցուցինք, դժբախտաբար:

— Իմս ինծի, քուկդ քեզի, հայրիկ...

Տարիներ, տարիներ առաջ խնդացի, երբ օտար ընտանիքի մը սեղանին վրայ, այր ու կին կը վիճէին... լոլիկի մը համար...

— Դուն քու լոլիկդ կերար երէկ գիշեր... ասիկա իմ բաժինս է, Ճօրճ...

Իրենց վրայ խնդացի:

Մերիններուն համար՝ արցունք մը կոպերուս տակ.

— Ինչու, այսպէս չորս հովերուն յանձնուէինք... մեր հողերէն, մեր աւանդութիւններէն հեռու...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔՈՐԷԱՅԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկայի դեր-ընդապետ Հենլէյի զգայացունց յայտնութիւնները, խոր յուզումի մատնած են Ամերիկայի ժողովուրդը, որ այժմ բարձրաղաղակ կը պահանջէ կառավարութենէն հիւլէական ռումբ գործածել: Վերջին լուրերու համաձայն, Չինեւքորէացիներուն կողմէ ջարդուած դաշնակից գերիներուն ընդհ. թիւն է տասը հազար հոգի, որոնց 2500ը ամերիկեան քաղաքացիներ:

Պաշտօնական շրջանակները վերապահ են, անոր համար որ քիչ մը չափազանցուած կը կարծեն վերոյիշեալ թիւերը: Ծերակուտական Թեֆթի եւ ուրիշ երեսփոխաններու կողմէ առաջարկուած հիւլէական ռումբի գործածութիւնը, մտածել կուտայ Ուաշինկթընի կառավարութեան: Մեծերը վերապահուած են ընդհ. պատերազմի մը, իսկ փոքրերէն շատ քիչ կան, այնպէս որ խելքի մօտ չի թուիր հրապարակ դնել սահմանափակ պատերազմի մը մէջ:

ՄԱԿը օրակարգի կ'անցնէ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆԴՀ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՐՑԸ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը 6ի դէմ 45 ձայնով որոշեց օրակարգի անցնել կազմութիւնը միջազգային յանձնաժողովի մը, որպէսզի ուսումնասիրէ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ ազատ ընտրութիւններ կատարելու հարցը:

Վիշինսքի դէմ արտայայտուեցաւ այս որոշման, յիշելով ՄԱԿի կանոնագրին 107րդ տրամադրութիւնը, ինչպէս ըրած էր Մալիք կազմակերպութեան յանձնաժողովին մէջ: Խ. Միութիւնը բռնաբարում մը կը նկատէ այդ որոշումը Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութիւններուն, ըստ որում դաշնակիցները պէտք չէ միջամտեն ըլլան Գերմանիոյ ներքին գործերուն:

Երեք Մեծերը դիտել կուտան թէ անոնք պարզ պայմանագրութիւններ են եւ բնաւ դաշինքի մը հանգամանքը չունին: Մոսկուան ինքն ալ հանրապետութիւններ ստեղծած է, ինչպէս արեւելեան Գերմանիոյ հանրապետութիւնը, հետեւաբար իր առարկութիւնները օրինաւոր ըլլալէ կը դադրին: Եթէ Խ. Միութիւնը արգիլէ միջազգային յանձնաժողովին մուտքը, պիտի առաջարկուի որ գոնէ ժամանակաւորապէս բաց մնայ սահմանագլուխը, մամուլի եւ հաւաքոյթներու ազատութիւն ըլլայ, երաշխաւորելով գաղտնի քուէարկութիւնը, ինչ որ շատ պիտի դիւրացնէ նպաստաւոր լուծում մը:

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ

Հինգշաբթի օրուան նիստին խօսք առին Արժանթինի, Իսրայէլի, Նիքարակուայի, Քոսթա Ռիքայի, Պելօրուսիոյ, Հնդկաչինի եւ Եթովպիոյ պատուիրակները:

Իսրայէլի պատուիրակ Մոշէ Շարէթ գանգատ յայտնեց ընդդէմ արաբական երկիրներուն, որոնք տնտեսական պոյքոթի եւ ծովային պաշարման ենթարկած են իր հայրենիքը, ինչ որ հակառակ է ՄԱԿի կանոնագրին:

Պելօրուսիոյ պատուիրակ Քիսըլէվ, Քարտելժի ճառը որակեց «անամօթ», «զրպարտիչ», «ազատ սպրտուքներով լեցուն», որոնք կը նուազեցնեն խորհրդային բանակին ճիգերը Եուկոսլաւիոյ ազատագրութեան մէջ:

Քոսթա Ռիքայի պատուիրակ Ալֆրետօ Վոլիոմարթա դիտել տուաւ թէ՝ խաղաղութիւն չի կրնար գոյութիւն ունենալ, քանի ազգերը կը մնան գերութեան մէջ եւ մարդկային իրաւունքը ծաղրանքի ենթարկուած է:

Ուրբաթ օրուան նիստին Ֆարիս էլ Խուրի դժգոհութիւն յայտնեց որ Դաշնակիցները միջամուխ կ'ըլլան Միջին Արեւելքի գործերուն, ինչ որ կը վնասէ արաբական երկիրներու վեհապետական իրաւունքներուն: Սուրիոյ պատուիրակը հրաւիրեց դաշնակիցները, որ արդարութեամբ վարուին Արաբներուն հետ, որոնք ծառերուն տակ կ'ապրին, երբ Հրեաները հեշտաւէտ տուներու մէջ են, զորս հարկադրանքի տակ լքած են տեղացիները:

Սալահէտտին փաշա ամբաստանեց Անգլիացիները, որ ինչպէս Քորէայի թերակղզին, նոյնպէս եւ Եգիպտոսի մէջ կռիւ կը մղեն, ճգնելով ցոյց տալ թէ դաշնակից են իրենց: Եգիպտոսի արտաքին նախարարը յիշեց Սուէզի բռնագրաւումը, պաշարման վիճակը, որ երկիրը զրկած է յարաբերութենէ արտաքին աշխարհի հետ: Չի մոռցաւ նաեւ թուել խժդժութիւնները Բրիտանացիներուն, որոնք ոչ երեխայի, ոչ ալ կիներուն կը խնայեն: Եգիպտոս տրամադիր է իր ներկայացուցիչները եւ զօրքը քաշել Սուտանէն, բայց հաւատք չունի Մեծն Բրիտանիոյ վրայ, որովհետեւ ան որոշած է յաւերժացնել իր տիրապետութիւնը:

Չեխոսլովաքիոյ պատուիրակուհի Տիկին Սեքանինովա յարձակեցաւ աշխարհակալներուն վրայ, որոնք արշաւանքի պատրաստութենէն անցած են բուն արշաւանքին եւ մեղադրեց ՄԱԿը, որ կը վլանայ կարմիր Չինաստանը ընդունիլ իր ծոցին մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Այսուհանդերձ, հանրային կարծիքին ճնշումը հետզհետէ կ'աւելնայ, կառավարութեան համար խիստ դժուար է սանձել: «Ուաշինկթըն Նիւզ» ծիծաղելի կը գտնէ բանակցութիւնները շարունակել Քորէայի մէջ, երբ այնքան վճռական յաղթանակի մը հնարաւորութիւնը կայ: Իսկ Տաւիտ Լաւրենս կը հեգնէ Անգլիացիները, որ դեռ կը շարունակեն իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները Փեքինի հետ, այս բարբարոսութեանց յայտնութիւնէն վերջն իսկ: Ցետոյ կ'ոգեկոչէ այն օրը, երբ Մաօ Չէ Թունկ դատի պիտի ենթարկուի իբր պատերազմի ոճրագործ: «Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն»ի աշխատակիցը կը պահանջէ ճանաչումը ազգայնական Չինաստանի, մահապատիժ ջարդի պատասխանատուներուն, ի վերջոյ յոյս կը յայտնէ որ ՄԱԿը պիտի օժանդակէ կարմիր Չինաստանի հակառակորդներուն: Զօր. Ռիճուէյ հրահանգ տուած է քննութիւն բանալ ստուգելու համար Հենլէյի յայտնութիւնները:

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

ԽՄԲ.— Այս յօդուածը երկրորդ մասն է Պ. Ֆ. Ֆէյտի զեկոյցին՝ կարդացուած «Համազգային Լսարանին» մէջ:

Արեւելագէտներու համաժողովը տարիներէ ի վեր փնտռուած առիթը եղաւ ինծի պոլսահայ գաղութին հետ ծանօթանալու: Առանց ծանրանալու մեր ընտանեկան պարագաներու կողմէ եղած ջերմ ընդունելութեան վրայ, պիտի ըսեմ միայն որ պարզապէս աւելի քան հաստատեց իմ համոզումներս հայկական հիւրասիրութեան մասին:

Ըսեմ նաեւ որ Պոլսոյ Հայութիւնը մօտէն ծանօթանալու այս առիթը կեանքիս ամէնէն սիրելի յիշատակներէս մէկը պիտի մնայ:

Պոլիս հասնելէս առաջ արդէն լսած էին իմ մասիս: Հոն հասնելուս հաճոյքն ունեցայ ընդունելու առաջին այցելութիւն մը՝ Պ. Մկրտիչ Հաճեանէ որ թէեւ արհեստով քիմիագէտ, բայց գրականութեան եւ ուսուցչութեան կը նուիրէ իր ժամանակի եւ գործունէութեան մեծ մասը: Ինքն էր որ տեղեկանալով սրբազան պատրիարքը տեսնելու փափաքիս պէտք եղած ժամադրութիւնը կարգադրեց եւ զիս առաջնորդեց պատրիարքարան: Խաչատուրեան սրբազան շատ համակրելի եւ քաջահմուտ կրօնական մըն է: Իրեն հետ երկար խօսակցութիւն մը ունեցանք մատենագրութեան մասին եւ մասնաւորաբար Նարեկացիի գործերուն, զորս ինքը թարգմանած է աշխարհաբար լեզուով, ինչպէս եւ Եզնիկի մասին որուն Եղծ աղանդոցը այս օրերս մանրակրկիտ կերպով կ'ուսումնասիրէ: Մեկնելէս քիչ առաջ կրկին գացի պատրիարքարան, տեսնելու համար զինքը եւ հրաժեշտ առնելու իրմէ: Պ. Գալֆաեանի՝ ազգային վարչութեան նախագահին տան մէջ էր որ Խաչատուրեան սրբազանին հետ երրորդ անգամ տեսակցելու պատիւը ունեցայ:

Ծանօթացայ Տօքթ. Զաքարին հետ, որ զիս առաջնորդեց Ազգ. Հիւանդանոց: Հոն, կրցայ այցելել մինչեւ ամենայետին անկիւնները: Եւրոպական մեծ քաղաքի մը պետական հիւանդանոցէն ոչ մէկ տարբերութիւն ունի հայ ազգային հիւանդանոցը: Ընդարձակ է, նոր մեքենաներով օժտուած, բոլոր բաժինները լաւ զատուած են իրարմէ, շէնքերը հաստատուած կոկիկ պարտէզի մը մէջ, ազուոր մատուռ մը եւ յարակից բոլոր անհրաժեշտ շէնքեր:

Վառվռուն, գործունեայ եւ անձնուէր բժիշկը նոր զարկ մը տուած է այս հաստատութեան, ուր հայ բժիշկներ, մասնագէտներ, վիրաբոյժներ, հայ ժողովուրդին ամենայարմար կերպով ծառայելու առիթը կը գտնեն միեւնոյն ժամանակ իրենց ընտրած ասպարէզին հետեւելու լրջօրէն: Կը բաւէ «Սուրբ Փրկիչ» հանդէսին վրայ աչք մը նետել գաղափար կազմելու համար հոն տարուած հսկայ աշխատանքի մասին:

Ամէն տեղ կը տիրեն կարգապահութիւն ու մաքրութիւնը: Մէկ խօսքով այս հաստատութիւնը պատիւ կը բերէ Պոլսոյ հայ գաղութին: Հաճելի է նաեւ իրենց գեղեցիկ դահլիճին մէջ դիտել նկարները եւ կարդալ զանազան շէնքերուն վրայ գրուած անունները, որոնց բոլորը ապացոյցներ են որ Հայոց մէջ բարերարութիւնը միշտ իրականութիւն մըն է:

Գաղափարներու անգութ կցորդութիւն մը չէ որ զիս կը տանի քաղաքին միւս ծայրը, մինչեւ Շիշլիի գերեզմանատունը: Հոն ալ նոյն սքանչացման տպաւորութիւնը ունեցայ, երբ Պ. Քէրէսթէճեան զիս պտտցուց գերեզմանոցին զանազան մասերուն մէջ: Թէեւ տապանաքարերը շատ անգամ համեստ են, սակայն նոյն մաքրութիւնը, նոյն կարգապահութիւնը: Հոն կրօնաւորներուն դամբաններուն եւ մտաւորականներուն գերեզմաններուն քով կը գտնուին ազգային բարերարներուն շիրիմները:

Մի կարծէք որ բարերարները անցեալին կը պատկանին: Պոլիս եղած ատենս միշտ կը լսէի Պ. Միքայէլեանի անունը որ համեստութեամբ կը սատարէ ամէն ձեռնարկի լիաբուռն: Ունի բազմաթիւ սաներ որոնք չեն գիտեր թէ ո՞վ է իրենց բարերարը:

Ծանօթացայ նաեւ Տօքթ. Մանուէլեանի, Պոլսոյ ամենամեծ վիրաբոյժներէն մէկը, որուն համբաւը հայ շրջանակներէ դուրս եւս տարածուած է:

Գրավաճառներու խանութները յաճախ գրական ակումբներու դերը կը կատարեն եթէ գրավաճառը ինք գրասէր կամ գրագէտ է: Նոյնն էր պարագան Պ. Թ. Ազատեանի գրատան համար, ուր ծանօթացայ թէ իր գրական աշխատանքներուն եւ թէ կարգ մը մտաւորականներու:

Ինչպէս քիչ վերը յիշեցի, քիմիագէտ Պ. Մ. Հաճեանն է «Ս. Փրկիչ» պարբերաթերթին խմբագիրը, բազմակողմանի առաւելութիւններ ունեցող անձնաւորութիւն մըն է, նաեւ երաժշտագէտ, ինչպէս իր տիկինը, որ Նափոլիի երաժշտանոցը աւարտած է:

Աւելի երիտասարդ հեղինակներուն կարգին պէտք է յիշել Վարուժան Աճէմեանը, քիչ մը désabusé գրող մը որ հաճելի կերպով կ'արտայայտէ իր յոռետեսութիւնը: Գրած է պատմուածքներու հատոր մը, Քովնտի փողոցը, Թատերախաղ մը՝ Պատուհանը բաց չեն թողուր, զոր ներկայացուցին յաջողութեամբ, ինչպէս եւ ունի անտիպ գործեր:

Կան ուրիշներ ալ անշուշտ, բայց արձակուրդին պատճառաւ չկրցայ ճանչնալ: Կիներու մէջ պէտք է յիշել բանաստեղծուհի Օր. Սիրվարդ Կիւլպէնկեան, աշակերտ Սիպիլի:

Մամուլն ալ իր կենդանի դերը ունի անշուշտ հայ հանրային կեանքին մէջ: Աւելի քան քառասնամեայ «Ժամանակ»ը, «Մարմարա» օրաթերթերը, շաբաթաթերթերը՝ «Նոր Լոյս», «Փարոս» եւ «Ծառազայթ»ը, բոլորն ալ ծանօթ են եւ իւրաքանչիւրին վրայ առանձին չեմ ուզեր ծանրանալ:

Միշտ նկատի պէտք է առնել որ Պոլիսը այցելեցի արձակուրդի ժամանակ երբ Պոլսահայութիւնը ցրուած էր, դպրոցները գոց էին, մտաւորականներէն շատեր բացակայ: Ուրեմն թերի են իմ այս նկարագրութիւններս:

Նուագահանդէս, ցուցահանդէս եւ նման արուեստի արտայայտութիւններու ներկայ չեղայ, բայց դուք ալ գիտէք որ Պոլսոյ կեանքին մէջ մեծ տեղ ունին անոնք:

Կեդրոնական վարժարանն այցելեցի, որուն համբաւը շատ լսած էի: Իր յոբելեանը մօտ ատենէն կը տօնուի, վստահ եմ որ ան կրնայ պարծենալ իր առաջին սաներով, Զօպանեանով, Աճառեանով, Միհրդատեանով: Այցելած ատենս փոշիներուն մէջ էր, բայց այս փոշիները բարի աւետիս մը կը բերէին, Կեդրոնականը կ'օժտուէր կեդր. ջերմութեամբ: Նոր տնօրէնը՝ Պ. Ղազարոս Պալճեան, ամէն ջանք կը թափէ դպրոցը դնելու իր աւանդական բարձրութեան վրայ: Այս նպատակով, նախկին սաներուն մէջ գտնուած բանասէրներէն եւ յայտնի մասնագէտներէն կը խնդրէ որ բարեյօժար կերպով յաւելուածական դասաւանդութիւն կատարեն: Մտադիր է իր շրջանաւարտներէն երկուքը Փարիզի Արեւելեան Լեզուներու վարժարանը ղրկել որպէսզի արեւմտեան մեթոտով ալ ուսումնասիրեն իրենց մայրենի լեզուն եւ ապա վերադառնան Պոլիս եւ ուսուցչութեան նուիրուին:

Վիէննական Մխիթարեան Միաբանութեան վարժարանը նոյնպէս այցելեցի, նախկին սաներէ առաջնորդուած, ծանօթացայ անոր տնօրէնին հետ, Հ. Սարգիս, որ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները տուաւ վարժարանին գործունէութեան մասին:

Դժբախտաբար չկրցայ այցելել Էսաեան վարժարանը, որուն մասին նոյնպէս լսած էի նախապէս: Եղայ նաեւ Գալֆայեան որբանոցը: Չկրցայ շարունակել աւելի երկար իմ այս այցելութիւններս: Արեւելագէտներուն համաժողովը սկսաւ, անկէ ետքն ալ ճամբորդութեան վերջին կարգադրութիւնները:

Պ. Հայկ Մաքինաճեանի, ընկերակցութեամբ գացի Գարակէօզեան որբանոց: Ներկայ տնտեսական աննպաստ պայմաններուն հակառակ, որոնք աւելի զգալի են եւ նեղացուցիչ որբանոցի մը համար, որբանոցը կը շարունակէր իր գործունէութիւնը եւ շէնքին նորոգութիւնները կը կատարուին: Քառասունի չափ տղաքներ ներկայ էին: Մնացած տեղերը կը տրուին սովորական աշակերտներու:

Պէզճեան վարժարանի վերաբացման օրը ներկայ էի, Պ. Թաթարեան ինծի մանրամասնօրէն տեղեկութիւններ տուաւ, որոնք արդէն մասնաւոր գրքի մը մէջ հրատարակուած են:

Ֆէրիգիւղի մէջ, եկեղեցիին քով, պատրաստ էր նոր վարժարանը, որուն բացումը Սեպտեմբերէն վերջ պիտի կատարուէր:

Վենետիկեան Մխիթարեան Հայրերուն դպրոցը, ամէնուն կողմէն սիրուած Հ. Յակոբոս Վ. Փոսպըյըքեանի տեսչութեան տակ կը շարունակէ իր կրթական արդիւնաւոր գործը:

×

Կարեւորագոյն դպրոցները նախկին սանուց միութիւններ կազմած են, որոնք զանազան ձեւով կը մասնակցին հայ մշակութային կեանքին: Օրինակ բացօթեայ ցայգահանդէս մը կազմակերպած էր Էսաեան Սանուց Միութիւնը, շատ յաջող կերպով, Վոսփորի զբօսարաններէն մէկուն մէջ: Մխիթարեան վարժարանը, Գարակէօզեան որբանոցը, բոլոր դպրոցները այսպիսի կազմակերպութիւններ ունին, սակայն մասնաւորապէս պէտք է յիշել Կեդրոնականինը որ Հանդէս Մշակոյթի անունով՝ հետաքրքրական, ճոխ եւ մաքուր տպագրութեամբ հանդէս մը կը հրատարակէ:

×

Զանազան եկեղեցիներ այցելեցի, մէկ կամ աւելի շատ անգամներ, Մայր եկեղեցին՝ Գում Գափու, Ս. Երրորդութիւնը, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը՝ Բերա, Ֆէրիքէօյի եկեղեցին, Ս. Գէորգ եւ Ս. Յովհաննէս՝ Սամաթիոյ մէջ եւ, շնորհիւ Պ. Խրլըրեանի, Պալաթի Զարխափան անուն եկեղեցին, ուր մեր երթալէն քանի մը օր առաջ, հրաշքներ էր պատահած, երկու հոգի իրենց բժշկութիւնը ստացած էին: Տեսայ նաեւ Գատըգիւղի եւ Գընալըի եկեղեցիները: Այս բոլոր եկեղեցիները լեցուն են հաւատացեալներով կիրակի օրերը եւ Պատրիարք հայրը կարգով մէկուն կամ միւսին մէջ կը պատարագէ:

Այս զեկոյցս աւարտելէ առաջ ձեզի նշանակալից դէպք մը պատմեմ: Երկու որբ երիտասարդներ, քոյր եւ եղբայր, Օր. եւ Պ. Սեւան, իրենց բնակարանին մէջ ճաշկերոյթ մը սարքած էին ի պատիւ հայ արեւելագէտներուն եւ ճաշէն ետքը քառասունի չափ հայ երիտասարդներ հաւաքելով ասուլիս մը կազմակերպեցին ուր խնդրեցին որ խօսին ժողովին մասնակցող Հայերը, Հ. Մըըրեան, Պ. Պ. Վրոյր, Սաֆրաստեան եւ Բապուճեան եւ... հայացած խօսողս: Ներկաները մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան եւ հաճոյքով մասնակցեցան վիճաբանութեանց:

×

Այս մասնակի եւ անկատար տեղեկութիւններէն կը յուսամ որ ինծի պէս այն տպաւորութիւնը պիտի ստանաք որ Պոլսոյ հայ գաղութը շատ սերտօրէն կապուած կը մնայ իր մշակոյթին եւ իր հաւատքին եւ այս զգացումները տարիք առած մարդոց մենաշնորհը չեն այլ եւ երիտասարդութեան որ ազգային մշակոյթին հանդէպ անտարբեր ըլլալէ շատ հեռու է:

Ֆ. ՖԷՅՏԻ

Մեր լեռներու խորհուրդը

Ե.

Բիւրակն Հայ երկրին սիրտը

Սերմանց կամ Բիւրակն լեռներ, կոչուած են նաեւ Պին գէօլ, հազուագիւտ՝ իրենց առատ խոտերով ու ծաղիկներով, ջուրերով ու պարարտ, թարմ բուսականութեամբ: Խալխալ լեռները միանալով Հայկական Պարի լեռնաշղթային, ծնունդ տուած են Բիւրակնին, որուն բարձրագոյն գագաթը 10.707 ոտք բարձրութիւն ունի:

Բիւրակնին կը նային արեւելքէն Խնուսի լեռնադաշտը՝ իր արտերու ծփանքովը, գիւղերու անմեղութեամբը, պարտէզներու եւ այգիներու կենդանի համայնապատկերովը: Արեւմուտքէն՝ ըմբոստ ու խիզախ Քղին, իր գետերու շառաչովը, իր բարձրակատար լեռներու, մթին ձորերու եւ կանաչ դաշտերու դիւթանքովը: Հարաւէն՝ Վարդօն, երկնային դրախտէն փրթած, քնքոյշ ու ծաղկալից երկրամաս մը, իսկ հիւսիսէն՝ Կարինի եւ Ալաշկերտի արգասաբեր դաշտերը, իրենց թանձրախորհուրդ աւանդութիւններովը եւ կարծրութեամբը անմարսելի առասպելներուն:

Հայոց Աշխարհի սրտին վրայ բարձրացած մեծագոյն ուռեցքն է Բիւրակնը, հրաշալի դրախտ մը՝ մեր հրաշալի հայրենիքին մէջ, ունի զով եւ կենսաբաշխ օդ, ջինջ հորիզոն, սիրտերն ու աչքերը յագեցնող տեսարան: Անոր գագաթէն կը տեսնուին Արարատը, Սիփանը, Վանի ծովը, Տիգրանակերտը, Ծոփքը, Բալահովիտը, Կարինն ու Բասենը, Խնուսն ու Վարդօն, Ճապաղջուրն ու Քղին:

Բիւրակն նստեր է մեր երկրի սրտին վրայ, դարձեր է մեր ժողովուրդի բարախուն սիրտը, որուն կը նային Հայուն աչքերը հարազատի մը սիրովը, սրտակցի մը ամբողջական կարօտովը:

Հարսնեսի ու աղուոր

Արարատը կը խորհրդանշէ պատկառանք ու մեծութիւն, թագաւոր փառացը: Սիփանը՝ յամառութիւնը կամքին, կարծրութիւնը բառին ու խօսքին, իսկ Բիւրակնը՝ քնքշութիւնը, արուեստին նրբութիւնը, երկին ազնուականութիւնը:

Շքեղ ու փարթամ՝ նստեր է մեր երկրի սրտին վրայ, անոր երազին ու երեւակայութեան թելերէ հիւսուած գահին վրայ: Լեռնային Շամիրամ մը՝ կանացիական ամբողջական հպարտութեամբ, որ զգալի կ'ընէ իր գեղեցկութիւնը՝ արուեստի շրջագծէնդ փռեր է ադամանդազարդեւ ոսկեզարդ քղանցքը գաղտնիքի մը վրայ:

Քաջերու, դեւերու լեռը չէ, առնական ընդվզումներու լեռ ալ չէ մեր Բիւրակնը, ան՝ ջերմութիւն է սիրող սիրտին, ան՝ իր սիրականին անհամբեր սպասող աղջկան մը երազն է, ծաղկանկար տեսիլքը մօր մը կարօտին, ձիւնեղէն թագը գլխին, հագած կանաչութեան կանաչ գոյն հանդերձները, մատներուն դրած հինայի կարմիրը, աչքերը ծարիրած, դէմքը շպարած արեւին ոսկեփոշիովը՝ դարձեր է հարս, եւ ազուոր հարս, կը կախարդէ անցորդը, զայն կը դինովցնէ արուեստին յուզականութեամբը, երգին հմայքովը եւ համայնապատկերին նեկտարովը...:

Բիւրակնի վրայ՝ ակերն ու աղբիւրները իրենց սիրոյ վէպերն ունին, առուակները՝ դիւցազներգութիւն, իսկ լիճերը՝ երգը ջուրերու անմահութեան, այս պատճառով է որ Բիւրակնի անունը, մեր ժողովուրդի կուրծքին տակ, կը մնայ միշտ տաք, միշտ թարմ, ատոր համար է որ զայն յիշելով՝ հայութիւնը կը հրճուի, բերկրութիւնը կը թրթռացնէ անոր ներաշխարհը: Բիւրակնը՝ իր կարմրավառ, իր խորհրդաւոր առագաստին դրան առջեւ կեցած՝ փեսային սպասող հարսն է:

Բիւրակնի հրաշագործ

Հայոց աշխարհի այս գեղազուարճ լեռը, իր

քոյսերովն ու ջուրերովը, ոչ միայն հայութեան եւ անոր ծառայող ընտանի կենդանիներուն սնունդ եւ ջուր հայթայթած է, այլ նաեւ իր յստակ օդովը՝ ջինջ ու քնքոյշ հովերովը, գրաւիչ տեսարանովը եւ ծաղիկներու բուրմունքովը կազդուրած է անոր սիրտը, կեանք թափեր է անոր հոգիին մէջ, պնդացուցեր է ջիղերն ու երակները, ու անոր միսին մէջ լեցուցեր է դիմադրական ուժ :

Դեռ չվերջացաւ... : Բիւրակն՝ զինքը սիրող ժողովուրդին վէրքերն ու ցաւերը կը բժշկէ իր ծաղիկներու եւ քոյսերու բուժիչ հիւթերովը, որ մարդ որ երեսի կամ ձեռքի, կռնակի, վիզի կամ փորի վրայ ուռեցք ունի, թող բարձրանայ Բիւրակն, իր ուռեցքին դարման եղող կանաչ ծիլը, ծաղիկի թերթը կամ տերեւը, ոստը կամ արմատը գտնէ, բերէ տուն, եփէ, խիւս շինէ, վէրքին վրայ դնէ, կամ՝ չորցնէ, աղիւրի վերածէ, վէրքին վրայ ցանէ «կ'աղեկնայ Աստուծմով»... :

Վերջակէտը դնե՞նք : Ոչ, կը բողոքեմ, դեռ աւելին կայ, աւելի հրաշալին կայ ... Բիւրակն՝ անմահական աղբիւր ունի, մեռելին՝ վերստին կեանք ու արեւ տուող ջուրեր ունի... : Հայաստանի այս լեռը ոչ միայն հրաշագործ է, այլ նաեւ՝ մեռելայարոյց է, թող խօսի աւանդութիւնը :

Բիւրակնի ջրաբուժութեան փաստը.

Հովիւ մը Բիւրակնի վրայ իր հօտը կ'արածէ, օր մը, աղբիւրի մը ակին մօտերը, կը նշմարէ երեք վիրաւոր ու քոստ օձեր, կը տեսնէ որ անոնք ծաղիկէ մը մէյ մէկ թերթ կը փրցնեն, կ'ուտեն, կը մտնեն աղբիւրի ջուրին մէջ, կը լողնան դանդաղ, պահ մը կը սպասեն, յետոյ՝ ջուրէն դուրս կ'ելլեն առողջացած, երիտասարդացած եւ գեղեցկացած ... :

Բիւրակնի մեռելայարոյց ըլլալու փաստը.

Որսորդ մը որսի կ'երթայ Բիւրակն, կը թափառի ու կը դիտէ, կը յոգնի ու կը տանջուի մինչեւ յետմիջօրէ, վերջապէս կը յաջողի սպաննել երկու աղաւնիներ, ուրախ է որսորդը, չէ՞ որ ձեռնունայն չի վերադառնար իր տունը :

Աղաւնիները թրջուեր էին իրենց վէրքերու արիւնէն, փետուրները կարմրեր՝ սեփական արիւնի կարմիրովը, հովիւը մտածեց լուալ աղաւնիները, մաքրել արիւնը, յետոյ դնել տոպրակին մէջ : Մօտեցաւ աղբիւրի մը, լուալու կամ մաքրելու համար սպաննուած աղաւնիները : Հազիւ արիւնաթաթախ թռչունները ջուրին մէջ կը խօթէ, հոգի կ'առնեն անոնք, կը թռին դէպի իրենց բոյները ...

Եզրափակ

Կեանքի ու ապրումի, արուեստի ու գեղեցկութեան երգի ու բոյրի, ջուրի ու ծաղիկի կախարդական լեռն է Բիւրակն : Բիւրակն կը ներկայացնէ մեր հողին անարատութիւնը, փափկութիւնը մեր սրտին եւ քնքշութիւնը մեր խղճին :

Մեր զուսանները զայն երգած են, փառաբանած են անոր գեղեցկութիւնը, անոր հրաշագործութեան ուժը : Ան՝ մեզի ներշնչած է վաղուան Ցարութեան հաւատքը : Ցարութեան հաւատք ունեցող ժողովուրդները անպարտելի են : Ամէնէն թանկագին, ամէնէն կարեւորը՝ հոգիի գրահաւորումն է, ան է որ անհատը կը մղէ դէպի դիւցազնութիւնը, եւ բազմութիւնները՝ դէպի յաղթանակ ու յաղթերգութիւն ...

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Բ. ԵՒ Փ.

Կը յուսամ, օր մը հայ տպարանները, «համերաշխութիւն» բառը, ճիշդ չինել պիտի տան՝ խիստ կարծր մետաղէ մը, որպէսզի գրաշարները, ժամանակ չկորսնցնեն տառերը հատիկ – հատիկ շարելէն : Այնքան յաճախ կը գործածուի այդ երանելի բառը ...

Հայերս, երար պիտի սպասենք յանուն համերաշխութեան : Պիտի ամբաստանենք նոյն դոյականով : Պիտի համբուրուինք այդ երանելիով եւ պիտի զզուրտինք այդ միեւնոյնով :

Ես, ամէն օր, համերաշխութիւն կը քարոզեմ : Որո՞ւ : Ես ինծի : Եւ մեծ դժուարութեան կը հանդիպիմ :

Քանի մը անգամ ըսի ձախ ձեռքիս թէ՝ քիչ մըն ալ ինք աշխատի աջ թաթիկիս տեղ :

Համ – հում ըսաւ, գնաց գրպանս մտաւ թաղնուեցաւ... Ինչ ընել : Ծոյլ է : Անճարակ է : Չի սիրեր ծանր ու դժուարին գործերու մէջ մտնել, միայն ծափի ատեն կ'ոգեւորուի ...

Հիմա, ըսէք աղբրտիք, ինչ անել, երբ այս երկուորեակ թաթիկները չենք կրնար իրարու համերաշխեցնել, ալ ուր կը մնայ մէկ միլիոն կունտուկլոր հայ գլուխները մէկ սանձով ղեկավարելը...

Շա՞տ վերացական գտաք այս նմոյշը : Լա՛ւ : Ահա ձեզի շատ փոքր նմոյշ մըն ալ : Մինինիկ երկու գիրեր, որ մեր մէջ, կարծես թէ կուսակցական պլատֆորմ են դարձեր, Բ. եւ Փ. :

Այս երկու տառերով կրնաք որոշել թէ թերթը կամ գիրքը ո՞ր կուսակցութեան կը պատկանի

Ահա այդ երկու տառերով պէտք է որոշենք մեր դիրքը : Փարիզ եւ Բարիզ : Փաշան՝ անպայման Բաշա ու Փուանդարէն՝ Բուանդարէ ...

Տառադարձութեան օրէ՞նք : Երանի թէ...

Երկու թեւերով, քաջաձեւ կեցուածքով «Փ»ը քշած են եւ որդեգրած՝ գլուխը կախ, ձեռքը փորիկին վրայ բարեւի կեցած համեստուկ Բը... — Խորհրդանի՞շ արդեօք ...

« Տղաս, աս ալ նի՞ւթ է որ կը գրես» :

Է՛հ, այս փոքր նիւթին մէջ իսկ երբ համերաշխութիւնը կծիկը կը դնէ ալ ինչ իրար կ'անցնիք :

Ահա եւ ուրիշ մը : « Պարոն » եւ Տիար » ... Պարոնը էնտէքսի է ենթարկուած կամ « յետադիմական » պիտակ է փակցուած անոր ճիտէն : Լաւ : Օտար բա՞ռ է : Բայց չէնք շնորհ հայկական հպատակութիւն ընդունած եւ տուն – տեղ է եղած մեր մէջ, ինչպէս մեր Լուսինեան թագաւորներու տոհմը : Իսկ սա «Տիար»ը մենաշնորհն է միայն դիւրակեաց եւ գրպանալից ազնուականներուն :

Էհ սա ալ ոչինչ : Հապա սա Ամերիկայի դամբանակէ՞ճը :

«Դաշնակ հանգուցեալներուն ոսկերոտիքը զատ, միւսներունը զատ» : Կը գոռան Ղեւոնդականները :

Վայ, սա ինչ ուժ, ինչ զօրութիւն սա Դաշնակներուն մօտ : Մարդոց մեռելոց ոսկորներն իսկ սարսափ կ'ազդեն... Զըլլայ թէ Դաշնակցականները չեն մեռնիր : Կամ յետ մահու իսկ ողջ են եւ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԵՒ ՍԷՐ

Երկրիս վրայ մարդ ու ծաղիկ արեգական շողն են
ընկել ,
Սէր են առնում, սէր են տալիս ուրախութեան
լողն են ընկել ,
Լուսինն անգամ շուտ է ծագում, աստղերն ուսին
օղն են ընկել ,
Արի ծաղկենք, իմ սիրեկան, մենք էլ սիրոյ դողն
ենք ընկել ...

Սիրտս առայ ու ման եկայ հազար երկիր, հազար
մի հեղ ,
Բայց չըգտայ հայրենիքից անոյշ մի հող, անոյշ
մի տեղ ,
Ուր բացւում է, ծըմեռ – գարուն, ազատ սիրոյ
վարդը շըքեղ ,—
Արի ծաղկենք, իմ սիրեկան, սիրոյ ազատ հողն
ենք ընկել :

Երկնքի պէս մաքուր սէրը երբեք տսկի գահ չի
սիրել ,
Նոր կեանք մտած մանուկի պէս ոչ մի վայրկեան
մահ չի սիրել ,
Սիրող սիրտը՝ սիրող սրտից, սիրուց բացի շահ
չի սիրել ,—
Արի ծաղկենք, իմ սիրեկան, կեանքի արեւ կողմն
ենք ընկել :

Նշան սիրուդ՝ եթէ երկրիս ծաղիկներ տաս, լաւ
կը լինի ,
Սիրոյ որսորդ սրտիս համարհամբոյրդ հազար որս
կը լինի ,
Նոր քո սէրը ծով կը դառնայ, սիրտս տսկի նաւ կը
կը լինի , —
Արի ծաղկենք, իմ սիրեկան, հարսանիքի քողն
ենք ընկել :

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

կրնան գործել ...

« ... Տղուն հայրը Դաշնակ է,— շատ բնական — «աղջկան հայրը Ռամկավար » — այս ալ շատ բնական, մարդուս միշտ աջ ձեռքն է որ ուժով կ'ըլլայ իսկ ձախը տկար ու քաշուող ...

Էհ պէտք է կարգել այս երկուքը : Բնական : « Պսակել ո՞ւր» :

— Օ՛ օ՛ ես Դաշնակ ժամուն մէջ աղջիկ չեմ պսակեր հա՞ ... » :

Հապա՞ ինչ ընենք խնամի, կը հարցնէ տղուն հայրը :

« Մզկիթ մը կը նախընտրեմ» կը բղաւէ աղջկան »հայ» հայրը, հոն երթանք, ես Դաշնակ եկեղեցի չեմ տանիր աղջիկս ...

Ալլահու էկպէ՛ր ... խնամի՛ ջան ...

Համերաշխութի՞ւն : Եթէ կրցանք գոնէ սա վերի Բ եւ Փ տառերու պէս փոքրին վրայ յարմարիլ ալ վարի միւս զարհուրելի «համերաշխութեան » մասին վերջէն կը քրտնինք ...

Կ. ՊԵՏՈՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԴԱՐՁԸ

Է.

Ջուրին վրայ տղան թողուց ժապաւէնը ու քարէ քար ցատկելով՝ իջաւ հոն, ուր սովորաբար լողալու կուգար : Ահագին ապառաժներուն գրկին մէջ սեղմուած գետակի ամէնէն խորունկ ու ամէնէն ընդարձակ տարածութիւնն էր ուր մէկ կողմէն ջուրը բիւրեղ ջրվէժով ներս կը խուժէր յանձնապաստան աղմուկով մը, մինչ միւս կողմէն իր նախորդ ալիքներուն նման ինքն ալ հանդարտած ու հիասթափ ճամբան կը շարունակէր դժգոհութեան մրմունջը շրթունքներուն վրայ :

Երիտասարդի հանուիլը ու ջուրը մտնելը ակնթարթի մը գործը եղաւ, վերին աստիճանի զուարթ եւ կայտառ տրամադրութեամբ մը : Ջուրը սառն էր ու դանակի պէս կը կտրէր, եւ տղան կը պոռար ցաւէն ու հաճոյքէն՝ անոր յստակ ու հեզուկ մկաններուն մէջ ձուկի մը պէս գալարելով :

Երբ վանք դարձաւ՝ ընկերները եկեղեցիէն նոր ելած, նստեր էին իրենց սենեակը նախաճաշի, լուրջ ու մտախոհ դէմքերով : Սենեակին դուռը կռնակին վրայ բաց էր :

Սիրաքեան մէկ ոստումով ցատկեց ներս՝ թեթեւ ու աշխոյժ :

— Բարի լոյս ձեզի :

— Աստծու բարին :

— Ո՞ւր էիր — հարցուց երկարահասակը կարճ ու չոր :

— Լողալու, այնպէս հիանալի պաղ էր ջուրը : Թօթուեց երեսսրբիչը ու փռեց սենեակի դրան քովը մամռոտ քարի մը վրայ :

— Ասո՞ր համար եկեղեցիէն ելար.— հարցուց նոյն հանդարտ ու չոր ձայնը, որու տակէն գալիք փոթորիկը իր գլուխը ցոյց կուտար :

— Գրեթէ, քիչ մը սիրտս նեղ էր ներսը :

— Ախ այդպէս, մարդ Աստծու.— մէջ նետուեցաւ Սերոբ ուրախ, խնդիրին այդ հաշտարար ձեւը առնելէն : Երեւի չնչատութեան դժուարութիւն, խոնաւ են հոս սենեակները :

— Իմ չնչատութիւնը ոչ մէկ դժուարութիւն չունի.— պատասխանեց Սիրաքեան, ինքն ալ հեղհեղէ դրդուելով այս հարցաքննութենէն :

— Այն ատեն.— չեչտեց Մինաս խիստ :

— Այն ատեն անպատճառ իմանա՞լ կ'ուզես, թէ ինչու եկեղեցիէն ելայ, իմացիր, որովհետեւ ինծի անտանելի էր քու անվերջ խոշոր խաչերդ ու մեր միալար երգերուն յաւիտենական կրկնութիւնը. գո՞հ ես հիմա :

— Եւ դուն քանի մը շաբաթէն սարկաւագ պիտի ձեռնադրուիս, հա՞ :

— Սարկաւա՞գ ...

Կարծես այս բառը կեանքին մէջ առաջին անգամը կը լսէր : Բաւական վերջն էր որ կտրած չեշտով մը աւելցուց .

— Ցամենայն դէպս ոչ տարին 1460 ժամ այդ մռայլ պատերուն տակ աղօթք մրմնջելու համար :

— Երանի մեզի ,— կը լսե՞ս ,— դարձաւ Մինաս Սերոբին :

Իսկ Սերոբ անհրաժեշտ համարեց այս սուր խօսակցութեան վերջ դնել ու բացականչեց բարկացած չեշտով :

— Ես հոս եկեր եմ թարմանալու եւ պտտելու եւ ոչ թէ ձեր տխմար վէճերը լսելու, հերիք է վերջապէս : Ի՞նչ ենք ընելու ճաշէն ետքը : Կ'ուզեմ որ բարձրանանք Ագարակ :

— Այո, արժէ որ երթաք Ագարակ.— հաստատեց Սիրաքեան անտարբեր չեշտով մը ներքին անհանգստութիւնը հնար եղածին չափ քօղարկել ջանալով.— թէեւ ես այսօր ձեզի հետ գալ չեմ կրնար : Նախ որ վերը, Ագարակի կողմերը ես արդէն եղած եմ քանի մը անգամ, եւ երկրորդ Օրիորդին խոստացեր եմ այսօր միասին Տեկոր երթալու :

— Որո՞ւն, — հարցուց Մինաս, կարծես ականջին չհաւատալով :

— Օրիորդին, Օրիորդ Մելինեանին :

Երկար եւ կարճ ընկերները ակնթարթ մը չեշտ իրարու երես նայեցան :

Ու ոչինչ, ոչինչ չպատասխանեցին :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ARMENIAN REVIEW անգլերէն՝ ամսագրին աշնան թիւը, Haïrénik pres. 212 Stuart Str. Boston, Mass:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ինչպէս յայտնի է, Փլեվէնի դահլիճը կարգ մը ծանրակշիռ առաջարկներ պիտի բերէր երեսփ. ժողովին, ելեւմտ. տագնապը մեղմելու եւ սպառազինութիւնները իրագործելու համար: Այս առթիւ, վարչապետը յայտարարած է թէ՝ կառավարութեան անվստահութիւն յայտնելու պարագային, ընդհ. ժողովը պատմական պատասխանատուութիւն մը պիտի առնէ իր վրայ :

Դահլիճին ծրագիրը ներկայացնելու պաշտօնը վիճակած է ելեւմտ. նախարար Ռընէ Մայերի: Տեղական մամուլը կը խոստովանի թէ քիչ մը շատ յոյս դրին օտար աջակցութեան վրայ, սովորական դէպի պատերազմական պիւտճէն երթալու համար: Այժմ, հարցը հոն է որ Միացեալ Նահանգները ի՞նչ չափով պիտի օժանդակեն իրենց: Ուրբաթ առտուն, վարչապետ Փլեվէն այս հարցին մասին տեսնուեցաւ Հերիմընի եւ Տին Էչիսընի հետ, արդիւնքը տակաւին անծանօթ կը մնայ :

Ֆրանսական պիւտճէն 1952ի շրջանին համար կը նախատեսէ 3420 — 3450 միլիառ ֆրանք : Այս գումարին 950 միլիառը պիտի յատկացուի զինուորական ծախքերուն, 900 միլիառը՝ պատերազմական վնասներուն եւ Մոնէի ծրագրին իրագործման, իսկ 1575 միլիառը՝ քաղաքային պիւտճէին, որուն 200 միլիառը պետական վերակառուցման :

Ռընէ Մայեր իր ծրագիրը երէկ ներկայացուց երեսփ. ժողովին: Նախարարը մի առ մի մանրամասնօրէն բացատրեց այն բոլոր պատճառները, որոնք կառավարութիւնը մղած են խիստ միջոցներ ձեռք առնել: Օրինակի համար, այս տարին լրացնելու համար կը պակսէր 30 միլիառ, ուստի որոշում տրուած էր աւելցնել ծխախոտին եւ հրանիւթին գիները: Ելեւմտական նախարարը կ՚առաջարկէ 200 միլիառ յաւելուածական տուրք, նեղութիւնները պակսեցնել 75 առ հարիւր : Յունուար 1էն սկսեալ ամերիկեան ածուխի ներածում պիտի չըլլայ, թերթերը պիտի պակսեցնեն իրենց էջերը, բամպակին հայթայթումը պիտի սահմանափակուի, իսկ հրանիւթի խնայողութիւն պիտի ըլլայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻՇԻՆՍՔԻ, որ հինգշաբթի խօսք պիտի առնէր ՄԱԿի մէջ, ուրբաթ օրուան յետաձգեց իր ճառը, Ռոպէր Շումանէն առաջ: Այս անգամ աւելի մեղմ էր, բայց եւ այնպէս իր առաջարկները նորութիւն չէն բերեր: Խորհրդային պատուիրակը խստօրէն քննադատեց արեւմտեան զինաթափութեան ծրագիրը, որ կը ճգնի նախընտրութիւն տալ հիւլէական ռումբին, առաջարկեց Ապահովութեան Խորհուրդին բերել զինաթափութեան հարցը, ինչ որ վեթոյի հնարաւորութիւն կընայ տալ իրեն :

ՌՈՊԷՐ ՇՈՒՄԱՆ առաջուընէ պատրաստած էր իր ճառը, այնպէս որ ուղղակի չկրցաւ պատասխանել Վիշինսքիի, միայն ըսաւ թէ իրենց զինաթափութեան ծրագիրը վերջնական չէ, կարելի է սրբագրել : Արտաքին նախարարը դիտել տուաւ թէ համաշխարհային տագնապին բուն պատճառը այն խորհուրդն է, որ կը շրջապատէ Մոսկուայի կառավարութիւնը: «Պատերազմը կը պատրաստուի գաղտնի կերպով, աւելցուց Ռոպէր Շուման, ինչպէս բոլոր վատ գործերը: Վերցնենք գաղտնիքը, ուղղամտօրէն, առ պիտի ըլլայ դէպի խաղաղութիւն նետուած առաջին քայլը»: Նախարարը վերջացուց իր խօսքը յուզիչ կոչ մը ուղղելով գործակցութեան :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ դարձեալ միջադէպերը շատցած են Անգլիացիներուն եւ տեղացիներուն միջեւ: Արաբները յարձակած են բրիտանացի նաւապետի մը վրայ, Ֆայիտ Փորթ Սայիտ ճամբուն վրայ, մարդը յաջողած է օձիքը ազատել: Փորթ Սայիտի մէջ, քանի մը Անգլիացի զինուորներ կռուի բռնուած են տեղացիներուն հետ, 1 մեռեալ եւ վեց վիրաւոր կայ, որոնցմէ երկուքը «Թոմ»ի :

ԵՐԳԶՈՒՀԻ Աննի Քուլտ աղաւնի մը նուիրած է Վիշինսքիի, որ թռչունը ձեռքը բռնած ներս մտած է ՄԱԿէն: Շուէտի պատուիրակը հարց տըւած է Մոսկուայի ներկայացուցիչին, որ մի՞ գուցէ մտադիր է աղաւնին կեր տալ այն սեւ կատուին, որ առեան եկած էր Իտընի ճառ խօսած միջոցին: «Անշուշտ, ոչ», պատասխանած է Վիշինսքի :

ԿԱԶԻՆ գինը մօտ օրէն կը բարձրանայ 31 ֆր. 10ի, գիներու հակակշռի յանձնաժողովին որոշումով :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ կը մերժէ ճանչնալ Ֆարուքի հանդամանքը իբր արքայ Սուտանի, մինչ խորհրդային մամուլը իր Եչ. օրուան թիւին մէջ կը յիշէ զայն իբր «արքայ Եգիպտոսի եւ Սուտանի» :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Կը տօնուի Առնուվիլի մէջ, Նոյեմբեր 18ին
Հ. Յ. Դ. Վարդան Էնթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Սալ Կալմանի մէջ, ժամը 3էն 11 :
Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերենՊ. Գարեգին (թառխառ), ընկեր Բենօ (սրինգ եւ տափ), երգողներ, եւ արտասանողներ: Ձրի պիւֆէ: Ծախքերու մասնակցութիւն 100 ֆրանք :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.—Gare du Nordէն շոգեկառք 2.10ին, օթօպիւս Porte de la Chapelleէն թիւ 268ը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Վարչական

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն պատասխանել իրենց ստացած ազդարարութեանց **(mandat cheque)**: Ոչ մէկ բաժանորդ իրաւունք ունի ապառիկ թերթ ստանալու :

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկ. Շուշան Բարսեղեանէ, Տէր եւ Տիկ. Լիւլէճեանէ 1.000ական ֆրանք, իրենց աղջկան ընկ. Ա. Լիւլէճեանի մահուան տարելիցին առթիւ: Այրի Տիկ. Գապատայեանէ 1000 ֆր., հանգուցեալ յեղափոխական Բենիկ աղայի բաղձանքով: Ընկ. Ի. Յովհաննէսեանէ 500 ֆր. իր զաւկին զինուորութենէ վերադարձին առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մասնաւոր շնորհակալութիւններ Տէր եւ Տիկին Շահպազեաններու, Տիկ. Ալեքսանեանի, Տիկ. Մարգարեանի եւ բոլոր նըւիրատուներուն որոնք իրենց պարտէզին ծաղիկները տրամադրեցին մասնաճիւղին, գերեզմաններու այցին համար :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ընկ. Վերժին Շատեանի մօրաքրոջ մահուան առթիւ Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ ցաւակցութիւններ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Ողբացեալ Սմբատ Քեաթիպեանի զաւակներուն կողմէ 10.000 ֆր. , Պ. Հրանդ Խարբութեանի ամուսնութեան առթիւ Պ. Կ. Փափազեանէ 5000 ֆր., Պ. Կէնճեանի կողմէ հազար, Պ. Կէնճեանի կողմէ (Ծերանոցին) 1000 ֆրանք :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 20 Novembre 1951 Երեքշաբթի 20 ՆՈՅԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No 6615-Նոր շրջան թիւ 2026

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՆՆԻՒԹԱԿԱՆԸ

Կ՚ապրինք նիւթական դարու մը մէջ, չըսելու համար նիւթապաշտ :

Անհատ թէ հաւաքականութիւն կը գնահատուին առաւելապէս՝ նիւթական արժէքներով : Մանաւանդ հաւաքականութիւնները, ժողովուրդները կը կշռուին՝ ըստ նիւթական չափանիշներու. համրանք, հարստութիւն, դիրք, ֆիզիքական ուժ, տիրապետելու միջոցներ, ճարտարարուեստ եւայլն : Անհատ մը այնքան ազդեցիկ է եւ ի պատուի, որքան դիրք ունի ու դրամ : Ժողովուրդ մը այնքան մեծ է ու բարձր ձայն ունի եւ ազդու չեշտ՝ որքան հարստութիւն ունի. որքան թիւ, հող, յարձակողական ու պաշտպանողական միջոցներ, բանակ ու տորմիղներ, յայտնի ու գաղտնի զէնքեր :

Կասկած չկայ որ արժէքներ են այս բոլորը : Ոչ մէկ ստորագնահատում այս բոլորի հանդէպ : Բայց, այս բոլորը չի նշանակեր որ ժողովուրդի մը տիրական զօրութիւնը կը կազմէ միայն ֆիզիքական ուժը, հարստութիւնը, քանակը : Չենք կրնար ըսել թէ անոնք միակ, հզօրագոյն միջոցներն են ժողովուրդ մը տեւական ու պատմական մեծ դերակատար դարձնելու համար :

Կան ժողովուրդներ, որոնք չեն ունեցած եւ չունին ոչ թիւը, ոչ ուժը, ոչ ալ զէնքի տեսակները : Բայց անոնք մեծ են այնքան, որքան «մեծ» նկատուած ժողովուրդները. եւ կ՚ապրին ու դեր կը կատարեն այնքան, որքան «մեծ»երը. յաճախ աւելի :

Պատմութիւնը շատ մը մեծութիւններ հարթած է, որոնք իրենց նիւթական փառքին ու զօրութեան մէջ իսկ կործանած են, գրեթէ առանց հետքի : Պարսկաստան, Հռոմ չկան այլեւս, իրենց ուժին, ֆիզիքական փառքին ու աշխարհակալ հըպարտութեան մէջ :

Ինչ որ կ՚ապրի անոնցմէ, իրենց հին փառքերէն նիւթական չքեղանքներ չեն, ոչ ալ շօշափելի անմահական կոթողներ : Մնացորդները, անշօշափելի, խոնարհ ու լուռ ստեղծագործութիւններ են, մշակոյթի բեկորներ :

Անդին, սակայն, այս աշխարհակալութիւններու կողքին, փոքրիկ Հելլադան, արուեստի ու գիտութեան, իմաստութեան ու իմաստասիրութեան հրաշքը թողուց իր ետին, իբրեւ յաւիտենական ժառանգութիւն :

Անշուշտ, մեծութեան ու զօրութեան ազդակներ են նիւթական արժէքները, ֆիզիքական ու շօշափելի տարրերը՝ ժողովուրդի մը կեանքին ու գոյութեան մէջ : Բայց ժամանակաւոր, առանց դարերու երաշխաւորութեան : Սակայն տեւականը, յաւիտենական ու անխորտակելի արժէքները՝ նիւթականէն վեր կը մնան : Այս արժէքները, որոնք կը կոչուին լեզու ու գրականութիւն, արուեստ ու ոգի, ընդհանրական բառով մը՝ մշակոյթ, չունին անմիջական օգուտ : Նոյնիսկ «անօգուտ» են անոնք Ուայլտի բացատրութեամբ, այսինքն՝ ոչ հաց կուտան, ոչ ջուր, ոչ զգեստ, ոչ ապաստան, որոնք սակայն կը կշտացնեն մարդոց հոգին, կը լիացնեն մարդոց կեանքը՝ քաղցրացնելով զայն, կը զգեստաւորեն ժողովուրդի մը բովանդակ կեանքն ու պատմութիւնը, գեղեցկութիւն ու փառք թափելով անոնց մէջ :

Հայ ժողովուրդը այս խոնարհ ժողովուրդներէն է. ոչ թիւ ունի, ոչ հարստութիւն, ոչ բանակ, ոչ ալ տորմիղ. բայց ունի առաջնակարգ դիրք՝ մեծերու եւ մեծանուն ազգերու կարգին, դիրք մը՝ որ կուգայ հին դարերէն : Հայոց պատմութիւնը հարուստ է՝ աննիւթական արժէքներու էջերով, ստեղծագործութեան չողքերով :

Մեր փառքը՝ մեր մշակոյթն է. մեր բանակը՝ մեր հոգեկան ստեղծագործ զօրութիւնը . մեր սքանչելի լեզուն, գրականութիւնը, եկեղեցին, ապրելու տենչը, հայրենիքի խորունկ զգացումը, ազատութեան մշտավառ սէրը : Այսպէս եղած է անցեալին մէջ եւ այսպէս է՝ այս նիւթապաշտ օրերուն, ուր կայ միշտ նիւթէն վեր կեանք մը. կայ անշօշափելի աշխարհ մը, որ հակառակ բիրտ ու անօգայ վարդապետութիւններու, կը վարէ դեռ մեր կեանքի խոշոր մէկ բաժինը :

Այդ անշօշափելի աշխարհն է հայ լեզուն ու գրականութիւնը, հայ միտքն ու մշակոյթը՝ հայ գաղափարական ասպետներուն, մտաւորականներուն ձեռքով, հին դարերէն ի վեր . Մեսրոպի, Եղիշէի ու Խորենացիի օրերէն սկսած, չքեղ անուններ այնքան, որքան Արտաշէսներու եւ Տիգրաններու անունները :

Մեր ժողովուրդը դարերով այս «հաց»ով ապրած է, ու կը հաւատանք, թէ պիտի պահէ զայն թարմ, սովի ու թշուառութեան այս տարիներուն ալ .

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԽՕՍՔ ՀԱՍԿՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Խմբագիրը, գլուխը երկու ափերու մէջ դըրկած, կ՚երազէ ձեռագիրներու դէզի մը վրայ, երբ յանկարծ իր գրասենեակը մտաւ ...

— Ի՞նչ շուրի վրայ ես ...

— Գըտոր ... եղբայր, նայէ սա յօդուածին ... կրնա՞ս բան հասկնալ ... Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէ .. համրէ տառասխալներն ու քերականական բարբարոսութիւնները ... նի՞ւթը ... Աստուած ինք ողորմի ... խենթենալիք բան է ... եւ քանի էջ .. մէկ, երկու, հինգ, տասը ... գի՞րը, խոշորացոյց պէտք է որ մէջէն ելլես ...

— Զամբիւղը նետէ, լմնցաւ գնաց ...

— Մէկ հատ, երկու հատ չէ որ ... ահաւասիկ ամբողջ դէզ մը ...

— Ամփոփէ .. տասը էջը, երկուքի վերածէ ... մաքուրի քաշէ ...

— Երբեմն այդպէս կ՚ընենք ... վերէն վար նոր մը կը գրենք .... բայց այդ ալ դարման չէ մեր ցաւերուն ... երբ անդրադէտ մէկը իր յօդուածը կը կարդայ թերթին մէջ՝ կոկուած, տաշուած, մաքրուած, երես կ՚առնէ ու նորէն կը գրէ ... « Ծօ, այս ինչ աղուո՞ր գրեր եմ ... կարդին գրոց բրոց եմ եղեր, լուր չունէի » ...

— Արմատական միջոց մը ունիմ ...

— Այսի՞նքն ...

— Քանի մը հատը հրատարակէ եղածին պէս, առանց սրբագրելու ... Գիտեմ, գրաշարը պիտի կատղի, բայց գոնէ գրողին խելքը գլուխը կուգայ եւ ալ ուրիշ անգամ չի գրեր :

— Կարծեմ, վերջ ի վերջոյ, այսպէս պիտի ընենք ... Գիտե՞ս ինչ « բանաստեղծութիւններ » խմբագրատուն կը հասնին՝ հրատարակութեան խնդրանքով ... Սպասէ, հատ մը կարդամ ու մտիկ ըրէ՝ եթէ համբերութիւն ունիս —

Սիրտս կ՚եռայ որպէս կաթսայ
Ճերմակ աղջիկ, ինչպէս կաթ սա ,
Քեզմէ աղէկ աղջիկ չկայ ,
Քեզ կը սիրեմ , Աստուած վկայ ...
Դուն ծնած ես ի Սամաթիա ,
Ճերմակ ծաղիկ ես փափաթիա,
Եկուր երթանք եկեղեցի
Հարս ու փեսայ Հայաստանցի ...

— Ի՞նչ կ՚ըսես , հրատարակե՞նք ...

— Այո, առաջին էջին վրայ ...

— Յօդուածները պէտք է ըլլան կարճ ... հազար բառը լիուլի կը բաւէ որեւէ հետաքրքրական նիւթ մշակելու համար :

— Ատիկա դիւրին է ...

— Յետոյ, ձեռագիրները պէտք է ըլլան շատ մաքուր որպէսզի գրաշարին — եւ խմբագրին — աչքերը չփճանան ...

— Այո, բայց դո՞ւք ինչ պիտի ընէք ... ամբողջ օրը գործերնի՞դ ինչ է ...

— Առայժմ, առտու – իրիկուն ձեռագիր կը սրբագրենք ... մեր աչքին լոյսը վրայ տալով՝ յաղագս լուսաւորութեան ազգիս Հայոց ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԱԿի ժողովին մէջ
ՎԻՇԻՆՍՔԻԻ ԵՒ ՇՈՒՄԱՆԻ ՃԱՌԵՐՈՒՆ ԷԱԿԱՆ ՄԱՍԵՐԸ

Խորհրդային պատուիրակին վերբերեումը ամպիոնին վրայ, ջիղերուն դպած էր տաքցըլու Քազէյի, որ խնդիր հանեց ժողովին առջեւ : Ասոր վրայ, Վիշինսքի բարկութենէն կրակ կտրած, գոռաց Աւստրալիոյ պատուիրակին երեսին .— Ես ոստիկանի հարցաքննութեան չեմ պատասխաներ :

Մոսկուայի ներկայացուցիչը դաշնակիցներու զինաթափութեան առաջարկը անընդունելի կը գտնէ ողջամիտ մարդոց համար, ապա կը յայտարարէ համաձայն ֆրանսական ասացուածքի մը, որ յիշեալ ծրագրին հեղինակները «արօրը զոմէշին առջեւ դրած են », ինչ որ կը նշանակէ գործը պոչէն սկսած են ...

Վիշինսքի կործանիչ կրակի բռնեց « Թիթոյի յուղկահար »ները, «Քումինթանկի սնանկացած խմբակցութիւն»ը եւայլն : Դաշնակիցներուն դէմ իր ամբաստանութիւնները փաստելու համար, ան չվարանեցաւ դիմել նաեւ թերթերու կտրօններուն, ցաւ յայտնեց որ ամերիկեան զինուորները խճողած են Պորտոյի գծին կառախումբերը : Այնուհետեւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին ներկայացուց հետեւեալ չորս գլխաւոր առաջարկները .

Ա) Բացարձակ արգելք հիւլէական ռումբի, որուն համար միջազգային խիստ հակակշիռ մը անհրաժեշտ կը գտնէ : Բ) Անմիջապէս որ որոշում տրուի, մէկ երրորդի իջեցնել զէնքի պահեստները : Գ) Որոշումէն մէկ ամիս ետքը, ՄԱԿի բոլոր անդամակից պետութիւնները պէտք է յայտարարեն իրենց սպառազինութեան քանակը, զօրաբաժիններուն թիւը եւ իրենց հողին վրայ օտար ուժերուն տրամադրած խարիսխները : Դ) Կազմել միջազգային հակակշռի մարմին մը, որ պարտաւոր է հսկել վերոյիշեալ բոլոր որոշումներուն վրայ : Մնացեալը կրկնութիւնն է պարզապէս Մոսկուայի պատուիրակին նախորդ առաջարկներուն . — Քորէայի պարպում, զինաթափութեան ժողով, հինգ մեծերու միջեւ խաղաղութեան դաշինք :

Պ. Ռոպեր Շուման, որ խօսք կ՚առնէր Եէմէնի պատուիրակէն անմիջապէս ետքը, հանդարտօրէն ըսաւ .— Պ. Վիշինսքի, հիմակուան անվստահութեան՝ ձեր վարած քաղաքականութիւնը մեծապէս պատասխանատու է» : Պահ մը վերջ յարեց .—Դուք ըմբռնական դաւերուն մըցանիշը կը կոտրէք» :

Արտաքին Նախարարը անդրադարձաւ բոլշեւիկեան իրաւակարգի ներքեւ տիրող խորհուրդին, որ կը տարածուի իրենց նպատակներուն, տրամադրած աղբիւրներուն, մշակած յարաբերութիւններուն եւ հանրային ու անհատական կեանքին վրայ : Յիշեց Ֆրանսայի դիւանագէտներուն վրայ կիրարկուած հակակշիռը, ինչպէս նաեւ խորհրդային երկրին մէջ բնակող իր հայրենակիցներուն վրայ, որոնք հանդարտօրէն իրենց զբաղումներուն նուիրուած են : Վայրագօրէն պահուած այդ խորհուրդը, զիրենք կը մղէ անվստահութեան, բնական եւ անտեղիտալի :

Պ. Ռոպեր Շուման հրէշային կը նկատէ իրենց երեսին նետուած պատերազմատենչի ամբաստանութիւնը, ինքզինքը պարտադրուած զգաց յայտնելու թէ՝ Ռուսերն ալ նման փափաք մը չեն ունեցաներ : Պահ մը կանգ առաւ գերմանական հարցին վրայ, յետոյ թուեց իր հնամեայ երկրին կրած խմորումը, իրաւակարգերէն, ցեղերէն եւ գաղափարներէն : Վերջապէս, ջերմօրէն պաշտպանեց անհատական շփումներու օգտակարութիւնը, մարդը մարդուն հետ, մանաւանդ ճգնաժամային րոպէներուն, երբ թիւրիմացութիւններն եւ կիրքերը յաղթանակելու վտանգը կը ներկայացնեն :

« Յանուն մեր երկրին, բացագանչեց ծերունի նախարարը, յատկապէս իրաւասու ձայն մը ձեր առջեւ յայտարարեց միեւնոյն գաղափարը, խոհականութեամբ, անձկալի սրտի մը յուզումով, մէկդի ձգելով ամէն կարգի հաշիւ ու բանավէճ : Շնորհակալ ենք բոլոր անոնց որ հասկցան այդ բանը : Կը յուսանք թէ ան պիտի հասուննայ խաղաղութեան օգտին » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՏԱԼԻՈՅ ՋԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ԱՂԷՏԸ
ՌՈՎԻԳՕ ԵՒ ԱՏՐԻԱ ՋՐԱՄՈՅՆ

Վենետիկի հարաւակողմը, Փօյի եռանկիւնին մէջ, գետին յորդումէն յառաջ եկած է ահաւոր ջրհեղեղ մը, որ տեսնուած չէր 1887էն ի վեր :

Փօյի Ռովիգօ, Ատրիա եւ շրջանի բոլոր գիւղերը ողողուած են կամ ողողումի սպառնալիքին ենթարկուած : Մօտ 150 հազար հոգիի բազմութիւն մը, այր, կին, ծեր, երեխայ, գրաստներու, սայլակներու կամ կառախումբերու վրայ նետուած խելայեղ կը փախչի դէպի հիւսիսային քաղաքները : Տէ Կասբերի ուրբաթ օր ժողով գումարեց Ռովիգոյի իշխանութեան հետ, որմէ ետք քաղաքի պարպումին հրահանգ տուաւ : Պահ մը կը կարծուէր թէ շրջակայ ցած մասերը միայն ողողումի վտանգին պիտի ենթարկուէին, բայց ջուրերը լեցուցին փողոցները եւ տուներէն ներս արշաւեցին :

Իտալական կառավարութիւնը մտադիր էր ռմբակոծել Պիանչոյի ջրանցքին հարաւի ափը, բայց գործողութեան յատկացուած որսորդական օդանաւերը մառախուղին պատճառաւ չկրցան օդը բարձրանալ եւ արդէն առնուած որոշումն ալ անօգուտ նկատուեցաւ : Ժամ առ ժամ գետին աղմուտ ջուրերը կը ծածկեն լայնատարած հողամասեր, հարուստ եւ բարեբեր : Ժողովուրդը ստիպուած կը գաղթէ Վերոնա, Փատուա, Վիչենցէ : Ժընեւի Կարմիր Խաչը ստիպողական օգնութեան կոչ մը ուղղած է, ի նպաստ աղէտեալներուն . բազմաթիւ ընկերութիւններ որոշած են օժանդակել անոնց մարդասիրաբար :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ՊՈՍԹԸՆ ՀԱՍԱՒ

ՊՈՍԹԸՆ, 12 Նոյ. (Յառաջ) — Հայ Կաթողիկէ համայնքին պատրիարքը, Ծիրանաւոր Աղաճանեան, Նոյեմբեր 6ին, Պոսթըն հասաւ, ընկերակցութեամբ Պաթանեան արքեպիսկոպոսի :

Օդակայանը զինքը դիմաւորելու գացած էին Մէսէչուսեց նահանգին կառավարիչը, Պ. Փոլ Տէվըր, Արքեպիսկոպոս Քուշինկը, ինչպէս նաեւ բարձրաստիճան կղերականներ, որոնց մէկ մասը եղած են իր աշակերտները՝ Հռոմի մէջ: Աւելի քան 150 հայրենակիցներ եկած էին զինքը ողջունելու: Պոսթընի ամերիկեան թերթերը ղրկած էին իրենց թղթակիցներն ու լուսանկարիչները:

Առաջին անգամ զինքը ողջունեցին կառավարիչն ու արքեպիսկոպոսը: Յետոյ, իր պաշտօնակիցներն ու հիւրընկալ Յանձնախումբին անդամները, ինչպէս նաեւ ներկայ հայրենակիցները:

Օդակայանին հիւրընկալութենէն ետք, արքեպիսկոպոս Քուշինկ բոլոր ներկաները հրաւիրեց իր Առաջնորդարանը ուր Կարդինալն ու արք. Պաթանեան պիտի մնան Պոսթըն իրենց այցելութեան տեւողութեան :

Աղաճանեան պատրիարք տեսակցութիւններ տուաւ օտար թերթերուն, ինչպէս նաեւ մեզի:

Արքեպիսկոպոս Քուշինկի կարգադրութեամբ, Պատրիարքը խօսած է ձայնասփիւռի ցանցին վրայ (հայերէն):

«ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԹՂԹԱԿՑԻՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՐԴԻՆԱԼԻՆ ՀԵՏ

Օտար մամուլի ներկայացուցիչներուն մեկնումէն ետք, Աղաճանեան պատրիարք «Հայրենիք»ի թղթակցին տուաւ հետեւեալ տեղեկութիւնները իր այցելութեան առթիւ. —

« Եկած եմ արքեպիսկոպոս Քուշինկի հրաւէրով: Պաշտօն. որեւէ առաքելութիւն չունիմ: Իմ գլխաւոր փափաքս է եղած միշտ, ծանօթանալ այս մեծ երկրին ժողովուրդին եւ շատ ուրախ եմ որ ներկայ պատեհութիւնը կ'ընծայուի ինծի:

« Ամերիկա պիտի մնամ հաւանաբար երկու ամիս եւ պիտի այցելեմ բոլոր հայաշատ կեդրոնները՝ այս ափերէն մինչեւ Քալիֆորնիա եւ Քանատա: Կ'ուզեմ մօտէն ճանչնալ Ամերիկայի իմ հայրենակիցներս որոնց այնքան երախտապարտ է արտասահմանի հայութիւնը: Ուրախալի է տեսնել որ մեր ժողովուրդը, այս երկրին մէջ, կը պահէ իր կապը հեռաւոր շրջաններու հայութեան հետ եւ եղբայրական հոգածութիւն ցոյց կուտայ անոր հանդէպ: Ուրախ եմ որ դուք, Ամերիկահայերդ, հաւատարիմ մնացած էք մեր մշակոյթին եւ մեր աւանդութեանց: Պիտի ծանօթանամ բոլոր Հայերուն, առանց դաւանական խտրութեան » :

Կարդինալը, յետոյ, խօսեցաւ դէպի Ֆրանսա իր կատարած վերջին ճամբորդութեան մասին.

« Հրաւիրուած էի Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ որուն հիւրն էի այցելութեանս ընթացքին: Ընկալուեցայ Հանրապետութեան նախագահէն, ինչպէս նաեւ արտաքին նախարար, Պ. Շումանի կողմէ: Լաւագոյն պատեհութիւնն էր զոր կ'ունենայի, մեր ժողովուրդին անունով, իմ երախտագիտական զգացումներս արտայայտելու բարեկամ ժողովուրդի մը» :

Արք. Պաթանեան յիշեց որ Կարդինալը Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ ստացած է «Պատուոյ Լեգէոնի բարձր շքանշանը »:

Կարդինալ Աղաճանեան անցեալ Հոկտ. 14ին հայկական ծէսով պատարագ մատուցած էր Հռոմի Ս. Յովհաննէս Լատերանեան եկեղեցիին մէջ Քաղկեդոնի Տիեզերական ժողովին 1500ամեակին առթիւ: Արք. Պաթանեան, այս մասին տուաւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները .—

« Բացառիկ էր պատիւը որ կ'ընծայուէր մեր պատրիարքին: Պատարագը տեղի ունեցաւ այն խորանին վրայ ուր միայն Պապը կրնայ բարձրանալ: Բայց, մասնաւոր կոնդակով մը, քահանայապետը արտօնած էր որ հայ կարդինալը այդ խորանէն մատուցանէր իր պատարագը որուն ներկայ էին բոլոր կարդինալները, բոլոր օտար դեսպանները եւ պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ եւ 5000 Իտալացիներ: Հայկական պատարագով մըն է որ կը փակուէր Տիեզերականի տարեդարձին առթիւ գումարուած համաժողովը » :

Հարցուեցաւ Կարդինալին տպաւորութիւնը ֆրանսահայ գաղութէն :

« Ցաւով նկատեցի որ կուսակցական վէճերը շատ տեղ կը գրաւեն մեր հանրային կեանքին մէջ եւ այդ պատճառաւ ալ ետ մնացած է նոր սերունդին հայեցի դաստիարակութեան գործը, դիտել տուաւ կարդինալ Աղաճանեան :

Իսկ Լիբանան – Սուրիոյ հայութեան մասին, Պատրիարքը արտայայտուեցաւ հիացումով — « Ազատ ենք եւ շատ երջանիկ այդ հիւրընկալ երկիրներուն մէջ ու երախտապարտ պէտք է ըլլանք անոնց » :

Ի՞նչ կը խորհիք Սփիւռքի հայութեան ապագային մասին:

Պատրիարքը պատասխանեց .

— Պարտաւոր ենք ջանք չխնայել պահպանելու համար մեր լեզուն որ այնքան կենսական է մեր ինքնութիւնը չկորսնցնելու համար: Լեզուն մեր գլխաւոր զէնքն է՝ ձուլումի սպառնալիքին դէմ: Պէտք է գուրգուրանք անոր վրայ եւ մեր նորահաս սերունդին սորվեցնենք զայն :

✕ Կարդինալ Աղաճանեան, Նոյ. 9ին, ժամը 11.30ին, ձայնասփիւռի վրայ գեղեցիկ ուղերձ մը ըրաւ: Ողջունելով Ամերիկահայութիւնը, Կարդինալը յայտնեց թէ կը փափաքի այցելել բոլոր հայաշատ գաղութները: Միշտ բաղձանք ունեցած է Ամերիկա այցելելու :

Յետոյ, իր շնորհակալութիւնը յայտնելէ ետք « ասպնջական այս Մեծ Երկրին ժողովուրդին եւ անոր քաղաքական ու եկեղեցական իշխանութեանց », Կարդինալը ըսաւ, ի միջի այլոց, խօսքը ուղղելով Ամերիկահայութեան՝

« Երախտագէտ ու հաւատարիմ մնացէք այս երկրին, որուն բազմաթիւ բարիքները կը վայելէք, մէջը ըլլալով մարդկային կատարեալ ազատութեան անփոխարինելի պարգեւը: Ջանացէք անոր ծառայել, ի գործ դնելով մեր ցեղին բնածին բարեմասնութիւնները:

Յիշեցէք միշտ թէ շառաւիղներն էք պանծալի ու դարաւոր հայ ազգին եւ թէ ձեր մեծագոյն փառքն ու պարտականութիւնն է անոր աւանդութեանց հաւատարիմ մնալը :

Արտասահմանի հայութեան եւ մանաւանդ հեռաւոր ու փոքրաթիւ գաղութներու այլասերումի մեծ վտանգ մը կը սպառնայ: Այդ վտանգէն զերծ կարելի է մնալ, որչափ որ հետամուտ ըլլաք, պահելու, խօսելու, մշակելու մեր չքնաղ ու ոսկեղինիկ հայ բարբառը. հետամուտ մնալով նաեւ մանաւանդ մեր սրբազան պատմութեան փառաւոր դէպքերու ծանօթութեան :

Անշուշտ գաղափարներու տարբերութիւնը եւ քաղաքական կուսակցութեանց միտումներու զանազանութիւնը, եթէ իրապէս ծառայեն բարձրագոյն գաղափարականի, այն է՝ հայ ազգին ու անոր զաւակներուն բարօրութեան, բարոյական վերելքին եւ ազատութեան, ոչ միայն դատապարտելի չեն այլ մեծապէս գովելի :

Հայը՝ Հայուն մէջ՝ պէտք է տեսնէ ճշմարիտ եւ յոյժ սիրելի եղբայր մը: Ամէն Հայ, ինչպէս ուրիշ առիթներով ըսած ենք, Հայրենիքի նուիրական բեկոր մըն է: Այս ըմբռնումով, եթէ ձեռք ձեռքի տանք, մենք պիտի նմանինք իրապէս անպարտելի դղեակի մը :

Վստահ ենք որ Հայրենիքի հանդէպ ամէնուս տածած սէրը պիտի մղէ զմեզ այս միասնականութիւնը առաջ բերելու ի գին ամէն զոհողութեան :

Ապա շնորհակալութիւն յայտնելով Ամերիկահայութեան, ըսաւ, փակելով իր խօսքը .

« Մեր ու ամբողջ Սփիւռքի Հայութեան կողմէ, ուր ամերիկահայ բարերարներու անունը օրհնութեամբ կը յիշէ հայ մանուկը իր դպրոցին մէջ, հայ չքաւորը իր պատսպարանին մէջ, հայ հիւանդը իր բուժարանին մէջ, հաճելի է մեզի խորունկ երախտագիտութեան զգացումներ յայտնել ձեզի ամերիկարնակ սիրելի եւ պատուական ազգայիններու »:

Արքեպիսկոպոս Քուշինկ, իրմէ քանի մը վայրկեան առաջ, գնահատութեան խանդավառ բառերով ներկայացուց Կարդինալը :

Յետոյ խօսքը ուղղելով անոր ըսաւ. — « Հըպարտ եմ մեր թեմին մէջ բնակող հայազգի քաղաքացիներու առաքինութեանց համար եւ վստահ եմ որ պիտի այցելէք իրենց եւ պիտի քաջալերէք զիրենք » :

—Պոսթընի բոլոր թերթերը հրատարակած են Հայ Կարդինալին հետ իրենց թղթակիցներու տեսակցութիւնը, նկարներով միասին :

Կիրակի օր, Նոյեմբեր 11, Աղաճանեան պատրիարք, պատարագեց — հայկական ծէսով — Պոսթընի Հօլի Քրօս Մայր Եկեղեցիին մէջ ի ներկայութեան աւելի քան 4000 Հայ եւ օտար հաւատացեալներու:

Այս առթիւ Պոսթընի մեծանուն արքեպիսկոպոսը խօսեցաւ քարոզ մը որուն մէջ, իր հոգեւոր հայազգի եղբայրակցին ողջոյնի բառեր ուղղեց:

Կարդինալ Աղաճանեան, իր հայերէն քարոզին մէջ, ըսաւ — « Սրտագին ողջոյն իմ սիրելի ազգիս զաւակներուն: Զափէն աւելի զգածուած եմ համակրանքի այն արտայայտութիւններէն որոնց առարկայ կ'ըլլայ իմ խոնարհ անձս՝ այս քաղաքը հասնելէս ի վեր: Այդ համակրանքը ուղղուած է ոչ թէ իմ խոնարհ անձիս, այլ Հայաստանեայց Սուրբ եկեղեցիին, անոր պանծալի արարողութեանց, անոր մարտիրոսներուն :

Պատարագէն վերջ, հացկերոյթ մը տրուեցաւ Սթէթլըր պանդոկին մէջ, ի պատիւ Հայ կաթողիկէ համայնքին պատրիարքին: Ներկայ էին 500 հոգի :

Բարի գալուստի խանդավառ բառեր արտասանուեցան Ամերիկայի հոգեւորականներու կողմէ : Ինչպէս նաեւ Արքեպիսկոպոս Քուշինկէ:

Հայ կաթողիկէ համայնքին կողմէ, ողջոյնի խօսք արտասանեց Հայր Ազեան: Հիւրընկալ յանձնախումբին կողմէ, խօսեցաւ Պ. Ենովք Լաչինեան:

Ամէնէն վերջ, խօսք առաւ Կարդինալ Աղաճանեան որ յոտնկայս ծափահարուեցաւ ներկաներուն կողմէ: Ծիրանաւորը խօսեցաւ անգլերէն, իտալերէն — ի պատիւ այն կղերականներուն, որոնք Հռոմի մէջ եղած են իր աշակերտները — եւ հայերէն: Աղաճանեան Պատրիարք, դարձեալ յայտնեց իր « սիրելի զաւակներուն » որ հաւատարիմ մնան Հայաստանեայց եկեղեցիին աւանդութեանց եւ գուրգուրան մեր ազգային արժէքներուն վրայ :

✕

Արքեպիսկոպոս Քուշինկ, այս առթիւ խոստացաւ որ, «անմիջապէս որ տնտեսական բնականոն պայմաններ ստեղծուին, եկեղեցի մը պիտի նուիրէ հայ կաթողիկէ համայնքին » :

ԹՂԹԱԿԻՑ Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞ւր կ'երթայ իսլամը

Ա.— ՄՈՀԱՄՄԷՏԷՆ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱ

Արաբական աշխարհի վերածնունդը մեր դարուն յատկանշական երեւոյթներէն մէկն է: Հանդիսատես ենք իսլամի զարթնումին, որուն ցայտուն մէկ ապացոյցն է «Արաբական Լիկա»յի գործունէութիւնը: Պարսկաստանի եւ Եգիպտոսի դէպքերը հրահանգիչ են այս տեսակէտով :

Եօթներորդ դարուն սկիզբը Արաբները վաչկատուն եւ, մէկը միւսէն անկախ, պատերազմիկ ցեղախումբերու կեանք մը կը վարէին: Իբրեւ հասարակաց կապ ունէին բանաստեղծական լեզու մը, ուխտատեղիներ, տօնավաճառներ, եւ գերագոյն աստուածութիւն մը, որ գէշ աղէկ կ'իշխէր տեղական աստուածութիւններուն վրայ :

Արաբական ցեղերը իրարմէ բոլորովին տարբեր կենցաղներ ունեցած են.— Խաշնարած մեծ մասով, առեւտրական՝ կարգ մը քաղաքներու մէջ, եւ նստակեաց հարաւային շրջանին մէջ, ուր բընութիւնը նուազ ժլատ եղած է: Այսուհանդերձ յաջողեցան խուսափիլ դրացի մեծ կայսրութեանց տիրապետութենէն : Հռոմ չկրցաւ ենթարկել զանոնք, իսկ Բիւզանդիոն եւ Սասանեանները հազիւ երեւութական հակակշիռ մը հաստատեցին Սուրիոյ եւ այժմու Յորդանանի ցեղախումբերուն վըրայ: Բայց հոն ուր կայսրութիւնները ձախողեցան, կրօնքը յաջողեցաւ :

Մէկ դար չանցած կը հիմնուէր արաբական հսկայ կայսրութիւն մը, որ տարածուեցաւ Սաբակօսէն (Սպանիա) մինչեւ Հնդկաստանի սահմանները: Արագօրէն ծաղկեցաւ նուրբ քաղաքակրթութիւն մը, որ բիւզանդական եւ պարսկական ազդեցութիւններ կրելով հանդերձ, երեւան բերաւ ինքնատիպ ուժգնութիւն մը :

Ուրկէ՞ այս հրաշքը :

Քրիստոսի 622 թուին, իւրայիններէն արհամարհուած մարգարէ մը ստիպուեցաւ հեռանալ իր ծննդավայր Մէքքէէն, ուր իր կեանքը վըտանգի տակ էր: Իր որոտնման յայտնութիւնները, արդարութեան եւ ներքին բարեկարգութեան կոչերը, Աստուծոյ միութեան մասին կատարած դըրդագին հաստատումները խռովեր էին հանգիստը մեծատուններուն, ազգականներուն եւ բարեկամներուն: Անոնք նախ ծիծաղեցան, ապա զայրացան եւ ուզեցին ազատիլ այս տաղտկալի մարդէն: Մոհամմէտ քանի մը հաւատարիմներու հետ փախաւ, եւ ապաստանեցաւ Եաթրիպ, որ հրէական քաղաք մըն էր, եւ յետագային կոչուեցաւ Մէտինէ քաղաք, (Urbs կը կոչէին Հռոմայեցիները): Մէքքէ եւ Մէտինէ դարձան, լուսաշող կեդրոններ (ՄԷՖՖԷԻ Միւքէրրէմէ, Մէտինէի Միւնէվվէրէ): Մոհամմէտ իր կարգին եղաւ օրէնսդիր եւ պետութեան վարիչ :

Սկիզբի մէկ օրէն, Իսլամը անբաժանելիօրէն միաձուլած է անցաւորը՝ անդենականին, նիւթականը՝ աննիւթականին հետ: Աւետարանը կը բովանդակէ վարդապետութիւն մը եւ բարոյական մը: Գուրանը օրինագիրք մըն է միեւնոյն ատեն: Այս խստաբարոյ կրօնքին մէջ պահուած գաղտնի ուժին շնորհիւ, արաբական ցիրուցան ուժերը համախմբուեցան եւ խոյացան աշխարհի տիրապետութեան :

Գուրանը, որ աստուածային պատգամ է միւսլիմաններուն համար, տարօրինակ եւ ապշեցուցիչ գիրք մըն է: Տրամաբանական կարգը բացարձակապէս կը բացակայի հոն: Ժամանակագրականը՝ նոյնպէս: Հոն կը գտնէք յիշողութիւններ Աստուածաշունչէն եւ Աւետարանէն, բարոյական հրահանգներ, ընկերային կազմակերպութեան կանոններու, արաբական աւանդութիւններ, բոցավառ կոչԱստուծոյ գոյութեան եւ անոր ահեղ ուժի մասին: Իսկ այս բոլորին վրայ յանկերգի մը նման եւ ամէն էջի վրայ կը սաւառնի. «Աստուած մի է»ն, եւ իր մարգարէական առաքելութեան յայտնութիւնը :

Լաւագոյնս ըմբռնելու համար այս էջերուն առինքնող ուժը, պէտք է գալ կարդալ արաբերէն լեզուով, որուն մոգիչ բառերէն կը ծորի անդիմադրելի կախարդանք մը։ Արաբական լեզուի այդ հնչականութիւնը, հարուստ յանգաւորումը եւ պատկերաւոր ոճը օգտագործուած են լայնօրէն՝ ներգործող հրաշալի ուժ մը ձեռք բերելու համար :

Գուրանը իսլամական աշխարհի հիմնական սուրբ գիրքը ըլլալով հանդերձ, միակը չէ : «Մարգարէական աւանդութիւնք» (Հատիթ) կոչուած գիրք մը եւս կայ, ուր ամփոփուած են Մոհամմէտին արտասանած խօսքերը, գործերը եւ շարժումները, եւ կ'օժանդակեն ըմբռնելու Գուրանին էութիւնը : Իսկ բոլոր այն հարցերը, որոնք լուսաբանուած չեն Գուրանով եւ Հատիթով, կրօնական հայցերու մասնագէտ գիտուններու կողմէ մեկնաբանուած են : Իսլամական վարդապետութեան երրորդ նուիրական գիրքն է այս :

Մեկնելով այս երեք աղբիւրներէն, աստուածաբանները գրած են բազմաթիւ երկեր, որոնք ծնունդ են տուած իրարու ներհակ դպրոցներու.

Բայց միջին միւսիւլմանը կարեւորութիւն չի տար այս տարբերութիւններուն : Ուղիղ ճամբան գծուած է իրեն համար : Հաւատամքը պարզ է եւ յստակ : Հպարտ է որ կը պատկանի Աստուծոյ ընտրեալ համայնքին : Այսքանը կը բաւէ սրտով եւ մտքով խաղաղ ապրելու, եւ ամէն պատեհութիւն կ'օգտագործէ իր հաւատքը ճանչցնելու եւ, կարելի եղած պարագային, ընդունիլ տալու համար :

Գանք արաբական քաղաքակրթութեան, որ միաժամանակ տարածուեցաւ իսլամական կրօնքին հետ : Այդ ուղղութեամբ իսլամին դերը անվիճելի է, բայց միակը չէ : Իսլամական արշաւանքով այս քաղաքակրթութիւնը հարստացաւ : Սուրիա եւ Միջագետք նոր քաղաքակրթութեան տուին իրենց դարաւոր քաղաքական կեանքին դիմագիծը, եւ առեւտրական կազմակերպութիւն մը : Արաբական քաղաքակրթութիւնը այսպէս չփման մէջ մտաւ պարսկական եւ բիւզանդական հիմնարկութեանց, ինչպէս նաեւ դասական ուսումնասիրութեանց հետ : Սկսան կարդալ հելլէն փիլիսոփաները եւ մեկնաբանել զանոնք : Շատ չանցած ծնաւ ճարտարապետական արուեստը՝ ճոխացած քրիստոնէական եւ պարսկական կոթողներու ազդեցութեամբ : Ութերորդ դարուն սկիզբները Արաբները արդէն իսկ տէր էին քաղաքական եւ զինուորական պատկառելի ուժի մը : Ունէին յաղթական կրօնք եւ բազմակողմանի քաղաքակրթութիւն, որ զարգացաւ մինչեւ Թուրքերու եւ խաչակիրներու արշաւանքը : Ամբողջ երեք դար — ութերորդէն տասնմէկերորդ —, արաբեւիսլամական քաղաքակրթութիւնը ճառագայթեց — քշեց բիւզանդական կայսրութիւնը, կործանեց պարսկականը, տարածուեցաւ սպիտակ Ափրիկէի վրայ մինչեւ Ովկիանոս, գրաւեց գրեթէ ամբողջ Սպանիան, եւ խուժեց Ֆրանսա :

Յետոյ, քիչ առ քիչ, թափը կոտրեցաւ : Հսկայ կայսրութիւնը սկսաւ տատանիլ, ճարճատիլ : Նախ Արեւելքի (11րդ դար), ապա Արեւմուտքի մէջ(13րդ դար) արաբական աշխարհը մտաւ քուն : Այս խոր թմբիրը վերջ պիտի գտնէր տասնըիններորդ դարուն միայն : Հարիւր տարիէ ի վեր ականատես ենք արաբական վերածնունդին, որ կը շարունակուի տակաւին մեր օրերուն :

Արաբական քաղաքական ուժ մը կը ձեւաւորուի, նախ իբրեւ անջատ ազգութիւններ, ապա դաշնակցային ձեւի տակ, «Արաբական պետութեանց լիկա» անունով :

Այս բարեշրջումը իր լրումին չէ հասած տակաւին : Յաջողութիւնը խնդրական դարձնող անորոշութիւններ կան : Արաբները շատ տեղ կուտան անցեալ յիշատակներուն, եւ բաւականաչափ յանդգնութեամբ չեն ընթանար դէպի ապագան :

Արդարութիւնը կը պահանջէ սակայն ընդունիլ, որ գնահատելի աշխատանք թափեցին արդիական կեանք պայմաններուն յարմարելու համար, եւ ստացան փայլուն արդիւնքներ :

Բայց ճամբան երկար է եւ տաժանելի՝ հասնելու համար հետապնդուած նպատակին.— արաբական ազգի կազմութեան :

Թ.Ա.Թ.

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԿԱՐՃ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկայի Մ. Նահանգներու նոր ռազմավարութիւնը, որուն մասին խօսեցաւ զօրավար Գրետլի վերջերս, մեծ նշանակութիւն ունի անոր համար որ անկէ կը հետեւի փոքր հիւլէական ռումբերու գործածութիւնը անմիջական ճակատներու վրայ :

Ասով օդային ուժին նշանակութիւնը անգամ մը եւս կը շեշտուի : Տարբերութիւնը անոր մէջ կը կայանայ որ մինչեւ ցարդ ուժ տրուած էր մեծ եւ հեռու թռչող օդանաւերու (B 36) միջոցաւ մեծ հիւլէական ռումբեր փոխադրել թշնամի երկրին ներսերը եւ հոն ձգել զանոնք՝ կործանելով մեծ քաղաքներ եւ զինարաններ, հիմա կը նախընտրուի աւելի փոքր օդանաւեր շինել, որոնք թէեւ չունին շատ հեռուները թռչելու ուժը, բայց ի վիճակի են փոքր ռումբեր արագօրէն ձգել մօտաւոր նպատակներու վրայ :

Ահա այս է պատճառը որ Ամերիկացիները իրենց զինուորական յենարանները Միջերկրականի եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ արագօրէն կ'ընդլայնեն : Օրինակ Թուրքիայէն անոնք ի վիճակի պիտի ըլլան մէկ ժամուան մէջ հասնիլ Խրիմ եւ Ուքրայնական ճարտարարուեստի կեդրոնները, Պաքու կէս ժամէն իսկ Երեւան քառորդ ժամուան մէջ :

×

Ամերիկայի Մ. Նահանգները այս տարի մօտաւորապէս հարիւր միլիառ տոլար պիտի ծախսած ըլլան իրենց զինուորական ուժին վրայ. ասկէ զատ 25 միլիառ տոլար եւս տրամադրած պիտի ըլլան տնտեսական եւ ռազմական օգնութեան՝ Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի պետութիւններուն : Իսկ իրենց ընդհ. զինուորներու թիւը չորս միլիոնի պիտի հասնի շուտով :

Ի՞նչ է այս բոլորին դրդապատճառը : Սապէս պէտք է բացատրենք Մ. Նահանգներու ռազմական եւ ռազմավարական աշխուժութիւնը :

Ցարդ Միացեալ Նահանգները գաղթավայրային պատերազմներ մղած են միայն : Առաջին համաշխարհային պատերազմին մասնակցութիւնը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ օգնութեան հասնիլ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, տեսակ մը զինուորական առաքելութիւն : Երկրորդ աշխարհամարտին մասնակցութիւնն ալ հիմնաւորուած էր մարդկայնութեան եւ իրաւունքի վերահաստատման ձգտումով :

Միացեալ Նահանգները իրենց կղզիացած երկրամասին վրայ ապահով կը զգային ինքզինքնին, երկու կողմէն մեծ ովկիանոսներով եւ հիւսիսէն սառուցեալ շրջանով ապահովուած :

Հիմա փոխուած է կացութիւնը : Ամերիկան ինքզինքը անապահով կը զգայ բուն իր երկրին մէջ : Խորհրդային Միութեան օդային ուժը, որ կրնայ սառուցեալ շրջանէն շուտով հասնիլ ամերիկեան երկրամասին վրայ, եւ մանաւանդ հիւլէական ռումբին նաեւ Խորհրդ. Միութեան կողմէ գործածութեան հաւանականութիւնը, կը մղեն Միացեալ Նահանգները ռազմավարական բացառիկ ձեռնարկներու :

Այս վիճակը անպայման իր տնտեսական հետեւանքները պիտի ունենայ երկրին մէջ եւ «ամերիկեան ապրելակերպը,» (American way of life)ը փոփոխութեան պիտի ենթարկուի յանուն ապահովութեան, ճիշդ այնպէս, ինչպէս դարերէ ի վեր Եւրոպայի ժողովուրդները միշտ զոհաբերած են շրջանային պատերազմներու մէջ յանուն իրենց պետութեան եւ ազգութեան :

Տ. Ֆ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ գործածութեան դրուեցան գիւղերու ելեկտրականութեան համար աշխատողներու յատկացուած հինգյարկանի բնակելի շէնքերը : Շէնքերը կառուցուած են ճարտարապետ Մանուկեանի նախագծով, հայկական ճարտարապետական ոճով եւ իւրաքանչիւրը ունի 2000 քառակուսի մեթր տարածութիւն : Շէնքերու առաջին մասերը յատկացուած են առեւտրական համագործակցականներու :

«ՈՒՆԻՎԵՐՍԱԼ» հսկայ խանութ մը՝ կառուցուած ճերմակ տուֆէ կը բարձրանայ Երեւանի կեդրոնը : Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան նախատօնական օրերուն, ոչ միայն Երեւանի, այլեւ ամբողջ Հանրապետութեան մէջ, մեծ եռուզեռ եւ առեւտուր կ'ըլլայ : Երեւանի պետական խանութները 14 միլիոն ռուբլի արժէքով լրացուցիչ ապրանքներ ստացած են : Քաղաքի բազմաթիւ խանութներըպատրաստած են նուէր ծրարներ, խաղալիքներ պզտիկներու համար : Հանրապետութեան աշխատաւորին կենցաղի եւ մշակոյթի մակարդակը բարձրացնելու համար, կը բացուին նոր ճաշարաններ եւ այլ առեւտրական խանութներ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՓԻ գրական - գիտական ամսագրին թիւ 11—12, Յունիս - Յուլիսի թիւը, Թէհրան :

ԱՐՓԻ ամսագրին մանկական բաժնի 1—2 Օգոստոս - Սեպտ.ի թիւը, Թէհրան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԴԱՐՁԸ

Ը.

Արեւը արեւմուտքի ատամնաւոր լեռներէն մէկուն ուսին յենած՝ խոշոր դէմքովը կը ծիծաղէր ընդարձակ լեռնադաշտի լայն մէջքին վրայ, որուն մէկ կողմը ինկած էր Խծկոնքի ձորի երկար ու խոր ճեղքը, ճեղք մը կարծես նժդրակով բացուած ծերուկ բարձրաւանդակի թիկունքին վիթխարի վիրաբոյժի մը հսկայ ձեռքին տակ, որուն արդիւնքն էր բացուածքին ծուռ ու մուռ շրթունքը :

Շրթունքի այս մասին վրայ որուն տակ ձորին պատը սեպ վար կը սահէր դէպի անդունդը, վերը ճեղքին ճիշդ եզերքին, դեղինը չորցած հոտերուն վրայ ինկեր էին երկու վարդապետցուները :

Առտուն անոնք Արտաշէսի վարմունքէն վըրդովուած ու զայրացկոտ՝ նոյնիսկ պտոյտի տրամադրութիւնը կորսնցուցած էին : Իրիկուան դէմ միայն «քիչ մը բացուելու համար՝ բարձրացեր էին ձորէն դուրս լեռնադաշտը : Այդ ելքը փոխեր էր արդէն անոնց տրամադրութիւնը եւ «Արտաշէսն ու իր յիմարութիւնները» վերջապէս մէկ կողմ թողած՝ սկսեր էին կրկին իրենց սովորական խօսակցութիւնները եւ ոգեւորութիւնը, մինչեւ որ յոգնած նստեր էին հոս պահ մը հանգստանալու :

Մինաս ամբողջ երկայնքովը փռուած կռնակին վրայ, աչքերը երկինքի մաքուր կապոյտին յառած՝ կը մտածէր :

Կը մտածէր եւ Սերոբ նստած ոտքին մէկը դէպի կուրծքը ծալլած, դէմքը դրած ծունկին ու հայեացքը վարը ձորի մէջէն վեր սլաքուող գմբէթներու կոյտին դամած :

Յանկարծ կէս մը ընկերոջը դառնալով՝ բացականչեց.

— Ամէն, ամէն լեռան կողքին, ամէն ձորի մէջ հետք մը կայ. մնացորդ մը աւերակ կամ չէն, որ կողմ ալ որ նայիս : Թագաւորի մը յիշատակը, իշխանի մը նուէրը իր ժողովուրդին : Մարդ ամէն վայրկեան ակամայ այդ Բագրատունիներու ստուերը իր շուրջը կը զգայ, այդ խելացի խորամանկ ու հայրենասէր թագաւոր - նախարարներու : Եւ գիտե՞ս, տարօրինակ զգացում մըն է, կարծես հիւր եկած ըլլամ այդ իշխաններուն հօգը, ամէն աւերակ ամէն քար, բերդ կամ եկեղեցի պատմութիւններ կը բանայ իր ծոցէն : Ախ, ինչեր ինչեր պահուած չեն այդ թափթփած սիւներուն ու քարերուն տակ եւ անոնց արձանագրութիւններուն մէջ : Եթէ այդ բոլորը փորուէր, հետախուզուէր, որչափ թանկագին հնութիւններ դուրս պիտի ելլէին, ինչ պատմական գանձ :

Ու ոգեւորուած աչքերը հպարտութեամբ փայլեցան : Ակնթարթ մը մտածեց ու կրկին վրայ տուաւ :

— Արդէն ի՞նչ բանի վրայ ուշք են դարձուցեր մեր հոգեւորականները մինչեւ հիմա : Բոլորը ծայրէն սկսելու է. ժողվել մեր հին գրականութեան փշրանքները, հանել մեր իշխաններու ու կաթողիկոսներու պատմութիւնը, այդ հողոտած արձանագրութիւններէն, հետզհետէ հաւաքել այդ հնախօսական բեկորները, ձեռագիրները, Էջմիածինը կարելի է առաջնակարգ կեդրոն մը դարձնել այդ ժողովածուներուն, ու մեր պարծանքը :

— Կ'ըլլայ, կ'ըլլայ.— պատասխանեց Մինաս վստահ ու հաւատքի խորին շեշտով մը՝ կռնակին վրայէն քիչ մը կողին դառնալով.— Արշալոյսը ծագած է արդէն մեր կաթողիկէ աթոռին միաբանութեան վրայ : Կարգապահ, սրբակենցաղ հոգեւորական միութիւն մը նոր, բոլորս միաբան նուիրուած մեր սրբութիւններուն, դարաւոր աւանդութիւններուն եւ պատմական բեկորներուն նախանձախնդիր պաշտպանութեանը :

— Անշուշտ Միաբանութիւն մը շատ աւելի ազգային, քան Վիէննան ու Վենետիկը, ան ալ մեր բուն ժողովուրդին մէջ, մեր բուն հողին վրայ :

— Եւ մանաւանդ մեր բուն առաքելական ու կաթողիկէ սուրբ եկեղեցիին ծոցը :

Ակնթարթ մը լռութիւն տիրեց :

Մինաս յանկարծ ելաւ նստեցաւ ու մատը թափ տալով ընկերոջ վրայ՝ բացականչեց.

— Պէտք է, պէտք է հասկցնել այդ կաթոլիկներուն, բողոքականներուն, որ մեր եկեղեցին քրիստոնէական առաջին դարերու կազմակերպութեան ամէնէն անաղարտ նմուշն է, հիմնուած երկու առաքեալներու ձեռքով, ամենազուտ, հերետիկոսութիւններէ զերծ մնացած ամենահին եկեղեցին : .

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Քորէայի բանակցութիւնները

ՎՃՌԱԿԱՆ ՓՈՒԼԻ ՄԸ ՄԷՋ ԿԸ ՄՏՆԵՆ

Փան Միւն Ժոմի 24րդ նիստն է, որ չէզոք գօտիի սահմանման ունայն բանակցութիւններէն ետք, ահա նպաստաւոր հունի մը մէջ կը մտնէ: Ըստ «Եունայթըտ Փրես»ի, Ուաշինկթընի մէջ ժողովի նստած դաշնակից դիւանագէտները եւ զինուորականները որոշած են կարճ կապել:

Զօր. Ռիճուէյ պատգամ մը ուղղած է Չինեւ-Քորէացի բանագնացներուն, կ'առաջարկէ, այժմու սահմանագիծէն երկուական քիլոմեթր, — հիւսիսային եւ հարաւային կողմէն, — որ իբրեւ հիմ բռնուի եւ կրակը դադրեցուի: Զօրավարը կը նախատեսէ երեսուն օրուան պայմանաժամ մը, այս կարգադրութիւնը վաւերացման ենթարկելու համար, հակառակ պարագային նոր սահմանագծի մը նշանակումը նկատի ունի:

Դեր գնդապետ Հէնլէյի յայտնութիւնները ըստ իրեն պատեհ ժամանակի մը չեն հրատարակուած, բայց եւ այնպէս կապ մը չի տեսներ Քորէայի բանակցութեանց հետ: Զօր. Ռիճուէյ եզրակացուցած է.— Աստուած ուզեց հասկնել մեր ժողովուրդին եւ աշխարհի խղճմտանքին բարոյական սկզբունքները այն ուժերու ղեկավարներուն, որոնց դէմ կը պայքարինք Քորէայի մէջ: Թերեւս ամէն տեսակի կասկածներ գոյութիւն ունենան մեր ժողովուրդի մտքին մէջ, այն մեթոտներու մասին, զորս համայնավար պետերը մտադիր են կիրարկել եւ կը կիրարկեն գործքով իրենց ճիգերուն մէջ, ազատ ազգերը բնաջնջելու համար: Իրենց պաշտպանած սկզբունքները կարելի չէր ցրուել ուրիշ կերպով»:

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ԽՆԴՐԷ ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ ՓՈՒԹԱՑՆԵԼ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ օր, Մաթինեօնի պալատին մէջ ժողովի նստան Ֆրանքեւամերիկեան ներկայացուցիչները, դարման տանելու համար երկրին դրամական ծանր կացութեան: Ներկայ էին վարչապետը, Պ.Պ. Ռընէ Մայեր, Ժորժ Պիտօ եւ Ժան Մոնէ, իսկ Ամերիկացիներուն կողմէ Հերիմըն, Տին Էչիսըն եւ իրենց խորհրդականները: Ֆրանսական կառավարութիւնը առաջարկ պիտի բերէ ամերիկեան խորհրդարանին, որ կարելի եղածին չափ շուտ ըլլայ օգնութիւնը եւ մէկ անգամէն կատարուի յատկացումը:

Ամերիկայի քուէարկած օժանդակութիւնը Եւրոպայի կը նախատեսէ մէկ միլիառ տոլար, 170 միլիոնը կ'իյնայ Ֆրանսայի, որուն վրայ կ'աւելնայ 1950—1951 տարեշրջանի յատկացումին մնացորդ 30 միլիոն տոլարը: Յարդ Ֆրանսան է որ ամէնէն աւելի օգտուած է ամերիկեան օժանդակութենէն, դրամով եւ ռազմանիւթով, այնպէս որ կը սպասուի որ յիշեալ օժանդակութիւնը բարձրանայ 500 միլիոնի: Միացեալ Նահանգները ճարտարարուեստական արտադրութիւններ պիտի գնեն Ֆրանսայէն, ինչ որ երկիրը պիտի նպաստաւորէ դրամական տեսակէտով: Ֆրանսայի մէջ բանակող ամերիկացի զինուորներուն 1951 — 1952 շրջանի տարեկան ծախքը կը հաշուուի 150 միլիոն տոլար:

Վարչապետ Փլեվէն խօսք տուած է կարճ ժամանակէն իրագործել իր եւրոպական քաղաքականութիւնը: Այս նպատակով, որոշած է խորհրդարանին առջեւ հանել Շումանի ծրագիրը, որպէս զի անմիջապէս վաւերացման ենթարկուի: Ուրեմն, այսօր ճակատագրական օր մը պիտի ըլլայ Փլեվէնի դահլիճին համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ մամուլը գործադուլ հռչակած էր երէկ:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ նպաստը օրական 210 ֆրանքէն 250 ֆրանքի բարձրացած է Նոյեմբեր 15էն սկսեալ: Ընտանիքին միւս անդամները պիտի ստանան 110 ֆրանք, Փարիզեան շրջանին համար: Հինգ հազարէ պակաս բնակիչ ունեցող շրջաններուն մէջ, ընտանիքին պետին սահմանուած գումարն է 165 ֆրանք օրական, իսկ միւս անդամներուն յատկացուած է 75 ֆրանք:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՄԱՐԿՐԻԹ յառաջիկայ շաբթու Փարիզ պիտի գայ տեղւոյս անգլիական հիւանդանոցին ի նպաստ սարքուած պարահանդէսին ներկայ գտնուելու համար: Այս առթիւ, նախագահ Օրիոլ մտերմական ճաշկերոյթ մը պիտի տայ իշխանուհիին, Նոյեմբեր 22ին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ Ֆորթ Պենինկ քաղաքին մէջ սարքուած վայրէջքի վարժութիւններու ընթացքին, օդանաւորդ Ճեմ Ֆերնանտէզի հովանոցը չէ բացուած, բարեբախտաբար իրմէ առաջ իջնող ընկերը՝ Ֆրենք Էլլըթ բռնած է աղէտեալին գործիքին չուանը, ու երկուքը միասին անվնաս ցամաք իջած են:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի, Համազգային Ընդհ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Թէաթրը Վէրտիի մէջ, (Նախկին Գազա տ'Իթալիա, րիւ տ'Ալժէ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Բեմին վրայ հայկական խմբապար եւ մենապար, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբին:

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս, ղեկավարութեամբ Սարգիս Չէօրէքճեան նուագախումբին:

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ

Իր Միջին Արեւելք մեկնումէն առաջ
Չորեքշաբթի, 28 Նոյեմբեր, ժամը 21ին
Salle Chopinի մէջ, 8 rue Daru, Paris

Տոմսերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. գրատուններ.— Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան, Studio Ալէմշահ 19a, rue Caumartin եւ Տօքթ. Ճինճեան, 29 rue Bleue:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Մօտ ատենէն լոյս պիտի տեսնէ 1952ի «Գոյամարտ Օրացոյց»ը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան հրատարակութեամբ: Ապսպրանքներու համար այժմէն դիմել՝ Մ. Պօյաճեանի, 35 Ave. Lieutenent Fine, La Viste, Marseille:

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան
խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սպառած է Յուլիս - Օգոստոս 127—128 միացեալ թիւը: Հաւաքածոյ չպահողներէն կը խնդրուի մեզի վերադարձնել, փոխարէն կը ղրկենք նոր թիւեր:

× Մամուլի տակ է Սեպտեմբերի եւ Հոկտեմբերի միացեալ թիւը ճոխ բովանդակութեամբ:

Տարեկան բաժնեգինը 750 ֆրանք Ֆրանսա, 900 ֆրանք արտասահման: Հատով չի ծախուիր: Դիմել Շ. Նարդունի, 17 rue Damesme, Paris (13):

Պ. Արշակ Պետրոսեանի (Տարօնցի) դառնաղէտ մահուան առթիւ, մեր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք հանգուցեալին այրի տիկնոջ, զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն:

Տէր եւ Տիկին Սիրանուշ եւ Տիգրան Տէր-տէրեան
Մարսէյլ

Փարիզի հայկական երգչախումբի համերգը
ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐ

Կիրակի, 24 Փետրուար, 1952, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իր տան մէջ աշխատելու համար կօշիկի «cousu-main» լաւ գործաւոր մը կ'ուզուի: Դիմել Ա. Գաբրիկեանի, 118 rue Lafayette (116 Place Lafayette) Paris, métro Gare du Nord:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները: ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով:

Վարչական

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն պատասխանել իրենց ստացած ազդարարութեանց (mandat cheque): Ոչ մէկ բաժանորդ իրաւունք ունի ապառիկ թերթ ստանալու:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625:
2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք:
3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք:
4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. Հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք:
5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք:
6.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք:
7.— Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք:
8.— ԱԼԻՔ բացառիկ թիւ Հ.Յ.Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ETABLISSEMENT :

TERSAC

4, RUE TERRAILLE, LYON

Փլաս տէ Թէրայի մօտ

Կերպասեղէններու, ճերմակեղէններու, ամէն տեսակ կտորներու (քուփօն):

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Մասնաւորաբար մարշան փօռէններու եւ քօնֆէքսիոնէօրներու յարմար կերպասներ, կտորներ բազմազան տեսակէ:

Նոյնպէս ներածում եւ արտածում

ԴԵՐՁԱԿԻ ԱՇԿԵՐՏ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 — 16 տարեկան որ գոնէ քիչ մը հասկնայ արհեստէն: Դիմել Maison Papazian, 128 rue d'Aboukir, Paris (2):

Chez SASSOUNI

31, RUE D'ALEXANDRIE

Métro St. Denis et Réaumur Tél. Gut. 92-65

Սասունի կուտայ համեղ, ընտիր, մաքուր եւ առատ ճաշ: Այցելեցէք, պիտի համոզուիք եւ յաճախորդ դառնաք ամէնուն պէս:

Հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի համար տրամադրելի մասնաւոր սրահ, ուտելիքով կամ առանց ուտելիքի:

ԱՄԷՆ ՕՐ ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ԺԱՄԱՆՑ

K. M.ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր ճոռոյթի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր Collectionը:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 21 Novembre 1951 Չորեքշաբթի 21 ՆՈՅ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6616-Նոր շրջան թիւ 2027

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՉԷԶՈՔՆ ՈՒ ԿՈՒՍԱԿԻՑԸ

Առաւելութիւն մը չէ կեանքի մէջ չէզոք կեցուածքը: Չէզոք ըլլալ՝ կը նշանակէ մարդուս ճակատագրին հետ կապուած խնդիրներուն հանդէպ անտարբեր եւ գաղջ վերաբերում ցոյց տալ: Հաշտուիլ իրար հակասող երեւոյթներու գոյութեան եւ զանոնք ընդունիլ հաւասար հանդուրժողութեամբ, առանց նախասիրութիւն ճշդելու :

Չէզոքութիւնը, իր բուն իմաստով, տեսակէտի չգոյութիւն կ'ենթադրէ: Ան որ յստակ համոզումներ ունի ազգային, քաղաքական եւ հանրային հարցերու մասին, չի կրնար «չէզոքութիւն» յայտարարել եւ մէկ կողմ քաշուիլ :

Կրաւորական խառնուածքներն են որ չէզոքութեան պաշտպանութեան կ'ապաւինին: Իսկ անոնք որ իրենց մէջ գործելու ուժ եւ կիրք կը գտնեն՝ անպայման կը հակին կողմ բռնելու, ըստ իրենց հաւնած տեսակէտներուն :

Պատասխանատուութիւններէ խուսափելու եւ ամէնուն հետ լաւ մարդ ըլլալու քաղաքականութիւնը կը ստիպէ յաճախ որ մարդիկ ծածկեն իրենցիսկական համոզումներն ու համակրանքները եւ յայտարարեն. «Ես չէզոք եմ, բանի չեմ խառնուիր, ի՞նչ կ'ուզեն թող ան ընեն»:

Այսպէս արտայայտուողները, իրականին մէջ, չէզոք չեն միշտ, այլ պարզապէս զուրկ են իրենց մտածածը հրապարակով ըսելու քաջութենէն, առաւել եւս՝ գործելու կորովէն :

Շատ անգամ շահադիտական նկատումներն են, որ իւրայատուկ իմաստութեան մը կերպարանքը առնելով, չէզոքութեան անվտանգ գօտիէն ներս կը նետեն արժէքաւոր ուժերն իսկ, որոնք կրնային գործի ասպարէզին մէջ դրական դեր մը կատարել, եթէ զուրկ չըլլային բարոյական քաջութենէ :

Ներկայ դարուս դժուար է, եթէ ոչ անկարելի, չէզոք կեցուածքը: Մամուլը, ձայնասփիւռը, գիրքերը,, հանրային եռուն կեանքը կը հարկադրեն, որ ամէն մարդ տեսակէտ մը իւրացնէ եւ գաղափարի մը հետեւորդը դառնայ: Այս պատճառով մարդոց մեծամասնութեան խաղացած «չէզոքութիւնը» կեղծիք է եւ խաբէութիւն :

Բարձրագոյն արժէքներ գոյութիւն ունին, որոնց պաշտպանութեան համար հարիւրաւոր սերունդներ պայքարած են եւ արիւն թափած: Ազգային մշակոյթ, ընկերային արդարութիւն, անհատի եւ ազգի ազատութիւն, հայրենիք, ճշմարտութեան պաշտամունք, եւայլն: Կարելի՞ է միթէ այս արժէքներուն առջեւ չէզոք կենալ եւ անոնց քովէն անտարբեր անցնիլ: Նման պարագայի մը շատ բան պիտի կորսնցնենք մեր մարդկային արժանիքներէն :

Այդպէս ալ, առօրեայ կեանքի ընթացքին, տեւաբար հարցեր կը ծագին, որոնք սերտօրէն շաղախուած են մեր անձնական, հանրային եւ ազգային գոյութեան պայմաններուն հետ: Զգացումի եւ մտածումի տէր մէկը չի կրնար դռները փակել եւ ինքն իր կաշիին մէջ ամփոփուիլ:

Կուսակից, բառին ստուգաբանական իմաստով ալ, կը նշանակէ կողմ բռնող, կողմի մարդ: Ուրիշ ի՞նչ կերպ պատկերացնել շիտակ նկարագիր մը, եթէ ոչ կողմնակից եւ պաշտպան այս կամ այն գաղափարին, այս կամ այն տեսակէտին: Մէջտեղ կենալու եւ երկու թեւերն ալ գոհացնելու փորձը նկարագրի պակաս կը մատնանշէ:

Ուժեղ եւ շեշտուած նկարագիրները անոնք են, որ գիտութեան, գեղարուեստի թէ քաղաքականութեան մէջ տեսակէտի մը պաշտպան կը հանդիսանան եւ յստակ դիմագիծ կը ցուցադրեն :

Տեսականօրէն կուսակից ըլլալն ալ բաւարար չէ տակաւին: Անհրաժեշտ է, կեանքի մէջ հետք ձգելու եւ շաւիղ բանալու համար, խօսքէն եւ տեսութենէն անցնիլ գործի: Աշխատիլ, պայքարիլ եւ յաղթանակել, որպէսզի մեր դաւանած գաղափարներն ալ արմատանան, արդիւնաւորուին եւ յաղթանակեն :

Երեւակայեցէք աշխարհ միայն չէզոքներով լեցուած ըլլար: Ինչ անհամ եւ անհրապոյր պիտի ըլլար կեանքը: Եւ ինչ քաոս պիտի ստեղծուէր երկրիս երեսին, քանի որ տեսակէտները արժէք պիտի չներկայացնէին եւ նուիրական համարուող սկզբունքները ոչ ոք պիտի ուզէր պաշտպանել :

Այդպէս չէ բարեբախտաբար: Կեանքի ղեկավարութիւնը կը պատկանի տեսակէտ ունեցողներուն, որոնք իրենց ետեւէն կը քաշեն կը տանին զանգուածները :

Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՐԱՊ ՎԱԽՏԻ ԽԱՂԱԼԻՔ

«ՄԱԿ»ը հոս, ՄԱԿը հոն: Մանաւանդ այս միջոցին, ուր դառնաս օրուան «վդէտ»ը ինքն է :

Ընդհ. ժողովներ, յանձնախումբեր, Ապահովութեան Խորհուրդ, այո, մի զարմանաք, Ապահովութեան Խորհուրդ մըն ալ կայ Շայեօյի պալատին մէջ, որ միշտ գործի վրայ է, Նիւ Եորք ըլլայ թէ Փարիզ, կամ Սան Ֆրանչիսքօ:

Կը վախնամ որ կը հարցնէք թէ «ինչի՞ կը ծառայէ» — ի՞նչպէս պատասխանեմ, երբ ամէն օր կը կարդամ Քորէայի ջարդը, 6000 գերիներու խողխողումը, Եգիպտոսի արիւնալի ցոյցերը, առանց շատ վերցնելու մեծ վարագոյրը որ երկաթի պէս ծանր է եւ զայն շարժելը մեր ուժէն վեր:

Ի՞նչ կը բանին այդ Արիսպագոսին մէջ: Նախ ճառ կը խօսին, ամէն մէկը իր երկրին կլիմային համաձայն :

Անգլիացին սառնասիրտ, Ամերիկացին բարեխառն, Ֆրանսացին վերացական, շատեր բանաստեղծական, իսկ չորս մեծերուն մեծագոյնը՝ զուտ դրական, ներողութիւն դրական ըսել կ'ուզէի:

Անշուշտ հասարակ մահկանացուներուս գործը չէ, թափանցել շատ մը խորախորհուրդ գաղտնիքներու: Եւ եզրակացնել թէ ինչի՞ կը ծառայեն այս բոլոր ճառերը :

Բայց գոնէ կրնանք հաշուել թէ ինչի՞ կը նստին այս ամէնը մեր վրայ: Ամէն օր մանր — մունր կը հաշուենք մեր պիւտճէն: Սորվեցանք նաեւ թէ ի՞նչպէս պետութիւններու բաց — պիւտճէները կրնանք գոցել: Ուրեմն ի՞նչու չկարենանք հաշուել թէ ամէն մէկ ժողով, Յանձնախումբ, Ապահովութեան Խորհուրդ, քանիի ապրանք կ'ըլլայ :

Մեր փորձառութիւնը 1919էն կը սկսի կարծեմ, երբ Ժընեւի մէջ շինեցինք Ազգերու Դաշնակցութեան պալատը: Եւ ինչ փորձառութիւն...

Մարդիկ կը վրդովուին երբ «կաղին» խորանարդ մէթրը 31 ֆրանք կ'ելլէ: Բայց յարգանքով, լուռ ու մունջ կը խոնարհին առ նուազն օրական քանի մը միլիառի հասնող իւրաքանչիւր նիստի առջեւ:

Նոյնիսկ խանդավառութեամբ կը նկարագրեն խօսքերուն յետին մանրամասնութիւնը: Կը կառչին անոնց, ինչպէս փրկութեան գօտիի մը կը փաթթուի ծովամոյնը : Ալ կրնաք հետեւցնել մեր յուսահատութեան աստիճանը, երբ անոնց «պարապ վախտի խաղալիք» տքնաջան ? այս աշխատանքներուն կը կառչինք մենք ալ: Ծովը ինկողը օձին կը փաթթուի» կ'ըսէ իմաստուն առած մը ...

ՍՕՍԻ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու Ուստըր քաղաքէն Երզնկացի ընկեր Աշոտ Մկրտիչեան (Սեպուհի զինուորներէն Որսորդ Աշոտ) երէկ խմբագրատուն այցելեց: Ընկերը իր յարգանքի այցը պիտի կատարէ նաեւ զօրավար Անդրանիկի եւ ընկեր Ա. Ահարոնեանի շիրիմներուն: Ընկեր Ա. Մկրտիչեան այս առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Մարսէյլէն Պ. Պետրոս Գաբիկեանի :

× Կոփամարտի կէս ծանրութեան Ֆրանսայի ախոյեան Պ. Ժ. Հայրապետեան եւս մեր խմբագրատունը այցելեց իր երեք Հայ ընկերներով: Այս առթիւ տեղեկացանք որ Պ. Ժ. Հայրապետեան Ֆութպոլի երկու գնդակներ նուիրած է, մէկը Իսիի Հ. Մ. Ը. Մ.ին եւ միւսը Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին:

ԻՐԱՔ ԼՈՒԾՈՒՄ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ

Իրաքի խնամակալը էմիր Ապտուլ Իլլահ եւ վարչապետ Նուրի փաշան Իտընի ներկայացուցին վեց կէտերէ բաղկացած առաջարկ մը անգլեւեգիպտական վէճի լուծման համար, Սուէզի Ջրանցքի շրջանին եւ Սուտանի խնդրին առթիւ :

Կ'ըսուի թէ առաջարկը բոլորովին անընդունելի էր Անգլիացիներուն համար մինչեւ իսկ բանակցութեան իբրեւ հիմ, Եգիպտոսի հետ: Այն վեց կէտերը որոնք ընդունելի են Եգիպտոսի եւ արաբական պետութեան կողմէ հետեւեալներն են. — 1) Պարպել բրիտանական ուժերը Սուէզի Ջրանցքի շրջանէն, 2) Հանրաքուէ կատարել, որոշելու համար Սուտանի ապագան, 3) Ստեղծել զինուորական դաշնակցութիւն մը, Արաբական Դաշնակցութեան կողմէ, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, 4) Արաբական Դաշնակցութեան զէնք հայթայթել Արեւմտեան իշխանութեանց կողմէ, 5) Գործակցութիւն Արաբական Դաշնակցութեան եւ Արեւմտ. պետութեանց միջեւ պատերազմի մը պարագային, 6) Զօրքի առաքում արաբական երկիրներ՝ արեւմտեան պետութեան կողմէ :

Դաշինքին վստահութեան հարցը

Փլեվէնի դահլիճը ծանր փորձութեան մը ենթարկուած է այսօր, Պուրպոնի պալատին խորհրդարանին առջեւ, մասնաւորաբար պիւտճէի հաւասարակշռութեան վերաբերեալ իր օրինագծին համար, որ շատ ալ համակրանքը չի վայելեր երեսփոխաններու մեծամասնութեան :

Քաղաքական յարաճուն տագնապը ճակատագրական դարձուածք մը առաւ, երբ Ազգ. ժողովին մէջ երկու խմբակներ, որոնք սովորաբար կը պաշտպանեն Պ. Փլեվէնը, որոշեցին հրաժարիլ քուէարկելէ, տնտեսական եւ ելեւմտական խնդիրներու առթիւ: Մէկը գիւղացիական խմբակն էր, իր 40 երեսփոխաններով եւ իր չորս ներկայացուցիչներով կառավարութեան մէջ, իսկ միւսը ընկերվարական կուսակցութիւնը, որուն 106 երեսփոխանները ներկայացուցիչ չունին կառավարութեան մէջ: Համայնավարները եւ տը Կոլի կուսակցութիւնը ընդդիմադիր են: Վարչ. Փլէվէն կրնայ ունենալ միայն 215 քուէ:

Հարցը ստիպողական է, որովհետեւ Միացեալ Ազգերու ժողովը կը գումարուի Փարիզի մէջ, Ֆրանսացի քաղաքագէտներ յարմար չեն տեսներ որ Ֆրանսան առանց կառավարութեան մնայ, որովհետեւ կրնայ ատիկա ազդեցութիւն ունենալ վիճաբանութեանց ընթացքին վրայ

Եւրոպական համաժողովը

Երկուշաբթի օր Սթրազպուրկի մէջ բացուեցաւ եւրոպական համաժողովը, նախագահութեամբ Պելժիոյ պատուիրակ Սփաաքի, որ այս առթիւ ջատագովեց արեւմտեան ազգերուն գործակցութիւնը, ի նպաստ խաղաղութեան դատին : Խօսք առին նաեւ Նորվեկիոյ պատուիրակը եւ Ֆրանսայի կողմէ Փոլ Ռէյնօ :

Համաժողովը իր օրակարգին վրայ ունի բազմաթիւ փուշոտ հարցեր, ինչպէս զինաթափութիւն, տնտեսական տագնապ, քաղաքական տարագիրներ, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ համաձայնութիւն եւայլն:

Միւս կողմէ, մօտերս կը բացուի Հռոմի ժողովը, մասնակցութեամբ դաշնակից պետութեանց արտաքին նախարարներուն, զինուորականներուն եւ «երեք իմաստուն»ներուն: Ֆրանսայի կողմէ կը մասնակցի նաեւ ցամաքային ուժերու ընդհ. հրամանատար զօր. Պլան, իսկ Միացեալ Նահանգներու կողմէ զօր. Այզընհաուըր, որ կարեւոր տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ ժողովին :

ՄԱԿԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՄԱԿի երէկի ժողովին, ընդհ. գիծերուն մէջ ծեծուեցաւ զինաթափութեան հարցը, որ արդէն նախագծուած էր Թրումընի եւ Տին Էչիսընի ճառերուն մէջ :

Ժողովը նկատի ունի բացարձակ արգելքի տակ առնել հիւլէական ռումբը, հին զէնքերուն եւ զին. ուժերուն ստուգումը եւ հրապարակումը, մէկ երրորդի զեղչումը, միջազգային մարմնի մը հակակշիռին տակ: Ընդհ. հասկացողութեան մը յանգելու պարագային, հարցը պիտի տարուի Ապահովութեան Խորհուրդին, գոնէ այս անգամ կը յուսացուի որ վեթօն վնասարար դեր մը չխաղայ ...

ՄԱԿի այս ժողովին խօսք առին Տին Էչիսըն եւ Պ. Ժիւլ Մոք: Երկու դիւանագէտներն ալ շեշտեցին զինաթափութեան անհրաժեշտութիւնը, պատերազմի վտանգը չէզոքացնելու եւ խաղաղութեան դատին ծառայելու համար :

Դաշնակիցները առաջարկեցին Միացեալ Ազգերուն զինաթափութեան յանձնաժողով մը կազմել, որ պիտի բաղկանայ 12 հոգիէ, որոնց 11ը Ապահովութեան Խորհուրդէն, իսկ մէկն ալ Քանատայի պատուիրակէն բաղկացած պիտի ըլլայ: Այս յանձնաժողովը լայն հիման վրայ պիտի սարքէ խորհրդաժողով մը, զինաթափութիւնը իրագործելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԵՆՍՈՒՆԱԿ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պէտք չունինք ծանօթացնելու Հայ Օգնու-թեան Միութիւնը, կանացի այս Մեծ Կազմակեր-պութիւնը, քանի որ լաւագոյնս ծանօթ է ան իր գործովը գաղութէ գաղութ: Բայց կ'արժէ որ մասնաւոր ուշադրութեան առնենք անոր բազմա-կողմանի գործունէութենէն քանի մը կէտեր, ա-ւելի խորապէս ըմբռնելու համար այս սքանչելի կազմակերպութեան անհրաժեշտութիւնը, եւ ա-ւելի լայն աջակցութիւն տալու համար անոր:

Հանրային գործունէութեան եղանակի սկիզ-բըն ենք եւ պիտի ուզէինք, որ հայ հասարակու-թիւնը կանգ առնէր պահ մը Հ. Օ. Միութեան գործունէութեան հետեւեալ կէտերուն առջեւ:

Այս կազմակերպութիւնը, որ Ամերիկահայու-թեան ստեղծագործութիւնն է եւ անոր բարձրա-գոյն զգացումներուն թարգմանը, ունի 172 մաս-նաճիւղ, ընդամէնը՝ 10.790 անդամներով, բովան-դակ Սփիւռքի մէջ: Միայն Ամերիկայի մէջ՝ 82 մասնաճիւղ՝ 2.360 անդամներով: Ասիկա սովո-րական Միութեան մը թիւը չէ, ոչ ալ բազմամի-լիոն ժողովուրդի մը յատուկ կազմակերպութեան մը սովորական թիւը: Երեւոյթը արտասովոր է, մինչեւ իսկ մեծ ժողովուրդի մը համար, որ պիտի հպարտանար աւելի քան 10.000 կազմակերպուած կիներու օգնութեան բանակով մը:

Մեր ժողովուրդը խրատունք ունի պարծենա-լու:

Հայ կինը, որ տանն մը, տունէն դուրս կեանք ու գործունէութիւն գրեթէ չունէր, այժմ, աւելի քան քառասուն տարիէ ի վեր, լծուած է հանրա-յին, աւելի ճիշդ՝ ազգային գործունէութեան: Ան չէ լքած անշուշտ իր ընտանիքը, բայց ինքզինք կապուած կը զգայ աւելի մեծ ընտանիքի մը, Ազ-գին, որուն կարիքներուն դարման տանիլը կը նկատէ իր նուիրական պարտականութիւններէն մէկը:

Մտածել որ աւելի քան 10.000 կիներ գործի լծուած են՝ թշուառին հաց, դժբախտին, քիչ մը ժպիտ ու սփոփանք, գաղթականին՝ օգնութիւն, հիւանդին դեղ ու հոգատարութիւն եւ հայ մանու-կին գիր ու դպրոց ապահովելու համար:

Բացի այս չօշափելի աշխատանքներէն, կայ դեռ անշօշափելին: Այդ անշօշափելին՝ այն զգա-ցումն է զոր ունին բազմահազար հայ կիները, ո-րոնք կը գիտակցին թէ նոյն ժողովուրդի զաւակ-ներն են իրենք եւ պարտաւոր են մտածել ոչ մի-այն իրենց, այլեւ նոյն ժողովուրդի այլ զաւակ-ներուն մասին, ցրուած աշխարհի չորս ծագե-րուն: Անոնք ոչ միայն իրենց հազարաւոր անդամ-ները կը կապեն հայ կեանքին, այլեւ մեծ բազ-մութիւններ, անոնց մէջ արծարծելով ազգային ոգին, մշակելով սէրը Հայոց հայրենիքին, ազգին ու մշակոյթին հանդէպ: Եթէ ճիշդ է թէ հայ կի-նը ամենահաւատարիմ աւանդապահն է հայ ոգիին եւ հայ լեզուին, — տարակոյս չկայ այդ մասին, — ճիշդ է նաեւ այն, որ Հ. Օգ. Միութիւնը այդ դերը կը կատարէ լաւագոյն կերպով, իր հաւա-քոյթներով ու ձեռնարկներով, օժանդակութիւն-ներով ու փրոփականտով: Ընդհանրական, համա-հայկական զգացումներու եւ գործունէութեան դերազանց միջավայրն է Հ. Օգ. Միութիւնը, որ իր գոյութեամբն իսկ հարուստ ու կենդանի կը պահէ հայ ժողովուրդի գոյութիւնը: Պէտք է կարդալ հայ Սփիւռքի բոլոր կողմերէն ստաց-ուած նամակները, ըմբռնելու համար թէ ինչ բա-րիք կը սփռէ ան ամէնէն հեռաւոր անկիւնները եւ ինչ տաք ու հայկական զգացումներ կ'արթնցնէ պանդուխտ եւ հայրենակարօտ Հայերուն մօտ:

Իր գործը՝ միայն Գթութեան հետ կապուած չէ: Ինչպէս Տեղեկագրէն կը պարզուի, երիտա-սարդ կիներու եւ աղջիկներու 12 մասնաճիւղեր ունի ան, որոնք նոյն ոգիով կ'աշխատին այսօր, իսկ վաղը պիտի շարունակեն նոյն գործը: Ունի միայն Ամերիկայի մէջ 26 դպրոցներ, աւելի քան 500 երկսեռ աշակերտներով, որոնք հայ լեզուն ու պատմութիւնը կը սերտեն: Դպրոցական այս գործը, որուն համար տարեկան աւելի քան 12000 տոլարի ընդհանուր ծախք կ'ըլլայ, կրնայ ընդլայ-նուիլ, եթէ մեր ընտանիքները քիչ մը աւելի ուժ տան եւ իրենց զաւակներուն համար անհրաժեշտ նկատեն հայեցի դաստիարակութիւնը, հայ լե-զուին հետ:

Հայ նոր սերունդի փրկութեան գործն է որ ստանձնած է Հ. Օ. Միութիւնը, որ ներկայ է նա-եւ հոն, ուր Հայը փրկելու գործ մը կայ: Փըր-կութեան այդ ձեռնարկներէն մէկը եղաւ վերջին երեք տարիներու ընթացքին՝ 3000 հայ տարա-գիրներու Ամերիկա փոխադրութեան գործը, ԱՆ-ՉԱյի կազմակերպութեամբ եւ Հ. Օ. Միութեան կեդրոնին ու բոլոր մասնաճիւղերուն գործօն ա-ջակցութեամբը: Յաջողուած ձեռնարկ մը արդէն, որով կրնայ հպարտ զգալ Հ. Օ. Մ.ը՝ ԱՆՉԱյի հետ միասին: Կատարած է իր պարտքը նիւթա-պէս եւ նաեւ բարոյապէս:

Իր մէկ տարուան բազմաճիւղ գործունէու-թիւնը ամփոփելու համար՝ ըսենք թէ Հ. Օ. Մ.ը մուտք ունեցած է 50.252.77 տոլար, եւ ելք 63.037-78 տոլար, յաւելեալ մասը առնելով իր պատրաստ գումարէն: Ասիկա կը նշանակէ՝ թէ իր առաւե-լագոյնը ըրած է Հ. Օ. Մ.ը, դերագոյնը, բայց ըրած է, հասնելու համար իր ժողովուրդի կարիք-ներուն: Ասիկա կը նշանակէ մանաւանդ որ Հ. Օ. Մ.ը չի մտածեր իր գանձը աւելցնելու մասին, ինչպէս նմանօրինակ հայ կազմակերպութիւններ կ'ընեն, իրենց հասոյթները եւ կտակները դրամա-տուններու մէջ դիզելով: Հ. Օ. Մ.ը կը մտածէ իր գործը աւելցնել, այն խորին փատահութեամն, որ իր կողքին է հայ ժողովուրդի սիրտը, աւելի հարուստ, քան աշխարհի ամենահարուստ դրա-մատունը:

Հ. Օ. Մ.ը հայ կնոջ հոգեկան ու բարոյական ուժերու բարձրագոյն արտայայտութիւնն է: Նը-ւիրումի դերազանց կազմակերպութիւն մը, որով կրնայ հպարտ զգալ մեր ժողովուրդը: Անոր հզօ-րացումը հայութեան հզօրացումն է:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞ւր կ'երթայ Իսլամը

Բ.— ԱՐԱԲ ԵՒ ՊԷՐՊԷՐ

Եօթներորդ դարու վերջին քառորդին, Արաբ-ները իրենց յաղթական արշաւի ընթացքին հան-դիպեցան Պէրպէրներու: Ո՞վ էին այս Պէրպէր կոչուածները: Ոչ ոք կրցած է ճիշդ հաստատում մը տալ: Ոմանք կարծեցին թէ Պասքերու եւ Կով-կասեան ցեղերու հետ խնամութիւն ունին: Մաղ-րէպցի քրոնիկագիրներ արաբական ծագում կու-տային անոնց: Իբրեւ թէ վիպային արկածախնդ-րութենէ մղուած գաղթեր էին Մաղրէպ (արեւ-մտեան Ափրիկէ): Այս տեսութիւնը փաստական հիմնաւորում չունի: Կը թուի թէ Պէրպէր անուա-նին տակ, միացած են զանազան ցեղային խմբա-ւորումներ: Ասոնցմէ ուժեղագոյնները նուաճած են տկարները, եւ անոնց պարտադրած իրենց լե-զուն եւ քաղաքակրթութիւնը:

Պէրպէրներու լեզուն կը նկատուի սեմական խառնուրդ: Ուրեմն անոնց կարեւոր մէկ մասը ա-րեւելեան ծագում պէտք է ունեցած ըլլայ: Այ-սուհանդերձ անոնք հաշուի կ'առնեն արեան մերձաւորութիւնը միայն (Արաբներուն նման), եւ նշանակութիւն չեն տար հողի համակեցու-թեան: Ցամաօրէն ինքնատիպ անհատականու-թիւն մը ունին, եւ կը սարսափին միապետական իշխանութեան գաղափարէն: Իրենց բոլոր վէճերը կը կարգադրուին գլխաւոր ընտանիքներու պետե-րէն կազմուած ժողովի մը մէջ, որ Ճէմաա կը կոչուի: Սակաւապետական հանրապետութիւն մը:

Երբ իսլամները Մաղրէպը նուաճելու ձեռնար-կեցին, Պէրպէրները չորս մեծ տիրապետութիւն տեսած էին արդէն — Կարքեդոնացիներու, Հռո-մայեցիներու, Վանտալներու եւ Բիւզանդացինե-րու: Ամէն անգամ կատաղի դիմադրութիւն մը ցոյց են տուած: Յետոյ, պարտուած, յարմարեր են յաղթականին՝ ընդունելով անոր լեզուն, կը-րօնքը եւ քաղաքակրթութիւնը: Լեռնային շրջան-ները միշտ խուսափած են յաղթականին գերիշխա-նութենէն:

Պէրպէրները կատարեալ անտարբերութեամբ ականատես եղան բիւզանդական բանակներու խորտակումին: Բայց յաղթանակին յաջորդեց կո-ղոպուտը: 670 Թուականին, Օգպա - Պէն - Նաֆի հիմնեց Քէրուանը եւ ձեռնարկեց երկրին ամբող-ջական գրաւման: Այս անգամ Պէրպէր ցեղախում-բերը ցցուեցան իր դէմ: Երեսուն տարի անընդ-հատ կատաղօրէն դիմադրեցին, իբրեւ պետ ու-նենալով Քոզալիան եւ կին մը՝ Քահինա, որ կը կարծուի թէ հրէական ծագում ունէր: Ի վերջոյ նուաճուեցան: Ընդունեցին իսլամական կրօնքը եւ այնպէս ձեւացուցին թէ կ'ընդունին նոր տիրա-պետութիւնը: Քաջաբար մասնակցեցան Սպանիոյ գրաւման եւ Պիրէնեան լեռներէն անդին (Ֆրան-սա) կատարուած արշաւանքներուն:

Բայց այս հպատակութիւնը վերջնական չէր: Շուտով յարեցան իսլամական հերձուածի մը որ կը կոչուէր Խարիճի: Եւ յանուն նոր հաւատքին զէնք բարձրացուցին: Տասը հինգ տարի վերջ արեւմտեան Պէրպէրիստանի կէսը կը թօթափէր Արեւելքի Խալիֆային լուծը: 12րդ դարու կէսին Պէրպէրները հիմնեցին կայսրութիւն մը որ կը ծածկէր Հիւսիսային Ափրիկէն եւ Սպանիոյ իսլա-մացած մասը:

Ասով հանդերձ արաբական ազդեցութիւնը շա-րունակուեցաւ իսլամական կրօնքին միջոցաւ: Հետզհետէ վերադարձան ուղղափառ կրօնքին եւ արեւել. իսլամին հետ հաստատեցին ամուր կա-պեր:

Տասնմէկերորդ դարու կէսին, Գահիրէի Խա-լիֆային կողմէ արձակուած արաբական վաչկա-տուն ցեղերը յամրօրէն թափանցեցին Մաղրէպ: Տասներեքերորդ դարուն այս զտարիւն Արաբնե-րուն կարելի էր հանդիպիլ մինչեւ Ատլանտեանի եզերքները: Անոնց միջոցաւ ընթացիկ արաբերէնը տարածուեցաւ գիւղական շրջաններու մէջ: Բայց այս ջնարակին տակ կը յամառէր Պէրպէրին էու-թիւնը, տեսակ մը խառնուրդ նախապաշարեալ հաւատալիքներու, կենցաղի եւ սովորութեանց: Մինչ դաշտաբնակ Պէրպէրը ինքզինքը կը դաւա-նէր Արաբ, լեռնաբնակ ցեղախումբերը անաղարտ կը պահէին բարքերը եւ լեզուն, ընդունելով հան-դերձ իսլամութիւնը, զոր պատշաճեցուցեր էին իրենց դարաւոր կենցաղին:

Արաբացած դաշտավայրին եւ Պէրպէր մնա-ցած լերան երկուութիւնը անկարելի եղաւ ջնջել դարերու ընթացքին: Ընդհանուր առումով, Պէր-պէրները անհաշտ վերաբերում մը ցոյց տուած են արաբական ամէն կարգի միջամտութեանց հան-դէպ՝ յամառօրէն կառչելով անկախութեան գա-ղափարին: Ասիկա տեղի տուած է արիւնալի պայ-քարներու, մանաւանդ Մարոքի մէջ: Տաս-նըիններորդ դարուն Միջին Ատլասի ցեղախում-բերը կը կռուէին շէրիֆական կառավարութեան դէմ, ճանչնալով հանդերձ Սուլթանին անձը, իբ-րեւ կրօնապետ եւ Մարգարէի շառաւիղ: 1911ին այս միեւնոյն ցեղախումբերը կը սպառնային Ֆէ-սին: Մուլայ Հաֆիտ ստիպուեցաւ օգնութեան կանչել զօր. Մուանիէի հրամանին տակ գտնուող ֆրանսական ուժերը: Եւ վերջապէս, յանուն Մա-րոքի շէրիֆ Սուլթանին, երկիրը խաղաղեցնելու կոչուած ֆրանսական բանակները բացառապէս գործած են Պէրպէրներու երկրին մէջ:

Ամէն նուաճումէ վերջ, իբրեւ նախապայման հպատակութեան, ենթակաները կը պահանջէին պաշտօնական խոստում, որ կէտ առ կէտ եւ խղճմտօրէն պիտի յարգուին իրենց նախահայրե-րուն սովորութիւնները: Ասկէ յայտնի հրովար-տակ օրէնքը (ռաhիր), որ կը նուիրագործէ Պէր-պէրներու ինքնուրոյն արդարադատութիւնը:

Հողատարութեան հաստատումէն առդին նըշ-մարելի է բարեփոխութիւն մը, բայց զանգուածը դեռ ամրօրէն կառչած է իր աւանդական կարգու-սարքին: Կ'ընդունի միայն Քահտներու գոյութիւ-նը: Իր միտքը կը մնայ անհաղորդ քաղաքաբնակ մարդոց մտածողութեան:

Այսուհանդերձ արաբական գործածական լե-զուն յամրաբար կը թափանցէ ժողովուրդին մէջ: Իրենց ուսումը Ֆէսի, Ռապայի, Մարաքէշի, Քա-զապլանքայի եւ Ալճէրի իսլամական գոլէճներուն եւ ֆրանսական լիսէներուն մէջ ստացող երիտա-սարդ Պէրպէրները կը սորվին արաբերէն լեզուն:

Զգտում մը նշմարելի է դէպի միութիւն, թէ-եւ չափազանց տարտամ եւ դիւրաբեկ:

Բայց սերմը կրնայ իր սաղմին մէջ իսկ փճա-նալ, եթէ շէրիֆական կառավարութիւնը, դէպքե-րը փութացնելու ցանկութեամբ, ուզէ դպիլ Պէր-պէրներու աւանդական կարգին, եւ իր վարչական եւ դատական դրութիւնը պարտադրել:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

Ախդախ

Մեր իշխան սարը՝ Ալդախ:

Կայլակոտ աչքերովս ու երեւակայութեանս թռիչքովը, արեւով ոսկեզօծուած լանջերուդ վը-րան եմ ահա:

Ով արքայդ դուն մեր լեռներուն:

Անմահ ծննդավայրիս բոլոր բալիկները առա-ջին անգամ երբ իրենց աչուկները կը բանային, քեզ, քեզ կը գտնէին իրենց տեսողութեանը դիմաց:

Քեզմով կը սկսէր իրենց աշխարհը:

Քեզմէ անդին տիեզերք կա՞ր իրենց համար, չէին գիտեր:

Կախարդիչ ու դիւթիչ սար՝ Ախդախ:

Դուն դրոշմուած ես հոգիիս խորը որպէս նա-խախնամութեան էն նուիրական սրբութիւն սը-բոցը:

Ախդախ, ճաճանչափայլ հսկայ:

Գեղիս աստուածային յիշատակը:

Գեղիս շառայլափայլ արեւին ճամբան:

Երբ արշալոյսը ստուերէդ կը ձերբազատէր գեղս, իմ սիրական սար, մենք կը տեսնէինք՝ ոս-կեճաճանչ բարձունքիդ վրան Արեւ - պսակը, բո-ցեղէն ծամերովը ոսկեղոյն, որպէս Վահագնը պաշտելի:

×

Մայիսը ահա, լանջերէդ զօլ կը բարձրանայ:

Մեր սիրաջերմ աղջիկները կողերուդ ու քը-ղանցներուդ վրայ ըղին, ըխշին (խաւրծիլ) կան-կառ ու գար կը ժողուեն:

Ծաղիկներ, ծաղիկներ վայրի չուշան, մանի-շակներու թէժ - կրակի գոյն «յոտոց» ծաղիկը բուրումնաւէտ:

Գեղիս աղջիկները տաք արիւն ու տաք սիրտ, փնջիկներ կը կապեն երփներանգ — իրենք ալ ծաղկեփունջ մը — իբրեւ արմաղան իրենց սիրած՝ տաքարտած տղոցը համար

×

Ախդախ, մեր արքայ սարը,

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՈՐՔԱՆ ԲԺԻՇԿ, ԱՅՆՔԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

Ժամանակաւ այսքան բժիշկ չկար եւ հիւանդութեանց թիւն այսքան մեծ չէր :

Հին ատենուան բժիշկներն գտնուած հիւանդութիւններն բժշկելու պաշտօն ունէին, հիմակուաններն նորանոր ախտեր գտնելու տուած են իրենք զիրենք :

Շաքարի հիւանդութիւնն ծանօթ է արդէն, քիչ ատենէն խահուէի հիւանդութիւն մըն ալ պիտի ունենանք եւ բժիշկներն երթալով խահուէի շաքարի վաճառականութեամբ պիտի զբաղին : Աստուած կազի հիւանդութենէ պահէ զմեզ :

Միւս կողմէն մասնագիտութիւնն այնքան յառաջ երթալու վրայ է որ հիւանդ մը իւր ախտը դարմանելու համար քանի մը բժիշկներու դիմելու պէտք պիտի ունենայ : Օրինակի համար՝ ակռաս կը ցաւի. նոյն պահուն ականջս ալ կը ցաւի, գլուխս ալ, քիթս ալ, լինտերս ալ : Ակռայի բժիշկս ակռաներս միայն կը քննէ, դեղագիր մը կուտայ եւ կը խրատէ զիս որ ականջիս համար այսինչ երեւելի եւ մասնագէտ ականջաբոյժին դիմեմ : Կը հնազանդիմ, սա ալ ականջիս համար արժան դատած դեղը տալէն ետքը կը պատուիրէ ինձ որ գլխուս համար դիմեմ այսինչ հանրածանօթ բժիշկին, որ մէկ հատիկ է գլխու ցաւի մասին... Կ'երթամ. սա ալ գլուխս կը քննէ եւ քթիս ի դարման կը ղրկէ զիս քթաբոյժի մը որ քթիս վրայ իր մասնագիտութիւնն գործադրելէ ետքը կը յանձնարարէ ինձ լինտերս ցուցնել այնինչ մասնագէտին : Եթէ ասանկ թեթեւ անհանգստութեան մը համար հինգ մասնագէտի կարօտի ոք՝ երեւակայեցէք թէ քանի՞ բժիշկներու պէտք պիտի ունենանք եթէ ծանր հիւանդութեան մը ենթարկուինք, եւ ասանկ պարագայի մը մէջ ամէնէն կարճ ճամբան մեր մարմինն բժշկաց յանձնելու է եւ մէկդի քաշուելու է :

Այս օրերս յօնքի բժիշկ մըն ալ երեւան ելեր է կ'ըսեն, որ յօնքի հիւանդութիւններ կը դարմանէ եղեր : Այս լուրն առնելուս պէս՝ ես իսկ յօնքերուս վրայ անհանգստութիւն մը զգալ սկըսայ, որովհետեւ այս բժշկաց ծանուցմանց եղանակն մարդս երեւակայական հիւանդ կ'ընէ : Ահա այս ծանուցումներէն օրինակ մը :

« Ցաւալի է որ յօնքի հիւանդութեան քիչ կարեւորութիւն կը տրուի : Այս հիւանդութիւնն նախ կը սկսի ստամոքսի վրայ աննշան խլրտումներով, հիւանդը կը կարծէ թէ շնչառութիւնն թեթեւ կերպով կորուսած է իր կանոնաւորութիւնը : Յետոյ կը սկսի ճակտին վրայ թեթեւ ցաւ մը զգալ հիւանդն, որ գիշերներն շատ երազ կը տեսնէ երբեմն, կերածը չկրնար մարսել, որովայնապնդութիւն յառաջ կուգայ երբեմն — այս երբեմները մարդուս միտքը կը պղտորեն — հիւանդին գլուխն կը դառնայ երբեմն, կամ փորին մէջ թեթեւ ցաւ կը զգայ երբեմն, իրիկուններն երբեմն տաքութիւն, երբեմն պաղութիւն կուգայ մարմնոյն վրայ, եւ այս ամէնն կը ծագին յօնքի հիւանդութենէն որ կրնայ, եթէ ժամանակին բժիշկ չկանչուի, վնասակար եւ ցաւալի հետեւանքներ ունենալ »:

Ցոյց տուէք ինձ հիմա այն անձն, որ այս ծանուցումն կարդալէ ետքը յօնքի հիւանդութիւն չունենայ :

Ամէն մարդու գործ մը պէտք է ապրելու համար, շատ աղէկ, բայց ամէն բժիշկի ալմասնաւոր հիւանդութիւն մը պէ՞տք է : Եթէ է՝ այն ատեն բժշկաց թիւն նուազեցնելու աշխատելէն ուրիշ միջոց չկայ : Վերուցէք բժիշկներն, կը վերնան նաեւ հիւանդութիւնները :

Տեսնենք ասոր ինչ պատասխան պիտի տայ բժշկաց փաստաբան եւ մեր բարեկամ Գրասէրն :

Ապրիլ, 1884 ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Առասպելական հերոս Պրոմէթէոսը երկրի գազաններուն դէմ պայքարելու համար քու էն բարձր գագաթին վրայ բարձրացած է երկինքի Աստուծմէն կրակը խլելու համար ...

Հանիս, որ նահատակուեցաւ Հայոց Մեծ Եղեռնին, իմ բարի Հանիս քու մասին ինչ ոսկի հէքեաթներ կ'ըսէր մեզի :

Կը պատմէր.

« Երբ արեւով անձրեւը բարակ – բարակ շարմաղուի, մեր Ախդախին վրայ այծեամները կը ծնին քարայրներուն մէջ:

« Երբ ծիրանի գօտին գոյնզգոյն կամար կապէ մեր Ախդախին վրայ, անոր տակէն անցնող աղջիկը ուսին վրայ սափոր մը ոսկիով, մանչ կը դառնայ »... :

« Արեւին դուռը մեր Ախդախին էն բարձրկեկ կածէն կը բացուի » ...:

Ու դեռ ուրիշ հրաշք հէքեաթներ քու զօրութեանդ մասին, որոնք աւաղ մոռցած եմ ու մինակ բառեր ու փշրանքներ կը յիշեմ : Անոնք անհետ կորան բարի Հանիիս հետ միասին :

Ախդախ, Արեւի տեսքով եմ բազէ սարը :

Բոյլ – բոյլ այծեամները՝ կողերուդ վրայ, որսորդ Ադամ ամուն դարանակալ՝ անոնց հետքերուն վրայ:

Ահա հատ մը, լալով ու ճակատը հովին տըւած, պուրակէ պուրակ ու քարայրէ քարայր իր ձագուկը կ'որոնէ ...:

Ադամ ամուին զէնքէն արձակուած դաւաճան գնդակը ... :

Ախդախ, ահա սպիտակ գագաթը հաւկիթի հանդոյն խրած Աստուծոյ սրտին մէջ :

Ով մեր արծիւ սարը, կարօտէդ աչուիս կը դալարուին ... :

Կուրծքիս տակէն բոց մը կը բարձրանայ ու սիրտս ասեղներով կը ծակծկեն :

Ախդախ, իմ անման սարը, պիտի գա՞մ, պիտի գա՞մ արդեօք անգամ մըն ալ, երկինքին հետ պսակուած բարձր, սլացիկ հասակդ տեսնելու ...

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆ ԱՄՍԱԳԻՐ, կրօնական, գրական եւ բանասիրական, թիւ 10, օրկան Երուսաղէմի պատրիարքութեան :

ԼՈՒՍԱԲԵՐ մանկական ամսագիր, թիւ 9, (Սեպտ.), Թէհրան :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԹԱՂԵՑԻՆՔ

Միշտ ուզած էի իրեն հանդէպ ունեցած իմ սէրս արտայայտել իրեն : Բնաւ չէի կրնար մտածել որ այդ համակրանքս ու յարգանքս իր անշունչ մարմնին պիտի ուղղէի օր մը : Կսկիծը սրտիս եւ ահա համբոյրս իր անկենդան ճակտին :

Շաւարշը անոնցմէ էր որ երբ հրաժեշտ կ'առնէր քենէ, այն զգացումը կ'ունենայիր որ թերացում մը ունեցած ես իրեն հանդէպ : Կը կարծէիր որ չըսիր այն ինչ որ պէտք է ըսէիր քու իսկ հոգեկան հանգստութեանդ համար : Բուռն փափաք մը ձեր համակրանքը յայտնելու, զոր զանց կ'առնէք կարծես իր համեստութիւնը չվիրաւորելու համար :

Համակ կեանք եւ սէր կեանքին հանդէպ, մեր Շաւարշը իր ամէնէն նեղ օրերուն ալ կարող էր փոխանցել իր եռանդը իր ընկերներուն :

Երէկ աչքերը լոյսին ու յոյսին, իսկ այսօր... Ալֆորվիլը սուգի մատնած է ան :

Հայոց մատուռը լեցուն է սգակիր հասարակութեամբ : Հոն են հայ մամիկները, իրենց սիրելի թոռան համար վերջին աղօթք մը մրմնջելու : Հոն են հայ մայրերը ու հայրերը հայորդիին վերջին համբոյր մը տալու : Հոն է Նոր սերունդը իր սիրելի ընկերը սգալու : Հոն են իր քոյրերը, անոր անմխիթար կորուստը լալու կսկիծը սրտերուն մէջ ու հոն էվերջապէս մայր մը պատուական, սեւի մէջ փաթթուած, իր զաւկին, իր մանչուկին, իր Շաւարշին, անողոք մահը ողբալու :

Կուլայ, կուլայ, կարծես խունկերուն մէջէն երկինք բարձրացող մեր «Տէր ողորմեա»ն իսկ, կը պատռէ բոլորին սիրտերը, հեծկլտանքները խառնուելով մեղեդիիին ոլորտներուն :

Այս օտար սալայատակներուն վրայ անգամ մը եւս մեռելակառքը ճռնչաց ծաղկեփունջերու բեռան տակ :

Յ. Կ. Խաչը, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը, Տարօնի Հայրենակցական Միութիւնը, իր համալսարանական ընկերները, ծնողքը, ազգականները, ծաղիկներով ուզած էին ծածկել Շաւարշին ծաղիկ երիտասարդութիւնը :

Սիրելի Շաւարշ, ինչպէս պիտի ուզէինք քու վերելքիդ համար մեր ընկերական ուսերը տրամադրել, մեր կարելիութեան սահմանին մէջ դիւրացնելու համար քու բեռդ, անողորմ ճակատագիրը սակայն դագաղդ դրաւ մեր ուսերուն, դագաղ մը, որ քու Ալֆորվիլի ընկերներդ ցասումով ու տրտմութեամբ ու մանաւանդ արցունքներով յանձնեցին սեւ հողին :

Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի տեսուչը, Պարոն Լ. Տօնիկեան, Տարօնի Հայր. Միութեան ներկայացուցիչը, ընկ. Խաչիկ Գալուստեան Ալֆորվիլի Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը իրենց օրհնութիւնը եւ յարգանքի խօսքը բերին Շաւարշին, վեր հանելով մանաւանդ անոր պարկեշտ Հայու նկարագիրը :

Հայ եկեղեցիին զանգակները ղօղանջեցին տըխուր : Այդ օրը որբացան սրտերը ընկերներուդ իսկ, անդին՝ իր զաւկին գերեզմանին առջեւ ծընրադիր մայր մը կը հեծկլտար :

Ա. Մ. Փափազեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԴԱՐՁԸ

Ը.

Մինչեւ հիմա ծռեր, խեղաթիւրեր են փաստերը, պատմութիւնը, աշխատեր են մուտք գործել մեր փարախը ու միամիտները գայթակղեցնել. իրենք խօսեր են շարունակ աստուածաբանական գիտութիւններու ուսումնասիրութիւններու անունով, իսկ մերինները երախայական բաներ են միայն պատասխաներ : Բայց հիմա չգիտես ինչպէս սիրտս կ'եռայ անհամբերութենէն վայրկեան մը առաջ ե՞րբ պիտի ինքզինքնիս Գերմանիա նետենք աստուածաբանութիւնը հիմնապէս իւրացուցած՝ դառնանք ետ ու իրենց զէնքերը իրենց դէմ :

— Ինծի ճշմարիտ կատակ կը թուի որ քանի մը ամիսէն արդէն հեռու, հեռու պիտի ըլլանք մեր հայրենիքէն, մեր այս հողէն ու ջուրէն : Օտարութեան մէջ : Ճիշդ Սահակ Մեսրոպի ժամանակները, եփրաներէնի, ասորերէնի, յունարէնի խորերը թաղուած ...

— Եւ մանաւանդ Աստուածաշունչի աղբիւրներու համեմատութեան էականը չմոռնանք : Երբեմն պարզ «եւ» մը կամ «ուստի» մը ամբողջ դաւանաբանական փաստ մը կրնայ դառնալ եւ կրնայ յամառ վիճաբանութիւններու բովանդակ դէզ մը ջախջախել : Կեցիր դուն, այս երեք չորս տարին ալ անշուշտ կ'անցնի ու մենք նորէն հոս ենք, այս հողին վրայ՝ զինուած ու պատրաստ մեր հաւատքի ու ազգի զարգացմանն ու բարգաւաճմանը համար կռուելու : Ելիր, ելիր :

Ու ինքը ոտքի ցատկած՝ սկսաւ ոտքովը ընկերը հրել :

Ելաւ Սերոբ ալ եւ ուղղուեցան դէպի ձոր :

Արդէն արեւը «գիշեր – բարին» ըսեր էր շատոնց ու մութը խտանալու վրայ էր որ հասան իրենց սենեակը :

— Արտաշէսը դեռ չէ եկած.— նկատեց Սերոբ :

— Եւ դուրսը արդէն մութ է.— շեշտեց ընկերը :

Ու վայրկեան մը վերջը աւելցուց.

— Ոչ, այս իրիկուն հետը լուրջ խօսելու է եւ այս անհամութիւններուն վերջ դնելու, ամէն բան չափը ունի վերջապէս ու իր սահմանը :

— Եղբայր, այդչափ ալ ետեւէն մի իյնար, գիտես որ բնաւորութիւնը քիչ մը յամառ է, քիչ մըն ալ խելքովը ազատամտութիւն ծախել կ'ուզէ, այսինքն թէ ինչո՞ւ Օրիորդի մը հետ շրջելու պիտի չերթայ, ի՞նչ վնաս, միթէ վարդապետը մարդ չէ՞ :

— Յիմարութիւն է անխորհուրդ տեղը իր վըրայ ամէն տեսակ բաներ խօսեցնել տալը — պատասխանեց ընկերը խստօրէն : Հիմա ինչ ըսես չեն մտածեր, եթէ յանկարծ լուրը Էջմիածին հասնի, թէ հոս ձորերուն մէջ առանձին, օրերով աղջկան մը հետ կը թափառի, ո՞վ պիտի համոզուի որ այս բոլորը մաքուր է ու թթու ազատամտութեան հետեւանք : Ազատամտութիւն ...

— Բայց խելացի ու ազնիւ տղայ է, վերջ ի վերջոյ խելքի կուգայ, թող անգամ մը սարկաւագ դառնայ, քիչ մը տարիքն ալ լենայ ...

Դուրսը ոտքի ձայներ լսուեցան, Մինաս ձեռքով նշան ըրաւ ընկերոջը, կարճահասակը խօսքը կտրեց :

Ներս մտաւ Սիրաքեան հանդարտ քայլերով ու անտարբեր ըլլալ ուզող ձեւով մը բարեւեց :

— Ի՞նչ բանի էք այս նեղ սենեակին անկիւնը :

— Տնտեսուհիին կը սպասենք որ սամաւարը ստանանք :

Պատասխանողը Սերոբն էր :

— Բայց չէ՞ որ Քանեանները երէկ գիշեր յատուկ խնդրեցին որ թէյի իրենց երթանք նորէն :

— Ինչ կարեւորութիւն կայ ամէն իրիկուն, երէկ գիշեր հոն էինք հերիք է.— հակառակեցաւ Մինաս.— Քանեանը կը հրաւիրէ, իր հաշիւը ունի, իր փտտած փիլիսոփայութիւնները դուրս տալու ու մատներու մէջէն հեղնելու համար : Այդ մարդիկը այդպէս են արդէն, իրենք պսակուեր, կնիկին առեր նստեր են ու իրենց փորէն անդին չեն մտածեր, իսկ ով ալ որ քիչ մը ուրիշ կերպ մտածելու ու գործ տեսնելու միտք ունի՝ ան ալ կը ծաղրեն : Խեղճուկներ, ծաղրել գիտեն միայն :

— Ամէն մարդ իր համոզումն ունի — նկատեց Սիրաքեան չոր.— եւ ով որ իր համոզումը չի կեղծեր՝ ազնիւ մարդ է ան :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ԻՏԸՆ ԿԸ ԽՕՍԻ ԱՆԳԼԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ինչպէս ծանուցած էինք անկէ առաջ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը Լոնտոն մեկնեցաւ կիրակի օր, Մեծն Բրիտանիոյ ընդհ. քաղաքականութիւնը պարզելու համար խորհրդարանին առջեւ :

Իտըն անդրադարձաւ Մոսկուայի պատուիրակ Վիշինսքիի ճառին, որուն խիստ շեշտը ոչ մէկ պատեհութիւն կ'ընծայէ համաձայնութեան եզր մը գտնելու Արեւելքի հետ : Այսու հանդերձ, վրայ բերաւ նախարարը, անգլիական կառավարութիւնը պատրաստ է քննութեան ենթարկելու ամէն կարգի բանաւոր առաջարկ, խորհ. կառավարութեան հետ հասկացողութեան մը գալու համար :

Արտաքին նախարարը տրամադրութիւն յայտնեց բանակցիլ Իրանի հետ, քարիւղի հարցը բարւոք կերպով կարգադրելու համար : Անգլիական կառավարութիւնը կը նախատեսէ վերաքննութիւնը Եգիպտոսի 1936ի դաշնագրին, Գահիրէի եւ Թուրքիոյ գործակցութեամբ, Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութիւնը գլուխ հանելու համար :

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Չինեւքորէացի բանագնացները դաշնակիցներէն մինչեւ չորեքշաբթի պայմանաժամ խնդրած են, վերջին առաջարկներուն պատասխան մը տալու համար : Այս դիմումը բարենշան կը համարուի քաղաքական շրջանակներուն մէջ :

Այսու հանդերձ, դաշնակիցներուն եւ չինեւքորէական ուժերուն միջեւ ընդհարումները կը շարունակուին : Վերջին լուրերուն համաձայն, Միացեալ Ազգերու բանակները նոր յարձակողական մը ձեռնարկելով, կարեւոր յաջողութիւն մը արձանագրած են Վիչօնի շրջանին մէջ : Իբր նորութիւն յիշենք նաեւ հիւսիսային Քորէայի դիմումը ՄԱԿին, խաղաղ լուծման մը յանգելու համար :

Քորէայի Ֆրանսական վաշտէն 200 զինուորներ հայրենիք կը վերադառնան : Ասոնք Քորէա կը գտնուէին 1950ի Սեպտեմբերէն ի վեր, յաճախակի կռիւներէն յոգնած են :

Հնդկաչինի Ֆրանսական ուժերուն ընդհ. հրամանատար զօր. Լաթր տը Թասինեի վերադարձած է Փարիզ, ուր պիտի մնայ քանի մը շաբաթ : Մտադիր է խորհրդակցիլ նախարարներուն եւ սպայակոյտին հետ, Հնդկաչինի պատերազմական գործողութիւնները կարճ կապելու համար :

Եգիպտոսի մէջ միշտ ընդհարումները կը շարունակուին Արաբներուն եւ անգլ. ուժերուն միջեւ : Մասնաւորաբար Իսմայիլիայի շրջանին մէջ, ուր ռազմադաշտի մը երեւոյթն առած էր կիրակի, 13 հոգի մեռան եւ 23 հոգի վիրաւորուեցան Եգիպտացիներէն, իսկ Անգլիացիներէն չորս պաշտօնեաներ մեռան : Կռիւը սկսաւ, երբ բրիտանական ոստիկանական պահակախումբի կառքի մը վրայ կրակ բացին, Իսմայիլեայի գլխաւոր փողոցէն անցած ատեն : Սուէզի բրիտանական զինուորական հրամանատարը, Սըր Ճօրճ Էրսքին յայտարարեց թէ «եգիպտական ոստիկանութիւնը կորսնցուց ինքզինքը եւ գործեց առանց արդարացումի» : Իսկ Սերակ էլ Տին, Եգիպտոսի ներքին նախարարը, ըսաւ թէ ինք հրամայեց Սուէզի շրջանի ոստիկանական ուժերուն, որպէսզի պէտք եղած ինքնապաշտպանութեան դիմեն եւ պաշտպանեն քաղաքացիները անգլ. յարձակման դէմ : Վարչապետ Նահաս փաշան ալ բախումէն քանի մը ժամ առաջ կ'ըսէր թէ՝ եգիպտական կառավարութիւնը զգուշացուցած էր Բրիտանացիները որ դադրեցնեն նախայարձակումները, Ջրանցքի շրջանին մէջ, այլապէս եգիպտական ոստիկանութեան հրամայուած էր փոխարինել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԵՂԵՂԸ.— Ռօվիճոյի աղէտեալներու օգնութեան հասնելու գործը դժուարացաւ թանձր մառախուղի մը պատճառաւ : Բազմաթիւ օդանաւեր ետ վերադարձան, բացի մէկէն որ յաջողեցաւ վար ձգել 1600 լիպրա սննդեղէն ինչպէս եւ քիմիական նիւթեր, մաքրելու համար խմելու ջուրը : Ադրիա երկաթուղիի կայանը վեց ոտք ջուր լեցուած է : 20 հազարէ աւելի ժողովուրդ մը հաւաքուած է Փատուայի հին համալսարանի շէնքին մէջ, եւ դպրոցական շէնքերու մէջ : 30 հազարէ աւելի աղէտեալներ ապաստան կը փնտռեն Փատուայի մէջ : Քաղաքին փոխ կառավարիչը ըսաւ թէ Իտալիա պէտք ունի Մ. Նահանգներու օժանդակութիւն անգամ մը եւս, «դրամէ աւելի, չոր հագուստի պէտք ունինք» : Զուիցերիական, Ֆրանսական, դանիական Կարմիր Խաչերը դրամական օժանդակութիւններ բրին : Մ. Նահանգները եւ Բրիտանական բանակները զինուորական օժանդակութիւն ղրկեցին Թրիէսթէի դրաւման ուժերէն :

ԷՏՆԱ հրաբուխը բորբոքեցաւ ուժգնօրէն, երկինքը կարմիր ներկելով : Կարմրորակ մոխիր կ'անձրեւէր լայն տարածութեան մը վրայ, լերան շուրջ : Միայն հիւսիս արեւելեան հրաբերանը բորբոքած է :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի, Համազգային Ընդհ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին :

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Թէաթրը Վէրտիի մէջ, (Նախկին Գազա տ'Իթալիա, բիւ տ'Ալժէ :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Բեմին վրայ հայկական խմբապար եւ մենապար, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբին :

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս, ղեկավարութեամբ Սարգիս Չէօրէքճեան նուագախումբին :

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ, այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Կը խօսին ընկերներ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ, Վահէ ՕՇԱԿԱՆ եւ Տիկ. Օ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

ՌՈՄԱՆԻ մէջ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին : Կը խօսի ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ

Իր Միջին Արեւելք մեկնումէն առաջ

Չորեքշաբթի, 28 Նոյեմբեր, ժամը 21ին

Salle Chopinի մէջ, 8 rue Daru, Paris

Տոմսերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. գրատուներ.— Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան, Studio Ալէմշահ 19a, rue Caumartin եւ Տօքթ. Ճինճեան, 29 rue Bleue :

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ

« ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ »ԻՆ

Պոլսոյ «Սուրբ Փրկիչ» Ազգ. հիւանդանոցի տեղեկատու ամսաթերթը երեք տարիէ ի վեր կը հրատարակուի եւ անոր շնորհիւ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը կը ջանայ ամուր կապեր հաստատել յարգելի հասարակութեան եւ Ազգին Տան միջեւ : Վստահ ենք որ ամէն նախանձախնդիր Հայ պիտի փափաքի շահագրգռուիլ մեր նուիրական հաստատութեամբ եւ պիտի փութայ բաժանորդագրուիլ ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ հանդէսին :

Ս. Փրկիչ Ազգ. Հիւանդանոց, Ետի Գուլէ, Պոլիս :

Փարիզի հայկական երգչախումբի համերգը

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐ

Կիրակի, 24 Փետրուար, 1952, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ :

Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ներկարարեան, Տէր եւ Տիկ. Նշան Ներկարարեան, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Նազարէթեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տիկին Պիւլպիւլ Համալեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ, Համալեան, Քաջեան ընտանիքներու եւ բոլոր պարագաներուն :

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՃԷԼԻԼԵԱՆ

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՔԷՉԵԱՆ

Փարիզ — Նշանուած — Պոլիս

Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Սահակ Ճէլիլեան հազար Փրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Պանէօ Քաշանի Նոր Սերունդին :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise : Հայերէնի դասընթացքը ժամը ճիշդ 8ին :

Հ. Յ. Դ. Շավիլի «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, ընկ. Կիւլեանի բնակարանը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ Քասէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. Վաղարշակ Մելիքեան՝ Սիւնեաց Վասակ իշխանին իսկական դիմագիծը, պատմական ուսումնասիրութիւն մը, որ կը հետաքրքրէ հասարակութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Տիկին Ալիս Արմաղանեան-Յակոբեանէ կը խնդրուի խմբագրատուն հանդիպիլ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէյսինէն Պ. Պարգեւ Սարգիսեանի եւ Օր. Ռաֆուհի Թորոսեանի (Ռոան) ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են Տէյսինի Ազգ. դպրոցին, ձեռամբ Պ. Մեսրոպ Թորոսեանի եւ Տիկ. Ե. Վարժապետեանի : Տիկ. Փերուզ Թորոսեան (Ռոան) 1000 Ֆր., Պ. Մեսրոպ Թորոսեան (Ռոան) 2000 Ֆր., Պ. Մինասեան (Ռոան) հազար, Պ. Բենիամին Թորոսեան (Ռոան), Պ. Ղազար Պահամեան (Ռոան), Պ. Ադամ Սարգիսեան (Տէյսին) 1000ական, զանազաններ հազար : Գումար 8000 Ֆրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութիւնը, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Շ. Տէր Պարսամեանի դառնաղէտ կորուստին առթիւ, վշտակիր մօրը՝ Այրի Տիկին Տէր Պարսամեանին, ինչպէս եւ երկու քոյրերուն եւ բոլոր ազգականներուն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ Ճերահցի Տիկին Փոլին Սարեան կը փնտռէ Տէր եւ Տիկին Թագուհի Գալուստեանը (Թէքիրտաղցի) եւ աղջիկը Արմենուհի : Տեղեկացնել Mme. P. Sarian, Fix Dourgouti N. 165 (I) Athènes (Grèce) :

ԴԵՐՁԱԿԻ ԱՇԿԵՐՏ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 — 16 տարեկան որ գոնէ քիչ մը հասկնայ արհեստէն : Դիմել Maison Papazian, 128 rue d'Aboukir, Paris (2) :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 22 Novembre 1951 Հինգշաբթի 22 ՆՈՅԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6617 - Նոր շրջանի թիւ 2028

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ՇՂԹԱՆ ՓՇՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ոչ մէկ երկրի վարչաձեւ տեւական չէ, եթէ ժողովուրդի սրտին չի խօսիր ան, եւ չի գործեր անոր բարօրութեան համար :

Ինչպէս բոլոր ընկերային վարդապետութիւնները, նմանապէս եւ վարչաձեւերը ենթակայ են դարուս ոգիին եւ յեղաշրջումներուն: Համաձայն ժողովուրդներու ըմբռնումին եւ զարգացման մակարդակին :

Հարկ չկայ պատմութեան խորերը երթալու: Կը բաւէ յիշել Ցարերու, Սուլթաններու, Հիթլէրի եւ բազում միապետ - բռնաւորներու պարագան: Ու դեռ մինչեւ այս օրերը:

Մշտնջենական ու տեւական են ժողովուրդները իրենք, եթէ կ'ուզեն տոկալ՝ ապրելու համար:

Ու մինչ ընկերվարական վարդապետութիւնը սկսած էր տակաւ յեղաշրջել զանգուածներու միտքը՝ իր ազատատենչ սկզբունքներով եւ համամարդկային գաղափարներով, պայթեցաւ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը :

Աւելի արմատական եւ աւելի յեղափոխական քան ընկերվարութիւնը, բոլշեւիկ գաղափարախօսները, թուղթի վրայ կամ ճառերու մէջ, աշխատաւոր զանգուածներուն կը խոստանային երկրային բոլոր բարիքները :

Այդ «բարիքները» առաջին վայելողներէն մէկը եղանք Հայերս՝ մեր անկախութեան խորտակումով: Մեր «բուրժուա» ղեկավարներուն ջարդուելով : Մեր «բուրժուա» զինուորականութեան եւ տասնեակ հազարաւորներու տմարդի աքսորումով...դէպի բնի աշխատանքի հեռաւոր ճամբաները:

Դաժան բռնապետութիւն մը, որ 34 տարի է կը պարտադրուի իրեն ակամայ ենթակայ երկիրներու ժողովուրդներուն :

Ու «աշխատաւորներու հայրենիք»ին քաղաքացիները կ'ապրին անհնարին զալարումներով: Զսպուած պոռթկումներով:

Տանջանք, աւեր ու մահ սերմանեցին, կը հնձեն զայրոյթ, ատելութիւն, ըմբոստում: Մարդիկ կ'ապրին վաղուան անստոյգ ու ահռելի անակնկալներով :

Խլրտումները անպակաս են ոչ միայն արբանեակ երկիրներուն, այլ նաեւ բուն իսկ Խ. Միութեան բազկացուցիչ տարրերուն միջեւ: Անգամ բանակին մէջ :

Արժանահաւատ լուրեր կը հաստատեն, թէ Գերմանիոյ գրաւման բանակի կարմիր զինուորները պատրաստ են ըմբոստութեան, եթէ Արեւմուտքը եւ գերմանացի ժողովուրդը օգնեն իրենց:

Նոյնօրինակ դէպք մը պատահած էր անցեալ տարի, արեւելեան Բրուսիոյ նաւահանգիստներէն մէկուն մէջ, երբ կարմիր նաւազներ ըմբոստական խռովութիւններ յարուցին: Ըմբոստները զսպուեցան եւ բանտարկուեցան :

Հեռաւոր Չինաստանն անգամ, որ կ'ենթադրուի թէ սրտանց փարած է Մոսկուայի քաղաքականութեան, պատեհութիւն կը փնտռէ թօթափելու համար բոլշեւիկեան լուծը: Կը փափաքի կապերը խզել իր «մեծ եղբօր» հետ, վարել ազատ քաղաքականութիւն մը: Բայց կը նախընտրէ որ այդ դէպքը կատարուի խաղաղ ու բարեկամական կերպով :

Չինաստանի մէջ այժմ գոյութիւն ունին երկու դասակարգի համայնավարներ,— տեղական եւ միջազգայնական :

Տեղական համայնավարներուն մէջ է, որ աւելի շեշտուած է դժգոհութիւնը Մոսկուայի եւ անոր գործունէութեան դէմ :Ասոնց նշանաբանն է կը կազմէ՝ Չինաստանը Չինացիներուն: Զերծ օտար ազդերու ազդեցութենէն :

Այդ հոսանքին ղեկավար դէմքերն են՝ նախագահը Մաօ Ցէ Թունկ, վարչապետը եւ ուրիշ նախարարներ եւ զինուորականներ :

Դժգոհութիւնն ու Մոսկուայէն ձեռք քաշելու զգացումը ի յայտ եկաւ՝ առաւելապէս Չինացիներու միջամտութեան առթիւ Քորէայի պատերազմին մէջ: Մարդկային ու նիւթական ահռելի կորուստներ: Հակառակ պաշտօնական մամուլի յայտարարութեան, որ պատերազմելու որոշումը տուած է Չինաստանը ինք առանձին, իրականութիւնը այն է որ այդ որոշումը տրուած է Մոսկուայի դրդումով, «երկիրը պաշտպանելու համար ընդդէմ Ամերիկայի սողնձգութեանց»:

Այսօր Չինաստան աւելի ենթարկուած է Խ. Միութեան կամայականութեանց, քան երբ եւ իցէ որեւէ արեւմտեան պետութեան, համաձայն Շանկայէն հասած լուրերու :

Տեղական չին համայնավարներուն կը հակադրեն միջազգային համայնավարները, որոնք իրենց համակիրները ունին դահլիճին մէջ :

Ըստ երեւոյթին առ այժմ այս վերջիններն են երկրին կացութեան տէրը, յենած Մոսկուայի ուժին եւ շնորհներուն: Սակայն ժողովուրդը կրաւորական եւ լուռ պայքար կը մղէ անոնց դէմ :

Օրինակ ռուսերէնի ուսուցումը որ վարակած էր ամբողջ չին ժողովուրդը նախապէս, իրենց «ձերբազատման» օրերուն, այսօր գոցուած են այդ դպրոցները, ուսանողներու չգոյութեան հետեւանքով :

Չինացիները կը կասկածին նաեւ, որ Մոսկուա զիրենք մղէ՝ Քորէայի նման, ուրիշ արկածախնդրութեան մը :

Ոչ համայնավար շրջանակներ, խորացնելու համար անջրպետը տեղացի եւ միջազգայնական համայնավարներու միջեւ, կը թելադրեն որ մանաւանդ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները աւելի գիջող գտնուին եւ գործակցին իրենց հետ, իրենց պայքարին մէջ:

Ա. Հ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀՈՍ ՈՒ ՀՈՆ

Մեր համեստ կարծիքով, մինչեւ հիմա կ'ենթադրէինք որ եկեղեցին ու եկեղեցականը խորհրդանշանն են խաղաղութեան, համերաշխութեան ու եղբայրական սիրոյ: Հեռու քաղաքական պայքարներէ, արդար ու անկողմնակալ իշխանութիւն մըն է, ժողովուրդներու մարդկային կիրքերը հակակշռելու, խաղաղեցնելու, հաւատք եւ սէր ներշնչելու համար անոնց: Նոյնիսկ մեր մեծերէն լսած ենք որ կրօնը ու կրօնականը բարոյական ազդակներ են մարդը հեռացնելու չարէն :

Բայց խելքերնիս հասած օրէն հակառակին ապացոյցը կ'ունենանք յաճախ: Յիշենք քանի մը հատը մօտաւոր անցեալէն:

Ժամանակին, «Երուսաղէմի» խնդիր մը կար Երէցեան սրբազանով, որ քար-գայթակղութիւն էր դարձած եւ տարիներով զբաղեցուցած Պոլսոյ ազգային շրջանակները :

Մաղմեան եպիսկոպոսի պայքար մը սկսաւ պատերազմէն առաջ Յունաստանի մէջ: Պատերազմի զարհուրանքը հազիւ մեղմացուց կիրքերը :

Ասլանեան տեղապահի կռիւ մը՝ Պոլսեցին բզկտեց տարիներով, ու այնքան ուժ, եռանդ սպառել տուաւ, խափանելով ամէն օգտակար աշխատանք :

Առանց յիշելու հոս ու հոն, մանր մունր անախորժութիւններ, բարոյական կամ քաղաքական գայթակղութիւններ, կ'ուզէինք անդրադառնալ ամէնէն վրդովեցուցիչին, սա Ամերիկահայ գաղութին պառակտումին որ կը սկսի եպիսկոպոսով մը եւ կը շարունակուի վեհափառներու, դերապատիւներու, գերաշնորհներու եւ արժանապատիւներու ձեռքով: Բոլորն ալ հաւատարիմ պաշտօնեաները տիրոջ, խաղաղութեան առաքեալներ, որոնք իւղը կը լեցնեն ոչ թէ «Լուսաւորչի կանթեղին» մէջ այլ բորբոքած կիրքերու վրայ:

Աւելի քան 15 տարի է երկուքի բաժնուած է Ամերիկահայ գաղութը, Հայաստանեայց եկեղեցին, որուն գերագոյն պետն իսկ մէկ ականջով մտիկ կ'ընէ ու ձախ ձեռքով կը ստորագրէ կարգալուծումներ, պատիժներ, դատավճիռներ, խոցնելով ճեղքը, փոխանակ հաշտարար ոգիով մը եւ տիրական հեղինակութեամբ մը սաստելու մէկն ու միւսը, եւ արդարութեան իր խօսքը լսելի ընելու հեթանոսին եւ հրեային :

Ազգեր իրարու դէմ արիւնալի պատերազմներ կը սարքեն: Չորս հինգ տարի կը տեւէ թշնամութիւնը, կոտորած աւեր: Պատերազմին հետ վերջ կը գտնէ այս ամէնը, ու դարձեալ անոնք կը դառնան լաւ դրացիներ ու շատ անգամ բարեկամներ:

Մեր մէջ իրար ջարդելու պէտք չկայ : Կը բաւէ որ եպիսկոպոս մը քաղաքական աճարեկումով կամ իր բնական մահով մեռնի, ալ յիսուն տարի մը պէտք է առնուազն, որպէսզի կիրքերը խաղաղին: Ամէն բան կարելի էր երկուքի բաժնել, բայց եկեղեցին ...

ՍՕՍԻ

Թրիէսթէ կռուախնձոր

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 17ին Կրեմլինը դաշնակիցներուն յանձնեց ծանուցագիր մը, որ կը բողոքէ Թրիէսթէի գոյավիճակի փոփոխութեան դէմ եւ կը պահանջէ վերահաստատումը Ազատ Հողամասի կանոնագրին, որուն համար Ապահովութեան Խորհուրդը պէտք է անմիջապէս կառավարիչ մը նշանակէ :

Դաշնակիցները, որ ժողովի նստած են, ցարդ չեն կրցած որոշել թէ հա՞րկ է պատասխանել Խորհրդային կառավարութեան ծանուցագրին թէ ոչ: Մոսկուայի այն ամբաստանութիւնը թէ՝ դաշնակից իշխանութիւնները կը ջնջեն անհատական ազատութիւնները Թրիէսթէի մէջ եւ այնտեղ կը հաստատեն զինուորական եւ ծովային խարիսխներ, տեմարութիւն մը կը նկատէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը :

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը ձախաւեր փորձ մը կը համարէ այդ դիւանագիտական ձեռնարկը, Իտալիան եւ Եուկոսլաւիան իրարմէ բաժնելու համար»: Ըստ Հռոմի պաշտօնական շրջանակներուն, խորհրդային կառավարութիւնը կ'ուզէ տեւականացնել Ադրիականի շրջանի ձգտեալ վիճակը, երբ Հռոմի եւ Պելկրատի միջեւ այդ հարցի լուծման պատեհութիւնը կը ներկայանայ: Իսկ Պելկրատի «Փոլիթիքա» թերթը կը գրէ թէ՝ Մոսկուան կը ձգտի պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալ, բայց Թրիէսթէն լպրծուն յենակէտ մը պէտք է ըլլայ Ռուսերու աչքին, Իտալեւեուկոսաւ յարաբերութեանց մարզին մէջ :

«Նիւսուիք Փրէս»ի համաձայն, յոյս կայ որ քանի մը շաբաթէն Իտալիան եւ Եուկոսլաւիան ուղղակի բանակցութեամբ համաձայնութեան մը յանգին Թրիէսթէի հարցին շուրջ: Կը նախատեսուի քաղաքին վերադարձը Իտալիոյ, բայց նոյնատեն Աւստրիա եւ Եուկոսլաւիա ազատօրէն պիտի կարենան օգտագործել զայն, իրենց առեւտրական գործառնութիւններուն համար: Դաշնակից պետութիւնները պիտի կարենան պահել իրենց զինուորական խարիսխները, շնորհիւ Իտալիոյ հետ կնքած մասնայատուկ դաշնագրի մը :

Մնաց որ, Ազատ հողամասը պիտի բաժնուի երկուքի, համաձայն հիմակուան Ա. եւ Բ. սահմանագծուած գօտիներուն: Եուկոսլաւիոյ վերապահուած է երկրորդ գօտին, բայց Իտալիոյ ընծայած իր զիջումներու փոխարէն, պիտի կարենայ օգտուիլ իր հողամասի մաքսատուրքերէն :

Դահլիճը վստահութիւն կը շահի

Վարչապետ Փլեվէն, երբ շաբաթ օր կը ներկայացնէր իր ելեւմտական ծրագիրը, խոհեմութիւն չէր համարած վստահութեան խնդիր յարուցանել, այլ նախընտրած էր նախապէս բանակցիլ, մտքերը պատրաստել զանազան խմբակցութիւններուն, երեքշաբթի իրիկուան նիստին համար:

Տագնապալի շրջանի մը, երբ Հռոմի զինուորական խորհուրդը կը բացուի եւ ՄԱԿի մէջ պիտի ծեծուի Մարոքի խնդիրը, դահլիճին անկումը աղէտաբեր կրնար ըլլալ: Իրաւ էթէ ամերիկեան օժանդակութեան բանակցութիւնները լաւ ճամբու մը մէջ են, բայց ոսկիի եւ «Տոլար»ի շուկան Բչ. օր մեծ հակազդեցութիւն մը կրեց: Ասկէ զատ, ամենահաւատարիմ խմբակցութեանց մէջ անգամ մեքենայութիւնները կը շարունակուին. կացութեան բանալին իրականին մէջ կը գտնուէր ձեռքը այն երկու խմբակցութիւններուն, որոնք կը կազմեն «մեծամասնութեան» երկու թեւերը :

Երեքշաբթի օր, ուրեմն, ժամը 4ին բացուեցաւ երեսփոխանական ժողովը, խօսք առնելու համար առաջուընէ արձանագրուած էին Պ. Պ. Փիէռ Քոթ, Լիւսի, Քրիսթիաէն, Շասթըլէն, Լուսթանօ Լոքօ եւ Սուսթէլ, որոնք ներկայացուցիչներն են յառաջդիմական, ընկերվարական, անկախ հանրապետական եւ անկախ Փրանսական կուսակցութիւններուն :

Փլեվէնի դահլիճը այս մեծ փորձութենէն յաղթական դուրս եկաւ 228ի դէմ շահելով 246 ձայն: Համայնավարները, Տը Կոլի կուսակցութիւնը եւ դիւղացիական կուսակցութենէն մաս մը դէմ քուէարկեցին, իսկ ընկերվարականները ձեռնպահ մնացին: Իրենց ներկայացուցիչը՝ Մարսէլ Տավիտ, հետեւեալ ձեւով պատճառաբանեց.

«Մենք արդէն ստանձնած ենք ծանր պատասխանատուութիւններ: Անտարակոյս, Ֆրանսայի մէջ պէտք է վերահաստատել խիստ քաղաքականութիւն մը, բայց չենք կրնար թոյլատրել, որ ընկերային նուաճումները խնդրոյ առարկայ դառնան, այս կէտին վրայ ելեւմտական նախարարին ճառը ոչ մէկ երաշխաւորութիւն կ'ընծայէ: Անշուշտ, արտաքին կացութիւնը խիստ կարեւոր հարցեր սեղանի վրայ կը դնէ ներկայիս, բայց ինչ որ ալ ըլլայ այսօրուան քուէարկութիւնը, մեծ բան մը պիտի չփոխէ իրաց վիճակէն » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՄԱՐՇԱԼ ՊԵՏՔ Է ԳՐԵԼ

Շատ անգամ առիթ մը պատճառ կ'ըլլայ սկզբնքային հարցեր չօշափելու: Այս տեսակէն է ֆրանսերէն maréchal բառին հայացումը թէ ուղղագրական եւ թէ փոխառման տեսակէտէն:

Երկու օրագրողներ՝ Մ. Մ. եւ «Յառաջ»ի վահէն, «մարաջախտ թէ մարէշալ» բառերուն գործածութեան շուրջ իրար կը լուսաբանեն եւ բանաւէր Ջիթունի Հոկտ. 5ի «Յառաջ»ին մէջ իր վերջնական որոշումը կուտայ «մարէշալ» ձեւին (Րով եւ էով):

Թող ներուի ինծի ըսել թէ ճիշդ չեմ գտներ այս տառադարձութիւնը: Հակառակ առոր, պիտի չանդրադառնայի բնաւ, եթէ երկու սկզբնքային հարցեր մէջտեղ չնետէր այդ բառը: Այդ երկու հիմնական կէտերը հետեւեալներն են.

Ա) Օտար բառ մը պէտք է հայացնել այդ բառը ստեղծող բուն լեզուէն,

Բ) Պէտք է «Ե»ը դնել հաւասար eի:

×

Maréchal բառը գերմաներէնէ կը սերի եւ գերմաներէն Marschall բառին ֆրանսացած ձեւն է:

Այս առթիւ հետաքրքրական է հաստատել թէ՝ հասարակ իմաստ ստացած բարձր բառերու քով, օրինակի համար «պարոն», որ ազնուականի տիտղոս մըն էր եւ հիմա մեր մէջ եղած է ամէն այր մարդու տրուած տիտղոս մը, կան բառեր, որոնք բարձր իմաստի հասած են, հակառակ իրենց սկզբնական հասարակ իմաստին: Ասոր օրինակը նոյնինքն «մարշալ» բառն է: Գերմաներէնի մէջ «մէ՛րը» (mähre) կը նշանակէ ձի, աշխատանքի ծերացած ձի, գրաստ: «Շալք» կը նշանակէ հին առումով «ախոռի սպասաւոր», «ձիապան»: Այս երկուքին միացումով «մարշալք» կամ «մարշալ»: ... Այս ինչ աստիճանի բարձրացում, ախոռապանը բարձրագոյն հրամանատար...: Բայց եթէ մտքերնիս քիչ մը յոգնեցնենք պիտի ըսենք որ զարմանալու բան չկայ: Այս «մարշալ» բառին մէջ թաղնուած է քաղաքակրթական շրջանի մը պատմութիւնը: Հին եւ միջին դարերուն ձին թէ աշխատանքի կենդանին էր, թէ փոխադրական միջոց, թէ ռազմունակութեան եւ իշխանական ուժի ցուցիչ:

Կոստանդնապոլսոյ մեծ գոց չուկան բիւզանդական կայսրերու ախոռն էր եւ ախոռապետը ամբողջ միջին դարուն պալատի մը ամէնէն կարեւոր անձը: Հայտէլպէրկի մէջ ալ կայ լայնանիստ շէնք մը 17րդ դարէն մնացած, որուն «մարշթալ» կ'ըսեն եւ Փֆալցի իշխաններուն ուժի կեդրոնը՝ ախոռն էր: Այն օրերու ձին մեր օրերու թէ երկանիւն էր, թէ ինքնաշարժը, թէ թրակտորը եւ թէ հրասայլը: Ահա այս պատճառով պալատական ձիերու վերակացուն մեծ մարդ մըն էր եւ «մարշալ»ը բարձր աստիճան մը:

Այս բառը գերմաներէնէ փոխ առած են գրեթէ բոլոր ժողովուրդները, Ֆրանսացիները վերածած են զայն maréchalի, Անգլիացիները marshalի, ռուսերէն маршал եւ այսօր աշխարհի ամէն կողմը մարշալներ կը վխտան: Անգլիայէն, Ֆրանսայէն, Գերմանիայէն (այժմ սքլած), Եուկոսլաւիայէն, Խ. Միութենէն մինչեւ Չին:

Այս բոլոր երկիրները կը գործածեն գերմաներէնի ձեւով «մարշալ», բացի Ֆրանսայէն:

Մենք որ կը քննադատենք Խորհրդ. Հայաստանի թերթերը, որոնք գերմաներէն, ֆրանսերէն կամ լատիներէն բառերը ռուսական ձեւով փոխ կ'առնեն, ինչպէս կրնանք մենք գերմաներէն բառ մը ֆրանսական ձեւով փոխ առնել:

Ուրեմն հաւատարիմ մնալու համար մեր ճիշդ սկզբունքին, պէտք է ըսենք «մարշալ» եւ այս տարազով առնենք զայն Հայկազեան բառարանին մէջ:

×

Ինչ կը վերաբերի ֆրանսերէնի maréchalին, ան ալ որոշ պարագաներու հաւանաբար պէտք ըլլայ գործածել: Երբ օրինակ գրենք մարշալ Ֆոշի մասին եւ ուզենք իր բուն титулը չեշտել, ճիշդ այնպէս ինչպէս երբ գրենք Վիլհէլմ կայսեր մասին յիշենք «քայզեր» տիտղոսը: Այս պարագային հարց կը ծագի թէ ինչպէս պէտք է տառադարձել, բացարձակ որոշ է որ «E»ն պէտք է «Ե»ով եւ միայն «Ե»ով փոխարինենք:

Ինչո՞ւ համար «Է»ին հանդէպ ցոյց տրուած այս համակրանքը եւ «Ե»ին հանդէպ հակակրանքը: Յաճախ կը տեսնեմ նաեւ cinéma բառը գրուած սինէմա: Այս ալ անիմաստ է, սխալ է: Պէտք է գրել սինեմա:

«Ե» գիրը իր ծննդեան վայրկեանէն եղած է E: Մաշտոց զայն փոխ առած է յունարէնի այբուբենի հինգերորդ գրէն Եպսիլոնէն, որ ուրիշ տառ չէ, բայց եթէ լատիներէնի E գիրը, ինչ պատճառ ունինք ծանրաբեռնելու մեր արդէն ծանրաբեռնուած ուղղագրութիւնը: Մեզի սկզբունք պէտք է ընենք որ բոլոր օտար բառերու Eերը «Ե»ով տառադարձենք, մանաւանդ բառամիջին, ինչպէս է maréchal բառին մէջ:

×

Եզրակացութիւն.— Ա) Նկատի առնելով որ հայերէն լեզուն ապրող լեզու մըն է եւ ժամանակի գործածական բառերը կրնայ իւրացնել, պէտք է այժմ յաճախ գործածուած գերմաներէն marschall բառը «մարշալ» ձեւով փոխ առնել: Պէտք է գրել մարշալ Թիթօ, մարշալ Ֆոշ, մարշալ Ստալին:

Բ) Եթէ անհրաժեշտ ըլլայ ֆրանսացի մարշալի մը բուն ֆրանսական տիտղոսը յիշել, այն ատեն պէտք է գրել «մառեշալ», «ռ»ով եւ անպայման «ե»ով:

ՏՔԹ. ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Թուրքիան ինչպէս որ է

Թրքական մամուլին ուշադիր հետեւող մը, յաճախ պիտի հանդիպի երեւելի եւ աներեւոյթ շատ մը բաներու, որոնք տեսակ մը քաոս յառաջ բերած են Մուսթաֆա Քէմալի ժառանգ թողած երկրին մէջ:

Ցիրուցան, հակառակ տեղական թերթերուն յանձնապաստանութեան, ինքնագովութեան եւ ծիծաղելի յոխորտանքներուն, յետադիմութիւնը, թշուառութիւնը, տգիտութիւնը, տնտեսական պարհուրելի տագնապը, կուսակցական պայքարը եւ ներքին անապահովութիւնը իրար կը հրմշտկեն անխուսափելի ճակատագրականութեամբ մը:

Իսմէթ եւ իր մարդիկը օրհասական արջու մը նման պայքարեցան Հալքճիլիները ձեռքէ չհանելու համար, ի զուր: Վրայ հասան Սեպտ. 16ի երեսփոխանական մասնակի ընտրութիւնները, Ինէօնիւ նորէն դրօշի տակ կանչեց իր ամբողջ «գլին - ուորեալ Մանկունքը», եկու տես որ չարաչար խայտառակուեցաւ «եուհա»ներով, հայհուչներով եւ թիթեղեայ թմբուկներով...

Երրորդ անգամն էր, 1950ի Մայիս 14ի ընտրութիւններէն ի վեր, որ «Պաթաքճի Ջիֆթլիք Ադասը»ն (ականջը խօսի ՀԻԻՐ ԱՏԱՄԻն) ժողովրդային դատաստանին կ'ենթարկէր իր անցեալը, փառքն ու պատիւը եւ խայտառակ պարտութեան մը կը մատնուէր:

Նախկին նախագահը կ'երեւի ամօթի զգացումէն զուրկ է, որովհետեւ Հոկտեմբերի վերջին շաբաթը Պոլիս գացած եւ փորձած է չփում հաստատել տեղւոյն ուսանողներուն հետ: Այս առթիւ յատկանշական է կրթական նախարար Թէվֆիք Իլէրիի ազդարարութիւնը.— Անտարբեր չենք կրնար մնալ այս երեւոյթին դիմաց: Չենք ուզեր որ երիտասարդները զոհ դառնան «փոլիթիքաճի»ներու անմիտ խաղերուն...:

Հալիլ Էօզիւրիւքի հրաժարումը տագնապ յառաջ բերաւ թրքական դահլիճին մէջ: Ներքին նախարարին հետեւեցաւ Ռըֆքը Սալիմ Պուրճախ, որ մաքսային եւ մենաշնորհներու գործավարն էր: Հոկտ. 22ին դեմոկրատ համաժողովին որոշման համաձայն, այսուհետեւ նախարարները իրաւունք պիտի չունենան մասնակցելու կուսակցութեան կեդր. խորհուրդին: Այս պատճառաւ, աշխատանքի նախարար Նուրի Էօզսան եւ ազգ. պաշտպանութեան գործավար Հուլուսի Քէօյմէն դուրս մնացին խորհուրդէն:

Ներքին նախարարին հրաժարումը բաւական ըսի ըսաներու տեղի տուած է: Հալիլ Էօզիւրիւք, — մեծ իրաւաբան եւ վճռաբեկ ատեանի նախկին նախագահ, — ապահովութեան տնօրէնութեան պատկանող ինքնաշարժը օգտագործած է իր կնոջ համար: Մեծ գայթակղութիւն դեմոկրատ համաժողովին մէջ, վարչապետ Մենտերէս ստիպուած բացատրութիւն պահանջած էր, ասոր վրայ ծերունի գործավարը քաշուած էր լուիկ մնջիկ...

Իսմէթի մարդիկը չարաչար դիմակազերծ եղած, պատեհ նկատեցին առիթը՝ յարձակողականի անցնելու համար: Ահաւասիկ իրենց պաշտօնական բերանը՝ Ուլուս», որ« ինքնաշարժին պատկերը կը դնէ եւ տակն ալ կը գրէ.

« Ներքին գործավար Հալիլ Էօզիւրիւք պետութեան պատկանող ինքնաշարժ մը իր հանրմին տրամադրեց եւ ոստիկան մըն ալ շարժավար կարգեց: Նախարարը ինքնաշարժին ցուցանիշը փոխեց եւ Պայան Էօզիւրիւքի յատկացուց »:

«Ուլուս»ի գրչած քարը Սէլիմ Ռագըպ Էմէճի ջիղերուն կը դպի, ան ալ «Սօն Փօսթա»յի մարտկոցէն կը սկսի ռմբակոծել Հալքի կուսքը, — Իսմէթ Ինէօնիւն: Թուրք հրապարակագիրը կը յիշէ նախկին նախագահին վարած արքայական կեանքը, երբ «Սէօյիւտլիւ» զբօսանաւով կը շրջէր Վոսփորի ջուրերուն վրայ: Ճէլալ Պայար երբեք չէ բնակած պալատի մէջ, բայց Ինէօնիւ յաճախ Պոլիս կը ղրկէր իր տղաքը եւ պարագաները, Տոլմա Պահչէի պալատին մէջ իբր «փանսիոնէր» ապրելու համար:

Ժամանակ եղած է, որ մէկ հոգի բնակած է հօն, միմինակ, հազարաւոր թօնօ ածուխ վառելով, Թուրք աղքատ ազգին քսակէն, ոչ մէկը հաշիւ պահանջած է այդ մսխումներուն համար: Իսմէթի Հէյպէլիի քէօշկին ծառաներն ալ կը վճարուէին թաղապետական սնտուկէն, իսկ երբ Ինէօնիւ վարչապետութենէ կը հրաժարէր, քաղաքապետ Մուհիտին Իւսթիւնտաղ իր պետին սպասաւորները եւ պարտիզպանները այլուր պաշտօնի կը կոչէր:

Սէլիմ Ռագըպ կը խօսի նաեւ Իսմէթի Մաչքայի ապարանքին մասին, զոր իր հրամանին վրայ ճարտարապետը ձեռնարկած է ընդարձակելու եւ հազար տեսակ նենգութիւններով յարակից թափուր հողերը կցած է այդ գետնին: Այնուհետեւ կանգ կ'առնէ Էօզիւրիւքի վրայ, որ, հակառակ իր պատկառելի փորձառութեան՝ տկարութիւնը ունեցած է պետական ինքնաշարժը յատկացնել հանըմին ու իր մեղքը քաւելու համար հրաժարած է: Թուրք հրապարակագիրը կ'աղաղակէ.

«Դեմոկրատ վարչաձեւի մը, ժողովրդական իշխանութեան մը օրով, նախարարներն են որ կու տան իրենց գործած արարքին պատասխանը եւ կը հրաժարին: Այժմ, կը հարցնենք «Ուլուս»ի եւ իր մարդոց, վերոյիշեալ զգայացունց ապօրինութեանց հաշիւը ո՞վ պիտի տայ»:

Վերջին տարուան ընթացքին, հանրային կարծիքը իրենց կողմը շահելու համար, Թուրքերը սկսած են իրար ամբաստանել իբրեւ համայնավար: Այս թոհուբոհին մէջ չի գիտցուիր թէ ստուգապէս ո՞վ է համայնավարը եւ ո՞վ է ֆաշիստ – ազգայնականը: Մէկ բան որոշ է, այն թէ երեսփոխանական մասնակի ընտրութեանց ատեն, երբ Հալքեաններ Դեմոկրատները կ'ամբաստանէին իբրեւ կարմիր, Ճէլալ Պայարի կուսակցութիւնը միացած «Միլլէթ»ի քարոզիչներուն, «Պաթաքճի Ջիֆթլիք Ադասը»ի մարդոց գլխուն Մուհամմէտի չանթերը կը թափէր իբրեւ հրակարմիր բոլշեւիկ: Կը կարծեմ թէ ասիկա զուարճալիէն աւելի բան մըն է...

Ֆալիհ Ռըֆքը, — քիչ շատ խելքը գլուխը խմբագիր մը, — այս տարի գիրք մը հրատարակած էր «Նոր Ռուսիա» խորագիրով: Կրթական գործավար Թէվֆիք Իլէրի, — որ գործի վրայ երեւալու համար առաջին անգամէն Թուրքիոյ Քրիստոնեաներուն տաճկերէն խօսելու «Սլոկան»ը արձակած էր... դեմոկրատաբար, — վաղեմի հրապարակագիրը կ'ամբաստանէ թէ իր այս գործով Բոլշեւիկներու հաշւոյն գործած է: Ֆալիհ Ռըֆքը Աթայ կը դիմէ մամուլի ընկերութեան, որպէսզի չէզոք մարմին մը կազմէ եւ իր վճիռը արձակէ, եկու տես որ լրագրական կազմակերպութիւնը Պիղատոսի պէս կը լուայ ձեռքերը...

Նորէն գործի վրայ է «Ուլուս», ժամանակ չկորսնցուցած կը հրատարակէ քլիշէները այն գրութիւններուն, ուր ատենօք Թէվֆիք Իլէրի իր հիացումը յայտնած էր Նազըմ Հիքմէթի հանդէպ: Կրթական նախարարը կը պատասխանէ.

« Ուլուս» չի հաւատար իր ըսածներուն: Ես կը մնամ պաշտօնիս գլուխը, շարունակելու համար պայքարը համայնավարներուն եւ համայնավարութեան դէմ »:

Թուրք ուսանողութեան կուռքն է Թէվֆիք Իլէրի, շատ կը զայրանան ուրեմն վերոյիշեալ թերթին յայտնութիւններէն եւ շանթարձակ փամփլէ մը կը հրատարակեն հինգ հազար ստորագրութեամբ, որուն պատճէնը կը վերատպուի «Անգարա» օրաթերթին մէջ: Անողոք վճռագիր մըն է ան, նախկին վարչաձեւին դէմ եւ ցոյց կուտայ թէ համալսարանական նոր սերունդը ինչ կը խորհի Իսմէթի ու իր «գուլամներու» մասին:

«Այս խմբակը տարիներէ ի վեր տղրուկի նման փակած էր հայրենիքի նիւթական գոյութեան եւ ազգին արիւնը կը ծծէր, իր ստորին փափաքներուն գոհացում տալու համար: Երբ տապալեցաւ վերջապէս ազգային կամքին սուրին տակ, այս խմբակը սկսաւ աջ ու ձախ յարձակիլ եւ վատաբար առիթներ ստեղծել, իր կորսնցուցած «Փօսթ»ը վերստին ձեռք ձգելու համար: Այս մարդիկը չէի՞ն որ միեւնոյն վերագրումները ըրին Մարաջախտին (Թէվֆիք Չաքմաքին կ'ակնարկեն): 1944ին տանջարաններու մէջ խոշտանգեցին հակահամայնավար եւ ազգայնական Թուրք երիտասարդութիւնը: Իրենք չէի՞ն որ բանտին մէջ չփացուցին Սլաւներու «փիճ»ը, Նազըմ Հիքմէթը, ու այս ազգին դրամով թարգմանութիւններ ընել տուին անոր եւ ազգային հերոսի մը վերածեցին զայն: Թէվֆիք Իլէրի այդպիսիները եւ Թուրք կրթական կեանքին մէջ տեղաւորուած համայնավարութիւնը արմատախիլ կ'ընէ, ինքն է բուն հայրենասէրը: Վստահ եղիր, որ քու հրահանգներդ իբր պատգամ Աստուծոյ պիտի ընդունինք եւ եթէ հարկ ըլլայ, այդ խուժարարներուն օճախը պիտի քանդենք Թանի տպարանին նման»:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԱԿի երկրորդ քաղաքական յանձնաժողովը օրակարգի անցուցած է Յունաստանի ապահովութեան հարցը, որ սպառնալիքի տակ կը գտնուի:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կիպրոսի հարցը

Երբ Հոկտեմբեր 28ին ամբողջ Յունաստան խանդավառութեամբ կը տօնէր մերժման տարեդարձը այն վերջնագրին զոր Մուսոլինի ներկայացուցած էր 1940ին, Կիպրոսի յոյն ժողովուրդն ալ առիթէն օգտուեցաւ անգամ մը եւս յայտարարելու թէ կ'ուզէր հելլէնական հայրենիքին ծոցը վերադառնալ: Այս առթիւ ժողովներ գումարուեցան, ուր հռետորներ անգամ մը եւս հաստատեցին իրենց հաւատարմութիւնը դէպի մայր հայրենիքը, իսկ հովուական նամակի մը մէջ, որ կարդացուեցաւ եկեղեցիին մէջ, Մարկարիոս արքեպիսկոպոսը ինք ալ չվարանեցաւ պահանջել կղզիին անմիջական եւ առանց պայմանի միացումը մայր հայրենիքին:

Առաջին անգամը չէ որ յունական եկեղեցիին պետերը դիրք կը բռնեն բրիտանական գրաւման դէմ: Տակաւին 1931ին, երբ կառավարիչը տուրքեր կը հաստատէր նոր ճամբաներու շինութեան համար, Քիթիոնի եպիսկոպոսը կը հրաւիրէր հաւատացեալները չվճարել տուրքը, իսկ բազմաթիւ քաղաքներու մէջ տեղի ունեցած ժողովները կատարեալ խռովութեան մը յանգեցան: Ոստիկանները մինչեւ իսկ կրակ բացին ամբոխին վրայ որ խռնուած էր կառավարիչին պալատին առջեւ: Խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ, երբ Մ. Բրիտանիան զինուոր ղրկեց պատերազմ. նաւերով: 2 Մետրոպոլիտները եւ բազմաթիւ երեսփոխաններ աքսորուեցան, երկու հազար հինգ հարիւր հոգի բանտարկուեցան, եւ մասնաւոր տուրք մը դրուեցաւ կղզիին բնակչութեան վրայ, որպէսզի կարելի ըլլար խռովութեան ատեն վնասուած շէնքերը վերաշինել:

Անգլիացիները երբեք չեն ժխտած Կիպրոսի ժողովուրդին բուն հելլենական նկարագիրը: 400 հազար բնակչութեան 320 հազարը Յոյն են, որոնց դէմ միայն 80 հազար Թուրքեր կան: Կլէտըսթըն 1897ին կը գրէր Ուեսթմինիսթըրի դուքսին, «Խոր գոհունակութիւն պիտի զգամ իմ երկար կեանքիս վախճանին, տեսնելով որ այս կղզիին հելլէն ժողովուրդը բարեկամական կարգադրութեամբ մը՝ դրուի օրկանական միութեան մը մէջ Յունաստանի թագաւորութեան իր եղբայրներուն հետ»:

Իսկ Ուինսթըն Չըրչիլ տասը տարի վերջ, երբ գաղթ. փոխ նախարար էր կը յայտարարէր. «Բնական է որ Կիպրոսի ժողովուրդը որ ծագումով Յոյն է, ջերմ նուիրումով իր իտէալը նկատէ մայր հայրենիքին միացումը: Այսպիսի զգացում մը հայրենասիրութեան օրինակ է, որ հելլէն ազգին ամէնէն ազնուական նկարագիրներէն մէկն է»:

1919ին Ընկերվարական միջազգային համագումարին՝ որ տեղի ունեցաւ Պեռնի մէջ, Պ. Ռէմսի Մէք Տօնալտ հանդիսաւորապէս խոստացաւ թէ «բրիտանական աշխատաւորական կուսակցութիւնը պիտի գործադրէր Կիպրոսի մէջ ինքնորոշման սկզբունքը:»

Այսուհանդերձ պահպանողականներէն վերջ, աշխատաւորականներն ալ չհաւանեցան որ բրիտանական զինուորները քաշուէին Կիպրոսէն, որուն տիրացած էին 1878էն ի վեր, երբ Սուլթանը կղզին Անգլիոյ տուաւ, որպէսզի իրեն թիկունք ըլլար, Ռուսիոյ դէմ իր մղած պատերազմին մէջ:

Կիպրոս ռազմական առաջնակարգ դիրք մը կը գրաւէ արեւելեան Միջերկրականի մէջ, որուն կարեւորութիւնը ի յայտ եկաւ 1914—18ի պատերազմին, եւ աւելի եւս շեշտուեցաւ Բ. աշխարհամարտին: Միւս կողմէ կը գրէ Libre Belgiqueի թղթակիցը, Կրեմլին շարունակելով իր աւանդական քաղաքականութիւնը իբրեւ պաշտպանը բոլոր ազգային շարժումներուն որոնք կրնան տկարացնել արեւմտեան իշխանութիւնները, մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուց կիպրական համայնավար կուսակցութեան զարգացման, եւ 1948ի ամրան ածուխի գործադուլներու ատեն սթալինականները բազմազան խափանարարութեանց դիմեցին, եւ փորձեցին օդը հանել Նիկոսիոյ ինչպէս եւ Քարավայի ձայնասփիւռի կայանները:

Հարց է թէ բրիտանական կառավարութիւնը պահպանողական թէ աշխատաւորական կրնա՞յ արդեօք Կիպրոսի ազատութիւն տալ, որուն հաւանօրէն պիտի հետեւէր քաղաքային պատերազմ մը:

Յունաստան, որ այդ միջոցին պայքարի մէջ էր համայնավար ըմբոստներու հետ իր իսկ հողին վրայ, երկար ատեն հրաժարեցաւ պնդելէ որ կղզին միացուի եւ միայն ըմբոստութիւնը դադրելէ վերջն է որ Աթէնքի կառավարութիւնը ուզեց լըջօրէն ուժ տալ Կիպրոսցիներու պահանջներուն:

Յունաստան լաւ բանակ մը ունի եւ ի վիճակի է կարգը պահելու Կիպրոսի մէջ եւ ձախողեցնելու համայնավարներու ձեռնարկները: Սակայն ներկայիս ալ Անգլիացիներուն համար անհրաժեշտութիւն մըն է կղզին, պաշտպանելու համար բրիտանական կարեւոր շահերը Միջին Արեւելքի մէջ: Կիպրոսի մէջ է որ պէտք եղաւ Պաղեստինի պահակազօրքին մեծ մասը քաշել Իսրայէլի պետութեան անկախութեան հռչակման ատեն, եւ կղզիին նաւային եւ օդանաւային խարիսխները առարկայ են զօրացման, այն թուականէն ի վեր որ Եգիպտոս հրաժարեցաւ 1936ի համաձայնութենէն եւ պահանջեց որ Սուէզի ջրանցքը պարպուի Բրիտանացիներէ:

Քանի մը ամիս առաջ դեռ կիպրական պահանջները կրնային նպաստաւոր արձագանգ գտնել Ուաշինկթընի մէջ: Սակայն այսօր Ամերիկացիները նոյնքան մտահոգ են Միջին Արեւելքի դէպքերու առած ընթացքէն, որքան Անգլիացիները: Միւս կողմէ առաջին ակնարկով, կը թուի թէ Յունաստանի անդամակցութիւնը Ատլանտեան Դաշինքին, պիտի դիւրացնէ հարցին լուծումը, սակայն Անգարայի կառավարութիւնը որեւէ խանդավառութիւն ցոյց չի տար 80 հազար Թուրքերուն հելլենական իշխանութեան տակ մտներուն: Թուրքիան ինքն ալ Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար ընկերակից մը ըլլալով, ոչ Մ.Նահանգները, ոչ ալ Անգլիան չեն ուզեր դժգոհ ձգել պետութիւն մը որուն զինուորները կը բանակին Կովկասի սահմանագծին յառաջացած դիրքերուն վրայ:

Ինչպէ՞ս գոհացում տալ Կիպրոսի յոյն ժողովուրդին առանց վտանգելու արեւելեան Միջերկրականի Դաշնակիցներու դիրքին ամրութիւնը: Կիպրոսցիները ազգայնականութեան սկզբունքը մէջտեղ կը նետեն, եւ վտանգաւոր է, որ Արեւմտեան կազմակերպութեան մարտկոցին մէջ խռովութեան օջախ մը դառնայ:

Կիպրոսը Յունաստանի վարչական իշխանութեան տակ դնելով, պիտի լուծուի՞ հարցը, ինչպէս կ'առաջարկեն որոշ շրջանակներու մէջ: Եւ Յունաստան ալ ստանձնէ իր օդան. խարիսխները R. A. F.ի (Արքայական Օդային Ուժ) տրամադրութեան տակ դնել: Անտարակոյս անմիջական միացման եւ «առանց պայմանի» միացման խնդիր չէ, ինչպէս կը պահանջէ Մարկարիոս արքեպիսկոպոսը, սակայն այս լուծումը Կիպրոսցիներու մեծամասնութեան ցանկութեան պիտի համապատասխանէր, որոնք հելլենական քաղաքացի պիտի դառնան եւ Յունաստանի զինուորական ապահովութիւնը պիտի ուժեղնայ: Իսկ Թուրք փոքրամասնութիւնն ալ կրնայ մասնաւոր օրէնքէ մը օգտուիլ, որ իրեն որոշ երաշխաւորութիւն պիտի տայ, թէ մշակոյթի, եւ թէ կրօնքի տեսակէտով:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ալ. Սպենդիարեանի ծննդեան 80ամեակին առթիւ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր նիստ Արուեստի Աշխատաւոր. Տան մէջ: Ներկայ եղած են արուեստագէտներ, բանուորներ, ինչպէս եւ Սպենդիարեանի դուստրը: Երաժշտագէտ Տէր-Ղեւոնդեանի բացման խօսքէն վերջ, խօսած է արուեստագէտ Բուդախեան եւ ըսած է, «Սպենդիարեան հայ երաժշտութեան բերաւ ռուսական իրապաշտ երաժշտութեան անմահ գաղափարները: Ան թունդ հայրենասէր մըն էր եւ 1924ին արժանացաւ «Ժողովրդական արուեստագէտ» կոչումին: Ապա տեղի ունեցած է համերգ Ալ. Սպենդիարեանի ստեղծագործութիւններէն:

ՄԱՄՈՒԼԻ Փարիզեան սէնտիքան զեկոյցով մը կը տեղեկացնէ թէ՝ «Գրքի Դաշնակցութեան» որոշումով ստիպուած էր երէկ 24 ժամուան համար դադրեցնել թերթերու հրատարակումը, զօրավիգ կանգնելու համար Մարսէյլի մամուլի բանթողներուն:

ՄՈՍԿՈՒԱ վեց Ալզասցի գերիներ արձակած է: Այս երրորդ անգամն է, որ Խորհ. կառավարութիւնը մաս առ մաս Ֆրանսայի կը յանձնէ գերմանական բանակի գերիները:

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանին գահաճառը ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ընէ ՄԱԿին եւ Արաբական Դաշնակցութեան: Կ'ենթադրուի թէ վեհապետը կ'ուզէ Ֆրանսայի հետ ուղղակի բանակցութեամբ լուծել Մարոքի թնճուկը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԴԱՐՁԸ

Ը.

Իսկ մասնաւորապէս Քանեանի մասին աղէկ կ'ըլլայ բոլորովին լռել, երանի ամէնքը անոր կէսին չափ սրտաբաց ու կարեկից ըլլային, եւ քեզի ո՞վ ըսաւ որ ան գործ չի տեսներ, իսկ իր կին ունենալու մասին այդքան արհամարհանքով խօսիլը ուղղակի տգեղ է:

— Դուն սիրահարեր ես երեւի այդ ընտանիքին վրայ:

— Սրտանց ուրախ եմ այդ ընտանիքին հետ ծանօթացած ըլլալուս: Դուք ալ որ քիչ մը մօտենաք՝ դուք ալ կը համակրիք: Անոնց պարզ խօսելէն պէտք չէ որ խրտնիս, միթէ քեզի համար ցանկալի՞ է կեղծաւոր ու խորամանկ մարդոց հետ գործ ունենալը: Քալեցէք երթանք:

— Ոչ — եղաւ վճռական պատասխանը:

Արտաշէս կրթնեցաւ դրան սեմի շրջանակին ու աչքերը մութին մէջէն ընկերոջը դէմքին շեշտեց:

— Ինծի նայէ Արտաշէս, դուն դեռ շատ պարզասիրտ ու միամիտ ես եւ ըրածդ ինքդ ալ չես հասկնար, ես քեզի խորհուրդ կուտայի քիչ մը աւելի զգոյշ ըլլայիր, առտուն չուզեցի խօսիմ, գրգռուած էիր, հիմա կը յուսամ աւելի պաղ մտածես:

— Եւ ի՞նչ է տեսնենք պաղ մտածելիքս.— հարցուց տղան ծաղրածու շեշտով մը՝ երկու ձեռքերը երկու կողմի գրպանները դնելով:

— Երախայ չես վերջապէս, պէտք է հասկընաս որ կրնան վրադ խօսիլ:

— Ի՞նչ կրնան վրաս խօսիլ:

— Սիրելիս, միթէ այդ աստիճան միամիտ ես վարդապետցու երիտասարդ տղայ մը ու սիրուն աղջիկ մը շարունակ առանձին ձորի ժայռերուն մէջ:

— Է, է՞.— հարցուց տղան հազիւ իր ուսած գայրոյթը զսպելով:

— Ամէն բան կրնան եզրակացնել վերջապէս:

— Եւ այդ կրողը, այդ եզրակացնողը ո՞վ է — կրկնեց տղան սեղմուած ակռաներուն մէջէն դողացող ձայնով մը:

— Վերջապէս այս վանքին մարդիկը:

— Վանքի, հա, հա, հա, հա, Հայր Սուրբիկս ու տնտեսուհին, ի հարկէ, ի հարկէ. վանքը:

— Հոս խնդալու բան չկայ: Տնտեսուհին բաւական ակնարկութիւններ ըրաւ արդէն այսօր, երեսի ծամածռութիւնները տեսնելու էիր, առտուն ալ Հայր Սուրբը բաներ մը հասկցուց, որ քեզի քանի մը անգամ աղջկան հետ տեսեր է, մանաւանդ մեր գալէն առաջ:

Տղան կարծես սկսաւ մտածել եւ վերջը վերին աստիճանի լրջութեամբ ըսաւ:

— Ուրեմն Քրիստոսատուր Հայր Սուրբը եւ Եղսօ տնտեսուհին չեն բարեհաճիր որ ես ալ իբրեւ մարդ իմ բարեկամներս ունենամ, տեսնուիմ, խօսիմ: Եւ երեւի Եղսօ տնտեսուհիին այդ փաստաբանութիւնը դուն ես վրադ առեր, ոչինչ, սրտանց կը շնորհաւորեմ նոր պաշտօնդ:

— Արտաշէս, հոգիս, այդպէս թեթեւ կարելի չէ վերաբերուիլ.— մէջ նետուեցաւ վերջապէս Սերոբ, որ մինչեւ հիմա լուռ մտիկ կ'ընէր միայն.

— Չէ որ այդ բոլորը էջմիածին կը հասնի եւ հոն արդէն առիթ կը փնտռեն վրանիս յարձակելու համար, այդ արտաքին ձեւականութիւնները պէտք է հաշուի առնել:

— Ձեւականութիւն ու ձեւականութիւն: Ձեւականութեան համար առտու-իրիկուն ժամ երթամ, ձեւի համար երգեմ, աղօթեմ, խաբեմ, ձեւի համար դրում-գլուխ եպիսկոպոսի մը առջեւ խոնարհիմ, իմ կարծիքներս ծածկեմ, իմ համոզումներս ծռեմ ու կեղծեմ, ձեւի համար յարաբերութիւնս կտրեմ մարդկութեան կէսին հետ, ձեւի համար... Չէ, ինծի նայէ, ես շնորհակալ եմ քու այդ ձեւականութենէդ:

Եւ ընդոստ շարժումով մը դարձաւ իր առանցքին վրայ ու ցատկեց սեմէն դուրս:

— Ո՞ւր կ'երթաս.— պոռաց ետեւէն Մինաս:

— Հոն, ուր ձեւականութիւններ ընելու պէտք չունիմ:

Ու վանքի դարպասէն դուրս ուղղուեցաւ շիտակ Քանեաններու բնակարանը:

Թ.

Ամեհի ժայռը իր լերկ կռնակը արեւին տուած նստեր էր գետի դաշտին մէջ լայն ու ծալապատիկ: Փոթորիկներէն խորշոմած ճակատը իր սեփական ստուերին մէջ կախած թաղուեր էր խոր մտմտուքի մէջ ժայռերուն այդ վիթխարի ճգնաւորը:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Դէպքերը Արեւելքի մէջ

Փիոն Եունկի ձայնասփիւռը երկուշաբթի իրիկուն կը ծանուցանէր թէ՝ հիւսիսային Քորէան պատգամ մը ուղղած է Ապահովութեան Խորհուրդին, Քորէայի մէջ խաղաղութեան վերահաստատման համար չորս կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը ներկայացնելով: Զարմանալին այն է, որ ՄԱԿի գրասենեակը ոչ մէկ տեղեկութիւն ունի այս առաջարկներուն մասին...: Ինչպէս ծանուցած էինք երէկ, դաշնակից բանագնացները ընդառաջ երթալով Զինեւքորէական զինաթափեալ գօտիի մը հաստատման խնդրանքին, այսօր կը սպասեն անոնց պատասխանին :

Իսմայիլեայի մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է: Անգլիական ուժերը կը պահպանեն քաղաքին կարգ մը թաղերը, իսկ եգիպտական ոստիկանութիւնը առաջուան պէս իր հրջապտոյտը կը կատարէ փողոցներուն մէջ: Զօր. Էրսքինի եւ Սուէզի կառավարիչ Իպրահիմ Ապտալլահ Կազալի միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ մը, եգիպտացի ոստիկանները իրենց զէնքերը յանձնեցին զօրանոցներուն: Բրիտանական ուժերուն վերին հրամանատարը սպառնացած է Արաբներուն բռնի ուժի դիմել, եթէ անսաստեն իր հրահանգներուն :

Վերջին 48 ժամուան ընթացքին տեղի ունեցած ընդհարումներուն՝ զոհերուն թիւը հետեւեալն է.— 4 անգլիացի սպաննէր մեռած, վեց ալ վիրաւոր քաղաքացիներէն: Իսկ Եգիպտացիներէն ութը սպանեալ, որոնց հինգը ոստիկան, ու 24 վիրաւոր (16ը քաղաքացիներ) :

Եգիպտոսի խորհրդարանը որոշած է ծանուցագիր մը ուղղել աշխարհի բոլոր խորհրդարաններուն, ազդու կերպով բողոքելու համար Սուէզի Ջրանցքի գօտիին մէջ անգլիական զօրախումբերուն կողմէ գործուած բարբարոս արարքներուն, ընդդէմ Իսմայիլեայի խաղաղ քաղաքացիներուն եւ Եգիպտացի ոստիկաններուն :

Տոքթ. Մոսատեղ, որ կիրակի իրիկուն Ուաշինկթընէն մեկնած էր պատուիրակութեան անդամներուն հետ, Բշ. օր կանգ առաւ Ամսթերտամի օդակայանը: Իրանի վարչապետը երեքշաբթի առտու հասաւ Գահիրէ, ուր չորս օր հիւրը պիտի ըլլայ եգիպտական կառավարութեան :

╳ Ֆրանսական մամուլը կը մեկնաբանէ Մարոքի Սուլթանին խօսած գահաճառը, որ ընդհանրապէս խիստ չափաւոր կը նկատուի: Այն համոզումը կը տիրէ թէ վեհապետը միշտ հաւատարիմ կը մնայ Փարիզի մէջ իր տուած խոստումներուն, իրեն վերապահելով նոր պատճառաբանութիւններ: Կը հետեւի թէ Սիտի Մոհամմէտ միտք չունի դիմելու օտար միջնորդութեան, այլ կը փափաքի ուղղակի Ֆրանսայի հետ բանակցելով լուծել իր երկրի անկախութեան հարցը :

╳ ՄԱԿի եգիպտական պատուիրակութեան անդամներէն Տոքթ. Մահմուտ Ազմի յայտարարած է թէ՝ նկատի ունենալով որ դաշնակից պետութիւնները մերժած են զէնք տրամադրել իր երկրին, ստիպուած է դիմել Զուիցերիոյ եւ Չեխոսլովաք կառավարութիւններուն իր ուզածը ձեռք ձգելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ Հարաւային Ֆրանսայի մէջ, Պօլէն Ջուրերու մէջ, Ավինեօն ողողուած: Մարսէյլ - Փարիզ երկաթուղիի գիծը եւ ճամբան քանի մը տեղերը կտրուած: Շոգեկառքերու կարեւոր յապաղում: Մանրամասնութիւնները վաղը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպան ծովակալ Ալըն Քիրք հրաժարած ըլլալով, գրոյց կը շրջի թէ իր տեղը պիտի նշանակուի Ճորճ Քինըն: Այս վերջինը շատ կարող դիւանագէտ մըն է, ու ամերիկեան կառավարութիւնը մեծ ակնկալութիւններ ունի իրմէ, կարգ մը քաղաքական ձեռնարկներու յաջողութեան համար :

ՀԱՅԱԶԳԻ գրագէտ Պ. Քրիսթիան Տէտէյան շահած է 1951ի «Ֆրանսիս Ճէմ»ի գրական մրցանակը : Պսակաւորը մեծ համբաւ ունի ֆրանսական գրական աշխարհին մէջ, շատ մը վէպեր հրատարակած է, որոնք գնահատութեան արժանացած են :

ԶՕՐ. ՌԻՃՈՒԷՅ զեկոյց մը հրատարակած է, որ կը հաստատէ դաշնակից գերիներուն կոտորածը, Զինեւքորէացի զինուորներուն կողմէ: Անոնք կը հերքեն այս ամբաստանութիւնները եւ կը ջանան մեղքը ձգել Ամերիկացիներուն վրայ, որոնք ըստ իրենց գերի ինկած Քորէացի զինուորները թիրախ կը ծառայեցնեն հիւլէական ռումբին :

ՃՈՐՃ ՄԸՔ ՃԻ, Միացեալ Նահանգներու պատ. նախարարութեան քարտուղարը, պաշտօնանկ եղած եւ նշանակուած է Անգարայի դեսպան: Կը կարծուի թէ Ուաշինկթընի կառավարութիւնը դժգոհ էր իր վարած քաղաքականութենէն եւ մտադիր է տարբեր ուղղութիւն մը որդեգրել Միջին Արեւելքի մէջ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի, Համազգային Ընդհ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին :

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Թէաթրը Վէրտիի մէջ, (Նախկին Գազա տ'Իթալիա, բիւ տ'Ալժէ :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկ. Սիւզան տը Սիմոնի

Բեմին վրայ հայկական խմբապար եւ մենապար, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբին:

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս, ղեկավարութեամբ Սարգիս Չէօրէքճեան նուագախումբին :

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

╳

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ, այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30-ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը խօսին ընկերներ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ, Վահէ ՕՇԱԿԱՆ եւ Տիկ. Օ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

╳

ՌՈՄԱՆԻ մէջ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30-ին: Կը խօսի ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ:

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise: Հայերէնի դասընթացքը ժամը ճիշդ 8ին :

Հ. Յ. Դ. Շավիլի «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, ընկ. Կիւլեանի բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Պ. Օտտոյի «Խատիսեան» խումբի վճարանական ժողովը 27 Նոյեմբեր, երեքշաբթի օր սովորական հաւաքատեղին : Նիւթը՝ «Հայրենասիրութեան ըմբռնումը մեր եւ մեր հակառակորդներու միջեւ» :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին խնճոյք - պարահանդէսը կիրակի 2 Դեկտեմբեր «Խրիմեան» սրահին մէջ :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 · Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 23 Novembre 1951 Ուրբաթ 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No 6618-Նոր շրջան թիւ 2029 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հիւլէական ուժանիւթի օգտագործումը յեղաշրջեց ոչ միայն պատերազմի դասական զէնքերու կարգն ու սարքը, այլ նաեւ ուժի եւ մեծութեան գաղափարը :

Աշխարհի վրայ նետուած երատես նայուածք մը պիտի բաւէ հաստատելու թէ ժողովուրդի մը թուական մեծութիւնը կամ երկրի մը աշխարհագրական տարածութիւնը առաւելութիւններ չեն ներկայացներ այլեւս՝ ապահովութեան տեսակէտէն: Այժմ մեծ ու պզտիկ ազգեր չկան, այլ կայ հիւլէական ուժանիւթի մենաշնորհը ունեցողներու տիրապետութիւնը միւսներուն վրայ :

Դիմադրութեան ֆիզիքական ազդակները կը նահանջեն եւ կը դադրին բացարձակ առաւելութիւն մը ըլլալէ: Ազգերը, անջատաբար, ի վիճակի չեն իրենց ճակատագիրը տնօրինելու, որքան ալ բազմանդամ ըլլան եւ ընդարձակ հողերու տէր:

Անցած են այն ժամանակները, երբ ժողովուրդ մը, իր ղեկավարներով, իր սեփական կարելիութիւններուն վրայ կռթնած՝ նուաճումներու կը ձեռնարկէր, արշաւանքներ կը կազմակերպէր կամ արտաքին գրոհներ կը կասեցնէր :

Այս պատճառով, մեր օրերուն ականատես կ'ըլլանք «շրջանային ուխտ»երու եւ դաշնակցութեանց հետզհետէ աճող, ընդարձակուող ցանցերու, որոնք իրենց մէջ կ'առնեն ամբողջ աշխարհամասեր: Ատլանտեանի Ուխտը, օրինակ, չբաւականացաւ արեւմտեան Եւրոպայով եւ ձեռք երկարեց մինչեւ Յունաստան ու Թուրքիա : Ասոր դէմ, Խորհրդային Ռուսիա ստեղծած է արեւելեան Եւրոպայի միութիւնը, որուն միւս ծայրը կ'երկարի մինչեւ Չինաստան :

Ազգերու եւ երկիրներու այս համախմբումին մէջ իւրաքանչիւրին ինքնայատկութիւնը եւ կենսունակութիւնը այսուհետեւ պիտի չափուի եւ չեշտուի առաւելապէս իր մշակութային ստեղծագործութիւններով շատ աւելի ուժեղկերպով, քան անցեալին: Առաջ ալ անշուշտ մշակոյթը դիմադրական կարեւոր առաջնակարգ ազդակ մըն էր. բայց հիմա բազմապատկուած է անոր դերը, քանի որ զինուորական, տնտեսական եւ քաղաքական միաձուլումներ տեղի կ'ունենան հսկայական տարողութեամբ եւ մշակոյթը միայն կը մնայ ինքնորոշման անլուծելի միջոց :

Նոր աշխարհի բերած այս յեղաշրջումէն վախնալու պատճառներ չունին այն ազգերը, որոնք տէր են սեփական գիր ու գրականութեան, երգ ու երաժշտութեան, նկար ու ճարտարապետութեան: Մանաւանդ հոգեմտաւոր այս փաստակներուն վրայ կրցած են դնել ազգային ոճի անջնջելի դրոշմը: Նոր արժէք մը աւելցուցած են համաշխարհային մշակոյթի հարստութեան վրայ եւ այդ արժէքը բազմապատկելու ընդունակութիւնը ունին տակաւին :

Յետ այսու, աւելի քան երբեք , յարատեւել պիտի նշանակէ ստեղծագործել եւ արտադրական կարողութեամբ գերազանցել մրցակիցները :

Ազդեցութեան շրջանակներու բաղադրիչ օղակները զգալի տարբերութիւն մը չունին իրարմէ՝ իրենց քանակական կշիռով: Տարբերութիւնը պիտի յայտնագործուի որակին մէջ, որ իսկապէս հոգի է ու հանճար :

Ահա թէ ինչու ժողովուրդները հարկադրուած պիտի ըլլան ապաւինելու իրենց մշակութային զօրութեան, որ հաւասարութեան գետին մը կ'ընծայէ թէ մեծին եւ թէ փոքրին:

Այս ճշմարտութիւնը նաւ պէտք է ըմբռնենք մենք՝ Հայերս, որ դարերէ ի վեր մշակոյթի նուիրուած ազգ մըն ենք եղած եւ բարձր առաքելութիւն մը ունինք կատարելիք արեւելքի ժողովուրդներու համակեցութեան մէջ: Ոչ մեր թիւին համեստ քանակը, ոչ ալ մեր կեանքը վարող քաղաքական պայմանները պէտք չէ ստորադասութեան զգացում մը ներշնչեն մեզի: Մեր մեծութիւնը եւ բոլոր իրական մեծութիւնները մշակութային արժէքներով կը չափուին :

Որքան ատեն անխաթար պահենք մեր ազգային առողջ նկարագիրը եւ ստեղծարար ոգին՝ վստահութեամբ կրնանք դիմագրաւել ապագան : Կարեւորը հաւատքն է մեր հոգեկան ուժերուն եւ զանոնք արդիւնաւորելու յարատեւ ճիգն ու կամքը :

Անկորուստ մնալու կոչուած են բոլոր այն զոհողութիւնները, որոնք կ'ըլլան ի նպաստ հայ մշակոյթի զարգացման: Խմբագրական ԱԶԴԱԿի

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԼՈՒԾՈՒԱԾ

Վարժուած ենք անշուշտ բոլոր կարգի «տագնապ»ներու, որոնք հետզհետէ կը բազմապատկուին, որքան ալ հեռանանք պատերազմի չարաչուք տարիներէն :

Նոր, նոր հեռանկարներ չեն պակսիր անշուշտ: Թուել աւելորդ է, թերթերը օրը օրին կ'աւետեն զանոնք: Բամպակի տագնապ, ցորենի , ածուխի, վառելանիւթի, շարեցէք որքան որ կրնաք :

Ասոնք մոռցնել տուին, տագնապներու ամէնէն մեծը, բնակարանի տագնապը, որ չի նմանիր, ոչ մէկուն: Կարա՞գ չկայ, ձէթ կ'ուտես, ան ալ եթէ չգտնես, բուսաիւղ կ'ուտես, բայց երբ պառկելիք, նստելիք տեղ չունիս, եւ հոս հոն կը շրջիս թափառական ու «փերիշան», կարծեմ ոչ շաքարին կը նմանի ոչ իւղին :

Այս դժուարին հարցը չեն կրնար լուծել Ֆրանսայի, նոյն իսկ Ամերիկայի նման երկիրներ: Աշխարհի ամէն կողմը տուն չկայ, չեմ խօսիր այն երկիրներու մասին որոնք կէս առ կէս քանդուեցան վերջին «Համաշխարհային»ին: Մի զարմանաք եթէ ըսեմ որ մեր «Հանճարեղ» հարեւանները, — երբեմնի անշուշտ — այս խնդրին ալ տակէն ելեր են եւ մէկու մը չկրցածը իրենք ըրած են: Արդէն ծանօթ է մեզի որ, նոյնիսկ Ափրիկէի վայրենիներուն չկրցածը, իրենք գլուխ կը հանեն ամենայն կատարելութեամբ: Ձե՞ք յիշեր 915 — 916ին ձեր տեսածները: Ո՞ր ժողովուրդը կրնար այնքան մեթոտով եւ հետեւողականութեամբ գլուխ հանել խաղաղ եւ անզէն ժողովուրդի մը բնաջնջումը :

Դառնանք սակայն մեր «բնակարանային տագնապ»ին: Ի՞նչ զարմանալի մարդիկ ենք, հակառակ մեզի եղած կրկնակի հրաւէրներուն չենք կրնար մոռնալ այդ տարիները, եւ մեքենական կերպով ինչ բանի մասին ալ խօսինք, կ'երթանք կուգանք առ նուազն Ապրիլ 11—24ին կը յանգինք:

Գիտէ՞ք ինչ էր ըսելիքս: Պոլսոյ թերթերուն մէջ կարդացի որ վերջերս քաղաքապետական ժողովի մը մէջ պատասխանատու պաշտօնեայ մը յայտարարեր է «յատենի ժողովոյ» որ միայն Պոլսոյ մէջ 20.000 պարապ բնակարան կայ եղեր :

Խելքերնիդ կը հասնի՞: Պիտի ըսէք, «անոնց» ո՛ր գործին խելք կը հասնի : ՄՕՍԻ

ՄԱԿԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ
ՎԻՇԻՆՍՔԻԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՆ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

Երեքշաբթի օր խօսք առին Պրազիլիոյ, Փերուի, Հայիթիի եւ Իրանի ներկայացուցիչները : Բոլորն ալ երեքներու ծրագրին գովեստը հիւսեցին: Մարոքի հարցը յառաջիկայ ժողովին յետաձգուեցաւ, որովհետեւ Եգիպտոսի պատուիրակներէն մէկը հիւանդ է. առաջին առթիւ սեղանի վրայ պիտի բերուի :

Նախագահ Օրիոլ պատուելու համար ՄԱԿի իր հիւրերը, մեծ սեղան մը սարքեց Գշ. կէսօրէն վերջ, Էլիզէի պալատին մէջ, որ լոյսերու մէջ կը լողար: Տին Էչիսըն, մօտ 25 վայրկեան տեսակցեցաւ Վիշինսքիի հետ, յաճախ ծիծաղի ճառագայթումներով, իրենց թարգմանն էր Եաքօպ Մալիք:

Ընդհ. ժողովը նոր անդամներու ընտրութիւնը պիտի կատարէ Շաբաթ օր: Էքուաթորի եւ Հնդկաստանի աթոռները ամենայն հաւանականութեամբ պիտի անցնին Չիլիի եւ Փաքիստանի, իսկ Եուկոսլաւիոյ աթոռին համար կը նախատեսուի բուռն պայքար մը, որովհետեւ խորհրդային պատուիրակութիւնը կ'ուզէ անպատճառ իրենցմէ մէկը ընտրել: Կը թուի թէ պայքարը պիտի սահմանափակուի Պելոռուսիոյ եւ Յունաստանի միջեւ: ՄԱԿի շրջանակներուն մէջ, մեծ անհամբերութեամբ կը սպասուի Վիշինսքիի ճառին, որ պատասխանը պիտի ըլլայ զինաթափութեան արեւմտեան ծրագրին :

ՉԻՆԻՒՔՈՐԷԱՅԻ բանագնացները չափաւոր պատասխան մը տուած են դաշնակիցներուն, որ թէեւ երկմիտ է, բայց կը դիւրացնէ զինադադարի գործը: Անգլիական «Տէյլի Ուօրքըր»ի Քորէայի թղթակիցը յայտարարած է դաշնակից պատգամաւորներուն.— Իսկանօրէն ձեր առաջարկներն են: Ձեր բոլոր գաղափարները կ'ընդունին, բայց զանոնք կը յստակացնեն»:

Ատընաուըրի առաքելութիւնը
ՄԵԾ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԿԸ ԲԱԽԻ

Պոնի դաշնակցային հանրապետութեան վարչապետ Տոքթ. Ատընաուըր երկրորդ անգամ ըլլալով Փարիզ եկած է խորհրդակցելու համար երեք մեծերու արտաքին նախարարներուն հետ , երկրին անկախութեան ճամբան հարթելու համար: Թէեւ արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտօնական շրջանակները լաւատես են, բայց այնքան ալ դիւրին չէ համաձայնութեան եզր մը գտնել. ամբողջ վեց շաբաթ հարցը ծեծուած է վարչապետին եւ գրաւման ուժերու մարզպաններուն միջեւ :

Դաշնակիցները կ'ուզեն իրենց մէջ ընդունիլ Պոնի դաշնակցային կառավարութիւնը, գերմանական ուժերն ալ եւրոպական բանակին մէջ, սակայն պէտք է նկատի ունենան Խորհ. Միութիւնը: Երեք մեծերը տրամադիր են միջամտելու երկրին գործերուն, խռովութեան մը պարագային, ինչ որ Գերմանիոյ արժանապատուութեան դէմ է: Պոնի կառավարութիւնը կը նախընտրէ որ դաշնակիցները իր հողին վրայ մնան, այնպէս ինչպէս ամերիկեան զօրախումբերը կանգ կ'առնեն Ֆրանսայի կամ Անգլիոյ մէջ: Բայց, եթէ Մոսկուա արգիլէ իրենց մուտքը Պերլինէն ներս, Եալթայի կամ Փոցտամի համաձայնութիւնները առաջ քշելով:

Տարակոյս չկայ թէ Պոնի կառավարութեան համար աւելի նպաստաւոր է դաշնակիցներու թողուլ խաղաղութեան դաշինքին եւ Մոսկուայի հետ բանակցելու հոգը: Մնաց որ, գերման ճարտարարուեստին հսկակշիռը եւ մանաւանդ դաշնակից զօրաբաժիններուն ծախքերու հարցը, դեռ հեռու են գոհացուցիչ լուծման մը յանգել է, որովհետեւ Տոքթ. Ատընաուըր կը նախընտրէ որ իւրաքանչիւր պետութիւն ինք հոգայ իր բանակին ծախքերը: Յոյս կայ որ երեք մեծերը եւ Պոնի դաշնակցային կառավարութիւնը առժամեայ համաձայնութեան մը յանգին, գոնէ չորս կէտերու շուրջ, մնացեալն ալ վերջի թողլով :

Զուարճալի միջադէպ մը
ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի իրիկուան Պուրպոնի պալատին նիստը, փոխն ի փոխն լուրջ, յուզիչ եւ զուարճալի տեսարաններ ընծայեց ունկնդիրներուն :

Փիէռ Քոթ ըսել տուաւ թէ՝ անոնք որ կը քուէարկեն ի նպաստ Փլեվէնի դահլիճին, յետագային հակասութեան մէջ պիտի գտնուին, նոր տուրքերու համար քուէ տալով : Պէտք է նկատի ունենալ աւելի արտաքին քաղաքականութիւնը , ընել նախընտրութիւն մը թղթադրամի գերաճման եւ սպառազինութեան միջեւ: Յառաջդիմական երեսփոխանին յաջորդեց Պ. Շասթըլէն, որ յայտարարեց թէ անկախ հանրապետականները պիտի քուէարկեն ի նպաստ կառավարութեան , որովհետեւ ներկայ պայմաններուն մէջ նախարարական տագնապ մը ծանրակշիռ հետեւանքներ կրնայ ունենալ :

Կարգը կուգայ «անկախ Ֆրանսացի» կուսակցութեան ներկայացուցիչ Պ. Լիւսթանօ Լաքօյի , որ նախ փոքրիկ ակնարկութիւն մը կ'ընէ Ռընէ Մայերի մէկ պարբերութեան, այն է Ֆրանսան 2000 տարիներէ ի վեր քարշ կուտայ իր քայլերը պատմութեան ճանապարհին վրայ, ապա խօսքը կ'ուղղէ հարուստներուն .

« Դուք, դրամատէրեր, աղէտը ձեզ կը հալածէ: Ագարակներուն մէջ ամէն օր կը ճանչնանք դժբախտութիւնը. սառնամանիքն է որ կը կարծրացնէ ծաղիկը, կարկուտը կը փճացնէ հունձքը, բայց գիշերը յոյսով անկողին կը մտնենք, որովհետեւ լուսինը շիտակ կը բարձրանայ երկնակամարին վրայ, ի նշան աղուոր օդի (չորս կողմէն ծիծաղներ) :

« Դուք մեզի իբր կեր նետեցիք կաթի գինին յաւելումէն գոյացած 85 միլիառը, առիկա մէկ պարզ վարձատրութիւնն է աշխատանքի, ու ագարակին մէջ 100 ֆրանք շահելու համար, աւելի պէտք է աշխատիլ քան տասը հազար շահելու համար, Ռոյըլ Տըչի (քարիւղի ընկերութեան) շահաբաժինները ծախելով (ծափեր աջ կողմէն) :

Զուարճախօս երեսփոխանը կը գովաբանէ Փլեվէնը, քաջութիւն ունեցած ըլլալուն յուզումով խօսելու Հնդկաչինի Ֆրանսացի զինուորներուն վրայ, որոնք կը սպաննուին բրինձի դաշտերուն վրայ: Բայց միայն բրինձի դաշտերուն վրայ չէ որ կը սպաննուինք: Տակաւին Թօմ պիտի տրուի՞ որ շնական ծաղրարար մը այստեղ ներկայացնէ դաւաճանութեան Սէնթ Օնորէն (Սուրբ Պարկեշտութիւնը):

Ակնարկը ուղղուած էր համայնավար երեսփոխան Ժաք Տիւքլոյի, նախկին ծաղրարար, որ աչք չթարթեց: Ծափեր եւ ծիծաղներ չափաւորներէն եւ տը Կոլի կուսակիցներէն, իսկ համայնավարները սկսան պոռալ.— « Ֆաշի՛ստ», «ոճրագործ»: Նախագահ Հէրիօ ոգեկոչեց իրենց բանտի յիշատակները, խնդրելով Ստորին Փիրէնէի երեսփոխանէն ատանկ ծանր բառեր չգործածել ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է ԾԱՆՕԹԱՑՆԵԼ

Անդրադառնալով հայ ժողովուրդը մեր հարեւաններին ծանօթացնելու խնդրին, մասնաւորապէս նկատի էինք ունեցել այն սերունդը, որ կազմաւորուել է վերջին երեսնամեակի ընթացքին, Իրանի քաղաքական ու մտաւոր զարթօնքի մթնոլորտում:

Այս սերունդն է, որ ներկայիս ղեկավարում է երկրի քաղաքական ու հասարակական կեանքը, մեծապէս ազդելով հանրային կարծիքի վրայ:

Միանգամայն հասկանալի է, թէ որքան կենսական նշանակութիւն ունի հանրային կարծիքը որեւէ փոքրամասնութեան համար, մանաւանդ ազգային զարթօնքի մէջ գտնուող երկրներում, ուր ճանաչողութեան պակասը երբեմն կարող է ճակատագրական նշանակութիւն ունենալ՝ սխալ մեկնաբանութիւնների կամ անտեղի վերագրումների եւ ընդհանրացումների հետեւանքով:

Եւ յայտնի է, որ այդ կարգի մեկնաբանութիւններն ու ընդհանրացումները նպաստաւոր հող են գտնում յատկապէս տնտեսական եւ քաղաքական տագնապների ենթակայ փոքր երկրներում:

Անշուշտ, այս խնդրում դեր են կատարում նաեւ այլ ազդակներ, որոնք դիւրագրգիռ վիճակում են պահում ժողովրդի լայն զանգուածներին, երբեմն պատճառ դառնալով մութ ուժերի ամբոխավարութեան:

Իսկ նման պարագաներում, ինչպէս նկատեցինք, կենսական նշանակութիւն ունի հանրային կարծիքը, որը կարող է մեզ համար նպաստաւոր լինել փոխադարձ ճանաչողութեան շնորհիւ միայն:

Առօրեայ կեանքում ձեռք բերած ծանօթութիւնները շատ աննշան արժէք ունեն որեւէ հաւաքականութեան լաւ ամենայնի ճանաչելու եւ գնահատելու տեսակէտից:

Այդ կարգի ծանօթութիւններով առաւելաբար յոռի յատկանիշներն են երեւան բերում եւ դժուար թէ նշանակալից արդիւնք ունենան ներկայիս, երբ երկրի ընդհանուր վերելքի շնորհիւ թէ տնտեսական – արդիւնաբերական եւ թէ միւս ասպարէզներում այլեւս կորցրել ենք նախապէս գրաւած դիրքերը:

Հայ առեւտրականները, բժիշկները, մասնագէտներն ու որակեալ արհեստաւորներն այլեւս չունեն նախկին հմայքը: Մեր հարեւան առեւտրականները՝ իրենց մեծ դրամագլուխների եւ միջազգային շուկաներում հաստատած լայն կապերի, իսկ մասնագէտները՝ իրենց ունեցած բարձրագոյն կրթութեան ու լայն պատրաստութեան շնորհիւ արդէն իսկ գրաւել են նախանձելի դիրքեր եւ աստիճանաբար ստուերի տակ են թողնում իրենց մրցակիցներին:

Զմոռանանք յիշատակել, որ մեզնից անկախ պատճառներով, պետական կառավարական մարզում եւս չունենք նախկին դիրքերը, որոնցմով կարող էին հպարտանալ հին սերնդի ներկայացուցիչները:

Սկսած Մեծն Շահ Աբբասից, ամբողջ երեք դար, Իրանահայերը տուած են եղել պետական կարկառուն գործիչներ՝ նշանաւոր զօրավարներ, նախարարութեանց վարիչներ, պետական ու պալատական բարձրաստիճան խորհրդականներ, նահանգապետներ, ելեւմտագէտներ ու դեսպաններ, որոնք ունեցել են գնահատելի գործունէութիւն եւ հետեւաբար՝ մեծ հեղինակութիւն ու կշիռ: Այս հանգամանքը կարեւոր նշանակութիւն է ունեցել երկրի ղեկավար շրջանակների ու ժողովրդի մէջ Իրանահայութեան արժանիքներն ու արժէքները գնահատելու եւ նպաստաւոր տրամադրութիւն ստեղծելու տեսակէտից:

Նկատի ունենալով այս բոլոր պարագաները, Իրանահայութիւնը մեր հարեւաններին ծանօթացնելու համար պիտի փնտռել ներկայ պայմաններին համապատասխան, այսպէս ասած՝ արդիական միջոցներ:

Պիտի աշխատենք մեզ ճանաչեցնել մեր ազգային արժէքներով ընդհանրապէս եւ Իրանի յառաջդիմութեան ու բարօրութեան համար բերած մեր վաստակով՝ մասնաւորապէս:

Այս տեսակէտից ելնելով՝ Իրանի պետական, առեւտրական, ընկերային ու մշակութային կեանքում նախապէս ունեցած մեր արժէքները կազմում են մի հսկայ դրամագլուխ, որը պիտի օգտագործել առաջին հերթին: Դա մի անսպառ հարստութիւն է, որ կարող է պատիւ բերել մեր ժողովրդին եւ աւելացնել նրա բարոյական կշիռը յաչս մեր հարեւանների:

Յաճախ մի հերոս, մի բանաստեղծ, գիտուն կամ արուեստագէտ կարող են մի ամբողջ ժողովրդի վարկը բարձրացնել, եթէ համապատասխան աշխատանք տարուի նրանց ժողովրդականացնելու համար:

Մի Ֆերդովսի կամ Սաադի, մի Օմար Խայեամ կամ Հաֆըզ՝ փառաւոր դէմքեր են ամբողջ պարսիկ ժողովրդին ճանաչելու եւ հետեւաբար համակրելու համար: Պարզապէս նոյնը չէ՞ միթէ ուրիշ ժողովուրդների նկատմամբ՝ արուեստի ու գիտութեան մարզերում կամ կրօնական, քաղաքական, ընկերային ու մտաւոր շարժումների մէջ իրենց ունեցած կարկառուն դէմքերի շնորհիւ:

Զմոռանանք, որ մեր «Փոքր ածուն» եւս տուել է փառաւոր արժէքներ, որոնց ժողովրդականացումը մեծապէս կարող է նպաստել հայութիւնը ծանօթացնելու գործին:

Մեր ունեցած արժէքները կազմում են մի հսկայ դրամագլուխ, որը չենք կարողացել միջազգային հրապարակում շահեցնել եւ թողել ենք թաքուն ու անօգտագործելի վիճակում:

Այդ դրամագլուխն օգտագործելու համար անհրաժեշտ է կազմակերպել օտար լեզուներով բանախօսութիւններ, թարգմանել մեր գրական գոհարները եւ հրատարակել ուսումնասիրութիւններ:

Խմբագրական ԱԼԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞ւր կ'երթայ Իսլամը

Գ.— ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԿՐՕՆՔԸ

Ութերորդէն մինչեւ տասնըմէկերորդ դար, Մարոք թատր հանդիսացաւ կրօնական հերձուածներու: Բայց կիրքերը հանդարտած են երկար ատենէ ի վեր: Ամբողջ երկիրը կը հետեւի ուղղափառ իսլամութեան՝ Սուլթանի գերիշխանութեան տակ: Պարագան տարբեր է Ալճերիոյ եւ Թունուզի համար, իբրեւ հետեւանք թրքական տիրապետութեան:

Պէ՞տք է եզրակացնել ուրեմն, որ Ակատիրէն մինչեւ Թանճէ, եւ Քազապլանքայէն՝ Ուճտա, Մարոքի բոլոր Իսլամները կը մտածեն եւ կը գործեն առանց տարակարծութեան: Ֆէսի իսլամը չի նմանիր լեռնական իսլամ Պէրպէրին: Հասարակ ժողովուրդին վերաբերումը նման չէ գիտունին եւ պուրժուային: Բայց այս տարբերութիւնը հիմնական չէ եւ լուրջ բախումներու տեղի չի տար:

Երեք հոսանքներ կան Մարոքի մէջ.— ժողովրդական, ուղղադաւան եւ բարենորոգչական:

Զանգուածը կ'աղօթէ, ծոմ կը պահէ, կը հաւատայ Աստուծոյ եւ զայն կ'ոգեկոչէ ամէն առթիւ: Երբեմն, ի գին սարսափելի զոհողութեանց, ուխտագնացութիւն մըն ալ կը կատարէ: Այս բոլորը լիիւ գոհացում չեն տար սակայն իր կրօնական զգացումներուն: Տարբեր բաւարարութիւն կը պարգեւեն իրեն, օրինակ, սուրբերու պաշտամունքը եւ կրօնական եղբայրակցութիւնները:

Սուրբեր եւ մարապուներ կան բոլոր քաղաքներու մէջ, որոնց դամբարանները շատ յաճախ ծածկուած են կոթողական գմբէթներով, ինչպէս Մուլայ Իտրիսինը՝ Ֆէսի մէջ: Անանուն սուրբեր ալ կան: Կը կարծուի թէ այս միւսլիւման սուրբերուն տակ ծածկուած են հին աստուածութիւններ: Ինչպէս Պրըթոնները քրիստոնէացուցած են Սելթեան աստուածներն ու աստուածուհիները:

Այս տպաւորութիւնը աւելի յստակ կը դառնայ, երբ կը նկատենք ճշմարիտ պաշտամունք մը ծառերու, աղբիւրներու, քարայրներու, բլուրներու եւ լեռներու հանդէպ: Բնութեան ուժերուն հանդէպ սնուցուած հին հաւատալիքներու շեղջակոյտ մը, որ փոխանցուած է սերունդէ սերունդ: Այս ուժերը, զոր դարպասել եւ փայփայել պէտք է հնարամտութիւններով, միւսիւլման կերպարանք ստացան Ճէնուն (ճին, դեւ) անունով: Զանոնք սիրաշահելու համար գործածուած մոգական միջոցները միեւնոյն են.— սրսկում, ծըխարձակում եւ գովասանական տարազներ (formules):

Եղբայրակցական միութիւնները իրենց էութեան մէջ զտարիւն միւսիւլմաններ են: Խորհրդապաշտ շարժում մը որ Արեւելքի մէջ զարգացաւ, եւ 12րդ դարուն մօտերը ծաւալեցաւ դէպի Արեւմուտք: Մաղրէպի գիւղական բոլոր շրջաններուն մէջ մեծ ընդունելութիւն գտան խորհրդապաշտները:

Բայց կարգ մը եղբայրակցութիւններ հետզհետէ անձնատուր եղան մարդապաշտութեան (anthropolâtrie): Տիրոջ ընտրեալ աշակերտը կը նկատուէր ան, որ կը ժառանգէր պարաքան (պարաքա կը նշանակէ գերբնական շնորհ: Կը տրուի աստուածային ուժին հետ հաղորդականութիւն եւ հրաշագործ զօրութիւն ունեցող մէկու մը): Պարաքա ունեցողը յետագային զայն կը փոխանցէ ամէնէն արժանաւորին, որ առհասարակ ընտանիքին մէկ անդամն է: Հետեւաբար երկիւղած յարգանք ընտրեալ գերդաստանին հանդէպ: Շատ բնականօրէն այս կարգի աւելորդապաշտութիւններ դուռ կը բանան շահագիտութեան կամ չարաշահութեան: Միւս կողմէ ուրիշ ժողովրդական եղբայրակցութիւններ, որպէս թէ հաճելի ըլլալու համար Աստուծոյ, կը մղուին տարօրինակ եւ երբեմն նողկալի կեցուածքներու:

Ուղղադաւանները օրէնքի վարդապետներ են եւ կը ներկայացնեն մտաւորական եւ պաշտօնական կրօնքը: Ատեն մը Մարոքի քատրերը պատրաստելու պարտականութիւնը ստանձներ էին: Կը յուսացուէր թէ, կարելիութեան սահմաններուն մէջ պիտի աշխատէին արդիականացնել ուսման եւ դաստիարակութեան մեթոտները: Ենթակայ դարաւոր աւանդութեանց կապանքին, մեծամասնութիւնը վարանոտ եւ պահպանողական դիրք մը բռնած է: Միջնադարեան համալսարաններու դրութեան կը հետեւին, սա տարբերութեամբ որ իսլամ օրէնսգիտութիւնը անբնական ըլլալու աստիճան լայն տեղ գրաւած է, մինչ «անհաւատ» գիտութիւնները բոլորովին անտեսուած են: Բայց իրենց ազդեցութիւնը բացարձակ է, եւ առարկայ են ընդհ. յարգանքի, որովհետեւ ուղղափառ կրօնքը կը ներկայացնեն:

Վերանորոգչականները ժառանգորդներն են իսլամական հին շարժումի մը, որ 20րդ դարու սկիզբէն ի վեր մեծ կենսունակութիւն ցոյց կու տայ: Շատ յաճախ վահապիներ կը կոչեն զանոնք, անունովը բարենորոգիչի մը որ 18րդ դարուն մեծ համբաւ կը վայելէր Արաբիոյ մէջ, եւ կը կոչուէր Մոհամմէտ Իպն էլ Վահապ: Բարենորոգչականներուն նպատակն է բիւրեղացնել կրօնքը, ձերբազատել վարդապետութիւնը եւ կրօնական բարքերը շատ մը օտարամուտ տարրերէ, որոնք սպրդած են դարերու ընթացքին եւ աղճատած զանոնք: Շարժումը հաւատացեալներուն պարբերական պահանջներէն բխող անհրաժեշտութիւն մը չէ միայն: Այլեւ կը ձգտի լուծում տալ ժամանակակից գաղափարաբանութիւններէն ծնած բազմաթիւ հարցերու:

Բարենորոգչականներուն կարծիքով, արդիական մտածումը, իր ընդհ. գիծերուն մէջ, ոչ միայն չի հակասեր իսլամական մտածումին, այլեւ կը բովանդակէ զայն, քանի որ Գուրանը աղբիւրն է բոլոր ճշմարտութեանց:

Այս վարդապետութեան գլխաւոր ներկայացուցիչն է Եգիպտացի Մոհամմէտ Ապտուն: Իր ցանած սերմերը աճեցան, երբ 1931ին կազմուեցաւ Ալճերիոյ բարենորոգիչ իւլէմաներու ընկերակցութիւնը: Միեւնոյն ժամանակաշրջանին Ֆէսի մտաւորական երիտասարդութիւնը կ'աշխատէր նոյն ուղղութեամբ: Անկէ ասդին շարժումը ծաւալեցաւ քարոզներով, մամուլով եւ ձայնասփիւռով: Իր ոտքը դրաւ Ֆէսի համբաւաւոր Քարավիին մզկիթ — համալսարանին մէջ, թէեւ սահմանափակ ունկնդիրներով:

Բարենորոգչականներու գլխաւոր թիրախն են սուրբերու պաշտամունքը եւ կրօնական եղբայրակցութիւնները, որպէս դատապարտելի շեղում: 1934ին յաջողեցան ջնջել տալ բազմաթիւ եղբայրակցութիւններու հրապարակային ցոյցերը:

Եթէ յաջողին քանդել անոնց ազդեցութիւնը, մէկ քարով երեք թռչուն զարկած պիտի ըլլան.— բիւրեղացնել կրօնքը, վերցնել Մարոքի եւ Պէրպէրներու միութեան գլխաւոր խոչընդոտը, տկարացնել հողատէր պետութեան յենարաններէն մին:

(Վերջը յաջորդով) Թ. Ա. Թ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՐՔԱ՞Ն ՏԱՐԲԵՐ ԵՆՔ

Պզտիկ լուր մը՝ ուշադրութիւնս գրաւեց:

— «Անգլիոյ Արհեստակցական Միութեանց վարչական մարմինը, պաշտօնական զեկոյցով մը կը յայտարարէ թէ իր կազմակերպութիւնը, որ ութը միլիոն անդամ ունի, պատրաստ է ամէն աջակցութիւն տալու նորընտիր Պահպանողական կառավարութեան՝ յանուն Անգլիոյ բարիքին»:

Պէ՞տք կայ յիշեցնելու որ այս ութը միլիոնը, քանի մը օր առաջ իր քուէն տուաւ նախորդ վարչապետին, այսինքն ընկերվարական կուսակցութեան:

Ոչ մէկ տարակոյս ունիմ որ ճշմարիտ հայրենասիրութեան այս ժեստին ընդունակ պիտի ըլլար նաեւ ամերիկեան կազմակերպութիւն մը, որ իր քուէն պարտուող խմբակցութեան տուած ըլլալով հանդերձ, անվերապահ օժանդակութիւն պիտի խոստանար հակառակորդ — այսինքն շահող կողմին՝ ընտրութիւններէն ետք:

Մարդ թող մտքէն չանցընէ թէ մասնաւոր տկարութիւն մը ունինք միշտ օտարը ծափահարելու: Միշտ՝ օտարին վրայ առաւելութիւններ փնտռելու:

Ընդհակառակն, շատ մը երեւոյթներու մէջ, անմրցելի ենք:

Բայց բոլորովին անընդունակ ենք մեր քինախնդիր տրամադրութիւնները թօթափելու՝ այն ճակատագրական պահուն երբ խնդրոյ առարկայ է հայրենիքին գերագոյն շահը:

Պայծառատեսութեան այս պակասը, բնականաբար, հետեւանք է շատ մը պատճառներու:

Զենք հետաքրքրուիր, որովհետեւ այդ պատճառներուն ազդեցութենէն կրնայինք շատոնց խուսափած ըլլալ եթէ քիչ մը բանայինք մեր աչքերը

Գաղութէ գաղութ

ՎԻԷՆՆԱ

Վերջերս առիթ ունեցանք այցելելու Վիէննա։ Մեր նիւթէն դուրս է, անշուշտ, գովքը հիւսել աւստրիացի ժողովուրդին որ վերջին պատերազմին ամէնէն շատ վնասուողներէն մին եղաւ եւ դեռ մինչեւ այսօր ալ գրաւման տակ կը գտնուի։ Բայց հակառակ ատոր, զինադադարի պայմանները խղճմտօրէն գործադրելով, արժանացած է գրաւող բանակներու բարեացակամ վերաբերմունքին։ Ժողովուրդը լուրկ մնջիկ լծուած շինարար աշխատութեան, փութով կը դարմանէ աղէտալի պատերազմին պատճառած ծանր վնասները։

Վիէննայի մէջ ունինք փոքրաթիւ հայ գաղութ մը։ Սակայն մեր անվերապահ գնահատման արժանացաւ սա պարագան որ բոլորն ալ սրտօրէն միացած կրցած են կազմել օրինակելի գաղութ մը։ Իւրաքանչիւրին ինկած բաւական ծանր նիւթական պայմաններով կը պահեն՝

Մատուռ մը։

Աղքատախնամ մը․

Հայերէնի դասընթացք մը։

Ընտրովի վարչութիւն մը ունին որ կարելին կը փորձէ յաւագոյն արդիւնքի մը հասնելու։

Մատուռը հաստատուած է շէնքի մը վերջին յարկաբաժնին մէջ, ընդարձակ սրահ մը՝ ուր սակայն եկեղեցիի մը վայել ոչինչ կը պակսի, երգեհոնն ալ մէջը ըլլալով։ Ցանձին Գեր․ Եղիշէ Վրդ․ Իւթիւճեանի, ունի նուիրուած հովիւ մը, որ դիտցած է հաւասարապէս բոլորին համակրութիւնը շահիլ իր ուղղամիտ, դիւրահաղորդ եւ ծառայելու պատրաստակամութեամբը։ Մատուռը պարունակող յարկաբաժնին մէջ է վարչութեան ժողովասրահը, ինչպէս եւ հովիւին բնակարանը։

Վիէննայի մէջ կը մնան դեռ պատերազմին պատճառաւ հոն ինկած եւ օժանդակութեան կարօտ շատ մը Հայեր որոնց կանոնաւորաբար կ'օժանդակէ վարչութիւնը իր Տիկնանց Յանձնախումբին միջոցաւ։

Մասնաւոր գնահատանքով պէտք է յիշատակել սա պարագան որ նոր վարչութիւնը կրցած է հայերէնի կանոնաւոր դասախօսութիւն մը հաստատել, որուն սիրայօժար նուիրուած են վարդապետը եւ ուրիշ ազնիւ անձնաւորութիւն մը, որուն անունը կը խուսափի այս միջոցիս յիշողութենէս։ Երկուքն ալ ջերմօրէն լծուած են այդ նուիրական պարտականութեան, չզրկելու համար օտարութեան մէջ գտնուող մեր մատաղ սերունդը իր մայրենի լեզուն գիտնալու եւ սիրելու կարելիութենէն։

Վիէննայ այցելող Հայ մը մեծ հրճուանքով ու սրտի գոհունակութեամբ կը դիտէ այդ սփոփարար երեւոյթը։

Վ․ Հ․

ՀԱՅԱԳԷՏ փրոֆ․ Ժօզէֆ Կարստ 50ամեայ յոբելեանը (1901 — 1951) տեղի ունեցած է Պէյրութի Սէն Ժօզէֆ համալսարանի Արեւելեան Գիտութեանց Լսարանին մէջ, Նոյեմբեր 4ին։ Ութսունամեայ այս մեծ հայագէտ բանասէրին կեանքը նուիրուած է ամբողջովին հայագիտութեան, որուն համար զոհած է ամէն բան եւ ենթարկուած է զրկանքներու։ Ան զբաղած է մասնաւորապէս մեր գաւառաբարբառներու ծագման, միջնադարեան ռամկօրէնի, Կիլիկեան աշխարհաբարի քերականութեան, հայկ․ բժշկագիտութեան եւ իրաւագիտութեան ուսումնասիրութեամբ։ Իր բանասիրական աշխատանքները բազմաթիւ եւ բազմակողմանի են։

Հրատարակած է 80 մեծադիր երկեր, որոնցմէ նշանաւոր է «Կիլիկեան Հայերէնի քերականութիւնը»։ Փրոֆ․ Կարստ ունի տակաւին բազմաթիւ հրատարակելի եւ խիստ արժէքաւոր բանասիրական երկեր, որոնց կարեւորագոյնն է իր Բառարանը որ բանասիրական տեսակէտէ մեծ արժէք կը ներկայացնէ։ Հ․ Մըսըրեան որ ներկայացուցած է Փրոֆ․ Կարստը շեշտած է թէ Կիլիկեան հայերէնի հմտագոյն հետազօտիչն է հայ իրաւագիտութեան բազմավաստակ խուզարկուն եւ հայ եւ վրացական լեզուներու մասնագէտ մը։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ Հայկ․ երկրորդ․ դպրոց մը բանալու ծրագիրը կը մշակուի։ Դիմում կատարուած է Մխիթարեան հայրերուն, որպէսզի օժանդակեն։ Կրթասէր Հայեր գաղափարը իրականացնելու համար, մինչեւ իսկ կարեւոր գումարներ տրամադրած են, օրինակ Դարբինեան եղբայրներ Տիթրոյիթէն՝ տրամադրեցին 50 հազար տոլար, Պ․ Ֆէրահեան Լօս Էնճըլըսէն 100 հազար տոլար արժէքով գոյք ու կալուած, Հ․ Օգ․ Միութեան միջոցով։ Հ․ Օգն․ Միութեան Պատգ․ ժողովը 25000 տոլարի յատկացում մը ընել խոստացած է, երբ գաղափարը գործ դառնայ։ Պոսթընի Հայ Կրթ․ Մարմինը կը հետապնդէ նման ծրագիր մը, կը գրէ «Հայրենիք»։

ՀԱՅԿ․ ԵԴԵՄԻ մէջ (Քալիֆորնիա) Շէրիֆ Նըշան Թաշճեան յաջողած է ջուր բերել եւ ոռոգել շրջակայ դաշտերը։ Այս գործը ոչ միայն դիւրացուցած է ագարակապաններու աշխատանքը այլեւ բազմահազար տոլարներ խնայած է անոնց։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Բարսեղ Կանաչեան որ ատենէ մը ի վեր Պոլիս կը գտնուի, շատ յաջող երգահանդէս մը տուած է անօրինակ խանդավառութիւն ստեղծելով։ Համերգը պիտի կրկնուի հանրութեան միահամուռ փափաքին վրայ։ Ան ապացոյցը տուած է թէ համեմատաբար փոքր երգչախումբով կարելի կ'ըլլայ հայկական երգերը երանգաւորել եւ ոճաւորել, պահելով անոնց ուրոյն դիմագիծը եւ ինքնատիպ շեշտեր դնել իւրաքանչիւր կտորի մէջ։ Բացի Կոմիտասի խմբերգներէն, ան տուած է նաեւ իր ստեղծագործութիւններէն բազմաթիւ կտորներ։

ԱՐՇԱԻՐ ԱԼԵԱՆԱՔ Պոլսահայ ծանօթ եւ սիրուած արուեստագէտ մըն է, եւ շարժանկարի առաջին հայ բեմադրիչն է Թուրքիոյ մէջ։ «Հայաթ Աճըլարը» անուն շարժանկարը լրացուցած է վերջերս, որուն մէջ կարեւոր դերեր ունին Տիկին Բերուզ Յակոբեան եւ Պոլսահայ Խաչիկ Արզումանեան։

ՏԽՐՈՒՆԻ․— Պոլսոյ մէջ մեռած է Տոքթ․ Սուրէն Անուշեան, 30 տարեկան հասակին։ Երկու տարի առաջ եկած էր Փարիզ կատարելագործելու իր բժշկական ուսումը։ Մասնագէտ էր սրտի հիւանդութեան եւ կը պաշտօնավարէր Ազգ․ Հիւանդանոցին մէջ, իբրեւ ներքին եւ մասնաւորապէս սրտի հիւանդութեանց բժիշկ։

✕ Ընկեր Ճանիկ Գլոյեան մեռած է Իսթ Սէնթ Լուիզի մէջ (Մ․ Նահանգներ)։ Ծնած է 1889ին Քղիի Դարման գիւղը։ Պուլկարիոյ մէջ հրատարակուած Ռ․ Զարդարեանի «Ռազմիկ» թերթին գրաշարը եւ օգնական խմբագիրը եղած է։ Տարիներով եղած է Հ․ Յ․ Դ․ Կ․ կոմիտէի անդամ Շիկագոյի մէջ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Երաժշտական — Մեթրոփոլիթան Օփերայի այս եղանակի «Այտա»ին մէջ, հայազգի Լուսին Ամարա պիտի խաղայ «Նէտա»ի դերը։

Դաշնակահարուհի Մարօ Աճէմեան եւ ջութակահարուհի քոյրը՝ Անահիտ Աճէմեան, Եւրոպա կը գտնուին։

Լոյս տեսաւ «Let me Know», երգը։ Խօսք եւ երաժշտութիւն՝ Իսա Խալիլ Մապադ եւ սոյն սիւնակագիր Լեւոն Քէշիշեանի կողմէ, Նիւ Հէֆթիի դաշնաւորումով։

Յաջող սօփրանօ՝ Սուսան Տէր Տէրեանի համերգը կը կազմակերպուի Հայ Ուսանողական Միութեան կողմէ։

Ապրիլին «Թաուըն Հօլ»ի մէջ տեղի պիտի ունենան երկու կարեւոր երաժշտական ձեռնարկներ։ Դաշնակի ռեսիթալը Ֆիլիս Թաքաքճեանի կողմէ եւ նոյն ամսուան մէջ ջութ (վիոլա) ռեսիթալ Նիւ Եորք Ֆիլհարմոնիքի ջութակահար Հէռի Զառացեանի կողմէ։

Ալան Յովհաննէս պատասխանատու նշանակուած է «Ամերիկայի Ձայն»ի Միջին Արեւելքի բաժնի երաժշտական բաժնին։

Լեւոն Քէշիշեան

եւ ուսումնասիրէինք օտարները՝ քաղաքական մարզին մէջ։

Չափազանցութի՞ւն պիտի ըլլար եթէ յայտարարէինք որ, յիսուն տարի Եւրոպաներն ու Ամերիկաները չափչփելէ ետք, տակաւին կը քաշկռտենք այնպիսի բարքեր — մեր հանրային կեանքին մէջ — որոնք թոյլ պիտի չտային մեզի պարծենալու թէ «մենք ալ պետական ազգ ենք․․»։

Չենք, դժբախտաբար։

Պետական դաստիարակութիւն ունին այն ժողովուրդները որոնք կը մոռնան իրենց ներքին վէճերը եւ կը բոլորուին այն իշխանութեան շուրջ, որ կոչուած է հայրենիքը կառավարելու, մանաւանդ, տագնապալի շրջանի մը մէջ։

Անգլիոյ ութը միլիոն Արհեստակցականները դաւանանքով ընկերվարական են եւ իրենց քուէները միշտ վերապահած են Աշխատաւորական կուսակցութեան։

Վերոյիշեալ որոշումը յաւելուածական փաստ մըն է ցոյց տալու համար որ ընտրական պայքարին գզուըտուքը երբեք մթագնած չէ վարչական խորհուրդին պայծառատեսութիւնը։

Սարսուռ մըն է կը ճանկոթէ սիրտդ երբ հարց կուտաս ինքնիրենդ․

— Մե՞նք ինչ պիտի ընէինք եթէ, օրին մէկը, մեր Չըրչիլը յաղթէր ու մեր Էթլին պարտուէր․․․

Պատասխանը ընթերցողին լեզուին ծայրն է․

— Մեր Էթլին պիտի ըսէր երեսփոխաններուն — «Տղաք, խորհրդարան ոտք չկոխէք․․․ այս կառավարութիւնը մերը չէ․․․»

Այո, այո, մի առնուիր, ընթերցող, մենք այդպէս ենք․․․

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Թ․

Եւ գետակին կենսուրախ կոհակները զուարթ ու կայտառ երբ աղմուկով իրենք իրենց ու իրարու վրայ գլտորելով այդ խոժոռ փիլիսոփային ոտքերը կը հասնէին, ակնթարթ մը կանգ կ'առնէին զարմանքնուն, սակայն իսկոյն այդ խոր լռութեան դիմաց ծիծաղնին զսպելու այլեւս անկարող՝ անոր երկու կողմէն վար կը ցատկէին որքան կարելի է շուտ եւ իրենց չարամիտ ու հընչուն քրքիջը կը լսուէր դեռ երկար նոյն իսկ վարը՝ հեռուէն։

— Նստինք հոս։

Ու շրջազգեստը քիչ մը ժողվելով ինկաւ աղջիկը քարի մը վրայ, փիլիսոփայութեան ստուերին տակ, ջուրին ճիշդ եզերքը։

Արտաշէս լուռ՝ նստեցաւ անկէ քիչ մը վար, ուրիշ քարի մը վրայ, հանեց գլխարկը ու նետեց քովը։

Երեկոյանալու մօտ էր, յոգնութենէն շիկնած արեւը տեսակ մը նարինջի ճառագայթներ միայն կը թափէր շեղակի ձորի բերնէն վար։

Յոգնած էր զոյգն ալ երկար քալելէն ու խօսելէն, յոգնած ու հրահրած։

— Օխ, ինչպէս զով է հոս եւ ինչպէս սիրուն, նայեցէք անգամ մը վեր, պարոն Սիրաքեան, չէ՞։

Պատասխանը ուշացաւ։

— Չէ՞ք պատասխաներ։

— Օրիորդ, ինչ պատասխանեմ, այս ձորին մէջ ինծի համար ամէն բան գեղեցիկ է։

Ու դաւազանը ջուրին մէջ կոխած սկսաւ խառնել։

— Խեղճ բարեկամս, դուք դժգոհ էք ձեր վանքի կեանքէն։ Ձեր շրջապատը նեղ եւ գոց կուգայ ձեզի, ինչպէս կը տեսնեմ։

— Գոց, գոց, այո, բառին ճիշդ գլխուն զարկիք, գոց։ Այդ զգացումը ես առաջ ալ տարտամ կերպով մէջս ունեցած եմ, բայց այս քանի օր է որոշ կը գիտակցիմ արդէն։

— Այս քանի՞ օրը, ինչու ուղղակի այս քանի օրը։

Ու ճակտին թափած կարճ մազերուն տակէն խորամանկ հայեացքը գամեց խօսակցի դէմքին։

— Այս ձորին մէջ, ինչպէս ըսի, ամէն բան այնպէս սիրուն է ու այնպէս մարդը մտածելու կը տրամադրէ․— եղաւ խուսափող ու ժպտուն պատասխանը։

—Այո, ձեր մտածկոտ ըլլալը ես ալ նկատած եմ, մանաւանդ ձեր ընկերներուն գալէն ի վեր։ Ի դէպ, ինչու երէկ իրիկուն անոնք մեզի չեկան։

— Արդէն ըսի երէկ, յոգնած էին քիչ մը։

— Ատիկա քաղաքավարական պատասխան էր ինծի ճշմարիտ պատասխանը տուէք դուք։

Տղան լուռ գլուխը կախեց։

— Կ'ուզէ՞ք, ես ձեզի ըսեմ։

— Հապա։

— Որովհետեւ ձեր ընկերները զայրացած էին որ ժամերով ինծի հետ էք առանձին։

Տղան նորէն չպատասխանեց։

— Չէ՞ — պնդեց աղջիկը ինքնավստահ ժպիտով մը։

— Ենթադրենք թէ։

— Եւ այդ բոլորէն վերջը այսօր դուք նորէն ինծի հետ էք։

— Ինչպէս որ կը տեսնէք։

— Ատիկա է որ ինծի կը զարմացնէ։

— Ինչո՞ւ։

— Չէ՞ որ այս իրիկուն ձեր վերադարձին նոյն անհաճոյ տեսարանները պիտի ունենաք ձեր ընկերներուն հետ։

— Չեմ կարծեր, բայց եւ դիցուք։ Ձեզի անցեալ օր ըսի Օրիորդ, իմ գլխուս տէրը ես եմ։

— Եւ այս բոլոր գլխու ցաւն ու տհաճութիւնները միայն ինծի համար, իմ պատճառովս։

Չգիտեմ ճշմարիտ, ի՞նչպէս շնորհակալութիւն յայտնեմ ձեզի, կամ ինչպէս վարուիմ որ ձեզի անախորժութիւն չպատճառեմ։ Գուցէ աւելի լաւ է որ վերջ տանք մեր պտոյտներուն։

— Վերջ տանք մեր պտոյտներո՞ւն․— կրկնեց տղան երազկոտ՝ անկարելի բաներու շեշտով մը եւ աւելցուց․— եթէ գիտնայիք Օրիորդ, թէ դուք եւ թէ ընդհանրապէս ձեր ընտանիքը իմ վրաս ինչ տպաւորութիւն կ'ընէ, այն ատեն այդ պարապ ու աւելորդ խօսքերը չէիք ըսեր։

— Ի՞նչ տպաւորութիւն։

Լ․ ՇԱՆԹ

(Շար․)

ինչ որ զինքը գէշ դրութեան մէջ կը դնէր :

Լիւսթանօ Լաքօ.— Բանտով սպառնալիքութիւն կ՚ընէ (ծիծաղներ) :

Թիյոն (Համայնավար).— Ոճրագործ մըն է (բողոքներ աջակողմէն) :

Հէրիօ.— Ահ այդ ոճրագործ բառը... (աղմուկ ձախակողմէն) :

Թիյոն.— Այս «Գոքօ»ին կողմէ գործուած մարդասպանութիւնները (բողոքներ աջակողմէն) :

Փրոնթօ (Համայնավար).— Ներողութիւն՝ կամ պիտի չխօսի (բողոքներ աջակողմէն) :

Լիւսթանօ Լաքօ վար կ՚իջնէ. Համայնավարներու աջեւէն անցած ատեն՝ նախատինքի տարափ մը կը բռնուի, մինչ իր բարեկամները ուրախութեան բացագանչութիւններով կը դիմաւորեն զինքը: Քիչ մը նոք, երբ կը վերերեւէր ամպիոնին վրայ, նուազ «պայթուցիկ» էր, ինչպէս կ՚որակէր զինքը Նախագահ Հէրիօն :

Վարչապետ Փլեվէն կոչ կ՚ընէ երեսփ. ժողովի ողջմտութեան, որպէսզի քուէարկեն ի նպաստ կառավարութեան, որովհետեւ տագնապը լուծում պիտի չգտնէր: Ջօր. Բէտօլ, Պիր Հաքիմի հերոսը, կը պաշտպանէ կառավարութեան տեսակէտը: Արդիւնքը որոշ է. Փլեվէնի դահլիճը շահեցաւ 17 հոգիի մեծամասնութիւն մը, ինչ որ զինքը դուրս բերաւ տագնապէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՆԻ հովիտին ողողումները ծանրակշիռ հանգամանք մը ստացած են. Գշ. օրուընէ ի վեր: Գետին ջուրերը, ուռճացած վերջին օրերու անձրեւներէն, նորէն ողողեցին 11 Նոյեմբերին ջրասոյզ գետինները եւ ծածկեցին Տրոմի, Վոքլիւզի եւ Պուշ տը Ռոնի բազմաթիւ քաղաքները: Մեծ են վնասները: Փարիզ - Նիս ազգային թիւ 7 ճամբան բազմաթիւ վայրերէ կտրուած է: Փարիզ - Մարսէյլի շոգեկառքի գիծը՝ Պոլէնի եւ Մոնտրակոնի միջեւ, ջուրերու տակ է, երկաթուղիի ընկերութիւնը ստիպուած փոխած է կառախումբին ուղղութիւնը, Ռոնի աջ ափին վրայ: Լեզի մէկ ամբարտակին խզումը, մեծ վնասներ պատճառած է Պոլէն գիւղին եւ խանգարած Տոնզէր - Մոնտրակոնի ճամբու շինութիւնները: Դժբախտաբար օդերեւութական կայանները կը ծանուցանեն նոր անձրեւի հեղեղներ, հարաւային շրջաններուն, հաւանական է ուրեմն որ Ռոն եւ Սաոն գետերը աւելի բարձրանան: Ներքին եւ հանրօգուտ շինութեանց նախարարները մեկնած են աղէտին վայրերը :

ԿՐՈՄԻՔՕ ծանուցագիրներ յանձնեց արաբական երկիրներուն, ազդարարելով որ Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան իրենց մասնակցութիւնը, թշնամական արարք մը պիտի նկատուի Խորհ. Միութեան կողմէ :

ԿՐԹԱԿԱՆ նախարար Պ. Անտրէ Մարի յայտարարած է Հանր. Խորհուրդին մէջ թէ միջոցներ ձեռք առած է ի նպաստ օտար մտաւորականներուն: 1950 — 1951ի շրջանին 2195 օտար արհեստագիտական ուսանողներ օգտուած են կրթական նպաստէն: Օտար ուսուցչապետներ պիտի կրնան ընդունուիլ իբր ընթերցողներ համալսարաններուն մէջ: Գիտական պրպտումներու ազգ. կեդրոնը կը վարձատրէ այդ ճիւղին նուիրուած օտարները: 700 օտար ճարտարապետներ արտօնութիւն ստացած են գործելու Ֆրանսայի մէջ: Հմուտ օտար մտաւորականներ պիտի կարենան պայմանագրութիւններ կնքել համալսարաններու մատենադարաններուն հետ: Արհեստագիտական ուսման տնօրէնութիւնը 50 օգնական ուսուցիչի պաշտօնավարութեան հնարաւորութիւնը կ՚ընծայէ օտարներուն :

ՆԵՒԱՏԱՅԻ անապատին մէջ, Լաս Վեկասի մօտ, հիւլ. ռումբի նոր փորձ մը եղած է : Այս անգամ սունկի ձեւով չէ տարածուած, խիտ մուխ մը բարձրացած է եւ գետնին տակ մտած : Կը կարծուի թէ ճառագայթագործօն ազդեցութիւնը աւելի չեշտուած է այս անգամ :

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տիկին Ալիս Ցակոբեանէ 2000 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման համար :

✕ Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Ալիքսանեան 500ական ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Աղքատախնամին եւ Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, վաղամեռիկ Շաւարշ Տէր Պարսամեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Կօշիկի նորոգութեան խանութ մը իր բոլոր կազմածներով ծախու է: Դիմել Տիկին Գարակէօզեանի, 3 Route Stratégique. Chatillon s/Bagneux (Seine) :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի, Համազգային Ընդհ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին :

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Թէաթրը Վէրտիի մէջ, (Նախկին Գազա տ՚Իթալիա, րիւ տ՚Ալժէ :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, միրայօժար մասնակցութեամբ Տիկ. Սիւզան տը Սիմոնի

Բեմին վրայ հայկական խմբապար եւ մենապար, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբին :

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս, ղեկավարութեամբ Սարգիս Ջէօրէճեան նուագախումբին :

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

✕

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ, այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30-ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը խօսին ընկերներ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ, Վահէ ՕՇԱԿԱՆ եւ Տիկ. Օ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

✕

ՌՈՄԱՆԻ մէջ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30-ին: Կը խօսի ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ:

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ :

Կարապետ Աբրահամեան եւ զաւակները Անահիտ եւ Պերճ, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Շահզատէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Գալայճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Օր. Քրիստինէ Գալայճեան (Դամասկոս), Օր. Մարիամ Գալայճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Մինասեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Միլեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Համամճեան եւ զաւակները (Հալէպ), Այրի Տիկին Մարիամ Պասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Տօնիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Եագուպեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սարա Կիրակոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Ղազարեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Քէշիշեան եւ զաւակները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը՝ իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ, սանամօր եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Ծնեալ Գալայճեան, (Անտիօք)

որ կնքեց իր մահկանացուն 44 տարեկան հասակին իր բնակարանին մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, շաբաթ 17 Նոյ. 1951ին եւ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 19 Նոյ. Բշ. օր, Պուա Քոլոմպ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Շավիլի «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, ընկ. Կիւլեանի բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Պ. Օտտոյի «Խատիսեան» խումբի վիճաբանական ժողովը 27 Նոյեմբեր, երեքշաբթի օր սովորական հաւաքատեղին : Նիւթը՝ «Հայրենատիրութեան ըմբռնումը մեր եւ մեր հակառակորդներու միջեւ» :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին խնջոյք - պարահանդէսը կիրակի 2 Դեկտեմբեր «Խրիմեան» սրահին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ալֆորվիլի յետաձգուած պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 2ին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ Ճերահցի Տիկին Փոլին Սարեան կը փնտռէ Տէր եւ Տիկին Թադուհի Գալուստեանը (Թէքիրտաղցի) եւ աղջիկը Արմենուհի : Տեղեկացնել Mme. P. Sarian, Fix Dourgouti N. 165 (I) Athènes (Grèce) :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Դասախօսութիւնը 25 Նոյեմբեր, կիրակի օր ժամը 3.30ին Maison des Lettresի մէջ, 6 rue Ferou, métro Luxembourg կամ St. Suplice: Դասախօս Պ. Խաչատուրեան, անդամ C. N. R. S.ի: Նիւթը՝ Հայկական ճարտարապետութիւնը, (Մոգական լապտեր): Կը հրաւիրուին մասնաւորապէս ուսանողները :

SALLE DU CONSERVATOIRE
2bis, rue du Conservatoire, Métro Montmartre
Շաբաթ, **24** Նոյեմբերին ժամը **21**ին

Վարուժ Ճինճեան

(Դաշնակահար)

Լիզի Տէմիրճեան

(Ջութակահար)

Իրենց Ռեսիթալին յայտագիրն է **Grieg — J. S. Bach — Chopin, Aram Kachaturian — Pugnani — Keisler de Falla** եւ **Paul Paray**:

Գիները 400, 300 եւ 200 ֆրանք :

Կը ծախուին՝

Durandի մօտ, 4, Place de la Madeleine, Հրանտ Սամուէլ գրատունը, 51 Mr. le Prince, Mr. Barsamian, 46 rue Richer, եւ Conservatoireի սրահը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 24 Novembre 1951 Շաբաթ 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No 6619-Նոր շրջան թիւ 2030

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԹՈՒՄԲԵՐ

Իրողութիւն է թէ տասնամեակներէ՝ մանաւանդ վերջին աշխարհամարտէն ի վեր, դրամատիրական թէ ռամկավարական պետութիւնները, կը կորսնցնեն իրենց տնտեսական եւ քաղաքական ազդեցութիւնը Արեւելքի եւ Ասիոյ մէջ :

Անշուշտ համայնավարական քարոզութիւնները, կաշառքն ու բռնութիւնները իրենց դերը ունին այդ փոփոխութեան մէջ: Մեր խոնարհ կարծիքով, սակայն, պատասխանատուութեան բաժին մըն ալ կ'իյնայ յիշեալ պետութիւններուն:

Դժբախտաբար աշխարհի վրայ միակ դասակարգի մը գոյութեան հեռապատկերէն շատ հեռու ենք տակաւին: Նոյնը նաեւ Խ. Միութեան մէջ :

Բայց կայ մարդուն ինքնասիրութիւնը, որքան ալ աղքատ ու համեստ ըլլայ ան :

Իր երկրին մէջ եւ իր արդար աշխատանքով իսկ երբ մարդիկ կիսաքաղց են եւ արհամարհուած իրենց օտար հիւրերէն, որոնք առիւծի բաժինը կը ստանան իր քրտինքի պտուղէն, դժգոհութիւնն ու ատելութիւնը ծայր կու տայ ինքնաբերաբար :

Ուրեմն համայնավարութեան ծաւալումը, մանաւանդ յետամնաց եւ աղքատ երկիրներուն մէջ, մասամբ արդիւնքն է չհամագործող պետութիւններու յոռի եւ ոչ իրատես քաղաքականութեան :

Օրինակներ յիշելու հարկ չկայ :

Այսպէս ուրեմն հոն ուր ձախողեցան եւրոպական պետութիւնները, համայնավարները աստիճանաբար կը սկսին տեղաւորուիլ: Ասիոյ մէջ մանաւորաբար:

Ասոր ախտանշաններն են Չինաստանի, Պարսկաստանի, Ինտոնեզիայի, Հնդկաչինի, Քորէայի, Մալայայի եւ ուրիշ վայրերու խլրտումները :

Համայնավարները աւելի ճարպիկ, կրցան օգտագործել ժողովուրդներու թշուառութիւնը : Խոստանալով հողային բարենորոգումներ: Երաշխաւորել անոնց ազգային անկախութիւնը: Հոգ չէ թէ իրականին մէջ իրենց ձեռքերուն մէջ կեդրոնացնեն երկրին պաշտպանութիւնը, արտաքին քաղաքականութիւնն ու ելեւմուտքը: Քամել անոնց տնտեսութեան երակները :

Մինչդեռ եւրոպական պետութիւնները շատ աւելի մեծ պատեհութիւններ ունէին դրաւելու համար այդ ժողովուրդներուն համակրանքը : Շնորհիւ իրենց հսկայական դրամագլուխներուն : Ճարտարարուեստական եւ արհեստագիտական լայն միջոցներուն: Աշխատանքի մղելու այդ բազմութիւնները, զանոնք փրկելով թշուառութեան ու սովի մղձաւանջէն :

Ու հիմա յետադարձ շարժում մը կը կատարեն վերադառնալու համար իրենց նախկին դիրքերը Ասիոյ մէջ, ուր համայնավարութիւնը տակաւ սկսած է մուտք գործել: Ասիոյ կորուստը մեծ վտանգ մը պիտի կազմէր ազատ աշխարհին համար, եթէ ան ամբողջովին ընկլուզուէր համայնավար յորձանքին մէջ :

Ասիական երկիրներէն ոմանք արդէն սկսած են ըմբռնել Մոսկուայի կեղծ դիմակին տակ թաքնուած նպատակները: Ցայտնի նշաններ կան հաստատող, որ իրենք ալ կը զգան վտանգը եւ կը ձգտին ձերբազատուիլ անոր խոստացած բարիքներէն, եթէ Արեւմուտքը օգնէ իրենց :

Զէնքի յաջողութիւնը չէ միայն որ աղքատ ժողովուրդներու համակրութիւնը պիտի դրաւէ այս կամ այն պետութիւնը: Այլ առաւելապէս տնտեսական միջոցները: Անհատին ապրելու մակարդակին բարուոքումը:

Ահա այս աշխատանքին լծուած են Մ. Նահանգներն ու Մեծն Բրիտանիոյ հասարակապետութիւնները :

Քանի մը ամիս առաջ ստեղծուեցաւ ծրագիր մը, զարգացնելու համար հարաւային եւ հարաւարեւելեան Ասիոյ տնտեսական համագործակցութիւնը: Համադրելու համար ուժերը եւ օգտագործելու տեղական հարստութիւնները :

Ծրագրուած շրջանին մէջ կը բնակին 570 միլիոն ժողովուրդ,— աշխարհի բնակչութեան մէկ քառորդը :

Համաձայն ծրագրին՝ պիտի կատարուի երկրագործութիւն արդիական միջոցներով: Ոռոգում ինչպէս նաեւ ճամբաներ եւ հանրային շինութիւններ :

Աշխատանքները արդէն սկսած են: Ամերիկացի մասնագէտներու խումբ մը կ'աշխատի Հնդկաստանի մէջ, բազմաթիւ մեքենաշարժ արօրներով եւ արդիական գործիքներով: Միլիոնաւոր հէքտար տարածութեամբ եղեգնուտ կը մաքրուի ու կը փորուի, մշակութեան վերածուելու համար:

Աւստրալիական յանձնախումբ մը Փաքիստանի Փունճապ նահանգին մէջ, լծուած է ոռոգման ցանցի եւ անապատային հսկայ տարածութիւններու մշակումի աշխատանքներուն: Պիտի արտադրէ ցորեն, բամպակ եւ շաքարեղէգ :

Մասնաւոր թոշակ յատկացուած է Հնդկաստանի, Փաքիստանի, Սէյլանի եւ ուրիշ վայրերու ուսանողներուն, ուսանելու համար անգլիական եւ քանատական համալսարաններուն մէջ: Եւ վերադառնալով՝ իբրեւ մասնագէտներ պիտի օգնեն իրենց երկիրներուն աշխատանքներուն:

Նմանօրինակ միջոցներով արեւմտեան պետութիւնները կը յուսան թումբ կանգնել համայնավարներուն դէպի Ասիա ներխուժումին դէմ :

Ա. Հ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՇԱ՛Տ ԿԱՐԵՒՈՐ

Երկու կարեւոր լուրեր :

Առաջին — Հրէական ազգային կազմակերպութիւնները, անցեալ օր, եօթըհոգիինոց պատուիրակութիւն մը ղրկեր են — նախագահ Թրումընին՝ պահանջելու համար որ գերման ժողովուրդը հատուցում մը ընէ ի հաշիւ այն նիւթական վնասներուն որոնց ենթարկուեցաւ հրեայ ժողովուրդը՝ Հիթլէրի օրերուն :

Այս առթիւ, շատ հետաքրքրական առաջարկ մը իմ կողմէս, բոլոր այն մարդոց, որոնք Հայոց ազգին ճակատագիրը կը վարեն — թէեւ գիտեմ որ մեր ճակատագիրը վարիչի - մարիչի ականջ չի կախեր եւ ինք գիտէ իր ընելիքը: — Նշանակեցէք եօթը հոգիինոց յանձնաժողով մը — վեց անդամները Հրեայ, եօթներորդը Հայ — եւ ղրկեցէք Պ. Թրումընին կամ Միացեալ Ազգերուն՝ պահանջելու համար որ Թուրքիա, որ այս օրերս տոլար համբելէն գլուխ առած չունի, նիւթական հատուցում մը ընէ մեզի ...

Յանձնաժողովը կրնայ բացատրել թէ մենք ալ, Հրեաներուն պէս, վազ անցած ենք մեր մարդկային կորուստներուն փոխարժէքէն, բայց կը գոհանանք եթէ Անգարայի ճէնթըլմէնները, սանկ, 100 —150 միլիոն տոլար ղրկեն մեզի իբրեւ մասնաւոր՝ ի հաշիւ մեր կրած նիւթական վնասներուն ...

Ի հարկէ, ասիկա հաշուեյարդար չէ, բայց կրնաք գիտել տալ որ մաթեմաթիկոս Այնշթայն, հիմա, շատ զբաղած ըլլալով չէ կրցած մեր պահանջներուն ընդհանուր հաշիւը պատրաստել ... իմ համեստ կարծիքովս յանձնախումբին անդամներուն եօթն ալ Իսրայէլի զաւակներէն ըլլան, աւելի լաւ կ'ըլլայ... Յանձնաժողովին հրէական ըլլալուն առաւելութիւնը այն է որ առնուազն ունկնդրութեան կ'ընդունուի եւ ներկայացուած յուշագիրը զամբիւղը չի նետուիր ...

X

Երկրորդ լուրը կու գայ Վիէննայէն: Հունգարիոյ կառավարութիւնը սկսեր է տեղահան ընել միջին դասակարգի քաղաքացիները — մեծահարուստներուն հաշիւը շատոնց փակուած է — եւ արտասահմանի մէջ ծախել անոնց ունեցածն ու չունեցածը՝ տոլար հաւաքելու համար :

Այս լուրը կարեւոր է իր անկարեւորութեամբ: Օտարները, երբեմն, շատ չտես են: Քանի մը հազար հոգի կ'աքսորուին կամ կը տեղահանուին եւ իրենց հարստութիւնը կը կորսնցնեն, փոթորիկ մըն է կը փրցնեն ...

Տեղահանութիւն բառը պէտք է Թուրք զապթիէներուն ձեռքով կատարուի որ բան մը հասկընաս, բան մը տեսնես ...

Առանց ջարդի, զանգուածային տեղահանութի՞ւն կ'ըլլայ, խեղճ Հունգարիա ...

Որքան ետ մնացեր ես ... ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԹՈՔԻՈՅԷՆ եկած հեռագրի մը համաձայն, Քորէայի դաշնակից եւ կարմիր բանագնացները երէկ այնքան մօտեցած են որոշ համաձայնութեան մը, որ իսկոյն հրահանգ տրուած է սպայակոյտի անդամներուն կրակի դադարեցման սահմանագիծը ճշդել: Մ. Նահանգներու փոխ նախագահ Պարքլի անակնկալ կերպով Թոքիօ գացած եւ ընդունուած է Զօր. Ռիճուէյի կողմէ :

Մոսկուա կը բողոքէ

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՀԱԿԱՌՈՒՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Վիշինսքիի բացակայութեան՝ Անտրէ Կրոմիքօ դիւանագիտական մեծ գործունէութեան մը լծուած է Մոսկուայի մէջ, փոխն ի փոխն ծանուցագիրներ յանձնելով Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներուն, զանոնք զգուշացնելով Միջին Արեւելքի խմբակցութենէն: Այս անգամ, կարգը Ամերիկային է. խորհրդային արտաքին փոխ գործավարը 21 Նոյեմբերին հետեւեալ ծանուցագիրը յանձնած է Միացեալ Նահանգներու դեսպանատան գործակատարին .

«Հոկտ. 10ին, Պ. Թրումըն, նախագահ Մ. Նահանգներուն, օրէնսդիծ մը ստորագրած է «ապահովութեան փոխադարձ երաշխիք»ի անունով: Այս օրէնսդիծը կը նախատեսէ 100 միլիոն տոլարի յատկացում մը, սահմանուած օժանդակելու կարգ մը անձերու, որոնք կը բնակին Ռուսիա, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Ալպանիա, ինչպէս նաեւ անոնց, որոնք փախած են յիշեալ երկիրներէն, զինեալ միութիւններ կազմելու համար, հիւսիսային Ատլանտեանի համաձայնութենէն բխած կազմակերպութեան զօրավիգ կանգնելու կամ տարբեր նպատակներ հետապնդելու առաջադրութեամբ :

«Այս իրողութեամբ, յիշեալ օրէնսդծին համաձայն յատկացուած գումարները, ապահովելու են վնասարար գործունէութիւնը ուրոյն մարդոց եւ զինեալ խմբակցութեանց, որոնք սահմանուած են գործելու ընդդէմ Խ. Միութեան, ինչպէս նաեւ ընդդէմ ուրիշ պետութիւններու, զորս կը յիշատակէ օրէնսդիծը :

«Ամերիկայի մէջ այս կարգի օրէնսդծի մը հրապարակումը՝ աննախընթաց արարք մըն է պետական յարաբերութեանց կեանքին մէջ եւ Մ. Նահանգներու կողմէ կը կազմէ բիրտ միջամտութիւն մը ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն, որ անհաշտ է պետութեանց միջեւ բնականոն յարաբերութեանց, ինչպէս նաեւ պետութիւններու վեհապետութեանց հանդէպ եղած յարգանքին» :

Ծանուցագիրը վերջապէս կը մեղադրէ Ուաշինկթընի կառավարութիւնը, որ դրժած է միջազգային իրաւունքի տարրական կանոնները եւ կը պահանջէ որ խնդրոյ առարկայ օրէնսդիծը ջնջուի :

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը անմիջապէս ծանուցագիր մը հրատարակեց, որով իբրեւ «ճշմարտութեան հակառակ» կը մերժէ Խորհրդային ծանուցագրին բովանդակութիւնը, ու կ'եզրակացնէ .

«Փոխադարձ օգնութեան 1951ի օրէնսդծով սահմանուած որոշումները, ոչ մէկ կերպով կը կազմեն 1933ի Րուզվէլթ-Լիթվինոֆ համաձայնութեան բռնաբարումը,— ինչպէս կը հաւաստէ Խ. կառավարութիւնը, — ու այս տեսակ ամբաստանութիւնները չարադիպօրէն կը բխին խորհրդային իրաւակարգէն, որ հաստատակամօրէն ուժ կու տայ վնասարար գործունէութեանց, ընդդէմ Մ. Նահանգներուն եւ ազատ աշխարհի միւս ազգերուն» :

Ամերիկա կը թելադրէ Ֆրանքոյի

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄՏՑՆԵԼ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Ֆրանքոյի հակառակորդ քաղաքական հոսանքը, նոր դահլիճ մը կազմած է Ֆրանսայի մէջ, վարչապետութեամբ Ֆելիքս Կորտոն Օրտասի : Բազմաթիւ խմբակցութիւններ կը մասնակցին այս աքսորական կառավարութեան, — հանրապետական միութիւն, ձախ հանրապետական եւ նոյնիսկ արքայական :

Նոր կառավարութիւնը հրատարակած է զեկոյց մը, որ կ'ըսէ թէ պիտի սաստկացնէ իր քաղաքական գործունէութիւնը ու պիտի պայքարի Ֆրանքոյի վարչաձեւին դէմ: Յետոյ երախտագիտութիւն կը յայտնէ այն ժողովուրդներուն եւ կառավարութիւններուն, որոնք կը շարունակեն իրենց օժանդակութիւնը Սպանիոյ ժողովուրդին ազնիւ դատին, որուն յաղթանակը միայն կրնայ թոյլ տալ աշխարհի ազատական եւ ռամկավարական իրաւակարգի վերակազմութեան :

Մ. Նահանգներու Մատրիտի դեսպան Կրայֆս, Փարիզի մէջ խորհրդակցելէ ետք Հերիմընի եւ Տին Էչիսընի հետ, վերադարձած է իր պաշտօնատեղին: Դեսպանը մօտերս նորէն պիտի տեսնուի Ֆրանքոյի հետ, պնդելու համար որ գէթ սահմանափակ բարեկարգութիւններ մտցնէ երկրէն ներս:

Տարակոյս չկայ թէ այժմ խնդրոյ առարկայ չէ Սպանիոյ մուտքը Ատլանտեանի խմբակցութեան մէջ, բայց գոնէ այդ բարեկարգութիւններով կարող է սիրաշահիլ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը եւ ելեւմտական ու պաշտպանողական աւելի սերտ գործակցութիւն մը հաստատել արեւմտեան աշխարհին հետ: Մնաց որ, Ուաշինկ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.— Յունաստանի համայնավար կուսակցութեան երբեմնի քարտուղարը, Էլէֆթերիոս Սթավրիտիս, վերջերս յօդուածաշարք մը հրատարակեց Աթէնքի *Էթնոս* թերթին մէջ, հայ համայնավարներու գործունէութեան մասին։ Հետեւեալ հատուածը գաղափար մը կու տայ կատարուած մարզանքներու մասին.—

Շատեր, ինչպէս նաեւ պետական իշխանութիւնները հաստատեցին թէ՝ 1944 Դեկտեմբերին, Աթէնքի մէջ պատահած արիւնալի դէպքերուն ընթացքին քամնելի տեղիներ գործած են հայ համայնավարները։ Ու շատեր հարց տուին, — ի՞նչ կ'ուզէին վերջապէս Հայերը եւ ինչո՞ւ գործօն մասնակցութիւն ունեցան՝ Հելլէններու միջեւ մղուած քաղաքական ու ընկերային պայքարին։ Արդեօք Հայերը քաղաքական դեր խաղալ կ'ուզէին երբ համայնավարներ՝ Սովետական Յունաստանի մը մէջ։

Չէ՞ր բաւեր, երբ Փոքր Ասիոյ աղէտէն վերջ գիրենք ընդունեցինք մեր երկիրը, խնամեցինք, տեղաւորեցինք եւ մեր գաղթականներուն հաւասար իրաւունքներ տուինք, մինչ կրնայինք ըսել՝ թէ չենք ուզեր զիրենք եւ կրնայինք ցոյց տալ անոնց ուրիշ երկիրներու ճամբան։

Անհրաժեշտ կը նկատեմ որոշ բացատրութիւններ տալ այս հարցի մասին, որոնք ենթադրուածին չափ անկարեւոր չեն։ Ինչ որ պիտի ըսեմ, ուրիշ մէկը՝ ոչ հայ, ծանօթ չէ ըսելիքներուս։

1923ի Դեկտեմբերին, «Ռիզոսփասթիս»ի գրասենեակը ներկայացաւ խորհրդաւոր այցելու մը։ Եկաւ գիս տեսնելու, որովհետեւ Պոլսէն եկած Հայերը եւ Աթէնքէն անցնող համայնավարները կուզային գիս փնտռելու։

Այցելուն Հայ էր՝ Երուանդ անունով։ Ձեմ յիշեր մականունը՝ որ շատ դժուար կը հնչուէր։ Կուզար ու կ'երթար՝ Երուանդ անունով։ Մօտ 45 տարեկան էր, նիհարակազմ եւ յոգնած մարդու տպաւորութիւն կը թողուր։

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կողմէ յանձնարարագիր ունէր, հայերէն լեզուով, ստորագրութիւնը եւ կնիքը նմանապէս հայերէն էին, բայց անոնց կցուած էր խեղճ յունարէնով թարգմանութիւն մը։ Այս յանձնարարականը Հայաստանի Համայնավար կուսակց. կողմէ էր, որուն կեդրոնը Թիֆլիզ կը գտնուէր։ Թարգմանութիւնը կատարուած էր Ախալցխայի Սոխում քաղաքին մէջ, յոյն համայնավարի մը կողմէ։

Ինքնութեան թուղթի վաւերականութեան կասկածելու պատճառ չունէի։ Այցելուն՝ քիչ մը ֆրանսերէն կը խօսէր։

— Եւ հիմակ, ի՞նչ կ'ուզէք, ընկեր, հարցուցի։

— Տպարանի աշխատաւոր եմ։ Զիս Յունաստան ղրկեցին հայերէն թերթ հրատարակելու համար։

— Այդքա՞ն դիւրի՞ն կը կարծէք թերթ հրատարակելը։

— Ինչո՞ւ չէ, հետս բերած եմ բոլոր անհրաժեշտ իրերը, հայերէն զանազան տառեր եւ ամէն բան՝ որ պէտք է տպարանի մը համար։ Ինծի հետ ունիմ ուրիշ երկու հայ գործակիցներ։ Գիտենք նաեւ մամուլ գործածել։ Կը խորհիմ թէ լրագրական թուղթ կրնանք ճարել շուկայէն։ Այս նպատակին համար, մաս մը դրամ ալ բերած ենք։

— Ո՞վ պիտի գրէ թերթին մէջ։

— Դարձեալ մենք։ Ես՝ թէ տպարանական աշխատաւոր եմ եւ թէ լրագրող։ Հոս գտայ ուրիշ Հայ մը, որ յունարէն թերթերէն թարգմանութիւններ պիտի ընէ։ Մեր թերթը պիտի ըլլայ շաբաթաթերթ, փոքր ծաւալով։ Ձեզմէ կ'ուզենք միայն համայնավարական լուրեր եւ օգնութիւն՝ եթէ չնախատեսուած դժուարութիւններու հանդիպինք։

— Գրասենեակ ունի՞ք։

— Արդէն պատրաստ է։ Տեղ մը գտանք ու հաստատուեցանք։ Ըսինք թէ հայ գաղթականներու համար թերթ պիտի հրատարակենք։ Սեփականատէրը առարկութիւն չըրաւ։ Գոհ մնաց՝ երբ երեք ամսուան վարձքը կանխիկ վճարեցինք։

— Ե՞րբ եկաք հոս։

— Մօտ 20 օր առաջ։ Նախ ուզեցի տեղաւորուիլ, թերթը պատրաստել եւ ապա ձեզի ներկայանալ, որպէսզի մեզի օգնէք։ Պիտի խնդրէի որ ուրիշ բան չխօսէիք մեր մասին։

— Քանի որ առայժմ մեզմէ միայն լուր կ'ուզէք, խնդիրը կը դիւրանայ։ Եթէ թարգմանութիւններ ընէք «Ռիզոսփասթիս»էն, ձեր շաբաթաթերթին համար պիտի ունենաք ձեր ուզածը։ Բայց չէք ըսեր, ընկեր, ինչո՞ւ Թիֆլիզէն հոս եկաք հայ գաղթականներու համար թերթ հրատարակելու։ Ձեռնարկը շահաւո՞ր կը նկատէք։

— Մեր ըրածը շահու ձեռնարկ չէ։ Եկանք Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան հրահանգով Թուրքիայէն, քանի մը տասնեակ հազար Հայեր Յունաստան ապաստանեցան։ Չենք կրնար զանոնք թողուլ առանց համայնավարական պրոպականի, մանաւանդ որ տնտեսապէս կործանած են։ Հոս եկանք կուսակցութեան համար աշխատելու եւ ոչ առեւտուր ընելու։ Հայ գաղթականներուն մէջ բաւական թիւով «Հնչակցական»ներ կան։

Կը խոստովանիմ թէ հիացայ Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան մտածումին։ Փոքր բան չէր։ Յունաստան գործակալ կը ղրկէր թերթ հրատարակելու համար։

— Ինչպէ՞ս հոս եկաք։

— Պոլսոյ հայ գաղթականներուն հետ միասին։ Հոն, մենք եւս գաղթական արձանագրուեցանք։ Մեր թուղթերը կանոնաւոր են։

Ու հրատարակուեցաւ հայերէն «Երկունք» շաբաթաթերթը, որուն կ'աշխատակցէին Երուանդ եւ իր երկու գործաւորները։

Թերթը կանոնաւոր կը բերէր, բայց չէինք կրնար կարդալ, որովհետեւ հայերէն չէինք գիտեր։ Քանի մը անգամ հարցուցի թէ ինչ նիւթերու մասին կը գրէին։ Երուանդ զանազան կտորներ կը թարգմանէր։ Յունաստանի Հայերու մասին ընդհանուր տեղեկութիւններ կը հրատարակէր, կը յարձակէր հայ հարուստներուն դէմ որովհետեւ պէտք եղած օժանդակութիւնը չէին ըներ խեղճ գաղթականներուն ու կը թելադրէր սիրել ու կապուիլ հելլէն խեղճ բանուորներուն, որոնցմէ միայն կրնային իրական օգնութիւն ստանալ հայ գաղթականները։

Ասոնցմէ զատ, թերթը թղթակցութիւններ կը հրատարակէր Խ. Հայաստանի մասին, ուր «Հնչակցական»ները սոցիալիստական *վերաշինական աշխատանք կը տանէին։*

Այս Երուանդը Հայերու մէջ համայնավարական ուժեղ պրոպականդ կը կատարէր։ Ինծի կ'ըսէր թէ ամէն շաբաթ 2500 օրինակ թերթ կը ծախէր եւ ծախքը փակելէ զատ, շահ կ'ունենար։ Աւելի ուշ, 1927ին, «Երկունք» դադրեցաւ եւ հրատարակուեցաւ «Նոր Ալիք» անունով որ դարձեալ ձախ էր։ Նոր թերթ, հակազդելու համար Հորիզոն *քաղքենի թերթին։*

Աւելորդ է ըսել թէ հելլէն պետութիւնն ու ոստիկանութիւնը կը քնանային եւ ոչինչ գիտէին այս անցուդարձերու մասին։ Քանի որ ի վիճակի չէին գիտնալու թէ ինչ կ'ընէին հելլէն համայնավարներ, պարզ է որ բոլորովին անտեղեակ ըլլային Հայերու ներքին կեանքին։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞ւր կ'երթայ Իսլամը

Դ.— ԱՋՆՈՒԱՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Իր ծագումը կը սկսի Մոհամմէտով։ Մարգարէն երկրային միապետ էր միաժամանակ։ Բոլորը շատ բնական կը գտնէին իրերու այս վիճակը։

Բայց երբ մեռաւ, «աստուածային պատգամ» մը չկար «առաքեալին» յաջորդութեան մասին։ Ջաւակ ալ չունէր։ Հետեւաբար իսլամ համայնքը (իմմէթ ի Մոհամմէտ) հրաւիրուեցաւ արտայայտուելու, եւ ան է որ նշանակեց առաջին խալիֆան՝ Ապու Պէքիր։ Այս վերջինը երբ զգաց իր մօտալուտ վախճանը, իրեն յաջորդ անուանեց Օմարը, որուն ընտրութիւնը վաւերացուեցաւ համայնքին կողմէ։ Օմար սպաննուեցաւ 644ին, եւ հազիւ կրցաւ վեց հոգիի անուն տալ՝ թեկնածու մը նշանակելու համար։ Ընտրուեցաւ Օթման, որ իր կարգին սպաննուեցաւ 656ին, առաջին խալիֆայի որդւոյն Մոհամէտի կողմէ։ Չորրորդ խալիֆան՝ Ալի ճանչցուեցաւ առանց դժուարութեան որովհետեւ մարգարէին փեսան էր։ Իսկ Օմայեաններու դերդաստանին առաջին խալիֆան՝ Մօավիա, գերագոյն իշխանութեան տիրացաւ դիւանագիտութեամբ եւ զինու զօրութեամբ։

Ուրեմն սկզբնական շրջանին ճշդուած կանոն մը չկար յաջորդականութեան։ Միակ ընդունուած կէտը համայնքին վերահսկողութեան իրաւունքն էր։ Իսլամական համայնք ըսելով պէտք է հասկնալ իր ներկայացուցիչները, այսինքն երեւելի-եաց դասը։ Տեսաբանները այս իրաւունքը կու տան անոնց, որ «կապելու եւ արձակելու իշխանութիւն» ունին։

Խալիֆա կը նշանակէ Մարգարէին տեղակալը։ Երբեմն ալ «Ամիր էլ Մումինին» կոչուած է։ Այս տիտղոսը բաւական ճիշդ գաղափար մը կու տայ խալիֆայի դերին մասին։ Անոր պարտականութիւնն է համայնքը կառավարել օրէնքի սահմաններուն մէջ։ Բայց ոչ մէկ պարագայի տակ կրօնական գերագոյն պետ մը չէ ան (souverain pontif) *եւ ոչ ալ հոգեւոր իշխանութիւն։ Տեսաբան եգիպտացի Ռաշիտ Ռիտաի տեսակէտը հետեւեալն է.— «Խալիֆան սահմանադրական կառավարութեան մը պետն է։ Ան ոչ մէկ հակակշիռ ունի հոգիներու եւ սրտերու վրայ։ Իր առաքելութիւնը օրէնքի գործադրութեան մէջ կը կայանայ։ Հնազանդութիւնը որ կը պարտինք իրեն, կը սահմանափակուի այս առաքելութեամբ։ Իսկ այս կը նշանակէ հնազանդիլ օրէնքին, եւ ոչ թէ անձին»։*

Խալիֆան առողջ պէտք է ըլլայ հոգւով եւ մարմնով։ Պէտք է լաւ ճանչնայ իսլամական վարդապետութիւնը եւ արաբերէն լեզուն։ Բազմաթիւ հեղինակներու կարծիքով մարգարէի սերունդին պէտք է պատկանի։ Իսկ Շիի աղանդին պատկանողներն ալ կ'ըսեն.— «Շէրիֆ» պէտք է ըլլայ։ Այսինքն Ֆաթիմայի եւ Ալիի (Մարգարէին աղջիկը եւ փեսան) շառաւիղ։

Խալիֆային պաշտօնանկութիւնը կարելի կը նկատուի երկու պարագաներու տակ. Ա) Մարմնական տկարութիւն կամ պակասութիւն։ Բ) Արդարադատութեան ուղիէն շեղում։ Վեհապետութեան միւս բոլոր ստորոգելիները — Սուլթան, Թագաւոր, իշխան, եւն., — կը նկատուին անցաւոր կարգի պետեր, եւ իրաւունք չունին հոգեւոր կեանքին խառնուելու։

Սկզբունքով մէկ խալիֆա գոյութիւն պէտք է ունենայ, քանի որ միւսիւլմանութիւնը շաղկապեալ մարդկային միութիւն մը կը ներկայացնէ։

Բայց Ռաշիտ Ռիտա կ'ընդունի մէկէ աւելի խալիֆաներու գոյակցութիւնը։ Մէկ մարդու համար դժուար է իսլամական հսկայ համայնք մը կառավարել, կ'ըսէ։

Տասներորդ դարուն, միաժամանակ երեք խալիֆաներ կ'իշխէին.— Պաղտատի Աբբասեան խալիֆան, Գահիրէի Ֆաթիմի խալիֆան, եւ Քորտուի խալիֆան։ Ներկայիս երկու իսլամ վեհապետներ իմամ եւ «հաւատացեալներու իշխան» տիտղոսը կը կրեն.— Եմէնի վեհապետը եւ Մարոքի Սուլթանը։

Ութերորդ դարէն ասդին, իշխանութեան փոխանցման աւանդական կարգ մը հաստատուած է արեւմտ. իսլամ երկիրներուն մէջ։ Վեհապետը ունէր մէկ ատեն կրնայ իր յաջորդը նշանակել։ Այս ընտրութիւնը անմիջապէս կ'ենթարկուի քաղաքային եւ զինուորական պետերու, իւլէմաներու եւ միւսիւլման հաստուածներու հաւանութեան։ Նշանակուած անձը կը դառնայ «գահաժառանգ ըստ խոստման», որ ընտանիքին մէկ անդամն է միշտ, եւ վեհապետին արու զաւակը։ Անդրանկութեան իրաւունքը դեր չի խաղար։

Վեհապետին մահուան պարագային, գահաժառանգը անգամ մը եւս կ'ենթարկուի աւագանիին ճանաչման, որովհետեւ ժամանակի ընթացքին կրնայ գահընկեցութիւն յառաջացնող վիճակի մը մէջ գտնուած ըլլալ։ Այս է ընդունուած սովորութիւնը Մարոքի մէջ։ Միայն թէ աւագանին փոխարինուած է Ֆէսի մզկիթ — համալսարանի իւլէմաներու պատուիրակութեան։ Տասնվեցերորդ դարէն ասդին, Մարոքի սուլթանները Ալաուիներու ընտանիքին կը պատկանին։

Թունուզի մէջ գահաժառանգութիւնը ճշդուած է թրքական սովորութեանց համաձայն։ Ընտանիքին ամէնէն տարէց իշխանն է որ կը գահակալէ։ Յաջորդ Պէյը կուգայ տարիքի բնական կարգով։

Բայց մեծագոյն երկու իսլամ պետութիւնները — Փաքիստան եւ Ինտոնէզիա — ընդունեցին հանրապետական վարչաձեւը։ Իսկ անոնցմէ առաջ Թուրքիան 1923ին, Սուրիա եւ Լիբանան Ֆրանսական հոգատարութենէն ի վեր։

Աստուածաբանները կ'ըսեն թէ՝ ժողովրդապետական կարգերը, նոյնիսկ միապետական ձեւի տակ, չեն հակասեր իսլամական գաղափարին։ Վեհապետին առաջին պարտականութիւնն է խորհուրդ ստանալ, օրէնքով չնախատեսուած հարցերու մասին։ Եւ օրինակ կը բերեն Մարգարէն։ Հետեւաբար ժողովրդական ներկայացուցչութեան գաղափարը բնական է, եւ դործադրութեան դրուած է Եգիպտոսի, Իրաքի եւ Յորդանանի մէջ, Անգլիոյ օրինակէն ներշնչուելով։

Սէուտի Արաբիոյ մէջ, որ աւելի աւանդապահ է, Թագաւորը իր կողքին հաստատած է խորհրդակցական ժողով մը, որուն անդամները ինք կը նշանակէ։ Յաճախ կարծիքը կ'առնէ նաեւ Իւլէմաներու ժողովին։ Թող որ, ըստ իսլամական աւանդութեան, հանրային կարծիքը լաւագոյնս կրնայ ներկայացուիլ «երեւելեաց ժողով»ով միայն։ Երեւելի կոչուածները հարուստներ եւ հզօրներ չեն միայն, այլեւ հմտութիւն ունեցող մարդիկ։

Իսլամին պետական մտածողութիւնը, եթէ անհաշտ իսկ չէ ժողովրդապետական կարգերուն, աւելի չուտ պիտի ուզէր տեղ տալ ընկերային զանազան խաւերու ընտրանիին, քան թէ համաժողովրդական ազատ եւ ընդհ. քուէարկութեան։

(Վերջ) Թ. Ա. Թ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԵԹԷ ԽԵԼՔ ՈՒՆԵՆԱՅԻՆ ...

Քորէական թերակղզիին հիւսիս-արեւմտեան անկիւնը, լայնութեան 38րդ աստիճանին վերը կամ վարը — քնաւ տարբերութիւն չըներ — կայ Փանմունճոմ անունով մանրանկար գիւղ մը, ուր քանի մը չաբաթէ ի վեր տեղի կ'ունենան երկու կողմերու զինուորական կցորդներուն բանակցութիւնները :

Բանակցութեանց առաջին օրը, Ամերիկացի բանագնացները կը նկատեն որ այն վրանը որուն տակ ժողովի պիտի նստէին, ոչ տախտակամած ունէր, ոչ լոյս, ոչ ալ ջերմութիւն: Ինչպէս կարելի էր այդ պայմաններուն մէջ զինադադարի մասին խօսիլ :

Իրենցմէ մէկը, բաւական համարձակ, կը մօտենայ Կարմիրներու գլխաւոր պատուիրակին .

— Ներողութիւն, Թոյլ կու տայի՞ք որ սանկ ... քիչ մը ... կարգի դնէինք այս վրանը ... կը ներէք ...

— Օ քէյ, կը պատասխանէ բոլշեւիկ զինուորականը, հակառակ որ իրեն սորվեցուցած էին որ Ամերիկացիներուն միշտ «ոչ» ըսէ :

×

Ժամ մը վերջ, վրանին առջեւ կանգ կ'առնէ քսաներկու բեռնակառքերէ բաղկացած «տորմղիկ» մը: Ինչեր, ինչեր չէին բերած — տախտակամածներ, վեց հատ նորիգոր վրաններ, լոյսի եւ ջերմութեան յատուկ կազմածներ, խոհանոցի սպասներ, սեղաններ, բազկաթոռներ, լուացարաններ, ձայնասփիւռի գործիքներ, սրբիչ, օճառ անձեռոց: Ո՞ր մէկը յիշեմ :

Վեց ժամ վերջը, Ամերիկացիները կազմ եւ պատրաստ վիճակի մէջ դրած էին վեց հատ արդիական կահաւորումով վրաններ՝ ափ ի բերան ձգելով կարմիր պատուիրակները:

Կրնամ երեւակայել այս վերջիններուն փսփսուքը՝ Ամերիկացի բանագնացներուն մեկնումէն ետք .

— Վայ անպիտաններ... այս ինչ հարստութիւն է ... այս ինչ կանոնաւորութիւն ... ուրեմն այս մարդիկը ամէն բան միասի՞ն բերեր են... օճառ անգամ ունին ...

— Հապա՞ մեզի կ'ըսէին թէ Ամերիկան փճացած երկիր մըն է ...

— Տղաք, կարծեմ, Սթալինը մեր քիթին կը խնդայ եւ իր ըսածներուն ինքն ալ չի հաւատար...

— Խելք ունենայինք, այս մարդոց հետ կռիւի չէինք բռնուեր... հինգ հազար մղոն հեռուէն ձայնասփիւռ ու ... պատառաքաղ բերող բանակ մը ով գիտէ, տակաւին ինչեր բերած է ...

×

— Այո, պատառաքաղի մասին մտածող պետութիւն մը, բնականաբար մտածած է նաեւ այն զէնքերուն մասին, որոնք «պատառ պատառ պիտի անեն եւ հում, հում ուտեն», ամբողջ աշխարհը, եթէ աստուած մի արասցէ Գ. համաշխարհային մըն ալ պայթի :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊՈՐՏՕ, (Յառաջ) .— Օտարութեան մէջ տըւայտող տարէց եւ երիտասարդ փութացած էին իրենց պէս եւ իրենց հետ տարագիր Դաշնակցութեան 61ամեակի տօնակատարութեան, ընկերահամակրական խնջոյքին: Հին՝ յիշելու իր լաւ օրերը, հայրենի հողին վրայ, երիտասարդն ալ ներշնչուելու անոր հրաշագործ հաւատքէն: Այս գիտակցութեամբ կիրակի, 11 Նոյեմբերին, երկսեռ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Պորտոյի «Բարսեղ Շահպազ» ակումբը :

Բացումը կատարուեցաւ Ն. Սերնդականներու երգով «Մշակ բանուոր»ով: Օրուան նախագահը ընկեր Ա. Քէնտիրեան քանի մը խօսքով պարզեց Դաշնակցութեան բոլոր ժամանակներու մէջ կատարած դերը մեր ժողովուրդին: Փոքրիկն Գինոսեանդեղեցիկ կերպով արտասանեց ինչպէս նաեւ Օր. Ե. Քէնտիրեան: Մեներգեցին Օր. Վարդեր եւ Պետրոս Քէնտիրեան, ջութակի վրայ երկու հայկական կտորներ նուագեց Յ. Քէնտիրեան, Նոր Սերունդի Ն. Աղքալեան խումբի կողմէ ուղերձ մը կարդաց Յ. Միքայէլեան :

Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկ. Ա. Միքայէլեան, դրուատելով նախ քան Դաշնակցութեան կազմուիլը, յեղափոխական խմորումները, անհատական ձեռներէցութեամբ, մինչեւ կազմութիւնը Արմենական եւ Հնչակեան կուսակցութեանց, առաջինը ղեկավարուած սահմանափակ մտայնութեամբ մը, երկրորդը իր միջազգայնական ձգտումներով, անհարազատ մեր միջավայրին: Պոռոտախօսութենէ զերծ, իմացականութեամբ զինուած համեստ անձնաւորութիւններ, հայ ժողովուրդի բնական պահանջները եւ առաջադրութիւնները ձեւակերպելով հիմնեցին կուսակցութիւն մը, որ հայ ժողովուրդին հետ եղաւ ուրախութեան եւ տառապանքի ընկեր, վերջին այս 61 տարիները: Ոխոտուածներու այս կուսակցութիւնը հայ ժողովուրդի խտէալին ջահը բարձր պիտի բռնէ միշտ, մինչեւ որ անգամ մը եւս բազմաչարչար հայ ժողովուրդի ձգտումը իրագործուի ազատ եւ միացեալ անկախ Հայաստանի իրականացումով :

Հանդէսի պաշտօնական մասէն վերջ, խնջոյքի բաժնին սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Քէնտիրեան: Բոլոր մասնակցողները ստեղծուած ուրախութեան մէջ իրենց բաժինը ունեցան : Իրենց նախընտրած ձեւով, Տիկին Թաշճեանի պատրաստած հայկական անուշեղէններէն սկսեալ, մինչեւ պարող ու երգող զոյգերը :

Ազգային եւ յեղափոխական երգերով կը թնդար ակումբը, կարծես մեզի հետ մասնակից ըլլային պատէն կախուած մեր Նորագոյն պատմութեան, մեր պարծանքը եղող անմահներուն եւ մտաւորականներու նկարները անգամ :

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Արամ Խաչատուրեան ստացած է «Խաղաղութեան» մրցանակ մը :

Ֆիլատէլֆիոյ Ռիչառտ Եարտըմեանի «Քոնչերտօն» կրկին պիտի նուագուի այս եղանակին ընթացքին :

Սարոյեանի երգը «Come on to My house երգը, վերատպուած է 8երգապնակային ընկերութիւններու կողմէ, երգուած զանազան երգիչներու կողմէ, յաջողագոյնն էՌոզմերի Քլունի :Թարգմանուած է նաեւ, հայերէնի եւ Եպիչ (հրեայերէն) :

Լեւոն Քէշիշեան

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՄԱՀ ՄԸ

ԿԱՐՏԱՆ, (Յառաջ) .— Մեր գաղութը դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու, գաղութիս մէջ սիրուած ազգայիններէն Պ. Եղիա Գինոսեանը, Խարբերդի Սուրսուրի գիւղէն: Հանգուցեալը երկար ժամանակէ ի վեր հաստատուած էր Կարտան եւ կ'աշխատէր ածխահանքերու մէջ : Համեստ բնաւորութեամբ, բազմանդամ ընտանիքի հայր մըն էր, անդամ Հ. Յ. Դ. տեղական կազմին, մինչեւ իր մահը որ տեղի ունեցաւ Հոկտ. 29ին, այս առողջ կամուածքով հայորդին որ գըրեթէ հիւանդութիւն չէր տեսած: Ազատագրութեան օրերուն հայանուն դաւաճաններ երբ սպաննեցին ողբացեալ Գեղունին, ձերբակալել տուին նաեւ մեր տարաբախտ ընկեր Մելքոն Ասատուրեանը, Եղիա Գինոսեանը եւ ուրիշ ընկերներ, որոնք տարուեցան էքսի բանտը, ուր ամէն օր հարցաքննուելով, վայրագօրէն կը ծեծուէին, կը խոշտանգուէին օրուան ինքնակոչ իշխանաւորներուն կողմէ :

Այդ ծանր օրերուն տառապանքը մեծ ազդեցութիւն ունեցան տարաբախտ Մելքոնին եւ Եղիային առողջութեան վրայ, մանաւանդ գլուխին ստացած հարուածները: Իր վիճակը երթալով ծանրացաւ տարիներու ընթացքին, հակառակ բըժիշկներու տարած խնամքին: Քանի մը ամիս առաջ աջ ականջին ետեւէն ծանր գործողութեան մը ենթարկուեցաւ, բայց անօգուտ, սոսկալի ցաւերէն յուսահատ, կ'ուզէր վերջ տալ կեանքին: Հոկտեմբեր 29ին, երբ իր երկու զաւակները Զաւէն եւ Արշակ հիւանդանոց կ'երթան կը նախատեսէ իր մօտալուտ մահը եւ կը խնդրէ զինքը տուն տանիլ. «գոնէ ընտանեկան յարկիս տակ մահանամ»: Զաւակները դուրս կ'ելլեն իր յանձնարարութիւնը կատարելու, խեղճ Եղիա նոպայի մը ազդեցութեան տակ ինքզինքը երկրորդ յարկի պատուհանէն վար կը նետէ եւ կէս ժամ վերջը հոգին կ'աւանդէ :

Թաղման արարողութիւնը կատարեց Բարգէն քհնյ. Արսլանեան: Հոծ բազմութիւն մը կը հետեւէր մեռելակառքին, Պիվէւէն մինչեւ Կարտանի գերեզմանատունը, ուր դամբանական մը խօսեցաւ ընկեր Հ. Աւետիսեան, վեր հանելով հանգուցեալին արժանիքները, եւ յիշելով իրենց բանտային կեանքէն դրուագներ: Սիրելի Եղիա, կեանքդ տառապանքի շղթայ մը եղաւ, Թրքական եաթաղանէն մինչեւ հայրենակիցներու դաւաճանութիւնը : Նկէ հանգիստ քանի որ համեստօրէն քու բաժինդ բերիր մեր ազգային բոլոր ձեռնարկներուն, քանի որ քու հինգ զաւակներդ, ազգային ոգիով մեծցուցիր, քու եղբայրներուդ նման, որոնք շրջանիս լաւագոյն հայ երիտասարդներն են: Վստահ եղիր որ անոնք քու ճամբէդ պիտի երթան, քու յիշատակդ վառ պահելով: Իմ այս երկու տողը ծաղկեպսակ մը թող ըլլայ քու աշնանային ցօղով, թարմ շիրիմիդ վրայ, հողդ թեթեւ :

Ն. Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Թ.

— Ինչ կարիք կայ ծածկելու — բացականչեց տղան յանկարծ ջերմ ու կտրուկ շեշտով մը . — իմ մինչեւ հիմա ճանչցած մարդիկներէս ոչ ոք վրաս այն տաք ու յափշտակող ազդեցութիւնը ըրած չէ, ինչպէս ձեր քեռայրը ու դուք : Պարոն Քանեանի ամբողջ խօսուածքին մէջ արդէն այնպէս վստահութիւն ու անկեղծութիւն մը կայ, որուն անկարելի է չհամակրիլ :

— Քեռայրս ալ ձեզի շատ է համակրած ձեր ամէն մեզմէ մեկնելուն, նոյնը կը կրկնէ թէ դուք շատ խելացի ու մաքուր բնաւորութեան տէր տըղայ էք :

— Իրա՞ւ, անչափ ուրախ եմ իրայդ կարծիքին համար: Ի՞նչ եւ է: Կը տեսնէք օրիորդ, ինքս վարդապետքու մարդ նստեր եմ ձեր դէմը խոստովանանքի :

— Բայց ինծի համար ամէնէն էականը չխոստովանեցաք դեռ :

— Այսի՞նքն :

— Թէ ես ինչով ձեր այս վստահութեան ու համակրանքին արժանացայ :

— Դո՞ւք, դուք ... — կմկմաց տղան, բախտաւոր ժպիտով մը .— հոտ շատ բաներ կան իրար խառնուած :

— Օրինակի համար :

— Օրինակ, ձեր տեսակ մը բնական հպարտութիւնը ինծի շատ դրաւած է, միեւնոյն ժամանակ եւ պարզութիւնը, վերջապէս ձեր մտածումներն ու հայեացքները կեանքի մասին, ձեր անկախութեան ձգտումը եւ այն որ ձեր մօրն ու փոքր եղբայրներուն համար աշխատիլ կ'ուզէք եւն. եւն., այս չափը հերիք չէ՞: Ընդհատեց յանկարծ ու խնդաց :

— Ուրախ եմ անշուշտ որ մեր միասին անցուցած ժամերը ձեր վրայ անհաճոյ տպաւորութիւն չեն թողած :

— Մեր միասին անցուցած ժամերը, Օրիորդ Մելինեան, ես իմ ամբողջ կեանքիս մէջ ալ չեմ մոռնալու, ոչ այս ձորը, ոչ մեր թափառումները, ոչ խօսածնիս, ոչ իսկ ձեր ձայնն ու շարժումները:

Աղջիկը գլուխը քիչ մը աջ ծռած՝ լուռ անթարթ կը նայէր երիտասարդին:

Մինչ տղան կը շարունակէր նոյն տաք ու բաց շեշտովը :

— Անտարակոյս ատիկա ինքներդ ալ շատ աղէկ գիտէք, բայց կէտ մը կայ որ չգիտէք եւ դուցէ չէք ալ կրնար հասկնալ թէ ինչ աստիճան ինծի համար հիմա անհրաժեշտութիւն մը դարձած է ձեր մտերմութիւնը, ձեզի հետ խօսիլը ձեր առջեւ իմ մտածումներս ու տպաւորութիւններս յայտնելը :

— Կը կարծէ՞ք ուրեմն որ չեմ հասկնար:

— Այո, որովհետեւ իմ զգացումներս ալ ձեր զգացումներուն վրայ պիտի չափէք: Իսկ իմ բարեկամութիւնս ի՞նչ մասնաւոր արժէք մը կրնայ ունենալ ձեզի համար: Պատահական հանդիպում մը, դուցէ զուարճալի ժամանց մը այս ձորերուն մէջ, բան մը, որ վաղը մոռցած էք արդէն: Ի զուր մեզմէ մի փորձէք, ես գիտեմ :

Աղջիկը կուրծքը շիտակ, յամառ նայուածքը յառած երիտասարդին վայրկեան մը լուռ մնաց, վերջն ալ սկսաւ խօսիլ բարկացած շեշտով մը .

— Ուրեմն կը կարծէք որ առանց ձեր մտերմութիւնը, մասնաւորապէս գնահատելու, առանց ձեր կեանքով ու մտածումներով հետաքրքրուած ըլլալու, առանց դէպի ձեր ընկերութիւնը մասնաւոր հակում մը ունենալու, ես այսպէս ժամերով ու օրերով կը թափառիմ ձեզի հետ առանձին այս ձորերուն մէջ ու այսպէս սրտանց կը լսեմ ձեզի եւ կը պատմեմ ամէն բան: Չէ, ճշմարիտ ինծի շատ աղէկ ճանչցեր էք, ու քիչ մը առաջ կ'ըսէիք որ իմ հպարտութիւնս է ձեզի մանաւանդ դուր եկած :

Տղան կարծես երազի մէջ էր, շրջապատը մոռցած, մոռցած ինքզինքը, ամբողջ յափշտակութեամբը կը նայէր Շուշիկի բոցոտ, բարկացած եւ մագնիսացնող աչքերուն :

Աղջիկը ընդհատեց ու կարծես առարկութեան կը սպասէր :

— Շարունակեցէք, Օրիորդ, շարունակեցէք ձեր այդ յանդիմանութիւնը, կ'աղաչեմ :

Եւ այնպէս անքօղ ուրախութիւն մը դրոշմուեցաւ դէմքին, այնպէս հմայուած շեշտ մը կը դողար իր ձայնին մէջ որ աղջիկը ստիպուեցաւ ժպտելու ու ձեռքը տղուն մեկնեց :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

թըն արամադիր է աւելի լայն չափով օգնել Մարշըլի կառավարութեան :

Դեսպանին պայմանները հետեւեալը կրնան ըլլալ.— Ա) Թոյլ տալ Սպանիոյ բանուորներուն, որ բանակցին գործատէրերուն հետ, հաւաքական պայմանագրութիւններու համար, ինչ որ պիտի նպաստէ ամերիկեան սէնտիքաներուն այդ իրաւակարգի մասին ունեցած թշնամութեան մեղմացման: Բ) Լայն ազատութիւն շնորհել հրէական եւ բողոքական պաշտամունքներուն: Գ) Ամբողջական ներում մը տալ, արտօնել վերադարձը Սպանիացի կարգ մը քաղաքական տարագիրներու: Դեսպան Կրայֆս պիտի անդրադառնայ նաեւ աշխատանքի նախարար Խոզէ Ջիրոնի ամբոխավարական ելոյթներուն, որոնք բացայայտօրէն հակաամերիկեան բնոյթ կը կրեն :

ՀՌՈՄԻ ԺՈՂՈՎԸ

Շաբաթ 24 Նոյեմբերին կը բացուի Հռոմի մեծ ժողովը, որ ինչպէս ըսած ենք աւելէ առաջ, ելեւմտական, զինուորական եւ քաղաքական հանգամանք ունի :

Ժողովը նկատի պիտի առնէ ընդհ. կացութիւնը, ուրկէ պիտի պարզուի դաշնակից տէրութեանց կարելիութիւնները, նոյն ատեն երեւան պիտի ելլէ Խ. Միութեան արբանեակներուն զինուորական ուժը: Զօր. Այզընհաուըր տեղեկագիր պիտի տայ, իրեն պիտի յաջորդէ Զօր. Կրիւընթեր, որ պիտի ծանրանայ արհեստագիտական հարցերու շուրջ: «Երեք իմաստուն»ները դեռ չեն կրցած ամբողջական եզրակացութեան մը հասնիլ, հետեւաբար Հերիմընի եւ Ռոպեր Շումանի տեղեկագիրները չի յուսացուիր որ երկար վիճաբանութիւններու դուռ բանան :

Չըրչիլ մտադիր է առաջարկել որ հիւլէական ռումբերու գործածութեան վրայ հակակշիռ ըլլայ: Այսու հանդերձ, հակառակ որ «Մոսկուայի վրէժխնդրութենէն» կը վախնայ,— ինչպէս ըսած էր Լոնտոնի Կիւէլտհոլին մէջ,— վարչապետը պատրաստ է Ամերիկացիներուն զինուորական խարիսխներ տրամադրել, «ինչքան ատեն որ ատիկա անհրաժեշտ է խաղաղութեան եւ աշխարհի ապահովութեան ընդհ. շահուն համար» :

Վարչապետը այս խոստումը կ'ընէ, առանց որ Ամերիկայի հետ որոշ համաձայնութեան մը եկած ըլլայ, Անգլիոյ արեւմտեան կողմը տրամադրելի խարիսխներուն համար: Բնականաբար ասիկա Պեւանի գործին չի գար. ձախակողմեան երեսփոխանը ձայն բարձրացուց խորհրդարանին մէջ, պահանջելով որ Լոնտոնի կառավարութիւնը վետոյի իրաւունք ունենայ, զինուորական խարիսխներուն օգտագործման մարզին մէջ:Ահա այդ գոհողութիւնն է, որ պիտի ջանայ արժեցնել վարչապետ Չըրչիլ, երբ Դեկտ.ի վերջը Ուաշինկթըն երթայ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Դաշնակից արտաքին նախարարները բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցան հինգշաբթի օր Տոքթ. Ատընաուըրի հետ: Այս բոլոր տեսակցութիւններէն վերջ, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը ժպտաշուրթն յայտարարեց .

«Շատ գոհ եմ այս տեսակցութեանց արդիւնքէն: Եթէ յառաջիկայ բոլոր խօսակցութիւնները Պ. Էչիսընի եւ արեւմտեան պետութեանց արտաքին նախարարներուն հետ տեղի ունենան միեւնոյն եղանակով, չորսերնիս մէկ իրապէս կրնանք գոհ մնալ» :

Տոքթ. Ատընաուըրի նախատեսութիւնը իրագործուած է, որովհետեւ Եշ. օր ժամը 3էն 5.30 տեղի ունեցած խորհրդակցութիւնները վերջնական արդիւնքի մը հասած են: Այս համաձայնութեամբ արեւմտեան Գերմանիան կը ճանչցուի իբր «Ատլանտեան» պետութիւն: Վաղուան ձգելով մանրամասնութիւնները, այսօր կուտանք համաձայնութեան գլխաւոր կէտերը: Ա) Իրաւունքներու հաւասարութիւն : Բ) Մարզպանութիւններու վերացում: Գ) Հաւասարակաց քաղաքականութիւն երեքներու միջեւ :

ՌՈՆԻ հովիտին ողողումը միշտ կը շարունակէ մտահոգել շրջանի բնակչութիւնը: Պոլէնի շրջանին մէջ, երէկ կամուրջին վրայ շոգեկառքի գիծ մը հաստատեցին, ինչ որ կը վերահաստատէ հաղորդակցութիւնը Փարիզի եւ Մարսէյլի միջեւ: Լիոնի վարի մասին մէջ կացութիւնը այնքան վրտանգաւոր չէ որքան հիւսիսային շրջանին մէջ, որովհետեւ Սաօն եւ Տուպ գետերը անընդհատ կը բարձրանան, ժողովուրդը մշտական սարսափի տակ պահելով: Գետեզրերու երկայնքին՝ հազարաւոր հեքթար տարածութեամբ դաշտեր եւ մշակուած գետիններ ողողուած են: Մեկուսացած տուները եւ ագարակները նաւակներով կը պարենաւորուին: Դէպի արեւմուտք, Լուառ գետը յորդելով հասած է Նըվէրի վարի թաղերը: Բնակիչները վերի յարկերը բարձրացած են: Տեսիգի եւ Նըվէրի միջեւ հարիւրաւոր տուներ մեկուսացած են : Մոնտրակոն եւ Պետարիտի անցքը ամբողջովին ջրասոյզ են : Ավինեոն Թերակղզի մը եղած է, միակ ճամբով մը միայն կապուած Փրովանսին :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի, Համազգայինի Ընդհ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին :

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Թէաթրը Վէրտիի մէջ, (նախկին Գազա տ'Իթալիա, րիւ տ'Ալժէ :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկ. Սիւզան տը Սիմոնի

Բեմին վրայ հայկական խմբապար եւ մենապար, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբին:

Եւրոպական պար մինչեւ լոյս, ղեկավարութեամբ Սարգիս Չէօրէքճեան նուագախումբին :

Ծոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք :

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն :

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille :

Տարեկան պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan, Դեկտ. 1ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Էքսի Քազինոյի համբաւաւոր օրքէսթրը Eddy Tournel et son ensemble :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, որուն կը մասնակցին Տիկին Սիւզան, Օր. Օր. Հացագործեան եւ Սիմոնեան, Պ. Պ. Կիկօն, Թ. Մինասեան եւ Ա. Յակոբեան:

Կովկասեան պարեր եւ անակնկալներ: Կովկասեան պարի մրցում, ներկայութեամբ քննիչներ (jury) Տիկիններ Զաքիկեանի եւ Աշխէն Յակոբեանի :

Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք 200 փր.

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Դասախօսութիւնը 25 Նոյեմբեր, կիրակի օր ժամը 3.30ին Maison des Lettresի մէջ, 6 rue Ferou, métro Luxembourg կամ St. Suplice: Դասախօս Պ. Խաչատուրեան, անդամ C. N. R. S.ի: Նիւթը՝ Հայկական ճարտարապետութիւնը, (Մոգական լապտեր): Կը հրաւիրուին մասնաւորապէս ուսանողները :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ, լաւ ֆրանսերէն, հայերէն եւ անգլիերէն գիտէ, օգտակար կրնայ ըլլալ ամէն տեսակ գործերու: Դիմել Յառաջի:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Շավիլի «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, ընկ. Կիւլեանի բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Պ. Օտտոյի «Խատիսեան» խումբի վիճաբանական ժողովը 27 Նոյեմբեր, երեքշաբթի օր սովորական հաւաքատեղին : Նիւթը՝ «Հայրենասիրութեան ըմբռնումը մեր եւ մեր հակառակորդներու միջեւ» :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին խնջոյք - պարահանդէսը կիրակի 2 Դեկտեմբեր «Խրիմեան» սրահին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ալֆորվիլի յետաձգուած պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 2ին:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի պատիւ ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆԻ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան, երկուշաբթի 26 նոյեմբերին, ժամը 8.30ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

SALLE DU CONSERVATOIRE

2bis, rue du Conservatoire, Métro Montmartre

Շաբաթ, 24 Նոյեմբերին ժամը 21ին

Վերոնիկ Ճինճեան

(Դաշնակահար)

Լիզի Տեմիրճեան

(Ջութակահար)

Իրենց Ռեսիթալին յայտագիրն է Grieg — J. S. Bach — Chopin, Aram Kachaturian — Pugnani — Keisler de Falla եւ Paul Paray :

Գիները 400, 300 եւ 200 ֆրանք :

Կը ծախուին՝

Durandի մօտ, 4, Place de la Madeleine, Հրանտ Սամուէլ գրատունը, 51 Mr. le Prince, Mr. Barsamian, 46 rue Richer, եւ Conservatoireի սրահը :

ՑՈՒՑՈՒՄՆԱԼԻՑ ՊՍԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ օր, եկեղեցիին մէջ հայ ծէսով պսակադրութիւնը պիտի կատարուէր հանրածանօթ վաճառականի Պ. Ք.ի գեղանի աղջկան՝ Օր. Թ.ի, համբաւաւոր ճարտարարուեստագէտ Պ. Զ.ի հետ: Արարողութեան համար նշանակուած ժամէն քիչ առաջ, ներկայ հանդիսականները լուրջ անձկութիւն մը կը ցուցնէին, որովհետեւ երիտասարդ փեսացուն բացակայ էր: Հարսնցուն, ջղայնացած ու մտահոգ, հազիւ կը զսպէր արցունքները: Ամէն մարդ իրարու կը հարցնէր պատճառը այս անբացատրելի բացակայութեան, երբ ժամը ճիշդ 3ին փեսացուն ինքնաշարժէ մը կ'իջնէր: Երբ իր յապաղումին պատճառը հարցուեցաւ, յայտնեց թէ գացած էր զանցառութիւն մը դարմանելու: Հարսնիքի սեղանին մոռցած էին ապսպրել համբաւաւոր «Շիրակ 52»ը, Արեւելքի հրաշալի օղին :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 25 Novembre 1951 Կիրակի 25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6620-Նոր շրջան թիւ 2031
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կան մարդիկ, որ գեղարուեստական գրականութեան վրայ կը նային իբրեւ պերճանքի մը, որ կեանքի անհրաժեշտ պայմաններէն մէկը չի կազմեր: Զարդ մը եւ ժամանց մը կը նկատեն զայն թէ գրողին եւ թէ կարդացողին համար: Եւ գիտութիւնը միայն կը նկատեն հիմնականը եւ զարգանալու համար գիտական նուաճումներուն ծանօթանալը լիուլի բաւարար:

Այս մտայնութեան արձագանգ հանդիսանալով էր անշուշտ որ Վահան Թէքէեան իր քերթուածներէն մէկուն մէջ դառնօրէն կը գրէր. «Ոտանաւորն ի՞նչ ընել, ոտանաւորը կ'ուտուի՞»:

Ճիշդ է, ոտանաւորը չուտուիր, ոչ ալ կը գործածուի պլտանի գործի մը մէջ:

Բայց արդեօք կարելի՞ է հրաժարիլ գրական ստեղծագործութիւններէն եւ ընդհանրապէս արուեստի արտայայտութիւններէն, առանց խոշոր հարստութիւն մը զեղչելու մարդկային արժանաւորութենէն, մարդկային հոգիի կենսական պահանջներէն:

Ոչ մէկ բան կը ստեղծուի աւելորդ տեղը: Մարդկութիւնը ինչ որ դիզած է մշակոյթի գանձարանին մէջ, դարերու ճիգով ու քրտինքով, անհրաժեշտութեան մը արդիւնքն է, ներքին կամ արտաքին դրդումի մը հետեւանքը:

Բանաստեղծութիւնը, վէպն ու թատերգութիւնը ծնան քաղաքակրթութեան արշալոյսին հետ եւ դարձան անհրաժեշտ մէկ պայմանը ընկերային կեանքի զարգացման, մարդ անհատի բարձրացման:

Գրականութիւնը հոգիին սնունդն է, ինչպէս հացը՝ մարմնին:

Մեր հոգեկան աշխարհի յուզումներն ու ալեկոծումները արտայայտելու պէտքը կը զգան: Նախնական ցեղերն անգամ իրենց հոգին դրսեւորելու միջոցը կը գտնեն՝ ինքնայատուկ երգերով ու պարերով:

Երգն ու տաղը նոյն դրդապատճառէն կը բխին եւ իրար կը լրացնեն: Անոնց միջոցով մենք կ'արտայայտենք մեր մտածումները, զգացումներն ու կամքը՝ մշակուած գեղեցկութեամբ մը, որ ընկերային ազդեցութիւններ կը գործէ: Կեանքը գրականութեան մէջ է եւ գրականութիւնը կեանքին հարազատ պատկերը, զայն ցոլարձակող երկնային հայելին:

Փշրեցէք այդ հայելին եւ դուք պիտի խարխափէք մութին մէջ, անկարող դառնալով կեանքի աչքերուն մէջ նայելու եւ հոգիին լոյսով առաջնորդուելու:

Ասոր համար է որ իրաւացիօրէն ըսուած է թէ ժողովուրդ մը ճանչնալու լաւագոյն կերպը անոր գրականութեան ծանօթացումն է:

Գրական լաւագոյն եւ անմահ երկերը ազգի մը հաւաքական ապրումներուն աւազանը կը ներկայացնեն, ուր կը հոսին անոր պատմութիւնը ղեկավարող բարձրագոյն յոյզերն ու խոհերը, ձգտումներն ու երազները, գաղափարներն ու իտէալները:

Ասկէ զատ, գրականութեան մէջ կարելի է գտնել դարձեալ հաւաքականութեան ներկայացուցիչ դէմքերը, իրենց լաւ ու վատ տիպարներով:

Որքան աշխոյժ ու հարուստ է ժողովուրդի մը ազգային կեանքին բազկերակը, այնքան կենդանի եւ ծաղկուն է նաեւ անոր գրականութիւնը:

Կեանքը պատկերացնող գրական մեծ երկերը, իրենց կարգին այնքան խոր անդրադարձումներ կ'ունենան կեանքի հոսանքին վրայ, որ յաճախ անոր կուտան նոր ուղղութիւն եւ թռիչք:

Ազատագրական բոլոր շարժումներն ու ընկերային մեծ յեղափոխութիւնները անկարելի եւ անըմբռնելի պիտի դառնային առանց գրքերու ներգործօն դերին: Հայկական շարժումները որքան բան կը պարտին Խաչատուր Աբովեաններուն եւ Րաֆֆիներուն: Այսպէս ալ, ֆրանսական յեղափոխութիւնը ծնունդն է Ռուսոյի եւ այլ գրողներու սերմանած գաղափարներուն:

Այսօր, երբ ճիգ կը թափուի հայ գրականութիւնը անմահ պահելու, երբ անոր զարգացման եւ տարածման ի խնդիր կոչեր կը նետուին հրապարակ, հիմնական մտահոգութիւնն է հայ հանրային կեանքը փրկել լճացումէ եւ ստրճանական մահացումէ:

Գիրը, երգն ու կեանքը սերտօրէն շաղախուած են իրարու հետ:

Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՊԱ ՍԱ ԱՆՈՒՆՆԵ՞ՐԸ

Ամէն վայրկեան, շուրջդ որեւէ դէպք ուշադրութիւնդ կը գրաւէ քեզ խորհրդածութեան մղելու համար:

Շարժանկարի ներկայացման մը առեն, որպէս յաւելուած, «թիւ» մը կ'ըլլէին, ճարպիկ ու ճապուկ, երեք լարախաղաց Չինացիներ: Խօսնակը կը յայտարարէր անոնց իւրաքանչիւրին անունը, Չին — Չան — Չուն, Ման — Չու — Ցանկ եւ Չանկ — Հայ — Չի: Կրնան զուտ չինական ըլլալ այս թուած անունները, «լողաց» կը չարեմ, բայց վստահ եմ որ «Չ»երը եւ «Զ»երը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէին: Արուեստագէտները երբեք մտահոգուած չէին, ոչ առաջ, ոչ ալ այս ներկայացման պահուն իրենց անունները շտկոտել եւ անոնց արտասանութիւնը դիւրացնել, խնայելու համար Ֆրանսացիներու նուրբ ականջները:

Իմ տեղս դուք եղէք եւ շարժանկարի ժապաւէնի նման ձեր աչքերուն առջեւէն շարան շարան մի քակէք սա մեր անուններու «շտկուտուք»ը:

Չեմ ուզեր ծանրանալ Մայքըլ Արլէններու, Հանրի Թրուայաններու վրայ: Անոնց չտեսութեան պատասխանը շատոնց տուած են Արամ Խաչատուրեանները, Մամուլեանները, Սարոյեանները, Մաքուտեանները, անվիճելի կերպով փաստելով թէ «մեծ»ըլլալու և միջազգային անուն մը շինելու համար, շինծու կամ շտկուտուած անունի պէտք չկայ:

Աւելի ընդհանուր երեւոյթ մը կ'ուզեմ մատնանշել, որ ալ հաց ու պանիր դարձած է քիչ մը ամէն տեղ: Ժան Փիէռները, Գլոտները, Ժաքլինները, Հիւկէթներն ու Ֆրանսուաները, այնքան է միս ու ոսկոր դարձեր որ երբ Վահան մը կամ Վարդգէս մը կը լսենք, բերաննիս բաց կը մնայ: Դժուա՞ր է Ֆրանսացիին համար արտասանել Պօղոսը կամ Արմենուհին, ըսէ Տիրան, Ժիրայր, Լեւոն, Պատրիկ, Ռուբէն, Եդուարդ, օտարը շատ դիւրութեամբ զանոնք կ'արտասանէ Տիւրան, Ժերար, Լէօն, Փաթրիկ, Ռոպեր եւայլն: «Ինչ վնաս» պիտի ըսեն մեր աշխարհաքաղաքացի խելօքները: Չէ՞ք կարծեր սակայն որ հոգեբանութիւն մը կը ստեղծէ նոյնիսկ մանուկին համար:

Իսկ մեր Պոլսեցի հայրենակիցներու գլուխ գործոց մականունները ուրիշ նիւթ մըն է, նոյնքան եւ աւելի վրդովեցուցիչ:

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ բանագնացներուն միջեւ գոյացած նախնական համաձայնութիւնը կը նախատեսէ շփման կէտը ընդունիլ սահմանագիծ եւ եթէ 30 օրէն զինադադարը ստորագրուի, կողմերը երկուական քիլոմեթր ետ պիտի քաշուին: Պատուիրակութեանց կցորդները ամէն ջանք ի գործ պիտի դնեն, ժամ առաջ որոշելու համար շփման կէտը, որ պիտի դառնայ սահմանագիծը զինաթափեալ գօտիին եւ կրակի դադարման գործը պիտի դիւրացնէ մեծապէս:

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԵԱՆ բանակցութիւնները դժուարութեանց կը բախին, որովհետեւ վարչապետ Շենիք դժգոհութիւն յայտնած է որ վարչական եւ կառավարական բարեփոխութիւնները չեն իրագործուած երկրին մէջ: Պատուիրակը առաջարկ բերած է, որ կառավարութեան կազմութիւնը փոփոխութեան ենթարկուի, այնպէս որ միմիայն տեղացիներէ բաղկանայ: Թունուզ կը ձգտի նաեւ խորհրդարան մը ունենալ, ինչպէս նաեւ հանրային պաշտօններու մէջ նախընտրութիւն, Ֆրանսացիներու տեղ տեղացիներ տեղաւորելու համար:

ՌՈՆԻ հովիտին ողողումը որոշ մեղմացում մը կ'արձանագրէ վարի մասին մէջ, բայց Սոն է Վուասի շրջանին մէջ կացութիւնը տագնապալի է: Սոն գետը ուռճացած Տուպէն, 35 սանթիմեթր բարձրացած է եւ միշտ կը շարունակէ իր խուժումը: Բարեբախտաբար Տուպը կամաց կամաց կ'իջնէ: Կարտի շրջանին մէջ, թումբ մը խզուած է 100 մեթր տարածութեամբ, հազարաւոր հեքթար մշակուած գետիններ ողողելով: Իտալիոյ մէջ, Փօ գետը հետզհետէ կ'իջնէ, զինուորները օդը հանած են «Փալեսթին»ի ամբարտակը, դէպի Ադրիական ջուրերու խուժումը փութացնելու համար:

Արեւմտեան Գերմանիան

ԻՆՔՆԱՎԱՐ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Հինգշաբթի օրուան քէ տ'Օրսէի ժողովը, Տօքթ. Ատընաուըրի եւ դաշնակից արտաքին նախարարներուն միջեւ, կը բովանդակէ հետեւեալ գլխաւոր կէտերը.

Ընդհ. դաշնագրին նպատակն է գրաւման կանոնագիրը փոխարինել ազատ բանակցութեամբ յարաբերութեանց: Այս իրողութեամբ Գերմանիա կը դառնայ ինքնանկախ պետութիւն մը: Դաշնակիցները իրաւունք պիտի ունենան արդարացնելու իրենց զօրաբանակներու ներկայութիւնը դաշնակցային հողին վրայ: Չորս պետութիւնները իրենց պիտի վերապահեն ամէն փոփոխութիւն Պերլինի գոյավիճակին, այն պարագային եթէ Մոսկուա զայն բռնաբարուած համարէ:

Պոնի վարած քաղաքականութեան վրայ դաշնակից հակակշիռին տարողութիւնը մեծապէս սահմանափակուած է, դաշնակցային կառավարութեան շնորհելով «խորհրդակցութեան իրաւունք»ը, իւրաքանչիւր անգամ որ դաշնակիցները յարմար նկատեն միջամտել, արշաւանքի սպառնալիքի մը պարագային կամ ծայրայեղներու շարժումները զսպելու համար: Եթէ անհամաձայնութիւն մը ծագի, հարցը պիտի տարուի միջազգային մարմնի մը, որ կարող է ըլլալ Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքին սահմանածը: Միւս անդամները տակաւին իրենց կարծիքը յայտնած չըլլալով, դաշնագրին նախագիծը կարելի եղած չէ ստորագրել: Մինչ այդ, Գերմանիան կրնայ անուղղակիօրէն մտնել Ատլանտեան դաշինքին մէջ: Ասկէ զատ, Պոնի եւ իրեն դաշնակից եղած պետութեանց միջեւ պատահած ամէն տեղական վէճ՝ Իրաւարար Ատեանին պիտի ենթարկուի:

Լեհաստանի եւ Խորհ. Միութեան կողմէ գրաւուած արեւելեան հողամասերուն Գերմանիոյ վերադարձի մասին ակնարկութիւն եղաւ: Նորէն հաւաստեցին թէ խաղաղութեան դաշնագրին կ'իյնայ միայն անոր տնօրինութիւնը: Գալով Գերմանիոյ ճարտարարուեստին վրայ դաշնակից հակակշիռին, ոչ մէկ յիշատակութիւն այդ հարցի մասին, հետեւաբար կարելի է ենթադրել թէ ան քննութեան պիտի ենթարկուի փորձագէտներու յանձնաժողովի մը կողմէ:

✕ Տօքթ. Ատընաուըրի ժամանումին՝ Պոն Նուվէլի պողոտային վրայ տեղի ունեցած ցոյցին առթիւ ձերբակալուած են չորս հոգի, որոնցմէ մէկը հիւսիսային Ափրիկեցի մըն է: Անոնք նախատած էին ոստիկանները, նոյնիսկ ձեռք բարձրացուցած անոնց վրայ, անմիջապէս դատի պիտի քաշուին: Ցուցարարներուն մէջ կան բաւական թիւով օտարներ: Այնպէս որ, նման պարագայի մը մանրակրկիտ քննութեան մը պիտի ենթարկուի իրենց կացութիւնը, — ինչպէս կ'ըսէ ոստիկանական նախարարութեան զեկոյցը, — ու անյապաղ պիտի վտարուին երկրէն, «ազգային հողամասը մաքրագործելու համար այդ անբաղձալիներէն»:

Իրան եւ Եգիպտոս

ՆԱԽԱԳԻԾԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

Տօքթ. Մոսատեղ, որ չորս օր հիւրը եղած էր եգիպտական կառավարութեան, ուրբաթ օր մեկնեցաւ Գահիրէէն: Մեկնելու նախօրեակին՝ վարչապետ Նահաս փաշայի հետ հրատարակեց բարեկամական դաշնագրի մը նախագիծը, որ կը բովանդակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները.

Ա) Անմիջապէս բանակցութեան ձեռնարկել, ընդլայնելու համար երկու երկիրներու միջեւ կնքուած 1928ի Թէհրանի դաշնագիրը, որ միշտ ի զօրու կը մնայ:

Բ) Տնտեսական, մշակութային, առեւտրական եւ նաւարկութեան դաշնագիր մը կնքել, ինչպէս նաեւ հաշտարար, իրաւարարական եւ դատական կարգադրութեան դաշնագիր մը:

«Նկատի պէտք է ունենալ որ այս դաշնագիրները իբր հիմ պիտի ծառայեն ընդհանրական բարեկամական համաձայնութեանց, մէջն առնելով արաբական եւ Միջին Արեւելքի երկիրները, որոնց հետ Իրան եւ Եգիպտոս բարեկամական յարաբերութիւն կը մշակեն արդէն:

«Երկու վարչապետները կ'օգտուին այս բարեպատեհ առիթէն, տեսակցութեանց արդիւնքին համար իրենց ամբողջ գոհունակութիւնը յայտնելով, որոնք երեւան հանեցին իրենց տեսակէտներուն բնոյթը, մասնաւորաբար իրենց հասարակաց ձգտումներուն եւ բարգաւաճման, բոլոր մարզերուն մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՍԿՈՒԱ հրատարակութեան յանձնած է այն ծանուցագիրը, զգուշացնելով Իսրայէլը և արաբական երկիրները Միջին Արեւելքի դաշնակից հրամանատարութեան մասնակցելէ:

Մեր լեռներու խորհուրդը

Դ.

Նէմրութ կամ Նեփրովթ

Նէմրութը կը գտնուի Վանայ լճին հիւսիս-արեւմուտք, ահեղ է ու պատկառազդու, ամառները՝ կանաչներով ու տերեւներով, իսկ ձմեռը՝ ձիւնի հաստ խաւով կը ծածկուի: Բարձրութիւնը՝ 10.000 ոտք, կանգնած կը կենայ Վանայ ծովակի եւ Մշոյ Դուրանի մէջտեղը: Հրաբխային խառնարանին մէջն է Նէմրութայ լիճը, 2000 ոտք խորութեամբ եւ 7656 ոտք ալ բարձր ծովէն :

Դարերէ ի վեր, Նէմրութը եղած է յիշատակարանը մեր մարտնչումներուն, արձագանգը մեր անկախութեան համար մղած պայքարներուն : Մարմնապէս տգեղ, բիրտ ու անտաշ, իբրեւ համայնապատկեր՝ անհրապոյր, «ամրան եղանակին, խոտերը կը խանձին արեւէն, կը դեղիննան, ու այդ դեղնութիւնը խառնուելով մռայլ լաւային դեղնութեանը, Նէմրութը կը վերածէն մահ բուրող ամայութեան մը»: Սերոբ Աղբիւրի ապաստանարանը եղաւ այս լեռը, լսեց հայ ֆետայիի վրէժխնդիր գնդակին սոյլը :

Նէմրութը մեզ կը յիշեցնէ Բէլը, որը կոչուած է նաեւ Նեփրովթ, ուրկէ լեռը ստացած է Նեփրովթ մկրտութիւնը, ահեղ բռնակալ մը, որուն դէմ պայքարեցաւ Հայկ Նահապետը՝ 300 քաջերով, սպաննեց զայն եւ անոր մարմինը թաղեց լերան կատարը, ու այսպէսով, Նէմրութը հանդիսացաւ պատմութիւն Հայոցին նախադուռը եւ մեր ժողովուրդի տարած յաթանակին յուշարարը :

Ուրեմն՝ Նէմրութը մեր ցեղային հպարտանքն է, մեր մարտական ոգիի անպարտելութիւնը, եւ մեր ազգային կազմաւորումին պատուանդանը ..:

Սեպուհ լեռը

Այս լեռը կը գտնուի Երիզայի մէջ, Լուսաւորիչի լերան մէկ ճիւղն է եւ անոր կատարներէն մէկը :

Այս լերան մէկ քարածերպին, Մանէա այրին մէջ, ճգնեցաւ Գրիգոր Լուսաւորիչը, հոն մեռաւ, եւ հոն ալ ունեցաւ իր հաւատքի կանթեղը :

Համաձայն աւանդութեան մը, հեթանոս վագրը կամ՝ ոյժի եւ անվախութեան վարազը, Տրդատ Թագաւորը, Քրիստոնէութիւնը ընդունելէ վերջ՝ դարձաւ գառնուկ, պարտուած հոգիով, ճակատագրապաշտ ու հլու, հոգեթափուեցաւ, պարպուեցաւ ուժէն եւ անոր դիմադրականութենէն, ճակատը քսեց հողին, սարկացաւ, կորսնցուց գահին հրապոյրը, իշխանութեան եսը, հայրենիքի ու սեփական ժողովուրդի հայր ըլլալու պարծանքը..., հետեւեցաւ Անակի որդւոյն, մըտաւ Մանէա քարայրը ճգնելու համար :

Պալատ ու քարայր: Վագր ու գառնուկ : Ուրացում՝ երկրաւոր կեանքի, շահելու համար երկնաւորը... Ուրացում՝ իշխանութեան, ընտանիքի, սիրելիներու եւ ազգականի՝ ի խնդիր սեփական հոգիի փրկութեան...: Կծկտեցաւ, մանրացաւ քարայրին մէջ, հալեցաւ անոր բորբոսաբոյր մութին մէջ..., ու օր մը, անտրտունջ եւ անաղմուկ՝ հոգին աւանդեց, խառնուեցաւ ամայութեան փոշիին եւ անէութեան մուխին ...:

Բայց հոգեվարքի վերջին վայրկեանին, Տրդատը իր յաղթական սուրը քշեց մաշած մէջքէն, զայն նետեց օդին մէջ...: Այդ սուրը դեռ կախուած կը մնայ Մանէա քարայրին առիքէն ..:

Համաձայն աւանդութեան, օր մը, պիտի գայ յարմար ժամը, երբ հայ երիտասարդ մը պիտի մտնէ քարայրը, վար պիտի առնէ սուրը, եւ անով՝ պիտի խլէ մեր երկրի անկախութիւնը ...:

Գուրգուռան եւ իր աւանդութիւնը

Հայոց հեթանոս կրօնի մայրավանք Աշտիշատէն շուրջ 10 քիլոմեթր հեռու վայր մը կայ, ուր Մուշի եւ Գենճի բարձր եւ սպառնալի լեռները դէմ դէմի կուգան հզօր պայքարի համար, զիրար բզկտելու վճռականութեամբ, եւ իրարմէ խլելու հողին յետին մասնիկն ալ..., անոնց մէջտեղը կը մտնէ հաշտարար Եփրատը, զանոնք կը հրաւիրէ եղբայրութեան, խաղաղութեան, խաղաղութեան:

Այս զոյգ լեռներու դէմը բլուր մը կայ, որ կը կոչուի Գուրգուռա, ուրկէ ինքզինքը վար կը նետէ արդավազ Եփրատը, ձիու պէս փնչելով, հեղեղի պէս գոռալով, եւ անհաւանական չէ որ բլուրը իր անունը առած ըլլայ ջրվէժին գոռգոռոցէն: Դարեր առաջ, Հայոց Աստղիկ աստուածուհիին համար բագին մը շինուած էր Գուրգուռայի վրայ: Իբրեւ կին, Աստղիկը հմայիչ էր իր մարմնի փարթամութեամբը, միսին փայլունութիւնովը, նայուածքին քաղցրութեամբը եւ երկար մազերովը: Ամէն անգամ որ Աստղիկը Գուրգուռա կ'իջնէր լոգանքի, Տարօնի տարփասէր երիտասարդները, վառած սիրոյ կրակէն, կը բարձրանային Տաչօնաց սարի կատարը, եւ Աստղիկէն գաղտնի՝ կը դիտէին անոր մերկութիւնը..:

Օր մը, Հայոց ամօթխած աստուածուհին կ'իմանայ գաղտնիքը: Հայաստանը ամօթխածութեան դասական երկիրն էր, ուր ապրումները զուսպ էին, եւ սիրոյ հրդեհը՝ կապանքի տակ առնուած էր, բարկացաւ Աստղիկը եղածին համար, հրամայեց որ թանձր մշուշ իջնէ, ծածկէ Մուշի Դուրանը եւ անոր լեռները, որպէս զի, երբ մերկ ու գեղեցիկ մարմնով իր լոգանքը ընէ, Տարօնի տարփավառ երիտասարդները՝ զինքը չկարենան տեսնել ...:

Ահա հայ կնոջ ամօթխածութեան վէպը:

Հայոց լեռները

Հայոց լեռները: Կախարդութեան չափ մութ, մագաղաթներու չափ հնամեայ, եւ մեր «Զանգոց մեղր»ին չափ քաղցր լեռները: Ո՞ր լեռը իր աւանդութիւնն ու խորհուրդը չունեցաւ :

Հայ ժողովուրդը Նպատին տուաւ Տիրանի յաղթանակը եւ Մեծն Ներսէսի փրկարար աղօթքը դիտելու փառքը :

Գրգուռին տուաւ՝ Տապանի սարսուռը զգալու եւ մարդկային ազգին նոր արարչութեան հրաշքը վայելելու բախտը :

Կարնոյ խաչափայտ լեռներուն տուաւ՝ Յիսուսի խաչափայտին թագստոց եւ աւանդատուն ըլլալու պատիւը :

Քարկէի լեռներուն տուաւ՝ հեթանոսական ու քրիստոնէական դարերու ամբողջ տեւողութեան ընթացքին, կրօնական մայրավանք դառնալու պարծանքը :

Վերջապէս հայ ժողովուրդի նկարչագեղ եւ աւանդամոլ հոգին, ինքզինքը պարպեց մեր լեռներու վրայ, զանոնք ծաղկեց աւանդութիւններով ու առասպելներով :

Հայ հոգին՝ հայ լեռներուն հագցուց, պատկառանքի, մեծութեան, լոյսի, յոյսի, հաւատքի, սիրոյ, զոհաբերութեան, խղճի, աշխատանքի մարտունակութեան, ամօթխածութեան, գեղեցկութեան, յարութեան եւ արուեստի խորհուրդը, որպէսզի օր մը անոնցմէ ներշնչուի:

Գեղեցիկ չէ՞ք գտներ այս երկուքը :

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

Հայերը կարեւոր դեր են ունեցել

ԻՐԱՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԷՋ

Վերջերս Թէհրանի մէջ սկսել է հրատարակուել «Օղաբը Շարղ» անունով թերթը, որն իր Հոկտեմբեր 22ի թուի մէջ, յիշեալ խորագիրը կրող յօդուածում, խօսելով նախ հայ ժողովրդի եւ ապա մասնաւորապէս իրանահայութեան մասին, գրում է .—

Հնուց ի վեր, երբ հայ ժողովուրդը բնակութիւն հաստատելով Արանի շրջանում, Հայաստանը դարձրեց իր բնակավայրն ու հայրենիքը, միշտ էլ ձգտեց ու աշխատեց ստեղծել մի ինքնավար ու անկախ պետութիւն եւ համախմբելով իր ցեղակիցներին ու կրօնակիցներին, կեանքի կոչել մի նոր պետութիւն :

Այս տառապած ու հալածուած ազգը, հաստատուած լինելով զանազան ազգերի երթի քառուղին հանդիսացող մի կէտում, միշտ էլ ենթակայ է եղել յիշեալ ցեղախմբերի յարձակումներին, եւ դարեր շարունակ պատերազմի ու պայքարի մէջ է եղել՝ իր հայրենի երկրի պաշտպանութեան ու պահպանման համար :

Իրենց պատմութեան ընթացքում նրանք երբեմն ենթարկուել են Ամուրի շրջանից դէպի այն կողմերն իջած Քասպիէն ցեղախումբերի գրոհներին, եւ հարկադրուել են պայքարել նրանց դէմ՝ իրենց փրկութեան համար: Որոշ ժամանակ էլ ենթակայ են եղել Թուրք հորդաների յարձակման, որոնք Իրանի վրայով խուժել են նրանց հայրենիքը, եւ երկար ժամանակ պատերազմել ու պաշտպանուել են այդ արիւնարբու եւ վայրագ ցեղի դէմ :

Հայաստանը մի որոշ ժամանակ էլ քաւութեան նոխազ է դարձել Իրանի եւ Հռոմի միջեւ, եւ հայութիւնը իր կեանքը քարշ է տուել երբեմն այս եւ երբեմն այն կայսրութեան տիրակալութեան ներքոյ :

Այս տառապած, գործունեայ եւ աշխատասէր ժողովուրդն երբեք լաւ օրեր չի տեսել եւ ոչ մի ժամանակ խաղաղ ու անդորր կեանք չի ունեցել :

Իրանի եւ Հռոմէական կայսրութիւնները տըկարանալուց յետոյ, շատ կարճ միջոցում, որը կէս դարից աւելի քիչ տեւողութիւն ունեցաւ, այս ժողովուրդը շատ ու քիչ շնչեց իր կացութիւնը, բայց դեռ եւս իր պետականութիւնը չամրացած, ենթարկուեց մահմետական Թուրքերի յարձակման եւ այնուհետեւ ցեղային պատերազմը վերածուեց կրօնական զուպարների :

Թրքական զանազան ցեղախումբերը, որոնք երբեք չէին մոռացել եւ չպիտի մոռանան իրենց վայրագ ու լեռնային վարք ու բարքերը, կրօնի պատրուակով զանգուածային այնպիսի ահաւոր նախճիրներ սարքեցին, որ ի վերջոյ այդ ժողովրդի մը խոշոր մասը հարկադրուած եղաւ լքել իր հողն ու ջուրը եւ ցրուել ի սփիւռս աշխարհի:

Այդ աստանդական կացութիւնը շարունակւում էր նաեւ Սաֆավիների իշխանութեան օրօք, երբ վերջիններս էին ղեկավարում Իրանը: Շահ Աբբաս Սաֆավին գահ բարձրանալուց յետոյ, այդ տառապած ժողովրդի հանգիստն ապահովելու համար, նրանցից ահագին քանակութեամբ գաղթեցրեց Իրան եւ բնակեցնելով նրանց Սպահանի Ջուղայում, ոչ մի ջանք չխնայեց՝ նրանց հանգստի ու ապահովութեան համար: Այնպէս որ կարճ միջոցում նրանք կարողացան բարելաւել իրենց վիճակը, զբաղուել շինարար աշխատանքով, վերականգնել իրենց ազգային սովորութիւնները եւ վարք ու բարքը, կառուցեցին Ջուղայի հոյակապ վանքը, որ շինուած է Հայաստանի Էջմիածին վանքի ոճով: Սաֆավի թագաւորի այդ բարեացակամ վերաբերմունքն աւելի եւս գրգռեց Օսմանցի Թուրքերին, եւ վերջիններս անընդհատ յարձակումներով կողոպտեցին ու աւերեցին հայկական քաղաքներն ու գիւղերը եւ զանգուածային այնպիսի վայրագ ու անմարդկային ջարդեր ու կոտորածներ կազմակերպեցին, որ պատմութիւնը երբեք մտահան չպիտի անի այդ սարսափազդու սպանդներն ու նախճիրները :

Հայ ժողովրդի այդ թշուառ վիճակը շարունակւում էր: Այդուհանդերձ, այդ արի ժողովուրդը երբեք մտահան չէր անում իր կէտ նպատակը, այն է՝ ձեռք բերել իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը: Բայց նա չէր յաջողում յոյսի ամէնից փոքրիկ նշոյլն անգամ ունենալ :

Երբ Ցարական Ռուսիայում սկիզբ առան ազատական շարժումները եւ կեանքի կոչուեցին զանազան կուսակցութիւններ, Հայերը եւս ի մի համախմբուեցին՝ իրենց վաղեմի ձգտումների իրականացման համար: Նրանք գործակցեցին ազատախոհ հոսանքներին, եւ երբ Ռուսիայում կազմուեց Սոցիալ — Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, նրանք էլ ստեղծեցին «Դաշնակցութիւն» կուսակցութիւնը, շարունակելով իրենց պայքարը, թեւ թիկունք հանդիսանալով դրացի երկրների ազատատենչ խմբակցութիւններին:

Այս միեւնոյն շրջանին էր զուգադիպել նաեւ Իրանի ազատական շարժման զարթօնքը: Իրանի ազատամիտ ու լայնախոհ տարրերը գործի էին ձեռնարկել՝ ազատուելու համար Ղաջարների միահեծան տիրակալութիւնից եւ օտարների միջամտութիւններից :

Իրանի եւ Կովկասի Հայերը կարեւոր աջակցութիւն էին ցուցադրում թէ Ռուսիայի եւ թէ Իրանի ազատագրական շարժումներին: Իսկ միւս կողմից այդ միեւնոյն ժողովրդի զաւակների ջանքերով խոր արմատներ էր նետում ազատութեան ծառը Թուրքիայում, աճելով ու զարգանալով ազատական գաղափարները՝ հայ մտաւորականների ջանքերի ու քարոզչութեան շնորհիւ :

Այս ժողովրդի գործունեայ եւ մտաւորական զաւակները ընդարձակ գործունէութեան էին ձեռնարկել յիշեալ երեք երկրներում, հանդիսանալով շաղկապող օղակն այդ երկրների ազատատենչ խմբակցութիւնների միջեւ :

Կարեւորագոյն դէմքը, որ պէտք է յիշատակել այդ մարզում, եւ որ մեծ հռչակ է վայելում Իրանում, հանգուցեալ Եփրեմ Խանն է, որը հայ զինեալ քաջարի մարտիկների ընկերակցութեամբ մեծ զոհողութիւններ կատարեց յանուն Իրանի անկախութեան, փառքի եւ Սահմանադրական իրաւակարգի հաստատման :

Ռուսիայում տեղի ունեցաւ բոլշեւիկեան յեղաշրջումը: Կործանուեց նաեւ Օսմանեան բռնակալութիւնը: Իրանում վերջ տրուեց Ղաջարների իշխանութեան, բայց ի զերեւ ելան հայ ժողովրդի բոլոր ջանքերը, եւ թէեւ յիշեալ բոլոր խմբակցութիւնները ինքնավարութիւն էին խոստացել Հայաստանին, բայց ամէն ինչ անցաւ ապարդիւն :

Չպիտի մոռանալ, որ հայ ժողովուրդը մասնակից է եղել նաեւ Նաւթի ազգայնացման սրբազան շարժման, եւ այդ մարզում ոչ մի ճիգ ու ջանք չի խնայել :

Հայ ժողովուրդը մեծ եւ ազդեցիկ դեր է ունեցել Արեւելքի ազատագրական պայքարի մէջ եւ հետեւաբար մեր՝ իրանցի մահմետականներիս պարտականութիւն է չմոռանալ նրանց արժէքաւոր ծառայութիւնները: Իսկ հայ ժողովուրդն եւս ի նկատի պիտի ունենայ մի քանի պարագաներ, որպէսզի համերաշխութիւնն ու միասնականութիւնը կանգուն լինի: Նրանք պիտի աշխատեն իրենց մասնակցութեամբ տնօրինել իրենց ճակատագիրը, պատգամաւորներին պիտի ընտրեն շիտակ եւ ազնիւ անձնաւորութիւններից, որոնք վայելում են բոլոր Իրանցիների վստահութիւնը եւ երբեք օտարների վարձկանները չեն եղել: Նրանք անցեալի պէս պիտի չենթարկուեն պարտադրանքի, որպէսզի ի վիճակի լինեն շարունակել իրենց թանկագին ծառայութիւնները:

«ԱԼԻՔ»

ՈՐՄԱՇԷՆ ՎԱՐՊԵՏ

— Որմաշէն վարպետ, գոգնոցով ճերմակ,
Այդ որի համար, ի՞նչ էք կառուցում,
— Էյ մի խանգարիր գործի ժամանակ,
Գողերի համար մենք բանտ ենք շինում :

—Որմաշէն վարպետ, մուրճ ու թիատր
Բայց ո՞վ է բանտում անվերջ ողբալու,
— Ոչ դու, ոչ էլ քո եղբայրն ունեւոր,
Դուք կարիք չունիք բան գողանալու :

— Որմաշէն վարպետ, գիշերը երկայն
Ո՞վ պիտի անցնի անքուն այդ բանտում,
— Գուցէ իմ որդին, բանւոր ինձ նման,
Այդ է մեր կենաց բաժինն աշխարհում :

— Որմաշէն վարպե՛տ, յիշելու է՞ նա
Ախուսներ բերող այս բոլոր մարդկանց,
— Էյ դու վերեւից հեռացիր գնա՛,
Ինքներս գիտենք ամէն բան, լուռ կաց :

Թարգմ. ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ — Վ. ԲՐԻՒՍՈՎ

ԹԱՏՐՈՆ

ԱՆՄԱՀ ՐԱՖՖԻԻ « ԽԵՆԹԸ »

ԼԻՈՆ, 18 Նոյ.— Շաբաթ երեկոյ François Coppéի ընդարձակ սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր մեր վիպագրութեան մեծ քուրմին՝ անմահ Րաֆ-ֆիի խենթը տեսնելու համար:

Ուրախ ենք յայտարարելու, որ դերասան Պ. Հայկասարի սպառած ճիգն ու եռանդը լիովին վարձատրուեցան: Ինչ որ վայելեցինք շաբաթ երեկոյ, Լիոնահայ Թատրոնի մէջ իր բացառիկ տեղը պիտի ունենայ :

Այս առթիւ, մեր յարգելի դերասանին գնահատանքէ աւելի երախտագիտութիւն պէտք է յայտնենք:

Մեծ վիպասանին «Րաֆֆին» հանրածանօթ «Խենթը» նոյն ինքն Պ. Հայկասարի կողմէ վերածուած էր թատերգութեան չորս արար, եւ չորս պատկեր, իւրաքանչիւր արար ունէր իր առանձին հրապոյրը, մէկը միւսէն աւելի ցնցող, եւ հայրենասիրական պատկերներով: Պատկերներ որոնց մէջ յստակ կերպով կը ցոլար մեր պապերուն ապրած կեանքը, Թուրքին ու Քիւրտին «բարեկամութիւն»ը, Հայ Թովմաս էֆէնտիներու (որքան ունինք այս օրերուն ալ) եւ քիւրտ Ֆաթահ Պէկերու աւերիչ, կործանարար ելոյթները :

Գալով գործող անձերուն, Պ. Հայկասար ստանձնած էր Վարդանի (Խենթը) դերը, անշուշտ մեր առաջին եւ անվերապահ գնահատութիւնը իրեն կ'երթայ: Տանուտէր Խաչօի դերը ստանձնած էր Լիոնահայ բեմի ծանօթ եւ սիրուած դերասան Պ. Ժիտէքս Զուլճեանը, որ պատուով տարաւ զայն մինչեւ վերջը :

Ցայտնութիւն մը նաեւ Պ. Զաւէն Տէր Պետրոսեան (Թովմաս էֆէնտի)Տարիներէ ի վեր սիրող՝ Պ. Հայկասարին ձեռքին տակ այժմ արդէն արժէքաւոր ուժ մըն է: Իր այս յաջող խաղարկութիւնը ժողովուրդը ջերմ ծափերով գնահատեց:

Ֆաթահ պէյ՝ (ընկեր Ս. Յովհաննէսեան) կատարեալ տիպարն էր քիւրտ յղփացած ջարդարար ցեղապետի մը:

Հայրապետ՝ (Պ. Մ. Մուրատեան), Խլօ եւ Դուդուկճեան զոյգ դերով (ընկեր Պ. Յակոբեան) Զօր. Տէր Ղուկասօֆ (Պ. Հրայր Ամատունի), երեքն ալ Լիոնահայ Թատրոնի մնայուն ուժեր՝ գովելի կերպով կատարեցին իրենց դերերը : Մեր Նոր Սերնդականներէն Գէորգ Գէորգեան (քահանայ) եւ Յովսէփ Խաչերեան (Մելիք Մանսուր) իրաւամբ մեր ջերմ խանդաղատանքին արժանացան, մանաւանդ իրենց մաքուր արտասանութեամբ:

Գնահատանքի բաժին մըն ալ պէտք է պահել մեր երկու Տիկիններուն եւ շնորհալի սանուհիներուն :

Տանուտէր Խաչոյի անդրանիկ որդւոյն Հայրապետի կնոջ դերը տրուած էր Տիկին Շ. Փողհարեանի որ մարմնացուց հայ համեստ կնոջ տիպարը, հայ նահապետական տան սիւնը : Երկար է թուել միւս դերակատարները մի առ մի բոլորն ալ շնորհալի էին եւ արժանի մեր գնահատութեան:

Պատկեր մըն ալ, վերջացնելէ առաջ: Բաղմութիւնը ցրուելէ առաջ, վարագոյրը կրկին կը բացուի, բեմին վրայ կ'երեւան բոլոր դերակատարները: Դերասան Հայկասար նախ կը շնորհաւորէ բոլոր իրեն գործակցողները, երկու Սանուհիներուն եւ երկու Նոր Սերնդականներուն կ'ուղղէ քաջալերական խօսքեր: Սանուհիներուն կը նուիրէ մէյմէկ զարդատուփ եւ Նոր Սերնդականներուն ինքնահօս գրիչ:

Պակասներ, թերութիւններ չկայի՞ն: Անշուշտ որ կային — ո՞ւր չկան նման թերութիւններ — բայց այսքան դժուար գործի մը փոքր թերութիւնները պէտք չէ նկատի առնել

ՊԱՊԼԷ

ԳՈՒՏ'Մ ՄԻՏԱՂ

ԽԵԼԱՑԻ ԵՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ...

— Ո՞ւր այսպէս, Տիգրան ընկեր :

— Զգէ, ժամանակ չունիմ: Պոլսի մրցումի կ'երթամ: Ուշացայ: Ազգին պատիւը նժարի մէջ է:

— Դուք, Գրիգոր, ո՞ւր այսպէս աճապարանքով :

— Պոլսի դասէն կուգամ, պզտիկ փորձ մը կազմակերպուած է, հոն կ'երթամ :

— Ետ կեցիր տղայ, եկուր, հետաքրքրական դասախօսութիւն մը կայ « Հայը ինչո՞վ ուժով է» նիւթին շուրջ :

— Հէ՞: Դասախօսութի՞ւն: Ժամանակի կորուստ: Թող զան ես իրենց ըսեմ թէ՝ ուր է Հայուն ուժը: Կռփամարտի բեմին եւ Ֆութպոլի դաշտին վրայ է:

Այսօրուան մրցումին, օտարները հեւ ի հեւ հեւ կը սպասեն Հայուն պարտութեան: Ցոյց պիտի տանք թէ ինչ է Հայուն ուժն ու քաջութիւնը:

Դուք, Ներսէս ջան, ո՞ւր այսպէս: Մտահոգ դէմք ունիք: Զօքա՞նչը հիւանդ է ...

—Օ՛, ոչ, հայ կռփամարտիկ մը պիտի մրցի օտարի մը հետ, կը վախնամ որ պարտուի: Ազգին պատիւը կայ եղբայր: Թուրքը մեզ կը դիտէ հեռուէն: Ինչպէս չմտահոգուիլ: Կենաց - մահու խնդիր է :

— Աս ինչ ոգեւորութիւն, երիտասարդ : Մշուշոտ եւ ցուրտ օդին չապիկ վարտիքով, տիկաձեւ թաթպաններով դուրս ես ինկեր: Ո՞ւր այսպէս :

— Ազգին պատիւը, մեր նոր սերունդին ճիտին պարտքն է: Կ'երթամ ապացուցանելու՝ կռփամարտի բարձրավանդակին առջեւ: Դիրք բռնելու հոն: Հայ բռունցքը պիտի խփէ բոլոր հայ défaitisteներու ճակտին, կզակին, կողին ... Պիտի դրոշմենք օտարներու մտքին թէ Հայուն կամքը անպարտելի է: Ներողութիւն, կ'աճապարեմ: Ցը:

— Տիար Մելքոն, դուք ո՞ւր այսպէս բեռնաւորուած եւ հեւասպառ :

— Էհ, մենք ալ մեր ազգը կը սիրենք: Քանի մը բուրդ վարտիք, չապիկ գնեցի, հատ մըն ալ մուշտակապատ ժաքէթ: Պոլսի մրցումի կ'երթամ: Աստնք մրցող մանչուկին նուէր կը տանիմ որպէսզի չմսի մրցած ատեն: Ազգին պատիւը պէտք է ամրացնել եւ ցոյց տալ որ մենք ալ միս եւ ոսկոր ունինք: Ազգ եւ ազինք ենք: Մենծ եւ հաբուստ մարդեր ունինք :

Վայ, քանի մը զոյգ ալ բուրդ գուլպայ պիտի գնէի ...

« Պէտք չէ իջնալ մրցաբեմէն մինչեւ որ հակառակորդը չզգետնուի, ապա թէ ոչ կը հրաժարինք հայութենէ» կը հեռաձայնուի Մարսէյլէն ..

×

Կը լսուի, կը կարծուի, կ'ենթադրուի որ հայ մտաւորականութիւնը համոզում գոյացուցած է թէ՝ հայ ժողովուրդը դրչէն, թուղթէն, թերթէն, գիրքէն համ - հոտ չառներ եւ իր գնահատանքը կապած է ոտնագնդակի եւ կռփահարուածի պէս դրական չարժումներու: Որոշած է հրաժարիլ հայ մտաւորականի արհեստէն: Հաշուեյարդարի են - թարկել իր թուղթերն ու գիրքերը եւ գոյացած դրամով գնել՝ Ֆութպոլի եւ պոքսի կազմածներ՝ եւ իջնել դաշտ ...

ՊԵՏՈՒՇ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋՐԱՄԲԱՐՆԵՐ ԵՒ ԼՃԱԿՆԵՐ.— Վերջին երեք տարիներու ընթացքին հիմնուած են Թալինի, Իջեւանի, Դիլիջանի, Ղափանի, Ալավերդիի, Աշտարակի, Ապարանի եւ այլ շրջաններու մէջ հարիւրաւոր ջրամբարներ, որոնցմով ոռոգելի դարձած են շատ մը հողեր: Թալինի շրջանին մէջ կառուցուած են 10 ջրամբար: Ահագչի, Իրինդ եւ Այնալի գիւղերուն մէջ շինուած ջրամբարները ոռոգելի են դարձուցած 100 հեկտար տարածութիւն մը: Նոր Բայազիտի շրջանին մէջ Լանջաղբիւրի ջրամբարը պիտի ոռոգէ Կարմիր եւ Լանջաղբիւր գիւղերու կոլտնտեսութիւններու 270 հեկտար ցանքատարածութիւնը: Տասնեակ ջրամբարներ կառուցուած են Ղափանի շրջանին մէջ, որոնք ջուր պիտի տան ոռոգելի տարածութեան 10 տոկոսին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

Դ Ա Ր Ջ Ը

Թ.

— Եկէք մնանք նորէն հին բարեկամներ, այո՞ :

Երիտասարդը յափշտակեց այդ ձեռքը: Վայրկեան մը ձեռքերը իրար սեղմած մնացին ջերմ ու բաժնուեցան :

Ու երկուքը քով քովի ճամբայ ինկան նորէն գետակին քովէն դէպի ձորն ի վեր :

Նախ լուռ էին, ոչ մէկը խօսելու տրամադիր չէր, երկուքի մէջ ալ յուզում կար ու իրարու նայելէ կը խուսափէին:

Վերջը սկսան խօսիլ յատկապէս իրենց այդ անյարմար դիրքը կերպ մը սքօղելու ջանքով ու հնար եղածին չափ անտարբեր նիւթերու վրայ :

Շուշիկ իր հիւանդանոցի կեանքէն բան մը պատմելու վրայ էր, որ յանկարծ կանգ առաւ ու հագուստին փէշերը ժողվեց :

Ձորի պատէն, ժայռերու ծերպերէն հինգ, վեց տեղէ ջուր վար կը ծորէր հանդարտ, մամռոտ կանաչութեան մը մէջէն եւ ձորի պատէն մինչեւ գետը եղած տարածութիւնը, որուն վրայէն զոյգը կը քալէր քանի մը կանգուն երկարութեամբ, բոլորովին թաց էր եւ ջուր:

Սիրաքեան նախ փայտը այդ ջուրը խրեց, վերջը փորձեց, մէկ ոտքովը, խոր չէր :

— Հողը պինդ է ու քարոտ, քիչ մը պէտք է կօշիկները թրջին, ուրիշ ոչինչ .— վստահութիւն ուզեց տալ ընկերոջը :

— Անշուշտ եթէ ես ալ ձեր հաստ կաշիէ կօշիկները ունենայի .— առարկեց աղջիկը, ու մնաց անշարժ :

— Աղէկ, վերադառնանք :

— Ոչ, շարունակենք, ձորի այս մասը մանաւանդ դեռ շնորհքով չեմ եղած:

— Լաւ, հանեցէք կօշիկները :

— Ուհ, երկար բարակ պատմութիւն:

— Այն ատեն, Օրիորդ, եթէ կ'ուզէք կարճ պատմութիւն ...

Տղան ժպտեցաւ ու խօսքը կտրեց :

— Այն ատեն ի՞նչ :

— Այն ատեն... այն ատեն կը մնայ որ ես ձեզի այդ կտորի վրայէն անցընեմ :

— Ի՞նչպէս կրնաք դուք ինծի անցընել՝ հարցուց աղջիկը զարմացած դէմք մը շինելով :

— Ինչո՞ւ չեմ կրնար, կը կարծէք, ձեզի բարձրացնելու չափ ուժ չունիմ:

— Ինծի դրկէք, տանի՞ք, դո՞ւք, վարդապետ մարդ, է դուք դժոխք երթալէ չէ՞ք վախնար .— բացականչեց աղջիկը վերին աստիճանի զեղծմքի քոմիկ արտայայտութեամբ մը :

— Հապա ի՞նչ ընեմ, քանի որ ոտքերնիդ թրջել չէք ուզեր, կօշիկները հանել չէք ուզեր, եւ ետ դառնալ չէք ուզեր.— Կմկմաց տղան կէս մը կատղած, կէս մը վարանոտ:

Ու միեւնոյն ժամանակ անոր աչքերուն մէջ այնպէս պարզ կը փայլէր խնդիրք մը, աղաչանք մը իրեն չհակառակելու :

Աղջիկը ակնթարթ մը շունչը բռնեց, յանկարծ քայլ մը ըրաւ դէպի տղան ու վեր բարձրացնելով թեւերը՝ ըսաւ .

— Հապա, փորձեցէք տեսնեմ, քանի որ այդչափ ձեր ուժովը կը հպարտանաք :

Վարդապետցուն երկրորդել չտուաւ, ծռեցաւ քիչ մը դրկեց ու մէկ թափով բարձրացուց :

— Աու.— պոռաց աղջիկը վախցած, երբ յանկարծ ոտքը գետնէն կտրուեցաւ .

Ու երկու թեւերը բնազդօրէն նետեց տղուն վիզը :

Արտաշէս իր դէմքին տակ աղջկան դողացող կուրծքը զգաց եւ անոր բազուկներուն մէջ իր գլխուն օղակուիլը :

Սիրտը թփռաց, կորսնցուց ինքզինքը: Կը քալէր: Ո՞ւր, ո՞ր կողմ, ի՞նչպէս: Ոչինչ չէր տեսներ: Ոտքին տակ թաց քարերը կը գլտորէին, ջուրը կը ցայտէր, թրջած խոտերը կը ճողբէին ան ոչինչ չէր զգար :

Ու ջուրին մէջէն դուրս էին եկած արդէն, բայց ան կը շարունակէր դեռ, եւ գուցէ դեռ շատ երկար, եթէ աղջկան հնչուն ծիծաղը չըսթափեցնէր :

Կանգ առաւ ու աղջկան ոտքի դրաւ գետին :

— Տեսէք, թաց տեղը ուր է մնացեր .— ժպտեցաւ աղջիկը իր այլայլած դէմքովը, քանի մը քայլ անդին մատնանիշ ընելով :

— Է, ի՞նչ ընենք, ի՞նչ վնաս .— պատասխանեց տղան անսովոր համարձակ շեշտով մը :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ՄԱԿի ժողովին մէջ

Անցեալ օրուան ՄԱԿի նիստին, եգիպտական պատուիրակ Ատի Ատրաօս պէյ յարեցաւ խորհրդային խաղաղութեան տեսակէտին (Pax Sovietica): Ցարդ Գահիրէի կառավարութիւնը կողմնակից էր Պարուխի ծրագրին, հետեւաբար զինաթափութեան խորհրդային սկզբունքներուն իր համամտութիւնը, խոր զարմանք յառաջ բերաւ քաղաքական յանձնաժողովին մէջ:

Անգլիական պատուիրակ Սէլվին Լլոյտ բաղդատութեան դրաւ արեւմտեան եւ խորհրդային զինաթափութեան տեսակէտները, շեշտելով իրարու հետ ունեցած կապակցութիւնը զանազան կէտերու շուրջ: Պատուիրակը հերքեց Մոսկուայի ամբաստանութիւնները զինաթափութեան դաշնակից ծրագրին վերաբերմամբ եւ աւելցուց թէ դաշնակից պետութիւնները անկեղծ նախաձեռնութիւնը ստանձնած են համաձայնութեան մը յանգելու համար, չնորհիւ իրենց միջազգային ձգտումը մեղմացած է: Պելժիոյ եւ Հոլանտայի պատուիրակները ուժ տուին զինաթափութեան արեւմտեան ծրագրին:

Մեծ չահագրգռութեամբ այսօր կը սպասուի Վիշինսքիի պատասխանին, երեքներու կողմէ բանաձեւուած զինաթափութեան առաջարկներու վերաբերմամբ: Կը կարծուի թէ խորհրդային պատուիրակը անոնց կարգ մը կէտերը անընդունելի նկատելով հանդերձ, համաձայն պիտի գտնուի կարգ մը հարցերուն, մասնաւորաբար զինաթափութեան տեղեկրական համաժողովի մը գումարման:

Հոգատարութեան յանձնաժողովին մէջ, ոչ ինքնավար հողամասերու շուրջ տեղի ունեցած Եչ. օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, Իրաքի պատուիրակ Ավհի Խալիտի երկար բարակ խօսեցաւ Մարոքի կացութեան մասին, մեղադրելով Ֆրանսան որ հոգատարութեան երկիր մը կը նկատէ իբր «շահագործման գաղութ» մը:

Ուրբաթ առտուն, միեւնոյն յանձնաժողովին մէջ, եգիպտական պատուիրակ Ֆուատ էզ Ֆարաճի իր կարգին մեղադրեց Ֆրանսան, որ անկախութիւն չի շնորհեր Մարոքի: Ասոր վրայ, ֆրանսական պատուիրակութիւնը ներգրաւած քաշուեցաւ ժողովէն, ի նշան բողոքի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՅ ՄԸ, Յովհաննէս Առաքելեան, երէկ ձերբակալուած է: Օգոստոս 13ին, սրճարանի մը մէջ ատրճանակ պարպած եւ յաճախորդ մը վիրաւորած էր:

ԳՈՖԵՆՀԱԿԻ մէջ զարհուրելի պայթում մը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ իրիկուն, երբ հրշէջները կը փորձէին մարել զինարանի շէնքերէն մէկուն մէջ ծագած հրդեհը: Կրակը հասաւ ռազմամթերքի մէկ պահեստարանը, որ կը բովանդակէր 8 հատ 500 քիլոնոց ռումբ: 16 հրշէջներ մեռան, 62 հոգի ալ քաղաքացիներէն ծանրապէս վիրաւորուած՝ փոխադրուեցան հիւանդանոց:

ՆԱԽԱԳԱՀ Թրումընի որոշումով, այսուհետեւ Ռուսիան եւ Լեհաստանը պիտի դադրին նըպաստաւորեալ ազգի իրաւունքները վայելելէ, առեւտրական փոխանակութեանց մէջ: Ասկէ առաջ ալ, նոյն իրաւունքներէն զրկուած էին միւս արբանեակ պետութիւնները: Նախագահը միեւնոյն ատեն արգիլած է մուշտակի ներածումը վերոյիշեալ երկիրներէն:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ճառ մը խօսած է իր կուսակցութեան մէկ հաւաքոյթին, յայտարարելով որ, նախ իբր ոգի մէջտեղ եկած են, այժմ ունին կազմակերպութիւն եւ ուժ ու դէպի յաղթանակ կը դիմեն:

ՏՈՔԹ ՄՈՍԱՏԵՂ հասած է Իրան եւ ծաղկեփունջերով դիմաւորուած իբր «հակաշխարհակալական հերոս»: Քերթողները՝ ձայնասփիւռին առջեւ կեցած, բանաստեղծութիւններ արտասանած են:

Պ. Թորոս Եղիազարեան եւ զաւակները, Տիկ. Ծնունդ Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկին Երանուհի Անտրիքօ, Տիկին Արուսեակ Նազարէթեան, Տիկ. Էլմաս Ազարեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան եւ զաւակը, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հարսին եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ: Թաղումը կը կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 10.30ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 12 rue de Paris. Gentilly:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Տարեկան պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան:

Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan,

Դեկտ. 1ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Էքսի Քազինոյի համբաւաւոր օրքէսթրը Eddy Tournel et son ensemble:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, որուն կը մասնակցին Տիկին Սիւզան, Օր. Օր. Հացագործեան եւ Սիմոնեան, Պ. Պ. Կիկօն, Թ. Մինասեան եւ Ա. Յակոբեան:

Կովկասեան պարեր եւ անակնկալներ: Կովկասեան պարի մրցում, ներկայութեամբ քննիչներ (jury) Տիկիններ Զաքիկեանի եւ Աշխէն Յակոբեանի:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք 200 ֆր.

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ

Իր Միջին Արեւելք մեկնումէն առաջ

Չորեքշաբթի, 28 Նոյեմբեր, ժամը 21ին

Salle Chopinի մէջ, 8 rue Daru, Paris

Տոմսերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. գրատուններ.— Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան, Studio Ալէմշահ 19a, rue Caumartin եւ Տօքթ. Ճինճեան, 29 rue Bleue:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կարտանի Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբը եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնեն Այրի Տիկին Մարգրիտ Գինոսեանի եւ զաւակներուն, Պ. Ներսէս Գինոսեանի եւ զաւակներուն, ընկերներ Սերոբ եւ Ստեփան Գինոսեաններուն, Պ. Խաչատուր Գինոսեանին եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց զաւակին, ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր Պ. ԵՂԻԱ ԳԻՆՈՍԵԱՆի ցաւալի մահուան առթիւ: Եւ փոխան ծաղկեպսակի «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէն 500 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին, 500 ֆրանք ալ «Յառաջ»ի տարածման համար:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆԵՋՕՆԸ

Իր շրջանի բացման առթիւ Դեկտեմբեր 2ին, ժամը 8.30ին Cercle Militaireի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin: Ներկայ կ'ըլլայ կոփամարտիկ ախոյեան Պ. ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տէր եւ Տիկին Պասմաճեան փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրեն Պ. Քոլոմպի Ֆ. Կապ. Խաչին եւ 1000 ֆր. Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, իրենց սիրեցեալ սանամօր ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Եագուպեան 1500 ֆր. եւ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Տօնիկեան 500 ֆր. կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ Պ. Քոլոմպի Ֆր. Կապ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Պ. Օտտոյի «Խատիսեան» խումբի վիճաբանական ժողովը 27 Նոյեմբեր, երեքշաբթի օր սովորական հաւաքատեղին: Նիւթը՝ «Հայրենատիրութեան ըմբռնումը մեր եւ մեր հակառակորդներու միջեւ»:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին խնջոյք - պարահանդէսը կիրակի 2 Դեկտեմբեր «Խրիմեան» սրահին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ալֆորվիլի յետաձգուած պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 2ին:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի պատիւ ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Ն. Ս. Շրջ. վարչութեան, երկուշաբթի 26 Նոյեմբերին, ժամը 8.30ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԷՆ Յակոբ Կօշկակարեան կը փնտռէ եղբայրը Կօշկակարեան (Ժան) որ երեք տարի առաջ Ֆրանսա կը գտնուէր: Տեղեկացնել H. Kochgagarianի, 18 rue Bouffier, Valence (Drôme) France:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Կարապետ Աբրահամեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Շահզատէեան, Գալյճեան ընտանիքները, եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր եւ նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Կօշիկի նորոգութեան խանութ մը իր բոլոր կազմածներով ծախու է: Դիմել Տիկին Գարաքէօզեանի, 3 Route Stratégique. Chatillon s/Bagneux (Seine): 2

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ, լաւ ֆրանսերէն, հայերէն եւ անգլիերէն գիտէ, օգտակար կրնայ ըլլալ ամէն տեսակ գործերու: Դիմել Յառաջի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 27 Novembre 6951 Երեքշաբթի 27 ՆՈՅԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6621-Նոր շրջան թիւ 2032

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ...

Փոքր ժողովուրդ ենք, բաժան բաժան, արտաքին թէ ներքին ճակատներու վրայ : Ցրուած երկրէ երկիր, կ'ապրինք փափուկ կացութեան մէջ: Կոչուած ենք լեզու գտնել բոլորին հետ — ապրիլ հաշտ ու համերաշխ՝ Ֆրանսացիին, Ամերիկացիին, Արաբին, Յոյնին, Պարսիկին եւ այլ ժողովուրդներու հետ: Ու ապրիլ անկեղծութեամբ ու բարեկամութեամբ, ոչ թէ կեղծ ու սուտ քաղաքականութեամբ :

Բարեբախտաբար, հայ ժողովուրդը, թրծուած դարերու փորձառութեամբ, գտած է կերպը նախ՝ իր կեանքը ապահովելու եւ ապա՝ պահպանելու իր գոյութիւնն ու մշակոյթը: Բարեկամ է ան, մասնաւորաբար վերջին 30ամեակին, իր ապրած երկիրներու ժողովուրդներուն եւ իշխանութիւններուն հետ, վայելելով հիւրընկալութիւն, աջակցութիւն եւ համակրանք: Հայը, անշուշտ, փոխադարձած է այս վերաբերումը, խաղաղ եւ ստեղծագործ աշխատանքով, շինարար ոգիով ու անվերապահ նուիրումով՝ երկրին զարգացման, տնտեսական ու մշակութային վերելքին: Բանաձեւած է յստակօրէն իր քաղաքականութիւնը .— չխառնուիլ երբեք իր ապրած երկիրներու ներքին գործերուն: Բնական ու տրամաբանական կեցուածք մը, որուն մէջ ի յայտ կուգան մեր ժողովուրդին առողջ բնազդն ու ողջմտութիւնը, — յատկութիւններ՝ որոնք դարերով ապրեցուցեր են մեզ, փոթորիկներու մէջէն :

Այս կեցուածքը որդեգրուեցաւ եւ գործադրուեցաւ ոչ միայն հայ զանգուածներու առողջ բնազդով, այլեւ, մանաւանդ Հ. Յ. Դաշնակցութեան անկեղծ ու մտածուած քաղաքականութեամբը: Շնորհիւ այս քաղաքականութեան, հայ ժողովուրդը, գոնէ մեծագոյն մասը անոր՝ ապահով է Եգիպտոսի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Իրաքի եւ Իրանի, ինչպէս նաեւ Յունաստանի եւ Ֆրանսայի մէջ: Իշխանութիւնները վստահութիւն ունին Հայերու հանդէպ, զանոնք նկատելով երկրին հարազատ զաւակները :

Կը մնա՞նք հաւատարիմ այս կեցուածքին: Բոլորը կը գործադրե՞ն այս քաղաքականութիւնը.— Հարցում մը՝ որմէ կախուած է մեր ճակատագիրը արտասահմանի մէջ եւ որու մասին յաճախ պարտաւոր ենք մտածել: Պատասխանը դրական չէ, դժբախտաբար: Կան խմբակցութիւններ, որոնք խօսքով, «Թուղթի վրայ», համաձայն ըլլալով հանդերձ, գործնականին մէջ հակառակ ընթացք ունին. ոմանք գիտակցաբար՝ ենթակայ ըլլալով անհարազատ ու հակազգային հրահանգներու. ուրիշներ՝ ատելութեամբ լեցուած գործօն ժողովրդականութիւն ունեցող ուժերու հանդէպ, կապ, առնուազն՝ տխուր ինքնախաբէութեամբ տարուած :

Ապաստանած հայրենիքի, եկեղեցիի եւ էջմիածնայ շուքերուն, կը կարծեն ազգին ծառայել, առանց անդրադառնալու, որ սուտ հայրենասիրութիւն կը խաղան, եւ ողբալի ինքնախաբէութեան մէջ կը խրին օրէ օր: Քաղաքականութենէ կը խօսին, լուրջ ձեւեր ալ առնելով, բայց ի յայտ կուգան որպէս ամէնէն անլուրջ քաղաքագէտները:

Ի՞նչ են արտասահմանի հայութեան օրակարգի գլխաւոր հարցերը: Հայաստանը՝ ամէնէն առաջ հետն ենք մեր ժողովուրդին, երկրին, անոր դատին ու ցաւերուն: Ո՞վ կրնայ հակառակ ըլլալ. ո՞վ կրնայ կասկածիլ որեւէ Հայու մասին :

Բայց, կան մարդիկ որ կը կասկածին, կը կազմեն «Հայաստանեան» ճակատ. սուտ, կը հալին ու կը մաշի՞ն Հայաստանի համար, սուտ. կը գովեն Հայաստանի վերելքը, երջանկութիւնն ու բարգաւաճութիւնը. սուտ :

Կրնա՞յ լռել Դաշնակցութիւնը, որ անշուշտ Հայաստանի հետ է, բայց կը տեսնէ իրականութիւնը եւ կը խարանէ գործուած չարիքները մեր ժողովուրդին դէմ :

Ունինք էջմիածին մը, «Ամենայն Հայոց» կաթողիկոսով, կրօնական պետ մըն է կաթողիկոսը, հոգեւոր հայր մը, բայց երբ ան դուրս կուգայ իր շրջանակէն ու կը դառնայ «Հայաստանեան» գործիչ, կոնդակները դարձնելով քաղաքական ճառ ու հրահանգ, նորէ՞ն հոգեւոր հայր տեսնենք անոր մէջ: Զրսե՞նք մեր կարծիքը, բաց ու սրտագին, ցաւ չյայտնե՞նք, չվրդովուի՞նք, չբողոքե՞նք :

Հաւատա՞նք, անոնց՝ աշխարհական ըլլան թէ կրօնական :

Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔի

ՏՈՄՍԵՐ

ՑԱԽ ՄԸՆ ԱԼ ԱՅՍ ՄԷԿԸ

Լուրերու բաժնին մէջ, անցեալ օր, կարդացի թէ Բրիտանական Խորհրդարանին ընդդիմադիր խմբակցութեան առաջնորդը — ներկայիս Քլեմընթ Էթլի — տարեկան երկու հազար սթերլին (5600 տոլար) թոշակ պիտի ստանայ որպէսզի կառավարութեան — այսինքն Նորին Վեհափառութեան — դէմ խօսի .

Այո, ուրիշ հայրենիքներու մէջ ալ ընդդիմադիրները կրնան, զորս դու պատուիրեցեր, կառավարութիւնը պատէ պատ զարնել, բայց ելլել տարեթոշակ յատկացնել հակառակորդին որպէսզի, սանկ, ախորժակով ու խանդավառութեամբ, հայհոյէ, իսկապէս, չափէն աւելի ինքնատիպ է:

Մինչդեռ կուգայ անունը «բանուորներու եւ գիւղացիներու» հայրենիքին ուր, ոչ թէ երկու հազար կոպէկ ալ չեն վճարեր, այլ երկու հազար փշրանքի կը վերածեն ընդդիմադիր առաջնորդին գլուխը :

×

Բայց ինչո՞ւ միայն թմբասենք ուրիշները: Մենք իրենցմէ վա՞ր կը մնանք՝ այդ հարցին մէջ:

Կրնա՞ք երեւակայել որ, օրին մէկը, ազատ ու անկախ Հայաստանի մէջ , կառավարութիւնը երկու հազար կարմիր ոսկի լեցնէ ընդդիմադիրներու պարագլուխին գրպանը եւ ըսէ .

— Առ, հրամմէ, ուզածիդ պէս կրնաս խօսիլ, ուզածիդ չափ կրնաս հայհոյել ...

Թաղական Խորհուրդի մը անդամները կրնա՞ն իրենց ուզածին պէս քննադատել դիւանին անդամները :

×

Ուշադրութիւնս գրաւեց նաեւ ուրիշ երեւոյթ մը :

Աշխատաւորականներ չահեր են 14.209.644 ձայն, պահպանողականները՝ 13.426.998, ազատականները 706.149, իսկ համայնավարները ... միայն 21.640 :

Պարտուողներուն կողմէ դանդատ չկայ թէ ... զեղծում կատարուած է կամ քուէները սխալ համրուած են :

Վերադարձէք մեր արտը:

Թաղական պիտի ընտրենք, եղածը, չեղածը չորս հինգ հոգի: Իրենց ամբողջ գործունէութիւնը սահմանափակուած է ժամուն բակը: Բանկալը պիտի նստին ու մոմ ծախեն: Կամ, կիրակիէ կիրակի, պնակ պիտի պտտցնեն — «Շէն եւ պայծառ մնաք ... »:

— Քուէատուփին գլուխը նստողին չհաւնեցայ, մատները գործի վրայ էին ... գողութիւն ըրին ... զեղծում կայ ... Նոր ընտրութիւն կ'ուզենք ... այս անգամ Զամուռ Կարպիսը դուռը կը դնենք:

×

Որչափ «պզտիկ» ենք պարտութեան ատեն ու որչափ անվարժ՝ հանրային կեանքի :

Ինչպէս չըլլայինք, սակայն, երբ հինգ հարիւր տարիէ ի վեր «ոստիկան» չենք ունեցեր մեր գլխուն վրայ եւ ինչ ոստիկան...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն հեռաձայնով կը հաղորդեն. — Հ. Յ. Դաշնակցութեան 61րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը անցաւ մեծ խանդավառութեամբ : Երկու հազարէ աւելի բազմութիւն մը լեցուած էր Թէաթրը տ'Ալժէի սրահը:

Նախկին Նախարար եւ S. F. I. O.ի յայտնի ղեկավարներէն ընկեր Կաստոն Տէֆէր խօսեցաւ ջերմ ծափերու մէջ: Ներկայ էին Ֆրանսացի յայտնի անձնաւորութիւններ: Մանրամասնութիւնները առանձին :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ հարցը մտահոգիչ հանգամանք մը ստացած է: Շաբաթ օր մայրաքաղաքին մեծ մզկիթին առջեւ ցոյցեր տեղի ունեցած են, ջղագրգիռ վիճակ մը կը տիրէ երկրին մէջ, մանաւանդ որ այսօր ընդհ. գործադուլի որոշում տրուած է:

ՔԻՆԵԻՔՈՐԷԱՅԻ բանագնացները հաւանած են փոխ կեանկ Քաէտոնի գիծը «չէզոքացեալ» նկատել: Նախապէս մերժած էին, բայց այժմ կը թուի թէ դաշնակից օդարշաւները շատ կը նեղեն զիրենք եւ ստիպուած են տեղի տալ :

ՍՈՒԷԶԻ գօտիին մէջ, Նէֆէյշայի կամուրջին

Վիշինսքի կը պնդէ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏԵՍԱԿԷՏԻՆ ՎՐԱՅ

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին մէջ, շաբաթ առաւօտեան նիստին, Վիշինսքի խօսեցաւ իր այնքան սպասուած ճառը, դաշնակից զինաթափութեան ծրագրին շուրջ: Առաջին պահէն իսկ, Մոսկուայի պատուիրակը յայտարարեց թէ՝ դաշնակից առաջարկները պէտք ուսումնասիրութեան ենթարկէ առանց կիրքի եւ ատելութեան, ճշմարտութեան ու խաղաղութեան միակ բաղձանքով :

Վիշինսքի կը գտնէ որ երեքներու յայտարարութիւնը դարձակէտ մը չի կազմեր Ամերիկայի կողմէ ղեկավարուած արեւմտեան պետութեանց զինաթափութեան առաջարկներուն, որովհետեւ հիմնական հարցերուն եւ սպառազինութեան զեղջման վրայէն թեթեւօրէն կ'անցնի: Յետոյ կը դատապարտէ Ատլանտեան քաղաքականութիւնը եւ կ'եզրակացնէ.— Եւ այդ է որ Պ. Էչիսըն կը կոչէ խաղաղութեան մեծագոյն նպատակը: Աւելի ճիշդ պիտի չըլլա՞ր ըսել թէ մեզի զինեալ եւ սպառնալից ձեռք մը կ'երկարեն»:

Մոսկուայի պատուիրակը կը մատնանշէ նաեւ Հռոմի խորհրդաժողովը, երբ «աշխարհի վրայ տիրող պատերազմի հոգեբանութիւն: Բոլոր ձեռքերը զէնքի կը փարին: Չկայ հատ մը, որ դէպի Խորհրդային Միութիւնը երկարի»:

Դաշնակիցներու լուծման եղանակը, ըստ Մոսկուայի պատուիրակին, չի կրնար իր նպատակին ծառայել, հետեւաբար առաջին յանձնաժողովին քննութեան կը յանձնէ հիւլէական զէնքերուն արգիլումը, սպառազինութեանց կրճատումը, միջազգային հակակշիռի տակ :

Վիշինսքի անշուշտ նորութիւն չի բերեր, այլ կը պնդէ պարզապէս իր նախկին ծրագրին վրայ, որ հետեւեալն է.— Ա. միջազգային խիստ հակակշիռ հիւլէական զէնքերուն վրայ: Բ. Հիւլէական ուժի եւ հին տեսակի զէնքերու յանձնաժողովը պէտք է մինչեւ 1952ի Փետրուար մէկը պայմանագրական ծրագիր մը ներկայացնէ, որպէսզի ապահովէ յիշեալ որոշումներուն գործադրութիւնը եւ հակակշիռը : Գ. Ապահովութեան Խորհուրդի հովանիին տակ հիւլէական եւ հին զէնքերու յանձնաժողով մը կազմել: Խորհրդային յայտագրին մնացեալ մասը կը նախատեսէ միջազգային մարմնին խիստ հակակշիռը յիշեալ զէնքերուն վրայ, մանրակրկիտ քննութիւն հիւլէական արտադրութեանց եւ պահեստներուն, ու վերջապէս մինչեւ 1952ի Յունիս մէկը համաշխարհային զինաթափութեան համաժողովին գումարումը:

Ամերիկայի բողոքը Խորհրդային Միութեան դէմ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ՎԱՐ ԱՌԱԾ ԵՆ

Անցեալ տարի գարնան, ռուսական որսորդական սաւառնակներ ամերիկեան Փրիվաթըր օդանաւը վար առած էին, Պալթեան ծովուն վերեւ : Այս աշնան, ահա ուրիշ ամերիկեան օդանաւ մը, որ «միացեալ ազգերու հաշւոյն օդերեւութաբանական հետազօտութիւն»ները կատարելու գացած էր հիւսիսային կողմերը, Նոյեմբեր 6էն ի վեր կորսուած էր :

Յաջորդ օր, Մոսկուա կը բողոքէր Ռուշինկթընի կառավարութեան, սիպերիական սահմանագլխի բռնաբարման դէմ եւ կը յիշատակէր թէ որսորդական օդանաւ մը կրակ բացած էր ամերիկ. Փրիվաթըրին վրայ: Օդանաւին մէջ կային երեք սպաներ, ինչպէս նաեւ եօթը հոգիէ բաղկացած անձնակազմը; որոնցմէ հինգը ելեքտրոնի մասնագէտ: Միւս կողմէ, խորհրդային մամուլը իր ուրբաթի թիւին մէջ կը ծանուցանէր թէ նաւային օդատորմիղէն երկու սպաներ պատուանշան ստացած են, քաջարի ծառայութեանց համար :

Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը ՄԱԿի բողոքագիր մը ուղղած է, ուր մասնաւորաբար կ'ըսէ թէ «յիշեալ օդանաւը 40 մղոնէ (60 քիլոմեթր) աւելի չէր մօտեցած եւ խստիւ պատուիրուած էր անձնակազմին, տեւէ պարագայի տակ 20 մղոնէ աւելի չմօտենալ խորհրդային հողամասին»: Վերջին լուրերու համաձայն, Մոսկուա կը պնդէ որ ամերիկեան օդանաւը 130 քիլոմեթր մօտեցած էր Վլատիվոսթոքի, հակառակ եղած ազդարարութեանց վար չէր իջած եւ կրակած էր, իրենք ալ ստիպուած էին փոխադարձնել:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

մօտակայքը բախում մը տեղի ունեցած է տեղացիներուն եւ Անգլիացիներուն միջեւ: Եգիպտացիները կրակ բացած են տեղւոյն զտարանին վրայ, բրիտանական զօրքերը փոխադարձած են, յարձակողներէն քանի մը հոգի սպաննելով :

ԳԱՀԻՐԷԻ կառավարութիւնը մտադիր է Յորդանանի յանձնել Ապտալլահ Թագաւորին կարծեցեալ սպանիչները՝ Մուսա Այուպի եւ Ապտալլահ Թել :

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Այս տարի կը լրանայ հայ գրականութեան տաղանդաւոր, ինքնատիպ եւ ամէնէն տարօրինակ խառնուածքի տէր գրագէտ՝ Ե. Տէմիրճիպաշեանի ծննդեան հարիւրամեակը :

Բառերը որ պէտք գործածենք ի հաշիւ իր մեծութեան՝ դժուար թէ յաջողին իրենց առաքելութեան մէջ: Ի՞նչ ըսել, ինչպէ՞ս ըսել... Վշտի եւ ուրախութեան խլրտում մը կը զգաս հոգիէդ ներս, որ ապրում, գութ, սրտազեղ եւ անվերապահ հիացում կը տանի իր անունին: Պարագայ մը, որուն հանդէպ այնքան անփոյթ գտնուեցան կարգ մը գրողներ, պատէ պատ զարնելով հանճարեղ «մեծամտութիւնը», սահեցնելէ յետոյ նաեւ վերապահ այնպիսի արտայայտութիւններ, որոնք կեղծիք կը տեսնէին մեծ գրագէտի ինքնատիպութեան եւ արտառոց գաղափարներուն մէջ:

Եղերաբախտ բանաստեղծին անձնապաշտութիւնն անգամ չինծու յայտարարելու առտիճան առաջ գացին ոմանք՝ երբ մեր յաւէտ անմոռանալին, «էջ մը Վէրթէր կարդալէ յետոյ», կ'երթայ իր «Վտիտ մարմինը յանձնելու կոհակներուն», Մոտա Պուռնուի բարձունքէն գահավիժելու որոշումը ուղեղին մէջ: Բարեբախտ զուգադիպութեամբ մը սակայն, հոն գտնուող նաւավար Պետօն կ'ազատէ զինք: Գ. Զօհրապի «Հոն ուր Պետօն կը սպասէ» ակնարկութիւնը, Տէմիրճիպաշեանի անձնապաշտութեան փորձին մէջ գիտակցութիւն եւ հաշիւ միայն կը տեսնէր: Ո՞վ պիտի համարձակէր արդեօք, մահուան հետ խաղալ կամ փառքի համար՝ ստանալ վէրքեր, երբ մեր եղունգըն անգամ չենք ուզեր վնասել: Գաղափարական զոհողութեան մասին չէ խօսքը...: Կայ արարք մը եւ այդ արարքը բացատրող Եղիային խախտած հաւասարակշռութիւնը: Ինքնասպանութիւնը արդիւնք է խորունկ գիտակցութեան, բայց նախքան գործադրութիւնը:

Ի վերջոյ երեւան կուգայ այս ճշմարտութիւնը եւ մարդիկ կ'ամչնան իրենց քմահաճ եւ անբարեացակամ դատումներէն, որովհետեւ այս անգամ «կեղծիք» չէր եւ ոչ ալ «դերասանութիւն», այլ դիրկընդխառն հանդիպում մը հիւանդութիւններուն ամէնէն աւերին հետ, որ մարդը կը դարձնէ կենդանի մեռել, տառապեցնելով իրեն հետ նաեւ իր շուրջինները: Իրեն դէմ եղած բալածանքները բաւական մեծ դեր կը կատարեն այս կացութեան մէջ, որ հետզհետէ կը ծանրանայ, մինչեւ որ խենթ Եղիան, 1901ին կը մտնէ Ազգ. Հիւանդանոց, ուր ինքզինքը գտնելէ եւ կարգ մը գործեր արտադրելէ յետոյ կ'ելլէ դուրս, 1904ին այս անգամ ինքնակամ վերադառնալու համար հոն: Ու երբ դարձեալ կ'ազատի այդ անտանելի մթնոլորտէն՝ յաւիտենապէս կը հեռանայ աշխարհէն, կախելով ինքզինք 1908 Յուլիս 19ին, օգտուելով առանձնութենէ, որուն յամառ այցելուն էր տակաւին շատ երիտասարդ հասակէն:

Ողբերգութիւնը կը շարունակուի.— անձնասպան գրագէտին տեղ չեն տար գերեզմանատան մէջ. կուտան պատի մը անկիւնը, մինչեւ որ իր սրտակից ընկեր Մինաս Չերազի ջանքերով եւ պատրիարք Եղիշէ Դուրեանի համամտութեամբ ողբացեալին մարմինը կը փոխադրուի աւելի լաւ տեղ մը, որուն վրայի դամբանը, շինել կուտայ իր «Պահապան հրեշտակը»՝ ամերիկուհի Տիկին Էլէն Նիսըն:

Ճշմարիտ հրեշտակ մը իսկապէս: Հալածախտէ տառապող Եղիան Թախիծի եւ յուսահատութեան ծանր բեռան տակ՝ կ'որոշէ լքել իր շրջապատը, ձանձրացած անոր հալածանքներէն ու ճամբայ կ'ելլէ դէպի Բերա, առանց ծրագրի, առանց հասցէի... Կ'երթայ դէպի անսահման անորոշութիւն: Ձիւնին ու բուքին տակ ժամեր անընդհատ քալելէ յետոյ, ոստիկան մը՝ կարեկցաբար, սրճարան մը կը տանի ցնցոտիներ հագած գրագէտը, որ նոյն գիշերն իսկ կ'առաջնորդուի տուն մը: Եւ ահա բարեգութ ձեռք մը կը բանայ դուռը այդ անծանօթ հիւրին առջեւ: Ամերիկուհի Տիկին Էլէն Նիսընն էր ան, որուն հետ երկար ատեն ապրեցաւ, դարձնելով զայն իր «Պահապան հրեշտակ»ն ու ներշնչման աղբիւրը:

Ոչ, «առաջ ամէն բան լաւ» չէ եղեր... ինչպէս հաւատացնել կ'ուզէ մնացորդացը հին սերունդին, ի տես ներկայ օրերու անմխիթար երեւոյթներուն: Գ. Զօհրապ իր «Հոն ուր Պետօն կը սպասէ»ով, Ռ. Պէրպէրեան, Ա. Արփիարեան եւ ուրիշներ ալ իրենց տեղի անտեղի յարձակումներով ու ակնարկութիւններով՝ արագացուցին քայքայումը Տէմիրճիպաշեանի հոգեկան կառոյցին, դարձնելով զայն հալածախտէ տառապող մը, որ միայն թշնամի կը տեսնէ իր շուրջը:

Ինչո՞ւ այս գոյնով խորհրդածութիւն մը. յիշատակումը յատկապէս աննպաստ տեղեկութիւններու եւ անբարեացակամ տրամադրութիւններու, որոնց հանդէպ այնքան ալ անտարբեր կեցուածք չունեցաւ, հակառակ վերէն նայելու իր սովորութեան: Ջինք պարսաւողները, դժբախտաբար, անջատեցին անոր քննադատելի գիծերը — մեծամտութիւն, եսամոլութիւն եւայլն, մոռնալով գոյութիւնը անոր հիւանդկախ վիճակին:

Եղիա Տէմիրճիպաշեան եղաւ իր ժամանակի ամէնէն խորաթափանց եւ բազմահմուտ գրագէտը, տէր՝ այլազան բովանդակութեամբ արտադրութիւններու, որոնց մէջ գոյութիւն ունեցող հազիւ նշմարելի արտառոցութեանց կողքին կան փայլատակող մտքի վերթեւումներ, գահավէժ անկումներու եւ երկնահաս սլացքներու մթնոլորտի մը մէջ:

Որքան ալ Տէմիրճիպաշեան եղած է վերացական ու մթնոլորտէն դուրս ապրող մարդ, քալած է սակայն իր ժամանակին հետ, որպէս հրապարակագիր, ունենալով սեփական թերթ «Գրական եւ իմաստասիրական Շարժում» եւ վարելով կարգ մը ուրիշ հրատարակութիւններու խմբագրապետութիւնը:

Բայց, աւաղ, գրեթէ մոռցուեցաւ իր անունը եւ այն բուռն փափաքը, անհետացում Նիրվանայի մէջ՝ դարձաւ կարծես Տէմիրճիպաշեանի անունին կապուած ճակատագիր մը: Ամէնէն քիչ ուսումնասիրուած հեղինակներէն, ամէնէն տիրապետողը ըլլալով հանդերձ: Գրական վաստակը հանճարեղին, կը մնայ տակաւին զանազան թերթերու մէջ, առանց ամենադոյզն սարսուռը պատճառելու այս կամ այն հարուստին, այս կամ այն հրատարակիչին:

Համեստ այս խորհրդածութիւնը, ծննդեան հարիւրամեակին առիթով, բաւական չէ ուրուագիծն անգամ տալու գրագէտի մը, որուն նմանները, երբեմն նուազ արժէքով, կը վայելեն բազմամիլիոն ժողովուրդներու անխառն հիացումը: Թէեւ, գնահատում ըսուածը օտարներու մօտ ալ յաճախ անցած է նոյն փուլերէ: Պոտլէր, որ տարիներ շարունակ անիծուած բանաստեղծ մը կը նկատուէր, ենթակայ կազմակերպուած հալածանքի, այսօր՝ զարմանալի յեղաշրջումով մը, դարձած է ֆրանսական գրականութեան ախոյեաններէն մէկը, առանց ծանրանալու տակաւին զինք Ֆրանսայի ամենամեծ բանաստեղծը նկատել ուզող լուրջ տրամադրութեան: Կեանքով ու խառնուածքով ինչ հանգիտութիւններ ունին երկու այդ բանաստեղծները: Բայց որքան տարբեր՝ ճակատագրով, իրենց վաստակին ճակատագրով: Մինչ մէկուն համար համակրանքը չօշափելի առարկայի վերածուած՝ կը պտտի գրադարանէ գրադարան, տպագրական արուեստի բովանդակ գեղեցկութեամբ: Տէմիրճիպաշեանին համար, նոյն այդ համակրանքը, առայժմ իրարմէ առաւել կամ նուազ երկարութեամբ ու արժէքով գրուող յօդուածներն են եւ այն ալ՝ իր ծննդեան հարիւրամեակին առիթով:

Եթէ այս տարեդարձը հրապարակ պիտի չնետէ Տէմիրճիպաշեանի գործերուն ամբողջական հրատարակութեան անհրաժեշտութիւնը, խօսքին գործի անցնելու նախապայմանով անշուշտ՝ հայ մամուլի էջերուն վրայ իր մասին գրուած բոլոր յօդուածներէն ու խմբագրականներէն գեղչեցէք այն, ինչ որ անկեղծութիւն եւ համակրանք կը կոչէք:

Տէմիրճիպաշեանի տառապանքը ամփոփող գեղակերտ հատորներ կ'ուզենք: Տառապանք մը խոր անչափելի ու բոլոր ժամանակներու համար պարտադրելի: Տառապանք մը, որ գութ ու պատկառանք կը պատճառէ միանգամայն:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿԻ

Թուրքիան ինչպէս որ է

Բ.

Հալք եւ Դեմոկրատ կուսակցութեանց միջեւ մղուող պայքարը, շատ մը զուարճալի երեսներ ունի: Անցեալ անգամ ջանացած էինք նշմար մը տալ այդ գօտեմարտի մասին, որ ամէնէն աւելի յատկանշական դարձած է իրարու կարմիր պատմուճան հագցնելու մոլուցքին մէջ: Հիւանդագին երեւոյթ մը, որ բարեկենդանային տեսարաններ պարզեց երեսփոխանական ժողովին մէջ:

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը երկրին ղեկը ձեռք ձգելէն ասդին, մերթ կը սիրէ հանրային ուշադրութեան յանձնել իր գործունէութիւնը, ընդդիմադիրներուն բերանը գոցելու համար: Քորէայի Թրքական արշաւախումբի առաքման միջոցին, Իսմէթ բաւական գլուխ բռնեց եւ մինչեւ իսկ դոփակ նիստ պահանջեց, ի զուր: Հալքեան երեսփոխանները Անգարայի ժողովին մէջ պոռացին.— Քորէան չէ որ վտանգի ենթակայ է, այլ առաւելագոյն չափով Թուրքիան...

Հոկտեմբեր 15ին Դեմոկրատները համաժողով մը գումարեցին Անգարայի մէջ, անշուշտ քննադատութիւններ եղան, բայց գիրար շատ չդդեցին: Այս առթիւ, Ալի Նաճի Գարաճան «Միլլիէթ»ի մէջ յօդուած մը հրատարակեց. կ'արժէ հատուած մը տալ այդ ինքնագովութենէն.— Ժողովը հայելին է այն որոշումներուն եւ գործադրուած միջոցներուն, որոնց հանդիսատես եղանք Դեմոկրատ իշխանութեան հաստատումէն ետք: Այլեւս այս երկրին մէջ ամէն ոք ազատ է, չի վախնար «Հաֆիէ»էն եւ մրոտումէն, ամէն թերթ կրնայ իր բերնին եկածը գրել, փակուելու վախը չունի: Այնքան ազատութիւն կայ որ կարելի է մինչեւ անիշխանութեան երթալ...»:

Ճէլալ Պայարի ճառը, խօսուած ամսոյս 2ին Ազգ. ժողովին մէջ, Դեմոկրատ իշխանութեան գործունէութեան հաշուետուութիւնը կ'ընէր: Ըստ Թուրքիոյ Հանր. Նախագահին՝ Թուրքիան հսկայաքայլ յառաջդիմած է. 18.589 գիւղացիներու հող բաժնուած է: Մարշըլի օգնութեան իրենց բաժինը եղած է 250 միլիոն տոլար, շնորհիւ այդ աջակցութեան երկրին մէջ կան 15 հազար երկրագործական մեքենաներ, 1952ին 22 հազարի պիտի բարձրանայ այս թիւը: Մինչեւ հիմա, Պուլկարիայէն եկած 151.000 գաղթականներ տեղաւորուած են, հետեւաբար «գիրենք արտաքսող դժբախտները իրենց նպատակին չհասան»: Ներածումները 174 միլիոնի յաւելում մը ունին: 1951—1952ին պիտի կառուցուին 570 վարժարաններ, որոնց 200ը Անատոլուի մէջ, ճամբաներու շինութեան համար պիտի յատկացուի 145 միլիոն ոսկիի վարկ մը: Մուսթաֆա Քէմալի դամբանին կառուցումը կը լրանայ 1952ին: Հանր. Նախագահը նրբամիտ դիւանագէտ մըն է, զարմանալի ոչինչ կայ ուրեմն, որ ան զգուշացաւ ակնարկութիւն ընելէ հիւսիսի հսկային եւ իր արբանեակներուն հետ մըշակուած յարաբերութիւններուն մասին:

Պոլսէն մինչեւ Անատոլուի խորերը գացող Թուրք խմբագիրները, յաճախ մեզի կը հրամցնեն այնպիսի զուարճալի իրողութիւններ, որոնք կը հերքեն Ճէլալ Պայարի լաւատես վկայութիւնները: Թուրք վարժապետի մը՝ Մահմուտ Մաքալի ըը: Թուրք վարժապետի մը՝ Մահմուտ Մաքալի ըը գիրքը, որուն բովանդակութեան ծանօթ են ընթերցողները այս սիւնակներէն, շրջանն ըրաւ ամբողջ աշխարհի հայ եւ խորհրդային մամուլին: Յետոյ Եաշար Քէմալի յօդուածաշարքը, որ այնքան դառն կերպով պատկերը կուտայ Վանի, Կարինի եւ Տիգրանակերտի.— Յետամնացութիւն, աղտոտութիւն եւ տարապայման թշուառութիւն: Պատեհ է դարձեալ կրկնել այստեղ Թուրք վաղեմի հրապարակագիր Ֆալիհ Ռըֆքը Աթայի մէկ պարբերութիւնը.—

«Ինչ որ ալ ըրած ըլլանք մինչեւ այսօր, յետամնաց եւ բաւական յետամնաց երկիր մըն է տակաւին Թուրքիան: Անոնք որ Շիլէէն դէպի արեւելք կ'երթան, գացած կ'ըլլան քաներորդ դարէն դէպի քարէ դար: Թուրքիա չի կրնար ապրիլ իբրեւ Ասիա: Մենք յառաջդիմութեան առաջին աստիճանին վրայ կը գտնուինք տակաւին»: (Յառաջ, 4 Յուլիս, 1951):

Ահա եւ վերջինը, Թուրք լրագրող Ռեֆիք Ճէմալ, «Ագշամ»ի Նոյեմբեր 2ի թիւին մէջ կը նըկարագրէ իր ճամբորդութիւնը դէպի Մալաթիա: Հրապարակագիրը կը գանգատի թէ Անատոլուի ոռոգման ծրագիրը չէ գործադրուած, այնպէս որ գիւղացիները կը նախընտրեն Սեւ ծովի սեպ ժայռերուն սիրտը փորել, քիչ մը եգիպտացորեն տնկելու համար: Խարբերդի կուսակալութեան այդ կարեւոր քաղաքին մէջ, շինութիւնները սկսած են, գործարաններն ալ քիչ շատ կը բանին, բայց տեղւոյն երիտասարդութեան 90 առ հարիւրը առտուընէ մինչեւ ուշ գիշեր սրճարանները կ'անցընէ նարտ խաղալով: Ճամբաներու շինութիւնը անընդհատ կը ձգձգուի, գիւղացիները ճարահատ կը դիմեն պատկան վարչութեան տնօրէնին, միշտ ի զուր:

Թուրք սպայակոյտը, «ի բուժումն գայթակղեալ մտաց», աշնան սկիզբը սարքած էր շարք մը ռազմափորձեր, որոնք տեղի ունեցան Գոճաէլիի մէջ: Տասնօրեայ այս զինուորական ցոյցին՝ գործածուեցան ամենավերջին դրութեամբ զէնքեր, օդանաւեր, զրահապատ կառքեր: Սպայակոյտի պետ Զօր. Նուրի Եամութի հետ, ռազմափորձերուն ներկայ գտնուեցան զօրավարներ Ջեքիայի Օգաճ, Արնըլտոս եւ Քենըրի: Ամերիկեան զինուորական առաքելութեան այս երկու պետերը, շատ հաւնեցան Թուրքերուն, անշուշտ ասիկա մեզի չի զարմացներ, մենք հինէն ծանօթ ենք Թուրքին արտաքին շպարին:

Մեր հարեւանները միշտ ճարպիկ են «ըլլալիքը», եղած ցոյց տալու համար: Այդպէս է որ Հոկտեմբերի վերջերը ժողովի նստան զօրավարներ Պրէտլիի, Արնըլտոսի եւ Ուիլըրմ Սլիմի հետ: Կանաչ սեղանին շուրջ բոլորուած էին նաեւ ամերիկեան եւ անգլիական դեսպանները,— զինուո-

րական այս ժողովներու ընթացքին, Թուրք նախարարներն ալ երբեմն պատեհ նկատեցին հաւաքուիլ դաշնակից մայրաքաղաքներու իրենց դեսպաններուն հետ: Ճիշդ է որ Թուրքերը սպրդեցան «Միայուն խմբակցութեան» մէջ, բայց Ատլանտեան Ուխտին մէջ իրենց մուտքը կախուած է դաշնակից խորհրդարաններէն :

Զօր. Նուրի Եամութ շատ գոհ է, գոնէ այդպէս կը վկայեն իր լաւատես յայտարարութիւնները ամերիկացի լրագրողներուն: Թրքական բանակը դարերով դիմադրած է Ռուսին, այս անգամ նորէն կրնայ դիմադրել, մանաւանդ որ Քորէայի ռազմադաշտին վրայ բաւական բան սորված է: Պուլկարիոյ կողմէն յարձակման վախ չունի, այդ ալ բան մըն է, բայց Խորհրդայի՞ն Միութենէն...

Ահա այդ վախն է որ կը շահագործեն Հալքեանները, ինչպէս ըրած էին Քորէայի արշաւախումբին դէմ պայքար բացած ատեննին: Վարչապետ Մենտերէս կը սոսկայ անոնց ազդարարութիւն մը ուղղել.— «Մեր ընդդիմադիրները թող լաւ գիտնան թէ պետական շահը նկատի ունինք միշտ, եւ թող միտք չպղտորեն» :

Հոկտեմբեր 17ին Նիւ Եորքէն քաշուած հեռագիր մը կ'իմացնէր թէ՝ Ռուսիա պիտի պահանջէ Նեղուցներու վերաբերեալ Մոնթրէօյի դաշնագրին վերաքննութիւնը, անմիջապէս որ Թուրքիան եւ Յունաստանը Ատլանտեանի Ուխտին մէջ առնելու ձեւակերպութիւնները լրանան :

Նեղուցներու հարցը տարիներէ ի վեր լարուած կը պահէ Թուրքերուն ջիղերը, ահա թէ ինչու Նոյեմբեր 3ին Մոսկուայի ուղղած ազդարարութիւնը, ընաւ Անգարայի կառավարութեան սիրտը հանգստացնելու հանգամանք չունի: Ի՞նչ կ'ըսէ խորհրդային ծանուցագիրը իր ընդհ. գիծերուն մէջ .

— Ատլանտեան խմբակցութիւնը յարձակողական նպատակներ կը հետապնդէ, հետեւաբար չի կրնար որեւէ ծառայութիւնմատուցանելխաղաղութեան դատին եւ միջազգային ապահովութեան : Ատլանտեան Ուխտին մասնակցութիւնը Թուրքիոյ, — երկիր մը որ ոչ մէկ կապ ունի համանուն Ովկիանոսին հետ,— ցոյց կուտայ աշխարհակալ պետութեանց դիտաւորութիւնը, որ է օգտագործել թրքական հողամասը, յարձակողական նպատակներով, Թուրք եւ Խորհ. Միութեան սահմաններուն վրայ տեղծելով զինուորական խարիսխներ; Նկատի պէտք է ունենալ որ Խորհ. Միութիւնը Թուրքիոյ հարեւան պետութիւն մըն է եւ այս պատճառաւ չի կրնար անտարբեր մնալ վերոյիշեալ իրողութեանց հանդէպ :

Ուրեմն, Քրեմլինի շուքը դարձեալ կը սաւառնի Թուրքիոյ վրայ, ինչպէս եղած էր անցեալին մէջ (1945ի Մարտ 19ին եւ1946ի Օգոստ. 8ին) :

Անգարայի կառավարութեան պատասխանը, « յենած Թրումընի վարդապետութեան» զին. աջակցութեան վրայ, աւելի բուռն է: Եթէ այդպէս չըլլար, Թուրքի՞ն էր մնացեր, մեծաձայնհռչակել «Թէ՝ Ատլանտեանի Ուխտին մէջ իր մուտքը անհրաժեշտութիւն մըն է, անիկա կը ծառայէ խաղաղութեան դատին, վհատեցնելով յարձակողական դիտումներ սնուցանող ազգերը ...» :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ԿԱԹՈԼԻԿ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ՎԷՃԸ

Պոլսահայ թերթերը վերջերս արձագանգ եղած էին «Սօն Թէլէկրաֆ»ի մէկ լուրին, որուն համաձայն վիճակաւոր Քիրէճեան գերապայծառին եւ կաթոլիկ հասարակութեան միջեւ վէճ ծագած է, հանրապատկան շարժուն եւ անշարժ ստացուածքներուն մատակարարութեան հարցին հետեւանքով: Այս առթիւ Քիրէճեան վրդ. յայտարարած է թէ համայնքին միջեւ վէճ գոյութիւն չունի, եղածը Օրթագիւղի Թէք. Միւթէվէլլի Յովսէփ Պօմպաճըօղլուի խնդիր մըն է որ մէկուկէս տարիէ ի վեր չի փոխանցեր իր մատակարարութեան յանձնուած կալուածները եւ ազդարարութիւն մը ուղղուած էր իրեն :

Իսկ Պ. Յովսէփ Պօմպաճըօղլու կը պաշտպանէ ինքզինք ըսելով թէ «երբ հրատարակուեցաւ միւթէվէլլիութիւնը ջնջող օրէնքը եւ կը յանձնարարուէր ընտրովի մարմիններ կազմել ստանձնելու համար թաղային մատակարարութիւնները, սպասեցի այդ մարմինին կազմութեան, որպէսզի անոր յանձնեմ հաշիւները: Կատարուած ընտրութիւնը կը վերաբերի միայն Սաքըզաղաճի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մատակարարութեան, մինչ ընդհանրապէս եկեղեցիները եւ կալուածները երկուքի կը բաժնուին, մէկը Աթոռապատկան եւ միւսը ազգապատկան: Ներկայիս Պոլսոյ հայ կաթողիկէ 12 եկեղեցիներէն 8 հատը, Աթոռապատկան են եւ կը մատակարարուին հոգեւոր իշխանութեան կողմէ, իսկ մնացեալ չորսը ազգապատկան են եւ կը մատակարարուին աշխարհականներէ կազմուած մարմիններու կողմէ : Ազգապատկան են նաեւ Ս. Յակոբ հիւանդանոցը եւ Շիշլիի գերեզմանատունը: Հետեւաբար գերապայծառին միակ փափաքը, բոլոր եկեղեցիները իր մականին տակ ունենալն է, բան մը որ խոտոր կը համեմատի մեր աւանդութիւններուն : Այս պարագաներուն տակ չեմ կրնար Գերապայծառ Քիրէճեան յանձնել մատակարարութիւնը կալուածներուն որոնք ազգապատկան են, մինչեւ օրինաւոր մարմնի մը ընտրութիւնը »:

Լուսաբանութեան համար «Մարմարա» դիմած է հայ կաթողիկէ հասարակութեան Վարչ. Խորհուրդի անդամներուն, որոնցմէ նախկին անդամ մը, Պ. Վ. Սիրունեան յայտնած է թէ Արք.ը քըմահաճօրէն կատարեց վարչական ընտրութիւնները, փոխանակ օրինաւոր ընտրական յանձնաժողով կազմելու, նշանակովի կարգադրութիւններ ըրաւ: Իրենց աւագ պարտականութիւնն էր նախ հիւանդանոցին մաս կազմող յարակից հողերը փրկել բռնագրաւումէ: Ծիծաղելի է որ տառապող հիւանդներու քթին տակ վիթխարի սինէմա մը բարձրանայ, իսկ եթէ հիւանդանոցին մէջ հիւանդ չկայ, ինչո՞ւ լիագումար վճարումներ կ'ըլլան անոր պաշտօնէութեան :

Հիւանդանոցին համար նուիրական կտակներ կան պարտաւոր չե՞ն խղճմտօրէն գործադրել:

Ու վէճը թեր ու դէմ, կը շարունակուի :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ) .— Հոկտ. 28ին արեւ էր ծաթեր «Մեր Օրուան» վրայ: Պայծառ ու ջինջ երկինք մը սրահէն դուրս եւ ջերմ ու խանդավառ մթնոլորտ մը սրահէն ներս :

Արմենոնվիլի սրահը բեմ չունի: Բայց Հայը կամ Դաշնակցականը կ'անճրկի՞ առանց դժուարութեան մը առջեւ: Ինչ խորհրդաւոր եւ ինչ իմաստալից էր սրահին խորը սարքուած առժամեայ բեմը որ լիուլի կատարեց իր վրայ դրուած պարտականութիւնը, ինչպէս կարգադիր մասնախումբի անդամները եւ բոլոր մասնակցողները : « Մշակ բանուոր » քայլերգէն վերջ՝ նախագահը ընկեր Ս. Սխալեան, « Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի անունով բացաւ հանդէսը, բարի գալուստ մաղթելով բանախօսներուն ընկ. Եղէն Բիւզանդի եւ ընկ. Յ. Պալիկեանի: Ընկեր Սխալեան մեր կուսակցութեան 61 տարուան աշխատանքը աչքէ անցնելով, եզրակացուց.— Որ եւ է ժողովուրդ հպարտ պիտի զգար ինքզինք եթէ ունենար Հ. Յ. Դաշնակցութեան նման կուսակցութիւն մը: Վստահ ենք որ հպարտ է Հայն ալ անով :

Ս. բանախօսէն առաջ խումբ մը երկսեռ երիտասարդներ արտասանեցին մեր անմահ բանաստեղծներէն գեղեցիկ կտորներ, Հայու զգացումով, Հայու յուզումով, իսկ ուրիշներ երգեցին նոյնքան յաջող կերպով մեր պարծանքը եղող ժողովրդական երգերը :

Ընկեր Յ. Պալիկեան բեմ հրաւիրուեցաւ եւ պարզ ու գեղեցիկ մեզի տուաւ Դաշնակցութեան պատմութեան գլխաւոր հանգրուանները, որոնք հայ ժողովուրդին ճակատագրին հետ այնքան սերտ կապ են ունեցած եւ վերջացուց՝ — եթէ միայն Ազատութեան գաղափարը ներշնչած ըլլայ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին եւ այդ գաղափարը արմատացնելու եւ իրականացնելու աշխատած, բաւական է որպէսզի մեր ժողովուրդը գնահատել գիտնայ զայն »:

Ընկ. Եղէն Բիւզանդ պատկերացուց Դաշնակցութեան բարոյական դիմագիծը եւ պատմութենէն փաստացի օրինակներ բերաւ, յիշեց Սասունցի Դաւիթին հերոսապատումը եւ փափաքելի գտաւ բոլորին գործակցութիւնը Հ. Յ. Դ.ին, որպէս ձենով Օհան Սասունցի Դաւիթին կողքին :

Խնջոյքի մասը նոյնպէս անցաւ շատ ոգեւորուած, հայկական պարերու հաճելի բաժինով մը:

Վ. Բ.

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՁԱՅՆԸ, Կրինուիչի ժամով .— ժամը 13.15 — 13.30 լուրեր, մեկնաբանութիւններ եւ պարբերական յօդուածներ ամերիկաբնակ Հայերու կողմէ, կարճ ալիքներու վրայ 13, 16, 19 մեթր: Օժանդակ կարճ ալիքներ 19. 25. 31. 41 մեթր: Այս ծրագիրը կը կրկնուի: 14.45 — 15.00 կարճ ալիքներ 13, 16, 19 մեթր , օժանդակ կարճ ալիքներ 13, 16, 19, 25, 31, 49 մեթր, Կրինուիչի ժամուն վրայ 4 ժամ աւելցնելով կը ստացուի Երեւանի ժամը: Ծրագիրը եւ ալիքներու երկարութիւնը ենթակայ են փոփոխութեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Թ.

Շնորհակալ եմ, երեւի յոգնեցաք, ես բաւական ծանր եմ .— ըսաւ աղջիկը, խօսակցութեան լուրջ ձեւ տալով :

— Յոգնի՞լ, ես ձեզի այդպէս կրնամ տանիլ ամբողջ ժամերով, մինչեւ ... մինչեւ ձորին ծայրը, մինչեւ ուր որ ուզէք :

— Ու դէմքը նորէն հրահրեցաւ :

— Եթէ կրնայիք՝ ինչո՞ւ չտարիք .— հարցուց Շուշիկ յանկարծ :

Տղան չգիտցաւ ինչ պատասխանէ եւ չհասկցաւ ալ իսկապէս թէ աղջիկը ի՞նչ ըսել կ'ուզէր :

— Նու, բարեկամս .— ըսաւ աղջիկը ծանր խօսուածքով ու արտասովոր արտայայտութեամբ մը .— երբ նորէն ձեր վանքը դառնաք, երբ առտուն կանուխ ժամերգութեան ատեն մութ կամարներուն տակ ու ձեր սեւ զգեստներուն մէջ վարդապետներու շարքը կենաք եւ երբ հոն սիրտերնիդ նեղանալու սկսի, այն ատեն մտածեցէք այս հարցիս վրայ, իսկ հիմա տուն երթանք, արդէն ուշ է :

Տղան բոլորովին լրջացաւ :

— Բայց ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, Օրիորդ :

— Ինչ որ ըսի :

Եւ սկսաւ խնդալ :

Ժ.

Աղջիկը հայրիկ տուն ձգած՝ Արտաշէս ծանր քայլերով ու տեսակ մը ակամայ ուղղուեցաւ ընկերներուն քովը :

Վանքի բակը քարի մը վրայ նստեր էին երկուքն ալ քով քովի լուռ ու լուրջ, ըստ երեւոյթին իրեն կը սպասէին :

Մօտենալուն պէս ելան ոտքի:

— Քալէ միասին քիչ մը վար երթանք, եթէ շատ յոգնած չես — ըսաւ Մինաս վերջին նախադասութեան երգիծանքի շեշտ մը տալով :

— Երթանք,— եղաւ կարճ պատասխանը :

Դուրս ելան բակէն, լուռ ու հանդիսաւոր առաջ շարժուեցան :

« Ճիշդ Շուշիկի ըսածին պէս» մտածեց Սիրաքեան ու կամաց մը ժպտեցաւ քիթին տակէն :

Երբ դարպասէն բաւական հեռացեր էին, վերջապէս նորէն Մինաս խզեց լռութիւնը.

— Գիտե՞ս, Արտաշէս, մենք որոշեր ենք վաղը առտու մութին ճամբայ ելլենք դէպի Անի :

Ու բոլոր բառերը հատիկ, հատիկ շեշտուած էին: Սիրաքեան շրթունքը խածաւ, քիչ մը մտածեց եւ իր անտարբեր շեշտը պահել ջանալով՝ պատասխանեց .

— Աղէկ, դուք մեկնեցէք, երեւի ութը, ինը օրէն ես ալ ձեր ետեւէն կը հասնիմ :

— Ի՞նչ, — բացականչեց Սեբոբ դող ելած :

— Ոչ, դուն ալ մեզի հետ պիտի գաս — շեշտեց Մինաս պաշտօնական խօսուածքով մը :

Սիրաքեան ժպտեցաւ ու նայեցաւ անոր :

— Այո, ես ատիկա կը պահանջեմ քեզմէ : Եւ ան իրաւունքով, որ քու վարմունքդ ու յիմարութիւններդ ոչ միայն քեզի, այլ մեզի ալ հաւասարապէս անպատուութիւն կը բերեն. դուն քու անունիդ հետ մեր անունն ալ կը կոտրես:

Գիտե՞ս այս իրիկուն Հայր Սուքը ի՞նչ ըսաւ « Նոր տիրացուները մեր ժամանակուան աչքը գոց ոչխարները չեն, կ'ըսէ. դեռ վարդապետ եպիսկոպոս դառնալու ալ չեն սպասեր , միայն ինծի կը թուի որ գործը քիչ մը շատ բաց կը բռնեն» կ'ըսէ: Հիմա կը հասկնա՞ս թէ ինչ իրաւունքով քեզմէ կը պահանջեմ, դուն իրաւունք չունիս մեր վարկը, մեր դիրքը կոտրելու :

Սիրաքեան յանկարծ կանգ առաւ, դարձաւ խօսողին ու զսպուած ձայնով մը ըսաւ.

— Ինծի նայէ, ինձմէ ոչ ոք, ոչինչ պահանջելու իրաւունք չունի, իսկ ով կը կարծէ թէ իմ մերձաւորութիւնը իրեն անպատուութիւն կը բերէ, կրնայ անմիջապէս հեռանալ, արդէն մեկնիլ կ'ուզէք, բարի ճանապարհ :

— Ուրե՞մն այդպէս, աղէկ, միայն գիտցիր, որ այդ հեռացողները պարտական են բոլոր եղելութիւնը հանգամանօրէն պատմելու ուր որ հարկ է :

— Ատիկա հետաքրքիր չէ ինծի, պատմեցէք, խօսեցէք, ինչ եւ ուր որ կ'ուզէք :

— Բայց հետեւա՞նքը :

— Ի՞նչ հետեւանք :

— Պիտի հարկադրուէին քեզի ձեռնադրուողներու ցանկէն դուրս ձգելու :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌԵՐ

Տը Կոլի Կուսակցութեան մէջ

Զօր. Քէօնիկ Ռ. Փ. Ֆ. (Ֆրանսական Ժողովրդ. Հանրապետական) կուսակցութեան մէկ յանձնաժողովին առջեւ ներկայացուց իր զինուորական տեղեկագիրը: Պիր Հաքիմի հերոսը չատ լաւատես չի թուիր, որովհետեւ Ֆրանսա օրացոյցը լաւ չէ բռնած եւ իր թուլացումը յառաջ բերած եւ փութացուցած է Գերմանիոյ մուտքը քաղաքական թատերաբեմէն ներս:

Զօրավարը աւելցուց նաեւ, որ մինչեւ տարեգլուխ խոստացուած տասը զօրաբաժինները չեն սարքաւորուած ամբողջովին: Ռազմամթերքի, զինուորական տարրերու եւ մանաւանդ անձնակազմի պակաս կայ: Ըստ իրեն, ներկայ տագնապը կարող է տեւել երկու տարի... յարմար կը տեսնէ զինուորական ծառայութեան շրջանը աւելցնել եւ բարձրացնել զինուորագրեալներու բարոյական ու նիւթական վիճակը:

Յետոյ անդրադարձաւ եւրոպական բանակին, որուն մասնակցող իւրաքանչիւր պետութիւն պիտի պահէ իր ազգային նկարագիրը, այնպէս որ այդ գաղափարը ինչքան ալ հրապուրիչ ըլլայ ոմանց աչքին, պէտք է դատապարտուի:

Զօր. տը Կոլ իր կարգին խօսք առաւ կուսակցութեան վարչական խորհուրդին առջեւ եւ հետեւեալը յայտարարեց.— Ամերիկացիները գերազանցութիւն ունին այժմ, թերեւս ալ միշտ պիտի ունենան: Ամէն պարագայի մէջ, դաշնակից կրնանք դառնալ մեր վեհապետական իրաւունքը պահելով: Մենք բերելու ենք այն ինչ որ մեզի կը պատկանի, առանց բան մը վրայ տալու: Եթէ Ամերիկացիները մեզի զէնք կը տրամադրեն, մենք անոնց հպատակը ըլլալու չենք»:

Այնուհետեւ կանգ առաւ եւրոպական բանակի կազմութեան մասին եղած քննադատութեանց վրայ եւ եզրակացուց.— Մենք միակ պիտի ըլլանք մեր բանակը տրամադրող: Որո՞ւն: Եւրոպայի՞ն, բայց ան գոյութիւն չունի, ուրեմն զօր. Այզընհաուըրին պիտի տանք զայն...: Արդ, դարերէ ի վեր մեր արժէքը, մեր դիմագծութիւնը չփոթուած են Ֆրանսական բանակին հետ: Զենք կրնար, պէտք չէ մեր բանակը ձեռքէ հանենք: Ուրեմն, ոչ թէ միախառնուած, այլ հոլովեալ բանակներու պէտքը կայ»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք անկէ առաջ, Կրեմլինօ մէյմէկ ծանուցագիր յանձնած էր Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներուն, զանոնք զգուշացնելով Միջին Արեւելքի Հրամանատարութեան յարելէն: Ահաւասիկ խորհրդային արտաքին փոխ գործավարին ծանուցագրին բովանդակութիւնը.

«Միացեալ Նահանգները, Մեծն Բրիտանիան, Ֆրանսան եւ Թուրքիան, առաջարկած են ստեղծել միջերկրականեան հրամանատարութիւն մը: Այս առաջարկութիւնը իրեն նպատակակէտ ունի ատլանտեան յարձակողական խմբակցութեան մէջ մտցնել արաբական երկիրները ու Իսրայէլի պետութիւնը եւ սարքաւորել զինուորական խարիսխներ, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան պատրուակով:

«Արեւմտեան պետութեանց բոլոր պատճառաբանութիւնները չեն կրնար ծածկել, որ Ատլանտեան խմբակցութիւնը յարձակողական խմբակցութիւն մըն է եւ անհաշտ միացեալ ազգերու նպատակներուն: Միջերկրականեան հրամանատարութիւնը ոչ մէկ առնչութիւն ունի Միջին Արեւելքի ժողովուրդներու խաղաղութեան պաշտպանութեան եւ ապահովութեան հետ:

«Միջերկրականեան հրամանատարութեան կազմակերպումը պիտի նշանակէր, ոչ աւելի ոչ պակաս, Միջին Արեւելքի երկիրներուն գրաւումը, Ատլանտեան խմբակցութեան եւ մասնաւորաբար ամերիկեան եւ անգլիական զօրախումբերուն կողմէ: Այս տեսակի գրաւում մը եւ զին. խարիսխներու ստեղծումը՝ յիշեալ երկիրներուն պիտի բերեն իրենց անկախութեան եւ վեհապետութեան կորուստը:

«Ամէն ինչ կարծել կուտայ թէ Միջին Արեւելքի այդ կարծեցեալ պաշտպանութիւնը իրականին մէջ ուրիշ բան չէ, այլ պատրուակ մը, որ թոյլ կուտայ օգտագործել չահագրգռեալ երկիրները, ընդդէմ Խորհ. Միութեան:

Մոսկուայի ծանուցագիրը իբր եզրակացութիւն կը շեշտէ թէ՝ Խորհ. Միութիւնը միշտ զօրավիգ կանգնած է իրենց ազատութեան եւ անկախութեան համար պայքարող երկիրներուն, հետեւաբար տխմար բան մը պիտի ըլլար կարծել թէ ան պիտի ուզէր յարձակիլ Միջին Արեւելքի երկիրներուն վրայ, իր միակ քաղաքականութիւնը ըլլալով հաշտ ապրիլ եւ յարաբերութիւն մշակել բոլոր երկիրներուն հետ:

Տարեկան պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան:

Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan, Դեկտ. 1ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Էքսի Քազինոյի համբաւաւոր օրքէսթրը Eddy Tournel et son ensemble:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, որուն կը մասնակցին Տիկին Սիւզան, Օր. Օր. Հացագործեան եւ Սիմոնեան, Պ. Պ. Կիկօն, Թ. Մինասեան եւ Ա. Յակոբեան:

Կովկասեան պարեր եւ անակնկալներ: Կովկասեան պարի մրցում, ներկայութեամբ քննիչներ (jury) Տիկիններ Զաքիկեանի եւ Աշխէն Յակոբեանի:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք 200 ֆր.

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ

Իր Միջին Արեւելք մեկնումէն առաջ
Չորեքշաբթի, 28 Նոյեմբեր, ժամը 21ին
Salle Chopinի մէջ, 8 rue Daru, Paris

Տոմսերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. գրատուններ.— Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան, Studio Ալէմշահ 19a, rue Caumartin եւ Տօքթ. Ճինճեան, 29 rue Bleue:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ, 2 Դեկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Salle Voltaire, rue Voltaire:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Եւրոպական պարեր, Orchestre GARO SARIAN ընկերակցութեամբ երգիչ «ALWAREZ»ի:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Rue l'Union:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆԵՋՕՆԸ

Իր շրջանի բացման առթիւ Դեկտեմբեր 2ին, ժամը 8.30ին Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin: Ներկայ կ'ըլլայ կռփամարտիկ ախոյեան Պ. ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, «Խրիմեան» սրահը, rue de la Défense:

Ճոխ գեղարուեստական յայտագիր: Ծնողք, համակիր սիրով կը հրաւիրուին: Մուտքը ազատ է

Տիարք Արմէն, Հրաչ, Մկրտիչ եւ Օրիորդ Արսինէ Լեւոն Բանիկեաններ սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ԼԵՒՈՆ ԲԱՆԻԿԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյ. 14ին: Յուղարկաւորութիւնը չատ մտերիմ շրջանակի մը մէջ կատարուեցաւ Նոյեմբեր 17ին, շաբաթ օր եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Փէր Լաշէզի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Կրընոպլի Ֆր. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, իրենց այցելութեան առթիւ Վ. Մելիքեանէ 2000 ֆր., Ա. Եօթնեղբայրեանէ 1000, Աքսատեանէ 500, Տիկին Ա. Ասորեանէ 500 ֆր., ի նպաստ իր դպրոցին:

X Պ. Յ. Ալթունեանի մահուան առթիւ, քանի մը ընկերներէ, փոխան ծաղկեպսակի՝ 2000ֆր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Պ. Օտտոյի «Խատիսեան» խումբի վիճաբանական ժողովը 27 Նոյեմբեր, երեքշաբթի օր սովորական հաւաքատեղին: Նիւթը՝ «Հայրենատիրութեան ըմբռնումը մեր եւ մեր հակառակորդներու միջեւ»:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերները հետաքրքրող կարեւոր խնդիրներ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Պ. Վ. Մելիքեանի դասախօսութիւնը՝ Վասակ իշխանին իսկական դիմագիծը մեծ հետաքրքրութիւն պատճառած ըլլալով, կարծիքներու փոխանակութիւնը պիտի շարունակուի:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱԼԱՆՍԷՆ Յակոբ Կօչկակարեան կը փնտռէ եղբայրը Կօչկակարեան (Ժան) որ երեք տարի առաջ Ֆրանսա կը գտնուէր: Տեղեկացնել H. Kochgagarianի, 18 rue Bouffier, Valence (Drôme) France:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Ա. Համալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քաջեան, Տէր եւ Տիկին Միսալեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Զուրիկեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին տարաբախտ ՏԻԿԻՆ ՊԻՒԼՊԻՒԼ ՀԱՄԱԼԵԱՆԻՆ, (ծնեալ Թորիկեան) դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մեծ Casa d'Italia. rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ 9 Հայ երգահաններու գործերէն 21 կտոր, որոնց 13ը առաջին անգամ լսելի: Գիները խիստ ժողովրդական: Դիմել երգիչներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Մարգրիտ Գինոսեան եւ զաւակները, Պ. Ներսէս Գինոսեան եւ զաւակները, Տօնապետ Յարութիւն, Սարգիս, Եսայի Գինոսեաններ (Ամերիկա), Տաճատ եւ Պետրոս Շամչեան (Ամերիկա), Կարապետ, Արիստակէս Տատեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մկրիչեան, Աղեքսանդր Կուրղիկեան, Օր. Կուրղիկեան, Օհան Կուրղիկեան, Տէր եւ Տիկին Տէր Ահարոնեան, Տէր եւ Տիկին Քիւլինկեան (Լիոն), Նշան Պետոյեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ճ. Պետոյեան (Ամերիկա), այրի Տիկին Փաշալեան (Ուսար), Տէր եւ Տիկին Պետոյեան (Կարտան), Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Գինոսեան, եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթ.ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբին, Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Սորսըրի Հայր. Միութեան եւ բոլոր բարեկամներուն եւ Կարտանի Հայ գաղութին, որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, զաւակին, հօր, եղբօր եւ ազգականին Պ. Եղիա Գինոսեանի մահուան առթիւ:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Կօշիկի նորոգութեան խանութ մը իր բոլոր կազմածներով ծախու է: Դիմել Տիկին Գօրտկէօզեանի, 3 Route Stratégique. Chatillon s/Bagneux (Seine): 2

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ հայկական հաստատութեան մը մէջ, լաւ ֆրանսերէն, հայերէն եւ անգլիերէն գիտէ, օգտակար կրնայ ըլլալ ամէն տեսակ գործերու: Դիմել Յառաջի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 28 Novembre 1951 Չորեքշաբթի 28 ՆՈՅ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6622-Նոր շրջանի թիւ 2033

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐՆԵՐԸ

Մեր հակառակորդները բթացած զէնք մը ունին, որ տեւաբար կը գործածեն մեր դէմ.— «Դաշնակցութիւնը հակառակ է Հայաստանին, հակահայաստանեան է, եւայլն»:

Կա՞յ աւելի ծիծաղելի եւ վրան բաց սուտ մը, քան այս վերագրումը այնպիսի կուսակցութեան մը հասցէին, որ ամբողջ վաթսուն տարի հերոսական կռիւ է մղած Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար, ուխտեալներու եւ հայրենասէրներու բանակներ զոհելով նոյն սրբազան դատին ի խնդիր: Մեր հայրենիքին մէջ չկայ լեռ մը, որուն քարերը ներկուած չըլլան դաշնակցական ֆետայիներու արիւնով: Դաշնակցութեան գաղափարական դպրոցին մէջ է որ հայրենասիրութեան զգացումը հասաւ իր բարձրագոյն աստիճանին եւ թունդ հանեց հայ զանգուածներու թմրած ջիղերը:

Այս բոլորի անտեսումը պատմութիւնը ուրանալ կը նշանակէ: Իսկ ով որ պատմութիւնը կ'ուրանայ եւ գիտակցաբար կոյր կը ձեւանայ՝ իրաւունք չունի հայրենիքի անունով խօսելու, որովհետեւ չիլ հաշիւներու որպէս գործիք կը ծառայէ:

Փարիսեցիական կեղծաւորութեամբ առտու իրիկուն կուրծք ծեծող եւ Հայաստան հոլովող փոյնզգոյն մեր հակառակորդները կրնա՞ն պատմութեան առջեւ հաշուետու ըլլալ եւ ըսել թէ ի՞նչ զոհած են Հայաստանի ազատութեան եւ գոյութեան ի նպաստ: Քանի՞ կաթիլ արիւն եւ աշխատանքի քանի՞ չիթ քրտինք:

Դիւրին է փառաբանանքներ հիւսել՝ թիկնաթոռներու մէջ հանգիստ ընկողմանած: Գործով ունայն եւ խօսքով հարուստ «հայաստանասէրնե-րը» մեր իրականութեան հողմացոյցներն են, որ կը ճռռան չարունակ՝ աջէն ու ձախէն փչող հովերուն հետ դառնալով:

Հայաստանը սիրել՝ չի նշանակեր օրուան իշխանութեան կողմնակից եւ երկրպագու ըլլալ: Մանաւանդ երբ այդ իշխանութիւնը չի բխիր հայ ժողովուրդի կամքէն եւ բռնի ուժով պարտադրուած է մեր երկրին:

Ընդհակառակն, ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ հլքել բնաւ ազատութեան դրօշը եւ պայքար մղել՝ ի գին ծանր զոհողութիւններու:

Որո՞նք են Մայր Հայաստանի հարազատ եւ հաւատարիմ որդիները. մե՞նք՝ որ կեցած ենք Հայաստանի ամբողջական ազատութեան տեսակէտին վրայ թէ մեր հակառակորդները, որոնք համայնավարական վարչակարգի լուծը գերագոյն նպատակ եւ օրհնութիւն կը հռչակեն:

«Հայաստանը անկախ չի կրնար ըլլալ» քարոզող պատեհապաշտները հայրենասիրութեան բարձր զգացումը անընդունակ են կրելու իրենց հոգիներուն մէջ:

Ազգային կուսակցութիւն ըլլալէ դադրած են բոլոր անոնք, որ օտարին նշանաբանները կ'իւրացընեն եւ օտարին փառաբանանքը կը հիւսեն մինչեւ իսկ ազատ երկինքներու տակ:

Դաշնակցութեան հակառակորդները շատ լաւ գիտեն թէ մեր պայքարը ուղղուած է օրուան իշխանութեան դէմ եւ ո՛չ թէ Հայաստանի, որուն քարերն ու հողերը սուրբ են եւ սուրբ պիտի մնան առ յաւէտ: Այս իրողութիւնը գիտնալով կը խեղաթիւրեն եւ կը ստեն, որպէսզի հայ ժողովուրդի զանգուածներուն մէջ շփոթ ստեղծեն:

Ապարդիւն աշխատանք: Հայութիւնը բաւական գիտակցութիւն եւ առողջ բնազդ ունի՝ սեւը ճերմակէն զատելու համար:

Հակառակ Դաշնակցութեան վրայ տեղացող ամէն տեսակ քարերուն՝ ան կը մնայ զօրեղ, կենսունակ եւ անսասան: Կը վայելէ մեր ժողովուրդի լայն վստահութիւնը եւ անոր գաղափարական ձգտումներուն ղեկավարը կը հանդիսանայ:

Ո՞ւր է գաղտնիքը այս տարօրինակ երեւոյթին, եթէ ոչ այն խոր եւ մաքուր հայրենասիրութեան մէջ, որուն աւիշով կը սնանի այս կուսակցութիւնը իր ծնունդէն ի վեր:

Հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարը Դաշնակցութեան միակ դրամագլուխը եւ ուժին աղբիւրը կը կազմեն: Եթէ նուազագոյն չափով մը անգամ ճիշդ ըլլային մեր հակառակորդներու ըրած ամբաստանութիւնները, Դաշնակցութիւնը պիտի քայքայուէր փոխանակ ուռճանալու:

Պատմութեան վճիռը արդարագոյնն է:

Դաշնակցութիւնը հայրենասիրութեան եւ ազատասիրութեան մարմնացումն է:

Խմբագրական ԱԶԴԱԿի

ՄԱԿը եւ Հայերը

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ԲՈՂՈՔ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

ՓԱՐԻԶ, 26 Նոյ.— Ութը կազմակերպութիւններէ բաղկացած Ամերիկեան պատուիրակութիւն մը բողոքագիր մը ուղղած է Մ. Նահանգներու պատուիրակութեան նախագահ՝ Տին Էչիսընին, պահանջելով վերջ տալ Սովիէթներու ցեղասպանութեան:

Բողոքագրի հեղինակները կը ներկայացնեն 12 միլիոն Ամերիկեան քաղաքացիներ, որոնց նախկին հայրենիքները գրաւուած են Սովիէթներէ, եւ ժողովուրդները վտանգուած ցեղասպանութեամբ:

Կը պահանջեն որ ՄԱԿը հետապնդէ, Սովիէթներու եւ անոնց արբանեակներու կողմէ ի գործ դրուած քաղաքական ցեղասպանութիւնները, որոնց հետեւանքով ոչնչացած են միլիոնաւոր մարդիկ:

Այս խմբակը կը պահանջէ որ այս բողոքը ներկայացուի ՄԱԿի ընդհ. ժողովին ի պատասխան Անտրէյ Վիշինսքիի շաբաթ օրուան ամբաստանութեան թէ Ամերիկայի 100 միլիոն տոլարի «ապահովութեան պիւտճէն» (Mutual Security Act Plan) պիտի գործածուի հակա-համայնավար գաղտնի կազմակերպութեան պայքարին:

Խմբակը կը յայտնէ թէ հակահամայնավար գաղտնի կազմակերպութիւնները յաջող պայքար մը մղած են վերջ տալու Սովիէթ ցեղասպանութեան եւ ընդհանուր տեղահանութիւններու: Կը դատապարտեն Վիշինսքին եւ կը բողոքեն «ջղայնացած ձայնով մարդասպան»ի դէմ: Ամերիկեան բողոքը հոս հասաւ այս առաւօտ հեռագրով մը, ստորագրուած ութը կազմակերպութիւններու կողմէ որոնք կ'ըսեն թէ կը ներկայացնեն 6 միլ. լեհ, մէկ միլիոն չեխ, մէկ միլիոն լիթուանացի, 1.400.000 Ուքրանիացի, մէկուկէս միլիոն հունգար, 1.200.000 Յոյն, 150 հազար Լաթվիացի եւ 50 հազար Էսթոնիացի:

× ՄԱԿը ստեղծած է ցեղասպանութեան ուխտ մը (Genocide Convention), որ ընդունուած է Դեկտ. 9, 1948 ընդհ. ժողովէն եւ մինչեւ ցարդ վաւերացուած է 31 պետութիւններէ, Մ. Նահանգները եւ Սովիէթ պետութիւնները ստորագրած են զայն բայց մինչեւ ցարդ չեն վաւերացուած: Սոյն բողոքագիրը անկասկած ունի իր մեծ արժէքը, քանի որ կանոնաւորապէս կը շարունակուի ցեղասպանութիւնը:

Հազիւ ամիս մը առաջ ներկայ էի վրացական լրագրական հաւաքոյթի մը Նիւ Եորքի մէջ, ուր իշխան Թ. Պաքրաթիոն, նախագահ ամերիկեան վրացի կազմակերպութեան, կը բողոքէր մարդկային ցեղասպանութեան դէմ, որոնք կը կատարուին Կովկասի մէջ:

Իր հաւաքած փաստերուն մէջ տեսայ տեղահանուածներու թիւերը, որոնց կարգին կային նաեւ Հայեր: Ինչո՞ւ չբողոքենք մենք եւս ՄԱԿին որպէսզի վերջ տրուի այս բարբարոսութեանց:

ԼԵՒՈՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ պատուիրակութիւնը դիմած է ՄԱԿի նախագահ Փատիլլա Ներվոյի, որպէսզի յառաջիկայ ուրբաթ օրուան ընդհ. ժողովի օրակարգին անցնէ Մարոքի հարցը:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նախկին վարչապետ Օսիւպքա–Մորավսքի եւ մարաջախտ Ռոլա Զմիերսքի ձերբակալուած են: Մորավսքի ժամանակին ամբաստանուած էր իբր ազգայնական քաղքենի և ընկերվարական ու համայնավար կուսակցութեանց ձուլման ընդդիմադիր: Եթէ լուրը ստուգուի, շատ հաւանական է որ դատի քաշուին Կոմիւլքայի եւ զօր. Սփիքալսքիի հետ, որոնք ներկայիս բանտարկուած են:

ՍՈՒԷԶԻ ջրանցքի անգլիական իշխանութիւնները ձեռք անցուցած են պատկերազարդ գրքոյկ մը, որ ցոյց կու տայ թէ՝ «ազատագրական վաշտերը ինչպէս պէտք է կռուին եւ սպաննեն բարբարոս Բրիտանացիները»: Գրքոյկին հեղինակն է զօր. Ազիզ էլ Մասրի, որ պատերազմի ընթացքին բանտարկուած էր Անգլիացիներուն կողմէ իբր գործակից Գերմաններուն:

ՖԵՄԻՆԱՅԻ գրական մրցանակը շահած է Օր. Անն տը Թուրվիլ իր «Ժապատաօ» վէպով:

Զօր. Այզընհաուըր կը յաւազովէ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Հռոմի խորհրդաժողովին մէջ, զօր. Այզընհաուըր տեղեկագիր մը կարդաց երկուշաբթի օր, Ատլանտեան դաշինքին անդամակից 12 պետութեանց սպայակոյտին եւ պատերազմական նախարարներուն առջեւ:

Զօրավարը անվերապահօրէն գովեստը հիւսեց եւրոպական բանակի ծրագրին, որ միակ միջոցն է պաշտպանողական ամուր գիծ մը հաստատելու Եւրոպայի մէջ: «Այսօր, պետութիւնները չեն կրնար առանձին երաշխաւորել իրենց նախնական պատասխանատուութիւնները, այսինքն իրենց ժողովուրդներուն ապահովութիւնը, ըսաւ վերին հրամանատարը: Այս անհրաժեշտութիւնները պէտք է հաւաքականօրէն կիրարկել, դարձնել իրականութիւն մը եւրոպական բանակը: Հիմնական ծրագիրը ամենայուսալիցն է, միեւնոյն ատեն ամենարագնաւորը»:

Զօր. Այզընհաուըր ծանրացաւ քարոյական եւ նիւթական ճիգի մը անհրաժեշտութեան վրայ: Պէտք է վարժութիւնը ձեռք բերել նոր գաղափարին, որ իրեն ալ նախապէս անիրագործելի երեւցած էր, բայց ներկայիս խիստ գործնական կը նկատէ:

«Եթէ մարդիկ կը գտնուէին նոյն նաւուն վըրայ, եղբայրացուցիչ զօրավարը, ու այդ նաւը յեղակարծօրէն ճեղքուէր, ոչ ոք վէճի պիտի բռնուէր թէ հո՞րկ է ծակը խցել թէ ոչ: Ամէն ոք կրցածը կ'ընէ»:

Զօր. Այզընհաուըրի մեկնումէն վերջ, բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ իր կարգ մը առաջարկներուն մասին: Անոնցմէ մէկը կը թելադրէ հիւսիսային Ատլանտեանի նաւային հրամանատարութիւնը յանձնել ամերիկացի ծովակալի մը, իսկ ուրիշ մը կը նախատեսէ ամերիկեան հրացաններու յատկացումը մասնակցող ուժերուն: Կը կարծուէր թէ Անգլիա հրաժարած էր իր ընդդիմադրութենէն, բայց սխալ է այդ վարկածը, որովհետեւ հարցը տարուած է Ատլանտեան խորհուրդի լիակատար նիստին:

Ուաշինկթընի Զին. Խորհուրդը

ՁԻ ՀԱՒԱՏԱՐ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ

Պոնի կառավարութեան եւ երեքմեծերու միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը գոհունակութեամբ ընդունուած է Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, բայց Փենթակոն (Ուաշինկթընի զինուորական խորհուրդը) չի բաժներ այս լաւատեսութիւնը, որ ինչպէս տեսանք զօր. Այզընհաուըրէն կը բղխի ամէնէն առաջ:

Փենթակոնի վերապահութիւնը նախ յառաջ կու գայ այն տարակոյսէն, որ վերոյիշեալ համաձայնութեան վաւերացումը դաշնակից խորհրդարաններու կողմէ կրնայ դժուարին եւ երկար ըլլալ: Ասկէ զատ, Տոքթ. Ատընաուըրի կացութիւնը շատ ալ փայլուն չէ ծայրայեղ աջակողմեան եւ մանաւանդ Քուրթ Շումախերի ընկերվարական հոսանքներուն մէջէն:

Ամերիկեան սպայակոյտը խնդրոյ առարկայ դարձուցած է նաեւ Ֆրանսայի բռնած դիրքը: Զօր. տը Կոլի հակառակութիւնը եւրոպական բանակին եւ Ատլանտեան դաշնակցութեան հանդէպ իր քննադատութիւնները, անշուշտ արդարացի կը դարձնեն վերոյիշեալ մարմնին վերապահութիւնը: Վերջապէս, որոշ չէ թէ ե՞րբ Ֆրանսա համաձայնի աչքով պիտի ընդունի Գերմանիոյ մուտքը արեւմտեան խմբակցութենէն ներս: Ամէն պարագայի մէջ, յառաջիկայ տարուան Յունուար 3ին պիտի ճշդուի Գերմանիոյ մասնակցութեան համեմատութիւնը, Արեւմուտքի պաշտպանողական դրութեան մէջ:

Մոսկուա միշտ կը բողոքէ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ ԴԷՄ

Դաշնակից պետութեանց յղած ծանուցագիրը Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներուն,— որուն համար զգուշութեան յորդորներ ուղղած էր Մոսկուան յիշեալ տէրութիւններուն,— այս անգամ պատեհութիւն ընծայած է Կրեմլինի, որ բողոքագիր մը յանձնէ մնայուն խմբակցութեան չորս պետութիւններուն:

Մոսկուայի ներկայացուցիչը կը յիշէ թէ Միջին Արեւելքի այդ պետութիւնները պիտի պարտաւորուին իրենց ուժերը դնել Միջերկրականի հրամանատարութեան տակ, նաւահանգիստներ, փոխադրական գիծեր եւ զինուորական խարիսխներ տրամադրել: Յետոյ կ'աւելցնէ թէ դաշնակիցները կը փորձեն Միջին Արեւելքի երկիրները իրենց յարձակողական խմբակցութեան մէջ առնել, ու արդէն իսկ զինուորական խարիսխներ եւ զօրաբանակներ կը պահեն Մերձաւոր Արեւելքի կարգ մը երկիրներուն մէջ, հակառակ տեղացի ժողովուրդներու կամքին: Դաշնակիցները կ'ար–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՀԵՏ

Հանդիպում ենք Եղիշէ Ցարութի «Հար Օմար» ճաշարանում, Հոլիվուտ :

Ներկայ են նաեւ ինքը՝ Եղիշէ Ցարութ եւ նկարիչ Մանուէլ Թոլեգեանը: Գոհ եմ, որովհետեւ ուրիշների ներկայութիւնը ինձ թոյլ կուտայ ազատ լինել պարտադիր խօսակցութիւնից եւ գէթ մի քանի րոպէ դիտել երիտասարդ ու տաղանդաւոր գրողի արտաքինը :

Բացառիկ դէմք ունի Սարոյեանը :

Հայկական է ոչ նրա համար, որ սեւ են մազերն ու աչքերը, այլ որովհետեւ ներքին հոգեկան աշխարհը դրսեւորուած է դէմքին վրայ :

Լայն ու մաքուր ճակատ, ուժեղ անհատականութեան դրոշմը կրող քիթ, զգայուն շրթներ:

Եւ զարմանալիօրէն կախարդական աչքեր :

Նման աչքեր տղամարդու մօտ ես դեռ չեմ տեսած: Պատահած եմ աւելի թախծոտ, աւելի իմաստուն, աւելի գեղեցիկ աչքերի :

Սակայն ոչ այսքան կախարդող ։

Պահանջկոտ են այդ աչքերը: Պահանջում են, որ իրենց պարզես քո հոգին: Վճռապէս արգիլում են կեղծիքը, սուտը, քծնանքը :

— Դուք ծանօ՞թ էք աշխարհի ամենագեղեցիկ պատմութեան,— դառնում է Սարոյեանը ինձ :

— Ո՞րն է այդ :

— Կ'իմանաք անպայման: «Ա՜խ, վաթան»ի պատմութիւնը :

— Ոչ, չգիտեմ: Սակայն շատ պիտի ուզէի լսել ,— ասում եմ հետաքրքրութեամբ :

Եւ սկսում է պատմել: Պատմում է ոչ միայն բերանով, այլ մասնաւորաբար աչքերով եւ ձեռքերով :

— Ժամանակին կար մի որսորդ, որ գեղեցիկ տուն ունէր՝ մեծ եւ լի բոլոր յարմարութիւններով: Սակայն մենակ էր այս որսորդը եւ չունէր բարեկամ: Մի օր որսորդութեան ժամանակ, հանդիպում է զմայլելի գեղեցկութեամբ մի թռչունի: Բռնում է թռչունը եւ տուն բերում: Եւ թռչունի համար շինում է հսկայ ոսկի մի վանդակ ու մէջը դնում ամենաընտիր ցորենն ու մենազուլալ ջուրը:

« Եւ այլեւս ամէն երեկոյ երբ որսորդը տուն էր դառնում, նրա սիրտը լցւում էր ուրախութեամբ, որովհետեւ այլեւս մենակ չէր, այլ տան մէջ կար իր սիրելի թռչունը :

« Գիշերը գալիս էր տուն, մօտենում թռչունին, կերակրում, հետը խօսում, իր որսորդութեան մասին պատմում: Իսկ թռչունը իբր միակ պատասխան ասում էր· «Ա՜խ, վաթա՜ն»...

« Եւ մի օր զայրանում է որսորդը: Դառնում է թռչունին ու ասում·

« Ես ամէն բան անում եմ քեզ համար, իսկ դու իբր պատասխան միշտ նոյնն ես ասում· «Ախ, վաթան»: Ի՞նչ է այս վաթանը, որ կրկնում ես այդքան :

« Եւ թռչունը պատասխանում է· « Դա այն վայրն է, ուր ծնուել եմ ես » :

« Մի՞թէ այդքան գեղեցի՞կ է քո ծննդավայրը», հարցնում է որսորդը :

« Նրա նմանը չկայ աշխարհում» , պատասխանում է թռչունը :

« Մտածում է որսորդը եւ ասում ·

— « Լաւ, տար ինձ այնտեղ, տար ծննդավայրդ: Կ'ուզեմ աչքովս տեսնել »:

« Եւ բաց է անում ոսկի վանդակի դուռը , հրացանը նետում իր ուսին եւ հետեւում թռչունին :

« Թռչունը գնում է, հանդարտ ու կամաց թռչելով անտառների, լեռների, հովիտների վրայից եւ որսորդը հետեւում է նրան: Գնում են այնպէս, անցնում գեղեցիկ դաշտերով, զմայլելի հովիտներով, ահ ու սարսափ ազդող լեռներով :

« Եւ ամէն մի նոր տեղ որսորդը հարցնում է· «Ա՞յս է քո աննման ծննդավայրը», սակայն թռչունը գլուխը շարժում է թեթեւ եւ շարունակում իր ճանապարհը:

« Եւ երկար այսպէս գնալուց յետոյ, վերջապէս հասնում են մի անապատի: Լերկ ու տափարակ: Օդը տաքանում է, դառնում հեղձուցիչ : Որսորդը ջուր է փնտռում , չի գտնում: Ծառ ու շուք է փնտռում, չի գտնում: Մի ծաղիկ, մի բոյս է որոնում, չի գտնում: Իսկ թռչունը շարունակում է իր հանդարտ երթը :

« Ուժասպառ , ծարաւ ու փոշիով ծածկուած, որսորդը հետեւում է նրան :

« Վերջապէս թռչունը հասնում է անապատում կորած, չորացած մի ծառի, որ ամբողջութեամբ փուշերով էր ծածկուած: Նստում է ծառին եւ՝ դառնալով որսորդին՝ ասում·

« Ա՛յս է աշխարհի ամենագեղեցիկ վայրը , այն վայրը, ուր ծնուել եմ ես եւ որ իմն է»:

— Չէ՞ք գտնում, որ սա աշխարհի ամենագեղեցիկ պատմութիւնն է, — հարց է տալիս Սարոյեանը մեզ: Բոլորս համաձայն ենք :

« Առնենք ինձ, — շարունակում է Սարոյեան, — կան Ամերիկացիներ, որոնք ասում են, թէ ես Հայ եմ մնացել, որովհետեւ Հայերը անընդունակ են ձուլուելու, անկարող ենք ամերիկանանալու : Ինչ պարապ խօսք: Ո՞վ աւելի ամերիկացի է, քան ես ու Մանուէլը, օրինակ: Սակայն ես Հայ եմ : Ներսս՝ Հայ եմ: Եւ այս իրողութեան փաստը հետեւեալն է· ի՞նչ արի ես առաջին 500 տոլարով, որ կարողացայ վաստակել կեանքիս մէջ: Առաջին անգամ, որ ձեռքս 500 տոլար անցաւ, ի՞նչ արի: Ես դրամը առի եւ գնացի Հայաստան: Ինչո՞ւ գնացի, ով կարող է բացատրել: Ես ինքս չեմ կարող: Հայաստան գնացի, որովհետեւ Հայաստանը մէջս էր, որովհետեւ անդիմադրելի էր ներսից արձագանգող այդ պահանջը, որովհետեւ ես պէտք է, որ գնայի ... » :

Եւ իսկապէս, զգում ես, որ ներքին ձայները շատ ուժեղ են Սարոյեանի մէջ: Նա Հայ է ոչ միայն իր արտաքինով, Հայ է ոչ թէ որովհետեւ գիտէ ու խօսում է հայ լեզուն, ծանօթ է հայ գրականութեան, ճարտարապետութեան, քաղաքական ներկայ իրականութեան եւ մամուլին, այլ Հայ է գերազանցօրէն հոգի գծով :

Հայաստանը իր մէջ է, եւ նա ոչ միայն գիտէ այդ ու չի ծածկում, այլեւ հպարտ է դրանով :

« Դուք կարո՞ղ էք բացատրել ներգաղթը, — շարունակում է Սարոյեանը — չէք կարող : Ոչ ոք կարող է: 1946 — 47ին միայն Հայաստանի դռները չէ, որ բացուեցին: Բացուեցին դռները ամբողջ Խորհրդային Միութեան: Բայց ո՞վ ետ գնաց : Ռուսները գնացի՞ն , Ուկրայնացիները գնացի՞ն , Վրացիները գնացի՞ն: Ոչ: Իսկ Հայութիւնը շարժուեց: Հոգիով շարժուեց: Հողն էր կանչում, ծննդավայրը, այսինքն՝ անբացատրելին :

« Վարչակարգը ի՞նչ կապ ունէր ներգաղթի հետ: Ոչ մէկ կապ: Հայրենիքն էր կանչողը: Ով որ վարչակարգ փնտռի ներգաղթողների սրտում , դրանով կը փաստի, որ նա հայ մարդուն չի հասկանում· չի հասկանում, թէ ինչ բան է Հայաստանը »:

— Ձեր վերջին գրքի՝ «Ռոք Վագրամ»ի կողքին կար Դաշնակցութեան զինանշանը, — ասացի Սարոյեանին, — կարելի՞ է իմանալ, թէ որտեղից առած էք այդ նկարը :

Սարոյեանը ժպտում է եւ պատասխանում ·

— « Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւն »ը ինձ « վկայական» տուած էր: Այդ վկայականին վրայ կար Դաշնակցութեան զինանշանը: Երբ հրատարակիչս ինձ հարցրեց թէ ինչ պիտի ուզէի տեսնել գրքիս կողքին, ես նրան տուի վկայականը եւ խնդրեցի, որ այդ զինանշանը գծեն :

« Ի հարկէ, այնքան էլ յաջող չէ արտանկարը — շարունակեց Սարոյեանը, — բուն զինանշանը աւելի գեղեցիկ է, սակայն բաւականաչափ յստակ է եւ վրան նայողը իսկոյն կը հասկանայ, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինանշանն է»:

Մի պահ լռում է, ապա, յանկարծական ձեւով, իրեն յատուկ սուր նայուածքով, դարձեալ դառնում է ինձ եւ հարցնում ·

— Ձեզ ծանօ՞թ է աշխարհի ամենագեղեցիկ երգը :

Դժուարանում եմ պատասխանել ·

— Ես ասեմ ձեզ, աշխարհիս ամենագեղեցիկ երգը Սարոյի երգն է, « Անոյշ» օփերայից :

Եւ բարձրաձայն ճաշարանում, Սարոյեանը երգում է ·

« Աղջի՛, անաստուա՛ծ, նստիր վրանում »...

— Դուք լսա՞ծ էք Կոմիտասի «Անտունի»ն , — այս անգամ ես եմ հարց տալիս իրեն :

Սարոյեանի ուշադրութիւնը լարւում է ·

— Կոմիտասի «Անտունի՞»ն: Կարծեմ ոչ: Լսած չեմ: Երգեցէք :

Երգում եմ Լսում է ոչ թէ ականջներով, այլ ամբողջ էութեամբ: Զգում ես, որ փնտռում է ոչ թէ մեղեդին, այլ՝ խորհուրդը ...

— Այո, շատ գեղեցիկ է: Պէտք է գնեմ «Անտունի»ի երգապնակը :

Ու դարձեալ, յանկարծական հարցումով ·

— Դուք կարդացա՞ծ էք Եղիշէ Զարենցի գրականութիւնը :

— Ի հարկէ, պատասխանում եմ ժպտելով :

— Ի՞նչ ուզում էք ասացէք , Զարենցը մեծ, շատ շատ մեծ գրող է: Նրանից մեծ քիչ է պատահում :

— Բայց ինչո՞ւ, «ինչ ուզում էք ասացէք », արդեօ՞ք ենթադրում էք, թէ որովհետեւ Դաշնակցական եմ՝ պիտի չընդունեմ Զարենցի նման հանճարը :

— Հայաստանում ես հանդիպեցի Զապէլ Եսայեանին, Գուրգէն Մահարիին եւ դեռ շատ ուրիշների: Բոլորն ալ շատ տաղանդաւոր գրողներ: Բայց Զարենցը ուրիշ է, Զարենցի նմանը չկայ :

Ու այսպէս, մօտ ժամուկէս խօսում ենք հայ գրականութեան, հայ վանքերի, Հայաստանի , հայ ժողովուրդի մասին :

Սակայն Դաշնակցական գործիչը միշտ «ժողով » ունի ...

Արդէն Եղիշէն մի քանի անգամ նայեց ժամացոյցին :

Որքան էլ քաշողական Սարոյեանի աչքերը եւ կախարդական նրա խօսակցութիւնը, պէտք է բաժանուել :

ԲԵԳԼԱՐ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Սեւ ոսկին

Ով որ կ'ուզէ քանի մը բառի մէջ խտացնել Մ. Արեւելքի պատմութիւնը, առանց հերքուելու մտավախութեան կրնայ գրել· — «Ի սկզբանէ էր քարիւղը, եւ քարիւղն էր Աստուած ...»:

Սրբապղծութիւն չհամարէք Աւետարանի հանրածանօթ պարբերութեան մէջ մտցուած այս փոփոխութիւնը :

« Հրեղէն սիւնը», որ Մովսէսը եւ իր ժողովուրդը առաջնորդեց Սինայի անապատին մէջ, իր նկարագրութեամբ կը յիշեցնէ կրակ առած քարիւղի հորերուն տեսարանը.— Գիշեր ատեն բոցեղէն սիւն, իսկ ցերեկը թանձր սեւ ծուխ :

Միւս կողմէ կասկածէ դուրս կը համարուի , որ հին Պարսկաստանի զրադաշտական կրօնքը (կրակին յաղթանակը՝ երկրի ընդերքին մէջ պահուած սանդարամետեան ուժերուն վրայ), ուրիշ բան չէ եղած, եթէ ոչ հողին մէջ պահուած քարիւղէն յառաջ բերած բնական երեւոյթներուն մէկ արտայայտութիւնը :

Ի հարկէ հազարամեակներ սպասել պէտք եղաւ, որպէսզի հանքային այս իւղը դադրի կրօնք եւ հէքեաթ ըլլալէ :

Մեր շատ համբաւաւոր հայրենակիցին՝ Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի միջնորդութեամբ, Royal Dutch ընկերութիւնը բարձր. դուռէն ստացաւ Մուսուլի քարիւղի շահագործման մենաշնորհը:

Միեւնոյն ժամանակաշրջանին, Էրսի (Arcy) անունով անգլիացի արկածախնդիր մը երեւան կը հանէր պարսկական քարիւղը: Այնպէս որ արեւելեան քարիւղը կը համարուէր բրիտանական ստացուածք: Թրքական կայսրութեան փլուզումին պատճառած քաղաքական եւ հողային փոփոխութիւնները չազդեցին իրերու վիճակին վրայ : «Թըրքիշ Փէթրոլիում»ին յաջորդեց « Իրաք Փեթրոլիում»ը, որ թէեւ ֆրանսական եւ ամերիկեան մասնակցութիւն մը կը բովանդակէր 23.5 առ հարիւր շահաբաժինով, բայց Անգլիա իրեն կը վերապահէր առիւծի բաժինը՝ 48 առ հարիւր: Եւ որովհետեւ Պ. Գ. Կիւլպէնկեան, իր 5 առ հարիւրով, անգլիահպատակ էր, Լոնտոնի հակակշիռը բացարձակ եղաւ :

Երկարատեւ բանակցութիւններու իբրեւ հետեւանք , Մ. Նահանգները ձեռք քշեր էին Մ. Արեւելքէն: Միւս կողմէ, իբրեւ յաւելեալ երաշխիք, Ֆօրէյն Օֆիսը գրաւոր խոստում առած էր Արաբիոյ բոլոր թագաւորներէն եւ իշխաններէն, որ ոչ մէկ մենաշնորհ պիտի տան ոչ–բրիտանական կառավարութեան եւ ընկերութիւններուն :

Կրնաք երեւակայել կատաղի զայրոյթը Անգլիացիներուն, երբ 1933ին լուր առին, որ Պահրէյն կղզիներու չէյխը քարիւղի շահագործումը յանձնած է ամերիկեան խմբակի մը: Բայց Ն. Վ. կառավարութեան սաստերուն չէյխը կը պատասխանէր հրաշալիօրէն քօղարկեալ միամտութեամբ մը, թէ խոստմնադրուժ չէ եղած, քանի որ համաձայնած էր Քանատա արձանագրուած ընկերութեան մը հետ, եւ իր կարծիքով Քանատա բրիտանական հող էր :

Արդարեւ Եանքիները իրենց ընկերութեան կազմութիւնը արձանագրել տուեր էին Օթաւայի մէջ :

Այս յաջողութենէն քաջալերուած, Ամերիկացիները նոր հարուած մը տուին: Իպն Ի Սէուտ դեռ նոր տապալած էր Հիճազի Սուլթան Հիւսէյինը: Իսկ Հիւսէյին Անգլիոյ պաշտպանեալն էր: Յաղթական Վահաբին, բնականաբար, հաշտ աչքով չէր դիտեր անգլիական որեւէ բան: Ամերիկացիները օգտուեցան կացութենէն, եւ Իպն Է Սէուտէն ստացան «սեւ ոսկի»ի մենաշնորհը :

Պայքարը անխուսափելի էր Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու միջեւ, բայց վրայ հասաւ... պատերազմը: 1946ի Յունիսին լուր տարածուեցաւ թէ՝ ամէն բան կարգադրուած է.— Անգլիա իր գերակայութիւնը պիտի պահէր Պարսկաստանի եւ Իրաքի մէջ, իսկ Մ. Նահանգները՝ Արաբիան: Նմանօրինակ համաձայնութիւններ կնքուեցան նաեւ Քուվէյթի, Քաթարի սուլթանութեան եւ Սինայի քարիւղներուն հաւասար իրաւունքով շահագործման մասին :

Ի հարկէ Թրիկները պակաս չեն տակաւին, բայց պարսկական քարիւղին տագնապը զգաստութեան հրաւիրեց Ամերիկացիները: Ի վերջոյ, Ապատանի մէջ սկսած շարժումը կրնար տարածուիլ ամերիկեան մենաշնորհներուն վրայ եւս :

Այս բոլոր մեքենայութեանց ընթացքին աչքի զարնող երեւոյթը, Արաբներուն բռնած կրաւորական դիրքն է: Հողին եւ քարիւղին սեփականատէրը իրենք են, բայց բոլոր կարգադրութիւններէն դուրս կը մնան :

Վճարուած հատուցումը արհամարհելի չէ անշուշտ: Բայց պարսկական վէճէն ասդին, ձգտում մը կայ անոնց կարեւորութիւնը չափազանցելու: Այս վճարումները, Պարսկաստանի գանձային եկամուտին 13 առ հարիւրը միայն կը ներ-

կոյացնել: Համեմատութիւնը, մինչեւ վերջին ատենները, աւելի պակաս էր Իրաքի համար (11.5 առ հարիւր):

Շահերու բաժանման դրութիւնը աւելի ընդվզեցուցիչ էր Պարսկաստանի մէջ: Անգլիական կառավարութիւնը չէր գոհանար իր բաժնեթուղթերուն բերած 56 առ հարիւրով, այլեւ եկամուտի տուրք կը գանձէր այն առարկութեամբ թէ՝ ընկերութիւնը ըլլալով անգլիական, ենթակայ է պետութեան օրէնքներուն: Այնպէս որ, միայն իբրեւ տուրք գանձուած դրամը, կրկնապատիկն էր Պարսկաստանի վճարուած գումարին: Այս անօրինակ կողոպուտը ընդհ. զայրոյթ պատճառեց Արեւելքի մէջ:

Ամերիկացիները, աւելի զգայուն մթնոլորտին, սկսան մտահոգուիլ եւ իրենց զգացումներուն հաղորդակից դարձնել Անգլիացիները, 1948էն սկսեալ:

Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը, ի վերջոյ, ընդունեց նոր պայմանագրութիւն մը կնքել՝ զգալապէս աւելցնելով վճարումները: Նոյնպէս կը նախատեսուէր 45 միլիառ Ֆրանքի հատուցում մը տալ նախորդ տարիներուն վրայ: Բայց գիջումները ժամանակավրէպ դարձեր էին այլեւս: Թէհրան կը պահանջէր յարաբերութեանց հիմնական փոփոխութիւն: Ահա ինչ որ Լոնտոն չուզեց ըմբռնել:

Այս յամառութիւնը տեսնելով, եւ նկատի ունենալով դէպքերուն վտանգաւոր դարձուածքը, Ամերիկացիները որոշեցին գործել անկախաբար: Իպն ի Սէուտի հետ կնքուած նոր համաձայնութեամբ, ոչ միայն տակաւ գլուխ վճարուած առհարիւրը կ՚աւելնար, այլեւ անապատի թագաւորը իրաւունք կը ստանար տուրք մը գանձելու ընկերութեան զուտ շահուն վրայէն:

Aramcoի նախաձեռնութեան որպէս անդրադարձ, երեք ամիս չանցած կը ծագէր պարսկական քարիւղի վէճը: Մէճլիսը մերժեց Անգլեւիրանեան ընկերութեան բերած նոր առաջարկները, որոնք մինչ այդ ընդունելի նկատուած էին Ալի Ռազմարայի կողմէ:

Պատմութեան մնացեալ մասը ծանօթ է:

Պէ՞տք է մեղադրել Ամերիկացիները: Անտարակոյս ոչ: Եթէ սպասէին, տագնապը պիտի ընդհանրանար, փոխանակ սահմանափակուելու:

Բայց դասը բարերար արդիւնքներ տուաւ: «Իրաք փէթրոլիում»ը, որ տարիներէ ի վեր բանակցութիւններ կը վարէր Պաղտատի հետ, դադրեցուց իր աճպարարութիւնները: Նոր պայմանագրութիւնը աւելի նպաստաւոր է, քան Ամերիկացիներու եւ Իպն ի Սէուտի միջեւ գոյացած վերջին համաձայնութիւնը:

Հին մտայնութիւնը տեղ կուտայ նորին: Քարիւղի տէրերը այլեւս ուղղակի կը շահագրգռուին նաֆթային ճարտարարուեստով:

Այս փոփոխութենէն օգտուող կառավարութիւնները, քարիւղին ամբողջ եկամուտը սկսած են յատկացնել ոռոգման աշխատանքներուն: Իրենց ծարաւի հողերուն համար ջուր պէտք է: Հարստութիւն մը, որ հազար անգամ աւելի թանկագին է, քան «սեւ ոսկին»:

Թ.Ա.Թ.

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

«Փէյ» Խորէնը

Ատենէ մը ի վեր «Յառաջ»ի մէջ «Մոռցուած հերոսներ» վերնագրով գեղեցիկ դրուագներու կը հանդիպինք, այս մէկն ալ Շ. Գարահիսարէն պատանի բայց որբ «Փէյ» Խորէնն է: Հայրենի բնաշխարհի մէջ ամէն քաղաք, գիւղ, նոյնիսկ թաղ իր ընտրեալ, սիրուած հերոսը ունէր: Մանուկներս, պատանիներս, մեր հերոսները կ՚երգէինք քաջ ու անվախ կտրիճներէ: Մեր եկեղեցիի թաղին «Փէյ Խորէնը» աստղն էր:

Զօթուռենց եւ Քիւրքճենց տան միջեւ միայնակ տուն մը կար, Սէկէենց տունն էր, Սէկէին իր տիկնոջը հետ առանձնացած կ՚ապրէր, բարեկամ, ազգական չունէր կարծես, անոնց դուռը մարդ մարդասանք չէր զարներ, ատոր համար «մարդամօտ չեն, Աստուծոյ բարեւը սուղի կը ծախեն» կ՚ըսէին շատեր: Սէկէին միշտ գլուխը կախ չտեսնելու կուգար երբ դրացիի մը հանդիպէր: Մենք մանուկներս շատ կը սիրէինք տեսնել Սէկէին իր ապրշումը գունաւոր գօտիով: Լաւ ձայն ունէր հակառակ իր տարիքին, Թրքական հարսնիքներու նուագածուներուն առաջնորդն էր, մանաւանդ «Հէյ զպլէյէր» երգելով մէճիտիէները ճակտին կը փակցնէին հիացողները: Չեմ կրնար յիշել թէ ինչ պայմաններու մէջ որբ Խորէնը որդեգիր եղած էր Սէկէին կողմէ:

Մեր թաղին մէջ դուռ դրացիէ սիրուած չափահաս տղէկ մըն էր «Պէյ» Խորէնը, դրացի հարսերէն Զօթուռենց Արեւալոյսը, Արդարենց Շնորհը գութով, կարեկցութեամբ լեցուած իր պաշտպանն էին, չէին ուզեր որ անտէր որբին վիզը ծուռ մնայ: Հակառակ ատոր խեղճ Խորէնը օրն ի բուն կ՚աշխատէր աղջիկ — մանչու գործ ընելով, տանը ջուրը կը կրէր, փայտ կը կոտրէր լուացքին օճախը վառելու, հաւերուն կուտ կուտար, հաւնոցը կը մաքրէր, կ՚աւլէր կը սրբէր տանտիկնոջ գործ կ՚ընէ առանց տրտնջալու: Բարեպաշտ եկեղեցաւորներ, երբ Սէկէին դրան առջեւէն անցնէին մռլտալով կը բամբասէին Սէկէին կինը թէ խեղճ որբին քթէն բերնէն կը բերէ կերած պատառ մը հացը:

Խորէն թախծոտ, տխուր եւ անուս մեծցած էր, մեզի պէս մանկապարտէզ դպրոց չէր գացած: Ա. Բ. Գ. չէր սորված: Օրուան խոնջէնքէն վերջ իր ամէնէն սիրած պահը իրիկունն էր, այս ժամերուն Խորէնին երեսը կը խնդար, երբ մանկապարտէզէն խումբով տուն գայինք անմիջապէս մեր շունչը Սէկէին տան առջեւի թթենիին տակ կ՚առնէինք Խորէնը շրջապատելով: Մեր մանկական հետաքրքրութիւնը յագեցնելու համար հարցուփորձի կ՚ենթարկէինք լաւ հասկնալու թէ ինչու որբ է մնացեր Խորէնը, ինչպէս գլուխը «քէլ» է եղեր, ինչու կ՚ըլլայ որ հօրեղբայր, մօրեղբայր, հօրաքոյր մօրաքոյր չէ ունեցեր… Այն օրերուն մեր խելքը տեղ չէր ըներ: Կուտերնիս հասուն չէր որ գանազանէինք որբ բառին բուն նշանակութիւնը, եւ որու մտքէն պիտի անցնէր, որ քիչ ատենէն Խորէնին պէս աւելի խոր ցաւերով, տուն տեղ ձգելով, ամբողջ ազգով որբ պիտի մնայինք….

Խորէն մեզ մտիկ կ՚ընէր գոհունակութեամբ, հոգին թեթեւցած, ժպիտով կը սկսէր իր պատմութիւնը մեր մատաղ սրտերը ճմլելով, թէ ինչպէս թօնիրը նետած էին զինք Թուրքերը, թէ ինչպէս մահէն ազատուած Աներղի գիւղին արտերուն մէջ պահուըտած՝ օրերով անօթի ծարաւ… որպէսզի կրկին Թուրքերուն ձեռքը չիյնար: Այս ամէնը կը պատմէր եռանդով, եւ իր շինած փայտէ սուր ու թուրերը բաշխելով հայկական զինուոր խաղանք կ՚ըսէր, մեզ կարգի շարելով: Երբեմն կը յուզուէր: Սիրտը նեղ է կ՚ըսէինք, շատ անգամ անկուշտ աչքերով կը դիտէր մեր մանկապարտէզի կարմիր գոգնոցը ու մատներով կը շոյէր Մ. Պ. գիրերը որ մեր կուրծքերուն վրայ նաշխուած էր: Գթասիրտ եղբայրական վերաբերում ունէր բոլոր թաղի տղոց հանդէպ, մեզմէ ոչ ոք կը համարձակէր «Փէյ Խորէն» կոչել զինք:

Երջանիկ էինք բոլորս ալ, Հունտուլենց երդիքը խաղալու համար կապոյտ «խաս պօնճուխ» կը բաշխէր, Ղազանճօնց տան շուրջ կապուած Թուրք գիւղացիներու էշերուն, ջորիներուն վիզէն փրցնելով: Զատկուան զօզ հաւկիթներու բուն հընարիչն էր, Խորէնին շինած նաշխուն հաւկիթները պարտութիւն չէին ճանչնար: Դուն պառկէ, ես պառկիմի վախը չունէինք, առաջուընէ վստահ էինք շահելուն: Վարդավառին մեր «Ջրուըտուքները» կարգի կը դնէր որպէսզի լաւ նշանառնէինք, անցորդները ջրելու համար: Ս. Սարգիսի, Ս. Եղիայի ուխտագնացութեան առաջնորդն էր, Թուրք լաճերը չէին համարձակեր քարկոծել մեզ, քանի անվախ Խորէնը կար մեր հետ: Պէյլէրենց Պաղչի, Ղչերու, Ջիպէսիի տուենիները մեզի համար էին, գօտիին մէջ պահուած սուր դաշոյնով խոշոր ճիւղեր վար կ՚առնէր, մէկ մէկ ձի կը շինէր, իսկ մատղաշ ճիւղերով սուլիչ, հասակի չափով կը շարէր, պատուէրներ կուտար, «Խնուսից Գալիս են հայ զինուորներ քաջ» երգելով ուխտաւորներու շուրջ տողանցք կ՚ընէինք հրճուելով: Որ մէկը յիշեմ: Տարիներ վերջ կ՚անդրադառնամ որ իր պաշտպան ուղեկիցի դերին մէջ վրէժ լուծել կ՚ուզէր, մեզի սորվեցնելով, որ եթէ իրեն պէս որբ մնալ չենք ուզեր, պէտք չէ վախնանք Թուրքէն, հայ զինուորի, Ֆետայիի պէս քաջ ըլլանք: Մենք մեր կարճուկ խելքով շատ բան չէինք հասկնար Խորէնին բուն միտքէն, հերիք է որ մեզ կը խաղցնէր, ու մենք ալ չէինք մոռնար մեր նաշխուն նօխաղներէն, գունաւոր շաքարներէն բաժին հանել Ղարիպ որբին:

Ժամանակին հետ եկող օրերը դաւաճանեցին: Զարաչուք շշուկները իրականութիւն դառնալու վախով համակուած կրակի վրայ նստած էր Շ. Գարահիսարի ժողովուրդն ալ: Որբ Խորէնը, իր տասնըեօթը գարուններուն մէջ չարքաշ մեծցած այս նուիրական տղան, կատարեց իր պարտականութիւնը ճշմարիտ հերոսի մը պէս, երբ հնչեց ինքնապաշտպանութեան շեփորը:

Թրքական գաղտնի լուրերու տոպրակը ունի կ՚ըսէին Խորէնին համար, այդ ահաւոր օրերուն մահը ու վախը մոռցած կ՚երթար կը մտնէր ամէնէն վտանգաւոր շրջանակները, կը քաղէր ստոյգ տեղեկութիւններ: Իմացած էր որ Վաղինակ Ծ. վարդապետ որուն կ՚ընկերանար իր մէկ հատիկ եղբայրը եւ ուրիշներ խոշտանգուեր էին Շ. Գարահիսարէն քանի մը ժամ հեռու դաշտի մը մէջ, այս կալանաւորները Սեբաստիա ղրկելու պատրուակով, ճամբայ հանած էին:

Շ. Գարահիսարի ինքնապաշտպանութեան կենաց մահու կռիւը ծայր տուած էր: Քաղաքը հրոյ ճարակ: Բոցերը կը բարձրանային բողոքող ընդվզումով: Ազատութեան եւ ինքնապաշտպանութեան բնազդը գործի լծած էր մեծ ու պզտիկ, մեր որբ Խորէնը ներկայ էր ամէն տեղ, արիւն քրտինքի մէջ մտած, պլլուրի, ալիւրի, հացի, պարկերը դէպի բերդ կրելէն չէր յոգներ:

Բերդին մէջ պարիսպ շինելէն, ջուր կրելէն չյուսահատեցաւ: Դիրքէ դիրք վազելէն, զինամթերք կրելէն չընկրկեցաւ, մինչեւ որ օրհասական ժամու մը ինքն ալ ինկաւ շատերու պէս: Հոգին թեթեւցած էր…

Որչափ երկար է շարքը, քանի, քանի անանուն հերոս Խորէններ ունինք, մոռացութեան տրուած…

Յարգանք բոլորի վսեմ յիշատակին, գոնէ տարին անգամ մը:

Ալժէ — ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Հռոմ հասնելով յայտարարած է Ամերիկացի թղթակիցներուն թէ՝ «քարոզ պիտի կարդայ Եւրոպացիներուն, անոր համար որ Եւրոպան պէտք է դուրս գայ իր թմրութենէն, յետոյ ինք յաւիտենական չէ»: Ասիկա իր հրաժեշտը կը նկատուի Ատլանտեան Դաշնակցութենէն, որովհետեւ կը թուի թէ սպարապետը արեւմտեան աշխարհը զգուշութեան հրաւիրելէ ետք, ամբողջովին պիտի աշխատի յաջողցնել իր նախագահական ընտրութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԴԱՐՁԸ

Ժ.

Սիրաքեան ամբողջ մարմնովը ցնցուեցաւ, դէմքին վրայէն բան մը անցաւ արագ եւ երկար, լուռ, բարձրացող մութին մէջէն ընկերոջը հայեացքին մէջը նայելէն վերջը՝ պատասխանեց յատուկ զարկով մը:

— Եւ շատ ալ խելացի բան կ՚ընեն:

— Ախ.— հառաչեց Սերոբ ապշած ու նայեցաւ երկարահասակին:

— Ուրեմն խնդիրը այս աստիճան հեռուները գացած է արդէն.— մրմնջեց վերջինս ակռաներուն մէջէն, գլուխը ցաւակցաբար շարժելով:

— Այո, այո, այս վայրկեանիս ես պարզ, շատ պարզ կը տեսնեմ որ իրաւունք ունիք: Ոչ, իմ բանս չէ, իմ բնաւորութեանս բանը չէ այդ շղթայուած ճմռտած կեանքը, այդ իր ներքին համոզումներուն, իր բնածին զգացումներուն դաւաճանութիւնը, շատ խելացի բան կ՚ընէք նետեցէք ինծի ձեր ցանկէն դուրս:

— Չէ, բարեկամ.— ընդմիջեց Մինաս խստօրէն, իմ կարծածէս շատ աւելի խորն է թափանցեր մէջը թոյնը: Անկեղծ խօսելով ես քու բնաւորութեանդ մասին շատ աւելի բարձր գաղափար ունէի: Բնաւ չէի կրնար երեւակայել որ աղջկան մը կտորը քեզի այդպէս անմիջապէս խելքէ հանել կրնայ, այդպէս բոլոր սրբութիւնները ոտքի տակ տալ, տուած խոստումդ արհամարհել, մինչեւ հիմա փայփայած ծրագիրներդ ուրանալ ու մեր բարձր նպատակները պատռել ու անդին նետել այդպէս: Այդ աստիճանի ողորմելի, թոյլ ու զգայարանքներուդ գերի չէի երեւակայեր ես քեզի: Ապուշի մը պէս սիրահարեցաւ առաջին հանդիպած աղջկան, մանկաբարձուհի մը, արհեստն ալ իրեն պէս հիանալի, շնորհքէն յայտնի է ինչ ըլլալը, խօսուածքը, քալուածքը, մանչու մազերը, ոչ համեստութիւն, ոչ պարկեշտութիւն:

Սիրաքեան վերջին խօսքերը չլսեց անգամ:

« Սիրահարուած » կը մտածէր եւ ակամայ գլուխը քիչ մը վար թեքեցաւ «սիրահարուած, իրա՞ւ»:

Տղու այդ կտրած դիրքը ընկերներուն սիրտ տուաւ ու Մինաս ձայնը փոխեց.

— Կը տեսնե՞ս, սիրելիս, որ նորէն քու ընկերներդ քեզի ձեռք կուտան սատանայի փորձութեան վայրկեանին: Այդ տեսակ փորձութեան ենթարկուիլը ի հարկէ յանցանք չէ, ոչ ալ մեղք, բայց էականը յաղթելն է, տակէն յաղթական ելլելը: Դուն, ընկերներուդ ականջ դիր միայն չես զղջար: Ուրեմն վաղը առտու կանուխ կը մեկնինք, տուր ձեռքդ:

Ու ձեռքը մտերմօրէն տղու դաստակին դըպցուց:

Արտաշէս թօթուեցաւ, թեւը ետ քաշեց արագ եւ գլուխը հպարտ վեր բարձրացնելով ըսաւ արհամարհոտ:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

դարացին իրենց ընթացքը, յայտարարելով թէ յիշեալ շրջանները սպառնալիքի տակ կը գտնուին, հետեւաբար պէտք է պաշտպանուին իրենց կողմէ: Այս կարգի պատրուակ մը բացարձակապէս անընդունելի է, հանրային կարծիքին առջեւ ցոյց կու տայ միայն չորս պետութեանց յարձակողական ծրագիրը:

« Խորհրդային կառավարութիւնը, կ'եզրակացնէ Մոսկուայի ծանուցագիրը, Միացեալ Նահանգներու ուշադրութեան կը յանձնէ այն իրողութիւնը, որ Միջին Արեւելքի երկիրներու անկախութիւնը եւ վեհապետութիւնը պէտք է պահպանուին եւ այդ ժողովուրդներուն, ինչպէս բոլոր ժողովուրդներուն, ազգային եւ անկախ քաղաքականութիւն մը վարելու սկզբունքը ընդունուելու է: Ասկէ զատ, Խորհ. Միութիւնը Մ. Նահանգներու ուշադրութեան կը յանձնէ այն իրողութիւնը, որ չի կրնար թոյլ տալ իր սահմաններուն մօտ նոր յարձակողական կեդրոնի մը ստեղծումը, ինչպէս է միակ հրամանատարութեան մը հաստատման ձեռնարկը Միջին Արեւելքի մէջ: Խորհ. Միութիւնը անհրաժեշտ կը համարէ պատասխանատու նկատել շահագրգռեալ պետութիւնները նման միջոցներէն յառաջ եկած կացութեան:

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Դաշնակից եւ Զինեւքորէացի սպաները, որոնք ուրբաթ օրուընէ ի վեր կ'աշխատէին սահմանագիծը ճշդել, վերջապէս Բչ. օր համաձայնութեան մը յանգեցան: Որոշեալ սահմանագիծը կը դառնայ « կրակի դադարման» կէտը, ու մինչեւ երեսուն օր եթէ վաւերացման ենթարկուի կողմերէն, զինադադարը կատարուած իրողութիւն մը պիտի ըլլայ: Բազմաթիւ ենթայանձնաժողովներ պիտի կազմուին, այս երջանիկ իրականութիւնը փութացնելու համար ժամ առաջ:

Թունուզի համայնավար կուսակցութիւնը գեկոյցով մը կոչ կ'ուղղէ «Հին Տեսթուր»ի, Զինթինէն Կոմիտէին հետ մասնակցիլ այն մեծ հաւաքոյթին, որ տեղի կ'ունենայ այսօր ժամը 4ին: Հին եւ նոր Տեսթուր կուսակցութեան հարցին շուրջ եղած վիճաբանութենէն ետք, երբ ճաշի նստած էին Մեծ Մզկիթին մէջ, բազմաթիւ ուսանողներ իբր թէ թունաւորուած են: Ահա, այս դէպքը պատրուակ բռնելով, ծայրայեղ տարրեր անկախութիւն պահանջելու ելած են:

Քորէայի պատերազմը իր վախճանին հասած պահուն, դաշնակիցները մտահոգութեամբ կը հարցնեն թէ կարգը այժմ որո՞ւնն է...: Համայնավարները մեծ գործունէութեան լծուած են Մալեզիոյ մէջ, գործադուլ, դրդութիւն եւ աւազակային դէպքեր, որոնք 3539 հոգիի կեանքը արժած են արդէն: Ճարտարարուեստը գրեթէ անդամալուծուած է: Գաղթապետութեանց սպայակոյտը ժողովի նստած է, Մալեզիոյ Պիւքիթ Սերէն քաղաքին մէջ, ուր կը հասնի մօտ օրէն Անգլիոյ գաղթային նախարարը: Կառավարութիւնը կը խորհի հոն ղրկել նաեւ Մարաջախտ Մոնկոմըրին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԵԷՖՐԵՄՈՎ, Ռուսիոյ գործավարներու խորհուրդին փոխ նախագահը, մեռած է երկարատեւ հիւանդութենէ մը վերջ: Մեծ ծառայութիւններ մատուցած էր խորհրդային ծանր ճարտարարուեստին, շատ յարգուած էր, թաղուած է Կարմիր հրապարակին վրայ:

ՄԱԿԻ քաղաքական յանձնաժողովի Բչ. առտուան նիստին, Պ. Ժիւլ Մոք խօսք առնելով յայտարարեց թէ տրամադիր են խոր քննութեան մը բովէն անցընել Խորհրդային Միութեան առաջարկները, սակայն եւ այնպէս վճռած են պահել իրենց ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, ինչպէս եւ թոյլ տալ ժողովուրդներուն, որ իրենք իրենց ազատօրէն որոշեն սեփական պետութեան կարգն ու սարքը:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ նախարար Պ. Ռոժէ Տիւշէ երէկ ձայնասփիւռով հաղորդեց թղթակցութեան նոր գիները: Փակ նամակներ եւ ծրարներ.— մինչեւ 20 կրամ՝ 15, 20—50 կրամ՝ 25, 50—100 կրամ՝ 35, 100—300 կրամ՝ 50 ֆրանք եւն.: Հեռագիրները.— առաջին տասը բառերուն համար 150 ֆր., անկէ աւելի իւրաքանչիւր բառի համար 12 ֆր.:

ԿԱԹԻՆ գինը Դեկտեմբեր մէկէն սկսեալ պիտի բարձրանայ 48 ֆրանքի:

Պ. ԹՈՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ զաւակները, եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ կամ գիրով իր քենին Տիկին ՆՈՒԱՐԴ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրէ Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

✕ Ընկեր Ա. Պաղտասարեան փոխան ծաղկեպսակի Տիկին ՆՈՒԱՐԴ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ 500 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման համար:

Ծաթեկան պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան:

Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan, Դեկտ. 1ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Էքսի Քազինոյի համբաւաւոր օրքէսթրը Eddy Tournel et son ensemble:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, որուն կը մասնակցին Տիկին Սիւզան, Օր. Օր. Հացագործեան եւ Սիմոնեան, Պ. Պ. Կիկօն, Թ. Մինասեան եւ Ա. Յակոբեան:

Կովկասեան պարեր եւ անակնկալներ: Կովկասեան պարի մրցում, ներկայութեամբ քննիչներ (jury) Տիկիններ Զաքիկեանի եւ Աշխէն Յակոբեանի:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք 200 ֆր.

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ

Իր Միջին Արեւելք մեկնումէն առաջ
Չորեքշաբթի, 28 Նոյեմբեր, ժամը 21ին
Salle Chopinի մէջ, 8 rue Daru, Paris

Տոմսերը ապահովել հետեւեալ հասցէներէն. գրատուններ.— Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան, Studio Ալէմշահ 19a, rue Caumartin եւ Տօքթ. Ճինճեան, 29 rue Bleue:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ, 2 Դեկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Salle Voltaire, rue Voltaire:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Եւրոպական պարեր, Orchestre GARO SARIAN ընկերակցութեամբ երգիչ «ALWAREZ»ի:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Rue l'Union:

Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան Գինեձօնը

Իր շրջանի բացման առթիւ Դեկտեմբեր 2ին, ժամը 8.30ին Cercle Militaireի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, Place St. Augustin: Ներկայ կ'ըլլայ կոմմարտիկ ախոյեան Պ. ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, «Մրիմեան» սրահը, rue de la Défense:

Ճոխ գեղարուեստական յայտագիր: Ծնողք, համակիր սիրով կը հրաւիրուին: Մուտքը ազատ է

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը իր ողբացեալ ընկերուհիին Տիկին Նուարդ Եղիազարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆր. կը նուիրէ տեղական դպրոցին:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Աղքատախնամ ընկերութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Գարեգին Նորսիկեանէ, հանգուցեալ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի յիշատակին, փոխան ծաղկեպսակի, 12 քիլօ մեղր, Անտիլիասի ծերանոցին համար, ինչպէս նաեւ Պ. Գամէր Ս. Գաբամաճեանէ ի յարգանս իր ծնողաց՝ այրի տիկին Պիստոս եւ Սիմոն Գաբամաճեաններու, հինգ հազար ֆրանք:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացաւ 1000 ֆր. Պ. Սահակ Դաւիթեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, ընկ. Շաւարշ Տէր Պարսամեանի մահուան առթիւ:

✕ Առնուվիլի Ֆ. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Հ. Էլմայեանէ 1000 ֆր., ի նպաստ հիւանդներուն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերները հետաքրքրող կարեւոր խնդիրներ:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Պ. Վ. Մելիքեանի դասախօսութիւնը՝ Վասակ իշխանին իսկական դիմագիծը մեծ հետաքրքրութիւն պատճառած ըլլալով, կարծիքներու փոխանակութիւնը պիտի շարունակուի:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱԼԱՆՍԷՆ Յակոբ Կօշկակարեան կը փնտռէ եղբայրը Կօշկակարեան (Ժան) որ երեք տարի առաջ Ֆրանսա կը գտնուէր: Տեղեկացնել H. Kochgagarianի, 18 rue Bouffier, Valence (Drôme) France:

Երգի Օրը

Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մեծ Casa d'Italia. rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ 9 հայ երգահաններու գործերէն 21 կտոր, որոնց 13ը առաջին անգամ լսելի: Գիները խիստ ժողովրդական: Դիմել երգիչներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տարօն Սասնոյ Զօրի Հայր. միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Պ. Շ. Տէր Պարսամեանի մահուան առթիւ Այրի Երիցուհի Տէր Պարսամեանի զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն:

✕ Պ. Արշակ Պետրոսեանի (Փարիզ) մահուան առթիւ Միութիւնս նոյնպէս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալին այրիին, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 29 Novembre 1951 Հինգշաբթի 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6623-Նոր շրջանի թիւ 2034
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԻԱԿՈՂՄԱՆԻ ԲԱՂՁԱՆՔ ՄԸ

Այսպէս կ'որակենք վերջերս մէկ երկու ոչ-դաշնակցական հայ թերթերու մէջ համերաշխութեան անունով յայտնուած բաղձանքը:

Ըստ երեւոյթին ցանկութիւնը կայ Սփիւռքի մեր ներքին ճակատը զօրացնել եւ միահամուռ ճիգերով մեզ խոցող վէրքերը դիմագրաւել:

Ըստ էութեան սակայն, զարտուղի կը թուին մերձեցումի իր կապերը:

Մերձեցումի ձեւերը կը մնան գաղջ ու կասկածելի:

Դարձեալ խօսք կ'ըլլայ մատնիչութեան, դաւաճանութեան եւ խափանարար կեցուածքներու, երբ չեն ծուէն այդ վերագրումները ու սուտ:

Դարձեալ կը լռեն հայրենիքի ու անոր սահմաններէն դուրս Դաշնակցութեան դէմ կատարուած խաչակրութեանց եւ անտեղի յարձակումներու առջեւ:

Եւ երբ մաղ կը փնտռեն Դաշնակցական մամուլի մէջ՝ մոռացութեան կուտան հակառակորդներու կողմէ անոր դէմ չղթայազերծուած քսութիւնները:

Այսպէս, օրինակ, վերջերս Երեւանի մէջ գումարուած լեզուական համագումարի մը ընթացքին, հայագիտութենէ փարսախներով հեռու ապրող մարդիկ արեւմտահայ մեր մեծասքանչը որակեցին բարբառ ու Դաշնակցութեան ձեռքը գործիք մը, որպէս թէ պայքարելու համար Երեւանի իշխանութեան դէմ: Այսքան կոպիտ ու մանկունակ արտայայտութեանց առթիւ պարզ դիտողութիւն մը անգամ չտեսանք համագործակցութեան նախանձախնդիր այդ թերթերուն մէջ:

Կամ այն է, որ իրենք ալ կը մտածեն այդպէս, եւ կամ կը մտածեն այլ կերպ բայց ճշմարտութիւնը խոստովանիլը կը գտնեն իրենց դիրքէն խոտոր:

Վերջին քառորդ դարու ընթացքին հակադաշնակցական մամուլի մէջ հազար անգամ հանդիպեցանք Դաշնակցութիւնը Թուրքին բարեկամ ցոյց տուող լրբենի յօդուածներու: Հայ կեանքը ներդաշնակուած տեսնելու ցանկութիւն յայտնող մարդիկ շատ լաւ գիտէին, որ վերագրումները զզուելի տեսակէն սուտեր էին, բայց փոխանակ այդ առթիւ իրենց վրդովումը յայտնելու եւ գրութեանց հեղինակներու ջուխտ մը դիտողութիւն ընելու, շարունակեցին լռել կամ ուժ տալ անոնց:

Հակառակ ամէն բանի, պիտի ուզէինք բոպէ մը նկատի առնել համագործակցութեան առաջարկները՝ համերաշխասէր անձերու, եթէ երբեք սակայն անոնք բարի ըլլային հրապարակաւ պարզ նկատողութիւն մը ընել երեսուն տարի շարունակ Դաշնակցութեան եւ ազգային մեր ամէն տեսակ սրբութեանց հայհոյողներուն:

Չընել այդքանը ու շարունակել համերաշխութենէ եւ համագործակցութենէ ճառել, նոր տեսակի դաւ մը կը նկատենք համերաշխութեան ոգիին դէմ:

Երկու չափի եւ երկու կշիռի քաղաքականութիւնը երկսայրի զէնք մըն է որ կրնայ անջրպետել աղէտէն իսկ խրամատուած ազգային մեր կեանքը:

Ուրադի դեր կատարող այդ թերթերը եթէ կը սիրեն ներդաշնակուած տեսնել ազգային մեր կեանքը, պարտին ոչ թէ Դաշնակցութեան մէջ տեսնել համերաշխութիւնը քանդող ոգի, այլ իրենց կեցուածքի մէջ կողմ դառնալու միտում:

Եթէ անոնք կը փափաքին, որ ներդաշնակուի մեր կեանքը, պէտք է ըլլան սղոցի պէս. մէկ դէպի մեզ, մէկ դէպի իրենց եւ իրենց ուղեկիցներուն դէմ, որոնք մոռցած ճշմարտութիւնն ու ազգային մեր արդար շահերը, լծուած են հայկական ըՍփիւռքը այսօրուան պառակտուած վիճակին հասցնող խլրդային աշխատանքներու:

Հիւսիսէն հարաւ, արեւելքէն արեւմուտք, աւելի քան քառորդ դար է հրձիգներ աշխատեցան պղտորել հայ կեանքը: Երէկ մեր եռագոյնն էր մեղաւոր, ու մենք՝ էինք հայրենադաւ, որովհետեւ կը տեսնէինք ազգային մեր դրօշին մէջ խորհրդանշանը մեր հայրենիքի անկախութեան: Երէկ Մայիս 28ն էր մեր դժբախտութեան թուականը, որովհետեւ անոր գոյառութեան համար դարաւոր թշնամիին դէմ կռուած ու յաղթութիւն մըն էր ձեռք բերած ցեղը: Այսօր բոլոր Դաշնակցականներն են յանցաւոր, որովհետեւ կը մերժեն լուծը Մոսկուայի կարմիր իշխանաւորներուն:

Եթէ համերաշխութիւն ըսելով այս է որ կը պահանջուի անկէ, դժուար թէ խաղաղի մեր ներքին կեանքը:

Համերաշխութիւն՝ տեղական գործերու շուրջ, համագործակցութիւն՝ մեր քանակը կորուստէ փրկելու ճիգերու ի խնդիր, բայց միշտ հրձիգներու հանդէպ վերաբերում ցոյց տալու պայմանով, — իրականանալի բաղձանք մըն է, եթէ երբեք ընդունինք Սփիւռքի ուրոյն պահանջները՝ որոնց մասին սրտցաւօրէն գործակցիլ պէտք է:

Այս բոլորը պէտք է ըլլան շատ պարզ ու յստակ բոլոր անոնց համար, որ համագործակցութենէ կը ճառեն, բայց չեն մոռնար ի խորոց սրտի խոցելու Դաշնակցութիւնը, — որ վաթսուն տարիներէ ի վեր իր արիւնը հոսեցուց մեր ժողովուրդին քաղաքական ազատութեան եւ անկախութեան համար:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ

Մեծ ցաւով եւ սրտի խորունկ կսկիծով կը հաղորդենք յանկարծական մահը մեր թանկագին ընկերոջ՝

ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
(Ռուբէն փաշա)

Նախկին պատերազմական նախարար
Հայաստանի Հանրապետութեան

որ երեքշաբթի երեկոյ ժամը 6ին յանկարծական մահուամբ հոգին աւանդած է իր բնակարանին մէջ:

ՄԱԿԸ ԵՒ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Կարեւոր հարց մը, որ ուղղակի կը հետաքրքրէ Հայերս: ՄԱԿի այս շրջանին ժողովներու որոշումներէն տարագիրներու խնդիրը դրուած են հետեւեալ ձեւով.

« Տարագիրներ եւ անհպատակներ. —

1.— Տարագիրներու եւ անհպատակներու գրասենեակի քարտուղարութեան (High Commissioner) տեղեկագիրը:

2.— ՄԱԿի տնտեսական եւ ընկերային խորհուրդի տեղեկագիրը:

3.— Տարագիրներու օժանդակութեան հարց:

4.— Միջազգային տարագիրներու կազմակերպութեան եւ տարագիրներու եւ անհպատակներու գրասենեակի քարտուղարութեան տեղեկագիրները:

Այս հարցով, իր չորս բաժանումներով պիտի զբաղի ՄԱԿի երրորդ յանձնախումբը (ընկերային, մարդկային եւ մշակութային) եւ յանձնէ իր որոշումները ՄԱԿի ընդհ. ժողովին: Այս խնդրով Գ. յանձնախումբը կրնայ զբաղիլ հազիւ ծնունդէն ետքը:

1949, Դեկտեմբեր 3ին էր որ ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը ստեղծեց տարագիրներու քարտուղարութեան գրասենեակը եւ գործի սկսաւ 1 Յունուար 1950ին: 14 Դեկտեմբեր 1950ին High Commissioner ը տրուեցաւ ընդհ. ժողովի կողմէ Հոլանտացի G. J. van Heuben Goedhart. Ան ունի իրեն օժանդակող մարմին մը կազմուած հետեւեալ պետերու ներկայացուցիչներէ, Աւստրալիա, Աւստրիա, Պելճիքա, Պրազիլ, Տանիմարքա, Ֆրանսա, Զուիցերիա Թուրքիա, Մ. Նահանգներ, Անգլիա, Վենեզուէլա, Գերմանիա, Իտալիա, Իսրայէլ եւ Վատիկան:

× Վիշինսքիի հրաւէրը.— Անտրէյ Վիշինսքի, Սովիէթ պատուիրակութեան նախագահ, հաւաքոյթ մը սարքած էր rue de la Faisande: Հրաւիրած է ՄԱԿի նախագահը եւ սահմանափակ թիւով ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ ՄԱԿի լրագրողներու կազմակերպութեան 15 հոգինոց վարչութեան Փարիզ գտնուող անդամները:

Մենք եւս որպէս վարչական մարմնի անդամ հրաւիրուած էինք, այս հաւաքոյթին ուր ներկայ էր նաեւ Համազասպ Յարութիւնեան, Սովիէթ պատուիրակ: Հիւրերը պատուասիրուեցան Արարատ քոնեակով եւ ցուցադրուեցաւ սովիէթ. նոր ժապաւէն մը «Մեծ Քոնսէրթ», առնուած ռուսական օփերաներու տեսարաններով: Օփերայի և նուագախումբի ղեկավարն էր հայազգի մայէսթրօ Ա. Մելիք Փաշաէֆ որ կը ղեկավարէ Պոլշօ Թատրոնի նուագախումբը:

ԼԵՒՈՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Դէպքերը Չեխոսլովաքիոյ մէջ

ՌՈՏՈՒԼՖ ՍԼԱՆՍՔԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Ռոտոլֆ Սլանսքի ձերբակալուած է «հանրապետութեան դէմ դաւադրութիւն մը սարքած ըլլալու» մեղադրանքով, ինչպէս կը ծանուցանէ Փրակայի ձայնասփիւռը:

Չեկոյցը կը հաղորդէ թէ որոշումը տրուած է նախարարաց խորհուրդի երէկուան նիստին: Նախագահ Կոթվալտ բոլոր պաշտօնները առած է անոր ձեռքէն, նոյն ատեն համայնավար կուսակցութեան մէջ գրաւած բոլոր դիրքերէն վտարած է: Ձերբակալման օրը որոշ չէ:

Վերջերս շատ կը խօսուէր թէ շնորհազուրկ եղած է ան, այսու հանդերձ իր ձերբակալութիւնը մեծ անակնկալ մը կը համարուի, որովհետեւ ասկէ դեռ տասնեակ մը օրեր առաջ իր հրատարակած գործերը ու ճառերը հռչակուած էին «շատ կարեւոր, համայնավար կուսակցութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան եւ կուսակցութեան անդամներուն գաղափարաբանութեան խորացման բերած նպաստին համար»:

ՀՌՈՄԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ԲԱԽԻՆ

Ֆարէզի պալատին մէջ, երէկ գումարուեցաւ Բ. նիստը որուն մասնակցեցան Հերիմըն եւ զօր. Այզընհաուըր: Մասնաւորաբար ծեծուեցան զինուորագրութեան եւ Ատլանտեան խարիսխներու ցանցին ստեղծման հարցերը:

Ինչպէս շեշտած էինք երէկ, Ուաշինկթընի զին. խորհուրդին եւ զօր. Այզընհաուըրի հայեցակէտերուն միջեւ տարբերութիւն կայ: Մնաց որ, սպարապետը վճռականօրէն յայտարարած է թէ՝ առանց Գերմանիոյ մասնակցութեան եւրոպական բանակ մը չի կրնար երեւակայել:

Զօր. Այզընհաուըրի ներկայացուցած ծրագրին մէջ կան հետեւեալ կէտերը.— Մինչեւ 1954 60—70 զօրաբաժիններու բարձրացնել դաշնակից զօրաբաժիններու թիւը (որոշումը ձեռք պիտի բերուի «3 իմաստուն»ներու տեղեկագրէն ետք): Բ. Մ. Արեւելքի հրամանատարութեան հարցը պիտի յետաձգուի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի Ատլանտեան դաշինքին անդամակցելէն վերջ: Գ. Ամերիկեան հրացաններու յատկացման խնդրին առթիւ տարաձայնութիւն կայ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու տեսակէտներուն միջեւ (պատուիրակութիւններուն մեծ մասը համամիտ է Ուաշինկթընի): Դ. Մանշի եւ Հիւսիսային ծովու վարի մասին համար զին. յանձնաժողովը կը թելադրէ Անգլիացի ծովակալի մը յանձնել հրամանատարութիւնը: Ե. Հիւսիսային Ատլանտեանի հրամանատարութիւնը ամերիկացի ծովակալի մը յանձնելու խնդիրը առկախ կը մնայ, Մեծն Բրիտանիոյ ընդդիմութեան պատճառաւ: Կը կարծուի թէ Չըրչիլ համամիտ պիտի ըլլայ այն պարագային, եթէ Միջին Արեւելքի հրամանատարութիւնը Անգլիացի զօրավարի մը յանձնուի:

Այս բոլորէն կարելի է հետեւցնել թէ՝ Անգլիացիները կ'աշխատին դանդաղեցնել համաժողովին ընթացքը եւ առկախ ձգել ամէն կարգի որոշում, որպէսզի յառաջիկային իրենց վարչապետը կարենայ «Կոյս հող»ի վրայ վիճիլ Թրումընի հետ: Ամէն պարագայի մէջ, զօր. Այզընհաուըր շատ խանդավառ տրամադրութիւն ստեղծած է Հռոմի համաժողովին մէջ, իր մեծ իմացականութեամբ եւ գործնական առաջարկներով:

Հռոմի համաժողովին առթիւ, Իտալիոյ ձախակողմեան ծայրայեղ հատուածը ցոյցեր սարքած էր մայրաքաղաքին զանազան կէտերուն վրայ, բայց ոստիկանութիւնը ցրուած է ցուցարարները: Բչ. օր աշխատանքի ձախակողմեան սենտիքան ժամուան մը համար գործադուլ յայտարարեց: «Խաղաղութեան կողմնակից»ներն ալ հանրագրութիւն մը պատրաստած են, իտալական կառավարութեան թելադրելու որ զինուորական պիւտճէին համար քուէարկած 250 միլիառ լիրէթը յատկացնէ ողողումներէն վնասուած աղէտեալներուն:

Ժիւլ Մոքի ճառը

ՄԱԿԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Պ. Ժիւլ Մոք յանուն դաշնակիցներուն «առժամեայ» պատասխան մը տուած էր Վիշինսքիի զինաթափութեան առաջարկներուն: Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր մասերը.

« Արեւմտեան պետութիւնները կը փափաքին սպառազինութիւնները զեղչել, բայց նոյն ատեն վճռած են պահպանել իրենց ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, ինչպէս նաեւ ժողովուրդներուն իրենց պետական կարգուսարքը ազատօրէն որոշելու իրաւունքը: Մենք չենք կրնար ընդունիլ զինաթափութեան հակակշիռ մը, որ զուրկ ըլլայ միջազգային, անկողմնակալ եւ իրական հանգամանքէն: Այս մարզին մէջ, պէտք է պարզէն դիմել

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Ոչ այն հանդէսները, ուր կ'երգեն, կը նուագեն, կ'արտասանեն ու կը խօսին, այլ անոնք, ուր կը գրագործեն միայն :

Մեր հանդէսները յառաջապահներն են մեր գրականութեան եւ արուեստին: Այս է իրենց կոչումը: Այս է նաեւ իրենց կատարած կամ կատարելիք դերը:

Բայց մեր հանդէսներէն դուրս ալ կը մշակուին գրականութիւն եւ արուեստ: — Ո՞ւր: — Ամէն տեղ :

Մեր բոլոր օրաթերթերը, « անհունօրէն» մեծէն մինչեւ «անհունօրէն» փոքրը, իրենց ճակատին վրայ, ազգայինին եւ քաղաքականին կից, արձանագրած են այլեւս աժանցած, ընթացիկ դրամի վերածուած վերադիրը, « Գրական »: Իբրեւ թէ ազգայինը, քաղաքականը, հասարակականը չբաւէին լեցնելու մեր թերթերուն մեծածաւալ կամ փոքրածաւալ չորս էջերը :

Ու ամէն թերթ, ինչպէս ամէն մարդ, գրականութիւն եւ արուեստ կ'ընէ հիմա, նոյնիսկ երբ բամպակի կամ շաքարեղէգի մասին խօսի: Ուրիշ ի՞նչ կը մնայ ընելիք մեզի, քանի որ միւս բոլոր ասպարէզներուն համար քիչ չատ գիտութիւն, քիչ չատ հմտութիւն, քիչ չատ խելք կը պահանջուի ու միայն գրականութեան անտէր այգին է, որ բաց կը մնայ մեզի պէս անմշակ մշակներուն առջեւ :

Օրաթերթը կը սպառէ արդէն մեր գրողներուն, վաւերական կամ անվաւեր գրողներուն ամբողջ ժամանակը, ամբողջ եռանդը, ամբողջ « դրամագլուխը», եթէ երբեք պահեստի «դրամագլուխ » մի ունին իրաւամբ: Հեւ ի հեւ կատարուած, չորցեպինդ այս աշխատանքը ոչ միայն չատ բան չի ձգեր, իբրեւ նիւթ եւ արուեստ, բացառաբար գրականութեան եւ արուեստի նուիրուած մեր հանդէսներուն, այլեւ չատ բան չաւելցներ անոնց ոստակին վրայ :

Ասիկա մեղադրանք մը չէ, պարզ հաստատում մըն է միայն:

Ինչ որ կը մշակուի մեր հանդէսներուն մէջ, յանուն գրականութեան եւ արուեստի, ոչ չատ վեր է, ոչ ալ չատ վար օրաթերթով մեզի տրուած մտաւորական հերկէն: Մինչդեռ հարկ էր, որ բանով մը վեր ըլլար: Մանաւանդ ըլլար ծանր՝ իր կշիռքով, տարողութեամբ ու որակով եւ, ոչ թէ կարդացուէր միայն, այլ եւ վերստին կարդացուէր, ինչպէս իր գործերէն մէկուն մէջ տեղ մը կ'ըսէ «երիտասարդութեան իշխան»ը՝ Անտրէ Ժիտ :

Կայ սակայն կէտ մը, որ եթէ չի գոհացներ մեզ, կը մխիթարէ գոնէ :

Ինչ որ ալ ըլլայ մեր դժգոհութիւնը եւ ինչ որ ալ ըլլան մեր դժգոհութեան պատճառները, դարձեալ մեր ունեցած «կէս»ը աւելի թանկագին է մեզի համար, քան ուրիշին ունեցած «ամբողջ»ը: Մեր ունեցածը — մերն է, մեր շունչը կայ անոր վրայ, մեր ցեղային դրոշմը կը կրէ եւ մեր քրտինքին ու մեր արեան բերքն է :

Առիթով մը կը հարցնեն Սուրբ Ղազարի քաղցրախօսիկ Նահապետին՝ Հայր Ղեւոնդ Ալիշանի ·

— Վարդապետ, մեր պատմիչները թուինք չունին, լայն հորիզոն չունին, ստուգապատում չեն, եկեղեցիի գմբէթէն անդին չեն տեսներ, խունկի եւ մոմի ծուխէն կուրցած են, իրենց աշխարհը իրենց վեղարն է միայն: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ դուն այնքան յարդ ու պատիւ կ'ընծայես այս մարդոց:

Նահապետին պատասխանը կ'ըլլայ կարճ, բայց ազդու ·

— Որովհետեւ անոնք մերն են :

Խնդիրը այն չէ, թէ ինչ կ'արժեն մեր պատմիչները մեզի եւ աշխարհին համար: Կը բաւէ միայն յիշեցնել, թէ պարսիկ դիւանագէտ մը, խոսակցութեան մը պահուն, ըսած է մեր ընկերներէն մէկուն ·

— « Տանք ձեզի մեր Ատրպատականը, տուէք մեզի ձեր Եղիշէն »:

Կը հարցնենք ·— Պիտի ուզէի՞նք տալ մեր Եղիշէն եւ առնել Ատրպատականը :

Ոչ, պիտի չուզէինք: Որովհետեւ Ատրպատականը կորնչելի է, Եղիշէն՝ անկորնչելի: Ատրպատականը հող է, Եղիշէն մշակոյթ :

Պիտի չուզէինք նոյնպէս մեր ԱՅԲԲ տալ եւ առնել օտարին այբուբենը ամբողջ, ինչպէս կը թելադրեն մեր հեռաբնակ Խիկարները:

Հա՞րկ է այս Խիկարներուն յիշեցնել միշտ պարսիկ դիւանագէտին վկայութիւնը :

Անգամ մը եւս կրկնենք, թէ երբեք, որեւէ գնով պիտի չհաւանէինք նահանգ մը առնել եւ Եղիշէ մը կամ Խորենացի մը տալ փոխարէն: Երբեք, որեւէ գնով պիտի չհաւանէինք մեր դրոշմը փոխել օտար դրոշմին հետ, մեր շունչը փոխել օտար շունչին հետ: Ու երբեքդ որեւէ գնով պիտի չհաւանէինք մեր գրականութիւնը ուրանալ եւ օտար գրականութեամբ միայն սնանիլ ու սնուցանել ազգին զաւակները :

« ՑՈՒՍԱԲԵՐ »

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

[illegible] ամէն ջուր

Անոնք որ չատ ունին, յարգը չեն գիտեր : Ջուրը անմահութիւն է: Զունեցողներուն հարցուցէք :

Սէուտի Արաբիոյ կեդր. մասը վայրի անապատ մըն է :Պետեվինները «երկիր անէութեան» կը կոչեն զայն, եւ սարսափով կը փախչին: Աւելի զարհուրելի քան Սահարայի Թանէզրուֆը եւ Կոպին: Հրակէզ երկիր: Այս էր գոնէ ընդհանրացած կարծիքը :

Բայց ,ով հրաշք, հակառակն է որ կը հաստատուի: Շնորհիւ Ամերիկացիներուն :

Պահրէյնի եւ Սէուտի Արաբիոյ քարիւղը Միջերկրական քշելու համար, Ամերիկացիները քարիւղատար խողովակներու հսկայ գիծ մը (pipeline) կառուցին վերջերս, որ Պարսից ծոցէն մինչեւ Սուրիոյ եզերքները կ'երկարի: 1600 քմ. երկայնութիւն ունեցող այս գիծէն անհրաժեշտ էին քառասուն նաֆթամուղ կայաններ, մէկ ծայրէն միւսը: Աշխարհի ամէնէն անհրապոյր, անմարդաբնակ եւ մեռած շրջանին մէջ շինուած այս կայարանները պէտք էր պարէնաւորել ջուրով, որքան մարդոց նոյնքան ալ մեքենաներուն պահանջին գոհացում տալու համար :

Սկզբնական ծրագիրը, առաջինին զուգահեռական երկրորդ pipline մը կը նախատեսէր, այս անգամ ջուրի համար: Բայց այնպիսի մեծածախս ձեռնարկ մըն էր (Նաֆթուղին արժած է 230 միլիոն տոլար), որ որոշեցին քննել տեղական կարելիութիւնները:

Կեդր. Արաբիոյ անապատին մէջ, քսան տարուայ ընթացքին երեք ժամ միայն անձրեւ կ'իյնայ: Բայց մասնագէտները իրենց յատուկ կարծիքները ունէին: Քարիւղի խորիչները (sonde) մխեցին անապատի ընդերքին մէջ, եւ, Արաբի մը համար անհաւատալի խորութեանց մէջ, գտան քաղցր եւ պաղ ջուր: Քառասուն ջրհորներ բացուեցան: Լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ: Հարիւր հազար Պետեվիններ, իրենց առջեւէն քշելով 150 հազար ուղտ, 100 հազար այծ եւ 200 հազար ոչխար, չես գիտեր ուրկէ, խուժեցին հորերու գծին վրայ: Մեծագոյն մասը, իր ծարաւը յագեցնելէ եւ տիկերը լեցնելէ վերջ, մեկնեցաւ: Ուրիշներ մնացին :

Այս միջոցին Ամերիկացիները զբաղուած էին առաջին արմաւենիները տնկելով, եւ ջրանցքներու յատակագծին պատրաստութեամբ, որոնք պիտի ոռոգէին ապագայ ովասիսները :

Հէքեաթ չեն ասոնք: Քառասուն հորերու ջուրը բաւարար է 400 հազար մարդոց, եւ աւելի քան երկու միլիոն գլուխ անասուններու տարեկան պարէնաւորման: Երբ ովասիսները ծաղկին կենարար ջուրին շնորհիւ, երերուն բազմութեանց կարեւոր մէկ մասը նստակեաց պիտի դառնայ: Բայց ամբողջ ծրագիրը այս չէ: Այժմ համոզուած գոյացուցած են, որ Արաբիոյ անապատին գրեթէ բոլոր կէտերուն վրայ ստորերկրեայ ջրամբարներ կան:

Պարագան նոյնն է Մ. Արեւելքի բոլոր երկիրներուն համար, սա տարբերութեամբ որ ջուրը ամէն տեղ նոյն համեմատութեամբ դժուար գտանելի չէ ·— Եգիպտոս ունի իր Նեղոսը, Իրաք՝ Եփրատ ու Տիգրիսը, Յորդանան եւ Իսրայէլ՝ Յորդանան գետը, Եարմուքը եւ Տիփերիոյ լիճը :

Եգիպտոս, Միջագետք եւ Յորդանան Հոռմայեցիներու օրով աշխարհի արմտիքի շտեմարաններն էին: Արաբական եւ, յետոյ, Թրքական արշաւանքները քանդեցին գոյութիւն ունեցող ջրանցքները: 1908էն աղքին տիրող քաղաքական անկայունութիւնը, նոյնպէս արգելք եղաւ մշակուած ծրագիրներու իրականացման :

Հողը արգասաբեր է երբ կը ջրուի: Բաւական է յիշել Պաղեստինի հրէական գաղութներուն կատարած ճշմարիտ հրաշքը, հողատարութեան շրջանին եւ Նորածին Իսրայէլի օրով: Այնպէս որ Մ. Արեւելքի իւրաքանչիւր կառավարութիւն ունի իր հնգամեայ եւ յիսնամեայ ծրագիրը: Բայց ամէն տեղ, ծրագրին գործադրութիւնը կապուած է նիւթական միջոցներու կարելիութեան հետ :

Միայն Պաղտատի կառավարութիւնն է որ լուծած է խնդիրը, ընդունելով «քարիւղը ջուր պիտի հայթայթէ» նշանաբանը: Մոգական լուծում մը չէ այս, այլ ողջմտութեան ապացոյց:

Թրքական կառավարութեան հրաւէրով, Անգլիացի մեծ մասնագէտ մը, William Willcoks, ընդարձակ ծրագիր մը մշակած էր, Եփրատի եւ Հապանիէի լճին ջուրերը օգտագործելու համար : Վերջինը պիտի ծառայէր իբրեւ ջրամբար: Ամէն բան պատրաստ էր գործի ձեռնարկելու համար, երբ վրայ հասաւ առաջին ընդհ. պատերազմը : 1937ին, Իրաքի կառավարութիւնը անգլիական մեծ հաստատութեան մը յանձնարարեց վերաքննել Willcoksի ծրագիրը, եւ վերջնական ձեւ մը տալ անոր: Բրիչի առաջին հարուածը հազիւ տրուած, ծայր տուաւ երկրորդ «Համաշխարհային»ը :

Բայց, բախտի այս կրկնակ հարուածներէն չվհատեցան Իրաքցիները: Նախկին ծրագիրը չափազանց ընդլայնուած ըլլալով, գործադրութիւնը բաժնուած է յիսուն տարուայ վրայ: Դրամական փափուկ հարցն ալ լուծեցին, բոլորովին անկախ, ապաքաղաքական գրասենեակ մը հաստատելով : Օֆիսը նոյնութեամբ պիտի գանձէ քարիւղի իրաքեան բաժինը ,եւ զայն ամբողջովին պիտի յատկացնէ ոռոգման աշխատանքներուն: Որպէս ապացոյց հաստատամտութեան, Պաղտատի դահլիճը Օֆիսին մէջ մտցուց Անգլիացի մը եւ Ամերիկացի մը: Առաջինը պիտի վարէ ելմտական բաժինը, երկրորդը պատասխանատու է հողագործական հարցերուն: Որդեգրուած արեւմտ. դրութեան շնորհիւ, Իրաք յաջողեցաւ, առանց դժուարութեան, փոխառութիւն մը կնքել « Համաշխարհային դրամատուն»էն: Ծրագրին առաջին մասը պիտի լրանայ 1952ին, եւ 800 հազար հէքթար հող մշակելի պիտի դառնան: Երբ ծրագիրը իրականանայ, Իրաք պիտի վերածուի հողագործական ընդարձակ երկրի մը: Հիմնովին պիտի փոխուի ոչ միայն իր, այլ եւ ամբողջ Մ. Արեւելքի տնտեսութիւնը: Իսկ « Իրաք Փէթրոլիում»ի հետ կնքուած համաձայնութեան շնորհիւ, յիսուն տարին ալ մեծապէս պիտի կրճատուի: Այն ատեն Միջագետք պիտի դառնայ երկրային դրախտ, ինչպէս էր ատենին :

Եգիպտոս, իր կարգին, քսանը հինգ տարուան ծրագիր մը ունի: Կը նախատեսէ Սինայի թերակղզին եւ արեւմտ. անապատի մէկ մասին ոռոգումը, ինչպէս եւ վերին Նեղոսի բարեկարգումը: Ասուանի մէջ պիտի կառուցուի ջրելեքտրական եւ քիմիական պարարտացուցիչներու հսկայ գործարան մը:

Հարցական կէտ մը կայ: Դրամը: Ուրկէ՞ գտնել նուազագոյն 120 միլիառ ֆրանքը, լաւագոյն կերպով գործադրելու ծրագիրը: Եգիպտոս երկուքուկէս միլիոն թոն քարիւղ կ'արտադրէ տարին: Բայցուրիշ երաշխաւորութիւններ կրնայ ընծայել: Շատ հաւանաբար, «Համաշխարհային դրամատունը» գործը պիտի գտնէ ուսումնասիրութեան արժանի : Ուաշինկթընի տեսակէտով, քաղաքական մասնաւոր շահերը անհրաժեշտ կը դարձնեն փոխառութեան փութացումը: Այնպէս որ աշխատանքները պիտի սկսին 1952ի երկրորդ կիսուն, վերին Նեղոսի վրայ, եթէ...

Թ. Ա. Թ.

ՏՈՄՍԵՐ

Մէկն այսպէս, միւսն այնպէս

Լարային նուագի ծնունդը հետեւեալ պատահականութեան արդիւնքն է կ'ըսուի :

Կապիկները ծառաբնակ են առհասարակ, եւ իրենց մեռելները նոյնպէս՝ բարձրաբերձ ճիւղերու վրայ կը հանգչին ու կը քայքայուին :

Արդ՝ կը պատահի որ անոնցմէ ոմանց աղիքները առէջ նետեն ոստէ ոստ, ու ժամանակի ընթացքին փոխակերպուին կարծրացած լարերու :

Հետաքրքիր երկրախոյզեր կը լսեն, գերբնական երաժշտութիւն մը եւ կը նկատեն որ հովերու բազմախաղ ալիքները կը թրթռացնեն այդ կարծր լարերը եւ անոնցմէ կը յօրինուին դաշնալուր եղանակներ, միանալով բնութեան մշտափոփոխ համանուագին, թալկահառաչ մեղեդիներով, մրրկաշունչ ռազմահնչիւններով:

Այսպիսով աշխարհ կուգայ փառաւոր օր մը՝ երաժշտութեան Աստուածային գործիքը Ջութակը:

Բայց ոչ ոքի մտքէն կ'անցնի օգտագործել մարդակերպ կապիկին աղիքները: Այլապէս ջութակը պիտի վերածուէր մահասփիւռ գործիքի մը· եւ մարդիկ պիտի դադրէին գերագոյն էակներու հետ հաղորդուելէ :

Որովհետեւ հաւանաբար այդ նախաքայլը դուռ բանար բարբարոսութեան չըթայազերծումին :

Եւ մարդիկ օգտագործէին իրենց նմաններուն աղիքները եւս :

Այս եզրակացութիւնը որչափ ալ տկար եւ անհեթեթ թուի՝ փաստեր չեն պակսիր հաստատելու համար թէ մարդկային որոշ խմբաւորումներ կամ անհատներ ՝դեռ ձերբազատուած չեն գազանային ստոր բնազդներէ, եւ պարզ պատրուակ մը կը բաւէ որ անոնք յայտնուին:

Ահա արտառոց ապացոյց մը Սթանպուլէն, « ծանր միջադէպ»ի մը առթիւ:

« Քօնաք »ի մէջ ի միջի այլոց երկու սեղաններու չուրջ նստած են տեղւոյն ընտրանիներէն վիպասան պայան Սուատ իր համախոհներով :

Հանդիպակաց սեղանը գրաւած է երեսփոխան պայ Շէվքէթ :

Երկու սեղանակիցները «յիսուն տարուան ընկերներ են »:

Հաւանաբար ճոխ կերուխում, եւ զգլխիչ երաժշտութիւն կը լրացնեն նախանձելի մթնոլորտը, թաւ ջութակի տխրալեռ թրթռումներով:

Ցանկարծ վիպագիր համը՝ պիծակէ խայ -

թուածի մը պէս կը պոռթկայ, չամբթահարիչ նայուածքը ուղղած իր դէմ բազմած երեսփոխանին՝ ու կ'ըսէ․

— Պիտի տեսնեմ կախուիլդ եւ այն օրը պիտի գամ, կախաղանիդ դիմացը նստած՝ սուրճս պիտի խմեմ ու սիկարս պիտի ծխեմ ։

— Դուն պիտի չտեսնես այդ օրը — կը պատասխանէ երեսփոխան պայ Շէվքէթ — որովհետեւ ձենէ ամէն մէկը պիտի կախեմ՝ իր նախկինին աղիքներով ։

Զարհուրելի՜ տեսարան։ Նստիլ, այլակերպուած, լեզուն ու աչքերը դուրս ինկած կախուած մարդու մը դիմաց՝ ու սուրճ խմել, ծխել։ Հոգ չէ թէ այդ մարդը «յիսուն տարուան ընկեր մը իսկ ըլլայ»։

Եւ կամ կախել բազմաթիւ մարդիկ, ամէն մէկը «իր նախորդին աղիքով» ։

Այս ինչ սարսափելի թէմուրլանկային գաղափարներ են Աստուած իմ ։

Եւ որչափ տարբերութիւն մարդոց հոգեվիճակի։

Մէկը կապիկի մը — ինքնիրենը չորցած — աղիքին թրթռացումը կը նուիրագործէ տարբեր նիւթի մը փոխարինումով, հոգեկան բարձրութեան հասնելու համար ։

Մինչ միւսը չի քաշուիր իր նմանին աղիքները կախաղանի խեղդկապի վերածելու, լռեցնելու համար մարդկային ձայնը եւ այս յանուն «գաղափար»ի։

Ձեմ կարծեր թէ նոյնիսկ ոեւէ գնչու յանձն առնէ ցարդ իրեն վերապահուած դահիճի այս նորօրինակ պաշտօնը կիրարկելու։

Ի՜նչ չքնաղ «ընկերութիւն» եւ անզուգական «գաղափարականութիւն» ։

Եւ դեռ ալ դող կայ թէ «գայլը գայլին միսը չուտեր» ։

Խ․ Վ․

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մշակոյթի ամէնէն գըլխաւոր կեդրոնն է։ Մայրաքաղաքին մէջ կան 12 բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ ։ «Մոլոթով» համալսարանը ամէն տարի երկրին կուտայ հարիւրաւոր հմուտ մասնագէտներ։«Կարլ Մարքս»ի բազմարուեստեան վարժարանը կ'աւարտեն ճարտարապետներ, որոնցմէ շատեր մեկնած են համայնավարութեան մեծ կառուցումներու աշխատավայրերը, իրենց ուսումը կատարելագործելու ։ Աբովեան եւ Կիրով փողոցներու անկիւնը կը բարձրանայ բժշկական կաճառը ուր կ'ուսանին ոչ միայն հայկ․ հանրապետութեան, այլեւ եղբայրական հանրապետութեանց տասնեակ ուսանողներ։ Գիւղատնտեսական կաճառին մէջ կ'ուսանին 2000է աւելի ուսանողներ։ «Խաչատուր Աբովեան» հայերէն լեզուի, «Ժդանով» ռուսերէն լեզուի, օտար լեզուներու կաճառներ եւ այլ հաստատութիւններ մշակոյթի բարձր վառարաններ են երիտասարդութեան համար ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ» Ը

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ արաբերէնով գրած է Տոքթ․ Գ․ Աստարճեան։ Գիրքը կը բաղկանայ աւելի քան 450 էջերէ, եւ կ'ընդգրկէ Է․ դարէն (Ք․ Ա․) մինչեւ Ի․ դարու առաջին քառորդը ։ Հեղինակը Գ․ Աստարճեան գնահատելի աշխատանք կը կատարէ փոխադարձաբար ծանօթացնելով հայկ․ մշակոյթը Արաբներուն, եւ արաբական մշակոյթը Հայերուն ,«Գոյամարտ»ի էջերուն մէջ, Արաբական գրականութենէն հայերէնի թարգմանած է Շտուաքի, Ապու Ղալայի, Ռաուֆի , Զահաուի գործերը, իսկ մեր գրական արժէքներէն թարգմանած է Արաբերէնի Դուրեանի, Ահարոնեանի, Մեծարենցի, Վարուժանի, Սիամանթոյի , Զօհրապի գործերը։ 150է աւելի էջեր նուիրած է մեր զարթօնքի շրջանին , ուր յուզումով եւ հաւատքով տրուած է մեր ազատագրական պայքարին էութիւնը, Դաշնակցութեան կատարած մեծ դերը, անոր հերոսական մարտնչումները, Հայաստանի Հանրապետութիւնը, անոր նիւթական անկումը եւ Լօզանի դաշնագիրը, մարդկային պատմութեան մեծագոյն ամօթը ։

ԻՐԱՔԱՀԱՅ Կ․ ԽԱՉԻՆ Հապանայի ակումբին բացումը տեղի ունեցած է Հոկտեմբեր 13ին, ներկայութեամբը կառավարիչին, իր փոխանորդին եւ ընտանիքին, ինչպէս եւ հոծ բազմութեան մը։ Խօսած է Գուրգէն քհնյ․ Գուտուլեան։ Պ․ Արմենակ Գրիգորեան անգլերէն լեզուով ծանօթացուցած Իրաքահայ Կ․Խաչը օտար հիւրերուն , իբրեւ գաղութին կարեւոր կազմակերպութիւնը,եւ շնորհակալութիւն յայտնած է Իրաքի եւ անգլ․ կառավարութեանց որոնք ուղղակի կամ անուղղակի աջակցած են դպրոցի եւ ակումբի շինութեան ։

ԵՐՈՒԱՆԴ Գապասաքալ Տրապիզոնի մէջ մեծ յարգ կը վայելէ կը գրէ «Ենի Իզ» թերթը։ Գապասաքալ կառաշինութեան մասնագէտ մըն է եւ մեծ օգտակարութիւն կ'ունենայ այս հայ աշխատաւորը, իր երկու զաւակներուն Եդուարդի եւ Կարապետի հետ։ Հասցուցած է բազմաթիւ աշխատաւորներ, եւ կը պատրաստէ իր գործատան մէջ ամուր եւ առաջնակարգ փոխադրական կազմածներ, նպաստելով Տրապզոն, Կիրասոն, Օրտու եւ այլ գիծերու երթեւեկութեան։ Պ․ Երուանդ եւ իր աշխատակիցները պատկան իշխանութեան գնահատանքին արժանացած են ։

ՏԽՐՈՒՆԻ․ — Ընկեր Մկրտիչ Մարգարեան մեռած է Էչրէֆիէի մէջ։ Անդամ էր Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան եւ իր հեղահամբոյր նկարագրին համար սիրուած բոլորէն։

ՏՈՔԹ․ ՀՐԱՆԴ ՋԱՂԼԱՍԵԱՆ լիբանանեան կառավարութեան կողմէ ստացած է Մայրիի կարգի Ասպետի շքանշան առ ի վարձատրութիւն Պէյրութի մէջ վերջերս Առողջապահական Համաշխարհային կազմակերպութեան եւ ՈՒՆՐԱՅԻ հովանիին տակ սարքուած գիտական համագումարին կազմակերպման մէջ իր ունեցած դերին ։

ՃԷՅՊԷՑԼԻԻ «Թռչնոց Բոյն»ին (Լիբանան) ի նպաստ ,որ 185 որբեր կ ըպատսպարէ ,Տիկ․ Տոք․ Ճիտէճեան բաժակ մը թէյի շուրջ հաւաքած է Պէյրութի հայ համայնքէն բազմաթիւ տիկիններ։ Թէյասեղանին ընթացքին խօսած են հաստատութեան հիմնադիր վարիչներէն Տանըմարքացի Միս Աննա Ժաքոպսէն եւ հայերէն պարզ ու յուզիչ բառերով բացատրած նպատակը «Թռչնոց Բոյն»ին։ Տանըմարքական բարեպատակ այս հաստատութիւնը հիմնուած է 1912ին Լիբանանի մէջ, ապաստան տալու Մեծ Եղեռնէն փրկուած որբերու ։ Այժմ որբերուն թիւը կը հասնի 185 (7էն 15 տարեկան)։ Զորս բարեսէր Տանըմարքացիներ կը վարեն այս ձեռնարկը, որուն շնորհիւ փոքրերը կը ստանան մտաւոր եւ ֆիզիքական սնունդ եւ կը սորվին իրենց մայրենի լեզուն։ Նկատի ունենալով որ նիւթական դժուարութիւնները օրէ օր կ'աճին, Օգն․ Կեդր․ Յանձնախումբ մը ընտրուած է տեղւոյն վրայ ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

․․․ Ընկեր խմբագիր․

Խարբերդի Փրանսական գոլէժին շուրջ, ամիսներ առաջ Պաղտատէն Բժ․ Գուրգէն Փափազեան մաս մը յուշեր գրի առած էր ։

Յիշելէ վերջ վարժարանին մէջ տիրող հայկական շունչը (այն ալ համիտեան դաժան շըրջանին), գովեստով կ'արտայայտուէր հայ ուսուցչութեան մասին։ Անոնց հայրենաշունչ, ազգային յեղափոխական ոգին։

Ուսուցիչներու կարգին յիշած էր նաեւ Յովհաննէս Շիրվանեանն ու Սեպուհ Փափազեանը (Ֆրէտ Քլօտ) ։

Յովհ․ Շիրվանեանը միաժամանակ Փրանսերէնի թարգմանն էր Խարբերդի կուսակալին, եւ յարաբերութիւն պահողը տեղւոյն Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան կազմին, որուն մաս կը կազմէր։ Շնորհիւ իր շրջահայեցողութեան, չէզոքացուած են շատ մը դէպքեր, որոնք կրնային ծանր հետեւանքներ ստանալ Հայութեան համար ։

Ան մէկն է նաեւ քսան այնքան Դաշնակցականներուն ,որոնք Խարբերդի բանտին մէջ, գըլխաւորութեամբ ընկեր Կարոյի, ողջակիզուեցան կամովին, Թուրքին զաղտնիք չտալու համար ։

Իր այրին Տիկին Սօֆի ,որ այժմ Լիոն հաստատուած է ընտանեօք, պարտք կը դնէ իմ վրայ, հրապարակով շնորհակալութիւն յայտնել յարգելի բժիշկին իր գուրգուրոտ վերյիշումներուն համար։

Ա․ ՀԱԲԷԼԵԱՆ

Ա․— Թորոս հայրիկ, դուն որ 90 տարի ապրեցար՝ ի՞նչ հասկցար կեանքէն ։

ԾԵՐՈՒՆԻՆ․— Կեանքէս դժգոհելու պատճառ մը չեմ ունեցած, վայելած եմ ամէն ինչ, պարտքըս կատարած եմ զաւակներուս եւ թոռներուս հանդէպ։ Միայն վերջին փափաք մը ունիմ, հայկական հողերու կցումը՝ մայր հայրենիքին։ Եթէ մեռնելէս առաջ այս փափաքս ալ կատարուի ալ մեռնելէս ետք չեմ ըսեր թէ կարօտով մեռայ ․․․։

× Ա․— (Ընտրութիւններէն առաջ) մանաւանդ պէտք է շատ խոստումներ ընել ժողովուրդին ։

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ․— Այդ մասին խորհած եմ․ եւ ատոր համար ալ գրպաններս ամէն տեսակ խոստումներով լեցուցած եմ։ Ո՞ր տեսակէն տամ իրենց ․․․

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԴԱՐՁԸ

Ժ․

— Իմ ընկերս ան է ով ինծի կը հասկնայ ։ Վաղը առտու կրնաս երթալ՝ ուր որ կ'ուզես, ինծի հետ գործ չունիս ։

Եւ առանց ընկերներուն քարացած դէմքին ուշք դարձնելու արագ հեռացաւ ու աներեւոյթ եղաւ մօտակայ ծառերուն ետեւը։

Այս վերջին օրերը տղու մտքէն արդէն քանի մը անգամ անցեր էր թերեւս, թէ ինքը իր ընտրած կոչումին յարմար չէ կարծես, թէ ինքը իր ամանին մէջը չէ ինկած, թէ իր հակումները կրօնաւորի պարտականութիւններուն հետ զոյգ չեն երթար։ Բայց ատիկա տարտամ զգացում մըն է եղած միայն, իր ձեռնադրութեան վրայ կը նայէր իբրեւ կատարուած որոշ իրողութեան վրայ, արդէն խօսք տուած, վերջացած բան էր որումասին այս կամ այն պատճառով դուցէ կարելի էր քիչ մը ցաւիլ, բայց միայն այդչափ , ետ դառնալու գաղափարը անգամ գլուխը եկած չէր ։

Բայց գաղափարի փոխարէն ետ դառնալու ցանկութիւնը , առանց իր գիտակցութեան այն ատեն զօրեղացած ու հող էր գրաւած իր մէջ, որ ընկերոջ կողմէն թեթեւ ակնարկ մը ետ դառնալու հնարաւորութեան մասին ու իր վարդապետանալու ամբողջ շէնքը փլած էր մէկ անգամէն ։

Շէնք մը, որուն հիմքերը առաջուընէ խախտեր էր արդէն վերջին օրերու խօսակցութիւնները , դէպքերը ու իր անվերջ առանձին մտածումները ։

Ժայռի լերկ գանկ մը հողի ներքին չերտերէնհետաքրքրութեամբ դուրս էր երկնցուցեր իր վիզը մութին մէջ, ձորի դատարկութեան վրայ, կարծես իր խաւարի վարժուած տեսողութեամբը դիտելու համար վարն ու չուրջը ու տեսնելու թէ գոնէ հոտ՝ մայր երկրի ծոցին վրայ գոյութիւնը որեւէ խորհուրդ մը ունի՞, թէ հոտ ալ նոյն դաւաւոր օրէնքներու միակերպ, անիմաստ, ու դանդաղաշարժ կրնութիւնն է, ինչ որ խորը՝ մայր երկրի ծոցին մէջ։ Եւ ճիշդ այդ դուրս երկնցած լայն ծածրակի արմատին մօտիկ՝ վեր կը սլանային երկու քոյր նոճամէջ բարդի ։

Հոտ, ձորի ելքին, այդ զոյգ բարտիներուն տակ Սիրաքեան նստուեցաւ գետին՝ ժայռին լերկ ծածրակին վրայ։ Տխուր էր եւ դժգոհ։ Ընկերներուն հետ ունեցած այդ առաջին բաց ընդհարումը անախորժ, ճնշող տպաւորութիւն մը թողեր էր վըրան, որուն կը միանար խառնակ ու իրար հակասող զգացումներու պատճառած անհանգստութիւնը ։

Երկար մնաց ան նստած՝ այդպէս խոժոռ ու անշարժ, մինչեւ որ սրտին մօտերը, ուղղակի ցաւի նման ճմլում մը ստիպեց գլուխը բարձրացնելու, խոր շունչ մը առաւ ու հայեացքը ինկաւ դիմացը․ վեր։ Հոն, ձորին բերանը գոգաւոր ժայռի մը եզերքին լոյսի բարակ երիզ մը կը ցոլար․ երիզը քիչ քիչ լայնցաւ պայծառացաւ ու անոր ետեւէն հանդարտ դուրս սահեցաւ լուսինը ու ակնթարթ մը կանգ առաւ կարծես ժայռի այդ գոգաւոր շրթունքին վրայ՝ սկիհին վրայ բռնուած նշխարքի մը պէս ։

Եւ տղան յանկարծ մտաբերեց որ ինքը այլեւս հոգեւորական չէր․ վեղարաւոր ապաղան, խուցի չոր կեանքը, միալնակ ու միակերպ, եկեղեցական պաշտամունքները իրենց խունկերովն ու սաղմոսներովը, այդ բոլորը ալ երազ մըն էր իրեն համար, անցած երազ մը ուրկէ հիմա կ'արթննար։

Եւ այդ մտածումը նախախորժ թեթեւութիւն մը թափեց իր զգացումներուն վրայ, յանկարծ սիրտը ուժգին զարկաւ ու վայրի ուրախութիւն մը խուժեց իր կուրծքը, չէ՞ որ ալ ազատ էր ինքը, ազատ իր յանձն առած պաշտօնի անհաճոյ պարտականութիւններէն ու անիմաստութիւններէն , ազատ՝ վանքի գոց ու ճնշող կեանքէն, ազատ իր զգացումն ու հայեացքները վարագուրելու անհրաժեշտութենէն, ազատ՝ ինչպէս դուրսը, բնական մարդիկն էին։ Դուրս, շատ դուրսի աշխարհը, դուրսի կախիններուն ու աղմուկին մէջ , դուրսի կեանքովն ու աշխատանքովը դուրսիններուն հետ․․․ ու դուրսի աղջկան ։

Եւ յուզման ներքին թափէն ցատկեց ոտքի, նայեցաւ չուրջը ։

Մութը փարատած էր։ Լուսնի դունաթափ լոյսին տակ ձորին բերնէն ապառաժները մըրցումի էին ելեր, թէ ո՞վ իրենցմէ իր չուքը ամէնէն աւելի հեռուն ամէնէն աւելի վար նետել կըրնար ,վար մինչեւ հոն, ուր գետակը արտորալով փեշերը ժողված կը վազէր, փեշերը իր արծաթթել չղարչին, որ միայն լուսնի այցելութեան պահեստի մնտուկէն կը հանէր ։

Լ․ ՇԱՆԹ

(Շար․)

դէպի բուդը, երկրորդականէն կարեւոր հարցերուն »:

Ժիւլ Մոք խոստացաւ որ, յառաջիկայ օրերուն արեւմտեան պետութիւնները Պ. Վիշինսքիի փոփոխութեան 7 առաջարկները խոր, առարկայական ու մանրակրկիտ քննութեան մը պիտի ենթարկեն ու անհրաժեշտ բոլոր բացատրութիւնները պիտի տան :

« Կացութիւնը այսօր այն վիճակին հասած է, յարեց Ֆրանսայի պատուիրակը, որ հակառակ գինաթափութիւնը գլուխ հանելու մեր բացարձակ կամքին, մենք անոր կրնանք յանգիլ միայն այն պարագային, եթէ մեզի անկեղծութեան լիիւ երաշխիքներ տրուին: Մենք մեր մասին, պատրաստ ենք զանոնք շնորհել լիովին եւ ուրախութեամբ, ամբողջական փոխադարձութեան կրկնակ հիմունքի մը վրայ եւ լիակատար արդիւնաւորութեամբ: Որովհետեւ, երբեք չենք ուզեր բաժնուիլ այս երկու խտէալներէն .— մէկ կողմէն՝ խաղաղութենէն, միւս կողմէն՝ ազատութենէն եւ անկախութենէն »:

Ցիշեալ ժողովէն Սըր Պենեկալ Ռաու առաջարկ բերաւ որ քաղաքական յանձնաժողովը «մասնայատուկ հաշտարար կոմիտէ» մը կազմէ, խաղաղութիւն հաստատելու համար աշխարհի մէջ: Փաքիստանի ներկայացուցիչ Զաֆրուլլահ Խան ուժ տուաւ Հնդկաստանի պատուիրակին: Անկէ զատ, այս վերջինը ջատագովեց ՄԱԿի կողմէ ստեղծումը «վերակառուցման եւ զարգացման հիմնադրամ»ին, որ իր աղբիւրները պիտի ստանայ սպառազինութեանց զեղջերէն գոյացած խընայողութիւններէն :

ԴԷՊՔԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Վերջին 24 ժամուան ընթացքին, մէկ Եգիպտացիի եւ երկու անգլիացի զինուորներու վիրաւորումը ցոյց կուտայ թէ նորէն բախումները սաստկացած են Եգիպտոսի մէջ: Ամերիկեան դեսպանատան թղթատարներէն Ֆրենք Պոյտ յարձակման ենթարկուած է Գահիրէի մէջ, երբ կը փորձէր լուսանկար քաշել, որովհետեւ տեղացի անցորդները կարծած են որ «լրտես» մըն է: Բաւական դէշ կերպով խոշտանգուած է, բարեբախտաբար արաբ ծովային սպայ մը միջամտած եւ զինքը ազատած է գերազրգռուած ամբոխին ձեռքէն :

Անգլիական աղբիւրներէ կը հաղորդուի թէ՝ Փորթ Սայիտի շրջանին մէջ, յարձակում գործողները առաջին անգամ ըլլալով գործածեցին «Բոքթէյ Մոլոթոֆ» եւ ասիտ շիշեր, հարուածելու համար Բրիտանացի զինուորները: Եգիպտացի ոստիկանները կը մերժեն գործակցիլ անգլիացի զինուորներուն, Իսմայիլեայի անդորրութիւնը պահպանելու համար, հետեւաբար Մեծն Բրիտանիոյ բանակին ընդհ. հրամանատարը պիտի տեսնուի ջրանցքի կառավարիչ Ապտել Հատի Կազալիի հետ: « Խրոնիքըլ Փրեսի» համաձայն, Եգիպտոս արաբական երկիրներուն հետ պատրաստած է հաւաքական յայտարարութիւն մը, որ մասամբ կը մերժէ դաշնակից պետութեանց Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը, բայց միւս կողմէ բաց կը թողու բանակցութեանց ճամբան :

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Լեւոն Համբարձումեան եւ զաւակը, Պ. Մեսրոպ Ասլանեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ա. Պարոնեան եւ զաւակները, Պ. Միհրան Շահինեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ե. Սէրայտարեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Փ. Ղազարեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մ. Ատանացեան (Ամերիկա), Օր. Ա. Ատանացեան (Ամերիկա), Պ. Յակոբ Մոմճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Անդր. Պուտաքեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Նշան Տիրատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Խերեան եւ զաւակները (Սայկոն) խորին ցաւով կը ծանուցանեն գառնաղէտ մահը՝

Պ. ՆՇԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

իրենց զարմիկին եւ քեռայրին որ տեղի ունեցաւ 26 Նոյեմբերին ցաւագին հիւանդութեամբ, իր 61 տարեկանին մէջ :

Յուղարկաւորութեան եւ թաղման տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ, 30 Նոյեմբեր ժամը ճիշդ 10.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon եւ մարմինը պիտի ամփոփուի ընտանեկան դամբանին մէջ St. Ouen (Seine) :

Ննջեցեալին բաղձանքին համաձայն փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ պիտի ըլլան իր պատկանած միութեան՝ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին: Նուիրատուներու անունները պիտի հրատարակուին թերթերով :

Այրի Տիկին Թօքաթլեան կը ծանուցանէ իր սիրեցեալ ամուսնոյն մահը՝

Պ. ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԹՕՔԱԹԼԵԱՆԻ
(Հանրածանօթ նուագիչ)

որ տեղի ունեցած է երկուշաբթի 26 Նոյեմբերին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր (հինգշաբթի) ժամը 15.30ին : Հաւաքուիլ Hôpital Pitié (Bld. St. Marcel) :

22, rue Bruant, Mérto Chevaleret.

Տարեկան պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan, Դեկտ. 1ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Էքսի Քազինոյի համբաւաւոր օրքէսթրը Eddy Tournel et son ensemble :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, որուն կը մասնակցին Տիկին Սիւզան, Օր. Օր. Հացագործեան եւ Սիմոնեան, Պ. Պ. Կիկօն, Թ. Մինասեան եւ Ա. Յակոբեան:

Կովկասեան պարեր եւ անակնկալներ: Կովկասեան պարի մրցում, ներկայութեամբ քննիչներ (jury) Տիկին եր Զաքիկեանի եւ Աշխէն Յակոբեանի:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք 200 փր.

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ց. կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ, 2 Դեկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Salle Voltaire, rue Voltaire :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Եւրոպական պարեր, Orchestre GARO SARIAN ընկերակցութեամբ երգիչ «ALWAREZ»ի :

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 150 փր.

Հաղորդակցութեան միջոց .— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Rue l'Union :

Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան Գինեձօնը

Իր շրջանի բացման առթիւ Դեկտեմբեր 2ին, ժամը 8.30ին Cercle Militaireի թիւ 4 սրահին մէջ, Place St. Augustin: Ներկայ կ'ըլլայ կոմսմարտիկ ախոյեան Պ. ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Կը նուագեն Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՒ ԲԵՆՕ :

ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն կէս գիշեր, «Խրիմեան» սրահը, rue de la Défense :

Ճոխ գեղարուեստական յայտագիր: Ծնողք, համակիր սիրով կը հրաւիրուին: Մուտքը ազատ է

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ .— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչութիւնս անհուն կսկիծով կը տեղեկացնէ գառնաղէտ մահը իր գործօն անդամներէն Պ. Նշան Համբարձումեանի : Այս տխուր առթիւ միութիւնս կը յայտնէ իր սրտագին ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն: Ննջեցեալին ու իր ազգականներուն բաղձանքին համաձայն փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ պիտի ըլլան միութեանս: Կը խնդրուի այս պարագան նկատի ունենալ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Պ. Հ. Կըկըրզեան, Այրի Տիկին Մարիամ Կըկըրզեանը Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Կըկըրզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Կըկըրզեան եւ զաւակները (Փոն տ'Օպնայ), Տէր եւ Տիկին Ֆօս (Նիմ), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կըկըրզեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մարգար Գասապեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գասապեան եւ զաւակները (Հայաստան) եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ տիկնոջ, հարսին, քրոջը եւ ազգականին Եղիսաբէթ Կըկըրզեանի (ծնեալ Գասապեան, Սէօլէօզցի) մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ 16 Նոյեմբերին, Լիոնի Կրանժ Պլան հիւանդանոցին մէջ: Թաղումը տեղի ունեցաւ Վալանս :

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Այրի Տիկին Գարակէօզեան, ամուսնոյն մահուան առթիւ, կը ծախէ կօշիկ վերանորոգելու խանութը՝ 3, Route Stratégique, Chatillon sous Bagneux (Seine) :

Խանութը օժտուած է արհեստին վերաբերեալ բոլոր անհրաժեշտ արդիական գործիքներով: Ջուր եւ ելեկտրականութիւն :

Հաղորդակցութեան միջոցներ, առնել 194 — 195 օթօպիւսը եւ իջնել Maison Blancheի կայարանը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերները հետաքրքրող կարեւոր խնդիրներ :

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կայծ» ենթակոմիտէի (Սէնթ Անթուան) ընդհ. ժողովը, այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 3ին, Պ. Թորոսեանի սրճարանը: (Bar Términus, St. Antoine) : Ճշդապահ ըլլալ :

ՎԱԼԱՆՍԷՆ Յակոբ Կօշկակարեան կը փնտռէ եղբայրը Կօշկակարեան (Ժան) որ երեք տարի առաջ Ֆրանսա կը գտնուէր: Տեղեկացնել H. Kochgagarianի, 18 rue Bouffier, Valence (Drôme) France:

Երգի Օրը

Հայ Երգի Օրը Մարսէյլի մեծ **Casa d'Italia**. rue d'Alger, կիրակի 16 Դեկտեմբեր, ժամը ճիշդ 16ին, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ 9 Հայ երգահաններու գործերէն 21 կտոր, որոնց 13ը առաջին անգամ լսելի: Գիները խիստ ժողովրդական: Դիմել երգիչներուն :

ԴԵՐՁԱԿԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Կ'ուզուի յանձնել géranti մը կամ ծախել :

Դիմել Տիկին ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ, 37 rue Caulaincourt, Paris (18):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 30 Novembre 1951 Ուրբաթ 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6624-Նոր շրջան թիւ 2035

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԾԱՂԿԵՑՆԵՆՔ ՄԵՐ «ԱՅԳԻ»Ն

Երբ կը փորձենք խօսիլ գրականութեան եւ արուեստի մասին, ոչ միայն մեր ամբողջ գուրգուրանքը կը դնենք մեր խօսքին մէջ, այլեւ մեր ամբողջ յոյսը։ Որովհետեւ կը հաւատանք մշակոյթի փրկարար զօրութեան ։

Զենք կրնար հաստատել, թէ մեր ուզածը կը գտնենք միշտ մեր գրականութեան մէջ։ Ոչ, չենք գտներ, բայց կ'որոնենք միշտ։ Եւ եթէ տեսնենք «խոստում»ներ, որոնցմէ կրնանք բան մը սպասել այսօրուան եւ վաղուան համար, անհունօրէն սփոփուած կը զգանք մենք մեզ ։

Ահաւասիկ «Հայրենիք» ամսագիրը, մէկը — չըսելու համար միակը — հայ գրականութեան եւ Հայոց Նորագոյն պատմութեան ամէնէն հարուստ գանձարաններէն ։

Ամբողջ սերունդ մը — առաւելաբար երէցներ, — իր ունեցածէն բաժին մը հանեց մեզի եւ մեզմէ վերջիններուն։ Շուրջ երեսուն տարիէ ի վեր կը շարունակուի մտաւորական այս հերկը ։

Ամսագրին մէջ կրնանք գտնել Հայ Յեղափոխութիւնը, թէ իբրեւ գրականութիւն եւ թէ մանաւանդ իբրեւ պատմութիւն։ Հոն մշակուեցաւ նոյնպէս յուշագրութիւնը, ոչ այնքան իբրեւ գրական, որքան իբրեւ պատմագիտական սեռ։ Դարձեալ այս հանդէսին մէջ դրուեցաւ հիմը տեսական քաղաքագիտական այն հարուստ գրականութեան, որ կրնայ վկայութիւն մը ըլլալ այն մասին, թէ հայ քաղաքական միտքը որքան ճիշդ կամ որքան սխալ դատեր է մեր ժամանակը եւ ժամանակակից հարցերը ։

Այս բոլոր մարզերուն մէջ անգնահատելի է «Հայրենիք» ամսագրի մատուցած ծառայութիւնը ։

Աւելի երիտասարդ «գլուխ» մըն է գրականութեան եւ արուեստի նուիրուած ուրիշ հանդէս մը — «Նայիրի»ն։ Սկսաւ հրատարակուիլ Հալէպ եւ հիմա կը շարունակուի Պէյրութի մէջ, բանաստեղծ Ա. Ծառուկեանի խմբագրութեամբ ։ Բոլորովին պայքարի թերթ մը չէ, ինչպէս որ էր կամ կ'ուզէր ըլլալ Փարիզի «Մենք»ը, բայց ապահովաբար «յեղափոխական» թերթ մըն է։

Գրականութիւնը կը պահանջէ նորութիւն. շունչի, ոգիի, ստեղծագործութեան նորութիւն ։ Այս նորութենէն մեծ բաժին մը բերաւ մեզի «Նայիրի»ն։ Կրնար աւելին ըլլալ, եթէ մենք քիչ մը աւելի սիրէինք գրականութիւնը ...

Բծախնդիր ճաշակ, ներքին խանդավառութիւն, շունչի եւ խօսքի ջերմութիւն, մտածումի անկախութիւն, գուրգուրանք՝ արժէքներուն հանդէպ, հալածանք՝ ապարժէքներուն դէմ, — բոլոր այս առաքինութիւնները բան մը կ'արժեն անշուշտ եւ կրնան ապահով պահպանակ մը ըլլալ գրականութեան նուիրուած հանդէսի մը համար ։

Ա. Ծառուկեան ոչ միայն կը զգայ, այլ եւ կը հասկնայ։ «Անապատի Սերունդ»ին առաջաւոր դէմքերէն, ուրիշ քանի մը ընտրեալներու հետ, այս տղուն համար ալ կրնանք գործածել դասական բացատրութիւնը. — ինք աշխարհին տուաւ աւելին, քան աշխարհ տուած էր իրեն։ Շատ թերութիւններ կը մոռցուին, երբ կը յիշուին առաւելութիւններ ։

«Ակօս», ուրիշ հանդէս մը գրականութեան եւ արուեստի, տեսակ մը կամուրջ է «Հայրենիք»ի եւ «Նայիրի»ի միջեւ։ Ոչ առաջինին ծանր, ծխաշունչ գնացքը ունի, ոչ ալ վերջինին «յեղափոխական» շունչը։

Երիտասարդներ են այս հանդէսը վարողները, քանի մը երէցներու գործակցութեամբ եւ անոնց հովանիին տակ։ Երկու սերունդներէն ալ բան մը կայ «Ակօս»ի մէջ։ Երէցներու խոհուն լրջութիւնը, կրտսերներուն զգացական զեղումները, մտքի թեւն ու թափը միացած, այս հանդէսը կը դարձնեն սիրելի թէ երիտասարդներուն, թէ ծերերուն ։

Ուրիշ խմբագրականով մը յայտնեցինք արդէն մեր անվերապահ համակրանքը «Ակօս»ի գրական բերքին համար։ Կը հաւատանք, թէ պիտի շարունակէ իր վերելքը՝ մտնելու համար իր բուն դերին մէջ, որ յառաջապահ գրականութեան պահակի դերն է։ Կը հաւատանք նաեւ, թէ պիտի կրնայ իր շուրջ հաւաքել եւ իրեն կապել ոչ միայն ճեմարանի հունձքը, այլ եւ մեր մտաւորականութեան առաջաւոր դասը ։

Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ԸՆԿ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻ

Հ. Յ. Դ. Բիւրօն, Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն, արտասահմանի քոյր Կ. Կոմիտէները Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝ վեթերան ընկերոջ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

×

Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէները եւ Արեւմտ. Եւրոպայի բոլոր Դաշնակցական կոմիտէները, ենթակոմիտէները, ընկերները դառն կսկիծով կը յայտնեն մահը անզուգական յեղափոխական եւ պետական գործիչ ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ – ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ։

×

Երկրի եւ արտասահմանի զինակից ընկերները, մեծ վիշտով կ'ողբան մահը անփոխարինելի յեղափոխական եւ սրտակից ընկեր՝ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ։

×

Հանգուցեալին ընտանիքին փափաքին համաձայն՝ մարմինը պիտի հրկիզուի Փէռ Լաշէզի դիակիզարանին մէջ, ուրբաթ առաւօտ ժամը 11ին։

Ընկերները եւ բարեկամները պիտի հաւաքուին ժամը 10.30ին, Կամպէթայի մուտքին առջեւ։

Դարձեալ իր փափաքին համաձայն ոչ դամբանական, ոչ ալ ծաղկեպսակ ։

×

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն փոխան ծաղկեպսակի տասը հազար Ֆրանք կը նուիրէ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Փարիզի Տան ֆոնտին։

×

«Յառաջ»ի խմբագրութիւնը եւ վարչութիւնը կը մասնակցի Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ կորուստին, իր թանկագին եւ անփոխարինելի ընկերոջ՝

ԸՆԿԵՐ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ ։

×

Հ. Հ. պատուիրակութիւնը մեծ ցաւով կը ծանուցանէ Հայաստանի Խորհրդարանի անդամ եւ նախկին պատերազմական նախարար

Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

անփոխարինելի կորուստը ։

×

Համազգային Մշակութային Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը խորունկ կսկիծով կը մասնակցի Հ. Յ. Դաշնակցութեան սուգին, անոր թանկագին ընկերոջ եւ իր անդամին

Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ ։

×

Ֆր. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը իր խոր սուգով մասնակից է Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ կորուստին, յանձինս

Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

×

Հայ Սպայից Միութիւնը ցաւով կը ծանուցանէ Հայաստանի Հանրապետութեան նախկին պատերազմական նախարար

Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

կսկծալի մահը ։

×

Գաղթաշխարհի ամբողջ Դաշնակցական մամուլը Յուսաբեր, Հայրենիքներ, Արեւելք, Ալիք, Արմենիա, Ասպարէզ, Ազատ Օր, Ազդակ, Գոյամարտ, կը մասնակցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան սուգին, անոր մեծ կորուստին

ԸՆԿԵՐ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ ։

ՎԻՇԻՆՍՔԻԻ զինաթափութեան վեց հարցումներուն երէկ պատասխանեց անգլ. պատուիրակ Լլոյտ, յանուն երեք մեծերուն։ Ընդհ. գաղափարը այն էր, որ դաշնակիցները տրամադիր են արգիլել հիւլէական ռումբին գործածութիւնը եւ զեղչել սպառազինութիւնները պայմանաւ որ անկեղծ երաշխիքներ տրուին եւ անոնց հակակշիռը ազատօրէն ապահովուի։ Անգլիացի պատուիրակին պատասխանը կարելիութիւնը կ'ընծայէ նոյնպէս անմիջապէս բանակցութեան ձեռնարկելու, լուծելու համար զինաթափութեան թնճուկը ։

ՄԱԿի ժողովին մէջ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ

Չորեքշաբթի օր, ՄԱԿի խնամակալութեան յանձնաժողովին մէջ, ներկայ պատուիրակները 5ի դէմ 50 ձայնով հաւանութիւն յայտնեցին Իտալիան միացեալ ազգերուն մէջ ընդունելու ֆրանսական առաջարկին։ Այս առթիւ Պ. Մորիս Շուման յայտարարեց.

«Միլանոյն գաղափարներն են, որ այսօր ռամկավար Իտալիան կ'առաջնորդեն նոր ուղիներուն, ուր մուտք գործած է առանց վերադարձի։ Միջազգային հասարակապետութեանց շահը կը պահանջէ Իտալիան ընդունիլ միացեալ ազգերու ժողովին մէջ»։

Քսան պատգամաւորներ իրարու ետեւէ խօսք առին ջատագովելով Իտալիոյ մուտքը ՄԱԿէն ներս, միայն Լեհաստան եւ Խորհ. Միութիւնը դէմ արտայայտուեցան։ Տարակոյս չկայ թէ խնամակալութեան յանձնաժողովին ձեռքը չէ այս հարցին կարգադրութիւնը, բայց ապահովութեան խորհուրդը կրնայ նկատի առնել իր բաղձանքը ։

Հաւաստի աղբիւրներէ կ'իմացուի թէ Եգիպտոս եւ արաբական երկիրները պիտի պաշտպանեն Պելորուսիոյ թեկնածութիւնը, անշուշտ Խ. Միութեան հաճելի երեւնալու համար։ Միւս թեկնածուն է Յունաստանը, բայց կը թուի թէ շատ քիչ կողմնակիցներ պիտի ունենայ։ Մինչեւ իսկ եթէ լատին Ամերիկան քուէարկէ ի նպաստ իրեն, 21ի վրայ հազիւ կրնայ երկու ձայն ունենալ, ինչ որ բաւական չէ իր ընտրութիւնը ապահովելու համար ։

ՄԱԿի ընդհ. ժողովի դրասենեակը միաձայնութեամբ հաւանած է նկատի առնել Մոսկուայի մէկ բողոքագիրը, որ կը դանդատի թէ ամերիկեան խորհրդարանին քուէարկած «փոխադարձ ապահովութեան օրէնք»ը Խ. Միութեան դէմ յարձակողական արարք մըն է։

Վերստուգիչ յանձնաժողովը քննութեան ենթարկեց վաթսուն պատուիրակներու թղթածրարները եւ օրինաւոր գտաւ անոնց ներկայացչութիւնը։ Պոլիվիոյ ներկայացուցիչ Քոսթա տիւ Ռելս նախագահ ընտրուեցաւ յիշեալ յանձնաժողովին։ Պելորուսիոյ ներկայացուցիչ Քիսըլէվ առարկեց որ ազգայնական Չինաստանը իրաւունք չունի իրաւականօրէն ներկայացնելու կեդր. կառավարութիւնը, բայց նախագահը նախորդ որոշման մը վրայ հիմնուած յայտարարեց թէ՝ Չինաստանի ներկայացչութիւնը չի կրնար վիճաբանութեան ենթարկուիլ ՄԱԿի 6րդ նստաշրջանին ։

ՄԱԿի լիակատար նիստը, որ տեղի պիտի ունենար այսօր, յետաձգուած է։ Այնպէս որ, Մարոքի հարցը օրակարգի անցնելու արաբական երկիրներու առաջարկը թողուած է յառաջիկայ շաբթուան։ Նոյն օրը պիտի ընտրուին նաեւ միացեալ ազգերու կարգ մը խորհուրդները, որոնց կարգին Ապահովութեան Խորհուրդը ։

Թիթօ դէմ կ'արտայայտուի

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Թիթօ երէկ հրաւէր կարդաց աշխարհի բոլոր նախկին մարտիկներուն, որ իրարու միանան եւ օգտագործեն իրենց ամբողջ բարոյական հեղինակութիւնը, խաղաղութիւնը պահպանելու համար։

«Ռուսիան խաղաղութեան գլխաւոր սպառնալիքը կը կազմէ, ըսաւ Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը, հանդարտեցման քաղաքականութիւնը լոկ պիտի ծառայէ յապաղեցնելու կռիւը»։

Յետոյ դատապարտեց ամէն կարգի խաչակրութիւն համայնավարութեան դէմ, ինչպէս կը կամենան կարգ մը յետաշրջականներ։ Համայնավարութիւնը եւ ընկերվարութիւնը ոչինչ ունին հասարակաց Խորհ. Միութեան նուաճողական եւ ներքին կարգուսարքի քաղաքականութեան հետ ։ Մարաջախտը եզրակացուց յայտարարելով թէ խաղաղութեան համար անհրաժեշտ է որ գրաւման բանակները քաշուին Եւրոպայէն եւ միջազգային բոլոր հարցերը տարուին ՄԱԿի ժողովին ։ Վերջին լուրերու համաձայն, Դիկտատորը տրամադիր է ազատ թողուլ Սթեփինաք Արք.ը, որ երբ լրտես դատապարտուած էր ասկէ առաջ, պայմանաւ որ երկրէն դուրս ելլէ ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ ՖՐԱՆՍԱ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

Սթրազպուրկի եւրոպական խորհուրդի վերջին նիստին, Ֆրանսական զանազան կուսակցութեանց պատկանող պատուիրակներ կուռ կերպով իրենց տեսակէտները պարզեցին, որոնք խոր տպաւորութիւն թողուցին միւս ազգերու ներկայացուցիչներուն վրայ։ Աշխարհի ներկայ տագնապին մէջ, ի՞նչ պէտք է ընել քաղաքական հեղինակութիւն մը ստեղծելու համար։

Պ. Տը Ֆելիս, Արմատական կուսակցութենէն, կը մտածէ թէ պէտք է յիշեալ հեղինակութիւնը ձեռք բերել Շումանի ծրագիրը ստորագրող վեց պետութիւններու գումարած ընդհ. ժողովով ։

Ընկերվարական Կի Մոլէ, նախագահ ընդհ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ

1937 Թ. Օգոստ.: Գտնւում եմ Երեւանի բանտի քաղաքական բաժանմունքի առաջին յարկի 4րդ խցիկում (կամերա), որն ընդհանուր թւարկութեամբ 103րդն է: Դրսում բաց երեւոյթին չոգը քառասուն աստիճանից անցնում է: Այդ պատճառով էլ մեր վրայ կպչուած են միայն երկաթավանդակ դռները, որով պտոյտի կամ քննութեան տարւող կալանաւորներին կարող ենք ներսից տեսնել:

Ահա մեր դռան երկաթէ ճաղերին է մօտենում իր յիմար կատակներով ձանձրալի դարձած Գիժ Վահանը՝: Նա գլխին ունի մի մոխրագոյն կոնաձեւ գլխարկ (շլեապա):

— Աղա Վահան, էդ ցիլի՞նդրը որտեղից,— հարցնում է ախտեցի Համօն:

Վահանը գլխից վեր է անում գլխարկն ու հպարտութեամբ ասում.

— Տեսնո՞ւմ էք ինչ լաւ ցիլինդր ա, Չարենցը նուիրեց ինձ:

Վահանն Աշտարակի շրջանի Փարբի գիւղից էր, 20—22 տարեկան, բանտարկուած էր ինչ որ փոքրիկ գողութեան համար եւ աշխատում էր բանտի խոհանոցում, այնպէս որ ազատ շրջել կարող էր բանտի թէ քրէական եւ թէ քաղաքական բաժանմունքներում: Նրան գիժ էին անւանում, որովհետեւ շատ ու անհամ կատակներ եւ խենթ շարժումներ էր անում:

Վահանից իմացանք, որ չորրորդ օրն է, ինչ Չարենցը գտնւում է մեր սենեակից ոչ հեռու գտնըւող մի մենարանում:

Մի քանի օր չանցած միջանցքում երեւում է Չարենցը երկու պահակների ընկերակցութեամբ:

— Ինչպէ՞ս էք, ընկ. Չարենց,— գոռում են աջ ու ձախ կողմերի խցիկներից:

Նա աջ ձեռքի բութ մատը վերեւ տնկելով ու ժպիտը դէմքին աջ ու ձախ ասում է.

— Այսպէս (լաւատրամադիր):

Ապա աւելացնում.

— Դուք էլ այսպէս կացէք:

Յետոյ պահակների պահանջով հեռանում է, նոյն ժպիտը երեսին:

— Ո՞ւր տարան Չարենցին,— հարցնում ենք Վահանին նոյն օրը:

— Գիտեմ ոչ, բանտից դուրս հանին,— պատասխանում է նա:

Նոյն բանը հարցնում ենք նաեւ միւս օրը:

— Աղա, խոմ չինացի չէք, որ չէք հասկանում,— գոչում է նա,— էն ա, հայերէն ասի, որ բանտից դուրս տարին, էլի՞, էնա ըստեղ մնար, կ'իմանայի. ամէնի հացն ու կերակուրը մենք ենք բաժնում, չէ՞...

Սեպտեմբերի վերջերին ինձ տեղափոխում են էնկավէդէի բանտը եւ մարմինս մի քանի օր «լաւ չտկելուց »յետոյ կրկին յետ են բերում ընդհանուր բանտը, սակայն ոչ թէ նախկին խուցը, այլ երկրորդ յարկ, 6րդ խուցը, ուր նստած էր նաեւ խորհրդային գրող Վահրամ Ալազանը:

6րդ խցիկում եղածս ժամանակամիջոցում նոր եկած բանտարկեալներից ամենահետաքրքիրը«տեռորիստ» Արմենակն էր: Լաւ յիշում եմ նրա բերուելը մեզ մօտ: Ճաշի ժամ էր: Խճակրէ յատակի վրայ նստած ուտում ենք մեզ տրուած баланда (բանտային անհամ, անհոտ եւ անորակ ապուրը): Դուռը բացւում է եւ դռնապան Սուրէնը ներս է բերում 60 անց, ցածրահասակ, երկու աչքերը ծուռ, ամբողջովին թրջուած ու աղտոտուած հագուստներով մէկ մարդու: Բոլորս հետաքրքրուում ենք նորեկով, ուզում ենք ժամ առաջ իմանալ, թէ ինչո՞ւմ է մեղադրւում այդ տարօրինակ մարդը: Ըստ բանտային սովորութեան նորեկը գրաւում է ամենավերջին տեղը, պառաշի (աղտոտութեան դոյլի) կողքին:

Նա նստում է, սառած ձեռքին ունեցած թաց իրերի կապոցը եւ մէկ էլ ճչում:

— Ամման, ես իմ дом мосаў ինա տեղ:

Բոլորս ապշած նայում ենք նրան, չհասկանալով իր ասածի իմաստը:

Ալազանը ,որ նախքան այդ անտարբերութեամբ ուտում էր իր «բալանդան», դգալը ձեռքից վար է գցում եւ սկսում քահ քահ ծիծաղել: Նա ծիծաղում է ոչ թէ նորեկի, այլ մեզ վրայ, որ չենք հասկանում մարդու ասածը: Եւ երբ վերջապէս կարողանում է զսպել ծիծաղը, Ալազանը բացատրում է ,որ дом Վանի բարբառով կը նշանակէ վարտիք:

— Ի՞նչ է պատահել, բիձա,— հարցնում ենք:

— Գիտա՞մ որ, ընձի բաղնիս տարան, իմ աչքեր կարդին չեն տրնա, իմ дом մոռցայ ինա տեղ,— ասում է նա:

— Ինչո՞ւմն ես մեղադրւում:

— Չեմ խասկնայ՝ ի՞նչ կ'ասես...

— Ինչի՞ համար են բանտարկել քեզ,— օգնում է Ալազանը:

— Ի՞նչ գիտամ, էն խելառ Անդրէ (Երեւանում յայտնի աւագ ոստիկան) ձի բռնեց թալեց իրա տեղ: Խմուկ ի (յարբած էի), չեմ յիշէ:

Մի քանի օր շարունակ հարցուփորձում ենք նրան, բայց իր բանտարկութեան բուն պատճառները չենք կարողանում իրենից իմանալ:

Անցնում են մի քանի օրեր: Մեր խցիկն են բերում մէկ ուրիշ Վանեցու, որը թէ Արմենակին է ճանաչում, թէ տեղեկութիւն ունի նրա հետ պատահածից: Պատմում է, որ խելքից խեղճ ու գինեմոլ համբալ Արմենակը կոլխօզ շուկայում խմելիս է լինում, քէֆի լաւ ժամանակ միտքն է գալիս իր հայրենակից Խանջեանը եւ սկսում է բարձրաձայն գոռալ.

— Ես Բերիայի էսենց – էնենց ... ես տի էթամ Թիֆլիս, Բերիային սպանեմ:

Այդ րոպէին անցնում է Անդրէն, լսում եւ Արմենակին բանտարկում իբրեւ «տեռորիստ»ի:

1937 — 1938ի մարդա մաշ մթերման օրերին Արմենակն էլ իր հայրենակիցները Ալազանի, Մահարու եւ միւսների մեռ ոչնչացուեց, ԽՍՀՄի պատժական օրէնքի 58րդ յօդուածով դատապարտուելով « հակախորհրդային տեռոր»ի համար:

Նոյեմբերի սկզբին ծանր հիւանդանում եմ աղէտապով (դիզինտերիայով) ու երկար տանջուելուց յետոյ բախտ ունենում բանտային հիւանդանոց փոխադրուելու, որը գտնւում է բանտի բակում: Հիւանդանոցը ցարական բանտի նախկին եկեղեցին է, մի փոքրիկ շէնք, որը երկու «պալատների» է վերածուած, ամէն մէկում՝ չորս մահճակալ:

Ութ ամիս շարունակ խճակրէ յատակների վրայ տառապելուց, ծեծից ու խոշտանգումներից ուժասպառ մարմինս հենց որ տեղաւորւում է մահճակալի վրայ, քունս անմիջապէս տանում է:

Շատ էի քնել թէ քիչ, չգիտեմ, մէկ էլ ականջիս գոռոցներ են հասնում: Ահաբեկ վեր եմ ցատկում ու նստում անկողնում: Կողքիս հիւանդը, որ Գրիգոր Վարդանեանն է (ՀՕԿի նախկին նախագահը) վշտոտ ժպտով ասում է.

— Այս դեռ ցերեկւայ գոռոցներն են, դու գիշերը կը լսես իսկական գոռգոռոցը, մատաղ քեզ:

— Իսկ ո՞վ է գոռացողը,— հարցնում եմ:

— Չարենցն է, — պատասխանում է Վարդանեանը,— մի քանի օր է, ինչ էնկավէդէից այստեղ են բերել, ո՞վ գիտէ, թէ ինչե՞ր են խաղացել գլխին. խեղճը ոչ ինքն է կարողանում հանգիստ գտնել, ոչ էլ մեզ է հանգիստ տալիս:

— Իսկ ո՞ւր է նա պառկած,— հարցնում եմ նորից:

— Զուգարանին կից խցիկում, մենակ, — ասում է նա:

Լռում ենք: Մտածում եմ մի կերպ տեսնել Չարենցին: Իմ հիւանդութեան կապակցութեամբ արտօնութիւն ունեմ յաճախ զուգարան գնալու, իսկ այս բանից յետոյ էլ աւելի յաճախ եմ գնում: Վերջապէս յաջողւում է ինձ դռան բանալու անցքից տեսնել նրան. Աստուած իմ, հայկական քերթութեան մեր օրերի կուռքը պառկած է աչքերն առաստաղին չռած, իբրեւ գազանների կողմից կենդանի – կենդանի յօշոտուած մի դիակ, այլանդակուած ու զարհուրելի վիճակի մէջ...

Օրեր շարունակ, յատկապէս գիշերները, մենք անընդհատ լսում ենք «Ես իմ անուշ Հայաստանի» ի անմահ հեղինակի սրտակեղէք հառաչանքներն ու հոգեցունց տնքոցները:

Երբեմն երբեմն նա հայերէն ու ռուսերէն հայհոյանքներ ուղղելով դահիճներին, բղաւում է.

— Սրիկաներ, գազաններ, մորֆի եմ ուզում, մորֆի տուէք, որ գոնէ քիչ հանգստանամ...

Մի անգամ էլ գիշերն այլեւս չեն լսւում նրա գոռոցները (դեկտեմբերին էր այդ): «Ընկեր» Գոքորը (Վարդանեանը) շատ գոհ է մնում, որ հանգիստ կարող է քնել ու կարծում է, որ Չարենցին վերջապէս մորֆի (քնադեղ) ներարկեցին:

Քիչ անց ներս է մտնում միջահասակ ու բարի ռուս հիւանդապահուհին, որը նոյնպէս բանտարկեալ է: Նա մասնագիտութեամբ մանկաբարձուհի է եւ իր կատարած ապօրինի վիժեցման համար դատապարտուած է հինգ տարուայ ազատազրկման:

— Երեւի Չարենցին մորֆի ներարկեցիք, որ գիշերը հանգիստ անցաւ,— հարցնում ենք մենք:

Կինը մի պահ խորհրդաւոր դիտում է մեզ ու քրթմնջում.

— Նրան այլեւս ոչինչ պէտք չէ... նա վերջապէս ազատուեց այս դժոխքից...

— Մեզ վրայ իջնում է քար լռութիւն:

— Յետոյ նա ջերմաչափն ուղղում է ինձ ու հարցնում.

— Ասում են լաւ բանաստեղծ էր, ճի՞շդ է:

— Ինչպէս ձեր Պուշկինը,— հազիւ յուզմունքս խեղդելով ասում եմ ես եւ տեսնում, թէ ինչպէս բարի կնոջ աչքերից գլորւում են արցունքի կաթիլները:

Գործը վերջացնելով նա «Ա՜խ, Боже мой, Боже мой (Աստուած իմ) գոչելով հեռանում է:

Կէս ժամ չանցած լսւում է բանտապետի օգնական Սինանեանի ձայնը: Դրան անցքից նայում ենք:

Դռնապաններ Սուրէնն ու Արգուլը բերում են մի կեղտոտ ու հին դագաղ որով, ո՞վ գիտէ, երբուանից սկսած այս բանտից մեռելներ են դուրս հանել, անդադաղ փոսը նետել եւ նոյն դագաղը նորէն յետ բերել՝ նոր մեռնողների համար:

Նրանք մտնում են բանաստեղծի խցիկը: Երբ որ դուրս են գնում, նկատում եմ, որ «ընկեր» Գոքորն էլ իմ չափ հետաքրքիր հետեւում է կատարուածին: Չեմ համբերում եւ ասում եմ նրան:

— Այդպէս է գրուած եղել ձեր Մարքսի կոտրած ձեռքով:

— Ասա, մատաղ, իրաւունք ունես, — մրթմրթում է նա աղուէսի նման աչքերը վրաս պլշած:

Թէ որքա՞ն ճիշդ է, չգիտեմ, այն օրերին մեր բանտում խօսւում էր, թէ մեռնելուց առաջ Չարենցն իր խցիկի պատին գրել է.

« Սա բանտ չէ, այլ գերեզման, ուր իրենց մշտնջենական նինջն են գտել հայկական մտքի մշակները »:

— Ի թիւս նրանց, ամենամեծ մշակներից մէկը՝ ՉԱՐԵՆՑԸ,— աւելացնենք մենք:

«Հայաստան» Վ.Լ.

Թուրքիան ինչպէս որ է

Գ.

Մուսթաֆա Քէմալի բարենորոգումները կամաց կամաց կրեայի պատեանին տակ կը մտնեն: Դեմոկրատները կ'ուզեն վերահաստատել կրօնական դասերը, իսկ ճահիճներու չորացումը... Աստուած գիտէ թէ ինչպէս պիտի իրագործեն նոր իշխանաւորները: Ահա Հոկտ. 18ի Դեմոկրատ համաժողովը ,որ նկատի կ'առնէ այս երկու հարցերը, եւ Մասոնական օթեակները գոցելու որոշում կուտայ: Ինչո՞ւ այս զգուշաւորութիւնը, Վոսփորի ափերուն վրայ:

Մնաց որ, եթէ Թուրքերը այնքան վստահ են իրենց ուժին վրայ,— ինչպէս ցոյց կուտայ Մոսկուայի ծանուցագրին տրուած յանդուգն պատասխանը, — ինչո՞ւ համար այնքան կը վախնան կարմիրներէն: Համայնավար պաշտօնեաներու մաքրագործումը առոր մէկ ապացոյցն է: Թուրքիոյ մէջ, իրապէս գոյութիւն ունի՞ համայնավար լուրջ խմորում մը, որ առիթ տայ կառավարութեան դրակիներ միջոցներու դիմելու: Այդ իսկ է հարցը:

Նախ քան բուն նիւթին անցնիլը, պատեհ է յիշել Սեւ Ծովու ռուսական նաւային շարժումները, որոնք սարսափի մատնած են Թուրքերը: Յիրաւի, վերջին ամիսներուն, խորհրդային նաւերը պատիւ կը սեպեն յաճախակի ողջունել Պոնտոսի ափերը ... : Հոկտեմբեր 25ին,— եթէ հաւատալու ըլլանք Թրքական աղբիւրներուն,— տեղական իշխանութիւնները սաստկացուցած են ծովեզերքի հսկողութիւնը, լրտեսական դէպքերուն արգելք ըլլալու համար: Զրոյց կը շրջի թէ Մոսկուայի գործակալները ցամաք կ'ելլեն ձգախէժէ նաւակներու միջոցաւ: Էհ, եթէ այս բոլորին վրայ աւելցնենք Պուլկար դեսպանատան գործակալներուն զանազան պտոյտները: շատ դիւրաւ կարող էք երեւակայել Դեմոկրատներուն սարսափը:

Ամերիկացի հրապարակագիր Քոլըրս անցեալ տարի մեծաձայն կը հռչակէր թէ՝ «Թուրքիոյ մէջ հինգերորդ զօրասիւն գոյութիւն չունի, ամբողջ երկրին մէջ համայնավարները հազիւ տասը հազար հոգի ունին կողմնակից, որոնց մեծ մասը մոլորած ուսանողներ»:

Դէպքերը այժմ ցոյց կուտան թէ համբաւաւոր լրագրողին այդ բացարձակապէս ապահովութիւնը, քիչ մը շատ լաւատեսութիւն է:

Պոլսոյ մէջ, Հոկտեմբերի վերջին շաբթուն, տեղական ոստիկանութիւնը երեւան հանած է համայնավար ցանց մը ,որ ցարդ եղածներէն ամենակարեւորը կը համարուի: Եթէ հաւատք ընծայենք Թրքական մամուլին, «Եւլքաէք Թահսիլ Կէնճլիք» միութեան ուսանողները մասնակից են շարժումին: Կառավարութիւնը զօրաշարժի ենթարկած է մասնաւոր կերպով մարզուած իր ոստիկանները, գաղտնի ոստիկաններն եւ կարմիր գործակալները մէջտեղ հանելու համար: Եօթանասուն հոգիի տուները խուզարկուած են՝ որոնց արդիւնքը այն եղած է, որ գտած են Նազըմ Հիքմէթի հետ փոխանակուած թղթակցութիւններ: Ոստիկանական ուրիշ խմբակ մըն ալ մինչեւ Անգարա գացած է: Այս քննութիւններէն երեւան ելած է, որ ոչ միայն մայրաքաղաքին, այլ եւ Իզմիրի եւ Ատանայի մէջ կան համայնավար բջիջներ, որոնք տեւական կապ կը պահեն Պոլսոյ կեդրոնին հետ:

Չի գիտցուիր թէ ինչ չափով պէտք է հաւատք ընծայել տեղական մամուլին այն վերագրումներուն ,որոնց համաձայն ձերբակալեալները կը ջանային օգտուիլ Միջին Արեւելքի խառնակ կացութենէն, բոլշեւիկեան մեթոտներով խափանարարական ձեռնարկներ կատարելու համար երկրին մէջ:

Բայց, ինչպէս ոստիկանութիւնը յաջողած է հետեւիլ անոնց հետքերուն, երեւան հանել շարժման ղեկավարները: Դասական միջոցներուն դի –

մած է պարզապէս, այսինքն երկու գաղտնի ոստիկաններ սպրդելով անոնց մէջ, վերահասու եղած են բոլոր գաղտնիքներուն: Անոնց նպատակն է եղեր պետական իշխանութիւնը ձեռք ձգել:

Ձերբակալուածներու վրայէն շատ կարեւոր թուղթեր գտնուած են: Իրենց թիւը 200 հոգիի պիտի հասնի, քննութիւններն ալ 15—20 օրէն առաջ չեն կրնար լրանալ:

Թրքական մամուլը խանդավառուած, կարծես առիծ մը բռնած ըլլար ծուղակի մէջ, հրճուանքի կանչեր կ'արձակէ.— «Թուրքիոյ համայնավարները որոշած էին Թուրքիան բաժան բաժան ընել: Թուրքիան պիտի վերածէին Վրաստանի, Հայաստանի եւ Ազրպէյճանի նման Սովիէթ հանրապետութիւններու եւ պիտի կցէին Մոսկուայի ...»:

Ղեկավարներէն Միհրի Պելլի, շրջանաւարտ տնտեսական համալսարանէն, ժամանակ մը եղած է նոյնիսկ օգնական դասախօս բարձրագոյն կրթարանին: Երկու տարի բանտարկուած է իբր համայնավար, 1944 — 1946ի շրջանին, յետոյ Եւրոպա կծկած եւ գաղտնօրէն վերադարձած է: Երբ վերջապէս ձերբակալուեցաւ Սկիւտարի մէջ, վրայէն գտնուեցան երեք ատրճանակ, լեցուն փամփուշտներով: Թուրքիոյ համայնավար կուսակցութեան հիմնադիրներէն է, աշխատած է գործակցութիւն հաստատել միջազգային կեդրոնին հետ: Ինքն է պատրաստած ծրագիր կանոնագիրը, թռուցիկներ տպած եւ ցրուած է իր գաղափարի ընկերներուն:

Մ. Պելլի բացարձակապէս ուրացած է իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները: Չէ ուզած ոեւէ բան ըսել ժողովներու մասին, մինչեւ եւ չէ մատնած իր ընկերները.— «Եթէ գիտնամ իսկ չեմ ըսեր: Իմ գաղափարովս, հայրենասիրութիւն չէ, այդպիսի բաներ հրապարակելը»:

Միւս ձերբակալուածներէն Թէվֆիք Իլմէնի եւ Ռիչատ Ֆուատ Պարան, նոյնպէս մերժած են ընդունիլ իրենց համայնավար ըլլալը: Այս վերջինը եօթը տարի արդէն բանտարկուած էր իբր համայնավար, ներումէն օգտուած է եւ հիմա կը պնդէ թէ լոկ իր անցեալին համար կասկածի տակ ինկած է: Թրքական մամուլը դրդրդագին կերպով կ'ընծանուցանէ թէ ինքն է նախագահը «Թուրքիոյ նոր համայնավար կուսակցութեան»:

Ջեքերիա Սերթէլի համար ալ կ'ըսուէր թէ հետապնդումի ենթարկուած է, բայց ընդհ. դատախազութիւնը հերքած է: Նախկին տնօրէնն է «Թան» թերթին, որ համայնավար ուղղութիւն ունենալուն համար, ժամանակին ուսանողները քարուքանդ ըրած էին իր տպարանը: Այժմ Հռոմ գացած է ընտանիքը բերելու:

Գալով բժշկուհի Սեվիմ Թարիի, կը ձերբակալուի երբ կը պատրաստուէր Փարիզ մեկնիլ «Անգարա» շոգենաւով, յարաբերութիւն հաստատելու համար Եւրոպայի կեդրոնին հետ: Իր վրայէն գտնուած է համայնավար կուսակցութեան ծրագիր – կանոնագիրը, որուն 54 յօդուածին համաձայն Թուրքիան բաժան բաժան պիտի ընէին:

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Մոսկուա մինչեւ 60 միլիոն ռուբլիի օգնութիւն մը ըրած է Թուրք համայնավարներուն: Ջանց կ'առնենք արտագրել «Կարմիր Երիտասարդներու Միջազգայնական»ին մարտական հրահանգները, ուղղուած Թուրք երիտասարդութեան, նկատի ունենալով որ վաւերագիրը արժանահաւատ աղբիւրներէ չի բխիր:

Ամբոխավար երեսփոխան Շէվքէթ Մօճան, նեղ վիճակի մը մատնուած իր փեսին՝ Տինտար Պաշթիմարի ձերբակալութենէն, օրինագիծ մը յանձնած է ժողովին լրտեսները մաքրագործելու համար: Յատկանշական է իր յայտարարութիւնը մամուլին.— «Համայնավարութիւնը կը նկատեմ վտանգ մը, որ նախընթաց չունի պատմութեան մէջ: Համայնավարները ծրագրած էին բաժան բաժան ընել Թուրքիան, Լազիսթան, Քիւրտիստան եւ փոքրիկ Թուրքիա անուններու տակ երեքի բաժնելով եւ սովիէթական վարչաձեւով մը զանոնք կցելով Մոսկուայի, Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ազրպէյճանի նման: Համայնավարութիւնը թափանցած է մինչեւ դպրոցները, միջնակարգ վարժարանները: Մեր միակ պարծանքը մեր բանակն է, իր դրօշով եւ ազգային անկախութեամբ: Միայն թէ ցաւալի է որ համայնավարութիւնը թափանցած է մինչեւ մեր զինուորական լիսէները եւ հոն՝ ուսանող երիտասարդներուն մէջ, անոնց որոնց վաղը պիտի յանձնենք մեր դրօշը եւ մեր անկախութիւնը»:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Հ. Յ. Դ.ԵԱՆ 61ԱՄԵԱԿԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի կազմակերպած տօնը շատ յաջող էր եւ տպաւորիչ:

Առնուվիլէն, Սարսէլէն, Կուսէնվիլէն բազմաթիւ հայրենակիցներ եկած հաւաքուած էին Կալմանի սրահը, իրենց յարգանքի տուրքը տալու իրենց սիրած կուսակցութեան եւ ազատագրութեան մեր պայքարին կամ մարտնչող բիւրաւոր նահատակ հերոսներու յիշատակին: Ներկայ էր նաեւ մեր յարգելի քաղաքապետ եւ նահանգային խորհուրդի անդամը Մագուրիէն, իր օգնական camarade Paranի հետ:

Հանդէսը սկսաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով, զոր երգեցին Նոր Սերունդի «Կառավարենց» խումբի երկսեռ երիտասարդները, ղեկավարութեամբ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի:

Բեմին խորքը կը տեսնուէր խոշոր տառերով՝ «Յարգանք անմահ երրորդութեան» վերտառութիւնը, որուն մէջտեղը զետեղուած էր երեք հիմնադիրներուն Քրիստափորի, Զաւարեանի եւ Ռոստոմի խմբանկարը: Միւս կողմը «Փառք 61ամեակի»:

Արտասանութիւններ, երգեր ու նուագ, ինչպէս եւ թառն ու սրինգը լեցուցին մեզ ստեղծելով հայկական ջերմութիւն:

Նախագահ ընկեր Բէնօ գծեց պատկերը հայկական բնաշխարհին 61 տարիներ առաջուան ունեցած դէպքերը, որոնք առիթ տուին Հ.Յ.Դաշնակցութեան ծնունդին, որ իր ուսերուն վրայ առաւ ազատագրական պայքարի ծանր եւ պատասխանատու պարտականութիւնը, զոր տարաւ անսահման զոհաբերութեամբ:

Մասնաւորաբար ծանրացաւ տառապող ժողովուրդին ծանր վիճակին եւ անոր յուսահատ մարտնչումներուն ու թափուած թանկագին արեան եւ զոհողութեան վրայ: Հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի կենալ բոլոր մարտիրոսներու յիշատակին, ու եզրակացուց «ինչպէս երէկ, այսօր ալ, որպէս արթուն պահակ Հ. Յ. Դ.ը կը հսկէ պատնէշին վրայ, աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած իր զինուորեալ անդամներով, մինչեւ որ իրականանայ Միացեալ անկախ հայրենիքի ազատագրումը (բուռն ծափեր):

Մեր բարեկամը եւ յարգելի քաղաքապետը, խօսք առնելով ի մէջ այլոց ըսաւ. «Ամէն անգամ որ ինծի առիթ կ'ընծայուի, ներկայ ըլլալ Դաշնակցութեան կազմակերպած հանդէսներու, արտակարգ հիացում եւ հրճուանք մը կը զգամ հոգեպէս, ի տես իր շուրջը հաւաքուած բազմութիւններուն: Հայերը կուգան իրենց սէրը յայտնելու ձեզի: Բացայայտ իրականութիւն մըն է անտարակոյս որ՝ ընկերվարական Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին մէջ, մեծ եւ յարգուած կազմակերպութիւն մըն է:

Յատկանշական է որ անիկա եղած է անցեալին մէջ իր ընկերվարական ազատատենչ մարտնչումներով գլխաւոր կազմակերպութիւններէն մէկը, եւ ախոյեան մը ազատութեան համար յարատեւ պայքարի, որուն 61ամեակը կը տօնէք այսօր:

Շարունակեցէք սիրել զայն եւ անոր կողքին գտնուեցէք միշտ, որպէսզի կարելի ըլլայ հաւաքականութիւններու բաղձանքը իրագործել միջազգային ընկերվարական սկզբունքներու հիմունքներով, ձեր աշխատասիրութեան բացառիկ լաւ յատկութիւններուն համար կը սիրեմ Հայերդ. ընդհանրապէս ինծի համար ոչ մէկ խտրութիւն կայ Ֆրանսացիներուն եւ հայ գաղութներու մէջ:

Ի մասնաւորի կը սիրեմ Դաշնակցութիւնը իր ժիր, գովելի աշխատանքներուն համար: Ատոր ապացոյցը տուած եմ արդէն, թաղապետական խորհուրդին մէջ ապահոված եմ գործակցութիւնը քամարատ Ա. Մարտիրոսեանի, Դաշնակցական մը:

Օրուան բանախօս ընկեր Ս. Յովհաննէսեան խնամուած ճառով մը վեր առաւ Դաշնակցութեան անցեալի մէջ կատարած աշխատանքները եւ ձեռնարկները, որոնցմով ցնցեց, ոտքի հանեց բովանդակ հայութիւնը բռնութեան դէմ:

Դաշնակցութիւնը, ոչ թէ միայն գիտցաւ ոչինչէն, զէնքի ու սուրի մարտնչող հերոսներ հրապարակ հանել, այլ նաեւ, խօսքի եւ գրիչի, մշակոյթի տիտաններ, որոնց կրկնակի գործակցութեամբ փառքը հիւսուեցաւ փառապանծ հայրենիքին:

Գիտցաւ ազգային ու հայրենիքին սէրը ամրապնդել հոգիներու մէջ:

Պայքարը որ սկսաւ 61 տարի առաջ, պիտի շարունակուի սերունդէ սերունդ, ու այն լուսաւոր ջահը որ վառեցին, ձեռքէ ձեռք պիտի փոխանցուի, մինչեւ որ գեղեցիկ օր մը ծագի լուսապայծառ արեգակը Արարատի գագաթէն, միացեալ անկախ հայրենիքի հորիզոնին վրայ, (բուռն ծափեր):

Պաշտօնական մասէն վերջ սկսաւ խնջոյքը: Հայկական եւ եւրոպական պարերը տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր խանդավառութեան մէջ:

Կոփամարտիկ ախոյեան Յ. Հայրապետեան ընկերակցութեամբ Արմէն Ներսէսեանի երեւցաւ սրահին մէջ: Ընկ. Երանեան խօսքը ուղղելով շնորհաւորեց հայ մարզիկը իր տարած մեծ յաղթանակին համար: Մաղթեց որ ինչպէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր 61ամեակովը քաղաքական ասպարէզին վրայ մարմնացումը եղաւ ազատութեան համար մարտնչող հայութեան ու անոր գոյութեան պահապան բազուկը, ամէն տեսակի վտանգներու դէմ, նոյնպէս նաեւ դուն սիրելի Հայրապետեան, միշտ ամուր պահես յաղթական բազուկդ ու չընկրկիս որ եւէ ուժի առջեւ, յաւերժացնելով փառքը հայուն մարմնական ուժին: Ընկերոջ խօսքերը ծափերով ողջունուեցան:

Խօսք առաւ նաեւ Պ. Գ. Գորեան, «Մեր հայ իրականութեան մէջ եթէ կայ կազմակերպութիւն մը, որ մարմնացնէ բովանդակ հայ ժողովուրդի եղձերն ու պահանջները այն ալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, իբրեւ հարազատ ժառանգորդը մեր դիւցազն նախահայրերու:

Պէտք է ապրիլ եւ ապրեցնենք Դաշնակցութիւնը, որպէսզի կարողանանք մեր վերջնական նպատակին հասնիլ:

Հանդէսը մինչեւ կէս գիշեր նոյն խանդավառութեամբ, հայրենաշունչ երգերով, ազգային պարերով, բաժակաճառերով շարունակուեցաւ թառին, տափին ու սրինգին մասնակցութեամբ:

ԽԹԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ԴԱՐՁԸ

Ժ.

Աչքերը այդ փայլփլուկին, տղան ալ սկսաւ գետակին հետ վար վազել՝ վերի ճամբուն վրայէն:

«Ուրեմն ինքը կը սիրէր այդ աղջիկը», իրեն այդպէս էին ըսեր: Ինքը մինչեւ հիմա յարած այդ գաղափարին թէ կուսակրօն մըն է, առանց որոշ ոչինչ խորհելու իր բոլոր զգացումներուն վրայ կը նայէր, իբրեւ պարզ բարեկամութեան, մտերմութեան վրայ, թէեւ կը զգար որ շատ տարօրինակ ու խոտոր տուող թելեր կային բարեկամութեան այդ հիւսուածքին մէջ, բայց չէ՞ որ արդէն ինքնին բացառիկ բան մըն էր այդ մտերմութիւնը, մտերմութիւնը դեռատի աղջկան մը հետ: Եւ հիմա մէկ անգամէն իր երեսին կ'ըսէին, թէ ինքը կը սիրէր, թէ իր վարմունքը ոչ այլ ինչ էր եթէ ոչ պարզ սէր, որու մասին այնչափ լսած էր ու կարդացած, սէր դէպի հակասեռ մը: Եւ այդ նորութիւնը խսկապէս քիչ զարմանք կը պատճառէր հիմա իրեն. չէ՞ որ իրողութիւնը նոյն էր, ինչ որ առաջ, անունն էին փոխեր միայն ձգտում մը դէպ ի աղջիկը, յափշտակութիւն մը, ոգեւորութիւն մը անոր մօտիկութենէն, պահանջ մը ըսելու, խօսելու, իր մտածումներն ու տպաւորութիւնները անոր յայտնելու եւ այդ բոլորի գումարը որ մինչեւ հիմա «տարօրինակ բարեկամութիւն» էր ուրիշները անուաներ էին «սէր». դիցուք, ինքը համաձայն էր եւ այդ նոր անուանակոչութեան:

«Անուանակոչութիւն» իր մտածած բառը իրեն ալ տարօրինակ եկաւ. խնդաց: Ու մէկէն բուռն փափաք մը զգաց խօսակցելու, երգելու, աղմկելու: Ինչ այդպէս միս մինակ կը թափառէր լուսնին տակ, միշտ մինակ, հերիք չէ՞ր: Եւ յիշեց որ Քանեանները հիմա թէյի վրայ էին ու անշուշտ կը զարմանային իր ուշանալուն:

Ուժգին թափով մը դարձաւ կրունկին վրայ ու երգ մը սուլելով ետ շտապեց:

Ինքը աներեւոյթ եղաւ շուտով ձորի պատին ձգած թանձր ստուերին մէջ, բայց իր սուր ու զուարթ սոյլը կը հնչէր դեռ երկար եւ բարձր քարանձաւներու խաւար խոռոչներէն արձագանգները քնկոտ ձայնով մը իրենց նինջը խանգարողի սուր շեշտերը կը կրկնէին մէկը չարացած, միւսը հեգնելով ու բոլորն ալ դժգոհ:

ԺԱ.

Երբ Սիրաքեան աչքը բացաւ պայծառ էր, սենեակը մարդ չկար: Սեմի վրայ դէպի դուրս նստած էր Սերոբ եւ գլուխը դրան շրջանակին յենած կը նայէր հեռուն՝ մտքերու մէջ թաղուած:

Երբ Ներսը շարժում լսեց՝ դարձաւ ետ:

— Արթնցա՞ր, ծո՛յլ Մարտիրոս — ըսաւ մեղմ ու կատակով շեշտով մը:

— Ի՞նչ կ'ընես հոդ. — Հարցուց տղու քընկոտ ձայնը:

— Կը սպասեմ քեզի որ ելլես, երթանք միասին լողալու:

— Մինասը ո՞ւր է:

— Չգիտե՛մ, դո՛ւրս ելաւ:

Արտաշէս ցատկեց անկողնէն, արագ հագուեցաւ, զարկաւ սրբիչը ուսը, որ ձորը իջնեն:

— Հապա այս առտու մեկնէինք պիտի, ի՞նչ եղաւ — հարցուց երբ վանքի բակէն կ'ելլէին:

— Անխե՛լք, ըսածիդ ինքդ կը հաւատա՞ս. առանց քեզի ո՞ւր կրնանք մեկնիլ:

Այս տեսակ խօսքեր տաքցած ատեն կ'ըսուին բայց միթէ՞ հնար է իրագործել:

— Ինչո՞ւ ո՛չ:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

գործերու յանձնաժողովին, աւելի լայն հորիզոն մը կ'ընդգրկէ եւ կը ցանկայ եւրոպական պետութիւններու ճիգերը միացնել եւ վերակազմութեան ձեռնարկել, հիմնական կանոնագիր մը կիրարկելու համար :

Զօր. Քէօնիկ կ'առաջարկէ ճամբան հարթել Գերմանիոյ հետ նախնական բանակցութիւններով, յետոյ միւսները իրենց կը միանան, հանրային կարծիքին կը ներկայացնեն իրենց հայեցակէտերը եւ վերջապէս կը կազմեն «Եւրոպայի սահմանադրութիւնը» :

Հանր. ժողովրդական կուսակցութենէն Հանրի Թէյթժէն ցանկութիւն կը յայտնէ որ կազմուի «Եւրոպական Խորհուրդի Գործադիր Կոմիտէ»ն, պաշտպանութեան, մշակոյթի եւ այլ մարզպաններու անունով, որոնք գերազանց հեղինակութիւն մը պիտի վայելեն :

ԴԷՊՔԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Միացեալ Նահանգներու պետ. խորհրդական ծոն Ֆոսթըր Տըլս Տիթրոյթի մէջ յայտարարած է թէ՝ խորհրդային 200 զօրաբաժինները, որոնք կը ներկայացնեն երեք միլիոն հոգի, տեղական համայնավարներու միանալով, ոեւէ ատեն կրնան ահարկու վտանգ մը կազմել ազատ աշխարհի եւ միմիայն ազատ ազգերու յարձակողական ուժերն են որ զիրենք կրնան պարտութեան մատնել :

Մըք Արթըրի տեղեկատու դիւանի նախկին պետ զօր. Վիլուկպի մեղադրած է վեց ամերիկացի լրագրողներ, որոնք նահանջականութեան կը մղեն ժողովուրդը եւ կը կոտրեն ամերիկեան 8րդ բանակին վարկը։ «Նիւ Եորք Թէյմըզ»ի աշխատակից Հենսըն Պըլտուին կը փոխադարձէ անոր ձայնասփիւռի միջոցաւ, յայտարարելով թէ՝ «զօրավարին ամբաստանութիւնները լրագրողներուն դէմ այնքան սուտ եւ սխալ են, որքան 2րդ դրանեակին տուած իր կարգ մը տեղեկագիրները»:

Գաղթապետութեանց անդր - ծովեան նախկին հրամանատար Սըր Հորըս Ռոպերթսըն Աւստրալիոյ խորհրդարանին մէջ յայտարարած է թէ Ռուսիոյ դէմ կարելի չէ հիւլէական յաջող պատերազմ մը մղել։ Օդային պաշտպանութեան վարագոյրը այնտեղ այնքան զօրեղ է, որ Խ. Միութեան վրայ յարձակիլը խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ։ Զօրավարը կը կարծէ թէ Մոսկուան պատերազմական տասը հազար օդանաւեր ունի, որոնք գերազանց են Արեւմուտքի բոլոր օդանաւերէն։ Ուրեմն, դաշնակից պետութիւններուն կը մնայ պաշտպանութեան այնպիսի ամբարտակ մը կառուցանել, որ կարենայ ի դերեւ հանել ամէն կարգի յարձակում :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄԻ խորհրդաժողովը երէկ ժամը 4.30ին փակուեցաւ։ Պ. Ռոպէր Շուման պնդեց որ կարելի եղածին չափ շուտ կազմուի եւրոպական բանակը։ Խորհրդաժողովը ոեւէ վճռական որոշում ձեռք չառաւ, ինչպէս կ'ըսէ զեկոյցը, այլ մտքերու փոխանակութիւններ ունեցաւ։ Կը սպասուի որ յառաջիկայ Փետր. 2ի Լիզպոնի ժողովը աւելի արդիւնաւոր ըլլայ :

ՌՈՆԻ հովիտին ողողումը կորսնցուցած է իր սաստկութիւնը։ Ցիշեալ գետին եւ Սօնի տեղատուութիւնը կը շարունակուի կիրակի իրիկուընէ ի վեր, եթէ այսպէս շարունակուի ամէն ինչ բնականոն վիճակին մէջ պիտի մտնէ քանի մը օրէն։ Սօն է Լուառի, շրջանին մէջ ջուրերուն վայրէջքը աւելի դանդաղ է, բայց կը սպասուի որ ցուրտին պատճառաւ կացութիւնը բարելաւուի։ Ռոնի այս աղէտը, 10 — 24 Նոյեմբեր, գերազանցած է 1935ի ողողումը եւ ցարդ աւելի քան երկու միլիառ Ֆրանքի վնաս պատճառած է Պուշ տիւ Ռոնի շրջանի բնակչութեան :

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհրդական Ալպէր Փրանժէյի առաջարկով, Դեկտեմբերի կիսուն օթօպիւսի գիշերային սպասարկութիւն մը պիտի հաստատուի, որ ճամբորդներուն պիտի արժէ յաւելուածական մէկ տոմս միայն : ո

ՎԻՊԱՍԱՆ Մորիս Տեքօպրա շահած է Քէ տ'Օրֆեվրի գրական մրցանակը իր «Ծիտը կորեւ» գործով :

ԹԷՀՐԱՆԻ «Նուրպախշ» աղջկանց վարժարանին մէջ սարսափելի կռիւ մը ծագած է կարմիր եւ հակահամայնավար ուսանող - ուսանողուհիներու միջեւ, որուն ստիպուած են միջամտել ոստիկանութիւնը եւ հրշէջ խումբերը։ Քսան հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են :

ԱՆԳԼԻՈՅ ներքին նախարար Մաքսվէյլ Ֆայֆ Սթրազպուրկի ժողովին ելոյթ մը ունեցաւ, ժխտելով իր կապը եւրոպական ընտանիքէն։ Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Փոլ Ռէյնօ իր խոր յուսախաբութիւնը յայտնեց, դիտել տալով որ նման դիրք մը կոչուած է արգելք հանդիսանալու Շումանի ծրագրին եւ եւրոպական բանակի կազմութեան՝ Ֆրանսայի խորհրդարանի կողմէ վաւերացման :

Յետաձգուած են

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Իսիի խնջոյքը :
Հ. Մ. Մ.ի Սէրժըլ Միլիթէրի գինեձօնը :
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կապ. Խաչի պարահանդէսը։
ԸՆԿԵՐ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
սուգին առիթով :

Տարեկան պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի երկսեռ երիտասարդութեան, հովանաւորութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan, Դեկտ. 1ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Էքսի Քազինոյի համբաւաւոր օրքէսթրը Eddy Tournel et son ensemble :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, որուն կը մասնակցին Տիկին Սիւզան, Օր. Օր. Հացագործեան եւ Սիմոնեան, Պ. Պ. Կիկօն, Թ. Մինասեան եւ Ա. Յակոբեան:

Կովկասեան պարեր եւ անակնկալներ։ Կովկասեան պարի մրցում, ներկայութեամբ քննիչներ (jury) Տիկիններ Զաքիկեանի եւ Աշխէն Յակոբեանի:

Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Մուտք 200 ֆր.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Պետրոս Շմաւոնեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝ Տիկին Նուարդ Շմաւոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ազգականները եւ յիշատակը յարգողները :

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Այրի Տիկին Գարակէօզեան, ամուսնոյն մահուան առթիւ, կը ծախէ կօշիկ վերանորոգելու խանութը՝ 3, Route Stratégique, Chatillon sous Bagneux (Seine) :

Խանութը օժտուած է արհեստին վերաբերեալ բոլոր անհրաժեշտ արդիական գործիքներով։ Ջուր եւ ելեկտրականութիւն :

Հաղորդակցութեան միջոցներ, առնել 194 — 195 օթօպիւսը եւ իջնել Maison Blancheի կայարանը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. Վիէնի կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերները հետաքրքրող կարեւոր խնդիրներ :

Հ. Ց. Դ. Փարիզի Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Ց. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի (Սէնթ Անթուան) ընդհ. ժողովը, այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 3ին, Պ. Թորոսեանի սրճարանը։ (Bar Términus, St. Antoine) : Ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պօմոնի Ֆ. Կ. Խ.ի մասնաճիւղի պարահանդէսը 8 Դեկտ., շաբաթ երեկոյ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Ճոխ եւ դիւրամատչելի «պիւֆէ» եւ ընտիր ճաշ :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ս. Լուէն, Օր. Վ. Փիլիկեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ հօրը Պ. Ղուկաս Փիլիկեանի :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գէորգ Պաղտասարեանի եւ Օր Լուիզ Այանեանի ամուսնութեան առթիւ (17 Նոյ., Սէն Մօրիս) հետեւեալ նուէրները.— Պ. Մ. Զօպոյեան 1000 ֆրանք, Պ. Կ. Մարգարեան, Տիկին Ե. Այանեան 500ական, (Վիէն), Պ Պ. Ե. Յովհաննէսեան, Գ. Քիլէրճեան 500ական (Լիոն), Պ.Պ. Տէմիրճիպաշեան 500 ֆր. (Պէլֆօռ), Տիկիններ Քօրօզլուեան, Պաղտասարեան 500ական (Սէն Մօրիս), Պ. Գ. Այանեան 500, (Սէն Շամօն), Պ .Ա. Այանեան 500 ֆր. (Կրընոպլը), Տիկին Բաշալեան 100 ֆրանք (Սէն Մօրիս) :

ԴԵՐՁԱԿԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Կ'ուզուի յանձնել gérantի մը կամ ծախել :
Դիմել Տիկին ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ, 37 rue Caulaincourt, Paris (18):